ČESKOSLOVENSKÝ ÚSTAV ORIENTÁLNÍ V PRAZE

MONOGRAFIE ARCHIVU ORIENTÁLNÍHO
STUDIES, TEXTS AND TRANSLATIONS, ISSUED BY THE CZECHOSLOVAK ORIENTAL INSTITUTE, PRAGUE
EDITED BY J. RYPKA

VOL. V.

HISTOIRE DES CONQUÊTES DE TAMERLAN

INTITULÉE

ẒAFARNĀMA

PAR

NIẒĀMUDDĪN ŠĀMĪ

ÉDITION CRITIQUE

PAR

FELIX TAUER

TOME II: INTRODUCTION, COMMENTAIRE, INDEX

1956
STÁTNÍ PEDAGOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ
PRAHA

Archiv Orientální

Журнал, посвященный востоковедению, основанный в 1929 г. академиком Б. Грозным
Издается ежегодно 1 том в 4 выпусках

A journal devoted to Oriental studies, founded in 1929 by fellow of the Academy B. Hrozný
It is published once a year in one volume consisting of 4 issues
The price of one vol. is $ 13.80 (the volumes I-XX are $ 20.00 each)

Supplementa Archivu Orientálního

1. *B. Krebsová*, Lu Sün. Sa vie et son œuvre. Praha 1953, 11 pp., Kčs 30,—.
2. *Z. Žába*, L'orientation astronomique dans l'ancienne Égypte et la précession de l'axe du monde. Praha 1953, 80 pp., Kčs 33,50.
3. *V. Kubíčková*, Qā'āní, poète persan du XIXe siècle. Praha 1954, 81 pp., Kčs 20,—.
4. *P. Poucha*, Die Geheime Geschichte der Mongolen als Geschichtsquelle und Literaturdenkmal. Praha 1956, 247 pp. Kčs 23,10.

Monografie Orientálního ústavu

Vol. I. *Bedřich Hrozný*, Les inscriptions hittites hiéroglyphiques.
Livr. 1. Essai de déchiffrement suivi d'une grammaire hittite, hiéroglyphique en paradigme et d'une liste d'hiéroglyphes. 1933. - 119 pp., II pl., épuisé.
Livr. 2. Transcription et traduction de 41 des plus importantes inscriptions hittites hiéroglyphiques avec commentaire. 1934. - 121—314 pp., XIV pl., Kčs 90,—.
Livr. 3. Transcription et traduction de 45 inscriptions hittites hiéroglyphiques avec commentaire. Résultats d'un voyage en Asie Mineure et Syrie (juillet—novembre 1934). Avec 90 planches. 1937. - 315—510 pp., XVII—CVI pl., Kčs 150,—.

Vol. II. *Herbert Duda*, Ferhad und Schirin. Die literarische Geschichte eines persischen Sagenstoffes. 1933. - VIII, 216 pp., Kčs 72,—.

Vol. III. Heft Peiker. Ein romantisches Epos des Niẓāmī Genǧe'ī. Hg. von H. Ritter und J. Rypka. 1934. - XI, 43, 303 pp., Kčs 126,—.

Vol. IV. *Albert Wesselski*, Der Sinn der Sinne. Ein Kapitel der ältesten Menschheitsgeschichte. 1934. - 34 pp., Kčs 12,—.

Vol. V. *Niẓāmuddīn Šāmī*, Histoire des Conquêtes de Tamerlan intitulée Zafarnāma, avec des additions empruntées au Zubdatu-t-tāwārīḫ-i Bāysunguri di Hāfiẓ-i Abrū. Edition critique par Felix Tauer. Tome I: Texte persan du Zafarnāma. 1937. - 295 pp., Kčs 72,—. Tome II: Introduction, commentaire, index. 1956. - 322 pp., Kčs 198,—.

Vol. VI. *Wilhelm Gampert*, Die Sühnezeremonien in der altindischen Rechtsliteratur. 1939. - X, 279 pp., Kčs 102,—.

Vol. VII. *Bedřich Hrozný*, Die älteste Völkerwanderung und das Problem der protoindischen Zivilisation. 1939. - 24 pp., XXI pl., Kčs 36,—.

Vol. VIII. *Josef Klíma*. Untersuchungen zum altbabylonischen Erbrecht. 1940. - 113 pp., vergriffen.

Vol. IX. *Theodor Hopfner*, Plutarch über Isis und Osiris.
I. Teil: Die Sage. Text. Übersetzung und Kommentar. Mit 35 Abbildungen, 1 Karte und 11 hieroglyphischen Tafeln. 1940. - 192 pp., XII, vergriffen.
II. Teil: Die Deutungen der Sage. Übersetzung und Kommentar. Mit einem Anhang, 16 Abbildungen und 5 hieroglyphischen Tafeln. 1941. - 313 pp., V pl., Kčs 150,—.

Vol. X. *Theodor Menzel*, Meddah, Schattentheater und Orta Ojunu. Eine kritische Übersicht über die Ergebnisse der jüngeren Forschung nebst neuen Beiträgen. Aus dem Nachlaß herausgegeben von Ottokar Menzel. 1941. - XX, 100 pp., Kčs 54,—.

Vol. XI. *Viktor Stegemann*, Dorotheos von Sidon und das sogenannte Introductorium des Sahl Ibn Bišr. 1942. - 89 pp., Kčs 48,—.

Vol. XII. *Bedřich Hrozný*, Les inscriptions crétoises. 1948. - 416 pp., Kčs 78,—.

Vol. XIII. *Adolf Grohmann*, Einführung und Chrestomathie zur arabischen Papyruskunde. Bd. I. 1955. - 298 pp., XX pl., Kčs 31,50.

Vol. XIV. *Bedřich Hrozný*, Les Inscriptions Cunéiformes du Kultépé. 1952. - 156 pp., Kčs 129,—.

Vol. XV. *Pavel Poucha*, Institutiones linguae Tocharicae. 1955. - XIV, 466 pp., Kčs 95,— + II sv., Kčs 6,50.

Vol. XVI. *L. Zgusta*, Die Personennamen griechischer Städte der nördlichen Schwarzmeerküste. 1955. - 467 pp., Kčs 59,—.

ČESKOSLOVENSKÝ ÚSTAV ORIENTÁLNÍ V PRAZE

MONOGRAFIE ARCHIVU ORIENTALNIHO

STUDIES, TEXTS AND TRANSLATIONS, ISSUED BY THE CZECHO-SLOVAK ORIENTAL INSTITUTE, PRAGUE
EDITED BY J. RYPKA

VOL. V.

HISTOIRE DES CONQUÊTES DE TAMERLAN

INTITULÉE

ẒAFARNĀMA

PAR

NIẒĀMUDDĪN ŠĀMĪ

ÉDITION CRITIQUE

PAR

FELIX TAUER

TOME II: INTRODUCTION, COMMENTAIRE, INDEX

1956

STÁTNÍ PEDAGOGICKÉ NAKLADATELSVÍ

PRAHA

VI. 15454

HISTOIRE DES CONQUÊTES DE TAMERLAN

INTITULÉE

ẒAFARNĀMA

PAR

NIẒĀMUDDĪN ŠĀMĪ

AVEC DES ADDITIONS EMPRUNTÉES AU ZUBDATU-T-TAWĀRĪḪ-I BĀYSUNḠURĪ DE ḤĀFIẒ-I ABRŪ

3. 80
4643
III-9xx

ÉDITION CRITIQUE

PAR

FELIX TAUER

TOME II: INTRODUCTION, COMMENTAIRE, INDEX

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ №
ԱԿԱԴԵՄԻԱ

1956

STÁTNÍ PEDAGOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ

PRAHA

PRÉFACE

Le deuxième tome de cette publication qui paraît près de vingt ans après l'édition du premier, a eu un sort assez mouvementé, dû surtout aux événements politiques qui se sont déroulés entre-temps dans mon pays. Le manuscrit du commentaire (p. 1—207) était déjà terminé en 1938 et avait été expédié à Beyrouth, à l'American Press auquel l'Institut Oriental Tchécoslovaque avait fait virer d'avance le prix des frais évalués pour l'impression du deuxième tome. Les épreuves de la première feuille d'imprimerie me parvinrent de Beyrouth encore avant Mars 1939, mais pendant l'occupation allemande, l'impression ne put se poursuivre. Après le mois de Mai 1945, la direction de l'Institut Oriental remettait sans cesse à plus tard le versement du supplément que l'American Press réclamait, en vertu du changement de la situation monétaire. Après Février 1948, il devint tout à fait impossible de régler ce supplément, vu la sévérité des règlements concernant le transfert des devises. Il s'avéra nécessaire de confier l'impression à une maison d'imprimerie de Prague. Or celle-ci ne possède de caractères arabes que pour une seule feuille d'imprimerie. Elle dut pour cela imprimer le livre feuille par feuille, travail qui exigea plus de six ans, et, naturellement bien plus de frais qu'aurait nécessité l'impression du livre à Beyrouth.

Il est de mon devoir, en terminant ce travail, d'adresser mes remerciements au Ministère de l'Instruction Publique et de l'Education Nationale, ainsi qu'à l'Institut Oriental Tchécoslovaque, qui ont contribué, en 1932, à couvrir en partie les frais nécessités par la photographie des manuscrits de Constantinople et de Londres. Je dois de la gratitude au professeur Hellmut Ritter qui m'a procuré la photographie des manuscrits de Constantinople, et m'a également envoyé autrefois quelques observations concernant le texte du premier tome. Je suis reconnaissant au professeur Jan Rypka qui est le rédacteur de la collection dont cet ouvrage fait partie, pour l'aide fréquente apportée au cours de diverses difficultés rencontrées au cours de ce travail. Feu M. Edgar Blochet, le professeur Franz Taeschner et le professeur A. R. Nykl m'ont également prêté leur aide de différentes manières. Lorsque le texte du commentaire a été déjà imprimé, j'ai réussi de pouvoir examiner, grâce à l'obligeance de Monsieur le professeur H. R. Roemer qui m'en a procuré le microfilm, le manuscrit India Office 173 (première rédaction de l'Histoire de Šāhruḫ de Ḥāfiẓ-i Abrū) et j'ai trouvé dans la préface la première rédaction d'une grande partie du passage qui se trouve aussi dans le Zubdatu-t-tawārīḫ du même auteur et que j'ai publié dans le commentaire aux pages 189—204 (précisement p. 189, l. 7 — p. 204, l. 17 = India Office 173, f. 10^{v}, l. 15 — f. 20^{v}, l. 5), ce qui m'a donné la possibilité de présenter, dans les Addenda, quelques améliorations du texte et certaines variantes intéressantes.

En dépit de ces concours et de mes efforts consciencieux, certains passages et quelques expressions mē sont restés obscurs, comme on peut s'en assurer d'ailleurs dans l'index des mots qui m'a donné beaucoup de travail, ainsi que les index des noms propres. La longue durée de l'impression et les intervalles de plusieurs mois qui se sont écoulés entre la correction des épreuves du deuxième tome ont entraîné beaucoup plus d'erreurs typogra-

phiques et d'additions que je ne l'aurais souhaité. Je prie par conséquent les lecteurs de bien vouloir examiner attentivement les Corrigenda et addenda. Cependant, comme je ne puis me défendre de croire qu'il y aurait encore maintes améliorations possibles, il ne me reste qu'à emprunter à Ḥāfiẓ-i Abrū lui-même cette prière qu'il adresse si souvent aux lecteurs dans les muqaddimas de ses ouvrages: چون بر سهوی وخطایی اطّلاع یابند شرف اصلاح ارزانی فرموده منّت احسان مبذول دارند.

Felix Tauer

Novembre 1956.

TABLE DES MATIÈRES

Tome I

(مقدّمه) ۳
آغاز تاریخ مبارك حضرت جهانگشایی ۱۲
ذکر آمدن پادشاه توغلوق تیمور بولایت ماوراءالنهر باردوّم . . . ۱۸
ذکر مراجعت پادشاه توغلوق تیمور باردوّم بتختگاه خود وگذاشتن الیاس خواجه
اوغلان را در ماوراءالنهر بپادشاهی ۱۹
ذکر گرفتن امیر علی بیك امیر حسین وامیر صاحب قرانرا وحبس کردن ایشان
در ماخان ۲۰
ذکر مسخّر کردن امیر حسین مملکت سمرقندرا ۳۲
ذکر مخالفت امیر صاحب قران با امیر حسین بمشورت شیربهرام وبهرام جلایر ۳٤
ذکر آمدن امیر حسین وبنیاد صلح نهادن وباز بجنگ مؤدّی شدن . . ۳٦
ذکر گریختن امیر موسی بجانب امیر حسین ولشکر کشیدن بسوی امیر صاحب قران ٤۱
ذکر فرستادن امیر صاحب قران امیرزاده جهانگیررا پیش ملك هراة . . ٤٤
ذکر التجا کردن کیخسرو وبهرام بپادشاه توغلوق تیمور ولشکر آوردن . ٤٦
ذکر لشکر کشیدن امیر حسین بجانب امیر صاحب قران ٤۷
ذکر غضب کردن امیر حسین با امرای خویش ٤۸
ذکر آمدن امیر حسین بشهر بلخ بعد از گرفتن حصار کابل . . . ۵۲
ذکر منقلای فرستادن امیر حسین پسر خود جهانملك‌را مصاحب امیر صاحب قران ۵۳
ذکر یاغی شدن شیخ محمّد وکیخسرو با امیر حسین ۵٤
ذکر محاربت امیر صاحب قران با امیر حسین ولشکر کشیدن بجانب او . ۵٦
ذکر جلوس پادشاه سیورغاتمیش بپادشاهی ۵۷
ذکر گریختن امیر حسین وبر آمدن بر منار ۵۹
ذکر گریختن امیر موسی بعد از گرفتن بلخ ورفتن او بجانب ترکستان وفرستادن
حضرت امیر صاحب قران جونکی‌را بسوی وی ومحاربهٔ ایشان . . ٦۱

ذکر ابتدای قضیهٔ امیر صاحبقران با خوارزم وحکّام آنجا . . . ٦٥
ذکر لشکر کشیدن امیر صاحبقران بجانب خوارزم کرّت اوّل . . . ٦٦
ذکر لشکر کشیدن امیر صاحبقران کرّت دوّم بجانب خوارزم . . . ٦٨
ذکر توجّه امیر صاحبقران بجانب مغول ومحاربهٔ او با قمر الدین . . ٦٩
ذکر توجّه امیر صاحبقران کرّت سوم بجانب خوارزم ٧١
ذکر در آمدن قمر الدین باوزکند واعلام کردن امیرزاده عمر شیخ امیر صاحبقران را ٧٢
ذکر آمدن پادشاه‌زاده توقتمیش پیش امیر صاحبقران ٧٤
ذکر لشکر کشیدن امیر صاحبقران بجانب اوروس خان ٧٥
ذکر تجدید وحشت میان امیر صاحبقران ویوسف صوفی ٧٩
ذکر تفویض ایالت مملکت خراسان بامیرزاده امیرانشاه خلدت دولته . ٨١
ذکر توجّه امیر صاحبقران بتسخیر مملکت هراة ٨٣
ذکر توجّه امیر صاحبقران بجانب امیر ولی ٨٩
ذکر توجّه امیر صاحبقران بجانب سیستان ٩١
ذکر توجّه امیر صاحبقران بجانب امیر ولی کرّت دوّم ٩٤
ذکر توجّه امیر صاحبقران بدفع مفسدان لرکوچك ٩٨
ذکر آمدن لشکر اینکاتورا ومحاربهٔ امیرزاده عمر شیخ بهادر وامرا در موضع چولاك ١٠٦
ذکر توجّه امیر صاحبقران بشهر خوارزم کرّت چهارم ١٠٧
ذکر یاغی شدن محمّد میرکا وگریختن بطرف قتلان وگرفتار شدن در کوهستان ١٠٨
ذکر جلوس پادشاه جهان محمود سلطان بر سریر سلطنت ١١١
ذکر رفتن امیر صاحبقران بمحاربهٔ توقتمیش خان . . . . ، ١١٢
ذکر توجّه امیر صاحبقران بدشت قپچاق ١١٧
ذکر توجّه امیر صاحبقران از ماوراءالنهر بطرف مازندران وعراق وفارس . ١٢٥
ذکر قیشلاق کردن امیر صاحبقران در مازندران ورفتن ازانجا بجانب عراق وشیراز ١٢٩
ذکر توجّه امیر صاحبقران بجانب شوشتر ١٣١

ذکر توجّه امیر صاحب‌قران بجانب دار الملك شیراز ۱۳۱
ذکر مراجعت امیر صاحب‌قران از شیراز بصوب عراق ۱۳۶
ذکر توجّه امیر صاحب‌قران بجانب بغداد ۱۳۸
ذکر تسخیر قلعهٔ تکریت ۱۴۲
ذکر فرستادن امیرزادگان عظام بجانب بصره وواسط ۱۴۴
ذکر توجّه امیر صاحب‌قران بجانب ماردین ۱۴۶
ذکر واقعهٔ امیرزاده عمر شیخ بهادر تغمّده الله بالرحمة والغفران . . ۱۴۷
ذکر توجّه امیر صاحب‌قران بتسخیر قلعهٔ اونیك ۱۵۳
ذکر توجّه امیر صاحب‌قران بجانب دشت قپچاق از راه دربند . . . ۱۵۸
ذکر فرستادن امیر صاحب‌قران امیرزاده امیرانشاه وامیرزاده محمّد سلطان‌را بجانب چرکس ۱۶۲
ذکر مخالفت سلطان در یزد وجزا دادن او ۱۶۶
ذکر بنای باغ وکوشك در شمالیّ سمرقند ۱۶۷
ذکر فرستادن امیر صاحب‌قران امیرزاده محمّد سلطان‌را بولایت فارس وآوردن یاغیان آن ولایت‌را ۱۶۸
ذکر فرستادن امیر صاحب‌قران پسر خضرخواجه اوغلان‌را پیش پدر وخواستاریّ دخترکردن ۱۶۹
ذکر نهضت رایات نصرت‌شعار بطرف ممالك سند وهندوستان . . . ۱۷۰
ذکر غزو کتور وآنچه با کفّار آنجا واقع شد ۱۷۲
ذکر غزوی که در ولایت ایریاب واقع شد ۱۷۵
ذکر شهاب الدین مبارك تمیم ومتابعت ومخالفت او ۱۷۷
ذکر فتح قلعهٔ بطنیر ۱۸۲
ذکر محاربهٔ امیر صاحب‌قران با سلطان محمود والیّ دهلی وظفر یافتن وفتح شهر ۱۸۷
ذکر فتح قلعهٔ میرت ۱۹۴
ذکر غزوی که امیر صاحب‌قران‌را در دریای گنگ با جماعت دزدان واقع شد ۱۹۵

ذکر سه غزو که در یك روز با جماعت گبران اتفاق افتاد ۱۹۶
ذکر استیصال گبران که در درهٔ کوپله بودند وسنگی بر شکل گاو که کفّار
هند آنرا می‌پرستیدند ۱۹۸
ذکر وقعهٔ کوه سوالك ۱۹۹
ذکر غزوهٔ حدّی دیگر از کوه سوالك که در انجا بیشهای سخت بود . . ۲۰۱
ذکر مواقف بندگیٔ امیر صاحبقران در نواحیٔ جمو ۲۰۳
ذکر مسجد جامعی که بندگیٔ حضرت بدار الملك سمرقند بنا فرمود . . ۲۱۱
ذکر توجّه امیر صاحبقران بعد از مراجعت از هندوستان بجانب عراق
وآذربایجان ۲۱۲
ذکر توجّه بندگیٔ حضرت بجانب سیواس ۲۱۷
ذکر توجّه امیر صاحبقران بجانب شام وموجبات آن ۲۲۰
ذکر تسخیر قلعهٔ بهسنی وعنتاب ۲۲۳
ذکر فتح شهر حلب ۲۲۴
ذکر توجّه بندگیٔ حضرت بشهر بعلبك ۲۲۹
ذکر فتح شهر دمشق ۲۳۰
ذکر توجّه امیر صاحبقران بشهر ماردین ۲۳۸
ذکر فتح بغداد ۲۳۹
ذکر بازگشتن امیر صاحبقران از بغداد وتوجّه بجانب تبریز . . . ۲۴۲
ذکر قیشلاق فرمودن امیر صاحبقران در قراباغ ۲۴۳
ذکر توجّه امیر صاحبقران کرّت دوّم بجانب روم وموجبات آن ۲۴۶
ذکر فتح قلعهٔ کاماخ ۲۵۰
ذکر آمدن ایلچیٔ ییلدروم بایزید وجیبه نمودن لشکر . . . ۲۵۲
ذکر فتح قلعهٔ هاویك ۲۵۳
ذکر رسیدن خبر وصول ییلدروم بایزید با عساکر روم . . ۲۵۴
ذکر جنگ سلطانی وفتح حضرت صاحبقرانی وگرفتاریٔ ییلدروم بایزید . ۲۵۶
ذکر روانه فرمودن لشکرها باطراف واشتغال بعشرت وکامرانی . ۲۶۱
ذکر توجّه امیرزاده محمّد سلطان بطرف بورسه ۲۶۲

ذکر مطاوعت وفرمان برداری ملك استنبول بندگی حضرت را . . ٢٦٤
ذکر آمدن سلطان ماردین بحضرت وبخشیدن گناه او . . . ٢٦٥
ذکر فتح قلعهٔ ازمیر ٢٦٦
ذکر فتح قلعه فوچه ٢٦٨
ذکر گرفتن سه قلعه در یك روز ٢٧٠
ذکر وفات ییلدروم بایزید ٢٧١
ذکر واقعهٔ امیرزادهٔ مغفور امیرزاده محمّد سلطان . . . ٢٧٢
ذکر آمدن ایلچیان مصر وآوردن مال وسکّه ٢٧٤
ذکر حکم فرمودن برحلت قراتتار از اراضی روم . . . ٢٧٥
ذکر مراجعت بندگی امیر صاحبقران از طرف روم ٢٧٦
ذکر توجّه بندگی حضرت بجانب گرجستان وفرستادن امیرزاده ابو بکر ببغداد ٢٧٧
ذکر تسخیر قلعهٔ برتس که از معظّمات قلاع گرج بود . . . ٢٨٠
ذکر توجّه بصوب ابخاز برعزم غزو ارامنه . . . ٢٨٤
ذکر شمّهٔ از مکارم وعدل واحسان این حضرت ٢٨٧
ذکر بنای شهر بیلقان وحفر خندق آن ٢٨٨
ذکر نزول امیرزادهٔ اعظم امیرزاده ابو بکر در شهر بغداد . . ٢٩٠
ذکر توجّه نمودن امیرزادهٔ اعظم امیرزاده عمر از جانب سمرقند بصوب
مملکت آذربایجان وموجبات آن ٢٩٠
ذکر احداث فرمودن نهر بیلقان ٢٩١
ذکر نزول فرمودن بندگی حضرت در قراباغ ارّان وبعشرت مشغول شدن . ٢٩٢

Tome II

Préface V
Table des matières VII
Abréviations XII
Introduction XIII
Corrigenda et addenda XX
Commentaire 1
I. Index des noms de personnes, de tribus et de dynasties . . 208
II. Index des noms géographiques et ethnographiques 236
III. Index des mots 259
Table chronologique 309

ABRÉVIATIONS

add.	ajoute, ajouté.
arch.	architecture.
ᶜAS	le Maṭlaᶜu-s-saᶜdain u mağmaᶜu-l-baḥrain d'ᶜAbdurrazzāq Samarqandī, 1er muğallad, manuscrit Esᶜad Efendi 2098. Voir p. XV et XVIII.
Cont.	Continuation du Ẓafarnāma par Ḥāfiẓ-i Abrū. Voir p. XV, note 20.
corr.	corrigé par celui qui collationna le manuscrit Z. Voir p. XVIII.
corr. add.	ajouté par celui qui collationna le manuscrit Z. Voir p. XVIII.
em.	émendation.
fort.	fortification.
Ġ	le Rūznāma-i ġazawāt-i Hindūstān par Ġiyāguddīn ᶜAlī, éd. L. A. Zimin. Voir p. XV.
Ḫ	le Ẓafarnāma de Sulṭān Aḥmad b. Ḫāwandšāh, manuscrit Fātiḥ 4429. Voir p. XV—XVI.
I	manuscrit India Office 173. Voir p. V.
in marg.	en marge.
jur.	jurisprudence.
L	manuscrit de Londres, British Museum Add. 23980. Voir p. XVI.
lac.	lacune.
M	le Mağmūᶜa-i Ḥāfiẓ-i Abrū, manuscrit Baġdād Köšk ü 282 (M_1) et Dāmād Ibrāhīm Paša 919 (M_2). Voir p. XVI.
MS	manuscrit.
méd.	médecine.
mil.	militaire.
myst.	mystique.
N	manuscrit Nūr-i ᶜOṡmānīye 3267. Voir p. XVI.
om.	omet.
Q	le Qur'ān.
šD	le Ẓafarnāma de šarafuddīn ᶜAlī Yazdī, éd. Maulawī Muḥammad Ilahdád, Calcutta 1887—1888.
Z	le Zubdatu-t-tawārīḫ de Ḥāfiẓ-i Abrū, manuscrit Fātiḥ 4371/1. Voir p. XVII.
ẒA	le Ẓafarnāma de Niẓāmuddīn šāmī.
ز	زائد
X	biffé.
X:...	biffé et remplacé par ...

INTRODUCTION

Lorsque le 29 août 1393 (=20 šawwāl 795) Timur se présenta devant Baġdād et que la ville, abandonnée par le Sultan Aḥmad, se trouvait dans une situation précaire, l'un des premiers habitants de la ville qui vinrent s'incliner devant le redoutable conquérant fut un certain Maulānā Niẓāmuddīn.[1] Les détails concernant la vie de ce personnage, avant l'événement que nous venons de mentionner, ne sont pas connus. Sa nisba Šāmī ou Šanb-i Ġāzānī nous permet tout au plus de supposer que son lieu de naissance fut Šanb-i Ġāzān, faubourg célèbre de la ville de Tabrīz.[2] Leurs destins se croisèrent une seconde fois, vers la fin du mois d'octobre 1400, au temps où Timur occupa la ville d'Alep. En se rendant au Ḥiğāz, Niẓāmuddīn fut arrêté à Alep, probablement par les autorités mamelouks qui le soupçonnaient, sans doute, d'être en relations avec l'ennemi. Etant sur la terrasse d'une maison située en face de la porte de la citadelle, il fut témoin du siège et de la prise de la citadelle d'Alep par l'armée de Timur. Il fut ensuite présenté par l'émir Ğalālislām à Timur qui l'accueillit avec beaucoup de bienveillance.[3] Tout permet de croire que Niẓāmuddīn était alors un personnage célèbre, connu comme un écrivain très versé dans le style élégant persan.[4]

Seuls quelques détails de sa vie ultérieure nous sont connus.[5] Ainsi, en 804 de l'hégire Timur[5a] le fit appeler et lui demanda d'écrire une histoire de ses conquêtes en un style sobre et clair, accessible à tout le monde, et non en une langue emphatique et ornée, compréhensible pour un, ou tout au plus dix lecteurs sur cent. Timur motiva sa demande en disant qu'aucune œuvre n'avait jusqu'alors raconté d'une manière satisfaisante ses

---

[1] Voir p. ١٣٩. On trouve parfois l'abréviation de son nom: Niẓām (-i Šāmī).

[2] Dans ḤĀĞĞĪ ḪALĪFA (éd. Flügel, II, p. 122): نظام الدين الهروى المعروف بشنب غازانى. La nisba al-Harawī est, peut-être, une erreur.

[3] Voir p. ٢٢٧ et 160.

[4] En parlant de lui-même il dit (p. ١١): اين ضعيف را بر فنون آن بقدر قدرتى ودر اساليب آن پيش ارباب اين فنّ شهرتى هست. Šarafuddīn ʿAlī Yazdī dit en parlant de lui مولانای: Ḥāfiẓ-i Abrū l'appelle: كه از فضلای بلاغت شعار روزگار بود (II, p. ٥٧١) et dans une variante اعظم افتخار الائمه فى العالم سحبان الزمان وحيد الاقران مبحّر اصناف العلوم والحكم كاشف المشكلات العقليّه فاتح المعضلات النقليّه ملك ملوك الواعظين مفخر الائمّة والمحدّثين العارف باسرار الكتاب العالم بمحكم الكتّاب .... در اقسام فصاحت وانواع بلاغت بجزالت الفاظ ولطايف معانى برهان اِنَّ مِنَ ٱلْبَيَانِ لَسِحْرًا آشكارا گردانيده وقوّت مهارت وفضل وبراعت او پيش ارباب اينَ صنعت مَبِينٌ وروشنست (Cont. p. 430—431).

[5] L'opinion de E. G. BROWNE (*A history of Persian Literature under Tartar Dominion*, 1920, p. 197) disant qu'il a été with other spoils of war envoyé à Samarqande, n'est nullement certifiée.

[5a] Vraisemblablement pendant son séjour d'hiver à Qarabāġ d'Arrān (décembre 1401—mars 1402).

exploits guerriers. Niẓāmuddīn accepta de se charger de ce travail et de procéder de manière que l'œuvre soit compréhensible aux simples gens sans pour cela choquer le goût des érudits.[6] Depuis ce temps,[7] Niẓāmuddīn fit sans doute partie de la suite du conquérant et l'accompagna au cours de ses campagnes. Il fut ainsi témoin du siège de la forteresse géorgienne de Bertvisi en août 1403.[8] Un peu plus tard, il composa un chronogramme concernant le creusement du Canal de Bailaqān.[9] Le 12 avril 1404 (= 1er šawwāl 806), à l'occasion de la Petite fête, il prononça l'oraison en présence de Timur et dirigea la prière de fête dans le camp de celui-ci, situé dans le pré *(ᶜalafzār)* Ǧāy Balārūd sur les bords du fleuve de l'Aġlyq.[10] C'est environ à cette époque, ou plus probablement quelques semaines plus tôt, qu'il remit son ouvrage à Timur qui s'apprêtait justement à retourner à Samarqande. En même temps, le grand conquérant lui accorda la permission de rentrer chez lui, vraisemblablement à Tabrīz. Au moment de quitter l'Īrān, Timur nomma le prince ᶜUmar Bahādur gouverneur des territoires occidentaux de son empire. A cette occasion, il ordonna également qu'on lui envoyât une copie *(sawād)* du livre de Niẓāmuddīn.[11] Le titre de *Ẓafarnāma* fut donné à ce livre plus tard, au moment où on le remit à Timur. En effet, la première rédaction présentée à Timur ne contient pas ce nom. Ce n'est que dans la deuxième rédaction destinée au prince ᶜUmar Bahādur, qu'apparaît ce titre pour la première fois.[12] L'auteur qui apporta à la deuxième rédaction quelques changements de moindre importance, surtout de caractère stylistique, ajouta à l'introduction un supplément *(ẕail)*[13] dans lequel il glorifie le prince et donne des détails sur l'origine de cette rédaction. Il dit enfin qu'il a l'intention d'écrire encore un livre consacré spécialement aux qualités et aux mérites du prince — si Dieu le lui permet. Ce livre ne fut probablement jamais écrit. Du moins, on n'en sait rien. A la fin du livre, la deuxième rédaction présente en plus un bref épilogue qui glorifie encore une fois le prince, mais n'apporte rien de nouveau.[14] Les détails concernant la fin de la vie de Niẓāmuddīn ne sont pas connus. D'après Ḥāfiẓ-i Abrū, en 814 de l'hégire (= 1411/12) il serait déjà mort.[15]

Pour écrire son ouvrage, Niẓāmuddīn Šāmī consulta sur le désir formel de Timur, d'anciennes sources. Quant à lui-même, il n'a pu connaître personnellement que les événements des deux dernières années comprises dans le livre. Il ne donne malheureusement aucun détail concernant les auteurs et le caractère des sources consultées.

Dans le chapitre d'introduction de son Ẓafarnāma, Šarafuddīn ᶜAlī

---

[6] Voir p. ١٠—١١.

[7] Et peut-être même qu'avant, probablement depuis sa rencontre avec Timur à Alep.

[8] Muḥarram 806. Voir p. ٢٨٠—٢٨١.

[9] Voir p. ٢٨٩.

[10] ŠD II, p. ٥٧١.

[11] Voir p. 4.

[12] Voir p. 1.

[13] Pages 1—5.

[14] Pages 185—186.

[15] Cont. p. 430: نوّر الله قبره. — D'après Z (fol. 378r) fit Niẓāmuddīn, en 808 (= 1405/6), accompagné de certains émirs, la paix entre le prince ᶜUmar Bahādur et le prince Abū Bakr. Il semble donc qu'il appartenait, en ce temps-là, à la suite du prince ᶜUmar Bahādur.

Yazdī parle de l'intérêt que Timur portait à l'histoire et spécialement aux ouvrages concernant ses propres exploits guerriers,[16] écrits en turc et en persan, pour la plupart sous forme de journal, en prose et en vers. Il raconte encore que Timur aimait discuter au sujet de leur contenu et de leur forme. Šarafuddīn affirme avoir consulté ces ouvrages, mais il ne donne malheureusement aucun détail sur eux.[17] La découverte fortuite d'un seul de ces ouvrages, nous permet d'examiner le mode de travail de Niẓāmuddīn Šāmī. Il s'agit de l'ouvrage de Ġiyāṯuddīn ᶜAlī contenant la description détaillée de l'expédition de Timur aux Indes.[18] L'auteur y cite également d'autres ouvrages décrivant cette expédition, et indique en parlant de l'un d'eux le nom de son auteur, le qāẕī Nāṣiruddīn ᶜUmar[19a] qui prit personnellement part à cette expédition.[19b] La comparaison des deux textes, réalisée déjà par Zimin, montre que Niẓāmuddīn, en supprimant quelques passages, a presque littéralement emprunté la description de Giyāṯuddīn. Bien entendu, les historiens qui vinrent après Niẓāmuddīn disposèrent de son œuvre de la même manière. En 820 de l'hégire (= 1417/18), Ḥāfiẓ-i Abrū introduisit dans son Maǧmūᶜa (Mj) le Ẓafarnāma de Niẓāmuddīn Šāmī, en y ajoutant une continuation (Mk), écrite déjà en 814 de l'hégire (= 1411/12), concernant les événements qui se déroulèrent jusqu'à la mort de Timur.[20] Plus tard, il la reprit, ainsi que d'autres parties du Maǧmūᶜa, pour en élaborer un nouvel ensemble, le Zubdatu-t-tawārīḫ, quatrième partie de sa chronique universelle, le Maǧmaᶜu-t-tawārīḫ, consacrée au prince Bāisunġur.[21] Entre-temps, probablement en 828 (= 1424/25), Šarafuddīn ᶜAlī Yazdī s'en servit de la même manière dans un ouvrage auquel il alla même jusqu'à donner un titre identique. Ces deux ouvrages, le Zubdatu-t-tawārīḫ et le Ẓafarnāma de Šarafuddīn, servirent de base à d'autres travaux historiques. Le Maṭlaᶜu-s-saᶜdain d'ᶜAbdurrazzāq Samarqandī pour les années 736—804 de l'hégire n'est qu'un extrait du Zubdatu-t-tawārīḫ.[22] Par ailleurs, Mīrḫwānd dans le Rauẕatu-ṣ-ṣafā et Ḫwāndamīr dans le Ḥabību-s-siyar y puisèrent avec largeur. Enfin le Ẓafarnāma de Šarafuddīn servit de base à l'extrait de Sulṭān

---

[16] ŠD I, p. 24 suite. Le même dit aussi Ḥāfiẓ-i Abrū, voir p. 192.

[17] ḤĀĞĞĪ ḪALĪFA (II, p. 122) cite deux de ces sources: Ṣafī al-Ḫutlānī, érudit de Samarqande, qui composa en langue turque une partie de l'histoire de Timur, et Šaiḫ Maḥmūd Zangī al-Kirmānī (mort en 806 de l'hégire = 1403/4) qui la décrit presque jusqu'à la fin sous le titre *Ğūš u ḫurūš*.

[18] Edité par L. A. ZIMIN: *Дневникъ похода Тимура въ Индію Гіас-ад-Дина Али.* (Тексты по исторіи Средней Азіи, I.). Петроградъ 1915.

[19a] P. ٤٢, ٤٩. Voir aussi la préface de V. V. BARTOLD dans l'édition de Zimin p. XXV—XXXV.

[19b] Voir ẒA, p. ١٨١, ١٨٨, ١٩٠, ١٩٢.

[20] *Continuation du Ẓafarnāma de Niẓāmuddīn Šāmī par Ḥāfiẓ-i Abrū, éditée d'après les manuscrits de Stamboul* par FELIX TAUER. ArOr VI (1934), p. 429—465.

[21] Sur Ḥāfiẓ-i Abrū et ses ouvrages voir surtout: V. BARTOLD, *Хафизи-Абру и его сочиненія.* المظفّريّة. Сборникъ статей учениковъ профессора барона Розена, Петроградъ 1897, p. 1—28; l'article *Ḥāfiẓ-Abrū* du même auteur dans EI; F. TAUER, *Vorbericht über die Edition des Ẓafarnāma von Niẓām Šāmī und der wichtigsten Teile der Geschichtswerke Ḥāfiẓ-i Abrū's* [ArOr IV (1932), p. 250—256]; C. A. STOREY, *Persian Literature* II, 1, p. 86—87, et K. BAYANI, *Hâfiz-i Abrû. Chronique des Rois Mongols en Iran*, Paris 1936, p. VIII—XXIII. Nous préparons une étude spéciale sur Ḥāfiẓ-i Abrū et son œuvre.

[22] Seulement en ce qui concerne les dernières années, il utilisa en partie aussi le Zafarnāma de Šarafuddīn.

Aḥmad b. Ḫāwandšāh al-Ḥusainī,[23] et probablement aussi au Timurnāma, poème épique de Ḥātifī.

Le Ẓafarnāma de Šarafuddīn qui est devenu avec les ouvrages de Waṣṣāf et de Muʿīnuddīn Yazdī le modèle par excellence de la prose historique fleurie, ainsi que le Timurnāma de Hātifī, ouvre en vers concernant la biographie de Timur et répondant au penchant des Īrāniens pour la poésie, ont fait passer le Ẓafarnāma de Niẓām Šāmī au second plan. Il en découle que les manuscrits de Šarafuddīn et de Hātifī se sont conservés en grand nombre, et qu'au contraire, les manuscrits de l'oeuvre de Niẓāmuddīn[23a] sont devenus extrêmement rares. Seuls deux manuscrits se sont conservés à part:

1. Le manuscrit de la bibliothèque de la mosquée Nūr-i ʿOṯmānīye à Stamboul (cote 3267, sigle N), datant de 828 de l'hérige (= 1425), qui contient la rédaction A consacrée à Timur. Il faut ajouter à la description de ce manuscrit publiée par nos soins[24] que dans sa deuxième moitié, à partir du fol. 71,[25] le copiste a apporté beaucoup moins d'attention consciencieuse à son travail. Il a abrégé certains passages et complètement supprimé d'autres.

2. Le manuscrit du British Museum de Londres (Add. 23980, sigle L) datant de 838 de l'hégire (= 1434) est décrit en détail par Ch. Rieu.[26] Il contient la rédaction B adaptée par Niẓāmuddīn pour le prince ʿUmar Bahādur.[27] Le manuscrit est défectueux. Il y manque après le fol. 2 une feuille, après le fol. 43 deux feuilles, après le fol. 93 deux feuilles, sur le fol. 95ʳ la fin du chapitre, et après le fol. 95 une feuille. Bien entendu, il est difficile d'établir d'après la photographie si quelques folios se sont égarés du manuscrits, plusieurs indices font plutôt croire qu'on a utilisé un original déjà défectueux.[28]

Comme faisant partie du Maǧmūʿa de Ḥāfiẓ-i Abrū, la rédaction A du Ẓafarnāma est conservée encore dans trois manuscrits suivants:

3. Le manuscrit de Baġdād Köšk ü (cote 282, sigle M_1) à Stamboul,[29] exemplaire luxueux datant de l'époque de Šāhruḫ.[30]

4. Le manuscrit de la bibliothèque de Dāmād Ibrāhīm Paša

---

[23] Voir mon inventaire des manuscrits persans historiques des bibliothèques de Stamboul, № 420, ArOr III (1931), p. 479—480.

[23a] Une traduction turque du Ẓafarnāma par Necati Lugal d'après le texte publié par nos soins (tome I) parut à Ankara en 1949: *Nizamüddin Şâmî Zafernâme* (TTK yayınlarından II. seri — № 12).

[24] Dans mon inventaire № 34, ArOr III (1931), p. 99.

[25] P. ١٥٨ de notre édition.

[26] *Catalogue of the Persian Manuscripts in the British Museum*, p. 170—172.

[27] Voir plus haut, p. XIV.

[28] Une copie récente de ce manuscrit exécutée par le Dr Aḥmed Ḫān se trouve dans la collection des manuscrits du feu E. G. Browne. Voir R. A. NICHOLSON, *A descriptive Catalogue of the Oriental MSS. belonging to the late E. G. Browne*, H. 7 (12), p. 109.

[29] Voir mon inventaire № 32, ArOr III (1931), p. 97—98.

[30] A Constantinople, se trouve toute une série de volumes de la bibliothèque des Timurides à Hérat. Ils proviennent, peut-être, du butin de guerre des sultans ottomans lors de leurs expéditions en Perse, ou bien de cadeaux. D'après PEČEWĪ (I, p. ٢٧٩), par exemple, Mīrzā Elqāṣṣ apporta comme cadeau à Soliman des manuscrits rares. Plus tard, sous le règne de Maḥmūd Ier, quelques manuscrits quittèrent la bibliothèque du Sérail de Stamboul pour aller enrichir l'inventaire des bibliothèques d'Aya Ṣofya, de la mosquée de Fātiḥ et celle de l'ancien Ġalaṭasérail qui devint par malheur plus tard la proie d'un incendie.

(cote 919, sigle M_2) à Stamboul, copie du précédent datant de 885 de l'hégire (= 1480/81).[31]

5. Le manuscrit de la Bibliothèque Nationale de Paris Suppl. Persan 2046 (sigle M_3),[32] copie du même manuscrit, élaborée en hâte et contenant de nombreuses défectuosités et erreurs.[33]

Un remaniement du Ẓafarnāma de Niẓām Šāmī accompagné de plusieurs émendations et suppléments est inséré dans la première partie du Zubdatu-t-tawārīḫ,[34] quatrième rubᶜ de la chronique universelle de Ḥāfiẓ-i Abrū appelée Mağmaᶜu-t-tawārīḫ. Cet ouvrage est conservé dans les manuscrits suivants:

1. Le manuscrit de la bibliothèque de la mosquée de Fātiḥ (cote 4371/1, sigle Z) à Stamboul[35] qui est sans nul doute la copie princeps élaborée pour Šāhruḫ en élégante écriture nasḫī, collationnée probablement par Ḥāfiẓ-i Abrū lui-même qui a fait de nombreuses corrections dans le texte et dans la marge en y ajoutant diverses notes complémentaires.

2. Deux manuscrits récents qui se trouvent dans la Kutubḫāna-i Malak à Ṭehrān et qui datent de 1272 et 1306 de l'hégire (= 1855/56 et 1888/89).[36]

La filiation des manuscrits mentionnés est la suivante:

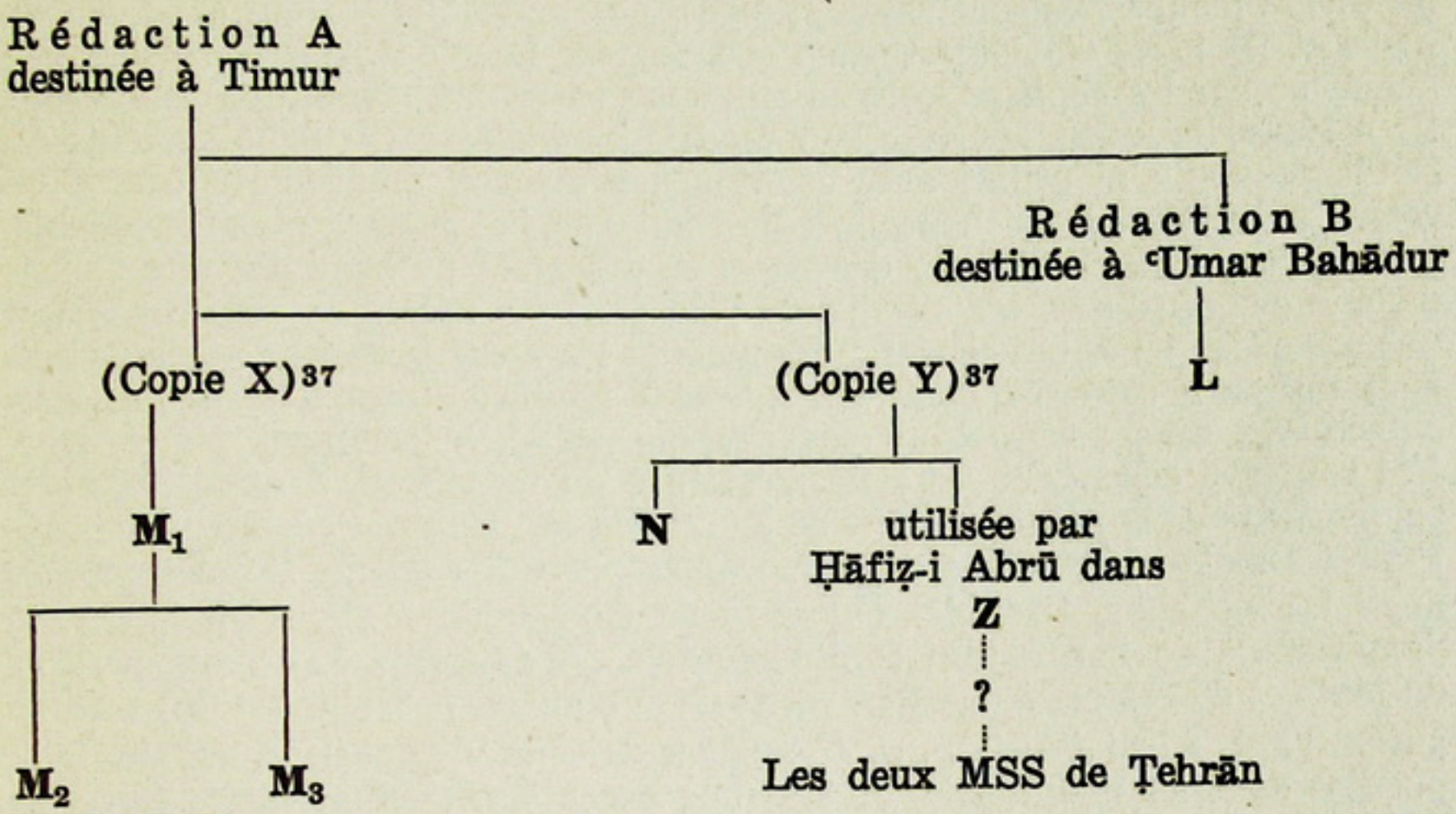

---

31 Voir mon inventaire, № 33, ArOr III (1931), p. 98—99.

32 Décrit par E. BLOCHET, *Catalogue des manuscrits persans de la Bibliothèque Nationale*, IV, p. 231—234 (№ 2284).

33 Voir mes observations sur ce manuscrit dans mon article *Le Ẕail-i Ğāmiᶜu-t-tawārīḫ-i Rašīdī de Ḥāfiẓ-i Abrū et son édition par K. Bayani*, I. ArOr XX (1952), p. 42.

34 Voir mon *Analyse des matières de la première moitié du Zubdatu-t-tawārīḫ de Ḥāfiẓ-i Abrū*. Charisteria Orientalia praecipue ad Persiam pertinentia. Prague 1956. P. 345—373.

35 Voir mon inventaire № 38, ArOr III (1931), p. 100—101.

36 Voir K. Bayani, ذیل جامع التواریخ رشیدی تالیف ... حافظ ابرو ... بخش نخستین، تهران ۱۳۱۷. P. اپ—ات.

37 Je suppose les copies X et Y pour la raison suivante: entre les textes de M et de N, respectivement de Z, on trouve certaines différences qu'on rencontrerait difficilement si le même modèle avait été employé.

J'ai choisi comme base pour la présente édition[37a] la rédaction A, car elle représente d'une part l'aspect original de l'ouvrage qui fut présenté à Timur et, d'autre part, parce que c'est la seule rédaction complète qui s'est conservée. L'unique manuscrit de la rédaction B qui s'est conservé est, comme nous l'avons déjà mentionné, défectueux. Le manuscrit M_1 est le plus parfait de ceux de la rédaction A.[38] Il forme la base fondamentale de l'édition. Les erreurs évidentes y ont été rectifiées d'après les autres manuscrits. Nous présentons les variantes de la rédaction B (L) seulement dans les cas où elles influencent le sens du texte. Nous ne relevons ni celles qui ont un charactère stylistique, ni les expressions qui varient dans les textes, ni les vers qui sont transformés ou ajoutés, etc. Du Zubdatu-t-tawārīḫ de Ḥāfiẓ-i Abrū, nous ne présentons également que les émendations et les notes complémentaires qui sont d'importance. Nous ne notons pas diverses digressions stylistiques et, par endroits, jusqu'aux vers qui n'ont pas de rapport étroit avec le texte. Néanmoins, nous désignons expressément les corrections et les notes complémentaires de la collation mentionnée,[39] executées avec une très grande probabilité par Ḥāfiẓ-i Abrū lui-même.

Les différences orthographiques que l'on rencontre dans les divers manuscrits sont assez grandes, notamment en ce qui concerne les noms et les mots d'origine turque et mongole. La plupart sont causées évidemment par les copistes, comme on peut s'en rendre compte en comparant les manuscrits M_2 et M_3 avec leur modèle immédiat M_1. Quant au texte du Ẓafarnāma, j'y ai utilisé avec conséquence un seul mode d'écriture. C'est celui qui est le plus fréquent, ou bien celui que j'ai jugé le plus convenable. Les autres modes d'écriture des noms et des mots ne sont pas mentionnés dans le commentaire, mais indiqués tous dans les index. Je fais cependant une exception en ce qui concerne les mots et les noms propres dont la lecture peut prêter à conteste. Tous ces modes d'écriture, jusqu'à ceux qui sont défectueux, sans ponctuation, sont indiqués dans le commentaire critique. J'ai conservé cependant le mode d'écriture du manuscrit dans le texte des suppléments de la rédaction B et du Zubdatu-t-tawārīḫ dans le commentaire. Pour les mots et les noms dont la lecture prête à conteste, je cite parfois aussi les variantes tirés des ouvrages de Ġiyāṯuddīn ᶜAlī, d'ᶜAbdurrazzāq Samarqandī, de Šarafuddīn et d'Aḥmad b. Ḫāwandšāh. Les mots persans du texte et du commentaire sont écrits de la manière courante qui est utilisée aujourd'hui. Ainsi j'écris پ, چ, گ au lieu de ب, ج, ک qui sont les plus fréquentes dans les manuscrits. Je fais une exception, même dans le texte du Ẓafarnāma, seulement pour certains noms propres dont la lecture n'est pas très sûre. Dans ces cas, je conservé la forme avec ب, ج, ک. Dans le texte du Ẓafarnāma, j'écris les compositions avec که et چه conséquemment de cette manière. Dans les extraits tirés du Zubdatu-t-tawārīḫ, je conserve le

---

[37a] Sir E. DENISON ROSS avait, autrefois, l'intention d'éditer le Ẓafarnāma de Niẓāmuddīn. Mais n'ayant à sa disposition que le manuscrit défectueux de Londres, il abandonna ce projet.

[38] Lorsque les manuscrits M_1 et M_2 ont la même leçon, nous l'indiquons seulement par M, dans les cas contraires, nous faisons la différence. Nous avons jugé inutile de collationner le manuscrit M_3, étant donné d'une part que c'est la copie du manuscrit M_1, et d'autre part qu'il contient de grandes défectuosités.

[39] Indiquées par « corr. » Voir Abréviations.

mode d'écriture sans ◦, qu'on y rencontre parfois. On trouvera cependant quelques inconséquences causées par la longue durée de l'impression.[40]

Les index ont nécessité un travail ardu. Notamment en ce qui concerne les noms propres identiques, il a été, parfois, difficile d'établir l'identité des personnages. Dans certains cas rares, je ne suis pas tout à fait sûr s'ils ont été enregistrés d'une manière exacte. L'index des mots peut être considéré en même temps comme une table des termes techniques. Il sera, j'espère, utile comme lexique des mots peu courants, et ceci au point de vue lexicographique, culturel et historique. En le rédigeant j'ai utilisé tous les dictionnaires qui m'étaient accessibles (particulièrement ceux de Vullers, Steingass, Pavet de Courteille, Suleimān Buḫārī et d'autres) et les autres ouvrages en question (surtout les excellentes recherches de Quatremère), mais je m'abstiens, pour ne pas augmenter encore l'ampleur du livre, de les citer.

---

[40] Par exemple چنکیز et جنکیز.

CORRIGENDA ET ADDENDA[1])

Tome I

Page	٥	ligne	١٣	au lieu de	ولاگهر	lire	والاگهر
Page	٥	ligne	٢٠	au lieu de	عَنِ ابْنِ اُمّتِهِ	lire	عَلَى ابْنِ آمِنَةَ
Page	٥	ligne	٢٠	au lieu de	سُبْطُ	lire	سَبْطَ
Page	٨	ligne	٤	au lieu de	قِی	lire	فِی
Page	٨	ligne	١٧	au lieu de	اِلَی اَعْطَفِهِمْ	lire	اِلَی اَعْطِفِهِم
Page	١٣	ligne	١٢	au lieu de	عراق[14] پادشاهی	lire	عراق[14] پادشاهی
Page	١٥	ligne	٦	au lieu de	قولی[3]	lire	قولئ[3]
Page	٢٦	ligne	٧ et ١١	au lieu de	غیبی	lire	غیبی
Page	٢٩	ligne	١٥	au lieu de	جَرَاَحَاتُ	lire	جِرَاحَاتُ
Page	٣١	ligne	٥			sic M_1 M_2 N L Z et 'AS	
Page	٥٨	ligne	١	au lieu de	ونپاهی	lire	وپناهی
Page	٧٦	ligne	١٩	au lieu de	یحیران قمیش	lire	بجیران قمیش
Page	٨٠	ligne	١٨	au lieu de	بوباوهٔ	lire	نوباوهٔ
Page	٩٠	ligne	٢٠	au lieu de	بایات	lire	بآیات
Page	٩٣	ligne	٢٤	au lieu de	*در	lire	**در
Page	٩٤	ligne	١٥	au lieu de	*وبا	lire	وبا
Page	١٠١	ligne	١٩	au lieu de	گیلان	lire	کیلان
Page	١٠٢	ligne	٢١	au lieu de	غظمی	lire	عظمی
Page	١٠٧	ligne	١٣	au lieu de	جیجال[3]	lire	جبجال[3]
Page	١١٦	ligne	٤	au lieu de	توحی[2]را	lire	توجی[2]را
Page	١٢٣	ligne	٢٥	au lieu de	زیارت	lire	زیادت
Page	١٢٢	ligne	٩	au lieu de	جبالش	lire	خیالش avec Z?
Page	١٢٩	ligne	٢٨	au lieu de	ایباج	lire	ایباج
Page	١٤٧	ligne	٥	au lieu de	چهارم		[Z corr.: چهارم [و]بیست
Page	١٤٨	ligne	٢١	au lieu de	غصّه	lire	غصّه
Page	١٥٧	ligne	٦	au lieu de	سخب	lire	سخت
Page	١٥٨	ligne	١٣	au lieu de	وگردون مطیع وگیتی فرمان بردار	lire	وگردون مطیع وگیتی فرمان بردار
Page	١٥٩	ligne	٢٨	au lieu de	وقوشونهای[16]	lire	*وقوشونهای
Page	١٦٠	ligne	٩	au lieu de	حمله	lire	*حمله

---

[1]) Dans les deux tomes, les points, les signes vocaliques, les tašdīds, etc. ont parfois disparu ou ont été déplacés pendant l'impression. Je ne note pas ici les cas tout à fait évidents.

Page ۱۶۰	ligne ۲۲	au lieu de	وباز *	lire	وباز
Page ۱۶۲	ligne ۱۹	au lieu de	از یت	lire	ازغایت
Page ۱۸۶	ligne ۱۷	au lieu de	لونی[14]	lire	لونی
Page ۱۸۸	ligne ۲۱	au lieu de	تا زن	lire	تا[4] زن
Page ۱۹۱	ligne ٦	au lieu de	آلَمْ	lire	الٓمٓ
Page ۱۹۱	ligne ۱۳	au lieu de	دران	lire	*دران
Page ۱۹۲	ligne ۲۳	au lieu de	سری[3]	lire	سری
Page ۱۹۵	ligne ۱۰	au lieu de	روز	lire	*روز
Page ۱۹۹	ligne ۲۰	au lieu de	بچرکه	lire	بجرکه
Page ۲۰۰	ligne ۲۳	au lieu de	وآفراد	lire	وافراد
Page ۲۰۳	ligne ۱	au lieu de	کوکر[5]	lire	کوکر
Page ۲۰۸	ligne ۱٦	au lieu de	ودرین *	lire	**ودرین
Page ۲۰۸	ligne ۲٦	au lieu de	ودرین *	lire	ودرین
Page ۲۰۸	ligne ۲۸	au lieu de	وشبهنگام	lire	*وشبهنگام
Page ۲۲۷	ligne ۱۷	au lieu de	اختیاط	lire	احتیاط
Page ۲۳۵	ligne ٦	au lieu de	وسرکارها	lire	؟ وسرکارها
Page ۲۳٦	ligne ۲۳			lire	تعلل
Page ۲٤۰	ligne ۱۱	au lieu de	وبمواجه	lire	وبمواجهه
Page ۲٤٦	ligne ۱۷	au lieu de	ممالك	lire	ممالیك
Page ۲٤٦	ligne ۲۱	au lieu de	حسیس	lire	خسیس
Page ۲٤٦	ligne ۲۳	au lieu de	نبرهج	lire	نبهرج
Page ۲٤۷	ligne ۲۳	au lieu de	وتفریغ	lire	وتفزیع
Page ۲۵۱	ligne ۲۲	au lieu de	پاس	lire	بأس
Page ۲۵۲	ligne ۱۲	au lieu de	مراسم	lire	مراسیم
Page ۲۵٦	ligne ۱	au lieu de	وکرشجی	lire	وکرشجی
Page ۲۵٦	ligne ۵	au lieu de	صفّت	lire	صفت
Page ۲۵۸	ligne ۲٦	au lieu de	حفدصفتان	lire	جغدصفتان
Page ۲٦۰	ligne ۲۱	au lieu de	فصل	lire	فضل
Page ۲٦۰	ligne ۲۳	au lieu de	بقرنهای	lire	بقرنها
Page ۲۷۲	ligne ۱۱	au lieu de	امرور	lire	امروز
Page ۲۸۲	ligne ۲٦	au lieu de	وزحل	lire	وزجل
Page ۲۸٦	ligne ۵	au lieu de	خواتین	lire	خوانین
Page ۲۸٦	ligne ۱٤	au lieu de	بندگی[1] حضرت	lire	بندگئ حضرت[1]
Page ۲۸٦	ligne ۱۸	جگرگوشگان sic M (NZ om.) lire avec L :			جگرگوشهٔ کان
Page ۲۸٦	ligne ۱۸	au lieu de	خاروی	lire	خاوری
Page ۲۹۳	ligne ۱۳	au lieu de	مغفرت دثار	lire	مغفرت‌دثار
Page ۲۹٤	ligne ۲۰	au lieu de	[مصراع]	lire	[بیت]
Page ۲۹٤	ligne ۲۱	au lieu de	اَلفَضْلِ	lire	اَلفَضْـ*ـلِ

Tome II

Page	3	ligne	15	au lieu de	والمخدّ lire	والمجدّ
Pege	5	ligne	17	au lieu de	14 L lire	14 L add.
Page	10	ligne	6	au lieu de	كلة lire	گلّة
Page	11	ligne	9	au lieu de	ملازمان (sic MS) lire	? [و]ملازمان
Page	12	ligne	4	au lieu de	محمّدخواجة lire	محمّدخواجه
Page	12	ligne	15	au lieu de	توقيتمور lire	توقتيمور
Page	13	ligne	15	au lieu de	چو lire	? جو
Page	15	ligne	25	au lieu de	اياجى lire	ايلچى
Page	20	ligne	6	au lieu de	ويرغو lire	وترغو
Page	20	ligne	18	au lieu de	كوچه‌بندى lire	كوچه بندى
Page	20	ligne	25	au lieu de	كوچه‌باغ‌را lire	كوچهٔ باغ‌را
Page	27	ligne	17	au lieu de	بداد lire	نداد
Page	29	ligne	0 et 25	au lieu de	٢٥ lire	٦٥
Page	30	ligne	3-4	au lieu de	خانه (...) واز lire	خانه‌وار(...)
Page	32	ligne	5	au lieu de	فاصى lire	(?) قاضى
Page	37	ligne	13	au lieu de	ويكانگى lire	ويگانگى
Page	40	ligne	10	au lieu de	l. ١٠ lire	l. ١
Page	40	ligne	12-13	au lieu de	* خضر يساورى (پادشاه بيان‌قولى خانيكه lire	* پادشاه بيان قولى خانيكه (خضر يساورى
Page	41	ligne	24	au lieu de	آب پاره lire	آب پارهٔ
Page	45	ligne	16	au lieu de	محضوص lire	مخصوص
Page	51	ligne	15	au lieu de	فكرت lire	? فترت
Page	53	ligne	18	au lieu de	وبرداغولى lire	,برداغولى
Page	61	ligne	5	au lieu de	سنگهاى (sic MS) lire	سنگها
Page	62	ligne	26	au lieu de	نبرهٔ lire	نبيرهٔ
Page	70	ligne	26	au lieu de	كرداب lire	گرداب
Page	72	ligne	24	au lieu de	بزرنگ lire	? پر زنگ
Page	85	ligne	25	au lieu de	* وقاضى lire	?*وقاضئ
Page	93	ligne	9	au lieu de	برگ lire	برگ
Page	96	ligne	17	au lieu de	inter lire	inter l.
Page	99	ligne	10	au lieu de	(رصت : MS) رعيّت lire	? رعايت ou رغبت
Page	103	ligne	2	au lieu de	سنه lire	سه
Page	108	ligne	4		ajouter	9—* [Z om.] |
Page	109	ligne	3	au lieu de	ان lire	آن
Page	115	ligne	4	au lieu de	جمالان lire	? را et biffer جمال از
Page	115	ligne	19	au lieu de	گشتنه lire	گشته
Page	117	ligne	12	au lieu de	جنگيان lire	چنگيان
Page	117	ligne	22	au lieu de	بارى lire	تازى

Page 120	ligne	26	au lieu de	گمانرا	lire	گمانرا
Page 127	ligne	9	au lieu de	موسوم	lire	موسم
Page 128	ligne	10	au lieu de	corr.* —	lire	corr.
Page 128	ligne	11	au lieu de	ناخبر (corr. ×:	lire	ناخبر (corr. *— ×:
Page 138	ligne	19	au lieu de	اندراب ?	lire	اندران
Page 142	ligne	22		نمایند و	lire	
Page 155	ligne	1	au lieu de	سپاهان ?	lire	سیاهان (sic MS)
Page 156	ligne	19	au lieu de	ZA	lire	ZN
Page 157	ligne	15	au lieu de	ملجار (sic MS)	lire	وبلجار(?)
Page 158	ligne	11	au lieu de	خلّخ	lire	خلج
Page 158	ligne	24	au lieu de	وحوادث	lire	وحواث
Page 163	ligne	10	au lieu de	نوکر	lire	وکر
Page 163	ligne	22	au lieu de	بی‌قوتی	lire	بی‌قوقی
Page 167	ligne	18	au lieu de	وبکسایی‌را	lire	وبکسانی (sic) را
Page 174	ligne	16	au lieu de	L: 3—*	lire	3 L:
Page 191	ligne	16	au lieu de	یار	I a	باز
Page 191	ligne	17	au lieu de	مزیّت	I a	مرتّب
Page 191	ligne	20	au lieu de	وعزمات	I a	وعرفات
Page 191	ligne	22	au lieu de	بارز	I a	بازار
Page 191	ligne	24	au lieu de	سایه‌گستر	I a	سایه‌گیر
Page 192	ligne	3	au lieu de	ملك‌گیری	I a	ملك‌گستری
Page 192	ligne	5	au lieu de	نگردد	I a	نکرد
Page 192	ligne	15	au lieu de	محظوظ	I a	محفوظ
Page 192	ligne	21	au lieu de	ملوك	I a	امور
Page 192	ligne	25	au lieu de	پیش	I a	تبش
Page 192	ligne	26	au lieu de	با	lire	تا
Page 193	ligne	1		بغداد	biffer	
Page 193	ligne	8	au lieu de	بحدّی بود	I a	تحدّی نمودی
Page 193	ligne	13	au lieu de	چشم‌را	I a	جسم‌را
Page 193	ligne	26	au lieu de	ونواحیٔ	I a	ونواصی
Page 194	ligne	19	au lieu de	قبروسی ببسمهٔ مذهّبی	I a	قبروسی
Page 194	ligne	24	au lieu de	آجام	I a	رجام
Page 194	ligne	27	au lieu de	از	lire	اذ
Page 195	ligne	1	au lieu de	از اطراف وحواشی	I a	ومواشی
Page 195	ligne	21	au lieu de	سحر	I a	ثمر
Page 195	ligne	21	au lieu de	وحالت	lire	وخیالت
Page 195	ligne	27	au lieu de	سپه‌شکن	I a	سینه‌شکن
Page 196	ligne	12	au lieu de	تلو	I a	بلو(?)
Page 196	ligne	17	au lieu de	اقالیم	I a	اقلیم
Page 196	ligne	21	au lieu de	غیرت	I a	عبرت

Page 196	ligne	23	au lieu de	I a گردونها بقوّت	پشت
Page 197	ligne	4	au lieu de	lire از هوا باران	از هوا بازان
Page 199	ligne	1	au lieu de	I a وخرجی	وقچرجی
Page 199	ligne	14	au lieu de	I a صدق	صرف
Page 199	ligne	19	au lieu de	I a گلبتان	گلینان
Page 199	ligne	25	au lieu de	I a انسانی	انشا
Page 200	ligne	2	au lieu de	lire وتحمّلات	وتجمّلات
Page 200	ligne	6	au lieu de	I a ترتیب	تربیت
Page 200	ligne	14	au lieu de	I a (2) متعیّن	? متفطّن lire متفتّن
Page 202	ligne	20	au lieu de	I a والعارفین	والقاریین
Page 203	ligne	3	au lieu de	I a داشت	دارد
Page 203	ligne	12	au lieu de	I a ومهتران	ومتمیّزان
Page 206	ligne	4	au lieu de	lire وصوادر	وموارد
Page 209 A	ligne	7	au lieu de	ajouter	← مزار III
Page 211 B	ligne	32		ajouter III	ایاز ← ایازوار
Page 215 A	ligne	10	au lieu de	lire بیکی (?) :73	(پسر) بیکی کل (?) :73
Page 217 B	ligne	37		ajouter	← جمتا III
Page 222 A	ligne	10	au lieu de	166 lire	167
Page 222 A	ligne	24		ajouter	← خداوندزاده III
Page 228 B	ligne	38	au lieu de	167 ‘166 . lire	167*
Page 229 A	ligne	7	au lieu de	lire قبان ← [12]محمود	قبان :165 ← [11]محمود
Page 229 A	ligne	37	au lieu de	lire (قرا) یوسف	(قرا) یوسف (ترکمان)
Page 230 B	ligne	7	au lieu de	lire ٦١	١٦١
Page 231 B	ligne	7	au lieu de	lire یرداغولی	برداغویی
Page 231 B	ligne	18	au lieu de	lire رسول،	رسول، سیّد،
Page 232 B	ligne	21		ajouter III	← محمودعاقبت
Page 237 B	ligne	27		ajouter	197‘
Page 239 A	ligne	31	au lieu de	137 lire (voir Corrigenda) 138 ‘136	
Page 239 A	ligne	31		ajouter	اندران (?) :138
Page 241 B	ligne	2		ajouter	← سوق III
Page 242 B	ligne	16	au lieu de	168 lire	169
Page 244 A	ligne	27		ajouter	158(?)‘
Page 247 B	ligne	8		biffer	‘178
Page 250 B	ligne	6		ajouter	← [4]فخر الدین
Page 255 B	ligne	15	au lieu de	‘168 lire	‘169
Page 256 B	ligne	16		biffer	میانه :١٢٧
Pege 259	ligne	1	au lieu de	INDEX lire	III. INDEX
Page 259 B	ligne	14	au lieu de	٢٥ lire	٦٥
Page 262 A	ligne	32		ajouter	192 :اهل علم وحکمت
Page 263 A	ligne	23	au lieu de	185, 18 , lire	186*
Page 268 A	ligne	37		ajouter	, 207

COMMENTAIRE

٤ 1 Q. LXXIX, 28 | 2 Q. LXXIX, 31 | 3 Q. XXXI, 24; XXXIX, 39 |

٥ 1 Q. XLII, 22 |

٦ 1 Q. IX, 40 | 2 em. — M om.; manque dans N (نهاده .... در امور) L |

٧ 1 Q. LXI, 4 | 2 Q. LVII, 25 |

٨ 1 Q. LIX, 13 |

٩ 1 L add. | که بظفرنامه موسوم فرموده اند

١٢ 1 L add. فصل هرچند سوابق (ثوابق : MS) نعم الهی ولطایف کرم نامتناهی در ایّام این دولت ابدپیوند عالمیانرا حاصل وجهانیان‌را شامل است امّا بزرگتر نعمتی که اجلّهٔ کملای بلاد واعنّهٔ فضلای عباد شکر آن بر ذمّت همّت خود واجب دانند وبلبل ناطقه‌را بنغمات تذکار محامد آن نغمه‌سرای دارند وجود پادشاهی است که هم ازین نسل مبارك ودودمان شرف وسعادت حضرت عزّت مجدّداً ببسط ظلّ ظلیل او بر جهانیان منّت نهاده است وشمول عدل ذاتیٔ ملکی‌صفات که بنشر عدل واحسان او عرصهٔ عالم‌را غیرت ریاض ارم گردانیده وهو السلطان الاعظم والایلخان الاعدل الاعلم خاقان خواقین الآفاق وارث المملکة بالاستحقاق مذهب ظلام الظلم بعدله الساطعة (sic) الاشراق محرز قصبات السباق ومذلّل الارقاب والاعناق الجاری حکمه فی سبع الطباق المعروف بطهارة الاعراق الموصوف بمکارم الاخلاق ظلّ الله فی الارضین وحجّته علی البریّة اجمعین قهرمان الماء والطین سالك سبیل الخلفاء الراشدین المؤیّد بتأیید ربّ العالمین المکنوف بنصرة خیر الناصرین مظفّر الحقّ والسلطنة والملك والدین معزّ الاسلام وحامی حومة المسلمین مستخدم البنان والبیان واحد نوادر الاکوان مقوّم اعوجاج الزمان ناشر العدل وطاوی الطغیان باسط الامن وناشر الامان اسکندر العهد وصاحب القران الذی یتباهی به الکون فی مقام التفاخر امیرزاده عمر بهادر اعلی الله علی قمّة القمرین وفوق الفرقدین مکانه وابطل کید من کاده وصغّر شأن من شانه ولا زالت خیول عزمه متنعّلة من السعد باسعد امله

وذیول حزمه کالادلّة لانجم آراء اجله ولا برحت ابوابه مرتعًا لوفود التهانی کما لم تزل مربعًا لخلود الامانی [شعر]

أبدًا تطاوع امره الافلاك * ما دام للسبع الشداد حراك

[مثنوی]

خدا تا باشد این دور آسمانرا * مگرداناد زو خالی جهانرا

فلك چون خاتمش زیر نگین باد * کلید عالمش در آستین باد

پادشاهی که آسمان با همه جلالت وشوکت بر اعتاب کمال او بروی وپیشانی دیده است وثوابت وسیّارات از سر حشمت وتعظیم خاك آستان اورا بلب ضراعت بوسیده در ایّام عدل شاملش خلق چون گیسوی دلبران بپشتئ جود او ستان خفته اند ودر اوان طلوع صبح معدلتش جز زلف مهوشان کس نیاشفته درهوای مملکت او جز چشم ابر گریان نیست ودر فضای ارجای سلطنت او جز دل رعد خروشان نه در ایّام ربیع دولتش جز باد صبا علیل نیست ودر انجمن ایادی ونعمتش جز میان سیم‌بران بخیل نه آنجا که طایر همّت او پرواز می‌کند شهباز همم ملوك نامداررا پر ریزیده وآنجا که یکران دولت کوس بخت باز می‌مالد چاپك سواران عرصهٔ اقبال عنان بر پیچیده ملازمان حضرت علیا ومطیفان سدّهٔ والای او در بساتین کام ازگلبن اقبال گل مراد می‌چینند وخدّام بارگاه فلك‌اشتباهش ماه وآفتاب‌را غاشیه‌کش خویش می بینند چون مصحف اقبال اورا اعراب کنند حال اعدا بران زیر وزبر شود (شد : MS) وچون سورهٔ از جامع فضل او بر خوانند بر آیات مکارم او وقف لازم آید کرم بی‌حدّ وبخشش بی‌عدّش جیب وکنار سایلان پر سیم وزر می‌کند لفظ دررنثار وعبارت گوهربارش کام وروان مستعدّان پر شکر می‌کند دولت ازان سر تفاخر بر کشیده است که بر خاك آستانش جای دارد آسمانرا پشت ازان خمیده است که بوسیدن خاك پایش رأی دارد هرکرا قبول او سرکرم درجنباند وهرفضول‌را بساحهٔ او بار نیست وهرکرا ردّ او دست بی‌التفاتی پیش دارد جز سوختن وساختن کار نه تیغ زبان پاکیزه‌گوهر چون نیزه در بندگیش راست‌قدمی نموده چون تیر عرض مراد او می‌جویند قلم‌گزاران معنی‌دار چون دوات دهان بعطر ثناش مسکین داشته چون کلك در پی‌مرام او بسر می‌پویند اگر برقی از ضمیر

فیّاض او برابر وزد قطرهٔ آتش درو مرجان شود اگر سایهٔ از کفش بر دریا افتد رشحاتش سربسر لولوی عمان گردد کف رادش اگر بصحرهٔ بیماء ساید از مقامات (؟) بسته‌اش زهاب حیوان بگشاید طلّ دادش اگر در دی بر اغصان عریان نشیند میوه‌اش بهزار برگ وساز ببر آید [شعر]

کرم ولطف صورا فتمثلا * بشرا علیه رونق وبهاء

یشفی مخائل بشره غلل التی * . . . . . .

. . . . . * فلقاؤه للمرملین شفاء

در اوان رضاع شیر از پستان مجد وعلا مکیده واز مبادئ صبی در مهد معالی وحجر مکارم پروریده در روز بزم وهنگام عطا غصنی باردار ودرگاه رزم ووقت یاساق رکنی استوار با این همه شکوه وجلال اقدام عزمش بمساعد کمال هر روز متصاعدست واعداد مجد وبهاش در اعداد فخر وسنا هر لحظه متزاید نهال اقبال وجلالش باوج مدارج کمال رسیده است وعدوّش که از دین هواخواهیٔ او صابیست صاب اوصاب از جام گفتار صابی کشیده [شعر]

ففی کل یومٍ یستجد جلالة * علی منکبیه من ملابسها برد

وما زلت استقری العلی من جبینه * ویظهر لی فی مجده الطول والمخد

[شعر]

چراغی بنورحق افروخته * عدورا بپروانگی سوخته

زهمّت چنان ساخته نردبان * که بر رفته قدرش بنه آسمان

ایزد تعالی این آفتاب جلال‌را از کسوف زوال مصون داراد وچمن ایّام دولتش‌را آسیب خزان نوایب مرساناد [شعر]

خسروا مشتری غلام تو باد * چشمهٔ آفتاب جام تو باد

سایهٔ زلف نوعروس ظفر * عکس توقیع مسک‌فام تو باد

عندلیب طرب‌سرای فلک * ارغنون‌ساز جشن عام تو باد
چاشنی‌گیر جام بادهٔ خلد * تشنهٔ جرعهٔ مدام تو باد
هر نشاطی که زهره حاصل کرد * در دل وطبع شادکام تو باد
تا خطیب زبان نگردد لال * خطبهٔ مملکت بنام تو باد

وچون این تاریخ مبارك از مبادئ دولت قاهره تا آخریّات سنهٔ ستّ وثمانمایه بمیامن دولت ابدپیوند بانجام رسید ورایات نصرت‌شعار بعزم مراجعت بصوب سمرقند خافق شد واین بندهٔ داعی‌را بنوازش وعواطف خسروانه مخصوص گردانیده بجانب وطن اجازت مراجعت فرمود ویرلیغ عالی نفاذ یافت تا سفارش بحضرت این پادشاه نوشته ایشانرا در التفات وعنایت بنسبت با این کمینه وصیّت فرمود اشارت عالیه واجب الاطاعه به‌نسبت با این بنده چنان نافذ شد که چون مملکت ایران زمین برین خسرو کامگار مقرّر شده وعالم بانوار معدلت او منوّر گشته وخواهد گشت باید که سواد این تاریخ مبارك که چون سواد دیده وسویدای دل مطلوب عالمیان است بحضرت علیا وسدّهٔ والای این پادشاه کامگار وپادشاه‌زادهٔ نامدار رسانیده شود تا در خلا وملا مضمون آنرا برأی رزین وخاطر تیزبین آن حضرت معروض گردانند وذات ملکی‌صفات‌را از سوانح آن حالات وتجارب آن وقایع در گنجهای فواید وفراید بر روی دل گشوده شود واسباب مزید سعادت دوجهانی به‌تتبّع اخلاق آن حضرت آماده گردد انشاء الله تعالی بنا بران تجاسر نموده ذیل دیباچهٔ این کتاب شریف‌را بذکر مآثر ومحامد این پادشاه نوجوان بر سبیل اختصار آراسته گردانید واگر در عمر مهلتی باشد ودر ایّام بقا فسحتی [مصراع]

گر مرکب عمر تیزکامی نکند

در خاطر است که اگر مقدّر باشد در خصایص ذات ملکی‌صفات ومآثر مناقب این حضرت کتابی علی‌حده نوشته شود چنانچه بر روی روزگار آثار آن چون مفاخر این حضرت پایدار ماند ان شاء الله تعالی والحالة هذه بر حسب وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ (Q. XCIII, 11) بر عالمیان ادای شکر این نعمت واجب است که ممالك جهان بتخصیص کشور ایرانرا چشم بجمال این خسرو کام‌گار روشن است ودلها بامّید دولت او خرّم‌تر از هزار گلشن امّید که ذات بزرگوارش که سبب بقای عالم وعالمیان

است ابدًا پاینده بود وآفتاب دولتش که موجب انتظام کار جهان وجهانیان است سرمدًا تابنده بمحمّد وآله [شعر]

وهذا دعـــاء لا یرد لِانـــه * صلاح لِاصنافِ البریّةِ شامِل

[شعر]

سر تخت جمشید جای تو باد * سر سروران خاك پای تو باد
سر سبزت از سرزنش دور باد * دل روشنت چشمهٔ نور بـاد

[بیت]

جوان بخت بادی وفیروزرأی * توانا ودانـا وکشورگشـــای

| خیحان : N ;حپحان : M_2 ;حصحان : M_1L 3 | کوو : 2 M_1L

قبلای .2 dans L corr | (برادرزاده ×) برادر .1 sic MN; dans L corr ۱۳
: L ;خان تایری : N ;خان تانزی : M_2 ;خان تایزی : M_1 4 | L om. .3—* | (تولوی ×) قاآن
آبوشیرین : N ;آیوشیرنن دارا : M 6 | تلك تو : L ;یلك تو : N ;یولك تو : M 5 | جان تایزی
: M_2 ;الجی تیمور : M_1N 8 | ایلك : L ;الیك : MN — ? البك 7 | انوشرین دارا : L ;دارا
: L ;نسون منکه : N ;نسون منکه : M_2 ;یسون منکه : M_1 9 | الحی تمور : L ;ایلچی تیمور
: L ;نوقای : N ;توقا : M_2 ;توقای : M_1—? 11 | ساسی توقای : M_2 10 sic M_1NL | سیون منکه
ودرین عهد او پادشاه آن نواحی .13 L add | مرادخواجه : M_2 — M_1NL 12 | نوقای
عرب وعراق عجم وآذربیجان وفارس وکرمان وخراسان واکثر ایران : 14 L | است
بعد ازان درین بلاد از .17 L add | 16 —* L om. | محمود .15 L add. inter l | حکم
| بانتمور : 20 L | شیرامون : M_2 19 | 18 —* L om. | نسل چنکیز خان پادشاه نماند
: L ;ثوری : N ;پوری : M_2 ;بوری : M_1 22 | حصحن : L ;حیحن : N ;حپحن : M — 21 em.
, ایوکن : M_1 — ? 26 | دورتیمور : L — MN 25 | 24 —* M N om. | 23 —* L om. | نوری
|.29—* L om. |.28—* L om. | 27—* L om. | ایوکن : L ;ایتوکن : N ;ایبوکین : M_2 ;ایبوکن

: M_1 4 | منکبرنی .3 L add | دولارجی : 2 L | قبول : MNL — 1 em. ۱٤
| 6 sic MNL | 5 sic L—MN om. | قرغان : L ;قراغان

واین حال در شهور سنهٔ .2 N add | اورانانیان : N ;اورناتابیان : 1 M ۱۵

در .5 N add | وشاه‌تیمور: MNL — .4 em | 3 sic MNL | تسع وخمسین وسبعمایه بود
| شهور سنهٔ احدی [و]ستّین وسبعمایه

ووعدهای .4 L add | با : 3 L | (sic) باشید: MN —*2 sic L | و: 1 L ۱۶

| بدخشان .7 L add | باشد برین موجب .6 L add | om. L *—5 | خوب فرمودند

com. du —) 3 | وحکایات گذشته گفتند وشنیدند .2 L add | بود : L *—1 ۱۷

حکایات وحوادث شهور سنهٔ سبع واربعین وسبعمایه ذکر مخالفت امیر: Z] (۳ .livre, p)

قزاغن (قراغن : MS partout) وکشته شدن غزان سلطان وحکومت امیر قزاغن در دیار ماوراءالنهر ووقایعی که در روزگار دولت او دران بلاد بوقوع پیوست درین سال امیر صاحب‌قران تیمور کرکان‌را سنّ مبارك از ده گذشته بود امیر قزاغن در ممالك ماوراءالنهر برغزان سلطان بن یسوور بن ملك‌تیمور بن توقایتمور (بوقانتمور : MS) بن قداقی سجان بن بور (بور: MS) بن مواتوکان (موانوکان : MS) بن جغتای خان بن جنکیز خان استیلا یافت واورا بقتل آورد وحکومت بلاد ماوراءالنهر با توابع ولواحق برو مقرّر شد وابتداء آن اگرچند پیش ازین تاریخ است فامّا موقوف بود تا سلسلهٔ سخن از یکدیگر منقطع نشود این زمان از سبب مخالفت ایشان ابتدا کنیم وآنچه از روات وثقات معلوم گشته شرح دهیم چون غزان سلطان قبل از زمان ولادت امیر صاحب‌قران در ممالك ماوراءالنهر بر سریر سلطنت متمکّن گشت ومجموع بلاد ماوراءالنهر ممّا یضاف وینسب الیها از حدود قراخواجه تا اقصای دشت قفجاق ونواحیٔ خراسان تا حدود آب سند بدست فرو گرفت وزمان حکومت او امتداد تمام یافت واو پادشاهی بغایت متکبّر وجبّار ومتهوّر وقهّار بود وبقلع خاندانهاء قدیم وقمع امراء بزرگ راغب ومولع بودی واز فرط سیاست وخشونت طبع وقساوت قلب که بر مزاج او مستولی بود کسی‌را مجال عرضه داشت وداد خواستن ندادی هرچند قضیّهٔ صعب واقع شدی هیچ کس‌را عرصهٔ آن نبود که پیش او عرضه دارد اگر دو کس بقضیّهٔ یارغویی پیش او زانو می‌زدند اکثر آنکه یکی ووقت بودی که هر دورا حکم کشتن می‌کرد وبر گناه اندك عقوبت بسیار می‌فرمود وزود در قهر می‌شد ودیر بارضا می‌آمد وهر پادشاه که درشت‌خوی وتنگ‌بار باشد ومردم از خشم او ترسان واز ملال او هراسان چون با او مجال سخن گفتن نباشد اکثری از مصالح ملك ازو مخفی ماند وبعضی عمداً ازو پنهان دارند وفساد امور باو نگویند خللهای (خلهای : MS) عظیم بمبانیٔ مملکت راه یابد وضررهای

قوی در قواعد دین ودولت پدیدار شود مقصود آنکه معاش غزان سلطان نتیجهٔ آن داد که امرا وارکان دولت‌را برو اعتماد نماند مجموع از افعال او متفرّق شدند واز ذمایم اعمال او منهزم گشته زوال آفتاب عمر وانقطاع مادّهٔ حیوة او بدعاء شب ونماز سحر می‌خواستند وچون بسیاری از امرارا قصد کرد واز بیخ وبنیاد برانداخت کس بطلب امیر قزاغن فرستاد وخواست که اورا نیز بهمان راه متعاقب ایشان بفرستد وامیر قزاغن باصابت رأی وصیانت حزم از دیگر امرا ممتاز بود از عزیمت سلطان غزان واقف شد سرخروج ازگریبان طغیان بدر آورد وامرا وارکان دولت یك یکرا بخلوت می‌طلبید وصورت ماجرا بمعقول ومنقول درخاطر ایشان می‌نشاند که اگر ما امروز باتّفاق دفع او نکنیم او خود بتدریج یك یکرا ازمیان برمی‌دارد طریق حزم واحتیاط آن است که متّفق شویم وشرّ اورا از سر خود دفع کنیم تا اکثری از امرارا دردفع آن حادثه ورفع آن غایله با خود متّفق گردانید بعد ازانکه امرا برمخالفت غزان سلطان اتّفاق کردند قولئ جنکیزخانرا که رجوع باوامر ونواهئ آن در امور ملك ودولت نزد امراء مغول فرض عین وقرض دین است ومعقول ومنقول آنرا بمثابهٔ وحی منزل ومعجزهٔ نبئ مرسل دارند پیش آوردند وگفتند آن جمع عظیم وامر جسیم‌را پیشوایی باید که او از ارومهٔ سلطنت ودودمان دولت در اهبت وعدّت پادشاهی فرزانه ودرملابست امور شهریاری مردانه بود ..... پادشاه‌زادهٔ می‌باید که ما خودرا باو منسوب کنیم وبر سریر سروری واریکهٔ خسروی نشانیم وکمر خدمت ببندیم تاکار ما بر اصل وبنیاد باشد وقضیّهٔ ما از پیش بیرون رود ..... امیر قزاغن وامرا باتّفاق خاطر بدین مهمّ گماشته از برای آن اختیار تعداد اسامئ اولاد واحفاد جنکیزخان می‌کردند از نسل جغتای خان کسی‌را که اهلیّت آن دانستندی وخاطر مجموع برو قرار گرفتی نیافتند ودران مهمّ تأخیر بر نمی‌تافت از احفاد اوکتای خان بن جنکیز خان دانشمندجه پسر هندو بن بورخان (نورخان : MS) بن ملك بن اوکتای‌را بپادشاهی برگزیدند وباستجماع ترتیب لشکر واسباب حرب واستعداد آلت جنگ اشتغال نمود ودرمدّت اندک لشکری بسیار جمع گردانیده اسباب مصافّ وامور هیجا نظم وترتیب دادند واز طرف غزان سلطان نیز چون ازعزیمت ایشان آگاه شد سپاهی که عدد عدّ آن در نگارخانهٔ خیال نگنجد وصورت وهم‌را قوّت سیاهئ آن سپاه نباشد فراهم آورد ..... بوفور آلت وشوکت غرور یافته وبکثرت عدّت واهبت کوه وصحرا گرفته ونقش دنیا در سینهٔ قضا

شکسته از جانبین بر قصد یکدیگر کاللیوث الهایلة والسیول السایلة روان شدند وچون بهم رسیدند میمنه ومیسره وقلب وجناح بر کشیدند وچون دو کوه فولاد بر یکدیگر حمله کردند وهوای نبرد از گرد سپاه در شعر سیاه شد وزمین معرکه از خون دلیران لعل‌فام گشت از طرفین آنچه وظایف جدّ وجهد بود بجای آوردند در اثنای این حال تیری بر چشم امیر قزاغن آمد چنانچه نور باصرهٔ اورا باطل گردانید واز طرفین سپاهی بسیار وخلقی بی‌شمار کشته ومجروح گشتند . . . . . ودران کرّت اگرچه پیاده وسوار بسیار بر بساط حرب در دست وپای فیلان جنگی بمات رسید امّا فرزین‌بند امرا از یکدیگر نگسیخت شاهان بقایم رخ از یکدیگر بگردانیدند وعرصهٔ نبرد درهم پیچید واین حال در شهور سنهٔ خمس واربعین وسبعمایه واقع شد بعد ازانکه از طرفین هر یك بمخیّم خود پیوستند ویاغی‌گری وعداوت در میان بماند اکثری از امرا که پیش غزان سلطان بودند بعضی نظر بر سلامت نفس وبعضی از طول مکث او ایشان نیز دل دگرگون کردند وامارات ادبار وعلامات زوال اقبال بر صفحات احوال او ظاهر ولایح شد واکثری ممالك از دست او بیرون رفت وهر روز طرف امیر قزاغن بقوّت‌تر وطرف غزان سلطان ضعیف‌تر می‌گشت تا امیر قزاغن در شهور سنهٔ سبع واربعین وسبعمایه کرّت دیگر با لشکری که عدد نجوم افلاك در عداد سپاه او ناچیز نمود جمعی که در ممالك واخطار خان ومال را بذرّهٔ وزن بنهند وبتیغ آبدار وپیکان آتش‌بار خاك دشمن بباد بر دهند . . . . از غایت حرص بمورد جنگ پیوند از حیوة بریده واز کمال شره بموقف کارزار با مرگ پیوستگی جسته متوجّه غزان سلطان شد وغزان سلطان نیز لشکر جرّار وسپاهی بی‌شمار فراهم آورد . . . . با عدّت واهبتی که در نگارخانهٔ خیال مثل آن مصوّر نگردد نبرد یکدیگررا ساخته ومنشمر گشته افواج لشکرها در حرکت آمدند . . . میمنه ومیسره بر رسم وآیین زیب وزینت دادند وجنگ‌را ساخته وحرب‌را آماده گشت وچون بهم رسیدند رایات واعلام از طرفین بر افراختند شکل مصافّ وپیکر پیکار پدیدار گشت از جوانب واطراف جنگ پیش بردند . . . . . چون تقدیر حیّ قدیر چنان بود که دود نکبت از دودمان غزان خان بر آید ودخان ادبار خان ومان اورا سیاه گرداند سپاه او که شیران بیشهٔ جنگ ونهنگان دریای وغا بودند از ستیز وآویز ستوه گشته تشویش وتفرقه بشمل ملتئم وعقد منتظم ایشان راه یافت چنانکه سلطان غزان بهر جانب که نظر انداخت واز قید بلا وعنا مخلص جست از مخافت شمشیر تیز واظفار سنان خون‌زیز راه مفرّ

بسته دید دست از جان شیرین خسته‌پای در میدان معرکه نهاد وشمشیر نجدت وبسالت بکشید ورقم ضعف وجبن بر صحیفهٔ مردی ومردانگی نکشید ..... در مقام ناموس المنیّة و[لا] الدنیّة اظهار کرد واز راه نام وننگ طریق النار ولا العار پیش گرفت ..... با وجود لشکر شکسته شمشیر می‌زد وجنگ می‌کرد تا آن زمان که بقتل آمد بقای لشکر او چون آن حال مشاهده کردند دست از رزم وقتال کوتاه گردانیده روی از صفّ جنگ وموقف نام وننگ بر تافتند ..... امیر قزاغن حکم فرمود که چون غزان سلطان که اصل الباب این قضیّه ومادّهٔ نزاع بود از میان بر داشته شد کسی در عقب هزیمتیان نرود ودست از غارت وتاراج کشیده دارند ومتعلّقان غزان سلطانرا ایمن گردانید وخاتون غزان سلطان تورمش خاتون‌را امیر محمّدخواجه در عقد نکاح آورد وسرای‌ملك خانم دران تاریخ ده‌ساله بود امیر قزاغن‌را چون این فتح دست داد ودشمن بقوّت‌را مقهور گردانید حقّ سبحانه وتعالی‌را سجدهٔ شکر بجای آورد ..... وبصدق نیّت وخلوص طویّت أَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ ٱللَّهُ إِلَيْكَ (Q. XXVIII, 77) را قدوهٔ خود بر موجب إِنَّ ٱللَّهَ يَأْمُرُ بِٱلْعَدْلِ وَٱلْإِحْسَانِ (Q. XVI, 92) با بندگان خدای معاش پسندیده کرد امیر قزاغن امیری عادل عاقل مبارك‌قدم بود چنانچه در اوان دور دولت او مجموع اصناف طوایف مرفّه وآسوده گشتند وهیچ کس‌را از هیچ جهتی شکایت از روزگار نماند وامور دین ودولت در زمان او باوج رفعت رسید علما واشراف‌را توقیر فرمودی رعایا وزیردستانرا مرفّه داشتی اهالئ ماوراءالنهر در ایّام او برفاهیّت گذرانیدند ..... ذکر وقایع وحوادث سنهٔ ثمان واربعین وسبعمایه ..... درین سال در ممالك ماوراءالنهر امیر قزاغن در اواخر شهور سنهٔ ثمان واربعین وسبعمایه بی موجبی دانشمندجه‌را بقتل آورد با وجود آنکه در امور ملکی بغیر از نام دانشمندچه که بر عنوان مناشیر وامثله ونشانها بود هیچ مدخل دیگر در ملك ومال نداشت ومنهیان معتمد القول‌را باسم ملازمت در اردوی او مقرّر کرده بود بگوش‌کشایی تا مردم شرّیر وفتنه‌انگیزرا پیش او مجال نباشد فامّا چون الوس ماوراءالنهر وتوابع آن از قدیم الایّام تعلّق بجغتای خان واولاد واحفاد او داشته است اکثرئ امرا سلطنت دانشمندجه‌را بدین سبب که نه از نژاد چغتای است کاره بودند امیر قزاغن اندیشید که مبادا بدین سبب فتنه متولّد شود صلاح مملکت دران دید که از نسل جغتای خان دیگری‌را بجای او نصب گرداند قرعهٔ این اختیار بر شهزاده بایان‌قولی افتاد دانشمندجه‌را آسیب

هلاك رسانید ومکافات آن نیز بعد چند گاه بکشید چنانچه ذکر آن بموضع خود بیان کرده شود انشاء الله تعالی وحده چون امیر قزاغن پادشاه بایان‌قولی‌را که از احفاد جغتای خان بود برسریر سلطنت اجلاس کرد امرا ولشکریانرا یکجهتی زیادت شد وپادشاه بیان‌قلی‌را بحکم آنکه قضیّهٔ دانشمندجه اورا پیش‌افتاد شده بود ضرورتًا (sic) با مزاج زمانه درساخت وبر بساط مملکت نردی ندیمانه با امیر قزاغن می‌باخت وبیمن اتّفاق ایشان قواعد ملك وملّت بمثابهٔ مستحکم شد که آبشخور گرگ درکلهٔ میش وگریزگاه عوان در کلبهٔ درویش گشت ونام ظلم ونشان ستم بتمامی از روی روزگار سترده شد از وضیع وشریف وغریب ومقیم وبزرگ وکوچك وخاصّ وعامّ وترك وتازیك هیچ کس‌را در بلادی که تعلّق بدیشان داشت غبار شکایتِ ازگردش روزگار در دل نیامد چنانچه حکایت نوشروان بر طاق نسیان نهادند ودر روزگار دولت او دران ممالك هیچ امیر ووزیر وعامل وگزیر غیر از عشر بجنس وقبجور رسمی بهیچ اسم ورسم یکدینار از هیچ آفریده نتوانست گرفت ومسافرا[ن]را بمثل اگر درکنام شیر ومقام پلنگ عبور ونزول واقع شدی از مأمن ومسکن خود آسوده‌تر قرار گرفتندی وبغیر از باد هیچ مخلوقی‌را بر در خلق خدای ممرّ نبودی چون امور ملك مضبوط وقواعد سلطنت مستحکم گشت یایلاق در طخارستان که بقتلان وشهر مونك موسوم است تعیین کرد وقشلاق در سرای‌سالی که درساحل جیحون واقع است معیّن فرمود وبعد ازانکه یورشی وشکاری بزرگ نبودی اوقات شباروز پنج قسمت کرده بود از مطلع طلیعهٔ صبح صادق تا طلوع آفتاب بطاعت وعبادت گذرانیدی واز چاشت تا پیشین درمحکمهٔ مظالم نشستی وبعد ازان تا آخر روز بجانور پرانیدن ویوز دوانیدن مشغول بودی وازشام تا خفتن در حرمهای خود با پوشیده‌رویان خلوت داشتی وبعد ازان بخابگاه مبارك رفته باستراحت مشغول گشتی ودر زمان دولت او یسر وخصب بمرتبهٔ که گوسفندی فربه بدیناری واجناس بدرمی خرواری میسّر می‌شد اگر احیانًا یورشی دست می‌داد صحرانشینان وحشم‌را غلبه بحدّی بود که اگر از خیل‌خانهٔ یك سوار بیرون می‌آمد عدد لشکر درحصر نمی‌گنجید از حدود خراسان تا نهایة ترکستان الوس وحشم متّصل یکدیگر نشسته بودند ملوك معاصر مطیع ومماالك عالم مطاع ذکر وقایع وحوادث سنهٔ تسع واربعین وسبعمایه ..... ودر ممالك ماوراءالنهر امیر قزاغن درغایت قوّت ومکنت لشکری بجانب هند فرستاده بود ..... ولشکر امیر قزاغن تا حدود سند رفتند وخرابی تمام

کردند ..... ذکر وقایع وحوادث سنهٔ ستّین وسبعمایه درین سال امیر قزاغن در مملکت ماوراءالنهر کشته شد وصورت این حال چنان بود که شخصی قتلقتیمور نام امیر یك هزاره بود وخواهر توکل آقارا که خاتون امیر قزاغن بود در خانه داشت وبا امیر قزاغن از ممرّ آن پیوند گستاخ بدان جهة ازامیر قزاغن طلب حکومت ایل بورالدایّه کرد وامیر قزاغن بواسطهٔ آنکه اگر اورا حکومت دهد مردمان تصوّر روی دیدن کنند ملتمس اورا مبذول نداشت وآن ناپاك‌زاده بدین سبب کینهٔ در دل نهاد روزی در حالت آنکه امیر قزاغن در پیرامون سرای‌سالی بغوشلامشی سوار گشته بود آن قتلقتیمور در حالت مستی کمینی کند (sic) وتیری بر امیر قزاغن بگشاید واورا شهید گرداند امراء بزرگ چون امیر کیخسرو ملازمان قتلغ تیموررا در میان گرفتند وبکشتند واولاد واتباع اورا برآتش گردانیده همه‌را هلاك کردند ..... چون اورا این واقعه رسید امیرزاده عبد الله پسرش باتّفاق امرا بجای او نشست خواست که بر موجب دور امیر قزاغن مملکت‌را مضبوط ومرتّب دارد امّا بحسب صغر سنّ واندکئ تجارب ازهر طرفی خللی پیدا شد وازهرجهة رخنهٔ بر باغ مملکت راه یافت وسهو اوّل که کرد آن بود که پادشاهی مبارك‌قدم فرّخ‌فال چون بیان‌قولی خانرا بی موجبی وجریمهٔ شهید کرد وبدین واسطه مجموع امرا ازو متنفّر ومتوهّم شدند واکثر اظهار تمرّد وگردن‌کشی نمودند.

ومدّت امارت امیر عبد الله یك سال وهشت ماه بود ..... حکایات وحوادث سنهٔ احدی وستّین وسبعمایه ..... ذکر وقایع ماوراءالنهر درین سال هفصد وشست ویك

امیرزاده عبد الله بن قزاغن بعد از وفات پدر چون بر سریر حکومت متمکّن شد قریب یك سال امور حکومت او بر قرار دور پدرش مضبط ومرتّب بود بعد ازان ازهر طرف رخنهٔ وثلمهٔ پیدا شد واختلال تمام بحال او دست داد واوّل خبط وخطای او آن بود که پادشاه بیان‌قولی‌را بی موجبی قصد کرد وبدان واسطه امرای بزرگ ازو متوهّم شدند وبیکبار اظهار تمرّد نمودن گرفتند حتی که امیر بیان سلدوز وامیر حاجی برلاس باتّفاق خروج کرده لشکری بسر امیرزاده عبد الله آوردند وبی محاربهٔ وجنگی اورا دست‌گیر کرده شهید ساختند واز نسل قزاغن هر که بدست آمد اورا دفع کردند وامیر بیان بامارت ماوراءالنهر متعیّن شد امّا در امارت ضبط وسیاست زیادت نداشت مملکت‌را درهر طرف یکی صاحب‌اختیارشد امیرحاجی برلاس شهرکش وتوابع که یورت اصلئ امرای برلاس بود تصرّف نمود وامیر بایزید ولایت خجندرا که محلّ امراء

جلایر بود بدست فرو گرفت وامیرحسین که از بقیّهٔ قزاغنیان بود با گروهی ایواغلانان قدیم خود وقراوناسان که پروردهٔ آن خانواده بودند متوهّم گشته هر روز بطرفی می بودند والجایبوغاء سلدوز نیز بطمع سرداری که روزی در خاندان ایشان بوده با جماعة سلدوزان طرفی گرفته وتوابع محمّدخواجهٔ زنده‌حشم وقرابتان (فراسان : MS ?قراوناسان ou ?) اندوخود وشبورغان درحوزهٔ تصرّف آوردند وشاه محمّد بدخشانی کوهستان خودرا محکم کرد وبضبط لشکر وطمع امارت وحکومت آن ولایت مشغول شد وامیر کیخسرو وامیر الجایتوی ابارده باتّفاق قتلان وتوابع آنرا درقبضهٔ تسخیر آوردند وامیر خضر یساوری قبایل وعشایر خودرا جمع کرده خودرا باستحقاق واستقلال ازهمه متعیّنان بهتر وبیشترمی‌دید بدین واسطه هر روز فتنهٔ وهر لحظه آشوبی دیگرواقع می‌شد دران

مملکت ذکر حالات سنهٔ اثنی وستّین وسبعمایه حکایات آمدن پادشاه تغلق‌تیمور بماوراءالنهر درین سال پادشاه تغلغ‌تیمور از نسل دوا خان با لشکری گران عزیمت ماوراءالنهر کرد وبسبب آنکه امراء ماوراءالنهر هریك طرفی گرفته بودند وبا یکدیگر اتّفاق نداشتند بی دهشت وبیم کوچ برکوچ می‌راند تا سریرخانی‌را در جاناق بولاق که در (?×حاق .MS add) وسط ماوراءالنهر است بزد امیر بایزید جلایری ایل گشته با لشکر خود بدیشان محلق شد وتغلقتیمور از امراء خود (توقیتمور بزرگ : corr. add) [و]امیرحاجی ایرکانوت وامیر بیکجاك‌را با امیر بایزید بضبط ماوراءالنهر تعیین فرمود وامیر حاجی برلاس بر امّید مقابله لشکرهای خود جمع کرده بود چون ازکثرت لشکر (مغول .corr. add) معلوم کرد پیش از وصول مخالفان ازجیحون عبورکرده روی بطرف خراسان نهاد وامیر صاحب‌قران امیر تیمورکورکان دران سفر مصاحب امیر حاجی برلاس بود چون دید که امیرحاجی ترك وطن کرده اختیار عزیمت (گریز : × .corr) فرمود وخان ومان بتاراج دشمن گذاشت امیر صاحب‌قران بنا بر صلاح رعایا دلیروار رخصت مراجعت از امیر حاجی برلاس طلب کرد امیر حاجی‌را آن تدبیرمعقول نمود رخصت داد وامیر صاحب‌قران العود احمد برخواند وبطرف ماوراءالنهرمعاودت نمود (چون بخزار رسید حاجی محمودشاه بن تایبوقا یساووری آنجا ملحق شد .corr. add) چون بامراء مغول رسید دلیر ومتوکّل پیش ایشان رفت امرا ازکیفیّت حال امیرحاجی برلاس وسبب تخلّف او پرسیدند جواب فرمود که چون مملکت بارث واکتساب تعلّق بپادشاه می‌دارد وحقّ بمرکزخود قرارگرفته قراجورا بفضولی چه کار بحکم یرلغ آسمانی

وتورهٔ جنکزخانی اطاعت ومبایعت واجب ولازم است هرکه عصیان وطغیان ورزد کفران نعمت (حقّ corr. add.) کرده باشند امرارا این تقریر او خوش آمد وبر عقل وکفایت ودانستگئ او تحسین کردند وچون * بیرون رفت (× corr. *—) امیر حاجی (برلاس corr. add.) از ولایت (بیرون رفته بود corr. add.) امرا مراجعت نمودند وامیر صاحب‌قرانرا مصاحب خود پیش پادشاه تغلقتیمور رسانیدند واستحسان بسیار در باب کیاست ودانستگئ او در پایهٔ تخت پادشاه معروض گردانید وپادشاه اورا سیورغال فرموده حکومت تومان شهرسبز که ابًا عن جدّ میراث برلاسیّه بوده به امیر تیمور ارزانی داشت (واورا گفتند که لشکرهاء خود جمع کن corr. add.) امیر صاحب‌قران بر موجب فرمان از حدود ساحل جیحون تا دامن گریوهٔ سمرقند مجموع لشکر صحرانشینان‌را جمع کرد وبا امیر خضر یساوری ملحق شد وپادشاه تغلقتمور بطرف تختگاه اصل خود مراجعت نمود وامرایی که گذاشته بود از عقب پادشاه با یکدیگر نزاع کرده برفتند درین حال امیرحسین غلبهٔ جمع کرده بود از امیر بایزید وامیر خضر وامیر تیمور مدد طلبید که لشکر بانتقام عمّ خود برسر امیر بیان سلدوز برد امراء مذکور لشکری بمدد او تعیین کردند وامیر تیمور منقلاء آن لشکر شد وامیر خضر قول بمدد امیرحسین روانه گشتند چون (وامیر بایزید بطرف پادشاه تغلقتیمور رفت که اورا ببیند چون بخجند رسید شنید که پادشاه بطرف چو (حو: MS ?) رفته است وچون امیر خضر وامیر تیمور وامیرحسین : × corr.) بیکدیگر رسیدند امیر بیان‌را طاقت مقاومت ایشان نبود بجانب بدخشان رفت امرا برعقب او تا بدخشان برفتند شاه بهاؤ الدین بگریخت وامیر بیان نیز بکوهسار در رفت مملکت در تحت تصرّف امیرحسین آمد اورا بامارت نشاندند وکیقباد که برادر کیخسرو که مادّهٔ فتنه ومایهٔ آشوب بود بیاسا رسانیدند درین اثنا تغلق سلدوزی که سردار یك قبیله بود بامیرحسین یاغی شد وبا امیر بایزید که حاکم خجند بود زبان یکی کرد وهم درین ولا امیرحاجی برلاس از خراسان (عزیمت) معاودت نمود وامیر صاحب‌قران باجازت امیر حسین بجانب ولایة خود بازگشت واز امیر (خضر) جدا شده ده روز راه‌را بچهار روز قطع کرد واسباب وادوات طوی ومهمان‌داری مهیّا گردانیده چون امیرخضر برسید استقبال نمود دراعزاز واکرام او خدمتهاء پسندیده تقدیم نمود امیرخضر بولایت خود رفت وامیر صاحب‌قران بمقرّ عزّ خود بازگشت خبر شنید که امیرحسین برعقب تغلق سلدوزی که متوجّه امیر بایزید گشته بود روان گشته امیر صاحب‌قران نیز با لشکر خود

بمدد امیر حسین روانه شد * وهر دو در قهلقه بیکدیگر رسیدند (وخضر یساوری نیز د.
پی رفت ودر قهلقه جمع شدند وازانجا کوچ کرده بجلگاء حصار درآمدند : ×corr.*—)
وامیر صاحب‌قران وظیفهٔ طوی وپیش‌کش بتقدیم رسانید وباجازت او (×corr.)
مراجعت نموده بمحلّ خود بازگشت وامیرحاجی برلاس که از خراسان معاودت نموده
بود پیش امیر بایزید رفت امیر بایزید رعایت خاطر او واجب دید وبا یکدیگر اتّفاق
نموده لشکرجمع کردند که بسر امیرخضر روند وامیرصاحب‌قران چون بامیرخضر باتّفاق
بمدد امیر حسین رفته بود ومیان ایشان اتّحاد بود لشکر خود جمع کرده بامیر خضر
پیوست وباتّفاق روانه شدند چون بآق‌یار رسیدند امیرحاجی برلاس در مقابل آمد
وجنگی واقع شد وآن روز آن حرب میان ایشان قایم بماند امّا اردوان دران معرکه
بقتل رسید امیر صاحب‌قرن با امیرخضر متوجّه سمرقند شدند بعضی از لشکریان کش
که ملازم امیر صاحب‌قران بودند بی رخصت جدا شده بجانب امیر حاجی برلاس
رفتند امیرخضر بر امیر تیمور بدگمان شد واین معنی ظاهر کرد چنانکه بودن امیر
تیمور آنجا محلّ دغدغه وتفرقه شد بنا بران بی‌اختیار امیر صاحب‌قران از امیرخضر
جدا شد روی بطرف امیر حاجی برلاس نهاد وامیر بایزید این معنی‌را غنیمت دانست
وبوصول او شادمانیها کرد بعد ازان امیر صاحب‌قران مقدّمه ومنقلای لشکر شده
| [متوجّه امیر خضرشدند چون (از ایتمك‌دابان گذشتند درسروش .corr. add) بهم رسیدند

| چوغام M_2 ;(چوغان ×) چوغام .M_1 corr 3 | [Z om.] 2 | 1 sic MNL[Z] ۱۸

ومنقلای زنده‌حشم‌را تا ترمد کهنه می‌دوانید ..... ذکر وقایع وحوادث : Z] *—4

| ودرین اثنا توجّه پادشاه توغلوق‌تیمور شایع شد .4 L add | [سنهٔ ثلاث وستّین وسبعمایه

5 L—MN | وامیرحسین چون ازین معنی خبر یافت در:

۱۹ 1—* N—ML om. | 2—** (p. ۱۸, l. ۱٤) [Z : وامیر تیمور وامیر حاجی

برلاس نیز باردوی عالی پیوستند ووظیفهٔ یکجهتی ودولتخواهی بتقدیم رسانید درین
اثنا ناگاه پادشاه امیر بایزید جلایری‌را گرفته بیاسا رسانید امیرحاجی برلاس ازان
معنی متوهّم گشته فرار برقرار اختیارکرد ومتوجّه جانب کش شد وآنجا توقّف ننمود
بولایة خراسان در آمد درین کرّت نیز امیرصاحب‌قران از امیر حاجی برلاس تخلّف
نمود وبملازمت اردوی بزرگ بایستاد وامیر حمید که ازمعتبران پادشاه تقلقتیمور
(واز اوماق کورلاوت .corr. add) بود وبا امیر تیمور سوابق حقوق داشت ساعی شد

وسخن امیر صاحب‌قران بعرض پادشاه رسانید وتربیت بسیار فرمود چنانچه پادشاه کرّت دیگر الوس موروثئ آن حضرت‌را سیورغال او فرمود وپادشاه‌را داعیهٔ آن شد که امیرحسین‌را دفع کند لشکری بقصد او تعیین کرده بفرستاد درکنار آب وخش بیکدیگر رسیدند وصفوف تعبیه بیاراست در صدمهٔ اوّل که لشکرمغول برسید امیرکیخسرو که رکن اعظم لشکر امیرحسین بود ازو روی‌گردان شد وبلشکرمغول پیوست امیرحسین بدان سبب منهزم شد وشکستی تمام بدو راه یافت ولشکرمغول نواحئ قندز وبقلانرا تا دامن گریوهٔ هندوکش غارت وتاراج کردند ودر پاییز این سال امیر بیان نیز بحکم [Z : 5—* | بعد از مراجعت پادشاه بوضّیت : L *—4 | غیبت : 3 N | [پادشاه بقتل آمد بسبب طبع وتوقّع خود دست ظلم بگشاد وبفرمودهٔ پادشاه عمل نکرد وممرّ معاش وانتعاش امرای دیگر فرو بست وهیچ کس‌را اختیار نمی‌داد واعمال باستوه بنیاد کرد] | 6—** L — M om.; N om. (lac.) |

که با ایشان مانده بودند سه : MN — L *—2 | سه مرد ماند 1 M add. ۲۰
کس دو خراسانی ویکی جغادای باهم متّفق شدند واسپان آن چهار دیگررا که (p. ۱۹, l.۱٤) **—2 | ماوراءالنهری بودند گرفته گریختند امیرحسین وامیرصاحب‌قران با نوکران یکجهت ویکدل اتّفاق نموده بجانب امیرحسین رفت وتا بدو ملحق : Z] شد هیچ لحظه بموضعی قرار نگرفت در بیابانی که امیرحسین از لشکرمغول گریخته رفته بود (بموضع ساقجه‌قدوق corr. add.) بدو رسید وباتّفاق بجانب کات وخیوه رفتند که امیر تُوکَل آنجا بود وامیر توکل چون ازحال ایشان وقوف یافت قصد کرد که ایشانرا بگیرد چون امرارا غدر او معلوم شد فرار نموده *از راه برّ وبادیه (corr. * —×) متوجّه بایاب شدند امیر توکل با هزار سوار وپیاده بر اثر ایشان روان شد ودرمیان بادیهٔ خون‌خوار بدیشان رسید امیر حسین وامیر تیمور با قریب شصت سوار دران برّ خون‌خوار کوشش بسیار نمودند چنانکه امیر طغایبوغاء برلاس وامیرحاجی سیف الدین وایلجی بهادررا اسپان فرو ماندند وپیاده همچنان کوشش می‌کردند (درین حال امیر حسین حمله کرد وعلم یاغی‌را دو نیم کرد امیر تیمور دید که ایلجی بهادر کشته خواهد شد گفت که کمان خودرا بده تا ببینم کمان ایاجی بهادررا بستد وزه اورا ببرّید وبینداخت تا با کسی جنگ نکند وکشته نشود corr. add.) صعوبت جنگ بمثابهٔ رسید که توکل از هزار سوار وپیاده به‌پنجاه نفر آمد واز شصت نوکر هردو

امیر بیش از ده نفر نماند قضارا زخمی کاری بر بارگیر امیر حسین آمد وپیاده بماند (دلشاد آغا .corr. add) حرمش از اسپ فرو جست وخودرا فدای او کرد امیر توکل درین حالت عنان‌ریز بریشان حمله کرد وتا سوار شدن امیر حسین امیر تیمور دشنمانرا بازپس برد القصّه با هفت سوار هر دو امیر دران برّ بی‌فریاد افتادند وتا شب از بیم جان براندند شب‌را درسایهٔ خامهٔ ریگ نزول کردند ازان هفت سوار دو (سه : corr. ×) خراسانی *ویك جغاتایی‌ماند (corr. × —*)وچهار دیگر ماوراءالنهری بودند (خراسانیان corr. add.) اسپان ایشانرا گرفته گریختند وهر دو امیر مجروح ومفلوك دران صحرا (corr. × : ساری‌قولانجی Z] 4 | (توماقه : corr. ×) دانه مروارید : Z] 3 | [بماندند | [امیر .Z add] 7 | [که پر کیك بود .Z corr. add] 6 | [امیر .Z add] 5 | [(سارق‌قولانجی

واجازت کرد که بهر طرف خواهید بروید درین : Z] *—2 | [پیر : Z] 1 ۲۱

ولا مبارکشاه سنجری (وفرزندانش .corr. add) که از کذخدایان ماخان بود(ند .corr) موضعی که اورا : × .Z corr] 3 | [بخدمت آمد(ند .corr) واسپان نیکو کشید(ند .corr) درین : .5 M add. in marg | [آنجا گذاشت : × .Z corr] *—4 | [بخار زندان گفتندی

اثنا ایلچیٔ ملك حسین پیش امیر صاحب‌قران رسید واورا استدعا نمود داستان رفتن امیر صاحب‌قران پیش ملك حسین در وقتی که حضرت امیر صاحب‌قران با امیر حسین از ماخان خلاص یافتند وبعنایت ازلی وتأیید لم‌یزلی ازان وهلهٔ بلا وپلهٔ ابتلا بسلامت بیرون آمدند بطرف چولهای لب آب رفته می‌گردیدند یك دو کرّت ملك حسین ایشانرا استدعا نمود بنا بر توهّمی رغبت ننمودند ودرمنازل کنار آب بجهت مصلحت یورت وحزم واحتیاط (sic, alqd deest) از امیر حسین جدا شد ملك حسین اختاجیٔ خاصّهٔ خود کرانخواجه (کرانخواجه : MS?) نام پیش امیر صاحب‌قران فرستاد تا بدان حضرت ملاقات کرده بسوگند غلاظ وشداد وعهد وپیمان تسکین خاطر حضرت صاحب‌قرانی داده بجانب هراة میل نمود وچون بسرخس رسید کوچ خودرا در سرخس بگذاشت وبا پنج شش سوار مصاحب کرانخواجه(?) متوجّه ملك حسین شد ودران ایّام ملك عزیمت نیشاپور کرده بود که حضرت صاحب‌قرانی برسید وبا یکدیگر ملاقات کردند ملك حسین امیر صاحب‌قرانرا عزّت بسیار داشت واسپ خاصّهٔ خود پیش‌کش کرد وده هزار دینار جهت خرجی ومقدار دویست خروار غلّه وآزق بر مال سرخس حواله داشت واورا باز گردانید امیر حسین چون شنید که امیر صاحب‌قران ملك‌را

دیده مراجعت نمود اورا نیز داعیهٔ آن شد که با ملك ملاقات کند متوجّه خراسان گشت وچون پیش ملك حسین رسید در اثنای این حال تغلقتمور خان تموکا نام یکی از امرای خود برسالت پیش ملك حسین فرستاده مضمون آنکه چنین استماع افتاد که امیرحسین پناه بتو آورده است می‌باید که اورا گرفته پیش ما فرستی ملك حسین اورا بدیشان نداد فامّا گرفته بقلعهٔ کرنو فرستاد واورا دران قلعه باز داشتند وبرهانشاه نام یکی از نوکران خودرا با پیشکشهای نیکو مصاحب ایلچیٔ تغلقتمور خان باردوی او روانه فرمود چون ایلچیان پیش تغلقتمور خان رسیدند پادشاه تغلقتمور ایلچیٔ ملك‌را بارداد وبعد ازان که پیش‌کشها بعرض رسانید ازو سلامتیٔ احوال ملك پرسید زانو زده جواب داد بعد ازان پادشاه فرمود که ملك امیرحسین‌را چرا پیش ما نفرستاد برهانشاه گفت که ملك اورا گرفته در قلعهٔ کرنو باز داشته بود در همان حبس وفات یافت بیکیجك درین حال حاضر بود گفت منهیان ما خبر رسانیدند که او هنرز دران قلعه زنده است پادشاه از بیکیجك روی گردانیده گفت چون برادر ملك حسین اورا مرده گفته است می‌باید که ما نیز مرده تصوّر کنیم اگر قراجورا ناگاه دولتی بغلط روی نماید عاقبت مملکت برو قرار نگیرد وبعد از اختلال حال آواره شده بهمان تمنّا درغربت بمیرد واز مردن وزیستن ووجود وعدم او چه سود وزیان که خاطر دوستی عزیز مثل ملك حسین‌را بواسطهٔ او از خود برنجانیم بعد از نه روز که ایلچیانرا نگاه داشته بودند ایشانرا تربیت ونوازش فرموده بخلعت وتشریف مفتخر وسرافراز گردانیده اجازت مراجعت فرمود امّا امیرحسین دران قلعه که محبوس بود بندی بر پای نداشت اورا از قلعه بیرون نمی‌گذاشتند از جمعی که ملازم او بودند یکی‌را بیرون فرستاده نوکران اورا پیدا ساخت وپیغام رسانید که اسپ جیبای اورا با ترکش وشمشیر نزدیك حصار جایی معیّن در فلان شب برسانید ایشان بدان میعاد اسپ بدانجا رسانیدند وامیرحسین در شب از موضعی که با خود مقرّر کرده بود از بارهٔ قلعه بریسمان نشیب آمد وبمحلّ وعده رفته اسپ خود [را M_2] سوار شد وبنوکران خود پیوسته متوجّه قندهار گشت وچون امیر صاحب‌قران از خراسان بجانب ماوراءالنهر معاودت نموده نزدیك | [وگلهایی که دران مواضع بود : Z] *—6 | (آمویه رسید تیموکا پیش رفت .....)

7 L add. دیگر | 8—* [Z : ومدّت یکماه دیگر] 9 | [Z : بحوالیٔ] 10 | [Z corr. add.

; ودر پومن : N ; ودر تومن : ML — em. *—12 | [امیر Z add.] 11 | [که پادشاه‌زادهٔ جلایر بود

43 - 80
46
925

وبهرام جلایر ازانجا عزیمت [Z corr. add. 13 | [ودر (حضرت امیر corr. add.) بومن : Z]
| [سوار : Z] *—14 | [هندوستان نمود

۲۲ 1—* [Z : چند زخم بامیر صاحبقران] 2 N(corr.)[Z] : بسرحدّ |
| [وبجانب ییلاق شبرتو رفتند : Z] *—5 | [Z om.] *—4 | [آجونای نام Z corr. add.] 3
| [زخم : Z] 6 | 7 Q. XLII, 18 | 8 Q. XVII, 84 | 9 [Z corr. × : ارساف]
Z] *—10 | [که اومی‌دانست که امیرحسین کجاست Z corr. add.] 11 | [Z corr. add. 12
corr. ×] | [Z corr. × : ارساف] 13 | [که امیر تیمور آمد
: M_2 M_3 N ; هرتوانسن : M_1 — ? 14 | [Z corr. add. وآتی‌شاه] 16 M_1 :
; توتاباشلیغ : N ; توتابشلیغ : L ; توباباشلع [Z om., corr. add.
| [توتك

۲۳ 1 M L [Z corr.]—N : یومقلی | 2 [Z corr. × : امیرصاحبقران] 3
; آبی : L *—6 | درهٔ کز : M — NL[Z] 5 | [قراولان : Z] 4 | [درهٔ ارساف : × Z corr.]
: N ;(تودآریقی corr.) سوداریقی : M — ? 8 | [(را sic, sans) از سرZ] 7 | [آب سپاه : Z]
| [قوت‌آربمی : Z corr.] ;سودانقی : L ;سوداریقی

۲۴ 1—* ML—N : جزیره بماند و : Z] ;[جزیره نزدیك دشمن بماند و
هر دو لشکر درمقابل یکدیگر وبعد ازان : × Z corr.] ;وبعد ازان بموضع : L *—2
| نشسته L add. 4 | ارهنك وسرای : L—MN[Z] 3 | [بموضع

۲۵ 1 L add. در بیست هزار مرد | 2 M_1 : چالانی add. in marg. ;کوتل
; بویکان : L ;بوکا : M — N 4 | om. MN[Z] — L *—3 | حلانی : L ;جالانی : $M_2M_3N[Z]$
| [هفت : Z] 7 | [بن بیان Z corr. add.] 6 | L om. *—5 | [بوباکان : × Z corr., بوکا : Z]

۲۶ 1 [Z corr. × : بخواب] 2 [Z corr. add. ودو غول ساختند] 3 [Z corr.
Z add.] ;که از قرای شهرسبز است 5 N add. | 4 [Z om.] | [ودو غول ساختند add.
: × Z corr.] 7 | [کلان Z corr. add.] 6 | [که از قرای(نواحیٌ : × corr.) شهرسبز است
: Z corr.] ;حسو : L ;جیپو : N ;حپو : M 9 | ترین : L[Z] — MN 8 | [وپسر دومسا
| [ملك خان کشته (?) شدند : × Z corr.] 10 | [جَنْبُو

۲۷ 1—* [Z corr. × : امیر صاحبقرانرا با شیربهرام تعیین
حضرت امیر صاحبقران از آب خجند نرگه کشید وامیرحسین : × Z corr.]*—2 | [کرده

: Z] *—8 | [از دیزاق (دبراف : MS) نرگه کشید ودر موضع اقار قمرقه بهم رسید | [امیر حیدرو .Z corr. add] 5 | جهت صلاح امورمملکت .L add 4 | [(a. 763) درین ایّام | [وامیر اولجایتورا واسطه ساخت .Z corr. add] 7 | بودند : L ;بوده اند : N — M[Z] 6 | [ومَلَكْ بهادر .Z corr. add] 10 | [امیر حسین حکم کرد : Z] 9 | [حیدر : × .Z corr] 8

(روان شد .corr. add) وامیر صاحب‌قران با لشکرها که در اقار] Z *—1 ۲۸

| [برانغار .Z corr. add] 2 | [جمع کرده بود باتّفاق از آب خجند گذشته (sic corr.)

| [غول : ×, corr. قشون : Z] ;قشن : N ;قراول : L — M 4 | بهرام : MNL[Z] — em. 3

5 L — N : شد; M[Z] om. |6—* L om. | 7 L add. نویان; [Z corr. × : شیرم ایجم] | 8—*

Z] 10 | [وپولادبوقا .Z corr. add] 9 | [که شیرام ایجم (corr.) سر کرده بودند : Z]

بر بالای دشمنان زدند وامیر : Z corr. ×] ;sic MNL 11—* | [بدیدند : × .corr

| با لشکر : L 13 | [Z corr. ×] 12—* | [شمس الدین ایستاده بود

**—2 | هراس ورعب بدیشان راه یافت : L *—2 | براق : MN — L 1 ۲۹

از پیش او نومید وآزارده باز گشتند لجام بارگیٔ امیر : MN[Z] — L *—3 | [Z om.]

| مضرّت : N — ML 4 | صاحب‌قران گرفته گفتند

| از .L add 3 | بر شما آب نخواهد خورد : L *—2 | [امیر .Z add] 1 ۳۰

برعایت علما وفقرا وزیارت .L add 6 | خان .L add 5 | [چون ایشان برفتند .Z add] 4

| مشایخ وصلحا

3 | [شبرتو : Z corr. ×] — ? sic MNL 2 | [بسرای سالی .Z corr. add] 1 ۳۱

| وخانه واغروق را : L *—6 | L om. —5 | زیادت .L add 4 | وجاسوسان : L

ذکر مولانازادهٔ بخاری وابتدای سربداری در : Z] (p. ۳۱, l. ۲۰)**—1 ۳۲

سمرقند چون امیرحسین وامیرصاحب‌قران ازجنگ لای هزیمت گشته از لب آمویه عبور فرمودند چنانکه ذکر آن گذشت ولشکر مغول بماوراءالنهر در آمده بحوالیٔ سمرقند رسیدند (اهالیٔ سمرقند .corr. add) درین قضیّه متحیّر گشته روز جمعه خاصّ وعامّ بمسجد جامع جمع آمدند وهرکس بگفت وگوی آن فکر وتدبیر میکردند عاقبت هیچ یك‌را رای بر امری قرار نمی‌گرفت درین حال مردی دانشمند از بزرگ‌زادگان بخارا که بمولانازاده موسوم بود [و]تیر بغایت نیکو انداختی وجرأت ودلیریٔ تمام داشت شمشیری د گدن حمایل کرده بر پای خواست (sic) وآهسته آهسته پیش رفته ببالای

منبر بر آمد وسلامی گرم بر روی اهل مجلس کرده آواز بر آورد که یا معشر المسلمین امروز غلبهٔ از کفّار بقصد خان ومان وزن وفرزند وعرض ومال مسلمانان آمده اند وحاکمی که بأمر او کار توان کرد حاضر نیست وحاکمی که تا امروز جزیهٔ مسلمانی‌را باج وخراج نام کرده می‌ستانند وبهوا وهوس خود صرف می‌گردانید چون دشمن قوی‌حال پیدا شد مسلمانانرا بطرح بریخت واز پیش ایشان بگریخت وحالاً اهالئ این شهر هرچند امانی وساوری (وداریلتای ویرغو بدین .corr. add) کافران خواهند داد خلاص ممکن نخواهد بود روز قیامت حضرت عزّت جلّ ذکره بازخواست این قضیّه‌را از شما خواهد پرسید شما چه می‌گویید هیچ کس از شما بزرگان متصدّئ مظلمهٔ مسلمانان ومتعهّد محافظت شهر اسلام می‌شوید تا ما نیز سر در قدم آنکس نهاده بخدمتگاری پیش ایستیم مجموع اکابر واشراف وبزرگان سمرقند خاموش گشته هیچ یك جواب ندادند بعد ازان مولانازاده گفت که چون شما بعهده نمی‌گیرید وقدم پیش نمی‌نهید اگر من بعهده گیرم مدد وهمراهی می‌کنید یا نه مجموع عوامّ وخواصّ بیکبار فریاد بر آوردند واورا بسرداری وسالاری قبول کردند مولانازاده خطبهٔ بلیغ ادا کرد ومردم‌را بر جنگ کفّار حریص گردانید واز منبر فرود آمد بیك ناگاه آحاد وافراد ورنود واوباش بسیار برو جمع گشتند وشهرتی تمام در شهر سمرقند حاصل کرد بعد ازان مردم صاحب‌وقوف‌را حاضر کرده دفتر کدخدایان ومجرّدان وغربا واهل شهر بتمام بستد ودروازهارا استحکام داده مستحفظان بازداشت وکوچه باغهارا بر سر هر کوچه‌بندی ساخت که سوار در نتواند آمدن وسرهای بندرا بتالارها محکم گردانیده تیرکشهاء مؤرّب سرتاسر کوچها فرو برید وقولی کرد که بهیچ وجهی از وجوه آفریدهٔ شب بخانه نرود واگر در جایی جنگ سخت واقع شود دیگری محلّ خودرا گذاشته بمدد نرود وموضع خودرا محافظت نماید وهیچ آفریده از سر دیوار یا پس دیوار با مغول کلاجه نکند وبهرچه پرسند جواب نگویند ودر چهار حدّ شهر پیادگان جلد وکماندران نیك تعیین کرده بکومك بکاشت ویك راه‌را خالی گذاشته مردان کماندار در کمین بنشاند وخود با قریب پانصد نفر پیادهٔ جلد تیرانداز تیرگاه کوچه باغ‌را گرفته بایستاد قراولان دشمن ایمن وفارغ بدان کوچه در آمدند واز کمین‌گاهها گذشته رسیدند مولانازاده اشارت کرد تا دهل‌فرو کوفتند وسنگ دست وقلماسنگ (فلماسنگ : sic ʿAS; MS) وتیر وچوب‌دستی‌در کار آمد تا مغولان سر اسپ

گردانیده از (sic MS; 'AS om.) هزار کس مجروح وصد کس گرفتار شدند وتتمّه با قول بایستاد روز دیگر ترتیب (یاسال : 'AS ;corr. × (sic), تا حال .MS add) کرده بیامدند وهر شعبده که داشتند از چپ(sic MS et 'AS)دادن وحمله نمودن چنانچ رسم مغول باشد بجای آوردند فایده نداد چون مغول ضبط واحتیاط تازیك‌را بدان مثابه بدید دندان طمع از غارت سمرقند برکند وبدارلتای وساوری قناعة نمود آن نیزمبذول نیفتاد روز دیگر مأیوس ومنفعل بازگشته در حوالی بغارت مشغول شدند بعد از چند روز وبا درمیان اسپان ایشان افتاد چنانچ اسپان بیشتر بمردند واکثر لشکریان پیاده ماندند وعزیمت مراجعت بولایت خود کردند ذکر مراجعت امیر صاحب‌قران وامیرحسین بمملکت ماوراءالنهر وتسکین سربداران وحکومت امیرحسین چون تفرقه وبی‌سامانیٔ مغولان بامیرصاحب‌قران رسید عبّاس بهادررا با سواری چند فرمود که از آب بگذرند وبولایت در آمده از احوال یاغی تحقیق کرده خبری بیاورد ودرسمرقند مولانازاده ومولانا خوردك وابو بکر (کالؤ .corr. add) ندّاف سردار وصاحب‌اختیار گشته بودند ومغولان عزیمت مراجعت بولایت خود نموده ومولانازاده سواری چند بسبیل تفحّص بجانب کنارجیحون فرستاده بود امیرعبّاس بیکی ازین سواران باز خورد اورا گرفته پیش امیر تیمور آورد وکماهیٔ احوال مفصّل ومشروح ازو معلوم کردند وبر (مراجعت .corr. add) مخالفان ودشمنان شادمانی (بسیار .corr. add) نمودند مجموع اخباررا مرتّب نبشته سواری با باد همعنان پیش امیر حسین فرستاد وخود نیزمتعاقب سوارشده متوجّه گشت چون امیرحسین ازکیفیّت آن حال خبر یافت وچگونگیٔ اوضاع ماوراءالنهر معلوم کرد اگرچه بر شکست مخالفان شادمانی نمود امّا از تهوّر سمرقندیان وجرأت نمودن ایشان برجنگ وجدل متوهّم ومتفکّر شد بعد از دو سه روز امیر تیمور برسید در باب سربداران رأیها زدند وتدبیرها انگیز کردند عاقبت قرار بران گرفت که ایشانرا بحبل حیل چون گفتار درین غار گرفتار کنند وحالاً مصلحت وقت‌را استمالت نامهٔ منّت امنی نوشتند خلعت وکمر وشمشیر ومنشور سمرقند ویرلیغ معافیات ومسلّمیات اصول واعیان مملکت بلعنت نامها مؤکّد کرده همراه ایلچیان فصیح بسمرقند روان گردانید وبر اثر ایلچیان امیرحسین مصلحت چنان دید که امیر تیمور با کوچ خود از جیحون بگذرد ودرکش ونخشب بجهة اطمینان سمرقندیان زمستان‌گاه کند چند روز در ییلاق شبارتو همدیگررا طویها

٣٤ 1 Q. III, 25 |

٣٥ داشت اورا امیر صاحب‌قران با خود گرفته رفت ونوکر خود : Z] *—1 وباستعداد مخالفت مشغول .add N[Z] 2 | [برات‌خواجه (تایخواجه : × .corr) : Z] 4 | [یراو : Z] ;ابراو : L ;بیراو ;پیراو : N ;یبراو : M 3 | گشته بازدران متردّد شد | [جمعی از .add Z] 5 | [مغول وبطرف امیر صاحب‌قران آمدند امّا : Z] — MN **—6 | [امیر سلیمان وجاورجی گریخته پیش امیر حسین رفتند و | [.om Z] *—7 ! .om L *—6 |

٣٦ : Z] *—2 | [حکایت حوادث سنهٔ سبع وستّین وسبعمایه ذکر : Z] 1 بهرام : | MNL par erreur — [Z] 3 | [بگذشت

٣٧ 1 em. — MNL[Z] : وبهرام | 2 [Z تنگ جکدلك] | 3 N add. inter l. بشرتو (sic) | 4—* [Z : شد] | 5 em. — MNL[Z] : وبهرام | 6 MNL : کایاك ;[Z : کاپاك] | 7 N : خرّم erreur? |

٣٨ 1 [Z add. بن ارغونشاه] | 2 L—MN[Z] om. | 3 [Z corr. ×] | 4—* [Z corr. ولب آب نگاه : L *—8 | [چاشتگاه : × .corr Z] 7 | [.om Z] 6 | .om L *—5 | [رفت و : × | [ودر خندق آب بود : Z] *—11 | وتفحّص جا واوضاع : L *—10 | .om L *—9 | داشته

٣٩ 1 [Z add. پس دروازه] | 2 L add. وپیشتر | 3—* L : که هر یك درفلان | 4—* [Z : 7 | اورا : L ;وی جمله‌را : N 6 | [.om L ;[Z corr. ×] 5 | [ودیگر لشکریانرا : Z] *— L : کودك | 8 L add. پیش پدر | 9—* L : یك دروازه‌را | 10 [Z add. ازیشان] | 11 L om. | 12 [Z corr. add. تیزك‌جی بهادر با] | 13 [Z corr. add. یرغوجی] | 14 [Z corr. add. | قران بوقا : L ;قران بوغا : N — M[Z] 15 | [که از دشمنان بود

٤٠ اورا : L *—4 | [اقروق : Z] 3 | [سیصد : Z] 2 | [ایستاده : Z] 1 6 | [ارزوملك آقا .add Z] ;آرزوملك .add N 5 | نکامیشی فرمود تا ازانجا نیز بگریخت | [آقُوبَنْی : Z] 8 | درکمان نهاده حمله : L *—7 | [آن خواتین : Z] ;خاتون : L

٤١ 1 [Z corr. add. حاجی] | 2 N add. inter l. طرف, ou plutôt طرق?, [Z : | [.om Z] 5 | [صاحب قران .add Z] 4 | [آمد وجای او بدو داد .add Z corr.] 3 | [راه | [وقایع وحوادث سنهٔ ثمان وستّین وسبعمایه حکایت .add Z] 7 | ازصوب : L 6 امیرموسی بعد ازانکه از پیش امیر صاحب‌قران گریزانه شد پیش امیر حسین : Z] *—8 N[Z] *—11 | [.om Z] *—10 | قربان : N ;قرنات : L — M 9 | [رفت وامیر حسین

corr.] : کورکه زدند | 12 [Z corr. add. سوران بسیار انداختند از طرفین] | 13 [Z corr. × : قرشی] |

٤٢ 1—* N : وبیاران, [Z : وباصحاب] | 2 L add. مقام | 3 [Z add. بخارا] | [Z : بصد زحمت] *—5 | [چندانکه از میان آبادنی(sic) بیرون رفتند ایشان : Z] 4 [Z :] *—7 | [چندانکه خواستند که مردم‌را برجنگ دارند : Z] *—6 | [ببخارا رسیدند : × Z corr.] 8 | [لشکری در عقب ایشان فرستاد درکنار آمویه بدیشان رسیدند هیچ کس] |

٤٣ 1 [Z add. خاصّگیان] | 2 N : شبانگاه; [Z corr. add. نماز پیشین]; L om. | 3 sic L — MN : دوکا; [Z corr. دورکه] | 4 L add. مقیّد گردانیدند | 5 em. — MN om.; وخودرا بر لشکر قراونـاس وامیر خلیل کـه سـردار ایشـان بود .Z corr] *—6 | voir Z Z] 8 | وازانجا : L *—7 | [ازانجا .Z corr. add] 7 | [زدند وآن لشکررا پراگنده کرد وامیر دانشمند .add] |

٤٤ 1 [Z corr. add. درموضع نیستان] | 2 L add. (MS : توری) ازموضع بوری | 3—* [Z corr. × : واردوشاه (sic, sans و) واناجاق کودا] *—4 | [که خویشان قیصر بودند Z] 7 | [را درپی ایشـان فرستـادند ایشان .Z corr. add] 6 | [Z corr. ×] *—5 | L om. هرچه گرفته .L add 9 | [چهار تنگ کمخا بود .Z corr. add] 8 | [که آنجا بودند .add بودند] 10 | [پانصد : .Z corr] 11 [Z corr. ×] | 12 L : وامراء دیکر | 13 [Z corr. add. |

[برادرانش این معنی بخلوت عرضه داشتند .Z corr. add] 14 | [یساوری

٤٥ 1 N : دیکر, [Z corr. : پیشین] 2 [Z corr. add. وفرمود که چون به‌یاغی Z] *—5 | راست : L 4 | [امیر .Z add] 3 | [رسیـم سـه قشون شویـم وبر ایشـان زنیـم corr. ×] | 6 L : ولایات | 7 sic Z — M_1 : طغانشاه; M_2M_3NL : طغانشاه | 8—* [Z : متوجّه : L *—9 | [که از قبل امیرحسین در سمرقند بود لشکری بیرون آورد ودر لب برترکش اوج‌قرا خورد چنانچ تمام .Z corr. add] 10 | ایشان شد ودر ساعت که رسید | [عطفهٔ کرد و(گردن .corr. add) اسپ آقتیموررا : Z] *—11 | [تیرهاء اوج‌قرا بریده شد 12 L add. با | 13 L om. |

٤٦ 1 L add. که می‌گویند | 2 [Z corr. add. سوین (?)] | 3—* [Z om.] | 4—* ; بوزقوشون : M_1N ;یوزقوشون : L 7 | L om. *—6 | 5 [Z om.] | با ششصد مرد از : L

[Z corr.] ;کوجکتیمور : L — MN sic 9 | [جلایر .Z add] 8 | [Z om.] ;بورقوشون : $M_2 M_3$
| [یکدیگررا .Z add] 11 | [شیراول .Z corr] 10 | [کودتیمور

(امیر صاحب‌قران) با او گفت..... توحقّ خویشی .Z corr. add] 1 ٤٧
ندانستی ودر چنین وقت دوستی نتوانستی من بجهت تو زن وفرزند خودرا در خراسان
گذاشتم ومراد خود یافتی اکنون مرادم آنست که حقّ تعالی ترا خوار گرداند
وقایع وحوادث .Z add] 2 | [وفراروی (؟) بر درگاه من آیی تا همچون مردم غریب باشی
که هرگز قبل [از؟] آن لشکر از .Z corr. add] 3 | [سنهٔ تسع وستّین وسبعمایه حکایت
بهادر با سه هزار مرد : × .Z corr] *—5 | [از .Z corr. add] 4 | [قراوناس بیرون نیامده بود
: L 7 | [سی‌قودع : Z] ;بتی‌قودوق : L ;بیتی‌قودوق : M_2 ;بیتی‌قودوغ : M_1 6 | [فرستادند
Z] 11 | [وغلّه گرفتند .Z corr. add] 10 | [جیناص : × .Z corr] 9 | سوار : L 8 | بهرام
وفرمود که شما باید که یك یك بنمایید بجرکا چنانچ اوّل یك کس برود .corr. add
وبایستد وبعد ازان بهمان جرکه یك کس دیگر بیاید وبایستد دورتر وبعد ازان یك
کس دیگر بایستد وباز پهلوی هر یك کس یك کس دیگر بایستد تا ایشان تصوّر کنند که
| اینجکان : L 12 | [اینها اینجاها (؟) قراول اند از هر قشون

بهمان تدبیر .Z corr. add] 3 | نیستادند : L *—2 | تا سرخس .L add 1 ٤٨
نماز شام در وقت که .Z corr. add] 4 | [که پیشتر در باب لشکر قراوناس کرده بود
6 sic M_1 | [کوتل مردم (؟) را گرفته : .Z corr] *—5 | [برف می بارید این خبر رسید
| [ارهنك وسرای سالی : Z] 7 | برات بوقا : NL — [.Z corr] M_2 (برات بوغا × .corr)

Z] *—5 | 4 Q. IV, 127 | [قاصدان : Z] 3 | 2 L om. | [مغول .Z add] 1 ٤٩
هم درخواب بیخود شد وچون بخود : × .Z corr] 6 | [سیل بسیار آمده : × .corr
آمد خودرا بطرف سمرقند گذشته دید ودر پس نگاه کرد چوب ودریا بر قرار بود گفت
که اگر بطرف مغول بیرون می‌آمدم مرا بطرف می بایست رفت چون بطرف سمرقند
| وتمانع نفرماید .L add 7 | [بیرون می‌آمدم مرا درین طرف اوستانی (؟) خواهد بود
| رسانید : L 11 | [با ششصد مرد .Z add] 10 | [.Z om] *—9 | ننماید .N[Z] add 8
وجمعی‌را : L *—4 | توهّم کرده .L add 3 | [.Z om] *—2 | [سوار : Z] 1 ٥٠
ایلچی که از پیش : Z] *—6 | امیر حسین با : [.Z corr]L *—5 | پیاده گردانیدند
| [با دویست مرد بودند .Z corr. add] 7 | [حسین آمده بود باز

۵۱ ودرین حال لشکر ملك حسین از هراة تاخت کردند 1 [Z corr. add. خراسان *که ملك حسین فرستاده بود : Z] — altéré* —2 | [بنواحئ خلم وبلخ | خراسان : NL 3 | [(corr. add.* —) در ولایت بلخ وتوابع

۵۲ بحدود اشبره : Z] 3 | [وامیر موسی corr. add. Z] 2 | [امیر add. Z] 1 وامیر corr. add. Z] 6 | [یساوری corr. add. Z] 5 | [امیر add. Z] 4 | [درآمده اند امراء : Z] 8 | [شیراوول : corr.× Z] 7 | [حاجی از امراء مغول بود که آمده بود | [مغول بهم برآمده اند

۵۳ 1 [Z corr.× : جِرِیم]. جرمونك semble être un génitif turc de جرم, provenant d'une source écrite en turc | 2 sic $M_1(1\times)M_2N - M_1(1\times)M_3$: تیاتار; L : | [وآنجا جای تنگ بود آنرا : corr.× Z] *—3 | [اُرتُونج : corr.× Z] ;تاتار, تاتار بگرفتن : corr.× Z] *—7 | راه : 6 L | [امیر صاحب‌قران corr. add. Z] 5 | [آبی : Z] 4 | [کورانها 8 appellatif turc? cfr. note 1, [Z corr.×] |

۵۴ لشکر که پس مانده بودند تیزرو(؟) گشته بتعجیل : corr.× Z] *—1 وگناه‌کارانرا ادب : corr.× Z] *—3 | [را غارت کردند : corr.× Z] *—2 | [برفتند 4 M add. in marg. | [فرمود وبعد ازان لشکررا بازگردانیده در بدخشان فرود آمدند مکتوبی بامیر صاحب‌قران نبشته : corr.× Z] *—5 | [بیان add. Z] ;ابن بیان | [مکتوب : corr.× Z] 6 | [بودند وآن مکتوب بدست امیر حسین افتاده بود

۵۵ که از زبان پادشاه عادل خان بامیر صاحب‌قران : 1—* M in marg. : corr.× Z], نوشته بود ونموده که امیر حسین همچنین مکتوبی بامیر موسی نوشته است : 2 L | [از زبان پادشاه عادل خان که امیر حسین به‌امیر موسی نشانی نبشته است بطرف شهرسبز : corr. Z] *—4 | [وکیخسرو بطرف ختلان : corr.× Z] *—3 | الای‌سرای وامیر حسین نیز بر او اعتماد تمام داشت add. Z] 6 | [حیلها : Z] 5 | [بازگشت فرست مردم توانگیر corr.× Z] *—7 | [فامّا پولادبوغا وخلیل اورا با او نمی‌گذاشتند : MN — ?em. 9 | [که داماد امیر صاحب‌قران بود add. Z] 8 | [وبااستعداد ومال‌دار وامیر صاحب‌قران ازانجا که بعدغور add. Z] 10 | کوجمال : L[Z] ;کوج مال (بعدغور : sic, 'AS)او بود در امور از فکر وتدبیر امیر حسین بکلّی وجزوی صاحب‌وقوف | [بود امّا بحکم ضرورت اغماض میکرد تا بدان رسید که امرا اکثر ازو متنفّر شدند

وبدین سبب بود که بیشتر مردم او از خویش وبیگانه : 1—* sic N — M ۵۶
وقایع وحوادث سنهٔ احدی .Z add] 2 | .L om ; وچاکر وبنده ازو روی‌گردان شدند
وامیر : Z] *—5 | .MN[Z] om *—4 | 3 Q. XIII, 12 | [وسبعین وسبعمایه ذکر مخالفت و
حسین می‌خواست که یك‌جهتان وحواشئ امیر تیموررا ازو جدا کند تا او ضعیف
وعاجز شود وامیر موسی نیز از امیر حسین بواسطهٔ حرکتی چند دل دگرگون کرده امیر
; یسوی : MN — .7 em | [امیر ساریبوقا وامیر مؤیّد .Z corr. add] 6 | [صاحب‌قران با او
که پیشتر امیر صاحب‌قران دختر خود اکا بیکی‌را : Z] *—8 | [یساویی : Z] ;یاسوی : L
نامزد او کرده بوده در حالت این مشورت بی‌آنکه اورا طلب دارند دران مجلس حاضر
شد امیر صاحب‌قران وسایر امرا اورا از فکر خود آگاه کردند او منکرانه ایشانرا
ازان سخن منع کرد وعقدهٔ چند پیش ایشان نهاد چنانکه امرا ازو متوهّم شدند
| [باستصواب ومشاورت یکدیگر اورا بیاسا رسانیدند بعد ازان
امیر صاحب‌قران .Z om., corr. add] 3 | [رفته : Z] 2 | [بیان .Z add] 1 ۵۷
ازغایة بددلی ازمآل آن : Z] *—5 | [هندوی قرقرا : Z] 4 | [منقلا شده روان شد
| [حال وهم کرد ونیم‌شبی با متعلّقان خود ناخبر سوار گشته بطرف سمرقند مراجعت نمود
بجهة اوقاف حرمین : Z] *—8 | [وپولادبوقا با دیگر امرا .Z add] 7 | خاصّه : N 6
پیش امیر حسین آمده بود ومحصول موقوفات‌را طلب داشته امیرحسین چون دید
که مبلغ ومقدار آن بسیار می‌شد بدو بداد وسیّدرا التفاتی که مناسب حال سادات
بزرگ باشد نکرد سیّد ازان حرکت رنجیده اجازت طلبید ودرین حال با امیر
واز روح حضرت رسالت ومرتضی علی علیهما .Z add] 9 | [صاحب‌قران ملحق شد
السلام استمداد آن نموده نفسهای نیکو راند حضرت امیر صاحب‌قران دم وقدم اورا
مبارك ومیمون دانسته تمامت اوقاف حرمین‌را باو معاف ومسلّم داشت وتعظیم
وعزّت او تا حدّی بجای آورد که عالم وعالمیان تا دامن قیامت ازان باز خواهند
شیخ محمّد بدخشانی : Z] *—11 | [محلّ بمعسکر همایون پیوست : Z] 10 | [گفت
: Z] 14 | [بیان .Z add] 13 | [و .Z add] ;وامیر هندو و .12 sic M—N add | [فرستاده بود
که پشت سپاه امیرحسین بود دستگیر کرده پیش امیر : Z] 15 | [حمله آورد
خان بن دانشمند[جه] بن هندو بن بور (نور : MS) خان .Z add] 16 | [صاحب‌قران
| [بن ملك بن اوکتای خان

۵۸ پدرش‌را : Z] *—3 | [معدود فرزندان جنکیزخان و.Z add] 2 | 1 Q. II, 247
4 | [بی سببی امیر قزاغن قصد کرده بود از بهر پادشاهیٔ الوس جغتای تعیین فرموده
| [در شهر کوفت : Z] *—6 | فرو : M — N[Z] *—5 | [بلخ .Z add]

۵۹ وگریزگاهی می‌خواست آن دو رفیق‌را نیز بچیزی مشغول : Z] *—1
| [کرده ازیشان بگریخت وبر بالاء مناره بر آمد وآنجا

۶۰ واین واقعه در رمضان سنهٔ احدی وسبعین .1 Q. III, 134; N add
وسبعمایه بود | 2 Q. XXIV, 39 | 3 Q. LIV, 20 |

۶۱ *—5 | [آمویه : Z] 4 | 1 Q. XXXVIII, 25 | 2 Q. XXI, 23 | 3 Q. III, 25
6 | [گذر فرمود وبجانب کش [رفت] بعد از چند روز که آنجا گذرانید عازم : Z]

| [حوادث ووقایع سنهٔ اثنی وسبعین وسبعمایه حکایت .Z add]

۶۲ با چند بهادر در عقب او فرستاد که شاءَ أَمْ أَبَی اورا : Z] *—1
بیاورند وجونکی بموجب فرمودهٔ حضرت صاحب‌قرانی متوجّه ترکستان شد ودران نواحی بدو رسید واستمالت نامهٔ که برده بود بدست قاصدی بوی رسانید وخود نیز متعاقب آن قاصد روانه شد چون امیر موسی از آمدن جونکی واقف گشت خودرا مستعدّ آن ساخت که جونکی‌را بدست آورد وبکشد ومتوجّه دشت قبجاق یا مغولستان گردد وبدین نیّت عزم حزم کرده سوار شد ویاسال نموده بر سر جونکی راند چون جونکی تربیهٔ امیر تیمور بود وکار از کارخانهٔ آن حضرت یاد داشت ومزاج زمانه وفعل امیر موسی‌را پیشتر در متخیّلهٔ نفسش(؟) بسته از راه کناره کرده بود وقراولی بر سبیل تفحّص احوال وتجسّس جوانب در جایی که لایق باشد نشانده چون آن قراول طریق رسیدن امیر موسی‌را بطریق دیگر دید دانست که در ضمن آن چیزی هست آمد وجونکی‌را ازین حال واقف گردانید جونکی نیز فی الحال با رفیقان خود سوار شد ولشکر خودرا در کمینی نشانده خود بر سر بلندگی رفت واحتیاط تمام فرمود وتحقیق کرد که امیر موسی بوضعی دیگر آمده است بازگشت ولشکر خودرا یساق کرده بر اثر او روان شد چون شب در آمد از چهار طرف او در آمده شبیخونی زد واز همشان فرو ریخت چنانچه امیر موسی با معدودی چند بطرف اترار گریخت جونکی اغرق اورا گرفته کیفیّت واقعه‌را مشروح عرضه داشت امیر صاحب‌قران خود لشکرها سوار ساخت وتمامت راهها ببست وامیر موسی چون ازان طرف راهی نیافت معاودت

نمـود واز آب آمویه بگذشت واز سر اضطرار روی بشبورغـان نهـاد وبزنـده‌حشـم پیوست وچون زنـده‌حشـم مردی کوتاه‌اندیش (دیوانه نهـاد .corr. add) بود باغواء او سر از ربقهٔ طاعت امیر صاحب‌قران بکشیـد وطمع سرداری باستقـلال در دماغ جای سنهٔ اثنی وسبعین .N add ;سنهٔ احدی وسبعین وسبعمایه .2 M add | [داد درین سال : Z] *—4 | [چون زنده‌حشم برادرزادهٔ امیر اولجایتو بـود .Z corr. add] 3 | وسبعمایه | [وبا برادر کهتر خود

.add] 3 Z | [زنده‌حشم : × .Z corr] 2 | [امیر اولجایتو : × .Z corr] 1 ٦٣

وبمقام او باز فرستاد ذکر حوادث ووقایع سنهٔ ثلاث وسبعین وسبعمایه حکایت یاغی وخانزادهٔ ترمد بطمع آنکه : Z] *—4 | [شدن زنده‌حشم کرّت دویم باتّفاق خانزادهٔ ترمد ظهور صاحب الزمان نزدیك است ومملکت بارث بدو می‌رسد آوازه در انداحت که من در خواب حضرت مصطفی ومرتضی‌را دیـدم وبرخصـت ایشان تقویت دین محمّدی خواهم کرد وواجب میکند که جمهور خواصّ وعوامّ با من درین معامله اتّفاق نمایند ودرین باب مکتوبی مسلسل بانواع امّیدها نبشته پیش زنده‌حشم فرستاد واورا تمام از راه ببرد تا دل از متابعت ومطاوعت امیر صاحب‌قران برداشته عزیمت مخالفت *—5 | [ویاغی‌گری کرده بخانزاده پیوست ودر نواحیٔ ترمـد تاخت وغارت بنیاد نهادند ولشکری کـه از شبورغـان آورده بود اکثر بجهة غارت وتاراج باطـراف متفرّق : Z] بودند اورا با منقلای لشکر امیر صاحب‌قران مقاومت نبود روی بجانب شبورغان نهاد زنده‌حشم کـه از ولایت : Z] *—6 | [واز پل بگذشت واز هول جـان پل‌را خراب کرد بعضی بر لب آب ماندنـد وبعضی خودرا بر آب زده : Z] *—7 | [شبورغان آورده بود | 8 Q. VI, 28 | [بگذشتند وبعضی هلاك شدند

اورنك‌تیمور ایل شده ولایت مغول در تحت تصرّف در آورده : L *—1 ٦٤

; سنکسر یغاج : L ; سنکین یغاج : M N .3 | تسلیم کمره(sic) .2—* L om | اورنك‌تیمور کرده | ازوانان : N ; ادون : L ; اذون : M_2 ; آذون آتا : M_1 — ? 4 | ? سیکیز یغاج peut-être | بخدمت آوردند : N — ML sic —5*

حکایت لشکر کشیـدن امیر : Z] (p. ٦٤, l. ٨) **—2 | مدهیـد : L .1 ٢٥

صاحب‌قران بطرف مغول کرّت اوّل در اواخر سال هفصد (sic) وهفتاد وسه (موافق تنکوز ییل .corr. add) حضرت صاحب‌قران چون دل از کـار زنده‌حشم بپرداخت واورا چنانچ

شرح رفت در شبورغان امیر جاکو محصور ساخت باتّفاق امرا لشکرها جمع گردانیده متوجّه مغولستان شد واز نواحئ اوزکند وفرغانه ایشانرا بیرون راند وبعضی‌را که سعادت یاوری نمود[ه] بایلی در آمدند قریب سه چهارهزار خانه (سردار ایشان کُمْرَه واُورُنْك تیمور .corr. add) واز شرف امان یافتند وبا عساکر منصوره پیوست بعد ازان کبك تیمور مغول که سابقهٔ بامیر صاحب‌قران داشت بدولت آستان بوس مشرّف گشت وکمر متابعت ومطاوعت بر میان جان بسته غجرجی شد تا آن نواحی‌را فراخور صلاح وقتِ تاخت وتاراج نمودند بعد ازان مغولستانرا تمام بکبك تیمور داد ودست اورا قوی ساخت *با قراخواجه داخل یرلیغ او گردانیده (corr. X —*) بسعادت معاودت فرمود وبتخت سمرقند فرود آمد وامیر جاکو زنده‌حشم‌را بیاورد خبر رسید که کبك تیمور مغولستانرا ضبط کرده سر از ربقهٔ پیمان واطاعت بتمامی پیچیده است امیر صاحب‌قران ازین خبر آتش غضب بر افروخت وبفرمود که بهرام جلایر وعبّاس بهادر وسایر بهادران با لشکرها متوجّه مغولستان شوند واورا دفع کنند امرا بر موجب فرموده لشکرهارا سر کرده روی بمغولستان آوردند چون نزدیك یاغی رسیدند بعضی از ایل بهرام جلایر باتّفاق امیر صده تزکجی که از قدیم الایّام دشمن بهرام بود خواسته که بهرام‌را بگیرد ازین معنی واقف شد بامرا دران باب مشورت کرد امرا صلاح دران دیدند که دران ولایت سخن‌را پنهان وپوشیده دارند وبا مفسدان اظهار وقوف خود نکنند وبجهة صلاح وقت بر سبیل اوکلکا ایشانرا اندك تفقّدی نیز فرمودند وحالا ایشانرا غافل کردند بعد ازانکه نزدیك یاغی رسیدند وصفوف معرکه تعبیه شد کبك تیمور لشکر خودرا بر کنار آبی بزرگ (آب عایشه خاتون .corr. add) بداشت وبایستاد چون لشکررا واسطهٔ آنکه آب بزرگ بود گذشتن میسّر نمی‌شد ضرورت آب‌را در میان گرفته یاسال نمودند خطای بهادر وشیخ علی بهادر بسبب بعضی که در میان ایشان بودند وپیوسته در باب بهادری در سر ملا تلاشها کرده بودند هر دو تعجیل نموده خودرا بر آب زده بگذشتند وحمله کردند چنانچ بعد از روزگارها آن سخن می‌گفتند که ایشان چند کرّت همدیگررا از چنان ورطهٔ هایل بیرون آوردند وبسلامت بلشکر خود پیوسته فی الجمله کبك تیمور سر بصلح در آورد وامرا نیز مصلحت وقت دران دیدند صلحی کرده مراجعت نموده وجماعة مفسدان جلایررا که حکایت ایشان گذشت مجموع‌را بیاسا رسانیدند چون بحضرت امیر صاحب‌قران

رسیدند امیر صاحب‌قران با ایشان غضب بسیار فرمود وگوشمالی داد واز غایت غیرت وحمیّت بنفس خود عازم ومتوجّه مغول شد بار دیگر لشکرهای جرّار از یمین ویسار جمع شدند ومتوجّه مغول گشت چون کبك‌تیمور از وصول رایات جهانگشایی خبر یافت مجال آن نداشت که لحظهٔ توقّف کند سر در بیابان نهاد وفرار بر قرار اختیار کرد عساکر منصوره آن نواحی‌را تاخت وتاراج کرده غنایم بسیار وتمولّات بی‌شمار بدست آورده باز گشتند ودل بکلّی ازان طرف جمع شد در مراجعت چون بمرحلهٔ زَرْنُق رسیدند قضارا امیر موسی وزنده‌حشم وپسر امیر خضر یساوری (یساوبی : MS) وخانزادهٔ ترمد وشیخ ابو لیث سمرقندی با هم اتّفاق کرده بودند وسوگند خورده که چون بمنزل قراسمان برسند امیر صاحب‌قرانرا بگیرند (در شکار corr. add.) وبار دیگر فتنه وآشوب در جهان پیدا آورند قضارا شخصی که دران مشورت محرم ایشان بود بیامد وبافهام دولت خبث باطن ایشانرا بحضرت امیر صاحب‌قران عرضه داشت وبر خود گرفت که بحضور بر ایشان اثبات کند حضرت امیر صاحب‌قران بخود در دیوان نشسته کسان فرستاد ونام‌بردگانرا (یك یك corr. add.) طلب کرده بحضرت آوردند ودر حضور یارغوی آنرا پرسیدند چون بسیار کس دران مشورت بودند نتوانستند که نهان دارند مجموع بگناه خود معترف گشتند امیر صاحب‌قران بار دیگر از سر گناه امیر موسی بگذشت وجریمهٔ اورا عفو فرمود وخانزاده‌را بسبب سیادت که داشت فرمود که اورا ایذا نمی‌توان کرد ازین مملکت برود وپسر امیر خضررا امیر سیف الدین شفاعة کرده گناه او عفو فرموده امّا زنده‌حشم‌را فرمود که پیش من راه مدهید که مار در آستین پروریدن از عقل دور است ودشمن‌را دوست انگاشتن از دانش وعاقبت‌اندیشی بعید حکم فرمود که اورا بند وزنجیر کرده در حبس باز داشتند ودر مجلس ارك سمرقند [سپری شد وشیخ ابو لیث‌را فرمود که متوجّه کعبهٔ معظّم گردد | 3 Q. IV, 61 | 4 L om. |

قصّهٔ ایلچی فرستادن امیر صاحب‌قران بخوارزم پیش حسین صوفی : Z] (1. ٥) *—5

بطلب کات وخیوه وباز داشتن ایلچی چون امیر صاحب‌قران از سفر مغولستان بمبارکی وسعادت بدار السلطنهٔ سمرقند نزول فرمود ودو سه کرّت ایلچی (علف (علقه : sic MS; ŠD) نام corr. add.) بخوارزم فرستاده بود وپیغام داده که چون مارا قرب جواری هست وپیوسته دم دوستی زده با شما اتّحاد ورزیده ایم وبسبب انقلابی که درین چند گاه درسمرقند واقع شد خراج کات وخیوه‌را که تعلّق بالوس جغتای

دارد شما تصرّف نموده اید واز وقت جنکیزخان باز تا این زمان آن دو باره ولایت
*—6 | [تعلّق بپادشاهان ما داشته (وهیچ کس corr. add.) تا غایت دران مدخل نکرده
امیر صاحب‌قران از خشونت آن جواب در تاب شد وخواست که بر فور با لشکری : Z]
جرّار متوجّه آن دیار گردد بزرگان ماوراءالنهر مثل مولانا جلال الدین کشی وخواجه
عصام الدین فاصی وسایر ایّمه وقضاة صفت قبّة الاسلام خوارزم کردند که امروز
در روی زمین مفخر اهل الاسلام ومقرّ علماء ایّام خاك پاك خوارزم است وروضهٔ
مشایخ کرام نشاید که بواسطهٔ غرض یك کس در زیر دست وپای لشکر جرّار
مستهلك شوند اگر صلاح فرمایند یکی از بزرگان متوسّط شود وکلمة الحقّ چنانکه
مصلحت جانبین باشد بگوید تا جنگ وداوری وخون ریختن مرتفع گردد امیر
صاحب‌قران یراق چنان دید که مولانا جلال الدین کشی متوجّه خوارزم شود وتبلیغ
رسالت نموده از پند ونصیحت آنچه صلاح داند بگوید مولانا جلال الدین بر حسب
اشارت عالیه متوجّه شد وبعد از وصول ادای رسالتی که داشت بگذارد امیر حسین
صوفی ازان رسالت در قهر شد وتندی نمود وگفت مملکت شما دار الحربست وبر مجموع
مسلمانان باسم جهاد واجب که دفع شما کنند وبا وجود آن متعرّض نمی‌گردیم چنان
مکنید که ماوراءالنهررا خراب گردانیم وخاك آنرا بتوبره بخوارزم باید کشیدن آن
قهر براند وبفرمود که مولانا جلال الدین‌را باز داشتند وحکم کرد که هیچ کس پیش
او تردّد نکند وموکّلی (چند corr. add.) تعیین ساخت که (از دور corr. add.) محافظت
| [او نماید

٦٦ 1 N add. شهور سنهٔ اربع وسبعین وسبعمایه | 2 ?—M_1 : باغ اداق ; M_2
N : باغ اداق ; L : باغ اداغ ; [طاغ اداغ Z corr.] | 3 [قراولان : Z] | 4 sic L — MN[Z]
om. | 5 [Z add. خیوه] | 6 [Z corr. add. شیخ علی بهادر] | 7 L : براتخواجه | 8 [Z corr.
وبزرگان ایشان‌را Z corr.] *—9 | [وبر بالای دیوار بر آمد ودیواررا سوار شد add.
Z add.] 10 | [گرفته وباقی مردم‌را اسیر کردند وازانجا اسیرانرا بطرف سمرقند فرستاد
13 | کولان : MNL — [Z] 12 | [وخواجه یوسف : Z] ; ویوسفشاه : N — ML *—11 | [امیر
em. — M : کلیك ; N : کلك ; tous deux sans و ; L om. |

٦٧ 1 L : قارون | 2—** (p. ٦٦, l. ٢٠) [Z : بمنقلای رفته بودند چون
بلب آب کرلان رسیدند منکلی‌خواجه وکلك با جمعی از مردم خوارزم باسم قراولی در

لب آب نشسته بود چون سیاهئ یکدیگر بدیدند از طرفین مستعدّ حرب شدند ولحظهٔ نیك با یکدیگر کارزار کردند واز جانبین کوشش بسیار نمودند عاقبت بهادران لشکر خوارزم‌را شکسته جمعی‌را کشته وبعضی‌را اسیر کرده باقی‌را پراگنده وپریشان گردانیدند امیر حسین صوفی بعد ازین قضیّه خودرا مستحکم گردانید وقطعًا رخصت نداد که هیچ کس پای از دروازه بیرون نهد هرچند که جغاتای(?) از دور ونزدیك تاخت کردند الجا وغینمت بسیار می‌آوردند هیچ متنفّس از خوارزم بدفع ایشان مشغول نمی‌شد چون عساکر منصوره بمبارکی بر لب آب کرلان نزول فرمودند امیر حسین صوفی بکلّی مستهلك شد ودانست که بهیچ نوع مقاومت میسّر نمی‌شود ومقاتله صورت نمی‌بندد در صلح زده صلاح دران دید که کات وخیوه‌را بسپارد ومن بعد متعرّض نگردد ودرین باب ایلچیان با تحف وهدایا بحضرت صاحب‌قرانی فرستاد در اثناء این حال امیر کیخسرو پیش حسین صوفی پیغام کرد که صلح قطعًا مصلحت نیست می‌باید که [با] هر لشکر که دارد زود بیرون آید ومقاتله کند که من در صفّ معرکه جرگهٔ امیر تیمور شکسته با او پیوندم چون فرستادهٔ امیر کیخسرو بامیر حسین صوفی رسید فی الحال با هر لشکری که داشت از شهر بیرون آمد ویاسامشی کرده بی توقّف بسر لشکر امیر صاحب‌قران رسید ولشکریان امیر صاحب‌قران پراگنده شده بودند بجهت تالان وتراش هر کس بطرفی بدر رفته چون حضرت صاحب‌قرانی آن حال مشاهده فرمود از سر غیرت سوار گشت وبنفس خود گذر آب‌را گرفت وراه بر لشکر خوارزم ببست بهادران وامرا یك یك از محلّ خود تاخته بحضرت می‌آمدند تا غلبهٔ کثیر جمع شد وباتّفاق از جانبین تیرباران بنیاد نهادند اوّل از غلامان امیر صاحب‌قران (سُوقَار corr. add.) جرغاتو واپاچی پاشایی (sic corr.) خودرا بر آب زدند وگذشتند بعد ازان شیخ علی بهادر با پنج نوکر در مقابل خواجه شیخ‌زاده از آب بگذشت واورا براند وهمچنین بر اثر او امیر مؤیّد وآقتیمور بهادر وخطای بهادر وایلجی بهادر نیز خودرا در آب انداختند وعبور کرد (وسیورغتمیش خان نیز حمله کرده برین طرف آب تیراندازی خوب کرد وبی‌خواجه(sic MS)را براند corr. add.) امّا ایلجی بهادر غرق شد وباقی بسلامت گذشتند وباتّفاق بجنگ پیوستند القصّه آتش جنگ تا بحدّی تیز شد که امیر صاحب‌قران خواست که بنفس خود ازان رودخانه بگذرد امیر شیخ محمّد (بیان corr. add.) عنان حضرت صاحب‌قران گرفته پای مبارکش

بوسید ودرخواست نمود که توقّف فرماید سخن او قبول کرده در معرکه نیامد ودر مقرّ عزّ خود قرار گرفت وشیخ محمّد خودرا دران آب انداخت وبا اسپ از آب بیرون آمد ودران روز کاری چند ازو ظاهر شد که مگر از رستم در مازندران نشان نهند(sic) (وخوانزاده ترمدی خودرا در آب انداخت ونزدیك بود که غرق شود امّا خدای تعالی اورا بسلامت بیرون آورد corr. add.) فی الجمله از اطراف وجوانب حمله بردند ودشمنانرا در پی کرده بدروازه رسانیدند چنانچ از اوّل روز تا بین الصلوتین محاربه ومقاتله بود بعد ازان دولت قاهره دست زور بر آورد وخوارزمیان عنان فرار بطرف شهر تافتند وبسیاری ازیشان دستگیر شدند ولشکر منصور اموال واسپان بی‌شمار گرفتند چون امیر حسین صوفی بخوارزم در آمد از تاب آن غصّه در تب شد وآن تب بمرض الموت پیوست بعد از دو سه روز از دار فنا بدار بقا رحلت کرد قصّهٔ بیعت امرا واکابر جمع : L *—3 | [کردن یوسف صوفی بامیر صاحب‌قران وخلف آن نمودن : N ,تنکتدای : M_2 ,تکقدای : M—4? | شده یوسف صوفی‌را بر مسند ایالت نشاندند | [دختر او نبیرهٔ پادشاه اوزبك : Z] *—5 | [نَنْکقَدای : Z] ,مکغدای : L ,تنکقدای وخود مقرّ گشته بگردن گرفت بعد از ثبوت وقبول او فرمان پادشاه .Z add] 6 | [سیورغتمش بنفاذ پیوست تا

آن زمستان هم در سمرقند قشلامشی نمود وبعد از مراجعت .Z add] 1 ٦٨

امیر صاحب‌قران در همان پاییز امیر یوسف صوفی خلف عهد نمود وطریق پیوندی‌را وقایع وحوادث .Z add] 2 | [که در میان آمده بود بشکست وجلکاء کات‌را تاخت کرد *—4 | [در زمستان سنهٔ اربع وسبعین .Z add] 3 | [سنهٔ خمس وسبعین وسبعمایه حکایت بار دیگر خودرا مجرم ومقصّر دانسته : Z] *—5 | [وگماشتگان امیر صاحب‌قران‌را : Z] مکتوبات بتملّق وتحفهای بتکلّف در صحبت مردم بزرگ بحضرت امیر صاحب‌قران فرستاد وخودرا چنان پشیمان وشرم‌سار نمود که صدق نیّت او از طیّ طوامیر آن روشن گردد وآن فرستادگان در نواحیٔ خاس ببندگیٔ حضرت رسید وعرضه‌داشتی که کرده بودند بپایهٔ سریر اعلی رسانید وبر خاك مذلّت زانو زدند چون حضرت صاحب‌قرانی از فحوای سخن ایشان ومضمون مکتوب امیر یوسف بغیر از عجز واضطرار وعذر وافتقار چیزی دیگر ندید این بار دیگر خطای ایشان ببخشید واز سر جریمهٔ ایشان درگذشت وبی هیچ تعرّض مملکت وتخریب ولایت معاودت نمود وآن سال بمبارکی

در تخت سمرفتد گذرانیده بر عادت معهود لشکرهارا اجازت مراجعت باوطان داد بجرغامشی مشغول شد وچون سال اود آخر گشت وبهار بارس ییل سنهٔ ستّ وسبعین وسبعمایه در رسید بمبارکی معاملهٔ انداقدایئ خوارزمیان بخاطر شریف آورده هم اوّل سال مجموع خزاین را عرض دیده بترتیب جهاز وتزیین قالین مشغول گشت بعد ازانکه انواع تجمّلات وتکلّفات مضبوط ومهیّا شد واسباب طوی بزرگ ترتیب کرده | [جهازهای لایق از هر چیز وهر جنس چنانچ مناسب پادشاهان باشد مهیّا ساخته امیر | [وامیر داود وامیر : Z] 6

; چاروبقا : M — ? 4 | [امیر .Z add] 3 | [بیان .Z add] 2 | واشتر : MN 1 ۶۹
N : جارونما; L : جارونقا; semble être un datif turc de جارون; [Z : جارون] 5 | [Z : برکه غوربان : L ; برکه غوربان : M — N ? sic 6 | [کسان corr. Z] 7 | [برکه غُورْبَان Z] | [نزدیك .Z add] 9 | [قمر الدین .Z corr. add] 8 | [واوج قول است که درانجا سه .add وجنگی عظیم واقع شد چنانچ بهادران گریبان یکدیگر گرفته جنگ .Z corr. add] 10 | پدر خدایداد .M_1 add. in marg 12 | [نیز برسید ودران روز : Z] * — 11 | [کردند امرا ازان واقعه بغایت اندوه‌گین شدند وجزع وفزع در جمیع لشکر ولشکریان .Z add] افتاد امّا با قضا چه چاره (کورانها .corr) را که از قفای قمر الدین جدا کرده بودند | [فرستاد : Z] 14 | [گرفته بازگردانیدند

امیرزاده جهانگیر پیدا شد ازان کوه نیز بگریخت وامیرزاده : Z] * — 1 ۷۰
*—3 | [که خاتون ودختر شمس الدین اند .Z corr. add] 2 | [(جهانگیر خاتون .corr. add)
: L 6 | [از دابان یسین : Z corr.] ; L om. * — 5 | اطرشی : L 4 | [دران موضع : Z]
حضرت : Z] * — 7 | [که حکومت آن دیار تعلّق بدو داشت .Z add] ;عبدلشاه صاحب‌قرانی‌را بسرای خود فرود آورد پیشتر با شیخ محمّد بیان وامیر ترکن ارلاط قرابتی کرده بود با یکدیگر قراری کرده اند که دران طوی بزرگ چون شیرهٔ آش پیش حضرت صاحب‌قرانی بنهند ایشان قصد آن حضرت کنند ودرین روز چون موچهٔ گوشت کشیدند حضرت صاحب‌قرانی‌را از حرکات ایشان بالهام دولت چیزی چند معلوم گشته خودرا بدان نیاورد امّا پیش ازان که شیرهاء آش بکشند برخاست بعد .Z add] 8 | [وسوار شد وآن طوی بهم برآمد ومفسدان مبطل معطّل بماندند وگفت من چنین : Z] * — 9 | [ازانکه حضرت صاحب‌قرانی بمقرّ عزّ خود نزول فرمود

کرامت بزرگ از نتیجهٔ دولت روزافزون بندگیٔ حضرت مشاهده کردم بتجدید می‌خواهم
که بیعت خودرا تازه گردانیده از راه اعتقاد طریقهٔ خدمت از سر گیرم حضرت
: Z] — 10 sic MNL | [صاحب‌قرانی فرمود که این سخن با هیچ کس مگوی ومخفی دار
فی الجمله حضرت صاحب‌قرانی نیز چنین گناهی با روی آن مجرمان .Z add] 11 | [مساء
نیاورد ودر حقّ ایشان تربیت واحسان فرمود ودران زمستان هر لحظه بیغمی وهر
دم عشرتی وهر روز طویی می‌فرمود ونسق امور دولت‌را چنانچ شرط جهانداری
| [وسروری باشد می‌فرمود ودر کلّیّات حالات اجتهاد بلیغ می نمود

---

۷۱ 1 [Z add. وقایع وحوادث سنهٔ ثمان وسبعین وسبعمایه حکایت] | 2 sic
از طرف آمویه خبر رسید : Z] * — 5 | وعبدلشاه : L 4 | [بیان .Z add] 3 | L — MN [Z] om.
که تُورکَن ارلات با توابع وحواشیٔ خود گریخته بجانب فاریاب رفته است حضرت
صاحب‌قرانی فولاد خزانجی (خزانجی : MS) وامین(.corr) سربداررا برعقب او
| [بفرستاد ایشان بتعجیل رانده شب درمیان کرده بموضع فاریاب بدو رسیدند ویك
واسپان هردو بازمانده بودند : Z] * — 7 | [از نوکران جدا افتادند فولاد .Z add] 6
تورکن پیاده شد واسپ فولادرا بتیر بینداخت فولاد نیز پیاده شد وهمچنان بر
عقب او می‌رفت تورکن تیری دیگر بگشاد وبر کلاه خود فولاد زد چنانکه در کلاه
خود او ترازو شد فولاد از وهم جان سپر در سر کشیده بدوید وبدست ودندان
* — 9 | اسلام .M corr. in marg 8 | [در تورکن آویخت وهر دو بجان کوشیدند عاقبت
ومظفّر ومنصور براسپ او سوار شده مراجعت نمود وامین (.corr) سربدار : Z]
نیز برادرش‌را کشته سرش پیش فولاد فرستاد وهردو شادکام متوجّه اردو گشتند وامیر
صاحب‌قران از گریختن تورکن متعجّب بود که او به‌پشتیٔ که این حرکت ناموجّه کرده
باشد وقطعًا از طرف امیر ساری بوغا وعادلشاه گمان غیر یکجهتی نمی برد آن غدّاران
با یکدیگر بیعتی کرده بودند وتصوّری چند در خیال آورده خطای بهادر وایلجی بوغارا
گرفته اند وقصد سمرقند کرده وامیر آقبوقا در ارك سمرقند بود مردم شهر با او
| بکشتند : L — MN 10 | [اتّفاق نموده شهررا مستحکم گردانیده وبزخم تیر وسنگ
وقراول امراء یاغی تا بکرمینه باستقبال آمده بودند چون : Z] * — 1 ۷۲
امیرزاده جهانگیر بدیشان رسید (جنگی عظیم واقع شد .corr. add) دانستند که مرد
مقاومت نیستند روی بگریز آوردند وچون عادلشاه وساری بوقا رسیدن حضرت

صاحب‌قرانی تحقیق کردند مجال توقّف نماند گریخته بجانب ولایت اوزبك رفتند وپناه بارس خان برد ودران ایّام ارس خان عزیمت سرای وسرای‌جق نموده بود واوجی‌بَیْ‌را قایم‌مقام خود گذاشته آن هر دو امیر چون بدو پیوستند واو چنانچ توقّع ایشان بود التفاتی زیادت نکرد با او نیز چند حرکت بی‌قانون کرده (جنگ کردند وازانجا نیز گریخته .corr. add)روی بمغولستان نهادند ومتوجّه طرف امیر قمر الدین شدند واورا برفتنه وفساد تحریص نمود وحضرت صاحب‌قرانی چون بسمرقند رسید امیر آقبوقا وبزرگان ماوراءالنهررا نواخت بسیار نمود بتدارك وتلافیٔ خرابیها که بسبب بلقاق ایشان شده بود مشغول گشت ومجموع خاصّ وعامّ‌را تربیت وعنایت فرمود وامیرزاده عمر شیخ بهادررا بطرف اوزکند فرستاد ذکر احوال خراسان درین سال مذکور حضرت صاحب‌قرانی ایلچی پیش ملك غیاث الدین فرستاد تمهید قواعد مصادقت ونشید مبانئ مودّت‌را استحکام داده مضمرن رسالت آنکه میان ما دوستی قدیم است حقّ قدیم‌را ضایع نمی‌باید گذاشت وارادت آنست که دوستی زیادت شود وبقرابت رسد ویکانگی بیگانگی مبدّل گردد ملك غیاث الدین جوابی فراخور وقت داده که بنده وخدمتگارم اگر بندگئ حضرت بنده‌نوازی فرموده وفرزند پیر محمّدرا بغلامی وخدمتگاری قبول فرمایند موجب افتخار بندگان گردد حضرت صاحب‌قرانی چون برین جواب وقوف یافت خواهرزاده سونج‌قتلغ آقارا دختر شیرین بیك آقا نام‌زد ملك‌زاده پیر محمّد گردانید وملك‌زاده ساختگئ سفر ماوراءالنهر کرده با تجمّلی تمام وجمعی کثیر از اکابر واشراف خراسان مصاحب گردانیده درین سال سنهٔ تسع وسبعین متوجّه ماوراءالنهر شد وحضرت صاحب‌قرانی اورا تربیت وعنایت فرموده دلجویی بسیار نمود وچند گاه آنجا بود چنانچ مصاحب اردو بلشکر خوارزم رفت وکیفیّت این وقایع درسال آینده مذکور

au lieu de جهانگیر : MN — L sic 3 | وقداق ملکی : L * — 2 | [شود انشاء الله تعالی ذکر حوادث : Z] (l. ٤) ** — 6 | L om. * — 5 | اطریشی : MNL em. 4 | عمر شیخ

ووقایع سنهٔ تسع وسبعین وسبعمایه حکایت آمدن امیر قمر الدین بازکند واعلام کردن امیرزاده عمر شیخ امیر صاحب‌قرانرا حضرت امیر صاحب‌قران بعد از بلغاق ساری بقا وعادلشاه امیرزاده عمر شیخ بهادررا بجانب ولایت اوزکند وآن نواحی فرستاده بود ولشکری تمام از تومان اباردی وهزارهٔ قرلغ وسایر تومنات با او تعیین کرده وامیرزاده

عمر شیخ آن بلادرا ضبط فرموده اندکانرا باروی ساخته بود واز احشام مغول هزارهٔ قداق وغیره پیش او آمدند وآن طرف را بحال عمارت باز آورد امیر قمر الدین بعد ازان لشکری بی نهایت ترتیب داده متوجّه آن طرف شد وامیرزاده عمر شیخ چون ازان خبر یافت با لشکری که حاضر داشت باستقبال او رفت تا گذر آب قرس چون صفوف تعبیه راست شد هزارهٔ قداق که بتجدید پیش امیرزاده عمر شیخ آمده بودند جدا گشتند بامیر قمر الدین پیوست وبدان سبب ایشانرا مجال مقاومت نماند مراجعت نمودند پناه بکوه غربان (عربان : MS) بردند وصورت حال بامیر صاحب‌قران معروض گردانید فی الحال که آن خبر بسمع مبارك رسید باستحضار لشکرها مثال فرمود وبعد از دو روز بنفس مبارك سوار گشته قولی کرد که هر کس [که] درین یورش از محلّ خود پس ماند بیاسا رسانند وامیر قمر الدین بولایت در آمده بود وغارت کرده اسیران والجای فراوان گرفته وبطرف مغولستان مراجعت نموده چون حضرت صاحب‌قرانی باوزکند رسید دو روز بود که مغولان ازانجا کوچ کرده بودند امیر صاحب‌قران بی‌توقّف برعقب ایشان روانه شد وبموضع آت‌باشی واربه‌یازی بدیشان رسید مغولان هر ده نفر [?فو]جی شده بسیارئ برده واسیران والجارا در پیش کرده دران صحرا پهن شده می‌راندند (ودر ملازمت امیر صاحب‌قران امیر مؤیّد وخطای بهادر وآقتیمور بهادر وشیخ علی بهادر با پنج هزار مرد ایستاده بودند ازین جمع شیخ علی بهادر وخطای بهادر بتلاش یکدیگر در پی اولوس برفتند وحضرت corr. add.) امیر صاحب‌قران چاپقن جیانرا برعادت معهود رخصت چاپقین فرمود بواسطهٔ آن مجموع امرا وبهادران با تومنات وهزارجات وقشونات خود بجهة بازگردانیدن ایل والوس تاختند ومتفرّق شدند حتّی که در پای علم حضرت صاحب‌قرانی بیش ازدویست کس نماند درین حال امیر قمر الدین مقدار چهار هزار مرد در کمین بازداشته طالب فرصت بود چون واقف شد که مردم امیر 7 Q. II, 250 [Z add. | [صاحب‌قران متفرّق شدند با آن لشکر آراسته صفّ کشیده بعد ازانکه قمر الدین‌را منهزم گردانید لشکر متفرّقه وامراء چاپقین فوج فوج چون قلزم برموج در رسیدند وسر در قفای منهزمان نهاده مجموع آن صحاری‌را ازکشته پشته ساختند ومجموع الجا وغنیمت وایل والوس که برده بودند ازیشان بازستدند وکورانات ساخته بطرف اوزکند روانه شد وبعد ازین فتح امیرزاده عمر شیخ

بهادررا با خطای بهادر نامزد ولایت کاشغر کرد ورایات همایون با سایر لشکرها متوجّه مغولستان شد وامیر ساری بوقا وعادلشاه که گریخته بودند وبطرف اوزبك رفته بطلب قمر الدین می‌گردیدند بقمر الدین ملحق گشته بودند ودر سِنکیزیاغاج (سِنکیریاغاج : MS) بهم پیوستند واتّفاق کرده طرحی از نو وتدبیری از سر بنیاد نهاده لشکری جمع گردانیده بودند حضرت صاحبقرانی با لشکرهای خود بسر ایشان رفت وجمله‌را زیروزبر کرد وپراگنده گردانید وهریك بطرفی افتادند امیر قمر الدین با معدودی چند روی بگریز آورده اوج‌قرا بهادر برعقب او برفت وعادلشاه وساری بوقا از طرفی دیگر گریخته وفولاد خزانجی (حرانجی : MS) بر عقب ایشان برفت بعد ازانکه برایشان رسید جنگ بسیار کردند ودست فولادرا دران معرکه تیری رسید وبدان سبب مراجعت نمود وایشان از جنگ او رهایی یافتند وامیر اوج‌قرا برعقب قمر الدین می‌رفت تا آن زمان که تنها شد وبا وجود آنکه چند زخم خورده بود همچنان از عقب قمر الدین باز نمی‌گشت تا قمر الدین روی بقفا کرد وتیری بر اسپ اوج‌قرا زد چنانکه اسپ بیفتاد واوج‌قرا سپر درسر کشیده تیغ بکشید وروی بوی نهاد قمر الدین بردل ودلاوریٔ او آفرین نموده گفت آنچ وظیفهٔ مردی ومردانگی بود بجای آوردی ونمك پادشاه خود حلال کردی این زمان بهمین قدر اکتفا کن واز همچون منی بدین راضی باش وبازگرد واگر نه شست دست من به‌بین وستیزی دیگر بدو انداخت برسنگی آمد وتا یك مشت درسنگ‌خاره نشست اوج‌قرا برو آفرین کرد وازانجا مجروح وپیاده بازگردید وبلشکر ملحق شده قمر الدین بگریخت واوج‌قرا خبر آوارگیٔ قمرالدین وچگونگیٔ آن احوال وسرگذشت خود بتمام تقریر کرد بعد ازانکه لشکر مراجعت نموده متوجّه سمرقند شدند در راه آتش درعلفهای خشك افتاد نزدیك خیمهٔ فولاد وفولاد بدفع آن آتش مشغول گشته زخم دست او تازه شد وورم دست او تازه شد وبدان الم علم بصحرای عدم زد وامیرزاده عمر شیخ بهادر وخطای بهادررا بجانب کاشغر فرستاده بود ایشان بدان طرف رفتند وخضرخواجه اغلان وامیر خدایداد مغول وامیر فرمان شیخ برادرش کاشغر بازگذاشتند وبا معدودی چند بیرون رفتند ومخلّفات ایشان بدست امیرزاده عمر شیخ افتاد حتّی که امیره آقا که مادر امیر خدایداد بود وعورات دیگران جمله گرفتند وبسمرقند رسانید واهالیٔ کاشغررا کوچانیده بجانب اندکان فرستاد

وآنجا ایشانرا یورت داده ساکن گردانید ذکر وفات امیرزاده جهانگیر بوقتی که حضرت امیر صاحب‌قران عزیمت جانب مغول فرمود امیرزاده جهانگیررا در تخت سمرقند قایم‌مقام خود گذاشته بود دران وقت که لشکر قمر الدین‌را شکست | [وبجانب تختگاه خود معاودت نمود

۷۳ 1—*L : روز دیگر | 2 L : بسکربعاح ; N : بشبکیر ; M : بشکیر | 3 M add. امّا چون اجل رسیده بود در موضعی دیگر : L ; پولاد inter l. | 4 M_1 corr. in marg. بجز سلامتی وهنوز در مغولستان : Z] (l. ۸) *—6 | (sic)خان .5 L add جلمیشی کرد در گریه وزاری وفریاد آمدند .Z add] 7 | [بودند نزدیك اتاقوم بعد ازان بچند روز | 8 Q. XVI, 128 | 9 Q. II, 151 | [چون بحوالیّ سمرقند رسیدند اکابر واشراف خاصّ وعامّ

۷٤ 1—*(l. ۱۰) وصندوق خوابگاهش بدار الاسلام شهرسبز برده : Z] بخاك عنبرسرشت سپردند حرمهای امیرزاده جهانگیر یکی خانزاده بود دخترزادهٔ پادشاه اوزبك دختر آق‌صوفی که امیرزاده محمّد سلطان ازو بود ودیگری دختر *خضر یساوری (پادشاه بیان قولی خانیکه : × corr. *—) که امیرزاده پیر محمّد ازو بود ودیگری رقیّه خانیکه دختر امیر کیخسرو قتلانی وامیرزاده جهانگیر بغایت نیکوروی وخوش‌خوی بود دایم متبسّم بود ذکر ولادت باسعادت مخدوم جهان وجهانیان سلطان زمان شاهرخ بهادر خلّد الله تعالی ملکه وسلطانه دران ایّام که امیرزاده جهانگیر وفات یافت حضرت صاحب‌قرانی برفوات او تأسّف بسیار نمود وچند روز بتعزیت او سیاه پوشیده تا لطف حقّ سبحانه وتعالی نعم البدل جهانگیر جهانداری بوجود آورد .....اعنی آفتاب طلعت همایون سلطان فیروزبخت سزاوار تاج وتخت درّ دریای خسروی مهر سپهر سروری فیروزهٔ کان فیروزی نگین خاتم عالم‌افروزی معین الحقّ والدنیا والدین شاهرخ بهادر خلّد الله تعالی ملکه وسلطانه از افق ولادت طالع شد حضرت صاحب‌قرانی‌را از مکان قرّة العین روشنایی دیدهٔ امّید افزوده مأتم بسور مبدّل شد.....ذکر وقایع وحوادث سنهٔ ثمانین وسبعمایه درین سال کرّت دیگر امیر صاحب‌قران لشکر بسر قمر الدین بمغولستان کشید بعد ازان که حضرت صاحب‌قرانی از مغولستان بازگشته بود امیرزاده عمر شیخ بهادررا با چند امیر معتبر مثل خطای بهادر وآقتیمور بهادر واقبوقا بهادر بجانب مغولستان فرستاد وایشان تا باتاقوم برفتند وقمر الدین در برابر ایشان

آمده جنگهای مردانه کردند واز طرفین بسیار کشته وخسته گشتند تا آخر الامر دولت روزافزون امیر صاحب‌قران لشکر اورا منهزم گردانیدند والجا وغنیمت بسیار بدست امیرزاده عمر شیخ ولشکریان او افتاد مراجعت نموده چون بسمرقند رسیدند واحوال واوضاع مغولستان چنانکه دیده بودند تقریر کردند حضرت صاحب‌قرانی صلاح چنان دید که بخود متوجّه آن طرف شود وایشانرا یکبارگی مستأصل گرداند از مجموع ممالك لشکرها جمع گردانیده با عدّت وعدد تمام متوجّه مغولستان شد وبعد از مدّتی که رفتند در ایسق‌کول بایل قمر الدین رسیدند وصفّ معرکه بیاراست امیر قمر الدین روی بگریز نهاد وبا معدودی چند بیرون رفت وباقی ایل وحشم او بدست بندگان حضرت افتاد وحضرت صاحب‌قرانی بسیاری از مردم اوکوچانیده عزیمت سمرقند نمود در اثنای این حال از حدود سقناق خبر رسید که بیك پولاد با تقتمش خان جنگ کرده است وتقتمش ازو روی‌گردان گشته وپناه بحضرت صاحب‌قرانی آورده نزدیك رسیده است چون حضرت صاحب‌قرانی بر مضمون این حال وقوف یافت تومانتموررا با تحف وهدایا باستقبال او فرستاد ورایات همایون بجانب سمرقند معاودت نمود ذکر آمدن تقتمش خان پیش حضرت صاحب‌قرانی وقضایایی که اورا در الوس جغاتای واقع شد چون تقتمش اغلان نزدیك | [سمرقند رسید حضرت صاحب‌قرانی استقبال او نمود و

ومال ولایت اترار وساوران در وجه اخراجات او نهاده : Z] *—1 ۷۵

دشت .Z add] 2 | [بدان جانب حرکت کرد بعد ازان که چند گاه دران نواحی بود L *—5 | خبر رسانیدند : L *—4 | ? قزانچی ou plutôt : MNL[Z] sic ? 3 | [قفجاق وقرانجی بهادر در عقب او کرده میخواست که .Z add] *—7 | تولوخان : L 6 | om. اورا دستگیر کند تقتمش بهزار حیله خودرا بکنار آبی رسید(sic) وقرانجی تاخته در طلب او روان شد تقتمش از اسپ فرود آمد وخودرا در آب انداخت وقرانجی برسید وتیری بدو انداخت چنانکه تیر در بازوی او ترازو شد تقتمش آهی از دل برکشید ودر تگ آب پاره برفت وخودرا ببوتهٔ نی رسانید ودران پنهان شد وقرانجی یك شباروز بطلب او بایستاد وچندانچه اورا جست نیافت بعد ازانکه مأیوس شد باز گشت امیر ایدکوی برلاس خبر شکستن تقتمش‌را شنوده بجهة تحقیق ازکنار رودخانه بگذشت وتقتمش بعد از بازگشتن قرانجی لا یموت ولا یحیی از آب بیرون آمد وتن

خستهٔ خودرا بزخم نابسته شکسته‌وار در لب آب ببوطهٔ نی رسانید ودر میان آن بوطهٔ نی بی برگ ونوا بخفتید ونالهٔ حزین می‌کرد ودرین اثنا امیر ایدکو آواز او بشنید تفحّص کرد اورا باز یافت وبدان حال بدید فرود آمد وسر اورا در کنار گرفته گل وغبار از رخسار او پاك کرد وجامهای گرم در وی پوشید وبفرمود تا بلماغی گرم آورده در حلق او ریختند تا بهوش آمد واورا خدمات پسندیده می‌کرد تا بار دیگر ببخارا پیش بندگیٔ حضرت صاحب‌قرانی رسانید باز حضرت صاحب‌قرانی آنچه وظیفهٔ اعزاز واکرام باشد در بارهٔ او بجای آورده اسباب او کما ینبغی مرتّب گردانید درین اثنا که حضرت صاحب‌قرانی در بخارا بود امیر ایدکو اوزبك از جانب دشت قفجاق گریخته پیش بندگیٔ حضرت آمد وخبر رسانید که ارس خان بجمع لشکر مشغول است وعزیمت آن دارد که بطلب تقتمش بدین طرف آید ودر | [عقب آن خبر ایلچیٔ ارس خان برسید وسخن پادشاه خود ارس خان عرضه داشت حضرت صاحب‌قرانی ایلچیٔ : Z] *—9 | [واگر نه از ولایت خود بیرون کن : Z] 8 | [ارس خانرا تربیت فرموده

واز جانبین قراولان سیاهیٔ یکدیگر دیدند وبمحافظت : Z] *—1 ۷۶
راهها در کمین همدیگر نشستند ناگاه از قضای آسمانی برفضای آن نواحی ابری 3 | تازغ تیمور : L ;بارق تیمور : MN—[Z] sic 2 | [عظیم پدید آمد وبادی دم‌انگیز از پای او گذشت وبر .L add 6 | [ران : Z] 5 | [جنگ : Z] 4 | [ومبشّررا .Z add] چنانکه تیر از زین گذشته بپهلوی اسپ رسیده بود .Z add] *—7 | اسپ رسید وتیمورملك اغلان که سر آن لشکر بود بدان سبب مراجعت نمود چون لشکر ارس خان بران حال اطّلاع یافتند عنان از جنگ بازکشیدند وفرار برقرار اختیار کرد بعد *—9 | به : L [Z] 8 | [ازانکه امرا مظفّر ومنصور باردوی حضرت صاحب‌قرانی رسیدند زیادت توقّف : Z] *—13 | دورتر : L 12 | خازن .Z add 11 | .L om *—10 | [Z om.] 15 | پادشاه توقتمیش‌را : L—MN [Z] sic *—14 | [نمود چندانکه ایشان ایمن شدند که عساکر منصوره برسیدند .Z add] 17 | [والوس : Z] 16 | [می‌راندند تا .Z add] | [وهیچ کس‌را مجال مقاومت نبود

واورا فرمود که این اسپ‌را نیکو محافظت کن که روزی ترا : L 1 ۷۷
موافق ییلان .Z corr. add] 4 | [اوزبك .Z add] 3 | [لشکر .Z add] 2 | بکار آید آنگاه

| [زمستان : Z] 6 | [تقتمش (sic) بر سریر خانیّ الوس جانی خان بنشانند : Z] *—5 | ییل | [قراطال : Z] 7

Z] 2 | [تقتمش با لشکرها بسر او راند وجنگی سخت کردند : Z] *—1 ۷۸

| اورس تیمور : L ;اورونك تیمور : N — M sic 3 | [ممای : × corr.

وتیمورملك بعد از انهزام پناه بهزارهٔ اصل خود : Z] (p. ۷۸, l. ٦) *—1 ۷۹

[که] در الوس سول‌قول (سول‌فول : MS ؟) بارث داشت ودر مدّت پادشاهئ خود بمحمّد اغلان داده بود برد وبا محمّد اغلان در باب دفع تقتمش مشورت کرد محمّد اغلان صلاح جنگ نمی‌دید واورا از لشکر کشیدن بسر تقتمش منع کرد تیمورملك اغلان‌را از منع کردن محمّد اغلان غرضی دیگر بخاطر آمد ومحمّد اغلان‌را بی‌گناه شهید کرد وبا هزارهٔ خود بقصد تقتمش سوار گشت وهم در نواحئ قراطال بهم رسیده جنگ در پیوستند ودر حملهٔ اوّل تیمورملك اغلان گرفتار شد وبیاساق رسید بعد ازان بالینجاق که از مقرّبان او بود بدست تقتمش افتاد وبسیار تعریف او کردند که مردی بهادر ووفادار است تقتمش فرمان داد که اورا بگذارند تا در زمرهٔ دیگر امرا منخرط گردد بالینجاق زانو زده عرضه‌داشت کرد که در مدّت حیوة تیمورملك آنچه بهترین عمر بود بامارت وحکومت گذرانیده ام وکنده خواهم این چشم‌را که بر تخت او ترا تواند دید اگر در باب من (عنایت می‌فرمایی .corr. add) فی الجمله بفرمای تا گردنم بزنند وسر تیمورملك‌را بر بالای سر من وتن اورا بر بالای تن من بنهند تا وجود نازك او بر خاك مذلّت نباشد فی الحال تقتمش ملتمس اورا مبذول داشت وبر موجب درخواست آن جهان‌پهلوان فرمان فرمود وتقتمش بعد از وفات تیمورملك باستقلال دران ممالك پادشاه شد (واوروك تیمور وآقبوقا پیش توقتمیش نایب وصاحب‌اختیار بودند وعلی بیك در نیابت با ایشان شریك بود ایشان دائم حقوق امیر صاحب‌قران با یاد او می‌داده اند تا آنك آقبوقا واوروك تیمور فوت شده اند جمعی از مردم منقوت پیش او معتبر شده اند وایشان مردم خبیث بوده اند اورا بر کارهاء بد می‌داشته اند قزانجی (قراحی : MS) نام شخصی پیش توقتمیش معتبر شده بود وحال آنکه این قزانجی پدر خودرا کشته بود از کسی چنین : Z] *—2 | [چه نیکویی آید بسخن او در آمد تا رسید بدو آنچه رسید .corr. add)

ذکر حوادث ووقایع سنهٔ احدی وثمانین وسبعمایه لشکر کشیدن امیر صاحب‌قران

*—4 | [درین سال مقدّم که لشکر امیر صاحب‌قران : Z] *—3 | [بخوارزم کرّت چهارم | 5 [Z corr.(× : کس) جَلاَرتای : [جلاَرتای] | 6 Q. XXIV, 53; XXIX, [Z : وبا لشکر ارس خان] درین زمستان موقوف بود ودر اوّل بهار .Z corr] *—8 | [اُغْـرِی .Z corr. add] 7 | 17 | [قوی ییل

۸۰ 1—* [Z : زخم تیر رسید] |

۸۱ 1 N add. در منتصف رجب سنهٔ احدی وثمانین وسبعمایه | 2—* (l. ٦)

[Z : در منتصف رجب رخت وجود بمرحلهٔ عقبی برد وبعد از وفات یوسف صوفی میان خوارزمیان اختلاف افتاد بعضی بران بودند که یاییق (باسق : MS) صوفی‌را بجای او بنشانند وبعضی می‌گفتند خواجه لاق قایم‌مقام وولی العهد یوسف صوفیست عاقبت اغلب قوم با یاییق صوفی اتّفاق کردند خواجه لاق متوهّم شده با مخصوصان خود دروازهٔ خواجه شیخ‌زاده‌را بگشاد وبیرون آمد وحضرت صاحب‌قرانی‌را از کیفیّت احوال اعلام کرد وبندگیٔ حضرت بفرمود که در حال جنگ سلطانی پیش برند از اطراف در خندق ریختند وبالا بر آمدند وبیک طرفة العین شهر خوارزم‌را بگرفتند ودفاین وخزاین چندین ساله که اولاد امیر نانکغدای جمع ساخته بودند جمیع‌را بدست لشکریان امیر صاحب‌قران افتاد وحضرت صاحب‌قرانی حکم فرمود تا هر کس از خوارزم که بکاری می‌آمد مجموع‌را کوچانیده از خواجگان واهل حرفت وهنرمندان‌را بماوراءالنهر رسانیده بشهر کش ساکن گردانیده وشیخ علی بهادررا در شهر خوارزم داروغه گذاشت وبعد ازانکه حضرت صاحب‌قرانی بماوراءالنهر بشهرکش رسید باروی عالی بنیاد نهاد واستادان خوارزمی‌را فرمود تا سرای عالی که حالا بآق‌سرای معروف است بنا نهادند واز جمیع قلم‌رو مهندسان وبنّایان دران عمارت کارکردند ایوانی عالی وبارگاه پادشاهانه بساختند که بعظمت آن هیچ جا نشان نمی‌دهند ذکر زفاف

ملك‌زاده پیر محمّد وسونج‌قتلغ آقا درین سال مذکور چون حضرت صاحب‌قرانی از سفر خوارزم معاودت فرمود بجهت زفاف ملك‌زاده که قریب دو سال بود تا ملازمت میکرد طویی عظیم ترتیب فرموده چنانکه تا بنیاد جهان است بدان تجمّل وترتیب زفافی نرفته است وآن درّ درجهٔ بزرگی‌را بملك‌زاده تسلیم نمودند وبسیاریٔ نوکران نیك وچهارپایان خوب وتاج وکمر مرصّع وجامهاء طلادوزی بملك‌زاده انعام فرمود وجماعتی خراسانیان که ملازم او بودند هر یك‌را علی تفاوت مراتبهم بخلع وتشریفات

پادشاهانه مفتخر وسرافراز گردانید وبعد ازان ملك‌زاده‌را اجازت فرمود که بخراسان رود وپدررا ببیند که مدّتی مدید است تا پدررا ندیده است وبدیدار او مشتاق باشد ملك‌زاده درشهور سنهٔ احدی وثمانین وسبعمایه بهراة رسید وپدر بدیدار او شادمان گشت حضرت صاحب‌قرانی درعقب ملك‌زاده سونج‌قتلغ آقارا با تجمّل وزینتی پادشاهانه [و]امرا واعیان درگاه ملازم مهد علیا گردانیده بهراة فرستاد وملك غیاث الدین‌را مواعظ ونصایح ارزانی داشته چون خبر رسیدن ایشان بدار الملك هراة رسید ملك غیاث الدین فرمان فرمود تا اسباب طوی ومایحتاج عشرت مهیّا گردانیده وشهر ونواحی‌را برمثال باغ ارم خرّم وآراسته ساخت از سر پل جوی نو تا بسر چهارسوی شهر چهارطاقها وتعبیها نصب کردند هر فرقه ازمحترفه درکار خویش صنعتی غریب ترتیب نمودند وهرکس فراخور احوال خویش تحفهٔ ساخته درودیوار بدیباء روم وزربفت چین آذین بستند قبّهاء خوب‌منظر بسته شد لمعان بروق تیغ واشعّهٔ اسلحه که از اطراف آویخته بودند چشمها خیره می‌گردانید مغنّیان در هر طرف آوازها برکشیده از تار اوتار دل‌را غذای روح وجانرا شربت روح می‌دادند چند روز متعاقب بسور وسرور گذرانیدند وهر روز امرایی که با حضرت مهد علیا آمده بودند بطریقی دیگر طویهاء سنگین وپیشکشهای پادشاهانه دادند وباقی نوکران ومتعلّقانرا علی تفاوت درجاتهم بخلع وتشریفات محضوص وممتاز گردانید وچون ایّام جشن وطوی متقضّی شد ایشانرا بخوش‌دلی هرچه تمامتر روانهٔ

Voir ذکر حوادث ووقایع سنهٔ اثنی وثمانین وسبعمایه : Z] 3 | [سمرقند گردانید l'Histoire des Kurtides par Ḥāfiẓ-i Abrū] | 4 L add. معز الحق والملك والدین | 5 sic MN — L[Z] : بهراة |

۸۲ 1 L add. که از امرای مشهور خراسان بود | 2 M add. در پانزدهم | 3 [Z : گذر دیزق] |

۸۳ 1—* L : دیوارها انداخته خراب کرده پیرامون واطراف شهر | 2 [Z : خمارشاه برلاس] |

۸٤ 1 L om. | 2 L add. که بدلاوری وجلادت ورجولیّت وشهامت سرآمد | 3 N add. در اوایل محرّم سنهٔ ثلث وثمانین وسبعمایه | 4 N[Z] — ML : روزگار خود بود | غور :

۸۵ 1—** (p. ۸۱, l. ۱۷) [Voir l'Histoire des Kurtides par Ḥāfiẓ-i Abrū] | حاضران مجلس بر اعتقاد پاك ومذهب درست او ستایش .3 L add | [منزل : Z] 2 ودر اسفراین کوتوال امیر ولی بود بوقتی که سبزوار .Z add] 4 | کردند ودعا وثنا گفتند 5 | گرفته بخواجه علی مؤیّد داد در قلعهٔ اسفراین یکی از نوکران خود نشانده بود | [ولایت .Z add] 6 | بلوك : $M_1NL[Z] - M_2$

۸۷ 1 N : فرمود ودر اواخر زمستان سنهٔ اربع وثمانین وسبعمایه : 2 NL | وبعیش وعشرت مشغول گشت ذکر وقایع وحوادث سنهٔ : Z] (p. ۸۵, l. ۲٤) *—3 | واشتر اربع وثمانین وسبعمایه در زمستانی که حضرت صاحبقرانی در (زنجیر رباط : × .corr) بخارا قشلاغ فرمود از قضای الهی دختر حضرت صاحبقرانی اکابیکی که والدهٔ سلطان حسین بود برحمت حقّ رفت وحضرت امیر صاحبقران اورا بغایت معزّز وموقّر داشتی چنانکه مصیبت او اصعب جمیع مصایب نمود وخاطر حضرت صاحبقرانی ازان قضیّه بیش از حدّ ملول شد درین اثنا خبر رسید که امیر علی بیك جاونی قربانی وامیر ولی با یکدیگر اتّفاق نموده اند وباغی شده وعزیمت آن دارند که سبزواررا محاصره کنند وخواجه علی مؤیّد سبزواری کیفیّت آنرا مشروح بدست نوکری پیش حضرت صاحبقرانی فرستاد واین نوکر درحین این مصیبت بحضرت اردو رسید وصورت حال معروض رأی نوّاب وحجّاب گردانید هیچ آفریده‌را مجال آن نبود که این سخن گوش‌گذار حضرت صاحبقرانی کنند امرا باتّفاق پیش آقای بزرگ قتلغ‌ترکان آقا رفتند وپیش او کیفیّت احوال باز نمودند قتلغ‌ترکان آقا درمزاج بندگیٔ حضرت صاحبقرانی اختیار وتصرّفی تمام داشت بنا بران شرح معاملهٔ سبزواررا مفصّل تقریر کرد وبالزام چنان کرد که حضرت صاحبقرانی فرمان فرمود تا لشکرها جمع شده در آخر زمستان کرّت ثانی بجانب خراسان توجّه نمود چون از جیحون بگذشت (علی بیك چون از آمدن لشکر صاحب‌وقوف شد مردم خودرا جمع کرده بکلات در آمد .corr. add) نخست مکتوبات نصیحت‌آمیز بامیر علی بیك نبشت واز تمرّد او استفسار نمود امیر علی بیك التفاتی بفرستادهٔ امیر صاحبقران نکرد بلك در یاغی‌گری محکم‌تر شد حضرت صاحبقرانی چنان اظهار کرد که عزیمت مازندران وقصد امیر ولی دارد وناگاه بحوالیٔ کلات تاختند ومجموع چهارپای الوس جاونی قربانی دران حدود بنزدیك کلات برده بودند جمله‌را بغارت بردند وحضرت صاحبقرانی در برابر دروازهٔ کلات

5 | 4 Q. XLVIII, 10 | [نزول فرمود ولشکر حصار کلات‌را با وجود وسعت آن
| [علی بیك خود بقول وفا ننمود وبیرون نیامد و .Z add]

ولشکر مکریت ودره(sic) ودرواز (sic برنکن : × .corr) [Z : *—1 ۸۸
وبدخشان (sicوعدنامه × .corr) که مواضع ایشان همه کوههای سخت است
چون دانستند که ایشان .Z add] 2 | [وبراههای دشوار آسان رفتند از اطراف حصار
وشیخ علی بهادر : Z] **—4 | L om. *—3 | [بسر کوه رسیدند از اطراف
(ومبشّر .corr. add)را نامزد دروازهٔ کرد ودیگر امرا از راههای دیگر تعیین فرموده
روانه گردانید عمر عبّاس پیشتر از همه سعی بسیار نموده بالا رفت ناگاه بسبب
آنکه پایش ازکار شده بود ساعتی درسایهٔ سنگی توقّف کرد ناگاه یاغیان بر سر او
رسیدند چنانکه نه محلّ بازگشتن بود ونه جای پیش رفتن بالضروره دست بشمشیر
برد وسپر در سر کشید وآن روز کوشش نمود که تا غایت حکایت آن بداستانها باز
| [امیر .Z add] 5 | [می‌گویند وامیر صاحب‌قران از حال او خبر یافته جمعی از مردان
روز دیگر مردم درمیان : L **—7 | [عرضه داشت واز بهر امیر علی بیك : Z] *—6
آمدوشد کردند علی بیك‌را بحضرت آوردند وچون ببساط بوس رسید در مقام بیجارگی
وآن راههای حصاررا که : Z] *—8 | وشکستگی بگناهان خود معترف شده
: Z] *—10 | [در برابر دروازهٔ کلات : Z] *—9 | [ازانجا بر سر کوه رفته بودند
و(سیورغتمیش خان وشیخ علی بهادر .corr. add) حاجی خواجه پسر توزك‌را
بکوتوالیّ آن تفویض فرموده با لشکری آنجا بنشاند تا راههای کلات‌را محافظت نمایند
که نه از بیرون در قلعه روند ونه از قلعه بیرون آیند وامیرزاده علی سدید پسر امیر
مؤیّد که خواهرزادهٔ امیر صاحب‌قران بود بر سر آن لشکر نیز بگذاشت وامیر شیخ علی
بهادررا نیز با ایشان تعیین فرمود تا آنجا باشند ذکر فتح قلعهٔ ترشیز چون قصّهٔ
امیر علی بیك وقلعهٔ کلات بدین حال رسید که شرح داده آمد امیر صاحب‌قران
محافظان تعیین داده ازانجا متوجّه قلعهٔ ترشیز شد وامیر علی سدید از امرای غور
حاکم قلعه بود از قبل ملك غیاث الدین بممانعت پیش آمد وسپاهیان یکدل یکجهت
داشت واسباب قلعه‌داری مهیّا کرده وخندق حصار ایشان پر آب بود حضرت
صاحب‌قرانی بفرمود تا جاخویان کاریز کندند تا بدو فرسنگ وخندق‌را از آب خالی
کردند چنانکه قعر خندق خشك شد بعد ازان بحفر نقب وانباشتن حفرهٔ خندق

درین اثنا بواسطهٔ نقبهایی که کنده بودند قریب سی گز : Z] *—11 | [مشغول گشتند
از شاه‌دیوار قلعه بیفتاد اهل قلعه آنرا بقرارهای پر بار ودر وچوپ وآنچه توانستند
بیك شب باز درست کرده نمدها از روی آن بیاویختند چنانکه با دیوارها یکسان
می نمود وهمچنان بجدّ تمام جنگ می‌کردند وحضرت صاحب‌قرانی ملك غیاث
الدین را بپای قلعه فرستاد وگفت اینهارا بگو که نوکران تو بوده اند واین قلعه‌را
بحکم تو داشته اند ایشانرا نصیحت کن تا بیرون آیند تا خلقی درمیان کشته
نشوند ملك غیاث الدین بپای قلعه رفت وایشانرا بعنایت وعاطفت حضرت صاحب‌قرانی
| [امّیدوار گردانید وبعهد وشرط بیرون آمدند وحضرت صاحب‌قرانی

ودر ترکستان تا اقصای کاشغر هر قلعهٔ محکم که بود ایشانرا : Z] *—1 ۸۹
2 | [درانجا بکوتوالی نصب فرمود وحاصلات آنجارا در بسته بدیشان بسیورغال فرمود
خرگاه وسراپرده وخیمهٔ بزرگ اواره واسپان راهوار واستران شاهوار .Z corr. add]
با بیلاکات پادشاهانه وپسرزادهٔ : Z] *—4 | .3—* L — MN[Z] om. | [پیش‌کش فرستاده
اورا بجهت امیرزاده پیر محمّد جهانگیر خواستاری نموده درمکتوب شمّهٔ ازان بر
| علی .6 L add | [ومازندران .5 Z add] | [سبیل کنایت شرح داد

واردوی همایون دران جلکاء وسیع لشکرگاه : Z] (p. ۸۹, l. ۱۹) *—1 ۹۰
زده اقامت نمودند وامراء که بردرکلات گذاشته بود امیرشیخ علی بهادر باخود
اندیشه کرد که نوعی سازد که قلعهٔ کلات‌را بدزدد شبی ازشبها با تومان وقشون خاصّ
خود بی مشورت امیرزاده علی پیاده روی بکوه نهادند وبر بالا رفت ناگاه قچرچی راه
غلط کرد وامیر شیخ علی بهادر دردرهٔ سخت وکمری بغایت محکم رسیدند که صبح
طلوع کرد(sic) دران حالت بازگشتن متعذّر وبالا رفتن ناممکن وتوقّف‌را مجال نه
همچنان خشك ومعطّل بماند جاونی قربانیان ازحال خبردار شدند از اطراف وجوانب
درآمدند امیرشیخ علی بهادر یك ساعتی با ایشان ممانعت کرد وبآخر تسلیم شد اورا
با چند نفر دستگیر کردند وباندرون قلعه برد امیرعلی بیك امیرشیخ علی‌را تعظیم
بسیار نمود ودر پهلوی خرگاه خود از برای او خرگاهی زده شیلان ونزل وعلوفه تعیین
کرد ودرخواست نمود که مرا روی اردوی مبارك نمانده است این زمان توقّع دارم که
خون مرا از بندگیٔ حضرت صاحب‌قرانی درخواست کنی تا رفع شرم شود وباز بسر
عنایة سابق آید امیرشیخ علی بهادر این معنی‌را ازو تقبّل کرد ودرکلات بسر می برد

تا آن زمان که بندگیء حضرت صاحب‌قرانی از مازندران مراجعت نموده بمرغزار رادکان نزول فرمرد واز قضای الهی دران تابستان کلاتیانرا بلای طاعون وعنای وبا مستولی شد واز حرارت هوا وعفونت اکثر هلاك ونیمه مستهلك شدند تعداد عدد ایشان از هزار یکی واز بسیار اندکی بیش نماند دانستند که در مقابلهٔ دولت مقاتله کردن البتّه نکبت باز آورد ومقارنه با آفتاب جهان‌تاب نمودن سیّارهٔ دولت‌را محترق گرداند بنا بران امیر شیخ علی بهادررا با تحف وهدایای بسیار بجهة شفاعت بقیّهٔ بلا بحضرت روانه گردانیدند وامیر شیخ علی بهادر چون اضطرار واضطراب ایشانرا مشاهده کرده بود وبر خرابیٔ احوال ایشان مطّلع شده بیامد وصورت حال در حضرت امیر صاحب‌قران باز نمود وامیر علی بیك‌را درخواست کرد حضرت صاحب‌قرانی بجهة خاطر امیر شیخ علی بهادر از سر جریمهٔ ایشان درگذشت ورخصت فرمود که امیر علی بیك با جمیع امرای جاونی قربانیان بیایند وبدولت بساط‌بوسی مشرّف شوند (امیر علی بیك با تیغ وکفن بحضرت شتافت وعذر گناهان خود بخواست corr. add.) حضرت صاحب‌قرانی اورا درین ولا بیشتر از پیشتر اعزاز واحترام نمود وقَلَمُ ٱلْمَاضِی لاَ يُذْكَرُ بر جرایم او کشیده رقم عنایت بر صحیفهٔ اخلاص آورد امّا مثال همایون امتثال یافت که مجموع ایل والوس جاونی قربانیانرا از خراسان کوچ کرده متوجّه دار السلطنهٔ سمرقند گردانند واردوی اعلا نیز اعلام نصرت وخیام دولت‌را روی عزیمت بمقرّ عزّ کرد وملوك وامرایی[را] که از اطراف واکناف باردوی همایون آمده بودند اجازت انصراف باوطان خود داد وملك غیاث الدین‌را مصاحب بجانب سمرقند برد ومنشور حکومت هراة از برای پسرش امیر غوری نبشتند بعد ازان از غایت بی‌دولتی وکم‌عقلی امر چند از ملك غیاث الدین در راه صادر شد که صلاح ملکی باعث آن گشت که اورا حبس کرده فرستادند تا پسرانش‌را نیز کوچانیده بسمرقند بردند وامیرکه پسر تیموکه برادر امیر خماری‌را بداروغگیٔ هراة معیّن فرمود وامیر صاحب‌قران بشهر دلکش کش نزول کرد . . . . . حکایات حوادث ووقایع

| [امیر برزگ : Z] om., 3 L | [گاه : Z corr.] 2 | [سنهٔ خمس وثمانین وسبع‌مایه درین سال 4 MN—L : بزینت ? | 5 Q. II, 151 |

۹۱ 1 N add. در اوّل رمضان سنهٔ خمس وثمانین وسبعمایه | 2 L om. | 3 (وعزیمت آن داشت که بجانب : Z] (۳ l.) *—5 | شیخ : L 4 | سبزوار : L

امیر ولی رود چون به‌آب مرغاب رسید امیر چاکو از کابل بیامد و بشرف بساط بوس مشرّف شد ازانجا امیر چاکورا باز گردانید وخود متوجّه هراة وسجستان شد وشیخ علی بهادر واوج قرارا بطرف ولی متوجّه گردانید وخود متوجّه هراة شد اوّلا (corr. add. که دران تاریخ چند واقعه *در خراسان (آنجا : × corr. *—) حادث شده بود یکی ازان واقعهٔ غوریان بود] — Le texte suivant se trouve, avec certains changements, en marge de M_1, dans M_2, dans l'Histoire des Kurtides par Ḥāfiẓ-i Abrū (Mf) et dans Z. Voici le texte de M : پسران ملك فخر الدین که عمّ‌زادگان ملك حسین بودند یکی‌را ملك محمّد ویکی‌را امیر مغول می‌گفتند ودر زمان ملك حسین وملك غیاث الدین در هیچ حساب نبودند ودر غایت فلاکت روزگار می‌گذرانیدند در وقتی که حضرت امیر صاحب‌قران فتح هراة فرمود ایشان پیش بندگیٔ حضرت رفتند واحوال خود باز نمودند که ملك حسین عمّزادهٔ ما بود وبر ما ظلم کرد واسباب واملاك پدران ما تصرّف نمود ومارا در حکومت مدخل نداد بلکه از رعایا نیز کمتر می‌داشت حضرت صاحب‌قرانی ایشانرا تربیت فرموده حکومت غور ببرادر کلانتر ملك محمّد ارزانی فرمود ودر اواخر شهور سنهٔ اربع وثمانین وسبعمایه ایشانرا داعیهٔ آن شد که همچنانکه ملوك غور پیشتر حکومت هراة کرده اند ایشان نیز دران شهر حاکم باشند با جمعی از مخاذیل غوریان وخسایس الناس از طرف غور روی بهراة نهادند ابو سعید اسفهبد غوری که مدّتهای مدید در حبس ملك غیاث الدین بود [و]حضرت صاحب‌قرانی بعد از تسخیر هراة اورا تربیت فرموده از قید وحبس خلاص داد وانعام وسیورغال فرموده اورا در جرکهٔ امرا وملوك خراسان درآورد ابو سعید (sic) دران تاریخ در هراة بود کفران نعمت امیر صاحب‌قران ورزیده با غوریان متّفق شد وجمعی از رنود واوباش [سر] در پی ایشان نهادند دست بفضول وفساد وفتنه وبیداد دراز کرده پای از دایرهٔ حفاظ وذمام بیرون نهادند جمعی که باسم داروغگی در شهر بودند وبعضی از محصّلان ونوکران امرا که بمهمّات بهراة آمده بودند باتّفاق یکدیگر پناه بحصار بردند درین حال امیرک[ه]را که اسم داروغگی داشت هم دران هفته مرضی طاری گشته بود وفات یافت واین معنی نیز جزؤ علّت بی‌ضبطی گشت هرج ومرج درمیان خلایق پیدا شد وشهر هراة چون خانه بی کدخدا وکشتی بی ناخدا ماند ومردم از ربقهٔ ضبط ورابطهٔ نظام خلیع العذار شدند وشیاطین فتنه از شیشهٔ حبس بیرون افتادند طایفهٔ غوریان بشهر در

آمدند ومردم اهل صلاح بگوشها منزوی شدند ممالك مؤوف وشوارع مخوف گشت ارازل بر افاضل استیلا یافتند واذناب برءوس تقدّم گرفت ونقش إِذَا مَلَكَ ٱلْأَرَاذِلُ هَلَكَ ٱلْأَفَاضِلُ از کعبتین فلك ظاهر گشت غوریان بدر حصار رفتند وجمعی از لوانید واوباش بایشان ملحق گشته بودند فی الحال هیزم بسیار پیش در حصار جمع گردانیدند وآتش دران زد ومجموع مردم شهر درین حال از زن ومرد بر بام خانها آمده متحیّر مانده که عاقبت این قضیّه بکجا خواهد رسید نوکران امرا وداروغه وغیرهم که در حصار بودند آن مجموع را لشکری تصوّر کردند وهم بر ایشان مستولی گشته یك یك خودرا برهنه کرده از بارو بزیر انداختند بنا برانکه چون منقاد گشته هرچه داشت بگذاشت بجان امان یابد وغوریان بی‌رحم با وجود آن حال بر ایشان ابقا نکردند ومجموع را بدار بقا فرستادند چون خبر کیفیّت این واقعه بسمرقند رسید حضرت صاحب‌قرانی حکم فرمود تا ملك غیاث الدین را در ارك سمرقند باز داشتند وپسر خوردتر او امیر غوری را که باوزکند فرستاده بود آنجا آسیب هلاك رسانیدند وامیرزاده امیرانشاه بهادر درکنار مرغاب بود چون خبر این واقعه بشنید با لشکرهای آراسته روی بجانب هراة آورد ورعایای بیچارهٔ هراة آنها که اهل صلاح بودند درغمرات آن فکرت متفکّر ودر دیاجیر آن ظلمت متحیّر که تشخیص آن مرض بر چه وجه توان کرد ودر علاج این سوء المزاج بچه تدبیر مدخل توان ساخت بهیچ گونه اسباب حلّ آن مشکل دست نمی‌داد وعلامات کشف آن معضل ظاهر نمی‌گشت بلکه لحظه فلحظه وساعة فساعة نوایر آن بحران تیزتر می‌گشت مجموع را سر ومال برخطر وزن وفرزند برهدر درین اثنا خبر رسیدن رایات همایون مخدوم‌زادهٔ جهان وجهانیان امیرانشاه کورکان برسید وجماعتی که این فتنه انگیخته بودند چون خبر توجّه آن حضرت بشنیدند جز فرار چارهٔ ندیدند كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُّسْتَنفِرَةٌ فَرَّتْ مِن قَسْوَرَةٍ (Q. LXXIV, 51) روی بگریز نهادند وحضرت مخدوم‌زادهٔ عالمیان جمعی را در عقب آن مدابیر فرستاد تا اکثر از ایشانرا بدار البوار فرستادند بعد از چند روز در اوایل رمضان سنهٔ خمس وثمانین وسبعمایه حضرت امیر صاحب‌قران رسید واز اهالئ هراة ازین معنی بغایت درغضب بود وجای آن داشت چه بی‌موجبی سیصد نوکر نیك امیر صاحب‌قران دران قضیّه بقتل رسیده بود میخواست که مجموع را به نهب واسر مبتلا گرداند باز بشفاعت شفعا رحم فرموده

اندیشید که نشاید که جمعی که ازین گناه مبرّا بوده اند بدین گناه مبتلا شوند مال امانی بر اهالیٔ هراة حواله فرمود وچون محصّلان سوء المزاج حضرت امیر صاحب‌قران دران قضیّه دانسته بودند در تحصیل آن از تشدّد وتغییق هیچ باقی نگذاشتند بحدّی که اکثری از اهالیٔ هراة بشکنجه وتعذیب هلاك گشتند وکدام طوفان ازین صعبتر تواند بود وچه فتنه ازان هایل‌تر که جمعی بدبخت بی‌عاقبت بهراة آمدند وچون آوازهٔ لشکر شنیدند بگریختند ومردم اهل صلاح وکسانی که ایشانرا دران قضیّه هیچ مدخل نبود ومنکر ایشان بودند بسؤال وجواب وعتاب وخطاب خونهای ناحقّ که ایشان ریخته اند مبتلا گشتند دران قضیّه خرابیٔ هراة بغایتی رسید که در مجموع شهر یک دکّان نماند ودر بازارها وکوچها مردگان بر زبر یکدیگر افتاده ومتعفّن گشته هیچ کس‌را مجال تجهیز نبود وحقیقت يَوْمَ يَفِرُّ ٱلْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ (Q. LXXX, 34 — 36) روشن گشت واکثر جلا شدند واز زن وفرزند جدا افتادند نعوذ بالله من غضب الرحمن قری ومزارع خراب وبایر گشت وخلایق بکلّی مستأصل شدند طرق وسبل مسدود ومهجور شد چون این خرابی بغایت رسید حضرت مخدوم‌زادهٔ جهانیان امیرانشاه بهادر مرحمتی فرمود تا منادی کردند که هیچ کس من بعد بعلّت (?بقلّت ou) [مال] امانی وجز خبیثهٔ غوریان مزاحم کسی نشود وبتدریج اندك سکونی حاصل شد وباز مردم متفرّق روی باوطان خود نهادند وحضرت صاحب‌قرانی ازانجا گذشته متوجّه سیستان شد وچون بقصبهٔ اسفزار رسیدند شیخ داود یاغی شده بعد

.Z add] 7 | بدرابـاد اسفـزار .N[Z] add 6 | از قضیّهٔ او متوجّـه سیستـان شدنـد وحضرت صاحب‌قرانی اورا تربیت ونوازش مخصوص گردانید فامّا : Z] *—8 | [فراهی | اقبوقا : L 9 | [رعایای سجستان

(ایشانرا شکسته از : Z] *—2 | [وحضرت صاحب‌قرانی از فراه : Z] 1 ۹۲ سرانشان منارها ساخت وازانجا .corr. add) حضرت صاحب‌قرانی متوجّه شهر سیستان 4 | [قلعهٔ کهی .Z add] 3 | [گشته چون بدانجا رسید برسر تل ریک برآمده بایستاد سوار از مردان کار بامیر محمّد سلطانشاه : Z] *—6 | .ML om 5 | [سجستانیان : Z] | [درکمین‌گاهی بازداشت وچند کس از بهادران‌را پیش فرستاد که نزدیك یاغی رفته : Z] *—8 | [رسانیدند یاغی ایشانرا در پی کردند چون ازکمین‌گاه بگذشتند : Z] *—7 .L add ,وهلاك .M—N add 9 | [وازین طرف خود لشکرهای فراوان بمدد رسیدند

پیادهٔ : Z] 12 | قنبول : M_1[Z] corr. M_2 | 11 قنبول : M_1 corr. M_2 | 10 [وسقط .Z add] ,وخراب
.Z add] 15 | اشتر : L[Z] 14 | [از خندق وفصیل ایشان : Z] 13 | [سجستانی از شهر
.Z corr. add] 18 | [سوار مکمّل : Z] 17 | [بن مؤیّد .Z add] 16 | [وبسیار بقتل آمدند
| [(sic) بکشتند و .Z add] 20 | [سوار : Z] 19 | [که پانصد مرد بودند

۹۳ | [شهر : Z] 2 | [معدودی چند باسم تفرّج با یکتایی ودکلهٔ : Z] *—1
3 [Z : ویاغیان] | 4—* | [حضرت صاحبقرانی آمد : Z] 5—* | [چنانك تیری بر ران (sic)
[Z : جبا پوشیده] | 6—* [Z : بحملهای] 7 | [وشهر .Z add] 8—* | [ولشکریان ایشانرا : Z]
[جمله 9 | [وسادات .Z add] 10 | باغ : MNL — [Z] | 11 [بعد ازان از راه .Z add]
(corr. ×) کوکه قلعه [12 | [قندهاری .Z add] 13 | [اگرچه در راه زحمت بسیار : Z]
| [وامیر تومان گرم‌سیری‌را : Z] 14 | [دیدند وکوههای سخت ببرّیدند تا در جول قارن
: M_1 corr. M_2 — em. ? —* 16 | [صدهٔ تواجی ایل والوس آن نواحی جمع کرده : Z] 15—*
حضرت صاحبقرانی سه : Z] **—17 | مهنه یکسر : L ,مهنه‌سر N ,(مهنه‌سر ×)دهانهٔشیر
هزار سوار* از راه (برای تقویت دین : × corr. *—)مصطفی بسر ایشان فرستاد وخود
نیز در عقب برسید* ونزدیك شد (× corr. *—) وبجنگ بسیار قلعهٔ ایشانرا فتح کرد
ومجموع‌را بیاسا رسانید وازانجا بقلعهٔ دهانه رفت وآن قوم‌را نیز بقهر وغلبه مسخّر
گردانید ومتوجّه تخت سلیمان شد وبیشتر مردم ایشان آمده بودند وبجهت ولایت
| [خود داروغه برده

۹٤ 1 [Z add. وجنگهای سخت کردند] | 2 [Z] — NL : وبرداغولی M_1 corr. M_2 :
Z] 4 | [مقرّر بود که از پیش حضرت صاحبقرانی مفارقت نکند .Z add] 3 | بردالیغی
corr.] — MNL : بخت‌خواجه | 5—* [Z : تحسینش کرد که] | 6 [Z corr. add.
(باز اورا بطرف قلعهٔ قلات فرستاد نقبجیان : Z](l. ۱۸) 7—* , [ونقبجیان‌را بدو داد
همراه اوکرده او آنجا رفت وبجنگ بسیار آن قلعه‌را فتح کرد واهل آن قلعه‌را بکشت
درین حال امیرزاده امیرانشاه که در پی تومان رفته بود آن طرف‌را تمام فتح کرده
ویاغیانرا کشته ببساط‌بوس رسید .corr. add) وزمستان هم دران نواحی قشلامشی
ودران تاریخ باریٔ تعالی اورا فرزندی صاحبجمال کرامت .L add 8 | [کردند
; فرمود اورا سلطان ابراهیم نام کرد ومدّت سه ماه بعیش وطرب روزگار گذرانید
ودرانجا بندگیٔ حضرت صاحبقرانرا خدای تعالی پسری داد سلطان .Z corr. add]

حوادث ووقایع سنهٔ ستّ وثمانین .Z add] 9 | [ابراهیم نام کرد وعیش وچرغامیشی کرد
| [گذر : Z] 11 | [که پیش حضرت صاحب‌قرانی آید .Z add] *—10 | [وسبعمایه
4 | [بن جهانگیر .Z add] 3 | ایلچیان : L[Z] 2 | [ایلچیان : Z] 1 ۹۵
امیرزاده .Z corr. add] 6 | [درین ایّام .Z add] 5 | [اویس پسر شاه شجاع را .Z add]
وشهزادهٔ جهان : Z] *—9 | دو ماه بود که .L add 8 | [از هراة : Z] *—7 | [امیرانشاه و
وخلیل سلطانرا سرای‌ملك .Z add] 11 | [هراة : Z] 10 | [خلیل سلطان بهادر دو ماهه
بدین : NL—M *—13 | [.Z om] *—12 | [خانم با خود گرفته بجانب سمرقند رفت
15 | [بموضع کاوکروج .Z add ,بموضع کاوکروش .M add 14 | [بدان مجلّ : Z] ,موضع
17 | [ودهستان .Z add] 16 | [وسرش جدا کرده پیش امیر صاحب‌قران آورد .Z add]
| [وهتك : Z] ,ونکال : MN—L 18 | [بحوالیٔ : Z]

: Z] *—3 | [یك : Z] ,پنج : MN—L 2 | [وجنگلها می بریدند .Z add] 1 ۹۶
ودران روز اوّل که قراولان بهم : Z] *—4 | [وخار وخارستان پاك می‌کردند بعد ازان
*—7 | گرفته بکشتند : L 6 | [وپسرش شیخ تیمور بهادر .Z corr. add] 5 | [رسیدند
وخندق که لشکریان حضرت صاحب‌قرانی ساخته : Z] ,لشکر .L add 8 | [Z corr. ×]
| [که ازانجا بیرون نتوانستند آمد .Z add] 10 | [فصیل وخندقی .Z add] 9 | [بودند
تعبیه : L 13 | براندند : MN—L[Z] *—12 | [که قنبول برانغار بود .Z corr. add] 11
| بدرهٔ رستم : L 17 | [دامغان .Z add] 16 | وحرم : L 15 | بنیکامیشی : L *—14 | کرده
ودرین سال حضرت صاحب‌قرانی قشلاغ در ریّ گذرانید : Z] *—1 ۹۷
کرّت دیگر از بغداد بسلطانیّه : Z] *—2 | [بهار سنهٔ سبع وثمانین وسبعمایه در آمد
وجماعتی که پیشتر آمده بودند چون .Z corr. add] 4 | بقیشلاق : L 3 | [آمده بود
وقلعهٔ سلطانیّه‌را لشکریان بندگیٔ .Z corr. add] 5 | [عمر عبّاس واینا‌غ خماری

ذکر حوادث ووقایع سنهٔ سبع وثمانین وسبعمایه : Z] *—7 | sic MNL 6 | [حضرت گرفتند
درین سال مقدّم چنانچ ذکر آن گذشت حضرت صاحب‌قرانی بعد از فتح استراباد
(حکومت آن موضع به‌لقمان پادشاه که از اولاد طغایتیمور خان بود تفویض فرمود
.corr. add) ایلغار فرموده بجانب ریّ رفت وقشلامشی در ساری‌قمش ریّ کرد چون
فصل بهار در آمد در اوایل سال سنهٔ سبع وثمانین وسبعمایه متوجّه سلطانیّه گشته
ودر منقلا امیر عمر عبّاس با چند امیر دیگر روان شدند واصحاب سلطان احمد که

در قلعهٔ سلطانیّه بودند سراسیمه ومضطرب گشته بعد از جانقی بسیار قرار برفرار دادند پسر سلطان احمدرا که طفلی بود در قلعه برداشته وقلعه‌را باز پرداخته بگریختند هم دران دو روز امیرعمر عبّاس بسلطانیّه رسید وقلعه‌را ضبط کرد وخبر ببندگیٔ حضرت اعلا رسانیدند بعضی از لشکریان بمحافظت سلطانیّه نامزد فرمود واز امرای سلطان احمد در گرم‌رود تبریز حاجی منك‌قتلغ نامی بود جمعی از لشکریان وبعضی روستاییان جمع کرد وخرّم نامی در قلعهٔ کاورود بود با او موافقت نمود وبسلطانیّه آمدند وآوازه انداختند که سلطان احمد می‌رسد اهالیٔ سلطانیّه پنداشتند که راست می‌گوید رنود واوباش دست بقتل وغارت بروزدند وبعضی ازمحصّلان حضرت صاحب‌قرانی‌را که درسلطانیّه بتحصیل مال امان آمده بودند بکشتند امیرعمر عبّاس وجمعی در قلعه بودند قلعه‌را محافظت نمودند چون معلوم کردند که خبر آمدن سلطان احمد دروغ است از قلعه بیرون آمدند وآن جماعت‌را اکثر بکشتند وحاجی منکقتلغ‌را بگرفتند بعد از دو روز بگریخت وبندگیٔ حضرت صاحب‌قرانی در بهار سنهٔ سبع متوجّه سلطانیّه شد وایلچیان بشیراز : L *—9 | آن مملکت : L *—8 | [فرستاد امیرعادل‌را طلب کرد وسلطانیّه بدو داد و وامیرولی که تا بدان ایّام درحدود : Z] **—9 | بجانب رایکان وکوه آمل رفت پسران سیّد قوام .Z add] 11 | [امرای مازندران : Z] *—10 | [رستم‌دار بود بگریخت برایشان بخشوده خدمتیٔ ایشان قبول کرده(وایشانرا با لقمان .Z add] 12 | [الدین : L — M₂N corr. M₁ 13 | [پادشاه عهد وشرط داد که با یکدیگر دوست باشند .(corr. add در شعبان .N add 15 | میانهٔ : L 14 | [(زنجیرسرای : × .corr) سرای‌سالی Z], سرای | (ومعزب : MS ?)ومعذّب : L 16 | سنهٔ سبع وثمانین وسبعمایه

۹۸ 1—* L : چون | 2 Q. XXXV, 31 | 2—** (p. ۹۷, l. ۲۰) [Z om.] | 3—*

ذکرحوادث ووقایع سنهٔ ثمان وثمانین وسبعمایه.... وحضرت صاحب‌قرانی از : Z] | [سمرقند متوجّه عراق گشته بود چون بفیروزکوه رسید سیّد کمال‌الدین از ساری : L — MN 3 | [امیرعمرعبّاس : Z] 2 | [ودران مواضع : Z] *—1 ۹۹

| [سبز واری .Z add] 4 | [را هوای گرم‌سیر ضرر رسانیده .Z add ;محمّد .Z corr], همت وپیشترحضرت صاحب‌قرانی ایلچی بطلب عادل آقا فرستاده بود چون : Z]*—5 ایلچی بعادل آقا رسید امیرعادل بیراق آن مشغول گشت وبعد از یك هفته از اوجان

روانه شد چون بهشت‌رود رسید مولانا قطب الدین صدر با اقروق چند که بندگیٔ حضرت صاحب‌قرانی بدان نامزد فرموده بود رسیدند امیرعادل اورا اسپ وخرجی داده نوازش نمود وبجانب بندگیٔ حضرت روانه گشت چون بهمدان رسید اقرق صاحب‌قرانی ولشکرها دران حدود رسیده بودند وحضرت صاحب‌قرانی بقضیّهٔ ملك عزّ الدین ولرستان مشغول بود عادل آقا متوجّه اردوی اعلا گشته در روزی که ملك عزّ الدین واتباع واشیاع اورا اسیرکرده بودند وقلعهٔ نهاوندرا کرّةً بعد اخری مسخّر گردانیده عادل آقا دران روز شریف ببساط بوسی مستسعد گشت وامیر محمّد سلطانشاه روز دیگر برسید وبنیاد قصد وخصومت عادل آقا کرد وهر روز بنوعی دیگر پیش حضرت صاحب‌قرانی تقبیح حال عادل می‌کرد (واوروق(sic) که در قرقه‌کوه (ورفه‌کوه : MS) گذاشته بود در نهاوند برسید .corr. add) درین اثنا ناگاه خبر رسید که سلطان احمد از بغداد قصد تبریز کرده از سنتای (؟) عبور کرده بتبریز روانه شد حضرت صاحب‌قرانی فی الحال امیرزاده امیرانشاه کورکان وامیر شیخ علی بهادر وامیر حاجی : M[Z] 6 | [سیف الدین‌را بر سبیل منقلا روانه گردانید وخود نیز متعاقب متوجّه گشت وبا وجود آنکه نوکران امیر الیاسخواجه که با او رسیده بودند عشر .Z add] 7 | ابن وبعضی : Z] 8 | [عشیر آن نبودند که همراه سلطان احمد بود بجنگ باز ایستادند وتا هنوز وقت حرکت : Z] *—11 | .L om —10 | *—9 | MN[Z] om. — L * | [مقتول گشتند وتردّد بر روی دست برمی‌دارند ودرین تاریخ حکومت ریّ وسلطانیّه وقم وکاشان تعلّق بدو دارد وحضرت صاحب‌قرانی چون باوجان تبریز رسید لشکریان امیرعادل آنجا بودند حضرت صاحب‌قرانی بعادل گفت لشگریان خودرا جمع کن که میخواهم ایشانرا به‌بینم خود آن اتّفاق نیفتاد امّا چون عادل آقا عدد ایشان تقریر کرد ازیشان پنج قشون‌را بمحاربهٔ قلعهٔ کراوتو روانه فرمود وپنج قشون جهة محاصرهٔ سارو قرقان (؟) بفرستاد ودو قشون‌را برسبیل قچرچی بتبریز روانه داشت وپنج قشون بطرف اردبیل روانه گردانید وجمعی دیگر همراه عادل ملازم اردو شدند چون حضرت صاحب‌قرانی بتبریز رسید بحمّام خواجه شیخ رفت بوقتی که از حمّام بیرون آمد خواجه علاؤ الدین گوش بریده وخواجه شیخ علی ملك‌زاد که ایشان هردو نوّاب امیرعادل بودند یراقی سنگی کرده بودند پیش‌کش کردند حضرت صاحب‌قرانی بدان پیش‌کش هیچ التفات نفرمود وحکم شد تا هردورا بگرفتند ومقیّد گردانید واستفسار اموال

مملکت ازیشان کردند بیشتر بخرج رفته بود وچیزی نمانده بدان سبب خاطر حضرت صاحب‌قرانی از امیرعادل یکبارگی برنجید وحضرت صاحب‌قرانی بشنب غازان نزول فرمود از طرف سلطانیّه خبر رسید که لشکر گیلان در قزوین خرابی (میکنند وراه خراسان مسدود گردانیده اند وحضرت صاحب‌قرانی امیرعادل‌را طلب داشت وگفت مردم گیلان در قزوین خرابی corr. add.)کرده اند ولشکریانرا از تردّد خراسان چاره نیست امیر ایکوتیموررا مقرّر کرده ایم جهة ضبط راهها برود می‌باید که بعیسی واغجکی که در قلعهٔ سلطانیّه اند مکتوب نویسی تا ایشان پیش ایکوتیمور آیند وملازم باشند تا آن کاررا کفایت کنند وامیر دولتشاه جیباجی همراه عادل رفت تا نوّاب او مکتوب نبشته بستانند وبا امیر ایکوتیمور رسانند واین حال در بیست وچهارم شعبان سنهٔ ثمان ثمانین وسبعمایه بود ودر روز چهارشنبه بیست وهفتم ماه مذکور امیرعادل‌را بگرفتند واغرق وقیتول او غارت کردند وبعد ازسه روز اورا بقتل آوردند وجمعی ازکسان او گریخته بخانهای تبریزیان مخفی گشتند وحضرت

: L 14 | آنجا : L *—13 | [ودر آخر تابستان : Z] *—12 | [صاحب‌قرانی چند روز | [وراه کَیْتُو .Z add. corr] 17 | فیروز: L 16 | خوار: L 15 | خوار چندان شکاری افتاد .Z corr. add] 2 | [نیز: Z] ,بسیار: N—ML 1 ۱۰۰

| [که حدّ وحصر نداشت چنانچ لشکریان آهوی قربه می‌گزیدند ولاغر می‌گذاشتند *—5 | [که درکوه شکی باشند .Z corr. add] 4 | درویش محمّد : MNL—[Z] *—3 فرستاد تا لکزیان‌را بغارتند ومحمّد بیك را : .Z corr] 6 | [وامیر جهانشاه‌را با : .Z corr] وبموضع قَبَلَه جمع شدند وبندگیٔ حضرت‌را : .Z corr *—7 | [باقجاب فرستاد رفتند و | [وازکشتی بر آب کرپل : Z] *—8 | [آنجا دیدند وقلعهٔ سرخ‌را گرفتند وازانجا

: × .Z corr] *—2 | تیتاق : L ,بیتاق : N ,بیتاق : M—? .em 1 ۱۰۱

| 3 Q. IX, 36; XII, 40; XXX, 29 | 4 Q. III, 106 | 5 Q. XLIX, 10 | [بطرف بردع آمدند وزره داود پیعمبر علی نبیّنا وعلیه الصلوة والسلام‌را پیش بندگیٔ .Z corr. add] 6 | [حضرت کشید با چندین تحفها وهدیها باستصواب امراء بندگیٔ حضرت صاحب‌قرانی | واکثر ولایت البرزکوه درین نضهت در سلك فرمان برداری در آمدند .L add 7 آن سال قشلاغ در .Z corr. add] 10 | [شروان : × .Z corr] 9 | [.Z om] *—8 ذکر مجملی از ابتداء : Z] *—12 | [راه : × .Z corr] 11 | [قراباغ ارّان فرمود

حال امیر سارو عادل تا انتهاء حال سارو عادل از اوبای (اراوبای : MS ؟) کشك قورجی بود واین کشك قورجی قومی بوده اند که درزمان ابقا خان [چون ؟] جماعت قورجیان از بسیاریٔ ملازمت وکمیٔ مردم ومددگار شکایت کردند این قوم‌را حواله شد که درسواری وغیرسواری مددگاریٔ قورجیان نمایند وسارو عادل در ابتدای احوال در بغداد بحظیرهٔ که گوسفند می‌گشتند شحنه بوده است وبآهستگی بخدمت سلیمان اتابك که سلطان اویس‌را پرورش می‌داده پیوسته پیش یمانچه (یمانجه : MS) ایکاچی که دایهٔ سلطان اویس بود عزّتی پیدا کرده بود وبتدریج کار او انتظام می‌پذیرفت تا بوقتی که سلطان اویس پسرخودرا شیخ حسن حکومت عراق عجم داد عادل‌را قایم‌مقام او بحکومت آن ممالك تعیین کرده اند وجمال حال او بسبب حکومت عراق عجم رونقی گرفت وهر روز مرتبه وقربت او در ترقّی بود تا محرم امراء دولت شد وبجرکاء امرا در آمد وازو آثار کفایت وشهامت ظاهر می‌شد تا آن وقت که سلطان اویس بعالم بقا رفت ومملکت پیشتر ازان بسلطان حسین رسید وشیخ حسن کشته شد چنانچ درحکایات ایشان شرح داده آمده است سارو عادل بر همه امرای دولت سلطان حسین مستولی شد وبعضی امرا با او بیرون آمدند واو بر ایشان ظفر یافت وهمه‌را بقتل آورد چنانکه شرح آن نیزگفته آمده است وسارو عادل چنان شد که بغیر از اسم سلطانی بر سلطان حسین چیزی دیگر نماند چنانچ اگر خواستی که درحقّ کسی انعام واحسانی کند وسارو عادل راضی نبودی نتوانستی واگر بخلاف آن خواستی کو ازکسی انتقام کشد وسارو عادل حمایت کردی هم مقدور او نبودی تا کار سلطان حسین درگذشت ونوبت باحمد رسید واحمد تهوّر وجلادت سارو عادل وداعیهٔ پادشاه‌نشانیٔ او می‌دانست وتغیّر مزاجی هرچه تمامتر با او داشت وسارو عادل نیز آن معنی ازو دریافته بود عاقبت الامر سارو عادل کشتن سلطان حسین‌را بهانه ساخت وچون یزید که بمکافات خون امیر المؤمنین عثمان قیام نمود طلب خون سلطان حسین می‌کرد ولشکر بسیار درهم کشید وبا سلطان احمد بصورت عصیان وکسوت طغیان بر آمد وبعد ازانکه طاقت مقاومت احمد نداشت التجا بدشمن قدیم ایشان شاه شجاع برد وخواست که آنجا تدارك آن خلل کند آن بود که (sic) شاه شجاع وفات یافت ونوبت بزین العابدین رسید وسارو عادل درمملکت فارس بماند تا آن زمان که رایات نصرت‌شعاریٔ حضرت صاحب‌قرانی درشهور سنهٔ

ستّ وثمانین وسبعمایه سایه بر ممالك عراق عجم انداخت سارو عادل از درگاه فارس نومید گشت وسودای حکومت از سر او بیرون نمی‌رفت طالب علمی سیستانی (عمر بن انکی(sic) رشید (رسد : MS ? corr. add.) نام پیش نوّاب حضرت صاحب‌قرانی فرستاده صورت اخلاص بر طبق عرض نهاده وحضرت صاحب‌قرانی چنانچ دأب وعادت پادشاهانهٔ او بود اورا بوعدهای خوب موعود گردانید وسارو عادل پیش بندگیٔ حضرت آمد وبنوازش واحسان مخصوص گشت واین رعایت فرمود که سرش از اوج کیوان بگذشت واوّل حرکت او آن بود که معایب وبدگویئ مخدومان خود بنیاد کرد وافعال وآثار ایشان بر بدترین صورتی عرض می‌داشت ودر هدم واستیصال آن دودمان جان بر میان بست ودیگری آنکه چون حضرت صاحب‌قرانی بتختگاه خود مراجعت نمود واختیار مال وملك عراق عجم وآذربایجان بدو گذاشت واو تمامئ امور مملکت‌را بخود مباشر شد وجمیع اموال‌را در تصرّف (corr.) آورد ودر وجه اخراجات خود ولشکر خود صرف نمود وچندین قشون لشکر نیك ترتیب کرد وهمه‌را طبل وعلم وخیل وحشم داد وقواعد ملك‌داری پیش گرفت واز طریقهٔ فرمان بران اعراض نمود وبا امراء مذکور که هر یکی در فرزانگی وشهامت وتدبیر صواب وشجاعت صد برابر او بودند طریقهٔ غدر ومکر پیش آورد وخواست که ایشانرا بقول زور در جوال غرور کند وایشان بر قاعدهٔ قولیٔ امیر صاحب‌قرانی رفق ومدارا ورزیدند وبر افعال ناصواب او صبر وثبات می نمودند تا حضرت صاحب‌قرانی برسید آن اختیار بتمامی انهای رای عالم‌آرای کردند ودر مدّت غیبت هیچ ایلچی وقاصد او ببندگیٔ حضرت نرفته بود واز صلاح وصواب مملکت هیچ معروض نگردانیده حضرت صاحب‌قرانی در باب او فکر پادشاهانه فرمود که مبادا ازو امری حادث شود که تلافیٔ آن در حیّز امکان نگنجد چون حضرت صاحب‌قرانی عزیمت گرفتن او مصمّم گردانید اوّل امیر ایکوتیموررا بجانب سلطانیّه فرستاد تا بوعدهٔ معیّن جمیع اتباع واشیاع اورا بگیرد واموال وخزاین اورا در تصرّف آرد چنانچ هیچ مردی از متعلّقان وکسان او بیرون نروند تا بهمان وعده اینجا سارو عادل‌را بگیرند وسارو عادل برین اندیشه واقف شد خواست که پیش ازانکه سیل حوادث پیرامون او در آید ودر دام هلاك افتد دست بردی نماید وهنوز چند هزار مرد مستعدّ ملازم داشت وحضرت صاحب‌قرانی نیز بفراست در یافت دران شب تمامئ بندگان درگاه در گرد بارگاه جیبا پوشیده باحتیاط تمام بیدار

بودند وحضرت صاحب‌قرانی در شب مقرّر کرد که اورا چون گیرند وکه گیرد ونوکران اورا بچه نوع ضبط نمایند وبامداد سارو عادل بر قرار معهود با لشکر خود بساوریٔ درگاه حاضر آمد بندگان درگاه بر موجب فرمودهٔ حضرت صاحب‌قرانی با او بطریقهٔ انبساط در آمد وهمان قاعدهٔ تعظیم واجب داشته واورا خواب خرگوش داده غافل گردانیدند تا بمیعاد معیّن رسید از اطراف او در آمدند واورا بگرفتند ودرزمان جمیع خیام واحمال ونوکران او بضبط در آوردند وچون اورا بگرفتند تأسّف بسیار خورد وپشیمانی هیچ مفید نیامد وبعد از چند روز حکم بکشتن او نافذ گشت [بیت]

او نیز برفت ازین گذرگاه * وآن کیست که نگذرد ازین راه

ذکر وقایع وحوادث سنهٔ تسع وثمانین وسبعمایه در آخر زمستان چون فصل بهار | 13—* L om. | [نزدیك رسید

۱۰۲ 1 [Z corr. add. بموضع که جنگل بود وتنگی بود] | 2 L add. باکو | [بجانب : Z] 4 | [درین بهار سنهٔ تسع وثمانین وفات یافت : Z] *—3 | 5 [Z corr. add. | [ایلغار کرده Z corr. add.] 6 | [وخلیل سلطان بهادر

۱۰۳ 1 M_1 add. in marg. M_2 وارغونشاه اختاجی, [Z corr. add. وارغونشاه | مصر پسر قرا محمّد ترکمان آنجا بود بدان Z corr. add.] 3 | [دروازه‌را Z add.] 2 , وآنرا ضبط کرده ودر تحت تسخیر در آورده. 4 L add. | [التفات نفرمود وازانجا | [?جاجور Z corr.], حجحور : L, چپخجور : N — M 5 | [رسیده گرفتند Z corr.] امّا بیشتر مردم که Z add.] 8 | واشتر : N[Z] 7 | [قرا محمّد : × Z corr.], قرا 6 L om. [Z : ,هرغونش : L, هرغوینی : M — N 9 | [با او بودند بدست یاغیان گرفتار گشتند 12 | [یاغیان Z corr. add.] 11 | [قرا محمّد Z corr.], قرا 10 L om. | [هرغویی 15 | [برلاس Z corr. add.] 14 | [بایلغار دیگر Z corr. add.] 13 | [وکشتند Z corr. add.] وازانجا Z corr. add.] 17 | [وکشته شد Z corr. add.] 16 | [بایلغار Z corr. add.] [Z : *—18 | [بعادل الجوز(sic) آمد وحاکم آنجا پیش آمد عبودیّت وانقیاد نمود که پناه بحصار برده بودند راههای حصار محکم گردانیده ناصر الدین نامی‌را از قرابتان حاکمان آن مملکت بر خود حاکم گردانیدند وياغی شدند وچندانچه ایشانرا نصیحت نمودند قبول نکردند فرمان شد تا عرّاده ومنجنیق واسباب قلعه‌گیری مهیّا

گردانیدند ومدّت بیست [و]هفت روز از بام تا شام با اهل قلعه جنگ کردند | [وبعد از حرب بسیار وکوشش بی‌شمار

چون حکم خرابئ آن بنفاذ انجامید امیر یادگار : Z] *—1 ۱۰٤
اندخودی (.sic corr) با تومان خود چندانکه کوشش نمودند یك سنگ ازان عمارت جدا نتوانستند کرد بر بالای کوه سنگهای برهم نهاده اند که هر یك هزار منّ وزیادت وخواجه علی پسر خواجه مجد الدین کارخانهٔ تاریخ فتح : Z] *—2 | [نیزهست و این قلعه درین رباعیٔ نیکو گفته است [رباعی]

شاهی که بتیغ ملك ایران بگرفت * ماه علمش سرحدّ کیوان بگرفت
تاریخ گرفتن حصار وانرا * گر پرسندت بگو که کیوان بگرفت

اهالیٔ آن قلعه‌را بعد از تسخیر دو دو بر یکدیگر بستند از قلعهٔ کوه در موضعی که ازانجا تا بپایان می‌رسیدند پانصد گز بل زیادت بود بینداختند وآن ناصر الدین حاکم دویم‌را پیش طلبیدند وگفت این چه بیداد بود که بر خود وخلایق کردی زبانش در جواب لال بود مهر خاموشی بر لب نهاد حکم شد تا یك نیمهٔ سر ویك نیمهٔ ریش ویك نیمهٔ بروت ویكِ ابروی اورا برضدّ یکدیگر تراشیدند وگرد تمامیٔ اردو والوس بر آورد وفضیحت بسیار با او بکرد وبعد از تسخیر آن قلعهٔ وان کوچ فرموده بخوی وسلماس رسیدند آنجا ملك عزّ الدین شیررا تربیت فرموده ولایت کردستان برو مسلّم داشت ازانجا کوچ فرموده حاکم اورمی دیزك نام ببساط بوس رسید وبعنایت مخصوص گشته ولایت اورمی بدو مقرر فرمود (واورا از دختران خانه یك دختر اقرغهارا : Z] *—3 | [انعام فرمود .corr. add) وازانجا روانه شده بلیلان مراغه , بیان تیمور : NL—M1 corr. M2 5 | گرپایگان : ML 4 | [فرمود که در ریّ قشلاق کند و | [ناگاه در اوّل شب : Z] *—6 | وهم در شب : L 6 | [نور ملك : × .Z corr]

فی الحال که آن خبر برسید امیر صاحب‌قران بنفس خود : Z] *—1 ۱۰۵
سوار شده نماز خفتن بدروازهٔ توقجی راند واز اطراف لشکریان روی بدیوار شهر آوردند وتا بامداد از طرفین جنگ سخت کردند وامیر بویانتمور پسر آقبوقا آن شب کشته شد وامیر عثمان عبّاس‌را تیری بر روی زدند فامّا بعد از چند روز صحّت | [یافت وچون روز شد آن جماعت که این فتنه انگیخته بودند از یکدیگر فرو پاشیدند

این بنده که مؤلّف این کتاب است با خدمت مولاناء : Z] 3 | 2 Q. LXXX, 34-36

اعظم شهاب الدین عبد الله لسان از دروازهٔ توقجی تا بقلعهٔ طبرك که یك نصف دیوار اصفهان است از بیرون شهر دران روز می‌گذشتیم منارها که از سرها بر آورده بودند بیست وهشت مناره شمردیم هر منارهٔ از هزار سر زیاده بود وبدو هزار نمی‌رسید چنانك در یکدیگر هزار وپانصد می‌توانست گرفت وبران طرف دیگر شهر هم بود امّا کم وآن حال در اواخر شوّال سنهٔ تسع وثمانین وسبعمایه واقع شد بعد ازین [خرابی | 4 em. — L : نویاشاه (sic, lire نویاشاه) Z corr.] ,یوسفشاه : MN ,نویمن‌شاه | [(? نویان‌شاه | 5—* [Z : ورایات منصور متوجّه شیراز گشت ودر مقدّمه امیر ایکوتیمور وچند امیر دیگر با ده هزار مرد بجانب شیراز روانه گردانید وزین العابدین چون خبر واقعهٔ اصفهان بدو رسید واز عزیمت بندگیٔ حضرت واقف گشت روی | 6 [Z add. پسر عمّش] | 7 L add. که حاکم شوشتر بود | 8 L add. که روی رزمهٔ دودمان مظفّری بود رجوع فرموده بیش توقّف : L *—9 | بر در شهر ودرین حال از جانب : Z] **—10 | ننمود واز سر سرعت واستعجال در کوکبهٔ نصر واقبال کرمان سلطان عماد الدین احمد امیر اختیار الدین حسن‌را باسم رسالت بجانب فارس باردوی همایون فرستاد وخود در عقب متوجّه سیرجان شد ودر خیال وضمیر او آن بود که اگر لشکر صاحب‌قرانی بکرمان متوجّه شوند او بقلعهٔ سیرجان تحصّن نماید وچون امیر اختیار الدین بفارس رسید بعد از استکشاف حضرت صاحب‌قرانی‌را معلوم شد که عماد الدین احمد داعیهٔ تحصّن دارد فرمان فرمود که ده هزار سوار وامیر اختیار الدین حسن نیز مصاحب ایشان متوجّه محاصرهٔ کرمان وسیرجان شوند سلطان عماد الدین احمد چون ازین حال اعلام یافت متوجّه اردو گشته در فارس ببساط بوس رسید وبندگیٔ حضرت چند روز بر ظاهر شیراز گذرانیدند محرّم سنهٔ تسعین وسبعمایه نو شد هم دران ایّام خبر رسید که در ولایت ماوراءالنهر آشوبی افتاده وپادشاه تقتمش مخالفت نموده لشکری بماوراءالنهر فرستاده است حضرت صاحب‌قرانی حکومت شیرازرا بشاه یحیی مسلّم فرمود وحکومت کرمان بر قرار بعماد الدین احمد ارزانی داشت امّا سیصد تومان مال امانئ کرمان متقبّل شد که نقد کرده واصل خزانه گردانند وحکومت سیرجان نامزد سلطان ابو اسحق نبرهٔ شاه شجاع کرد ودر عوض سیرجان گرمسیرات شیراز داخل سلطان احمد کرمان گردانید] |

١٠٦ 1 M₁N : چولاك, M₂L : جولاك, peut-être par erreur au lieu de چوكلك

(ŠD, Ḫ) | 2 N : جقيشمن, M₁ : حمسشن, M₂ : حقميشن, L : حمسمن | 3—* [Z :

ذكر حوادث ووقايع سنهٔ تسعين وسبعمايه حكايت آمدن لشكر تقماق بماوراءالنهر

وجنگ اميرزاده عمر شيخ بهادر با ايشان چون قمر الدين را در مغولستان كارى متمشّى نشد پناه بتغتمش خان برد تا انتقام كار از ماوراءالنهر بستاند تغتمش خان امخواجه (؟ اقخواجه : × corr.) اغلانرا با لشكر بسيار مصاحب او گردانيده بماوراءالنهر فرستاد واز طرف خوارزم پسر كيخسرو سلطان محمود قتلانى را كه بعد از قتل پدرش آوارهٔ عالم شده مى‌گرديد ودرين مدّت پناه بتغتمش برده بود با لشكرى روانه گردانيد چون آوازهٔ رسيدن ايشان در ماوراءالنهر منتشر شد اميرزاده عمر شيخ بهادر پيشتر از وصول ايشان لشكر جمع كرده مترصّد مى بود بسرحدّ تركستان كشيده وعبّاس بهادر وسليمانشاه وبراتخواجه كوكلتاش وساير امرا كه در سمرقند مانده بودند باميرزاده عمر شيخ پيوستند چون خبر رسيدن ياغى نزديك شد بموضع جولاك بهم رسيده صفوف معركه تعبيه كردند وبجنگ باز ايستادند با وجود آنكه در قول ايستاده بود انديشيد كه ازين امرا هيچكس جواب‌ده قمر الدين نباشد وناگاه از گوشهٔ خللى واقع شود از مجموع لشكرها چند نفر مرد مردانه بگزيد خودرا بر قول ياغى زد واز قفاى ايشان درگرديد وبجنگ چنان مشغول ومشعوف شد كه باز بر سر قول خود نيامد امراى سمرقند بجهة طرح مصافّ گاه يكى را بطرف قول فرستادند تا مصلحت سخن محاربه از اميرزاده عمر شيخ معلوم كند آنكس اميرزاده‌را بمحلّ خود نديد با وجود كه امراى اميرزاده عمر شيخ هركس بمحلّ خود ايستاده بودند آنكس از غايت بددلى استفسار حال اميرزاده عمر شيخ ناكرده باز گرديد وپيش امرا چنان تقرير كرد كه لشكر ياغى قول‌را از جاى برداشته اند وهرچند طلب اميرزاده عمر شيخ كردم اورا در محلّ خود نيافتم مگر كه هزيمت‌را غنيمت شمرده است امراى سمرقند با خود انديشيدند كه [بيت]

بجايى كه رستم گريزد ز جنگ * مرا وترا نيست جاى درنگ

بهمين اراجيف فقط بيكبار روى‌گردان شدند وفرار بر قرار اختيار كرد اميرزاده عمر شيخ بهادر بعد از مدّتى مديد از ميان چنان دريايى خون‌خوار خودرا بكنار انداخت وبر سر لشكر سمرقند آمد هيچ اثرى ازيشان برجاى نديد بر سر قول خود آمد سه

چهار قشون زیادت نمانده بودند از غایت غیرت دست تأسّف بر زانو زده بامرای خود گفت که من زنده تحمّل دیدار حضرت صاحب‌قرانی ندارم همان به که بجهة نام وناموس درین مصافّ‌گاه کشته شوم یکی از امرای معتبر او عنان اورا گرفته امتناع نمود وگفت که سیّارهٔ سبعه که مدبّران عالم اعلیٰ علّیین اند بی رجعت واستقامت واوج وحضیض وهبوط وشرف نیستند وهیچکس‌را ظفر مدام ونصرت علی الدوام میسّر (corr. add.) نبوده اگر این بار از تأثیر دور فلك غدّار حال بی ناموسی برخسار دولت ما آید امّید ازکرم آفریدگار آنست که [نظم]

گر بمانیم زنده بردوزیم * پنجهٔ شیر ودیدهٔ شاهین
آن یکی‌را بتیر زهرآلود * وآن یکی‌را بسوزن زرّین

امیرزاده عمر شیخ‌را آتش غضب چنان التهاب یافته بود که دل برمرگ نهاده کلاه خودرا از سر بینداخت وبحاضران سپارش نمود که چون حضرت صاحب‌قرانی برسریر سلطنت متمکّن گردد داد مرا از بی‌ناموسان غدّار بستانند این بگفت وعنان از دست او بیفتاد وروان‌تر از تیر وتیزتر از تیغ بی‌دریغ خودرا بردشمن زد اکثر لشکر که تا آن غایت پایداری کرده بودند چون دیدند که اختیار از دست رفت وبکلّی دشمن از چهار جهت مستولی شد هرکس جهة خلاص خود رأیی دیدند وفکری پیش گرفت ومتفرّق شد امیرزاده عمر شیخ درمیان آن همه لشکر جرّار آن روز تا شب حملهای مکرّر نموده مدهوش‌وار روی بهر طرف که می‌آورد ازهم می‌ریخت وبهر کجا که می‌زد از پیش می‌برد ناگاه در اثنای این حال از زخم بسیار که بر اسپ او آمده بود بی‌طاقت شد وبیفتاد همچنان درمیانهٔ جنگ‌گاه پیاده دست بتیر برده کوشش می‌نمود که خواجه رضی نام شخصی از نوکران او پیاده شد واسپ خود پیش کشید چون امیرزاده عمر شیخ سوار شد خواجه رضی برو سوگند داد وگفت چون من خودرا فدای تو کردم اگر بیرون نروی وهمچنین بجنگ مشغول شوی خون خودرا در عرصهٔ عرصات از تو خواهم طلبید امیرزاده عمر شیخ بحسب ضرورت از مصافّگاه بیرون آمد وروی باندکان نهاد وتنها می‌راند تا قریب سه چهار سوار با او پیوستند ویکی از مقرّبان او گریخته باندکان رفته بود وتقریر کرده که امیرزاده عمر شیخ صریح ومعاینه بدست دشمن گرفتار شد وما همه متفرّق گشتیم وآشوبی در اردوی او افتاد وانقلابی دران شهر دست داد که نزدیك بود که

همه یکدیگررا غارت کنند واهل شهر بران شدند که پناه بکوه برند وشهررا بطرح بریزند در اثنای این حال یکی برسید وگفت امیرزاده عمر شیخ سلامت است ومی‌رسد سوار وپیادهٔ آن شهر باستقبال او بیرون آمده شکرها گذاردند وصدقات بمستحقّان رسانید چون امیرزاده عمر شیخ باندکان در آمد مجموع مردم که متفرّق شده بودند جمع شدند ولشکرها که هزیمت رفته بود چون خبر سلامتیٔ او شنودند بتمام روی باندکان نهاده بحضرت پیوستند چون لشکرها جمع شد روی بسمرقند نهاد چون نزدیك خجند رسید آوازه افتاد که انکه‌تورا عهد وشرط خودرا خلاف کرده با لشکری گران بقصد اوزکند متوجّه گشته است امیرزاده عمر شیخ بهادر بآن قدر لشکری که داشت باز گشته متوجّه مقابلهٔ ایشان شد (وانکه‌تورا براه جاقزمان متوجّه اوزکند بود corr. add.) وچون بگذار سیحون *که بتقوزطارم مشهور است (× corr. *—) رسید لشکر انکه‌تورا نیز معًا معًا ازان طرف آب رسیدند وهردو لشکر از دو طرف گذار فرود آمده مترصّد فرصت نشستند بعد از چند روز که در برابر هم نشستند یکی از بندگان بدبخت اوزکند یاغی‌را قلاوز شده انکه‌تورارا بگذاری رهنمونی کرد انکه‌تورا بحیله بگذار*سواررا بر آورد (رفت : × corr. *—) ویکهزار سواررا در یورت گذاشته فرمود تا شب آتشهای بسیار کرده خود با دیگر لشکرها آب سیحون‌را ازان گذار بگذشت امیرزاده عمر شیخ چون ازان حال خبردار شد هم درزمان روی بدو آورد با وجود آنکه لشکر او بعدد بسیاری کمتر از لشکر یاغی بود بجنگ بایستاد وبعد از محاربه ومقابلهٔ بسیارعنان بطرف اندکان تافت وانکه‌تورا در عقب او روان شد ودر نیم‌فرسنگیٔ اندکان فرود آمدند امیرزاده عمر : L *—4 | [شیخ با وجود قلّت وضعف بیرون آمد وبی محابا روی بدیشان نهاد | دشت ناوردگاه

وامیرزاده عمر شیخ بهادر چند منزل با چهارصد سوار .Z add] 1 ۱۰۷
دلاور درعقب ایشان رفت وایشان کوچ اوّل سه چهارفرسنگ رفته بودند بعد ازان هرکوچی ده فرسخ می‌رفتند تا آن زمان که از ولایت اوزجند تمام بیرون رفتند وروی | [بمغولستان نهاد امّا هم درین ایّام لشکر تغماق بنواحیٔ ماوراءالنهر در آمده بودند ویاغی ولایت خراب می‌کرد چنانکه تا سر پل دبوسیه آمده بودند وآن : Z] *—2 بلوکات‌را بتمام تاراج وغارت کرده بآنچه مقدور بود خرابی نمودند امرای سمرقند

مجموع دروازهارا بسته بودند وهیچ آفریده‌را مجال آن نبود که تا سر کوچهٔ باغ بیرون آید القصّه لشکر تغتمش قرشی ونخشب‌را سوخته روی بدار الملك بخارا آوردند امیر طغای بوقای برلاس باستصواب اعیان بخارا خودرا محکم کرده بایستاد جوانان شهر هر روز بیرون آمده بزخم تیر وسنگ بر سر کوچهٔ باغها جهاد وغزا می‌کردند ونمی‌گذاشتند که دغدغی پیرامون باروی کردند وامرای سمرقند پیشتر معتمدی‌را بفارس فرستاده بودند وکیفیّت احوال‌را بحضرت صاحب‌قرانی عرضه‌داشت نموده چون حضرت [صاحب]قرانی بران حال اطّلاع یافت ضبط احوال عراق وفارس نموده چنانچ ذکر آن گذشت متوجّه دار السلطنهٔ سمرقند شد چون باغروقها که در حدود ریّ مقرّر فرموده بود رسید همان روز که رسیدند امیرزادهٔ اعظم امیرانشاه بهادر وامیر حاجی سیف الدین بتعجیل روانهٔ خراسان گردانید که لشکرها بیرون کند وامیر محمّد سلطانشاه‌را خود هم از راه یزد فرستاده بود وممالك آن طرف همدان وقم وکاشان وقزوین وامثال آن بر پیر احمد ساوهٔ مقرّر داشت وفرمود که مباشران ولایت مذکوره در پیش او جمع شوند واوامر اورا امتثال نماید ومملکت ریّ‌را بپسر حسین جوکار مسلّم فرمود واورا با اسکندر شیخی درهم پیوست ومقرّر کرد که از مال ریّ هر سال جهة اسکندر ولشکر او مبالغی غلّه برسانند وحکّام وملوك رستم‌دار وگیلانات‌را بخوشدلی ونیکویی اجازت مراجعت باوطان ایشان داد وچون بخوار ریّ رسید فیروزکوه وخوار وسایر آن مواضع باسکندر شیخی مقرّر فرمود وچون بسمنان رسید امیر عزّ الدین پسر سیّد عماد که درین سفر ملازمت نیکو کرده بود سمنان وهزارجریب برو مسلّم داشت بعد ازان بتعجیل براند وبخراسان در آمد ودامغانرا بجمشید قارن که از امرای خراسان بود داد واستراباد ونواحیٔ آن به‌پیر پادشاه بن لغمان(sic) بن طغایتمور خان داده ایشانرا وصیّت فرمود که با رعیّت عدل وانصاف ورزند وراههارا از دزد وحرامی پاك دارند وچون آوازهٔ مراجعت امیر صاحب‌قران در میان مردم افتاد لشکریان یاغی‌را که بماوراءالنهر در آمده بودند روی توقّف نماند بگریختند ومتعاقب امیر صاحب‌قران بدار السلطنهٔ سمرقند فرود آمد وبفرمود تا امرا جمع شوند برموجب فرمان مجتمع گشتند یارغوء جنگ با دشمنان داشته کماهیٔ احوال معلوم گردانید وبراتخواجه‌را بتقصیری که کرده بود گرفته مواخذ گردانید وهمچنین با امیر سلیمانشاه عتاب بسیار کرد وامیر عبّاس خود

M_1 ? 3 | [پیش از وصول موکب همایون از غایت مغابنه بدار بقا رحلت کرده بود au ;[تغماقیان : Z] 4 | [جیجال : Z] ,حنحال L ,حبحال : N ,جمجمال M_2 ,چمحمال com. de la ligne [عمر شیخ بهادر : Z corr. عمر بهادر] در سال هفتصد .N add 5 | ونود | 6 L add. بجهت کینه خواستن از دشمنان | 7—* L om.

قصّهٔ رفتن امیر صاحبقران : Z] (p. ۱۰۷, l. ۱۹) **—2 | 1 sic MNL ۱۰۸

بجانب خوارزم (کرّت چهارم .corr. add) وياغی شدن محمّد میرکا وانقلابات آن ولایت امیر صاحبقران بعد ازانکه از فارس مراجعت نموده بدار السلطنهٔ سمرقند رسید ولشکر تغتمش که بماوراءالنهر در آمده بودند گریخته بر ناموس دولت حضرت صاحبقرانی واجب ولازم بود که انتقام آن حیف شنیع وعوضی این نقصان قبیح بجای آورد فرمان فرمود تا لشکرها بجانب خوارزم در حرکت آمدند چون بموضع اِنْکِری یار رسیدند کُنَجَه (کونجه : × .corr) اغلان وتیمور(قوتلغ .corr. add) اوغلان وامیر شیخ علی بهادر (وشیخ تیمور بهادر .corr. add) را از جملهٔ لشکر اختیار کرده منقلای ساخته بجانب خوارزم فرستاد و(ایشان رفتند تا از جوی بغداد گذشتند ازانجا .corr. add) عیدخواجه‌را قراول گردانید واز پیش روانه کرد(ند .corr. add) عیدخواجه یکی از معتبران لشکر دشمن گرفته پیش بندگی حضرت فرستاد احوال دشمن ازو معلوم گردانید (وخود سوار شد .corr. add) وازانجا بتعجیل روانه گشته بجوی جِذْرِیس رسید چون ازانجا بگذشتند شخصی از طرف دشمن گریخته بدرگاه آمد وخبر داد که *ایل تغتمش (ایل‌یغمش sic, lire *—) اوغلان وسلیمان صوفی که درخوارزم بود خوارزم بازگذاشته منهزم شدند وپیشتر دشمنان با ایشان اتّفاق کرده ترك مملکت گفتند وحصار وقلعه‌را بطرح ریخته سر خود گرفته سر بر سریر وجان برخان ومان اختیار کردند حضرت صاحبقرانی خوارزم‌را بی مانعی ومنازعی فرو گرفت وامیرزادهٔ اعظم امیرانشاه بهادررا با امیر محمّد سلطانشاه وامیر ایکوتیمور وشمس الدین اوج‌قرا (وسونجك بهادر .corr. add) وسایر امرا در عقب ایشان نیکاول فرستاد تا قم‌کند در عقب گریختگان رفتند وبسیاری ازیشان بقتل آوردند ومال واسباب بسیار غنیمت گرفتند وبازگشته بخوارزم پیش امیر صاحبقران آمدند وحضرت صاحبقرانی بفرمود تا باروها درخندق ریختند ورطب ویابس‌را بغارت وتاراج بردند واهالیٔ خوارزم‌را برده واسیر کردند عزیزان تنعّم‌پرورده با هزار

مذلّت وخواری برهنه وگرسنه براندند وپرده‌نشینان ایشانرا از سرعفّت بیرون آوردند وبمدّت ده روز شهری بدان معموری چنان خراب ویباب ساختند که در همهٔ سواد وبیاض ودرون وبیرون (او corr. add.) یك متنفّس نماند ودیواری که 4 | [امیرکا پسر شیربهرام : Z] 3 | [یك کس در سایهٔ آن بیاساید درست نگذاشتند حصارك lire ,[بحصارکات رسیده : Z], MN — L om., [Z add. بندگیٔ حضرت] 5—* | d'après ŠD et Ḫ? |

وبحصار : Z] *—2 | [وبیچاره‌را پیش امیرزاده عمر شیخ بهادر : Z] 1 ۱۰۹
| [Z om.] 4 | [وخش : Z] 3 | [شادمان رفته در جیباخانه گشاده وجیبهای دیوانی و
| [اروق‌عمر : × Z corr.], عمر : L — 6 sic NM corr. | [بجانب بلخشان متوجّه : Z] *—5

چون ازگریوهٔ بُودَاتُو بگذشت پی تازهٔ : Z] (p. ۱۰۹, l. ۲٤ *—1 ۱۱۰
سوار اندك دید که از راه گردیده اند بر اثر آن پی تازه براند چون از خم قول بگردید اسپ چند دید با زینهای متکلّف درمیان نیستان می‌چریدند فی الحال یکدو کس‌را فرستاد تا اسپانرا دورتر برند وخود با دیگر سواران قها (sic MS) کرده قدمی چند برفت دید که محمّد میرکا منکوب ومخذول در سایهٔ خاری خفته است چون آواز سواران بگوشش رسید از جای برجست نوکرانش دست بتیر بردند محمّد میرکا ایشانرا منع کرده ایشان تیر وکمانها از دست بینداختند عثمان محمّد میرکارا مقیّد گردانیده فی الحال متوجّه حضرت امیرزاده عمر شیخ بهادر شد چون آن خبر بگوش امیرزاده عمر شیخ رسید پیش از وصول حکم فرمود که اورا بیاساق رسانیدند محمّد امیرکا خطّ فارسی وترکی نیکو دانستی واشعاری که گفته است تا غایت در ماوراءالنهر متداول است بعد ازانکه امیرزاده عمر شیخ‌را این فتح برآمد وسالم وغانم مراجعت نموده حضرت صاحب‌قرانی از خوارزم معاودت نموده بود که امیرزاده عمر شیخ در دار السلطنهٔ سمرقند بدست بوس رسید ودران ایّام که این آشوب دست داد امیر جهانشاه بن چاکو لشکرها جمع کرده در عقب امیر صاحب‌قران متوجّه خوارزم شد چون *از بلخ بگذشت خبر یافت که (ببلخ : × corr. *—) ایل بورلدای Z *—2 | [(که لشکریان او بودند خبر امیراکا شنیده corr. add.) بیکبار یاغی شده corr. × : جمع کرد وآنچه مانده بودند Z corr. add.] 3 | [بعضی گریخته بودند وهم در : Z] *—5 | [بعزیمت آنکه بر سر امیراکا رود Z corr. add.] 4 | [امیر جهانشاه

*—6 | [روز بعضی بگذر وبعضی بعمد از جیحون گذشته فرود آمد هم آن شب ناگاه نیم‌شب باسم شبیخون بسر امیر جهانشاه آمدند وبا جهانشاه مردم اعتمادئ او : Z] *—9 | [پیش امیر جهانشاه .Z add] 8 | [از ارهنک وسرای .Z corr. add] 7 | [شست سوار | [ومتعاقب آن خبر خواجه یوسف با پیر علی تاز با چند نفر مرد مکمّل برسیدند : Z] او نیز با وجود آنکه پروردهٔ نعمت وخاك برگرفتهٔ حضرت صاحب‌قرانی بود : Z] *—10 با ایشان متّفق گشته اظهار یاغی‌گری کرد وحضرت صاحب‌قرانی آقبوقا نام که پیشتر امیر کابل بود ودشمن ابو سعید گرفته بود ومقیّد گردانیده بسرحدّ مغول فرستاده واو ازان بند گریخته بود باردیگر امرای سرحدّ اورا گرفته با بند وبدرقه بوقت فتح خوارزم پیش امیر صاحب‌قران آوردند حضرت صاحب‌قرانی چون خبر یاغی‌گریٔ ابو سعید شنید آقبوقارا (برغم .corr. add) ابو سعید کابلی بند برگرفته وخلعتهای شاهانه واسباب حکومت تکوز کرده یرلیغ کابل بنوشت ومرفّه الحال بطرف کابل روانه گردانید وجهانشاه‌را حکم فرمود که بی‌توقّف بورالدییان‌را نیکامشی کند برموجب فرمان جهانشاه وخواجه یوسف با لشکرها درعقب ایشان رفته در ولایت لغمان (sic) بدیشان رسیدند بعضی گریخته روی برودخانهٔ سند نهادند وبعضی‌را بقتل آوردند آن ایل‌را بتمامی کوچانیده بازگردیدند واز طرف خراسان امیر آقبوقا بهادر با سیفل قندهاری نیکامشی کرده بود همچنان تا لب سند رسیده آن جماعة‌را که از جهانشاه جان بدر برده بودند بتمامی یافته مردان ایشانرا گرفته پاك بکشتند وزن وفرزند آن جماعت‌را بیسیری برد ذکر وفات پادشاه سیورغتمش خان وبسلطنت نشاندن محمود سلطان دران ایّام که حضرت صاحب‌قرانی عزیمت خوارزم فرموده بود پادشاه سعید سیورغتمش خان در بخارا بیمار شد چنانچ ازان سفر باز ماند حضرت صاحب‌قرانی اطبّاء بزرگ ملازم او گردانید اورا در بخارا | [گذاشته

۱۱۱ شش(?) ماه بعد از سیورغتمش خان همچنان یرلیغ .Z corr. add] 1 | [او درعالم روان کرد وبعد ازان

۱۱۲ واین جلوس در اواخر سال سنهٔ تسعین وسبعمایه بود که واقع .Z add] 1 , در مملکت .L add 3 | [وقایع وحوادث سنهٔ احدی وتسعین وسبعمایه .Z add] 2 | [گشت | [وهنوز از فصل زمستان چیزی باقی بود و : Z] *—4 | [به ساوران .Z add. corr]

*گریوهٔ اك اولکاسی‌را (دران برف که از شکم اسپ گذشته : Z] *—1 ۱۱۳
بود : × corr. *—) برف کوفته وراه بریده بهزار حیله ومشقّت بگذشتند چون بمنقلای یاغی نزدیك رسیدند امیر صاحب‌قران وامیر شیخ علی بهادر وتیمورقتلغ وکوناجه اغلانرا مقرّر فرمود که از قفای یاغی سر راهها گرفته مترصّد باشند وخود با دیگر لشکرها بر لب آب سیحون شبگیر کرده علی الصباح بر سر یاغی رسید وامیرزاده عمر : Z] *—2 | [شیخ بهادر با لشکرهاء خود از طرف ازکند. درهمین روز ببساط بوس رسید راندند ویاغی‌را احاطه کرد وسر لشکر یاغی ایلیغمش اغلان بود بجنگ باز ایستاد بهادران لشکر صاحب‌قرانی اورا چندان مجال ندادند که صفّ راست کند فی الحال *—3 | [وساعة لشکرش منهزم گشت واورا نیز چون طاقت مقاومت نبود روی بگردانید درمیان آن : Z] *—4 | [آن لشکر که پیشتر فرستاده بودند درمیان گرفتند و : Z] وازو کیفیّت : Z] *—5 | [جماعة که بدست افتاده بودند ایدی بردی بخشی‌را شناخته *—7 | [وچند روز : Z] 6 | [احوال یاغی بتمام مشروح ومفصّل معلوم فرموده اورا ودران موضع تواچیانرا باطراف واکناف ولایات فرستاده بجهت جمع شدن لشکر : Z] وبورجالی معیّن فرمود بدان بورجال لشکرهای دور ونزدیك جمع شدند امیرزاده عمر شیخ بهادر وامیر حاجی سیف الدین وایکوتیموررا بفرستاد تا چند موضع آب سیحون‌را پل بسته(sic) چون پلها بسته شد حضرت صاحب‌قرانی با لشکرها از آب ایشان چون روان شدند ناگاه : Z] **—9 | L om. *—8 | [بگذشت ومتوجّه یاغی گشته برهنمونیّ دولت ومساعدت سعادت پیش ازانکه قراول یاغی ایشانرا بیند ایشان سواد آن قراولان‌را دیده بجایی که مناسب بود کمین کرده همچنین بتفحّص مشغول گشتند منزل شب ایشانرا معیّن کردند ونیم‌شب از چار طرف ایشان در آمده مجموع‌را بتیر وشمشیر گرفتند ایشان روز در قراولی باطراف رانده بودند واز یاغی خبر نایافته شب بدل فارغ ایمن ومطمئنّ خفته که ناگاه نفیر برغو همچون صور اسرافیل آن مرده‌دلانرا از بالین النوم اخ(sic) الموت بیدار کرد چون چشم گشادند بجای هر مرثهٔ تیری در نظر وبعدد هر موی تیغی بر سر دیدند مجال آن نیافتند که موزه در پای کنند اکثری هم دران موضع هلاك شدند مگر معدودی چند که جان ازان کرداب بلا بیرون برده خبر وصول لشکر بتوقتمش بردند دولت قاهرهٔ امیر صاحب‌قران وصلابت آن یورش تغتمش‌را چنان دست‌پاچه کرد که دست از پای ندانست بی‌آنکه

مصافّی کنـد هزیمت‌را غنیمت دانست وعنـان عزیمت بدست استعجـال سپرده روی | [بدشت قبجاق آورد حضرت صاحب‌قرانی چون حقیقت آن حال معلـوم کرد امیر گذاشتـه بـا دیگر امرا وشاهزادگان ایلغـار فرموده در قفـای تغتمش روان : Z] *—10 : Z] *—13 | [جیبـاجی .Z add] 12 | [خزانجی .Z add] 11 | [شـد وبجهـة زبان‌گیری وهـم در زمان بـاز : Z] *—15 | [.Z om] *—14 | [متعـاقب تغتمش روانـه کرد ایشان گردیده می‌آمدند قِطْبَـه ترخان بـا صد خانه‌وار از (کوران خود در .corr. add) عقب Z] 16 | [تغتمش می‌رفت بیکدیگر رسیدنـد وجنگ کردند وقِطْبَه ترخانرا فرود آوردند om.] | 17 M corr. آق‌سولاة, [Z add. بحضرت صاحب‌قرانی |

از صحـرای آق‌سـوما واُورُنْکْ‌جَـاقیل گذشتـه *بـرو(sic) : Z] *—1 ۱۱٤
وساریغ‌اوزن (ببولان رسیـد وازانجا به‌ساریغ‌اوزان رسیـد وازانجا بـه آل‌قوشـون موضع از طرف خراسان ایلچی رسیـد وخبر آورد کـه : Z] *—2 | [رسید. : × .corr *—) حاجی بیك جاونی‌قربانی قلعـهٔ طوس‌را محکـم کرده یاغی شد وملوك سبزواری وعیسیٔ | [ترکمان نیز باهـم اتّفاق کرده بغی نمودنـد وکـار خراسان بکلّی بهـم بر آمـده است * واورتـاغ باغن‌سکری(sic) (وتوبـه‌لیك گذشتنـد وبه اورتاغ رفتنـد اسپان : Z] *—3 بغایت لاغر بودنـد بطرف اَقِنْ‌سُورِی روان شدنـد : × .corr)راهـی بادیه وصحرای بی‌آب بود ولشکری غلبه وچهارپای بسیار از بی‌آبی در زحمت بودنـد چنانکه دو سـه روز هر جا که فرود می‌آمدند همـهٔ لشکر بچاه کندن مشغول می‌شدنـد بعـد از مشقّت 4 ou | [بسیار آن مقدار وحل کـه حاصل می‌شـد بدان قناعت می‌کردنـد ومی‌رفتنـد بعـد ازان قـوت ومعاش : Z] *—5 | بوغراوتلیق et توغراوتلیق : M_1 — ?(NL) بوغراووت نیز در میانـهٔ لشکر تنگ شـد صحرای اَیْقِرْیَالی کـه نزدیك تقراووت است شکـار سـوار (از پیـش : Z] *—8 | 7 L om. | [صحرای : Z] 6 | خرگـوش وگـور خر کردنـد انکاتـورا .corr. add) بطلب ایل پَارِین آمـده بودنـد ناگاه قراولان برانقـار پیر علی تاز وامیرك ایلچی بـا ایشان بـاز خوردنـد وجنگ در پیوست بعـد از محاربـهٔ بسیار ایشـانرا شکستنـد وچنـد نفر دستگیر کرده بحضرت امیر صاحب‌قران آوردنـد ازیشـان کیفیّت حـال یاغی معلـوم کردند چنان معلوم شد که انکاتورا غافل از وصول لشکر در صحرای اورنك‌یار نشسته است همان لحظه شیخ علی بهادر وایکوتیموررا با لشکرهای بسیار ایلغار فرمود کردن وگفت سعی نماییـد وبتعجیل برویـد وپیش ازانکه اورا خبر

شود می باید که بسر او رسیده باشید ونوعی کنید که بدست آید وخود نیز با ایشان قرار داد که کوچ بر کوچ از عقب شما می‌رسم چون امراء ایلغار کوچ کرده روان شدند حضرت صاحب‌قرانی نیز بر اثر ایشان با سایر عساکر متوجّه شد در *حین این (× corr. *—) شبگیر قچرچی راه گم کرده وتا چاشتگاه براندند در راه *سرسلع (sic) | 9 M₁N : سپاردو | [فرود آمدند (قیان غازی افتادند : × corr. *—) | 10—* L om. | 11 ? MN — L : قراغورچور, M ,قراغورجور: N — 12 em. | (بویورلاغو: ŠD,Ḫ) , برلاغو | قرباس : L ,قویاغ : M — N 13 | قراغورحوری

حضرت صاحب‌قرانی فرمود که ما چون : Z] (p. ۱۱۴, l. ۲۱) **—1 ۱۱۵ سه روز از راه بیفتادیم هر آینه قاچقونجی رفته یاغی‌را از وصول ما خبر کرده باشد این زمان اگر پیش راه گریز یاغی بگیریم شاید که بمصلحت نزدیکتر باشد بعد از مشاورت امیر جلال الدین بن حمیدرا قچرچی تعیین فرموده فرمان شد که امیرزاده عمر شیخ *از راه شبارتو از قراقوجور گذشته (× corr. *—) با لشکرها بسر انکاتورا رود امیرزاده عمر شیخ بهادر بدان دستور ایلغار فرموده (حضرت امیر صاحب‌قران براه قراهوی وشپارتو وقویمراغ روان شد وبقراقوجور گذشت وامیرزاده عمر شیخ بهادر corr. add.) در موضع قُبَاس بر سر انکاتورا رسید ومجموع ایل والوس اورا بدست آورده قتل بسیار کرد وانکاتورا با معدودی چند *بعد از فرار کوشش (گریخته : × corr. *—) بیرون رفت نیکاولان اورا از قمارجی گذرانیده باز گشتند وامیرزاده : L 2 | [عمر شیخ بهادر ایل والوس اورا غارتیده مجموع را کوچانیده سالم وغانم وخاطر بندگئ حضرت بدیشان بود باردیگر امیرزاده عمر شیخ : Z] *—3 | هفتصد بهادر با لشکر خاصّه بطلب ایشان فرستاد قضارا اتّفاق چنان افتاد که ایشان از راه دیگر بسلامت باردو ملحق شدند وامیرزاده عمر شیخ از راه دیگر بطلب ایشان روان گشت چون بموضع الاکول (اِیت اِیجمَس آلا دُول : × corr.) رسید خود با پنجاه سوار برسم قراولی قریب یك فرسنگ از لشکرخود جدا گشته ناگاه از نیرنگ سپهر بزرنگ (قرا بویانتیمور با corr. add.) مقدار هشتصد سوارمغول بدو باز خوردند غیرت جبلّی نگذاشت که عنان بی‌ناموسی بدست فراردهد قدم قرار بر تقدیر مقدّر لیل ونهار محکم کرده در مقابله بایستاد مغولان ایشانرا مفت خود تصوّر کرده چنانکه کسی رغبت صید کند از چهار طرف ایشانرا احاطه کرده امیرزاده

عمر شیخ چون شیر خشم‌آلود بآن مقدار سوار که داشت بر ایشان زد وبر قاعدهٔ جنگ مغول بهم کشتن گرفتند وصعوبت جنگ بحدّی رسید که فلك گردان در کار ایشان متحیّر وسرگردان بماند بعد از قرب دویست حمله که از جانبین واقع شد مغولان عاجز گشته روی بفرار نهادند امیرزاده عمر شیخ در قفای ایشان قریب نیم‌فرسنگ دیگر براند وبسیاری ازیشان فرود آورده بکشت وپیر حاجی ارلات که طریقهٔ اخلاص ودولتخواهی بامیرزاده عمر شیخ بهادر داشت دران معرکه سعادت شهادت یافت بعد ازان فتح امیرزاده عمر شیخ بلشکر خود پیوسته بسر حشم ایشان رفته وبانتقام پیر حاجی پسر تیلانجی مغول بسیاررا بکشت ومجموع اموال صامت وناطق ایشانرا با عیال واطفال او الجا کرده بیاورد ودر قراقوجور بحضرت صاحب‌قرانی ملحق شد بعد ازین قضایا حضرت صاحب‌قرانی دران ممالك بنیاد

: Z] *—4 | [یورشی از نو نهاد وطرحی دیگر ترتیب کرده چنانکه جهانشاه بهادر ; (دوبشین اندور : ŠD, Ḫ) — 6 em. | جمع کرده بسمرقند فرستادند : L **—5 | [سوار L *—7 | (توبشین اندور : ×) بوقین اندور : M_1 corr. ; بوسین اندور : L, توبسین : N om. | 8 M_1 acd. in marg. وسورقلق (sic) cfr. Z, ŠD | 9 em. — MNL om. | 10 M : | کوك : L, کوك باره : N, کوك پاره

۱۱۶ 1 M (ŠD, Ḫ) — N : بیقوت : L, بقوت | 2 L — M : توراچی : N, تکاتو : L — MN 5 | cfr Z; توراجی (ŠD, Ḫ : دوجی) | 3—* L om. | 4—* L om. | cfr Z; (ŠD, Ḫ : کیتو) | 6 ?sic M — NL : قرابور | 7 sic M — N : باورین : L, باورن |

۱۱۷ 1—** (p. ۱۱۵, l. ۱۷) ساخته (پیش : Z] (corr. × : جمع (کورانها بندگیٔ حضرت آوردند بندگیٔ حضرت آن کورانهارا (corr. add. بامیر(زاده (corr. add. لعل سپردند (سپرد : corr. ×) که او بسمرقند رسانند وتیموربوقارا (نیز corr. add.) با ایشان بر سر آن قوم روان گردانید وحضرت صاحب‌قرانی با دیگر لشکرها چون بآمُل قُوجُور رسید در آوَردَم سرای قوریلتای فرمود مجموع راههای مغول‌را کتبت فرموده مقرّر کرد که ببلجار معیّن مجموع لشکرها در یولدوز جمع کردند نخست برهان اغلان و*پسر بیکی(نکی : MS) کل (? d'après ŠD بیکی‌جك lire) (× corr. *—) بیانتموررا قچرچی تعیین کرده با امیرزاده عمر شیخ بهادر بطرف قراخواجه روان فرمود دیگر سونقوررا قچرچی گردانیده با جهانشاه بهادر وشیخ علی بهادر وسی هزار

سوار براه قرا اُرت قُروقلُوق فرستاد واز راه دیگر جلال بن حمیدرا قچرچی کرده عثمان بن عبّاس با بیست هزار سوار از راه سَاقِزقَان وسُوغُرلاَغُو وکوک یار روان گردانیده وخداداد حسینی ومبشّر با بیست هزار سوار دیگر (وقچرچئ ایشان قُمَارْتغُورا تعیین کرد corr. add.) از راه اوراجکو وبایقوت فرستاد ایشان با بولْقاجی دِلْگَرْ دران ناحیت مصافّ داده ایشانرا منهزم گردانیده با اولجای بسیار متوجّه محلّ بولجار شدند وحضرت صاحبقرانی با قول لشکرکَلان تواجیرا قچرچی گردانیده از راه سیجقان‌دابان متوجّه شد وایل بلقاجیرا بتمام تالان نموده الجا وغنیمت بسیار بدست آوردند ودران حدود بجهة آنکه در وقت مراجعت آزوق لشکر موجود باشد امیر یادگار اندخودیرا وامیر سلیمانشاه وامیر غیاث الدین ترخان وامیر شمس الدین عبّاس وامیر تویبوقا شیخرا با لشکری تمام بجهة زراعت درانجا بگذاشت وتا ارزن وذرت کشتند وخود از گریوهٔ اوردابان گذشته از رودخانهٔ ایلا عبور فرمود واقوام مغولرا که در سودکول وجِیجَکْلِیکْ بودند تمام غارتیده مجموع ایل والوس ایشانرا براند امرای منقلای که بطلب بولقاجی [و]سالوجی می‌رفتند چون از ملغتو گذشتند ناگاه بخضرخواجه اغلان رسیدند وخضرخواجه اغلان چون دید که بگریختن خلاصی میسّر نمی‌شود یاسال نموده باستقبال امرا بیامد وتعبیهٔ مصافّ راست کرد امرای منقلای بعد از ایشان کمتر بودند خودرا قوّت مقاومت نمی‌دیدند از اسپان فرود آمدند ودو شباروز در مقابل بایستادند وبزخم شیبه پاس خود می‌داشتند عاقبت هر دو سپاه صرفه دران دیدند که ایلچیان درمیان تردّد کنند تا عهد وسوگند بین الجانبین مؤکد شده ازهم جدا شدند بعد ازان امرای خودرا باهستگی بطرف غول کشیدند درین حال چون حضرت صاحبقرانی بنکاتو رسید شاهملك ترخان از خضرخواجه اغلان گریخته بیامد واراجیف بسیار ازان طرف بیاورد امیر تیمور بنفس خود شب وروز راه کرده متوجّه الوس خضرخواجه اغلان گردید چون بموضع کُونکَس رسید امراء که جهة زراعت مانده بودند کار خود تمام کرده بیامدند ودران منزل باردوی اعلا پیوستند (واز موضع کُونکَس گذشته بموضع یولدوز رسید corr. add.) بعد ازان حضرت صاحبقرانی اقرقرا گذاشته ایلغار فرمود واز گریوهای بسیار گذشته در موضع قرا بولاق نزول فرمود قراولان سواد یکدیگر دیدند همان شب لشکر خضرخواجه متفرّق شدند بعد ازان حضرت صاحبقرانی امرای جانبین را

رخصت داد که بنهب وتاراج مشغول شدند آنچه از طرف دست راست از جاپقونجیان قول گریخته بودند همه بدست جهانشاه وسایر امراء برانقار افتاد وآنچه بطرف دست چپ هزیمت کرده بودند متفرّق گشته ایشان نیز بدست افتادند وحضرت صاحب‌قرانی از گریوهٔ (کوتل : × corr.) نَاوِرِینْ گذشته تا قراتاش‌قیا وقولان‌کوتالی خضرخواجه اغلان‌را نکامیشی فرمود وچندان غنیمت والجا ازیشان بازگردانید که در حیّز حدود وحصر نیاید وازانجا بجَالش آمدند والجاهارا مجموع جمع کرده میانهٔ لشکریان قسمت فرمود وهمچنین تا قَجَارْتُو [و]یِیلْجِیر رسیده ازانجا بطرف یلدوز مراجعت کرد بجهة انتظار لشکرها که بهر طرف فرستاده بود چند روزی دران نواحی اقامت نمود وازانجا ایلچی باستقبال امیرزاده عمر شیخ فرستاده تا از قهلقه گذشته با کُوبَلَك (؟)مصافّ داده ایل والوس اورا تمام تاراج کرده از راه کُوسِنْ بأُوجْ‌فَرْمَان بگذشت وبکاشغر رسیده متوجّه دار الامان اندکان شد امّا حضرت صاحب‌قرانی در بر سر : Z] *—2 | [یولدوز (بزرگ corr. add.) چند روز طویهای بزرگ ترتیب فرموده 4 | [سنهٔ ۷۹۱ Z add.], سنهٔ اثنی وتسعین وسبعمایه 3 N add. | [اقرق تعیین فرموده ودرین بارکه بتختگاه خود فرود آمد : Z] *—5 | [بتعجیل براند چنانکه Z add.] بعیش وعشرت اشتغال نموده لشکرها اجازت انصراف باوطان خود داده *قریب دو سال یورش نرفت (× corr. *—) وبداد ودهش وضبط ونسق ممالك دور ونزدیك گذرانیده

* حکایت یاغی‌گریٔ (یاغی شدن : M (Ḥāfiẓ-i Abrū) Z add.] | [لشکرهارا آسایش داد

: M *—) امیر(M om.) حاجی بیك (جاونی‌قربانی وملوك سبزواری M add.) وفتنهٔ(در : M) خراسان وآمدن امیرزادهٔ اعظم امیرانشاه بهادر ودفع (بدفع : M) ایشان کردن(M om.)

* بوقتی که حضرت صاحب‌قرانی از سفر فارس مراجعت نمود وآوازهٔ لشکرهای بیگانه که بسمرقند وماوراءالنهر آمده است در خراسان وعراق وتمامیٔ ممالك انتشار یافت (چون خبر یاغی‌گریٔ ایشان بحضرت امیر صاحب‌قران رسید چهار امیر مقرّر فرمود که بخراسان روند امیر خماری اناق وامیر حاجی عبد الله بن امیر عبّاس وامیر دولدای وامیر انکه‌ساریق وباتّفاق امیر آقبوقا بهادر بدفع متمرّدان قیام نمایند امیر خماری بجانب کابل رفت وآن سه امیر دیگر پیش امیر آقبوقا آمدند ودران ایّام امیر حاجی بیك در طوس یاغی شده وسبب این قضیّه آن بود که در اواخر شهور سنهٔ تسعین وسبعمایه خبر رسید که توقتمش خان صورانرا محاصره کرده است ودر قلب زمستان

امیرزاده امیرانشاه بهادر متوجّه ماوراءالنهر شد : M *—) هر کرا نفاقی وشقاقی (وخلافی : M) در خاطر بود سر بر زد وتخم ادبار او شاخ وبرگ بیرون آورد وبانواع خبرها در میان مردم افتاد (فاش شد : M) مثل آنکه گفتند (M om.) تغتمش خان (M om.) آمد ولشکر امیر صاحب‌قرانرا زد (شکست : M) وامیر صاحب‌قران در سمرقند محصور است وامثال این هذیان (هذیانات اخبار : M) و(M om.) اراجیف *هر کس از پیش خود روایتی کردند (در میان مردم افتاد و : M *—) جماعتی که جویای فتنه وطالب غوغا وتشویش بودند وعرصهٔ خراسان دران ایّام از لشکرها خالی بود آتش فتنهٔ بر افروختند ودماغ چندین هزار آدمی‌را بدود وسودای مالیخولیای عصیان خراب وتباه گردانید واوّل کسی که بنیاد طغیان دولت وکفران نعمت امیر صاحب قران *انار الله برهانه (M om. *—) وخرابئ خراسان کرد حاجی بیک جاونی‌قربانی بود پسر اولمس که پسر عمّ امیرعلی بیك (امیر M add.) ارغونشاه بود وحال (او M add.) آنکه در زمان امیرعلی بیك در غایت فلاکت ونهایت بدبختی بودی وهرگز اورا اسپی بقاعدهٔ که بر نشیند وجامهٔ خوب که *در پوشد (بپوشد : M *—) دست ندادی ودایم سرکوفته وفلك‌زده در میان ایشان می‌گشتی در وقتی که آفتاب چترفلك‌فرسای حضرت صاحب‌قرانی در خراسان طلوع کرد وآن مملکت (ممالك : M) خرّم‌را بنور دولت خود آراسته گردانید والوس جاونی‌قربانی‌را بتمام مستخلص ومستهلك ساخت این حاجی بیك‌را از میان ایشان تربیت کرد وحاکم طوس گردانید ورعایت ودلداریٔ او(M om.) از حدّ بگذرانید (ودر رعایت ونگاه‌داشت او دقیقهٔ اهمال نرفت M add.) ودر وقتی که *واقعهٔ اصفهان دست داد چنانکه ذکر آن گذشته است حاجی بیك‌را بعد از قتل دران شهر گذاشت واورا ازانجا (حضرت صاحب‌قرانی باستخلاص عراق عجم وپارس توجّه نمود دران سفر ملازم بود وچون در اصفهان این قضیّهٔ کشتن عامّ دست داد وحضرت صاحب‌قرانی متوجّه شیراز شد شهری معظّم همچو اصفهان در غایت معموری وبیکبار مردم آنرا بقتل آوردند واموال غریب(sic) وشهری از وضیع وشریف مدفون نماند حضرت صاحب‌قرانی بامیرحاجی بیك سپرد واو بتدریج نوکران بضبط آن مشغول گردانید : M *—) استعدادی بی‌حساب بدست (او M add.) افتاد (وجمعیّتی تمام حاصل کرد وپر وبالی بازکشید M add.) وخزاین ودفاین نامحصور *حاصل کرد وپر وبالی بازکشید (برو جمع شد و : M *—) کار او بجایی رسید که

حضرت صاحب‌قرانی با او طریقهٔ انداقودایی پیش گرفت ودختر اورا جهة فرزند (پسر : M) امیرزاده عمر شیخ بهادر خواستاری نمود وبا او بطریقهٔ (طریقهٔ : M) قرابت (و M add.) صلهٔ رحم (ویگانگی M add.) پیش آورد ودرین ایّام (حال : M) که حضرت صاحب‌قرانی‌را خصم (خصمی : M) قوی پیش آمد (آمدی : M) بخبر اراجیف آتش‌دانیان ومردم بی‌وجود تمنّای سلطنت خراسان باستقلال در ضمیر او متمکّن گشت وبا خود چنان(M om.) تصوّر کرد (بست : M) که دولت بندگان حضرت صاحب‌قرانی بآخر *رسیده است (رسید : M —*) وتغتمش خان دست ازیشان باز نخواهد داشت تا بیکبارگی این خاندان‌را مستأصل نگرداند وبا خود گفت که حالا عرصهٔ خراسان خالیست [بیت]

چونکه دستت می‌دهد کاری بکن * پیش ازان کز تو نیاید هیچ کار

*ودر خیال آن نقش است که (تا : M *—) توقتمش (خان M add.) از ضبط ماوراءالنهر *فارغ شود (خلاص یافته باشد من : M *—)مملکت خراسانرا ضبط کرده باشم بعد ازان خود خدای داند که احوال چون شود ازین نوع *تخیّلات با خود (مالیخولیا در ضمیر خود : M *—) مخمّر کرده (گردانیده : M) حقوق دامادی والطاف واعطاف حضرت صاحب‌قرانی نسیًا منسیًّا انگاشته شهر طوس را حصار خود ساخت وسپر عصیان در روی کشید وتیر مخالفت از لشکر (گشاد : M) کافرنعمتی روان کرد وتغییر خطبه وسکّه والقاب همایون حضرت صاحب‌قرانی کرده شعار تقتمش خان ظاهر گردانید ویوسف‌خواجه پسر قمر الدین که در طوس در بند کرده بودند بیرون آورد وبامارت بنشاند ودرین وقت ملوك که یکی از سرداران سبزوار (سربدار : M) بود از سبزوار بعزیمت لشکر متوجّه *گشته بود (شده : M *—) که بحضرت مخدوم‌زادهٔ عالمیان امیرانشاه بهادر پیوندد چون بدان حدود رسید اورا نیز اغرا واغوا کرده از راه ببرد تا او نیز یاغی شد بعد ازان که آوازهٔ عصیان او در افواه افتاد وپرده از روی کار برکشیدند (گشادند : M) صورت این حال بامیر آقبوقا بهادر رسید (امیر آقبوقا M add.) فی الحال ایلچیان فرستاده اورا برین حرکت ناپسندیده مذمّت کرد (وسرزنش نمود M add.) واز عاقبت آن (غدر M add.) ترسانید (بترسانید : M) ووخامت آن فعل نکوهیده در آینهٔ اعتبار بدو نمود قطعًا واصلاً گوش هوش بسخن آن امیر مشفق نکرد وهمچنان بر تمرّد (واستکبار M add.) اصرار نمود چون امیر

آقبوقا دید که دران کافر نعمت هیچ پندی کارگر نمی‌آمد (نمی‌آید : M) وروی بجادّهٔ صواب نمی‌آورد پیش ازانکه او دست وپای بازکند ومادّهٔ شرّ وفساد او زیادت گردد امیر آقبوقا لشکری تمام ازهراة وهراة‌رود وفراه وسجستان وقهستان وسرخس وغور *وخیسار وکرزوان (M om. *—) وغرجستان درهم آورد وروی بطوس نهاد وحاجی بیك بیرون آمد وبا او (امیر آقبوقا : M) مصافّ داد وجنگهای سخت کرد وطوسیان باتّفاق او جنگهای (کوششی : M) محکم کردند و(بین الفریقین .M add) محاربات بسیار رفت وامیر آقبوقا بهادر ولشکریان زخمها(ی گران .M add) خوردند وامیر آقبوقا بهادر با وجود آن برجنگ قدم بیفشرد تا لشکر طوس شکسته شدند ودر شهر رفتند وامیر آقبوقا بر در شهر طوس از یك طرف بنشست و(پیش خود .M add) بارو وخندق ساخت وامیر شیخ محمّد داروغه وجماعت خراسانیان از یك (.M om) طرف دیگر بنشستند وایشان نیز بارو وخندق گرد خود راست کردند وامیر آقبوقا چند کرّت ایلچیان فرستاد واورا نصیحت کرد بجایی نمی‌رسید (نرسید : M) وامیر حاجی بیك هر روز یکبار ودو بار بجنگ (جنگ : M) بیرون می‌آمد (می‌آورد : M) ولشکر ترك وتازیك که (M om.) با امیر آقبوقا بودند (و.M add) جنگهای مردانه می‌کردند واز طرفین بسیاری خسته وکشته می‌شدند وامیر آقبوقا بر (M om.) در طوس متمکّن بنشست و(M om.)یك کرّت پیش حاجی بیك فرستاد (مضمون آن .M add) که (حالا مدّت .M add) سه ماه است تا بر در طوس بریك دست راست تکیه کرده ام و(M om.)سه ماه دیگر بر دست چپ (تکیه خواهم کرد .M add) وسه ماه دیگر بآستان(بستان : M) بخسپم و(.M om) بعد ازان ببینم که تو در روی خواهی خسپید یا من و(این .M add) جنگ میان ایشان قایم بود تا وقتی که امرایی که در تاشکند لشکر تقتمش خانرا شکسته بودند وایشانرا حضرت صاحب‌قرانی نامزد خراسان گردانیده متوجّه شدند *وآن چنان بود که چون حضرت صاحب‌قرانی لشکر تقتمش خانرا منهزم گردانید حبر یاغی‌گریٔ حاجی بیك برسید وذکر آن گذشته است چهار امیررا با لشکرها بمدد امیر آقبوقا معیّن گردانید که پیش امیر آقبوقا روند ومهمّات خراسان کفایت کنند امیر خماری یساول وامیر حاجی عبد الله عبّاس وامیر دولدای وامیر انکاسارق آن امرا چون بخراسان رسیدند امیر خماری بجانب کابل رفت وامیر آقبوقا امیر حاجی عبد الله وانکه‌سارق‌را بسبزوار فرستاد وامیر دولدای در طوس پیش

امیر آقبوقا بهادر بود (M om. *—) وخبر هزیمت تقتمش خان *بخراسان این امرا (M om. *—) رسانیدند و(M om.)دل لشکریان امیر آقبوقا ازین خبر بقوّت شد وحاجی بیك ومتابعان او قطعًا باور نمی‌کردند و*بعد ازینها (M om. *—) امیرزادهٔ جوانبخت امیرانشاه بهادرعازم خراسان شد وخانزاده دران تاریخ دردار الامان هراة بود چون خبر توجّه امیرزاده (امیرانشاه بهادر M add.) شنیدند (شنید : M) بعزیمت استقبال متوجّه آن طرف شدند در چیچکتو بحضرت امیرزاده ملاقی گشتند وبسیارئ (وبسیار : M) شادمانی نمودند ودو روز دران منزل توقّف کردند *وآنجا چهرهٔ خویش (وازانجا : M *—) ابو بکر قبجاجی‌را پیش امیر آقبوقا بهادر (M om.) بطوس فرستاد کـه مژدهٔ رسیدن امیرزاده *امیرانشاه بهادر(M om. *—) برسانند ودر اوایل جمادی اوّل (الاوّل : M) متوجّه جانب(M om.) هراة *گشتند لشکرهای اطراف‌را جر(گشته لشکرهارا خبر : M *—) رسانیدند کـه سوارشوند واز راه قراباغ بادغیس بجام روند وازانجا (وآنجا : M) جمع گشتند (گشته : M) منتظر وصول (رایات همایون M add.) حضرت امیرزاده باشند (و M add.) حضرت امیرزاده (بطالع سعد M add.) بهراة نزول فرمود ودر باغ زاغان *بروز سعد (M om. *—) سراپردهٔ همایون بازکشیدند وچند روز جهت ساختگئ اسباب واسلحهٔ بندگان توقّف نمود (فرمود : M) وآلات وادوات حصارگیری چون منجنیق وعرّاده وکمان رعد وقارورهای نفط وامثال آن ترتیب داده شد درین ولا ایلچیان امیر آقبوقا رسیدند وچنین تقریر کردند که ملوك با سپاهی فراوان بمدد حاجی بیك متوجّه طوس گشته است زودتر می باید که *متوجّه این طرف گردند (رایات همایون بدین صوب حرکت فرمایند M add. *—)تا کارها بمراد گردد (چون M add.) امیرزاده امیرانشاه (M om.) ایشانرا دلخوشی داده بازگردانید وروی بعیش ونشاط آورد ودرمیان *عیش ونشاط (آن ذوق وعشرت : M *—) از مهمّات ملکی غافل نبود *چنانچ درین ایّام آن زمان که از پیش حضرت صاحب‌قرانی بضبط خراسان نامزد گشته بسمرقند رسید پسر ملك غیاث الدین هراة‌را که راه دامادی با ایشان حاصل کرده بود بمجلس شراب طلب داشت وچون بغایت مستی رسیدند شمشیر کشیده روی بملك‌زاده کرد وبخنده وبازی گفت ترا می‌کشم وگردنش بزد وخودرا بمستی پرساخت فی الجمله (مصالح آن نیز مرتّب می‌گردانید ودفع فسادات می‌کرد خواجه ملك سلمانی‌را دران ایّام بنیابت دیوان

خاصّه تعیین فرمود و : M *—) در نهم جمادی الاوّل (الآخر : M) سنهٔ احدی وتسعین (وسبعمایه .Madd) از دار الامان هراة بمبارکی وطالع فرخنده بر عزیمت استخلاص طوس وتمامئ (تمامت : M) خراسان روان گشت روز(.M om) چهارم (چهاردهم : M) بتربت مقدّسهٔ جام نزول فرمود واز حضرت (روح پرفتوح : M) شیخ استمداد همّت (.M om) نموده پانزدهم بخرجرد (بقصبهٔ خرجرد : M) رسید وشانزدهم در انداد جام بود آنجا باز ایلچئ امیر آقبوقا رسید که ملوك نزدیك رسیده است واگر پیش از رسیدن رایات همایون مخدوم‌زادهٔ عالمیان می‌رسد کار روی بتباهی دارد که لشکری فراوان برو جمع شده است وبندگئ(حضرت : M) مخدوم‌زاده * امیرانشاه کورکان (جهانیان : M *—) ایشانرا خوشدلی داده روانه گردانید(وفرمود .Madd) که اینك می‌رسم و(هم .Madd) دران روز سه ایلچی متعاقب یکدیگر رسیدند ومضمون رسالت جمله همین بود که ملوك نزدیك رسیده است سعی نماید (فرمایند : M) که زودتر برسند امیرزاده *امیرانشاه بهادر (.M om *—) ازین معنی(مبالغه : M) در غضب شد وبفرمود (وفرمود : M) که ملوك کدام سگی (سگ : M) باشد که امیر آقبوقا بهادر ازو این همه فکر واندیشه بخود راه دهد وسوگند بر زبان راند که درین چند روز بخواهم آمدن(آمد : M) وآن شب فرمود که (تا : M) مجموع *اسپانرا نعل بندید همهٔ (.M om *—)اسپانرا نعل‌بندی کردند وهیچ کس بر فکر واندیشهٔ او مطّلع نگشت بامداد هفدهم حکم فرمود که اغرق بآهستگی بطرف طوس روند و(حضرت .Madd) امیرزادهٔ جوانبخت(.M om) با قریب یکهزار سوار مستعدّ براه تپجك(, نحك توباجوك : .Z corr) روان شد ونماز شام بمرغزار تپجك رسیدند چنانچ آن روز دوازده فرسخ رانده بودند وازانجا نیم‌شب روان گشته از راه دیزباد (درباد : M) ودانه وبغیشان (وبمشان : Z) در آمده بنیشاپور نزول فرمود وازانجا روز دیگر کوچ فرموده *که جیبا پوشید روز دیگر علی الصباح (.M om *—) بقلعهٔ رسیدند *نام آن مشکان (مسکان : M) (× .Z corr *—) اهل (مردم : M) قلعه در بر روی لشکر منصور بستند چندانکه ایشانرا بمواعظ ونصایح فرود (.M om)خواندند مفید نیامد(نیفتاد : M) بهادران جهانگشای بیك حمله قلعه‌را *فرو گرفتند (بگرفتند : M *—) ودست بغارت وتاراج بر آورد اهل(مردم : M) قلعه بتضرّع وزاری در آمدند که ما ندانستیم (حضرت .Madd) امیرزاده *امیرانشاه بهادر (.M om *—) بریشان ترحّم نموده لشکررا

از قتل وغارت منع فرمود وازانجا *برآمدند (براندند : M *—) شب‌را برونیز (براونیز : M) رسیدند *اهل رونیز(مردم راونیز : M *—) در قلعه بر روی لشکریان در بستند امیرزادهٔ جوانبخت نخواست که بدی بدیشان رسد(رساند : M) فرمود که شاید نمی‌دانند که کیست معتمدی‌را بفرستاد تا ایشانرا آگاه گردانید چون معلوم کردند چند کدخدای بزرگ(بزرگتر : M) بیرون آمدند وخدمات پسندیده بجای آوردند وحضرت مخدوم‌زادهٔ جهانیان(جهان : M) ایشانرا بتربیت ونوازش مخصوص گردانید آن شب در صحرای(حوالیٔ : M) آن قریه نزول فرمود ونیم‌شب ازانجا *سوار شده (M om.*—) یاسامشی کرده روان شدند چون اندك راهی (مسافتی : M) قطع کردند پیری پیاده در راه می‌گذشت اورا گرفته (پیش حضرت امیرزاده M add.) آوردند تقریر کرد که دوش چهار سوار از نوکران ملوك بقراولی آمده اند ودر قریهٔ قاسمی *فرود آمده (نزول کرده : M *—) از لشکر هیچ خبر نیافتند مرا فرستاده اند تا ایشانرا خبری برم امیرزادهٔ جوانبخت(M om.) فرمود که(M om.) قومی که چنین قراول فرستند *توان دانست (پیدا است : M *—) که *ایشانرا چه قوّت باشد وبتعجیل براند وآن (قوّت ایشان چه خواهد بود این : M *—) پیررا وعده فرمود که چون خدای تعالی فتح ارزانی فرماید(دارد : M) اورا رعایت کرده آید وچون(وبتعجیل براند هنوز تاریك بود که : M) بقریهٔ قاسمی *رسید هنوز شب بود (رسیدند حضرت امیرزاده : M *—) بنفس خود بدر(پای : M) قلعه راند وآوازداد که قومی چند (M om.) چنین اینجا آمده اند اگر چنانچ فردا ایشان بیرون روند وبگریزند *همهٔ اهل آن دیه وقلعه (مردم این قریه : M *—) کشتنی باشند وتیز براند (و M add.) چون روز شد لشکررا یاسامشی کرده دست راست وچپ وقول مقرّر گردانید در راه درهٔ تنگ پیش آمد چون ازدره بگذشت (بگذشتند : M) لشکر یاغی بنمود وسیاهیٔ ایشان بسیار بود امیرزاده امیرانشاه *با امرای خود (بهادر M *—) بالای پشتهٔ *بر آمد (براند امرای خود : M *—) ولشکر *یاغی‌را در نظر آورد (ایشانرا احتیاط فرمود : M *—) امرارا وهمی پیدا شد (که لشکر ما اندکست حضرت M add.) امیرزادهٔ *جوانبخت فی الحال (ایشانرا دل داده : M *—) ازانجا (دلیرانه M add.) فرو راند *ومتوجّه یاغی شد (M om.*—) در راه برود آب شور رسیدند امرا باتّفاق گفتند صلاح نیست که ازین آب بگذریم

حضرت امیرزاده فرمود کـه صلاح درگـذشتن است کـه اگر نگذریـم نشان ترس باشد [شعر]

مـرد نترسـد زدم ارژدهـا * وانکـه بترسیـد نیـارد بهـا
شیردلانرا زکسی بیم نیست * شیردلی حاجت تعلیـم نیست

وبدیشان گفت اگر مـا حصـارداری می‌کردیـم هـراة ازین محکم‌تر بـود همـانجا می‌بایست ایستاد *این بگفت (.M om *—) وتازیانه *بر اسپ (.M om *—) زد وبگذشت (بضـرورت .M add) همـه بگـذشتنـد ویاسـامشی (لشکر .M add) خـود کـرده بـود (و .M add) ملوك نیز *لشکرخودرا یاسـامشی (یاسامیشیٔ لشکرخـود : M *—) کرده درمقابل آمـد اوّل دست راست امیرزاده بردست چپ دشمن حملـه کردند وایشانرا برپس (داشته پیش : M) قول نشاندند (رسانیدند : M) وغلبه وکثرت ایشان (دشمنان : M) زیادت بود دست چپ نیزهمچنین بریشان حمله کردنـد وایشانرا *زیرکردنـد (برپس قول نشـانـدنـد : M *—) چون تنـور جنگ گـرم شـد وآتش فتنـه بالا گرفت وشعلـهٔ برق (.M om) تیغ وسنان باوج آسمـان رسید *دلهـا لرزان وروحهـا از تن گریزان شـد (.M om *—) ازحرکـت بادپایـان گردی بر روی هوا پیـدا گشت کـه روی خورشیـد بپـوشیـد *درین حـال دست چپ (.M om *—) لشکر منصور *یاغی‌را براندنـد چنانچ (چنـان : M *—) تصوّر کردنـد کـه دشمنـان (بتمـام .M add) هـزیمـت نمودنـد و(.M om) بالجا مشغول شد (گشتـه متفرّق شدنـد : M) ناگـاه چون قضای آسمانی سیصـد سوار مکمّل بر قول *بنـدگیٔ حضرت (.M om *-) مخـدوم‌زادهٔ عالمیان حمله کردند *واکثر بهادرانرا (وبهادران که پیش حضرت امیرزاده بودند جمله .M add *—) متفرّق *گردانیدنـد ویکی ازان اسپاهیـان (sic) شمشیرحوالـهٔ خـود بنـدگیٔ حضرت کرد چنـانچ امیـرزاده سر خـودرا بیك سـوکرد شمشیر بردوش مبارك آمـد ویك غیبـهٔ پوش برّیـده گشت ودیگران از پی تیر وشمشیر برسانیـدنـد (گشتـه بودند ودشمن نزدیك رسید چنانچه شمشیرحوالـهٔ یکی از سپاهیان (sic) حضرت امیرزاده کرد وبرسانید بغایتی کـه غیبـهٔ جوشن برّید ودیگری از عقـب او هـم شمشیر برسانیـد : M *—) امّا بفضل خدای تعالی (.M om) هیچ کاری نکرد درین میان (.M om) غوغای حرب وضرب (حضـرت امیرزاده .M add) آواز برآورد *وبکسـان خـود (وبنـوکـران : M *—) گفـت هان (.M om) تیرباران کنید (جماعتی که از پس پشت او بودنـد بیکبار تیرباران کردند

(و Madd.)چون دشمنان آواز بندگیٔ (M om.) حضرت (امیرزاده Madd.) شنیدند بگریختند (وهمی بر ایشان مستولی شد روی بگریز نهادند : M) حقّ سبحانه وتعالی دران ساعت (حالت : M) مملکت مرده‌را کسوت حیوة بخشید وخراسانرا که از سر(شرّ : M) دیوان فتنه‌انگیز(که Madd.) چون ساحت بستان سرای شهر سبا پای‌مال فنا خواست کردن دولتی ارزانی داشت وآن لشکر غدّار *کافر نعمت (M om. *—) را منهزم ومنکسر(M om.) ساخت لشکر ظفرپیکر تیغ بی‌دریغ در ایشان بستند و(M om.)آنچه سوار بودند روی بفرار آوردند ولشکریان در عقب ایشان بر مرکب مسارعت مبادرت نمودند وآنچ پیادگان بودند اسیر شمشیر انتقام *وطعمهٔ کلاب وذئاب آن مقام (M om. *—) شدند ودر قرب یك ساعت مقدار(M om.) هزار مرد دلاور جنگی‌را بر بستر خاك خوابانیدند وشرّ ایشان از روی زمین پاك کرد بعد ازین فتح حضرت امیرزاده بر بالایی فرود آمد ولشکریان‌را فرمود *تا هر یکی سری (که هر یك یك سر : M *—) بیاوردند فی الحال در(M om.) قریب نیم ساعت (را Madd.) ازان (ازانچه : M) مقتولان ومجروحان(بودند : M) قریب چهار صد پانصد سر جمع شد *وکسانی که سر نیافتند (وبعد ازان : M *—) در عقب پیادگان رفتند وایشانرا گرفته سر باز کرده (می Madd.) آوردند و(M om.) ازان سرها منارهٔ عظیم *دران موضع (M om. *—) بر آوردند وازان (وازین : M) سرها چندی (چندین : sic M, Z) بطوس پیش امیر آقبوقا فرستاد(M om.) وچندی بهرات پیش خواندزاده وچندی *بجانب سمرقند (بسمرقند پیش حضرت صاحب‌قرانی با فتح نامها : M *—)روان *کردند تا بر فتح ممالك خراسان شادمانی بماند وبعد ازان برکنار چشمهٔ آبی روشن نزول فرمود سرای پردهٔ عزّت بازکشیده بر مسند کام‌گاری وکام‌رانی بنشست (گردانید و : M *—) بندگان درگاه از(M om.) الجایی *که گرفته بودند پیش‌کشها (بسیار : M *—) آوردند واسپ واشتر واستر فراوان *وغنایم بدست لشکریان افتاده بود (پیش‌کش کردند و : M *—)هر کس چیزی (که یافته بودند آنچه مناسب می‌دانستند پیش امیرزاده Madd.) بعرض رسانیدند بندگیٔ (M om.) حضرت مخدوم‌زاده (امیرزاده : M) بغیر از دو مجلّد کتاب یکی مجمع الانساب ودیگری دیوان امیر (فخر الدین Madd.) محمود (ابن Madd.) یمین هیچ چیزی دیگر قبول نکرد واز چهارپایان استری چند جهت سوغات فرمود تا بطویله بردند (سپردند : M) باقیٔ تمامیٔ غنایم بر لشکریان

قسمت فرمود واین قطعه مولانا سعد الله شطرنجی در تاریخ این واقعه نظم کرده است [شعر]

شهنشاه آفاق وسلطان دین * که جیش بداندیش بی‌حدّ شکست
امیرانشه آن شاه گر تیغ او * بقلب اعادی در آمد شکست
عمود گران‌سنگ سرکوب او * خیالی بد اندرسر بد شکست
بزد بر ملوك وسپاهش شکست * ازان گشت تاریخ آن زد شکست

واین فتح در (روز سه‌شنبه .Madd) بیستم (بیست‌وسوّم : M) جمادی الآخر سنهٔ احدی وتسعین وسبعمایه *بوده است (بود : M *—) حضرت امیرزاده‌را بدان یك دلیری وتاییـد ایزدی وفرّ دولت امیر صاحب‌قران ایـن (.M om) چنین *فتح وظفری (فتحی : M *—) روی نمود که جهانی از چنگال نکال *ومخلب عتاب (.M om *—) خلاص یافتند چه فتنهٔ بزرگ قایم شده بود وجماعتی فتّان شورانگیز *باهم اتّفاق (با یکدیگر موافقت : M *—) کرده اگر ایشان بهم (بیکدیگر : M) می‌رسیدند *امیر آقبوقا در میانه نمی‌توانست بود وازان ناحیه فتنها متولّد شدی (قضیّه غلیظ می‌شد : M *—) حقّ سبحانه وتعالی بر خراسان وتمامئ ممالك عراق ببخشود *وشرّ ایشان کفایت کرد (.M om *—) وجزای اعمال ایشان بدیشان رسانید بعد ازان حضرت امیرزاده متوجّه طوس شد (امرا که درسبزوار بودند .Madd) امیر حاجی عبد الله وانکه‌سارق *که درسبزوار بودند رسیدند (ومظفّر اوج‌قرا برسیدند : M *—) و(.M om) حضرت امیرزاده ایشانرا در مقام عتاب باز داشت بسبب آنکه چون پیشتر *ذکر کردیم (ذکر آن گذشت : M *—) که از تاشکند *چون آوازهٔ یاغی شدن خراسانیان بحضرت امیر صاحب‌قران رسید چهار امیررا جهت محافظت خراسان (حضرت امیر صاحب‌قران ایشانرا : M *—) بمدد امیر آقبوقا *باز گردانید خماری اناق بطرف کابـل رفت وحاجی عبـد اللـه ودولـدای بهادر وانکه‌سـارق پیش امیر آقبوقا آمدند (فرستاده بود : M *—) وامیر آقبوقا *حاجی عبد الله وانکه‌سارق وامیر مظفّر اوج‌قرارا (ایشـانرا : M *—) بسبزوار (فرستـاده .Madd) تا بمحافظت آن قیام نمایند *وامیر دولدای‌را پیش خود نگاه داشت (.M om *—) ویك کرّت ملوك لشکر بدر سبزوار آورد (برد و : M) بسبـب (سعی .Madd) امرا *کاری از پیـش او نرفت (هیـچ نتوانست کرد : M *—) وناامّید بازگشت *وبطرف خبوشان ورادکان رفت وچهارپایان

آن نواحی‌را براند وامیر آقبوقا بهادر دولدای‌را با جمعی بدان طرف بدفع او فرستاد وایشان بر سر ملوك تاختن بردند وگلها ازو باز گرفتند چون (بوقتی که حضرت : M *—) امیرزاده *امیرانشاه بهادر (.M om *—) از انداد جام ایلغار کرد (خواست کرد : M) ایلچی پیش امرا که در سبزوار بودند فرستاد وایشانرا بر سبیل تعجیل طلب فرمود ومقرّر کرد که در رونیز بدو (بحضرت امیرزاده : M) ملحق شوند ایشان بدان مقرّر (برجال : M) نرسیدند وحضرت (و : M) امیرزاده *پیش از رسیدن ایشان (روز سه شنبه بیست وسوم جمادی الآخر : M *—) با ملوك جنگ کرد وخدای (وحقّ سبحانه و : M) تعالی *بی منّت دیگران (.M om *—) اورا (بی منّتی چنین .M add) فتحی ارزانی داشت ودولت بلند (.M om) امیر صاحب قران مددگاری نمود *درین وقت که امیرزاده (وچون : M *—) متوجّه طوس شد ایشان برسیدند امیرزاده بموجب این مقدّمات از ایشان در خشم (غضب : M) بود و (.M om) ایشانرا بار نداد *وهرچند عذر (وهر عذر که : M *—) گفتند مقبول (مسموع : M) نیفتاد چون بسلطان میدان رسیدند راه بر قلعهٔ خلامد خواست بود وایشان یاغی بودند ومتابع حاجی بیك (حضرت .M add) امیرزاده (امیرانشاه بهادر : M) امیرحاج مشهدی‌را که پیشتر یکی از امرای دولت امیرولی بود ودرین ایّام ملازم حضرت امیرزاده *امیرانشاه بهادر (بود : M *—) پیش ایشان فرستاد وایشانرا بایلی وبفرمان برداری (.M om) خواند (و .M add) چون امیرحاج بدانجا رسید جماعتی بسر (بر M) دیوار قلعه آمدند (براندند : M) وامیرحاج ادای رسالت بجای آورد وایشانرا از عاقبت آن *امر بزرگ بترسانید قومی (حال تنبیه کرد آن قوم : M *—) شرّیر *فتّان غوغایی (.M om *—) امیرحاج‌را بتیر (تیری : M) زدند واو بدان زخم هلاك شد واین خبر بامیرزادهٔ جوانبخت رسید ازین معنی بسیار (.M om) درغضب شد فامّا خواست که اوّل قضیّهٔ طوس بقطع رساند در بیست وششم جمادی الآخر بمرغزار رادکان نزول فرمود واکثر بزرگانی (بزرگان : M) که در لشکر (.M om) طوس بودند باستقبال، مخدوم‌زادهٔ *عالمیان آمده (متوجّه شده : M *—) دران منزل *بیساط‌بوس رسید (بشرف بساط بوس رسیدند : M *—) مثل خلیل یساول واقوجاق *وقاضی جام (.Z corr. add., M om *—) وغیرهم وروز دیگر چون ازانجا سوار شد امیر آقبوقا بهادر *وشاه شاهان سیستان (وشاه ابو الفتح سیستانی : M *—) استقبال نموده (نمودند : M) و (حضرت .M add) مخدوم‌زادهٔ

عالمیان امیر آقبوقا بهادررا بر محافظت خراسان *واجتهاد او دران باب(.Mom *—)
تحسین فراوان *واجب داشت (فرمود : M —*) وچون بطوس رسیدند حضرت
مخدوم‌زاده بنفس خود (مبارك : M) گردبرگرد حصار برگشت وطوسیان از بالای
حصار نگاه می‌کردند *وبدست وپای فرومرده بودند (.Mom *—) واز زن وفرزند
(وزندگانی .Madd) ناامّید شده *ودر جنگ کردن وتجلّد ایشان فتوری تمام راه
یافت پیشتر هرچند امیر آقبوقا بهادر پیش حاجی بیك می‌فرستاد ومی‌گفت (چه
پیش ازین هرچند می‌گفتند : M *—) حضرت مخدوم‌زادهٔ جهانیان (عالمیان
: M) رسیده است *صلاح درانست که بیرون آیی وپیش ازین در لجاج وستیزه نزنی
وباکوه قاف مناطحه نکنی او قطعًا (ایشانرا : M *—) باور *نمی‌داشت وتصور دروغ
می‌کرد (نمی‌آمد : M *—) این زمان که بچشم خود (خویش : M) دیدند *ایشانرا
یقین شد که امیرزاده رسیده است ایشانرا (مجموع‌را : M) دل ودست ازکار
برفت روز دیگر بترتیب منجنیق وعرّاده وعروسك (.M om) اشتغال نمودند ولشکریان
ازانچه بودند بسیار(.M om) دلیرتر شدند نماز دیگررا یونس جاونی‌قربانی که بیخ
شرّ *ومادّهٔ فساد واصل آن طغیان (.Mom *—) بود از حاجی بیك روی‌گردان
شد(گشته : M) بیرون آمد واورا در اندرون قلعه تبع (تبعی : M) بسیار بود اسپی
بوز خوب با برگستوان (برگستوانی : M) مکمّل بکشید (پیش کشید : M) حضرت
امیرزاده اورا نوازش فرمود ووعهدهای جمیل کرد وحاجی بیك چون دید که یونس
بیرون رفت همان ساعة قریب دویست (.M om) سیصد نفر (از .Madd) متعلّقان
یونس *وهرکس گمان می‌برد که مخالفت خواهند کرد (.Mom *—) در بند کرد وهمه‌را
*کنده و(.Mom *—) زاولانه بر پای نهاد ویونس در بندگیٔ حضرت امیرزاده امیرانشاه
بهادر تقریر کرد که حاجی بیك خواهد گریخت *وهمگی عزیمت او برگریختن
است (چون حضرت : M *—) امیرزاده (این صورت‌را معلوم فرمود .Madd) هر
جا(کجا : M) جهتی تصوّر می‌کرد که ازان راه بیرون توان رفت بمرد ومدد محکم
گردانید واطراف وجوانب قلعه‌را چنان درهم پیوست *ومحکم گردانید (.Mom *—) که هیچ
کس‌را مجال آمدشد نماند و(بعد ازان .Madd) امیر(.M om)حاجی بیك چون (.M om)
دید که (حضرت .Madd) امیرزاده امیرانشاه بهادر آمد ویونس که پشت وپناه (.M om)
لشکر *وروی سپاه (.Mom *—) او بود بیرون رفت ودر اندرون قلعه دویست سیصد

نفر(.M om) مرد در بند وزندان (.M om) افتادند اندیشهٔ نگاه داشتن بروی مشکل شد وروی بیرون آمدن نداشت وراه گریز گرفتند بعضی ازانها که درگریختن محرم او بودند اورا راه نمونی کردند برخنهٔ که کسی بدان (بران : M) وقوفی نداشت ولشکر بیرون ازان محلّ غافل بودند *بجهة آنکه دیواری بود بلند امّا از اندرون قابل آن بود که بروی رخنه بود (و : M *—) حاجی بیك *فکرکرد (اندیشید : M *—) که اگر ظاهرا *برون مبادرت نماید اهل (عزیمت فرارکند مردم : M *—) شهر اورا بگیرند ونگذارند که بیرون رود ببهانهٔ شبیخون مردم‌را (.M om) مستعدّ *گردانید و(رفتن گشته : M *—) شب دروازه بگشاد *ومردم خودرا بیرون آورد ودر لشکر بیرون (وبا جمعی بیرون آمد : M *—) درهمهٔ خیمها (ی لشکریان .Madd) چراغ وآتش بود ومردم بیدار *بودند وهشیار مردم (کسان : M *—) خودرا گفت حالا ازین طرف بر اینها نمی‌توان زد شما *ازین محلّ برخبر (اینجا حاضر : M * -) باشید تا من موضعی دیگر احتیاط کنم آن جماعت‌را آنجا موقوف گردانید وبدان محلّ آمد که ذکر رفت ودیواررا رخنهٔ زد(کرده : M) زن وفرزند وخویش وپیوند چندین ساله‌را باسیری گذاشت وبیرون رفت ودرهمان ساعة *که او بیرون رفت حضرت(.M om *—) امیرزادهٔ جوانبخت‌را معلوم شد *در حال (فی الحال : M *—) بنفس مبارك (خود .Madd) سوار گشته بدان موضع آمدند ودانسته (وتحقیق شد : M) که ازان محلّ گریخته است مسرعان درعقب او *بفرستاد چندانکه تعجیل نمودند (فرستاد : M *—) درو نرسیدند وحاجی بیك نیم‌جانی بتك پای بیرون برد و(حضرت .Madd) امیرزاده روی بشهر وحصار نهاد (آورده : M) اول *حرمهای او وخویشان وفرزندان ومتعلّقان‌را (حرمها وفرزندان ومتعلّقان حاجی بیك‌را : M *—) ضبط نمود(فرمود : M) ولشکریان بسبب *امتدادی که یافته بود وبسیار مردم نیز (امتداد محاصره که بسیاری : M *—) مقتول ومجروح گشته بودند بخون طوسیان تشنه دست بغارت وتاراج (.M om) برآوردند وشهر طوس‌را *که درخرّمی چون پر طاوس وبزم کیکاوس بود (.M om *—) قاعًا صفصفًا گردانیدند (گردانید : M) وزنان ودختران که هرگز آفتاب سایهٔ ایشان ندیده (بود .Madd) موی‌کشان ازشهر بیرون آوردند *وپرده وستر وصلاح ازیشان برداشت (.M om *—) وتمامیٔ اموالی (اموال : M) که *بیرون ودرون (بر روی : M *—) زمین بود فی الحال تصرّف نمودند وبجهة آنکه درزیر زمین

گمان می بردند دست بشکنجه وتعذیب *اهالیٔ طوس کردند و (بر ایشان داشت چنانچه : M *—) خلایق بسیار در شکنجه بفنا رسیدند *واز آبادانی اثر نماند (و : M *—) چون دل از کار مال فارغ شد حکم شد (همایون بنفاذ انجامید : M) که هر لشکری سری بیاورند *تا بر دروازها مناره سازند و (.M om *—) قتل بسیار دران (درین : M) حکم واقع شد *ودر وبام وزیر وبالای شهر می طلبیدند ومرد پیدا همی کرد ومی کشت وچون دیگر مردان نمی یافتند (وچون از قتل مردان فارغ شدند : M *—) دست بقتل زنان پیر وطفلان (اطفال : M) بر آوردند بعد ازان از سرهای کشتگان بر دروازها منارها *ساخته وزنان وفرزندان (کردند وعیالان (sic) : M *—) حاجی بیك را مجموع بسپردند واموال اورا از زرینه وسیمینه *وچینی وغیره که در عراق فراهم آورده بود (.M om *—) جمله را به بندگان درگاه بخشید *ویکی از فضلا دران واقعه گفته بود [شعر]

چو حاجی بیك را دولت نگون شد * بسال ذال یاغی گشت ومردود
. . . lac. . . . آقبوقا کردش حصاری * شهنشاه جهان آن قلعه بگشود
بسی کردند اسر وقتل وغارت * دران ساعة کسی برکس نبخشود

(.M om *—) وحاجی بیك *مدّت پنج شش ماه (مدّتی : M *—) در فراز ونشیب جهان سرگردان وپریشان (.M om) می گردید بآخر (تا آخر حال : M) در دست سیّد عماد الدین حاکم *هزارهٔ جریب سمنان (سمنان وهزارهٔ جریب M *—) افتاد اورا *حبس و (.M om *—) بند کرده بحضرت *امیر صاحب قران (صاحب قرانی : M *—) فرستاد وچون بدان درگاه رسیدند (رسانیدند : M) حضرت صاحب قرانی اورا *پیش خود خواند (طلب فرمود : M *—) وگفت چرا یاغی شدی واز ما چه بد (بدی : M) دیدی *وکدام شفقت در بارهٔ تو مهمل مانده بود (.M om *—) که این چنین دلیری وبی ادبی (.M om) کردی واو چون از جواب عاجز بود خاموش گشت ودران حال سر او برهنه بود بندگیٔ حضرت فرمود تا سر اورا بپوشیدند (پوشند : M) اتّفاقًا رومالی (یغلغی : M) بر سر او افگندند مطلقًا مثال (مثل : M) معجزی شد دیگر باره امیر صاحب قران سؤال فرمود *وحاجی بیك کافر نعمت را [بیت]

نطقش اندر حجاب شرم بماند * خرّش اندر خلاف عجز بخفت

چون (.M om *—) جوابی ازو ظاهر نشد حکم شد تا اورا بدیوان برند وامیر (حاجی

گمان می برند دست بشکنجه وتعذیب *اهالیٔ طوس کردند و (بر ایشان داشت چنانچه : M *—) خلایق بسیار در شکنجه بفنا رسیدند *واز آبادانی اثر نماند (و : M *—) چون دل از کار مال فارغ شد حکم شد (همایون بنفاذ انجامید : M) که هر لشکری سری بیاورند *تا بر دروازها مناره سازند و (.M om *—) قتل بسیار دران (درین : M) حکم واقع شد *ودر وبام وزیر وبالای شهر می طلبیدند ومرد پیدا همی کرد ومی کشت وچون دیگر مردان نمی یافتند (وچون از قتل مردان فارغ شدند : M *—) دست بقتل زنان پیر وطفلان (اطفال : M) بر آوردند بعد ازان از سرهای کشتگان بر دروازها منارها *ساخته وزنان وفرزندان (کردند وعیالان (sic) : M *—) حاجی بیك را مجموع بسپردند واموال اورا از زرینه وسیمینه *وچینی وغیره که در عراق فراهم آورده بود (.M om *—) جمله را به بندگان درگاه بخشید *ویکی از فضلا دران واقعه گفته بود [شعر]

چو حاجی بیك را دولت نگون شد * بسال ذال یاغی گشت ومردود
... lac. ... آقبوقا کردش حصاری * شهنشاه جهان آن قلعه بگشود
بسی کردند اسر وقتل وغارت * دران ساعة کسی برکس نبخشود

(.M om *—) وحاجی بیك *مدّت پنج شش ماه (مدّتی : M *—) در فراز ونشیب جهان سرگردان وپریشان (.M om) می گردید بآخر (تا آخر حال : M) در دست سیّد عماد الدین حاکم *هزارهٔ جریب سمنان (سمنان وهزارهٔ جریب M *—) افتاد اورا *حبس و (.M om *—) بند کرده بحضرت *امیر صاحبقران (صاحبقرانی : M *—) فرستاد وچون بدان درگاه رسیدند (رسانیدند : M) حضرت صاحبقرانی اورا *پیش خود خواند (طلب فرمود : M *—) وگفت چرا یاغی شدی واز ما چه بد (بدی : M) دیدی *وکدام شفقت در بارهٔ تو مهمل مانده بود (.M om *—) که این چنین دلیری وبی ادبی (.M om) کردی واو چون از جواب عاجز بود خاموش گشت ودران حال سر او برهنه بود بندگیٔ حضرت فرمود تا سر اورا بپوشیدند (بپوشند : M) اتّفاقًا رومالی (یغلغی : M) بر سر او افگندند مطلقًا مثال (مثل : M) معجزی شد دیگر باره امیر صاحبقران سؤال فرمود *وحاجی بیك کافر نعمت را [بیت]

نطقش اندر حجاب شرم بماند * خرّش اندر خلاف عجز بخفت

چون (.M om *—) جوابی ازو ظاهر نشد حکم شد تا اورا بدیوان برند وامیر (حاجی

M add.) سیف الدین یارغوی اورا بپرسد بردند وپرسیدند وبعد از ثبوت گناه واعتراف او برگناه‌گاری (بدی : M) اورا در پای توق جهانگشای (M om.) بیاسا رسانیدند *وپسر اورا درعقب بهمان راه فرستاد (M om.*—) وجهان از قتل (شرّ : M) وفساد او ایمن شد وبعد ازین قتل ونهب که (بر M add.) در طوس رفت *وکشش بغایت کمال رسید (M om.*—) وقریب ده هزار آدمی بر تیغ یاسا معروض گشت امیرزادهٔ جوانبخت *برحم (sic) بود وحلم خسروانه در کار آمد (ترحّم فرمود : M *—) وحکم شد که بقایای سیوف‌را بجان أمان دهند *ودیگر متعرّض آن نشوند (M om.*—) وبعد ازان (ازین : M) فتح نامها باطراف خراسان *فرستاد ومسرعان روان گردانید (فرستند : M *—) وبایزید طوسی که اوّل در طوس عسس بود وحاجی بیك اورا *گرفته بود و(M om.* —) بند کرده (بود M add.) حضرت امیرزاده اورا *ازان بند بیرون آورد (تربیت فرمود : M *—) وحاکم طوس گردانید وسادات مشهدرا رعایت ودلجویی (M om.) تمام کرد (فرمود : M) وازانجا براه (عنان عزیمت بصوب : M) رادکان *روان شد (منعطف گردانید وایلچی که فتح نامه بهراة می برد نشان فرستاده شده بود که مهد عالی خانزاده متوجّه این صوب گردد : M —*) ومولانا حسن مازندرانی‌را بقلعهٔ خلامد که امیر حاج‌را سپرده (تیر زده : M) بودند (وکشته M add.) فرستاد ودران قلعه اموال حاجی بیك بسیار بود *مولانا حسن (M om.* —) آنرا ضبط نموده پیش امیرزادهٔ جوانبخت فرستاد وحضرت امیرزاده عمّال باطراف *ولایت روان (خراسان مقرّر : M *—) گردانید تا ضبط ارتفاعات ومحصولات (M om.) آن سال نمودند وتمامیٔ خراسان *بیمن دولت امیرزادهٔ جوانبخت از حال اعتلال باعتدال باز آمد (مرفّه گشت : M *—) وامرا که از سبزوار آمده (رانده : M) بودند ودر محلّ خطاب وعتاب (M om.) افتاده دیگر باره در مرغزار رادکان یارغوی آن قضیّه داشته (داشتند : M) بعد ازان که جرم بر ایشان درست شد حضرت امیرزاده از سر جرایم ایشان درگذشت *وگناه ایشان ببخشید (M om.*—) ودران ایّام در رادکان عمارتی (عالی بنا M add.) فرمود (وباندك مدّتی باتمام رسید M add.) وآنرا بهمایون کوشك موسوم گردانید وبعد ازانکه (ازان : M) از طوس بجانب رادکان روان شدند یونس جاونی‌قربانی بی اجازت (بندگان حضرت M add.) متعلّقان خودرا بمشهد (بجانب مشهد : M) فرستاد ومی‌خواست که خود نیز برود حضرت امیرزاده بران حال واقف

گشته غضب فرمود وگفت با وجود آنکه یاغی شد *ومدّتی با لشکر منصور شمشیر زد (M om. *—) وآن همه فتنه در خراسان ازو پیدا شد وما عفو فرمودیم *واز سر خون او درگذشتیم (M om. *—) دیگر باره سر حرام‌زادگی دارد *وحرکات بد ازو ظاهر می‌گردد (M om. *—) اورا طلب کرد وپرسید که سبب روان کردن برادران وخویشان بی اجازت بندگان درگاه چه بود او عذری نامسموع گفت امیرزاده (امیرانشاه بهادر M add.) فرمود که دل او باین (با این : M) دولت راست (موافق : M) نیست وگذاشتن او سبب *فتنه و (M om. *—) فساد دیگر مردم می‌شود *[شعر]

شمشیر نیك از آهن بد چون کند کسی * ناکس بتربیت نشود ای حکیم کس

باران که در لطافت طبعش خلاف نیست * در باغ لاله روید ودرشوره خار وخس

(M om. *—) بقتل او حکم فرمود وخلیل یساول‌را *با جماعتی (M om. *—) بطلب (جماعت M add.) متعلّقان او که بی اجازت رفته بودند فرستاد تا ایشانرا جمله گرفته *پیش امیرزاده آوردند (ببندگی حضرت رساند و : M *—) حکم‌شد تا مردان ایشانرا *بیاسا رسانیدند واز (بقتل آوردند و : M *—) سرهای ایشان (را M add.) در مرغزار رادکان منارهٔ *بر آوردند (ساختند : M *—) ونسل (M om.) وفتنهٔ ایشان از خراسان منقطع گشت ودر منزل رادکان خواجه مسعود سربدال (سربدار : M) از بیهق ونیشاپور رسید وپیش‌کشهای لایق *از قطار (استر وبکات (نکات : MS ?) وبقورات corr. add.) وتحف خراسان وعراق پیش‌کش کرد (بعرض رسانید : M *—) ومقبول *حضرت مخدوم‌زادهٔ جهانیان (M om. *—) افتاد وحضرت *امیرزاده خواجه مسعود وکسان اورا مجموع علی تفاوت طبقاتهم رعایت ودلداری نمود وخواجه مسعودرا خلعت وکمر زر داد وبر قرار حکومت خراسان بدو ارزانی فرمود ویکجهتی (مخدوم‌زادهٔ عالمیان دولتخواهیٔ خواجه مسعود : M *—) که در مدّت غیبت رایات جهانگشایی نموده بود بمحمدت مقرون گشت (گردانید : M) ودر اوایل شعبان مهد عصمت خانزاده برسید (رسید : M) وحضرت امیرزاده تا بمشهد مقدّس (M om.) استقبال نمود وبعد ازشرایط (M om.) زیارت *روضهٔ مقدّسه (M om. *—) با نشاط وکامرانی (M om.) بجانب رادکان حرکت فرمودند وبمقام همایون‌کوشك فرود آمد ودرپانزدهم شعبان امرای اطراف‌را *که در اردوی رادکان جمع گشته بودند (M om. *—) اجازت انصراف داد خواجه مسعود *بجانب بیهق بازگشت (بطرف نیشاپور متوجّه شد

: M *—) وشاه‌شاهـان ابو الفتح اجـازت بـاز (M om.) گشتن امرای سیستـان طلبیده مصلحت آن بصواب دید *او بازگذاشته (آن گذاشتـه : M *—) روانهٔ سیستان شد وبسیاری از بزرگان (امرای : M) سیستـانرا کـه *با ایشان بودنـد بدین بهانـه کـه داعیهٔ خلافی داشته انـد (مخالف بودنـد : M *—) بکشت وحضرت *مخدوم‌زاده عنان عزیمت (امیرزاده : M *—) بجانب *دار الامان (M om. *—) هرات *منعطف گردانیـد (متوجّه شـد و : M *—) چون بمزار متبرّك (M om.) جام رسیـد *بوثاق خواجـه شهاب الدین عمر بن خواجه معین کـه ملازم گشته بود رفت و(M om. *—)مشایخ جام *طویی سنگین (خدمات پسندیده : M *—)کردند *واسپان خوب کشیدند (M om. *—) وحضرت امیرزاده خواجـه *شهـاب الدین (M om. *—) عمررا *یك قطار استر ویك قطار شتر وپانصد سرگوسفند ونقود بسیار انعام فرمود (بانعامات وافر مخصوص گردانید : M *—) ودر بیست وهفتم (وهشتـم : M) شعبان *المعظّم بباغ زاغان (سنهٔ احـدی وتسعین وسبعمایه بمقام باغ زاغـان : M *—) نزول فرمود *در روز نزول (M om. *—) مولانا (عـلاء الـدین M add.)علی بـدر قصیـدهٔ بعرض رسانیـد *این چنـد بیت ازان قصیـده درین محلّ (ازان یك بیت کـه اشارت بـدین قضیّـه بود : M *—) ثبت افتـاد *[قصیده]

ای ز مهر رخ تو مـاه منوّر گشتـه * عالم از نکهت زلف تـو معطّر گشتـه
خطّ مشکین تو بر صفحهٔ کافور عـذار * آیت حسن وجمـال است محرّر گشته
ز آرزوی لب چون شکّرت ای تنگ‌دهان * شاخ شاخ این دل آشفته چو شکّر گشته
هم بیابم ز لبت کام که هر کامی یافت * هر کـه مـدّاح شهنشاه مظفر گشتـه
بو الفرح شاه جهانگیر که در جنب عطاش * حـاصل خلعت شش‌روزه محقّر گشتـه
صفدر قلعه‌گشـا شـاه معزّ الملك آن * کـه زعزّ لقبش ملك مـوفّر گشتـه
شاه امیرانشـه غازی کـه گه رزم ملوك * ازنهیب سخطـش عاجز ومضطرّ گشتـه
(M om. *—)خسرو سلم فرود آنکه ز سهم تیغش * طوس درخاك نهان چون تن پدر گشته
*ای در انواع هنر ثـانی‌جمشید شده * وای در اصناف کرم حاتم دیگر گشتـه
نی کجا حاتم وجم شاه فلك‌قدر کجا * ذرّه بـا مهر که دیدست برابر گشتـه
ای بهنگـام وغـا حیـدر کرّار شـده * قلعهٔ خصم خراب از تو چو خیبر گشتـه
خصـم بدخصل دغـاپیشـه ز زخم تیغت * مهرهٔ برچیده ازین تخت مششدر گشته

صدر بلخواه ز ضرب تو چو ارکان عروض * گشته مفروق ز یکدیگر وا بتر گشته
فاضل وباقیٔ شاهان تویی وحشو بود * هر چه جز مدحت تو بار ز دفتر گشته
ساحت بزم تو چون ساحت فردوس شده * عرصهٔ بزم تو چون عرصهٔ محشر گشته
تا منوّر همه آفاق بخورشید شده * تا قیام همه اعراض بجوهر گشته
جوهر ذات تو از هر عرضی ایمن باد * وز رخ چون خورت آفاق منوّر گشته

چون امیرزادهٔ جوانبخت مولانا علی بدررا صلهٔ پادشاهانه فرمود واهالیٔ هراة مجموع را بتربیت واحسان مخصوص گردانید (در اواسط رمضان ایلچیٔ سلطان احمد کرمان بدار الامان هراة رسید بعد ازان ایلچیان شاه یحیی از یزد رسیدند وهم درین فرصت مولانا علی مازندرانی مباشر اعمال دیوانی خاصّه شد و : M *—) در اواخر رمضان ایلچی رسید وخبر مراجعت (رسیدن : M) امیر صاحبقران از مغولستان (با فتح .M add) رسانید *که با فتح ونصرت معاودت بماوراءالنهر نموده بود چنانچ پیشتر معروض گشته است (.M om *—) ودر اوایل شوّال خانزاده تغدی (بعدی : sic M, Z) بیك که خواهر (بزرگ .M add) خانزاده بود وامیر سیفل که حاکم قندهار بود *بدار الامان هراة (بهراة : M *—) رسیدند *وچند روز طویهای متعاقب کردند وهم اوّل (ودر اوایل : M *—) شوّال امیر تیمورخواجه پسر امیر آقبوقا بهادر(.M om) از پیش حضرت (بندگیٔ : M) صاحبقرانی رسید وسه تومان زر نقد اوکلکاء *مخدومزادهٔ جهانیان (.M om *—) رسانید و(حضرت .M add) مخدومزاده اورا (جهانیان امیر تیمورخواجه‌را : M) رعایت ودلجویی (.M om) بسیار *نمود وبوقت مراجعت انعام بی‌شمار (.M om *—) فرمود واسپ تازی کرنگ قشقا(قشغه : M_1 , قاشقه : M_2) که سارو عادل *پیش‌کش حضرت صاحبقرانی (جهة امیر صاحبقران پیش‌کش : M *—) کرده بود *وحضرت صاحبقرانی (وامیر صاحبقران : M *—) بامیرزاده امیرانشاه بهادر (.M om) بخشیده *وآن اسپی نامدار مشهور(.M om *—) بود جهت امیرزاده محمّد سلطان بهادر(.M om) بردست امیر تیمورخواجه روانه فرمود ودر سلخ شوّال ایلچیٔ حضرت صاحبقرانی رسیده مخدومزادهٔ جهانیان امیرزاده امیرانشاه بهادررا طلب فرموده بود برموجب فرمان *متوجّه شهر ماوراءالنهر گشته درمنتصف ذی القعده شرف دستبوس حضرت صاحبقرانی دریافت (بطرف سمرقند

ذکر وقایع وحوادث سنهٔ ثلاث وتسعین وسبعمایه حکایت : Z] *—6 | [روانه شد : M *—)

توجّه حضرت صاحب‌قرانی بتغماق امیر صاحب‌قران در اواخر شهور سنهٔ اثنی وتسعین وسبعمایه عزیمت یورش دشت قفجاق کرد تواچیان بطلب لشکرها فرستاده مچلکاها بستانیدند که روی دل هیچ کس نادیده لشکرهاء اصل‌را بسان قدیم وجدید آنچه مقرّر شده از ولایات واحشام سوار وپیاده از ترك وتازیك با آزق واستعداد یکساله بیرون آورند ومقرّر فرمود که هر یك نفر از لشکرهارا چهار پاره سلاح که یکی کمانست ویك دستجهٔ تیر که سی عدد بود با کیش وقربان وشمشیر وسپر مهیّا ومرتّب بود ودر میانهٔ دو کس یك اسپ خالی کوتل باشد ودر میانهٔ هر ده نفر یك خیمه ودو عدد بیل ویك کلنگ ویك داس ویك اره ویك تبرتیشه ویك درفش وصد سوزن ونیمّن (بسنگ انبار .corr. add)ریسمان ویك چرم درست ویك دیگ (برگ باشد .corr. add) چنانکه هر جا که عرض آن آلت طلبند بنمایند وچون بسرحدّ تاشکند وساولغان بیرون آیند یکمن آرد بوزن انبار هر نفری بیکماه نخورد وقطعًا واصلًا هیچ آفریده نان وکوماج وتتماج نپزد تواچیان بقرار فرموده در قلب زمستان باطراف وجوانب قلم‌رو ممالك محروسه بتاختند وحضرت صاحب‌قرانی هم در زمستان با اردوهای بزرگ متوجّه تاشکند شد وقشلاق دران حدود کرده بعد ازانکه لشکرها بجانب دار السلطنهٔ سمرقند معاودت نمودند از خواتین : Z] *—7 | [جمع گشت جلبا نملك آقا همراه گردانید با غلبه وکثرتی هر چه تمامتر روی براه آوردند وبعضی از لشکرهارا چنان (برجال : × .corr) بود که در قراسمان جمع شوند حضرت صاحب‌قرانی *در منتصف (باختیار منجّمان که ملازم بودند پنجشنبه دوم : × .corr *—) صفر سنهٔ ثلاث وتسعین وسبعمایه از قشلاق در حرکت آمد وبموضع قراسمان رسیده چند روز توقّف فرمود ومجموع لشکرها آنجا جمع شدند (وچند روز باد سخت وبرف وسرما بود .corr. add)درین موضع ایلچیٔ تقتمش برسید بعد از دو | [روز اورا

| [نه سر اسپ ویك دست شونقار آورده بودند پیش کشیدند : Z] *—1 ۱۱۸
ازان (شانزدهم : Z] *—5 | درغیبت من .L add 4 | رسانید : L 3 | [امرا : Z] 2 بند کرده بتعجیل متوجّه ایشان شوند از : Z] *—6 | [ربیع الاوّل .corr. add) قراجوق سه هفته راه کرده از بی‌آبی اسپان بسیار سقط شدند درغرّهٔ جمادی الاوّل 7 | [بسَارِقْ اُوزَنْ رسیدند قضارا آب بسیار در رودخانه آمده بود وگذار نمی‌داد

(دران شب نوکر ایدکو از خـان خود گذشتـه گریخت چندانچه طلب کردند .Z add]
*—8 | [نیـافتنـد .corr. add) دران صحرا روان شـدنـد ودر (چهـارشنبـه .corr. add)
بالای آن کوه بر آمد ودشت برکه‌را چنان می‌گوینـد کـه بطول ششصـد فرسنگ : Z]
است ودر عرض سیصـد فرسنگ دشت هموار است وعلف بسیار ورودخانها کـه هیچ
کوه نـدارد الّا این الغ‌طاق وبا وجود ارتفاع آن پنجاه یـا شست گز زیادت نباشـد
حضرت صاحب‌قرانی فرمود کـه لشکریان هر نفری سنگی بیاورنـد ونشانگاهی بر بالای
.9 L add | [آن کوه بساختند در قریب یك ساعـة کوهی دیگر جمع شـد ازان کوه بلندتر
: Z] *—11 | [ورسیدن بندگیٔ حضرت بدان مقـام برانجـا : Z] 10 | اسـم همـایون و
Z] ,قرقوبون : L ,فرقوبون : N ,اناقرقویـون : M_2 ,انـاقورقیون : M_1 12 | [وبعـد از
| [قرقوتون : AS' ,اَنَاقَـرْقُوی .corr

*—2 | [از یـاغی هیچ خبر نبود روز دوشنبـه اختیـار .Z corr. add] *—1 ۱۱۹
کـه بزبان ترکی .Z corr. add] 4 | عامّهٔ لشکر .3 L add | [بمیان قمرقـا در آوردنـد : Z]
وبعد از شکار حضرت : Z] *—5 | [قَـنْدَقَای گویند ودر دشت قبجاق اورا پولان گویند
صاحب‌قرانی دران صحرا لشکرهـارا عرض دیـد واصل واضافت باز طلبیـد وجیبـا
واسلحـهٔ لشکریـان احتیاط نمود واوکلکاء بسیار وانعامات بی‌شمـار فراخور هر کسی
ارزانی فرمود مجموع امرای تومـانات وسپاه‌را نواخت بسیـار فرمود وبوعدهـای نیکو
(اعظم .corr. add)منجّمـان چون(× .corr) مولانـا : Z] 6 | [امیّدوار گردانید ودر
پیش بندگیٔ .Z add. corr] 8 | L om. *—7 | [شهـاب الحقّ والدین عبـد الله لسـان
: Z] *—10 | [Z corr. ×] *—9 | [حضرت دوکس فرستادنـد وصورت حال عرض کردنـد
امیر صاحب‌قران فرمود کـه پی بزنید وتفحّص کنید کـه پیاده بوده اند یـا سوار یـا از
ایل یا ازیاغی کـه این آتشها کرده انـد چون ازان جای بگذشتنـد بعـد از چند روز
(که رفتند به آب توبول رسیدند .corr. add) باز قراولان خبر دادند که پانزده آتش‌دان
دیدیـم هرچنـد تفحّص می‌کنیـم پیرامون آن از سوار وپیاده هیچ کس نمی‌یابیـم
وچندانکه زبان‌گیران بدعوی بهر طرف می‌رفتنـد قطعًا نشـان پی آدمی نایافتـه باز
14 | [ترکمـان .Z corr. add] 13 | وگـذرهـا : 12 L | [Z corr. ×] *—11 | [می‌گردیدند
| [کـه زادهٔ آن صحرا وپروردهٔ آن بیابان بود .Z add]

: Z] 3 | [روز دوشـنبـه : .Z corr] *—2 L om. | 1—* ۱۲۰

در .Z corr. add] 6 | کشـــتی : L 5 | [برین لب آب .Z add] 4 | [جمـــادی الآخـ | [دو روز

قاصـد رسیـد وخبر : L *—2 | بطنـا بهـا زمین بخشی کرده : L *—1 ۱۲۱
وآن زبانگیر کـــه گرفتـه بودنـد تقریر کرد کـه : Z] (p. ۱۲۰, l. ۲۳) **—3 | رسانید (تغتمش خان از وصول لشکر شما هیچ خبر نداشت درین چند روز از شما خبر معلوم شـد مردم کـه درین نزدیك بودنـد همـه کوچ کرده پیش تغتمش خان رفتند بعده از قراول سه کس دیگر گرفتـه آوردند ایشان گفتند کـه .corr. add) تا غایت از وصول شمـا هیچ خبر نبود درین الوس امّا دو نفر نوکر ادکو از شمـا گریختـه آمده انـد واز کیفیّت وصول شما تغتمش خانرا خبر کرده (تغتمش گفت که من دو چنـد لشکر ایشان لشکر جمع گردانم .corr. add)واین زمان او نیز از ایل آق اوردو وکوك اوردو لشکرهای بسیار آورده در قِرق‌کول مترصّد لشکرهاء *لبیقه(? ,sic) وقرم وآزاق و بلغار نشسته است وبا وجود آنکه هنوز آن لشکرها نرسیده سیاهیٔ ایشان بدو مقدار شما باشد و(ز : *—)دیگر در خاطر داشت کـه کوچ کرده گذارهـای لب آب ایك(یاییق : × .corr)را بر شما بگیرد چون شنود کـه لشکر شمـا از بیراهـه می‌گذرد متعرّض لب نشـد این زمان قرار داده است کـه البتّه مقـابلـه کرده مصافّ دهـد حضرت صاحب‌قرانی چون حقیقت حال معلوم کرد دو روز هـم دران منزل توقّف نمود تـا مجموع لشکرها جمع گشتـه تورها وگاوچپرهـا ترتیب کردنـد لشکرهای منصوررا نسق کرده جیبـا واسلحهٔ ایشان احتیاط نموده انعام واحسـان فراوان در حقّ ایشـان مبذول فرمود کورانات‌را طناب زده دایرهٔ یورت فرود آمدن تعیین نمودند ومقرّر شد کـه من بعد در هر منزل کـه نزول کنند خندق بکنند چون قولها (قولیها : × .corr) مستحکم شـد هر روز کوچ می‌کردند ویاساق بود کـه قطعًا هیچ آفریده از قشون خود جـدا نشود وهمچنـان تـا وقت فرود آمدن بترتیب (ساکن .corr. add) وآرمیـده *فرود آینـد (می‌رفتنـد : × .corr *—)تا از قراولان پیش خبر رسید که سواد سـه قشون مرد از دور پیدا شدنـد آن روز باز خانهٔ جیبارا سر صنادیق گشاده بتومانات بخش فرمود واوکلکاء بسیار از هرچه در خزانه بود بقـدر جرکـه ومرتبـهٔ هر کس بـداد ووعدهـای خوب ودلداریٔ بی‌شمـار نمود چون بمنزل دیگر نزول فرمود باز قراولان سواد قشونات دیده اعلام کردند آن زمان حضرت صاحب‌قرانی خود بقرلاول‌گاه رفت وقراولان کـه پیشتر فرستـاده یکی‌را از لشکر یاغی

گرفته آوردند چون ازو تفحص نمودند تقریر کرد که یاغی شمارا کشیده می‌خواهد که پیشتر برد شنوده اند که در لشکرگاه شما تنگ شده است بجهة آن مصلحت این | [نوع تدبیر کرده اند حضرت صاحب‌قرانی از غایت قهر آن شخص‌را سیاست فرمود دانست که آن بیچاره مغول راست می‌گفته است .Z add] 5 | [متعجّب گشتند .Z add] 4 بعد ازان مقرّر فرمود که شب هیچ کس روشنایی نکند وبعد از نماز شام هیچ که باحتیاط تمام پیش رفته البتّه بهر : Z] *—6 | [آفریده ازکوران بیرون نیاید و نوع که باشد خبری بتحقیق بیاورند او برموجب فرمان با نوکران اعتمادئ خود پیش رفت قضارا گذارش بر بیشهٔ افتاد ازانجا خبر تحقیق یافتند که آواز غلبه بگوش او رسید باحتیاط تمام نوکران‌را برجای گذاشته خود نزدیك‌تر رفت وتفحّصی نمود دید که بکمیّت وکیفیّت *بیش ازیشان بدید(ایشان واقف شد : X corr.* —, sic) وبازگشت وبا نوکران خود ملحق گشته علی الملاء از چهار طرف ایشان در آمد وایشانرا بتیغ تیز بیك دفعه (sic) چهل مرد ازیشان دستگیر کرده بحضرت آورد وحضرت صاحب‌قرانی مبشّررا با آن بهادران که با او بودند سیورغال ونواخت بسیار فرمود وکیفیّت احوال تغتمش خان ازیشان پرسید ایشان تقریر کردند که محلّ بلجار لشکرها موضع قِرْق‌کول بود ما بدان سبب آمده بودیم که ملحق شویم هرچند تفحّص نمودیم اثر اردوی اورا نیافتیم درین منزل جهة علف‌خوار ساعتی نزول کردیم قضای لَدَیْنَا .Z corr. add] ,لدینا 7 M_1 add. inter | [بد مارا بدست قراولان شما سپرد | [ترخان

وتیری دیگر باسپش رسید : Z] *—3 | [سوار : Z] 2 | [تلّی : Z] 1 ۱۲۲
*—6 | [از سه قشون که برو حمله کردند .Z add] 5 | [اسپی دیگر : Z] *—4 | [واسپش وچون آن قشونات بازگشتند بر ایشان زد وسه کس دستگیر کرده .Z add] 7 | [.Z om] Z corr. add] 10 | [Z corr.X] *—9 | [ولدینا ترخان .Z corr. add] 8 | [بحضرت آورد وهر بار که بر دشمن حمله کردی وبیرون رفتی طبل بازکه پیش اسپ خود داشت می‌زد | [.Z om] *—11 | [وبایزید دران حمله‌ها همراه جلال بود وهیچ جدا نشد

: Z] *—3 | [که امیر ایکوتیمور داشت .Z add] 2 | [.Z om] *—1 ۱۲۳
آب بزرگ بود ازان آب : Z corr. X] *—4 | [ومجموع فرزرندان امیر ایکوتیموررا تغتمش سیاهی نموده لشکر حضرت صاحب‌قرانی‌را بخود می‌کشید : Z] *—5 | [ناگذشته

*—9 | [سلطان‌شاه : Z] 8 | [وقول : Z] 7 | [محمود خان .Z corr. add] 6 | [ودرین قول لشکر : .Z corr] *—11 | [وقول : Z] *—10 | [ویك قنبول دیگر هم در : .Z corr] از تدبیر آن حضرت صاحب‌قرانی دران جنگ : Z] *—13 | [حسینی .Z add] 12 | [امیر یکی آن بود که (چون .corr. add) هر دو لشکر در برابر یکدیگر صفّ کشیدند میمنه ومیسره راست کرد فرمان فرمود تا رجال (رجاله : MS ?) لشکر واستربان وشتربان وکوتلجیان در هر وثاقی که بودند مجموع خیمهای خود بر پای کردند ودر هر وثاقی یك آتش ودو آتش برکردند وچند روز قبل ازان بارندگی بود همه خیمها تر وخرگاهها نم داشت وآن روز آفتابی خوش همی‌تافت وروز هنوز بچاشت نرسیده که لشکرها 14 | [یاسامشی کرده در مقابل یکدیگر صفّ برکشیده ازان خیمه زدن وآتش کردن : N add. سنهٔ ثلث وتسعین وسبعمایه | 15 em. d'après Charmoy p. 161 — MNL که آن جماعت بدان التفاتی ندارند ودرین وقت پروای : Z] *—16 | قندوزجه خیمه زدن وآتش کردن فی الجمله درین روز که پانزدهم رجب سنهٔ ثلاث وتسعین وسبعمایه بود بموضع قندوزجه (sic)حربی عظیم واقع شد چنانچ نفیر گیرودار بفلك هفتمین رسید بهادران طرفین ومبارزان جانبین در طرد وتابش آمدند از آوای طبل وصدای نعل ونعرهٔ کورکاء رویین ونالهٔ کرّنای زرّین زمان وزمین چون رعد وبرق در جوش وخروش آمد آسیای طعن وضرب گردان شد از سحاب کمانها باران سهام باریدن گرفت وتیغهای فولاد چون صاعقهٔ بارقه بدرخشید از دمدمهٔ دمادمه وچمچمهٔ جیاد وغلغلهٔ اجناد وعطعطهٔ کفاح وقعقعهٔ سلاح ولوله درگروه وزلزله در مفاصل کوه افتاد واز صهیل اسپان وغریو دلیران ونعرهٔ شیرمردان رعشه بر اعضای کوه ورعده وقشعریر[ه] بر گروه انبوه پیدا شد صد هزار آواز مختلف ونعرهٔ مرادف وشخیر(ونعرور : em., MS ?) حیوانات از فراز فرش بمدار عرش می‌رسید وزفیر وعویل بآسمان می‌پیوست لشکرها باهم درآمیختند وبطعان وضراب باهم برآویختند سپر با سروران سخت‌رویی پیش آورد وتیغها با گردنان سرزنش درازکرد رمح‌را از بیم لرزه بر اعضا افتاد هرکه بتداعیٔ گرز وکوپال سرکوفته نمی‌شد بحجّت تیغ قاطع بفیصل می‌رسید وخواجه ضیاؤ الدین یوسف بن معین وشیخ اسمعیل از : Z] *—17 | [ودر چنین | [فرزندان شیخ احمد جام

حمله کرد وبرابر خودرا بگریزانید (وقولانجاق بهادر با : Z] *—1 ۱۲۴

یك قشون جنگ کرد وآن قشون‌را بازگردانید .corr. add) وامیرزاده امیرانشاه بهادر (حمله کرد .corr. add) وقول جوانغار یاغی‌را بشکست بعد ازو امیرعثمان عبّاس با غنیم خود درمحاربه بود که ناگاه از اسپ خطا شد با وجود [آن؟] پیاده حرب می‌کرد تا نوکرش اسپی دیگر برسانید وسوار شد وحمله کرد ویاغی‌را بشکست بعد ازان امیرزاده محمّد سلطان روی بقول یاغی نهاد وبیك حمله ایشانرا از جای برداشت وتقتمش بنفس خود مقابل امیرزاده عمرشیخ بهادر با بهادران خود حمله آورد وامیرزاده عمرشیخ *همچون کوه پابرجا (ازدست چپ همچون باد صرصر : × corr.*—) حمله کرد تغتمش ازانجا روی بتومان سلدوز آورد وایشانرا بزخم تیغ ونیزه خراب گردانید حضرت صاحب‌قرانی چون دید که یاغی عنان اسپ بگردانید وبمیان لشکر او درآمد بفرمود که بیك بارگی تمامت لشکر سوران انداختند وقول بزرگ نیز ازجای بجنبید وروی بیاغی آورد درین حال جکّه تواجی تاخته رسید وخبر آورد که تغتمش از قفای لشکر گردیده صفّ کشیده است درین اثنا از پیش امیرزاده عمرشیخ بهادر نیزکس رسید وتقریر کرد که تقتمش تومان سلدوزرا قاعًا صفصفًا گردانیده وازقفای تومان ما درآمده است وما درمقابلهٔ او بجنگ ایستاده ایم حضرت صاحب‌قرانی چون این خبرشنید با تومانهای قول بزرگ فی الحال بقصد او متوجّه شد بمجرّد دیدن سواد قول بزرگ که متوجّه اوگشته بود فرار برقرار اختیارکرد وهزیمت غنیمت شمرد لشکرش بعضی هدف شمشیر وتیر وبعضی گرفتار الجا وغنیمت بی حدّ وحساب بدست لشکریان افتاد بعد : Z] *—2 | [ودستگیر گشتند | [ازین فتح

: L *—4 | [والوس : Z] 3 | [ایل : × Z corr.] 2 | [که Z add.] 1 ۱۲۵

وآنچه بجهت خاصّهٔ شریفه ضبط [کردند] از حدّ عدّ وحصر متجاوز بود وگوسفند فامّا همچنان ملازم اردو می‌بود تا : Z] **—4 | ومواشی‌را خود شمار ممکن نبود برودخانهٔ یاییق رسیدند بوقت آنکه لشکریان هریك بگذشتن آب مشغول بودند فرصت یافته باکوچ واغروق خود فرارکرد وحضرت صاحب‌قرانی برتخلّف آن بی‌وفایئ ایشان التفاتی نفرمود وبسلامت درپناه وعزّ وظفر با غنایم بسیار کوچ برکوچ مراجعت فرموده بحدود ماوراءالنهر درآمد ودر تاریخ شکستن لشکر تغماق کاتب ومؤلّف این کتاب همایون‌را بیتی افتاده بود

خدایگان سلاطین شهنشه آفاق * شکست لشکر تغماق‌را بزخم چماق

ذکر معاودت حضرت صاحب‌قرانی از دشت قفچاق بماوراءالنهر حضرت صاحب‌قرانی چون از یورش تغماق بمبارکی در تختگاه دار السلطنهٔ سمرقند نزول فرمود بدیدار شاه‌زادگان وخواتین شادمانیها نمودند وطویهای بزرگ فرمود ومجموع دولتخواهان قدیم وخدمتگاران‌را بنواخت واز تنسوقات وتبرّکات دشت قفچاق والوس تغماق بلك از مجموع آفاق فراخور هرکس از هر جنس سوغات وسیورغلات بیش از حد ارزانی داشت وچند روز بدیوان مظالم نشسته بغور داد مظلومان رسید وبی‌دادگران ظالم‌را گوشمال بلیغ داد وبا سادات وعلما ومشایخ مجالس علمی ومحافل عرفی چنانچ عادت معتاد مبارکش بود داشته هر یك‌را بصلات وتشریفات بحسب مراتبهم مشرّف گردانید بترویج علم وتعظیم علما وتعمیر بقاع خیر رعیّت نموده بجهت قشلامشی متوجّه آهنگران شد ودر موضع جیناس یورت مبارك اختیار کرده نزول فرمود وزمستان دران محلّ گذرانید چون صولت سرمای زمهریر بصفای هوای دلپزیر بهار مبدّل گشت از یورت قشلاغ کوچ فرموده شکارکنان متوجّه دار السلطنهٔ سمرقند شدند ودر یورت دلپذیر کان‌گل سراپردهٔ دولت زده بعادت نزول فرمود مجموع شاه‌زادگان وامرا هرکس بجای خود فرود آمد طوی خانهاء بزرگ زده بترتیب زفاف مخدوم‌زادگان مشغول گشت سه فرزندرا که از نقاوهٔ دودمان دولت بودند جهة هر یك اردوی علاحده بزدند ویك دختر امیر غیاث الدین ترخانرا جهة امیرزاده پیر محمّد ویك دختر دیگررا جهة امیرزاده رستم فرود آورده یك دختر امیر حاجی سیف الدین‌را بجهة امیرزاده ابا بکر بن امیرزاده امیرانشاه بهادر دادند ودران ایّام بتهنیت آن بشارت اشارت فرمود تا طویهای بزرگ ترتیب کردند وخلایق از خاصّ وعامّ بعیش وعشرت اشتغال نمود چنانچ دران ایّام محکمهٔ یارغو ویاساق در توقّف بود وهرکس بموجب دلخواه خود عیش وکامرانی نموده بتنعّم وتلذّذ مشغول شدند بحیثیّتی که تایبان صدساله با طفلان ده‌ساله برابری کرده خرقهٔ تقوی وسجّادهٔ دعوی‌را بشراب ناب غسل داده مرهون مطرب وقوّال کردند چون مدّت آن عیش وطرب منقضی شد وموسم آن طوی وتنعّم باتمام رسید روی بضبط مملکت ونسق ولایت آورده عازم ممالك فارس وعراق وآذربایجان گشته

حکایات وحوادث ووقایع سنهٔ [Z add. 5] ؛ با امرا وارکان دولت مشورت [کرد]

ومدّت پنج سال درین یورش بود واین‌را [Z add. اربع وتسعین وسبعمایه] 6 | [روز جمعه غرّهٔ Z corr. add.] 7 | [لشکر پنج ساله گویند

۱۲۶ چون زحمت روی در ازدیاد : Z] 3 | 2 L om. | بجوُ شهر : L *—1

| 4 Q. XVII, 84 | 5 Q. XLII, 18 | 6 Q. II, 182 | 7 Q. XXVII, 63 | 8 [Z corr. add. داشت] | 9—* [Z corr. : کوچ کرده وچهارم رمضان] | [در روز یکشنبه 10 | [دوشنبه غرّهٔ غرّاء(?) بر در قلعه فرود Z corr. add.] 11 | [وعاشر رمضان بلب آب رسید Z corr. add.] | [وخانزاده آنجا طوی داد Z corr. add.] 13 | [بدار السلطنهٔ سمرقند Z add.] 12 | [آمد بجانب Z add.] 14 | 15—* em. d'après Z — MN om. | 16 [از ولایت یازر گذشته Z add.] | سیّد غیاث الدین 17 M add. in marg. | [مازندران

۱۲۷ ودرین وقت چون سیّد کمال الدین از وصول رایات : Z] *—1

همایون واقف گشت ارکان دولت واعیان حضرت خودرا جمع کرده در دفع آن واقعه فکر بسیار کردند آخر الامر بدان قرار دادند که در ولایت آمل قلعهٔ ماهانه‌سر اختیار کنند که در جهان قلعهٔ بدان محکمی نشان نداده اند وسیّد رضیّ الدین برادر سیّد کمال الدین صاحب‌اختیار آن قلعه بود اگرچه پیشتر میان برادران سیّد کمال الدین وسیّد رضیّ الدین بجهة مملکت نزاع ومخاصمت بود امّا چون دیدند که لشکر بیگانه بولایت در آمد با یکدیگر اتّفاق کرده پناه بدان قلعه بردند وچند فرسنگ‌را از حوالئ آن قلعه لایی بود تا سینهٔ اسپ بلکه زیادت‌تر ودر خیال ایشان آنکه [بیت]

بود ممکن ز نسر طایر چرخ * بصفوران انجم رقّه دادن
کلاه نیم‌ترك ماه نورا * توان بر تارك گردون نهادن
ولیکن ممتنع باشد پر عقل * حصار قلعهٔ آمل گشادن

وحضرت صاحب‌قرانی از استرآباد بجانب مازندران (وساری corr. add.) حرکت فرموده کوچ کرد وآن راه همه جنگل بسیار داشت فرمان شد تا لشکرهاء پیاده از پیش *—3 | [قلعهٔ ساری بازگذاشته : Z] 2 | [روان شدند خارها برّیده وراه‌ها بگشادند کند لشکریان بدان حدود در آمدند ودیههای معمور پر غلّه واجناس : Z] : Z] *—5 | [چون روی بماهانه‌سر نهادند Z add.] 4 | [وچهارپایان فربه بودند چنان می‌شود که سوار بتواند گذشت وبعضی مواضع نمدها وپلاسها بر روی چوپها

می‌انداختند تا اسپان خالی بزحمت ازانجا می‌گذشتند فی الجمله بهر کیفیّت که توانستند آن راه‌را قطع می‌کردند وبعضی محلّ چنان بود که هرچند سعی می‌نمودند قرب نیم فرسخ راه پیش چنان نمی‌شد که بتوان گذشت واز برای موضع فرود آمدن نیز همچنین بسیار سعی می‌بایست کرد چراکه مجموع لای بود وجنگل بعد از چند امّا [Z corr. add.] 6 | [روز که بدین نوع راهها بگشودند چون بحوالئ قلعه رسیدند وشیخ : [Z corr. ×] *—8 | [دراز [Z corr. add.] 7 | [حبّی‌خواجه درین روز شهید شد | [ورعداندازان وچرخ‌اندازان وتخش‌اندازان [Z corr. add.] 9 | [علی آمویی ونادرشاه ودران جنگ حبی‌خواجه پسر شیخ علی 11 M add. in marg. | [برًّا وبحرًا [Z add.] 10 | بهادر کشته شد

*—3 | [که حصار سوم است [Z corr. add.] 2 | [دران روز [Z add.] 1 ۱۲۸

برین کیفیّت هر روز جنگهای سخت همی‌کردند تا مضطرّ شدند در روز هشتم : [Z] درهشتم ذی الحجّه سنهٔ اربع وتسعین 4 M add. in marg. | [ذی الحجّه اهالئ حصار وسبعمایه قلعهٔ ماهانه‌سر فتح شد وچون برادران سیّد کمال الدین وسیّد رضیّ الدین اوّل سیّد کمال الدین وسیّد رضیّ الدین [Z add.] ;ببندگئ حضرت رسیدند حکم شد تا اکثر اسفاهیان ایشانرا : [Z] *—5 | [وفرزندان ایشان بیرون آمدند و (ودو پسر سیّد کمال الدین‌را از سمرقند : [Z] *—6 | [با عامّهٔ مفسدان گذرانیدند corr. add.) واز غنایمی که ازان قلعه بدیوان حضرت صاحب‌قرانی رسید ازان جمله هفصد شتروار نقره بود سوای طلا وآلات زر ونقره وکتاب وغیره واتباع واشیاع سادات‌را ازانجا کوچ فرموده بطرف سمرقند روان گردانیده ودر تاریخ فتح قلعهٔ ماهانه[سر] این مؤلّف‌را که دران واقعه حاضر بود این رباعی افتاده است [رباعی]

ای آنکه تراست مکرمت خوی وخصال * وز قلعهٔ ماهانه‌سرت هست نوال
هشت ازمه ذی الحجّه برو تا یابی * تاریخ مه وسال گرفتن بکمال

.....ذکر حوادث ووقایع شهور سنهٔ خمس وتسعین وسبعمایه حضرت صاحب‌قرانی چون از فتح آمل وساری باز پرداخت درمحرّم سنهٔ خمس وتسعین وسبعمایه بموضع شاسمان قشلاق فرمود ودران محلّ سرای عالی بنیاد نهاد وباندك فرصتی باتمام رسانید و(پیشتر corr. add.) ایلچی بدار السلطنهٔ سمرقند روان گردانیده (بود

بطلب مخدوم‌زادهٔ جهان وجهانیان شاه‌رخ بهادر (corr. add.] | 7 d'après ŠD et Ḫ—M :
| [Z om.] 10 | [Z om.] *—9 | [روز دیگر : Z] *—8 | نونك : N ,تونك
در : Z] *—2 | [بعد ازانکه از آب آمویه عبور فرمودند و : Z] *—1 ۱۲۹
وچند روز دیگر در یورت قشلاق : Z] *—3 | [ولایت یازر بموضع جلاون رسیدند
امیرزاده محمّد Z corr. add.] 4 |[گذرانید وبعد ازان که طلیعهٔ بهار پیدا شد در
: Z] 5 | [سلطان وامیرزاده پیر محمّدرا بمنقلای فرستاد وخود با سایر لشکرها
وازانجا بشهریار رسید آنجا Z corr. add.] 7 | [هراول : Z] 6 | [موضع شاسمان
امیرزاده امیرانشاه‌را فرمود که اینجا توقّف کن تا اورق که از پس می‌آید اینجا پیش
Z add.] 8 | [توجمع شوند وامیرزاده عمر شیخ‌را بطرف دست چپ به‌ایلغار فرستاد
واغجکی هم دران ایّام وفات : Z] *—10| بندگیٔ حضرت L add. 9 | [بند کردند و
یافته بود وبعد ازان ارتوقشاه بضبط سلطانیّه قیام نموده چون خبر رایات همایون
| [شنید بگریخت وحضرت صاحب‌قرانی برسید (وسلطانیّه‌را بگرفت corr. add.) آنجا
چون عازم بغداد بود کردستان عبور فرمود ومولی‌را پیش امیرزاده : L — MN *—11
بعزیمت بغداد روانه شد : Z] ;. . . .lac. . . . سلطان فرستاد تا فرمان رسانند که
| [براه کردستان ومُولِی‌را پیش امیرزاده محمّد سلطان وامیرزاده پیر محمّد فرستاد که
| [یکدیگر : Z] *—12

Z corr. add.] 2 | [چون بسنگ فرهاد وچمچمال رسید Z corr. add.] 1 ۱۳۰
درین اثنا قاصدی از پیش بندگیٔ حضرت رسید وامیرزاده Z corr. add.] 3 | [دربندی
: Ḫ — ŠD et MNL[Z] sic 5 | [چپ : × .Z corr] 4 | [محمّد سلطان‌را طلب فرمود
; جراوبروان : Z] 7 | [کور(کیو : × .corr) که ازمضافات قم است : Z] 6 | آوه
روز : M — L altéré dans MNL *—9 | [(AS پروانی) بروانی Z add.] 8 | [(AS: جراوپیران)
جمعه غرّهٔ ربیع الاوّل امیر صاحب‌قران بوروجرد رسیده نزول کرد وامیرزاده عمر شیخ آنجا
ملاقات کرد واجازت طلبیده بمرچل خود بازگشت وروز جمعه غرّهٔ ربیع الآخر امیر
روز جمعه غرّهٔ ربیع الآخر امیر: N ;صاحب‌قران بموضع وروجرد رسیده شب آنجا نزول کرد
وروز جمعه غرّهٔ ربیع الاوّل : L ;صاحب‌قران بموضع بروجرد رسیده شب آنجا نزول فرمود
امیر صاحب‌قران بوروجرد رسید نزول کرد وامیرزاده عمر شیخ بهادر آنجا ملاقات
کرده اجازت طلبید ومرچل (sic) خود بازگشت روز جمعه غرّهٔ ربیع الآخر امیر بموضع

وحضرت صاحب‌قرانی در : Z] **—9 | بوروجرد(sic) رسیده شب آنجا نزول فرمود غرّهٔ ربیع الآخر سنهٔ خمس وتسعین بوروجرد رسید وامیرزاده عمر شیخ بهادر آن سنه سردار مذکور محمّد قمی ومظفّر پروانی(بروانی : MS) واسفندیار کرهرودی را *با خود برده(× corr. *—) پیش بندگیٔ حضرت رسانید (فرستاد وخود از راه تودکان(sic) گذشته در وروجرد بندگیٔ حضرت صاحب‌قرانی‌را دید : × corr.) بعد ازان اجازت : Z corr.] *—12 | [ازانجا : Z] *—11 | [قُلْتَاش : Z] 10 | [خواسته بموضع خود باز گشت در هر منزل مردم .Z corr. add] 14 | [بار دیگر .Z add] 13 | [ودیگر روز خرّم آبادرا گرفت درکمین می‌گذاشت تا دزدان وحرامیان که بعد از لشکر پیدا می‌شدند می‌کشتند واز | [زال : Z corr.] 16 | [حشم(?) بسیار غارت کرده .Z corr. add] 15 | [پس می‌آمدند .Z corr. add] 17 | آنگاه در طلب ملك عزّ الدین بجانب خرّم‌آباد روانه شد : L **—17 چون امیرزاده عمر شیخ در آب سال پیوست باز فرمود که از طرف جوان‌غار کسی نماند ;[ترا بطرف برانغار می‌باید رفت او بطرف بران‌غار روان شد وبحویزه متوجّه شد ودران راه چون ممرّ برکردستان بود ودران مواضع راههای سخت .M add. in marg است بعد ازان که لشکر کوچ می‌کرد کردان از مواضع خود آمده بقایای لشکررا می‌غارتیدند حضرت صاحب‌قرانی جماعتی‌را فرمود که جیبه پوشیده درگوشهٔ کمین می‌کردند وچون بعد از کوچ کردن کردان می‌آمدند که آنچه یابند ببرند آن جماعت از کمین بیرون می‌آمدند وایشانرا می‌کشت ودرهر یورت جمعی از اکراد بدین سبب | کشته می‌شدند

۱۴۱ دران وقت که حضرت صاحب‌قرانی ازسلطانیّه روان : Z] *—1 می‌شد عزیمت بغداد فرمود درین ایّام که بولایت کردستان در آمد آن عزیمت ;از راه حویزه مردم حویزه .M add. in marg | 3 [براه حویزه .Z add] 2 | [ترك فرموده | [Z om.] *—6 | او .N[Z] add 5 | [حویزه : Z], شوشتر : L 4 | [دران نواحی .Z add] 7 [Z om.] | 8 L : ششتر(sic) | 9 [ابراهیم شاه .Z add] 10 | [توقّف : Z] 11 [Z add. | [از شوشتر

۱۴۲ 1 M_1 : مسقوت; M_2 : منقوت; N : منقوب, [Z : مَنْقُوت] 2 [Z corr. | [Z om.] *—5 | [خان .Z corr. add] 4 | منسوب است : M 3 | [از رود می‌گذشت .add وخود متوجّه شده کوچ کنان بقلعهٔ سپید رسیدند : L **—7 | [زهرا : × corr.Z] 6

8 N add. سنـــهٔ خمس وتسعیـــن وسبعمـــایـــه | 9 [Z corr. add. پنج] | 10 L : دو | 11 | [برجهای : Z]

۱۳۳ 1 [Z : محمّـد اوبهی از ابنـای ملوك كرت] | 2 em. d'après ŠD et Ḥ | *—3 [Z om.] | 4 [Z corr. add. برانغار] | 5 [Z add. بن آقبوقا] | *—6 | 7 M corr. × : in marg. بنـدگیٔ حضرت صاحب‌قرانی باشـد | *—7 [Z corr. جوانغـار] | 8 [Z : وشاه منصور با آن مقدار مردی] | [Z corr. × : غول حضرت صاحب‌قرانی باشد] مشهور است ایستاده مترصد (sic) که داشت عازم جنگ گشته در موضعی که بکود باطل | *—9 [Z om.] | 10 [Z om.] | *—11 [فرصت می بود چـون قراولان حضرت صاحب‌قرانی مکمّل مرتّب بـدوی نشین ناموس‌دار مشهور معروف هر یکی از اقلیمی گزیده جمع : Z] | *—12 [Z : کرده بود با ساز وسلاح ونزدیك حضرت صاحب‌قرانی رسیـد امّا کاری نتوانست کرد دیگر باره روی ببهـادران وپهلوان سپـاه خود آورد وگفت روز نـام وننگ است (وهنگـام هیجـا وجنگ است corr. add.) ویقین دانیـد کـه اگر در معرکه کشتـه نشویـم هرآینـه مرگ در کمین است وبهر حال می‌باید مرد چون مآل هر دو حال مرگست پس در میدان مردی بناموس مردن بهتر از ملوم ومذموم زبانهـا بودن (وچون علك خـاییـدهٔ افواه خاصّ وعـامّ گشتن corr. add.) واین بیت بر خواند [بیت]

من امروز کاری کنـم بی‌گمـان * کـه بر نامداران سرایـد زمان

(پهلوانان سپـاه corr. add.) وبهـادران درگاه او نیز آواز بر آوردند کـه [بیت]

تو شهریـاری ومـا بنـده ایـم * بفرمان ورأیت سر افگنده ایم

17 [Z corr. add. مجموع رضـا بقضا داده ودل بر مرگ نهاده] | 16 [Z : شاه منصور] | 18 ? M_1 عیدك, M_2 : ایل, N عبدل, [Z : عیدك], (Ḥ : عادلشاه) | [دو

۱۳٤ 1—* L : وبهـرام | 2—* L om. | 3 em. (ŠD et Ḥ : ایملـك) — MNL : ایملـك; lire وایملیـك ? | 4—* L om. | 5 L add. ومحرم | 6 sic L — MN : لـق | 7—* بعد ازانکه شاه منصور دو کرّت بر sic L — MN om. | 7 M (Ḥāfiẓ-i Abrū) add. in marg. قول حضرت صاحب‌قرانی حملـه کرد وکـاری دست نـداد متوجّـه قول براونغـار شد از تومانات امیر وامیرزادهٔ جهان وجهانیان شاه‌رخ بهـادر خلّد الله تعالی ملکه بهادران نام‌دار پسران امیر غیاث الـدین ترخان وامیر خواجـه راستی وامیر جلال وغیرهم برو

حمله کردند وبزخم تیغ وتیر میدان معرکه‌را لعل‌فام گردانید شاه منصور بعد ازان همه جدّ وجهد وکشش وکوشش هم دران گیراگیر وکشاکش از اسپ در افتاد وبجای پای سر نهاد فیل بند وفرزین بند تعبیه‌اش بضرب شاه‌رخی از هم بگسیخت از اسپ حیاة پیاده گشته شطرنج نبرد از رقعهٔ ملك بر چید سرش از تن جدا کرده امیرزادهٔ اعظم اعدل شاه‌رخ بهادر خلّد الله تعالی سلطنته بحضرت امیر صاحب‌قران آورد مجموع مظفّریان منصوری مخذول ومقهور گشته بقیّهٔ لشکرش اکثر بیاسا رسیدند [بیت]

او نیز برفت ازین گذرگاه * وآن کیست که نگذرد ازین راه

8 ? M : کترا, N : کنرا | 9—* L om. | 10 sic L — M : بپای, N : بپای et corr. : بسر | 11—** [Z : درین حال شاه منصور چون دید که منصوبهٔ قول بفرزین بند (وفیل بند corr. add.) محکم است وقشونات بسیار در عرصهٔ میدان (بعزّی شاه جهان corr. add.) ایستاده سر اسپ ازانجا بگردانید ورخ به برانغار (قول corr. add.) نهاد (امیرزاده محمّد سلطان دست چپ دشمن بشکست ومبشّر بهادر نیز مردانگی کرد corr. add.) بهادران تومنات (ونوکران : × corr.) امیر وامیرزادهٔ جهان شاه‌رخ بهادر خلّد الله تعالی ملکه وسلطانه پسر امیر غیاث الدین ترخان وامیر خواجه راستی وجلال وغیرهم (از ابر کمان corr. add.) تیرباران کرده وبزخم تیغ ونیزه میدان معرکه‌را از خون پردلان لعل‌فام کرده شاه منصور بعد از همه جدّ وجهد وکوشش وکشش هم دران گیراگیر وکشاکش از اسپ در افتاد وبجای پای سر بنهاد شاه منصور بیچاره چون از ضرب شاه‌رخی مات شد شطرنج حیوة از رقعهٔ ملك بر چیده جان پاك‌را از بساط بسیط خاك بروشنان افلاك سپرد سرش از تن جدا کرده امیر وامیرزادهٔ جهان شاه‌رخ بهادر خلّد الله تعالی ملکه بحضرت امیر صاحب‌قران برد ومجموع مظفّریان منصوری مخذول ومقهور شدند وبقیّهٔ لشکرش اکثر خراب شدند (وازکشته پشتها ساخته شد corr. add.) واین حال در سنهٔ خمس وتسعین وسبعمایه بود امیر علاؤ الدین اناق در تاریخ این واقعه گفته است [بیت]

شهریار عصر منصور آنکه او * در زمین ملك تخم داد کشت
ملك هشت از دار دنیا چون برفت * لاجرم تاریخ او شد ملك هشت

چون ایزد سبحانه وتعالی حضرت امیر صاحب‌قرانرا مظفّر ومنصور گردانید ظفر در رکاب

وبدروازهٔ .Z add] 12 | [ونصرت هم‌عنان بپای پشتهٔ رسید وبسر تل با چکاه نزول فرمود دیگر دروازها را بگچ وآجر بر آوردند : Z] *—14 | غنایم : L 13 | [سلم فرود آمد واز کلویان محلّات وخانها مچلکا ستانند که اسپ واستر وشتر پنهان ندارند | [واموال غایبانرا ضبط نموده هرچه از خزاین ودفاین

وبعد از قتل شاه منصور مجموع حکّام : Z] *—2 | الآخر : L—MN 1 ۱۳۵
عراق عجم وفارس که از نسل مظفّر یزدی بودند بتحت حکم در آمده بودند حضرت صاحب‌قرانی در نفی وابقاء ایشان با ملازمان دولت مفاوضت پیوست آنها که از تجربهٔ روزگار وقاعدهٔ دنیاداری باخبر بودند گفتند مدّتی مدیدست تا ایشان درین دیار حاکم بوده اند اگر ازین ورطه خلاص یابند ومیان ایشان ورایات جهانگشای بعد مسافتی پیدا آید در حساب است که مردم از اطراف بر ایشان جمع شوند واستیناف احتشاد واستعداد کنند وباز تدارك آن مهمّ‌را بتحشّم رکاب گردون‌سای وتحمّل کلفت چندین هزار عنان احتیاج افتد مرد عاقل باختیار فرصت فایت نگرداند ومکنت امکان بخیال معاودت از دست ندهد در زمینی که خار وخسك پاشیده باشد توقّع نیشکر ندارد وسینهٔ که بآزار خلیده بود ازان بوی وفا طمع نکند تعذیب دشمن‌را محبسی بهتر از (مطمورهٔ .corr. add) عدم کجا باشد حکم نافذ شد تا مجموع‌را گرفته بند کردند وآنکه ازیشان دورتر بود بطلب فرستادند وآن مملکت‌را سیورغال : em. d'après Z—MN *—3 | [امیرزاده عمر شیخ گردانید ومجموع لشکرهارا رجب سنهٔ خمس وتسعین .5 ML—N add | و : 4 L | رجب : L ,جمادی الاوّل [بیت] .Z add] 7 | [بموضع ماهیار اصفهان .Z add] 6 | [رجب .Z add] ;وسبعمایه

بعبرت نگه کن بآل مظفّر * شهانی که گوی از سلاطین ربودند
که در هفصد وخمس وتسعین زهجرت * دهم شب زماه رجب چون غنودند
[چو خرمابنان در زمانها برستند * چو تره باندك زمانی درودند

حضرت صاحب‌قرانی‌را چون از قضیّهٔ فارس فراغتی : Z] *—1 ۱۳٦
حاصل شد متوجّه اصفهان گشت وپیشتر امیرزاده محمّد سلطانرا بدان طرف | [فرستاده بود با جمعی امرا وعساکر چون خبر توجّه بندگیٔ حضرت بدان صوب بشنید فرموده خبر رسیدن : Z] *—4 | مرتّب می‌داشت باز : L *—3 | [بیست وششم : Z] 2 .Z add] 7 | [دیگر : Z] 6 | [که در اردو بودند .Z add] 5 | [آقایان وخواتین برسید

Z] *—11 | .L[Z] om *—10 | [و : Z] *—9 | [چهارم : Z] 8 | [ساختگی بسیار فرموده
از جانب .Z add] 14 | [وامیر شمس الدین: Z] *—13 | [جریده .Z add] 12 | [om.
| برگذرست : L *—17 | [چند روز .Z add] 16 | [ممالك آذربایجان : Z] 15 | [دیگر
: Z] **—4 | .L om *—3 | پنج : L 2 | [بجلکای کنبدك : Z] *—1 ۱۳۷
بتعجیل راندند روز دیگر (روز پنجشنبه به‌قولغای رسید .corr. add) *در
: N ,بیشلا : M 6 | [وآن ترکمانانرا دران نزدیك : Z] 5 | [دشت(× corr. *—)
.Z add] 8 | [ویاساقیان ببالای کوه بر آمدند و : Z] *—7 | [بشلا : Z] ,تشلا : L ,تیشلا
| ولشکر نیکامیشی کرده ایشانرا : L *—10 | .MN[Z] om — L sic *—9 | [کوکلتاش
بعد ازان مجموع امرا وامیرزادگان از عقب : Z] ,وامیر صاحب‌قران : L *—11
: آق‌سرای | 13 ? sic N — M_1 : | 12 em. d'après Z — MNL [ترکمانان بازگشته بسلامت
*—14 | le mot semble être un appellatif turc ou mongol ,اوبحرکوجا : L ;اوبحرکوجا
16 | [ازانجا لشکریانرا نامزد قلاع مفسدان گردانیدند : Z] *—15 | .M_1 ×, M_2 om
| [.Z om وامیر ساری‌بوغا و] 17 | [قورغان وکراوتو .Z corr. add]
کوچ کرده : L 3 | [ایّام : Z] 2 | وبحضرت بازگشتند و .L add 1 ۱۳۸
4 | بموضع جان‌بولاق رسیدند رمضان آنجا گذرانیدند وروز عید طوی کرده امرا
کوچ کرده به‌جان‌بولاق فرود آمد ورمضان آنجا بگذرانید وعید آنجا .Z corr. add]
Z] *—9 | .L om *—8 | .L om 7 | .L[Z] add عبد الرحمان 6 | [شوّال : Z] 5 | [کرد
| [تا اورا از میان مردم والوس او بیرون کند .Z corr. add] 10 | [خود با صد : × corr.
| [ازانکه لشکرها برسیدند والجای بسیار گرفته بودند باز : Z] *—12 | .L om *—11
13—* L om. | 14 L add. صبحگاهی | 15 L : سمین ;[.Z om ابراهیم]
: L *—2 | وصبح روز شنبه بیستم : L ;(sic)ونهم : MN — [Z corr.] 1 ۱۳۹
چراکه سلطان احمدرا همان ساعت خبر شده بود از رسیدن لشکر : Z] *—3 | در شب
از جسر گذشته بود وکشتیهارا بدان طرف کشیده ولشکریان چون برسیدند هیچ
*—5 | آب وخاك پیش ایشان یکسانست و .L add 4 | [کس بکشتی التفات نکرد
واین کمینه (Ḥāfiẓ-i Abrū) از حضرت صاحب‌قرانی انار الله : Z] **—6 | .L om
برهانه شنید که فرمودند که دران روز تقصیری واقع شد که اگر همان ساعة که
رسیدم در آب می‌راندم واز آب دجله بگذشت بی‌شكّ سلطان احمد بدست

می‌آمد امّا چون من توقّف کردم مهلتی یافت تا این زمان که لشکریان بگذشتند او مسافتی بیشی یافته بود وچون حضرت صاحب‌قرانی از آب بگذشت خواست که بنفس : L *—8 | [وایباج اغلان .Z corr. add] 7 | [شریف خود بر پی سلطان احمد برود و M 10 | از موضعی که بقریة العقاب موسومست فرمود تا از آب گذشته نیکامیشی کردند چند روز ساکن گشته امرا وامیرزادگانرا باطراف ونواحی نامزد گردانید .add. in marg وخود بعیش وعشرت مشغول شد در شرابخانهٔ سلطان احمد چندان شراب موصلی ودیاربکری وغیره از ذخیرهٔ چندساله موجود بود که در حدّ حصر نیاید حضرت صاحب‌قرانی امر فرمود که مجموع را در شطّ ریزند وچنین نقل کردند العهدة علی الراوی که چون شراب‌ها در دجله ریختند ماهیان از شرب آن چنان مست گشته بودند که از حسّ ودرك بازمانده بیجبر بر روی آب می‌آمدند وشکمهای ماهیان برعقب او : Z] *—11 | سفید می‌نمود مردم در زورقها نشسته بی زحمت می‌گرفتند | [برهنه کرده در پهلوهای کشتیها در آب راندند واز آب : Z] *—12 | [بفرستاد ایشان | [واشتر و : Z] *—14 | [بسیار از سلطان احمد ومتعلّقان او در راه افتاده : Z] *—13 : L **—17 | [با سلطان احمد رسیده : Z] *—17 | [رفته بود : Z] 16 | [بطرف : Z] 15 | وآخر الامر

.Z corr. add] 3 | وسلطان احمدرا : L[Z] 2 | [بن عبّاس .Z add] 1 ۱۴۰
ازیشان قریب دویست مرد گزین کرده باز ایستاد ودیگرانرا فرمود : Z] *—4 | [دو ,زخمی بدو : L — MN *—6 | [ایشانرا .Z add] 5 | [که بروید وبرین جماعة حمله کرد .Z corr] 8 | [Z corr. ×] *—7 | [بسیار زخمی بدو رسید ودست او مجروح گشت : Z] | .add [از مشهد حسین بن علی رضی الله عنهما گذرانیدند .MN[Z] om — L *—9 |

1 Q. LIX, 9 | 2-* (p. ۱۴۰, l. ۲۷) [Z : زانو زده عذرخواهی نمود] ۱۴۱
وحضرت صاحب‌قرانی دران چند روز در بغداد ساکن شد امرا وشاهزادگانرا باطراف ونواحی فرستاده چند روز بعیش وعشرت مشغول شد ودر شرابخانهٔ سلطان احمد چندان شراب موصلی ودیاربکری وغیرهم از ذخیرهٔ چندساله بود که در حدّ حصر خود نیاید حضرت صاحب‌قرانی فرمان فرمود که مجموع را در شطّ ریزند چنان تقریر کردند که ماهیان از شرب آن مست گشتند چنانکه بی‌جبر بر روی آب می‌رفتند وشکمهای ماهیان سفید می‌نمود بسان ماهی مرده (از حسّ ودرك بازمانده بودند

۱۴۱—۱۴۳

corr. add.) چنانکه لشکریان بی زحمت بسیار ازان ماهی گرفته ودران ایّام که حضرت صاحب‌قرانی در بغداد بود مزار امام احمد حنبل که *مشهور بود (از غلیان دجله اندراس وانطماس یافته بود : × corr. *—) تعمیر فرمود وحالا ان عمارت بر جای است ودران ایّام امیرزاده محمّد سلطان بهادر که بجانب کوهستان ودربند راه مکّه Z add.] 5 | L om. *—4 | 3 | [کردستان لشکر کشیده بود em. 7 | واگر نیز خواسته قوّت بدفع ایشان وفا نکرده L add. 6 | [ومدینه گرفته d'après ŠD — MNL : سه‌شنبه | 7—* [Z om.] | 8 [Z add. نقّاش] | 9—* sic MN — L : شب دیگر بکنارکول وغدیر عظیم رسیده Z] **—9 | بعد از چند منزل سه‌شنبه دیگر Z] 11 | انبار : M 10 | [فرود آمدند روز دوشنبه ازکنارکول کوچ کرده سه‌شنبه corr.] — MNL : لحمه | 12 [Z corr.] — M : ابرانی , N : ابرانی | 13 MN — [Z corr. : | 14—** L om. | [دربند نَاوْه‌سر

۱۴۲ 1—* [Z : در اوایل محرّم سنهٔ ستّ وتسعین وسبعمایه Z corr.] 2 | [در اوایل طرف او شطّ می‌رود واز دیگر طرف سنگ بود Z corr. add.] 3 | [اینـاغ add. هیچ کس‌را در مدّت عمر خود باج نداده بود بلکه ازمجموع حکّام که Z add.] 4 نزدیک او بودند خدمتی می‌ستاند تا ایشانرا مزاحم نشود ودماغ او بفضول ممتلی بود *درین حال که امیر صاحب‌قران قلعهٔ اورا محاصره کرد (پیشتر اخبار بندگیٔ حضرت (—* corr. × : شنیده بود] | 5—* [Z corr. × : فرستاده بود] | 6—* MN[Z] — L om. | وچون امیر حسن تکریتی که در M add. in marg. 9—* | L om. 8—* | [Z om.] 7—* مدّت عمر خود هرگز حکم هیچ پادشاهی‌را منقاد نگشته بود وبلکه ازمجموع حکّام که همسایهٔ او بودند باج وخدمتی می‌طلبید تا مزاحم ولایت ایشان نشود درین وقت که حضرت صاحب‌قرانی شهربند اورا فتح فرمود واو پناه بقلعهٔ بالا برد وبر جنگ | [یکجهت گشته درمخالفت مصرّ بایستاد حضرت صاحب‌قرانی فرمان فرمود

۱۴۳ 1—* em. — M_1 : در فصیل رو شدند; M_2 om.; N : تفصیل وبارو شدند | تفصیل بنوشتند : L *—2 | 2—** (p. ۱۴۲, l. ۲۳) M in marg. et [Z] add. تواچیان تمامت پیرامون قلعه‌را وجب در (بر : M) وجب بر امرای تومانات وهزارجات میان یکدیگر تخصیص کردند چهل نقب مقرّر فرمودند وهر یکی‌را (بمورچل خود M add.) چنانکه ذکر کرده می‌شود بتفصیل هر نقبی بعهدهٔ امیری گردانیدند وشب وروز

جاخویان بنقب کندن ولشکریان بخاك بیرون آوردن وامرا بکار فرمودن مشغول گشتند وحضرت صاحب‌قرانی (شب وروز Madd.) ساعت بساعت استخبار می‌فرمود که هر نقبی بکجا رسیده است وچند گز پیش رفته کار هر کس که پیش (زیادت : M) رفته بودی تربیت وانعام می‌فرمود واگر کسی پس مانده بودی سرزنش وتوبیخ (ادب وسیاست : M) می‌کردی واز جملهٔ آن نقبها (بعضی که بجوانغار رسیده بود (sic) Z corr. add.) یك نقب بسلطان محمود خان رسید وشیخ ارسلان یرغوچی بر سر آن بود ونقب دیگر پیر پادشاه بن لقمان بن طغایتمور خان ونقب دیگر خواجه علی اپاردی ونقب دیگر امیر الله‌داد بن توکل ونقب دیگر امیر جلال حمید وامیرشمس الدین علی (بن جمشید Z add.) ونقب دیگر برهان اغلان با امیر جمال الدین فیروزکوهی ونقب دیگر امیر یادگار بلخی ونقب دیگر امیر لطف الله بن باباتیمور (? بیانة: ور sic, lire) بن آقبوقا بهادر ونقب دیگر امیر حمزه ونقب دیگر امیر آدینه وتنکری بردی واز تومنات مخدوم ومخدوم‌زادهٔ جهانیان امیرزاده شاهرخ بهادر خلّد الله تعالی ملکه وسلطانه یك نقب بعهدهٔ عیدخواجه وموسیٰ طویبوغا شیخ ویك نقب دیگر امیر دولتشاه جیباجی وفرّخ قوشجی ونقب دیگر جرکس (فرخ : M) سوجی وبایزید ارس بوقا ونقب دیگر جلال باورجی وبیان قوجی (قوچین : M) وایشان دران نقب سی وپنج گز سنگ‌را برّیده بودند ویك نقب دیگر توبلاق قوجی (قوچین : M) وابو القاسم وامیر شمس الدین اوج‌قرا ویك نقب دیگر (توسقال لشکر قتلان M add.) علی درویش وشیخ حسن وشهسوار عراقی ویك نقب دیگر امیر طغایبوقا برلاس (بخارایی M add.) ویوسف بیك ونقب دیگر امیر سونجك بهادر وقوشون طویبوقا شیخ نقب دیگر اصیل قمی ونقب دیگر شیخ درویش (اللهی M add. ; خزانجی Z corr. add.) ونقب دیگر تومان امیرزاده امیرانشاه که امیر قطب الدین سر کرده بود ونقب دیگر *احمد بن محمّد بن سلطانشاه (امیر محمّد سلطان : M*—) نقب دیگر تغلق‌تیمور (یساول M add.) *ودو حمزه (وحمزه اپاردی : M*—) ونقب دیگر طاهر ساوهٔ ونقب دیگر امیر جهان‌ملك بن ملکت ویوسف جلیل ونقب دیگر امیر دولتخواجه ارلات ویك نقب امیرزاده عمر بن امیر مؤیّد *نقب دیگر (× Z corr. *—) شیرزاد بن اوج قرا (وپیر امیر. Z corr. add.) یك نقب دیگر امیر محمّد بیك وامیر درویش نقب دیگر تیلك (تولك : M) قوجی (قوچین M) که قشون امیر عثمان عبّاس‌را سر کرده بود یك نقب دیگر امیر خواجه راستی وقرا محمّد یك نقب دیگر امیر یحیی

وایدی بردی بخشی یك نقب دیگر تومان امیر یادگار یك نقب دیگر امیر منکلی خواجه وکیبکجی یرتجی ونقب دیگر امیر شیخ محمّد بن امیر ایکوتیمور نقب دیگر امیر شاهملك نقب دیگر امیر الجای بوقا وایسن تیمور (اورتیمور : M) نقب دیگر اردشیر تواجی یك نقب دیگر امیر سیّد خواجه بن شیخ علی بهادر ویك نقب دیگر الله‌داد وامانشاه خزانجی ویك نقب دیگر شیخ علی ولالم برلاس (قورجی : Z corr. ×) وامیر استوی ویك نقب دیگر یاییق صوفی وچون او بنسبت درمیان اولوس جغتای بیگانه بود میخواست که طریقهٔ یکجهتی بحضرت امیر صاحبقران نماید جهد بسیار می‌نمود نقب دیگر (بخواجه مسعود وسایر : Z corr. add.) سربداران خراسان بود بسنگ رسید وبیرون نرفت ایشان نیز مدد نقب یاییق صوفی شدند نقب دیگررا مراد وامیر حاجی (Z corr. ×) خدایداد سر کردند وسایر امرا در تسخیر آن قلعه سعی نمودند تا چهار دیوار آن حصن محکم وسدّ معظّم که نشیب وفرازش بشری وثریّا رسیده بود وپایان خندق وسر کنگره‌اش بماهی وماه پیوسته از بسیاریٔ نقب وحفر چون چشم زره نوکر پیش بندگیٔ حضرت صاحبقران فرستاد : Z corr.] 3 | وخانهٔ زنبور شد بندگیٔ حضرت فرمود که بیرون آید والّا در روز قلعه‌را می‌گیرم آن نوکر بازگشت که جان اورا درخواست کند امیرزاده قبول Z corr. add.] 4 | [بعد ازان نوکر دیگر اورا گفت تا برادرت بیرون نیاید Z add.] *—5 | [فرمود نوکرش رفت وبرادرش آمد سخن صلح بجایی نخواهد رسید اگر او نمی‌آید تو دیگر زحمت مکش وهم آنجا باش چند کرّت آمدی وسخن شنیدی مبالغه احتیاج نیست چون برادر [در] قلعه وآن برج : Z] ;.L om. *—7 | L om. *—6 | [رفت وآن پیغام رسانید با یکدیگر مقرّر که نوکران یاییق صوفی نقب زده بودند بیفتاد واز طرف قلعه بیست مرد بران برج | [دیوارها که مانده بود همه‌را Z add.] 8 | [بودند بیفتادند وجمله هلاك گشته و وبرجی‌را که یاییق صوفی نقب کرده بود بیفتاد وبیست مرد از اهل قلعه : L *—9 : L **—10 | [Z corr. ×] MN —*—10 | که بدان دیوار بودند بیفتادند وهلاك شدند تا رخنه چنان شود که قطار شتر بی زحمت : Z] *—12 | بودند : L[Z] 11 | برجی عظیم | [روان بگذرد من رخصت جنگ نخواهم کرد تا ره

واین حال در منتصف محرّم Z add.] 2 | [ومجموع سپاهی‌را : Z] *—1 ۱۴۴

3 Q. XXVII, 53 | 4 Q. II, 252 | 5 Q. III, 11; XXIV, | [سنهٔ ستّ وتسعین وسبعمایه بود

| [وامرا : Z] *—8 | [بعد ازان : Z] 7 | سنهٔ ستّ وتسعین وسبعمایه .44 | 6 N add
| درین حال در حلّه بود حکم نافذ شد تا متوجّه بصره گردد : L *—10 | دجله : L 9
,اطراف : L 13 | هم بدان طرف متوجّه شدند : L *—12 | .11—* L om
| [مواضع : Z]

١٤٥ 1—* [Z : وبعد از رفتن لشکر در بغداد قحط شده بود] 2 | [وبعد از رفتن لشکر در بغداد قحط شده بود
به‌ایل ارغون ایلچی فرستاد وایشانرا : [Z corr. ×] *—3 | [آن اطراف : [Z corr. ×
بایلی وانقیاد دعوت فرمود ونصیحت کرد که هرکس که سر از انقیاد وطاعت بردارد
خون خلایق در گردن او وهرکس که سر طاعت بر آستان عبودیّت وانقیاد نهد
بمراحم خسروانه وعواطف پادشاهانه سرافراز گردد بعد ازان امیرزاده امیرانشاه
*—4 | [بهادر بطرف بالاء آب شطّ فرستاد وامراء بزرگ‌را همراه او روان گردانید
*—5 | [امیرزاده عثمان بن امیرعبّاس‌را برسر ایشان بگذاشت : Z] **—4 | .L om
طاوق رسید ولشکریانرا فرمود که ازانجا جو جهت اسپان .[Z corr. add] 6 | .L om
| وقزل میر علی : M *—8 | [سارق علی اویرات : Z] 7 | [گرفتند وازانجا گذشته بقعلهٔ
وبخشش وانعام تا حدّی فرمود که فرزندان ایشانرا پرسید ومجموع‌را .[Z corr. add] 9
علیحده چیزی بخشید ودختران ایشانرا علیحده وفرمود که چون فرزندان شما
11 | [یونس : .Z corr] 10 | [کدخدا شوند ایشانرا چیزی باید وباز انعام فرمود
| [ومجاوران .Z add]

١٤٦ 1 [Z corr. add. وبجهت عرض این معنی پیک خود فرستاده بود] *—2 | [وبجهت عرض این معنی پیک خود فرستاده بود
* اجازت شد که ولایت‌را : Z] **—5 | حوحوبین : L—MN 4 | حصن : L 3 | .L om
بغارتند (فرمود که بایلغار روند بعضی امرا رفتند وبرانغار(?) وایل حسین(?)
وقراقویلوق‌را غارت کردند وبعضی دیگر از امرا به‌ایل جوانغار(sic) وایل
: N – .sic M corr 6 | [ایقاج‌قابوقی رفتند وایشانرا غارت کردند : × .corr *—)
ودران : Z] *—8 | [وکوتوال .Z add] 7 | [رها : .Z corr] ;رقّه از بلاد شام : L ;رقّه
: Z] 10 | [وسایر امرا ولشکریان بشهر در آمدند .L add 9 | [نزدیك کوهی بلند بود
14 | روز : L 13 | [ایّام بدان موضع: Z] 12 | خیمهٔ : NL—M[Z] 11 | [دران نواحی
وبعد ازان سردار بطمن نیز بخدمت آمد وپیش‌کشهاء لایق ترتیب .[Z corr. add
| [کس .Z add] 15 | [داده بعرض رسانید

درین ایّام که حضرت : Z] 3 | [وبماردین : Z] *—2 | [ونقود : Z] 1 ۱٤۷
*—5 | 4 Q. XXXI, 19 | [صاحبقرانی بظاهر ماردین نزول فرمود خبر واقعهٔ امیرزادهٔ
دران ایّام که حضرت صاحبقرانی ممالك فارس وعراق عجم مسخّر گردانید : Z]
اورا بحکومت وسلطنت آن دیار مقرّر گردانید وعازم جانب بغداد شد وامیرزاده
ممالك مذکوره‌را ضبط فرموده قانون مملکت‌را برعدالت ودستور ملك وملّت‌را بر
قاعدهٔ دین ودولت مقرّر فرموده چنانچ جمیع احشام وایل والوس که بهر طرف متفرّق
شده بودند مجموع بجمعیّت خاطر مرفّه الحال جمع گشته جمهور طوایف دور
ونزدیك وترك وتازیك دل برخراج گذاردن وباج سپردن نهاده بطوع ورغبت
بوظیفهٔ خدمتگاری وبردباری مشغول گشته وبعضی از سپاهیان شاه منصوری که
در قلاع جبال مثل حصن ربنه (sic MS) وقلعهٔ فرگ (وجسر سربند .corr. add) ودیگر
قلاع متحصّن شده بودند بعضی‌را بلطف در ربقهٔ طاعت آورده وبعضی‌را بقهر در
قلادهٔ اطاعت کشیده کسان ونوکران نیك بطلب فرزندان ومتعلّقان خود باوزکند
فرستاد چون فرستادگان او باوزکند رسیدند سلطان محمّد بایقرا از حرم حرمت
عصمت‌شعار عفّت‌دثار ملکت آقا متولّد شده بود مجموع متوجّه فارس گشته
وچون بسمرقند رسیدند آن طفل‌را بجناب سلطان‌بخت آغا بجهة محافظت
وتربیت سپردند وباقی متعلّقان متوجّه فارس شدند وچون بفارس رسیدند
ایلچیٔ حضرت صاحبقرانی برسید که امیرزاده عمرشیخ بهادررا طلب فرموده بود
امیرزادهٔ مرحوم مغفور با جماعتی ازمخصوصان خود ومشهوران فارس ومعروفان
عراق متوجّه اردوی اعلا گشته امیرزاده پیرمحمّدرا همراه خود گردانید وامیرزاده
اسکندررا درمملکت فارس بقایم‌مقام خود بگذاشت وبراه بغداد بموضعی مختصر
رسیدند که آنرا خرماتو گویند وچند خانهٔ معدود مردم بی‌وجود آنجا ساکن بودند
قچرچی تقریر کرد که درین موضع غلّهٔ فراوان خواهد بود امیرزاده یك دو نوکر فرستاد
که تغار آن مواضع‌را بلشکریان دهند کردان کوتاه‌اندیشه در بر روی فرستادهٔ
امیرزاده عمرشیخ بهادر بستند فرستادگان مراجعت نموده صورت حال چنانکه بود
تقریر کردند امیرزاده عمرشیخ بهادر ازان درغضب وبی‌التفاتانه بخود سوار گشت
وجماعتی که حاضر بودند ایشان نیز بموافقت او سوار شدند چون بمقابل آن
وحشت‌آباد رسیدند رعایارا وهم زیادت شد از غایت کم‌عقلی تیری بطرف سواران

انداختند وبرج وباروی آن قلعه چنان نبود که آنرا از دو سوار یك ساعت محافظت توانستندی نمود امیرزاده عمر شیخ را آتش غضب بیشتر شد خواست که پیشتر رود سپر از قورجی بستد وتا نزدیك بارو برفت وامیرزاده پیر محمّد نیز متعاقب برسید وپیش پدر آمد که منع کرده اورا بازگردانید ناگاه تیر بلا از کمان قضا گشاد یافت وبر سر آن شیر ژیان رسید ودر ساعت هلاك شد . . . . . فریاد از نهاد بهادران سپاه بر آمد وهم در حملهٔ اوّل آن کلاتهٔ نامبارك را درهم کوفته بی‌سعادتان آنجارا با طفل شیرخواره پاره پاره کردند واستخوان حضرت سعید مرحوم مغفوررا در محفّه نهاده آوازه در انداختند که جراحتی رسیده امّا کیفیّت حال را مشروح نبشته توکل بهادررا بحضرت امیرصاحب‌قران فرستادند وامیرزاده پیر محمّد جسد بزرگوار پدر خودرا بدار الملك شیراز برد ودر راه چنان کردند بجهة صلاح ملکی که کسی بران وقوف نیافت بعد ازان که بدار الملك شیراز رسیدند سردابهٔ اختیار کرده [صندوق اورا درانجا نهادند |

توکل بهادر آن خبر ناخوش ومصیبت جان‌سوز باردوی : Z] *—1 ۱۴۸ [همایون رسانید |

سنهٔ ستّ وتسعین .3 N add | قورقجیان (sic) : 2 L | [.Z om] *—1 ۱۴۹ وباسفن (? sic) رسیدند : L *—5 | [ونصبین .Z corr. add] 4 | وسبعمایه × .M_1 corr ; *—6 | [.Z om] ; بطرف نصبین متوجّه گشتند وآن حوالی را غارت کردند : .in marg وحل بمثابهٔ رسید که پای وهم‌را مجال گذار وسوار اندیشه‌را امکان رفتار : Z] دران موضع نماند لشکرها بدست وپای فرو مردند اسپی که قدم بر لای زدی از بالای شکمش بگذشتی وهر شتری که سر یکموی از جعده بیرون آمدی همچنان با باردران ورطهٔ خون‌خوار فرو رفتی هر کرا صد اسپ خالی در جنیبت بود وآنکه بغیر از یك درازگوش نداشت مساوی الحال ومتساوی المال شدند مال همه بجایی رسیده بود که از وضیع وشریف وامیر ووزیر وصغیر وکبیر باجمعهم دامن در میان زده جز بر یك عصا دست‌رس نداشته بسیار کس که بامّید تغیّر هوا وتبدیل بلا خیمه زده بر کنار رهها فرود آمده بودند که همچنان بار وبنه‌را گذاشته از همه بگذشتند بسیار سپاهیان پهلوان که اسپان گرانمایه‌را در میان گل بگذاشتند وشتران خودرا چندانی در گل بماندند که عدد آنرا خدای داند عالمی‌را دست بر سر وپای در گل

مانده بود دلاورانرا چون جان از کار بماند وکارد باستخوان رسید هر تومانی باجتهادی وهر هزارهٔ بپیش افتادی تجربهٔ(؟) خلاصی وتدبیری بیرون‌شدی بنیاد نهادی بعضی نمدها وگلیمها برممرّ پهن کرده چهارپایانرا بدست ودندان کشیده بدین نوع بیرون می‌آوردند وفریقی دیگر جمالان آن لجّهٔ عمیق‌را بهر طریق که بود بهزار جرّ ثقیل وسعی جمیل بیرون می‌بردند القصّه بهروجهی که بود لشکرها خان ومان بر جای گذاشته جان خودرا بساحل سلامت رسانیده بر قاعدهٔ خود هر یك درخور حال هر یك معیّن که داشته کوچ کرده متوجّه موصل (کهنه corr. add.) گشته ودر دهم 7 L add. | [جمادی الاوّل سنهٔ خمس وتسعین وسبع‌مایه بود که بدانجا رسیدند | [ایلچی : Z] 9 | [از مردم جزیره Z add.] 8 | از اعیان

با این ایلچی همراه گشته ایلچی‌را : Z] *—2 | [وآقایان بخانه : Z] 1 ۱۵۰

بجانب Z add.] 3 | [بگرفت ومجموع ییلاکات وهرچه همراه داشت تصرّف نموده که دران طرف بود Z add.] 6 | [گرفته Z add.] 5 | جزیره L[Z] add. 4 | [جزیره : Z] 10 | بچهل : L 9 | [روز پنجشنبه Z corr. add.] 8 | [یاساقیان : Z] 7 | [جمله‌را : Z] *—12 | سنهٔ ستّ وتسعین وسبعمایه N add. 11 | [وچند سل وصناج الجاهارا حضرت صاحب‌قرانی چون باغرق رسید باز لشکررا ترتیب فرمود ومجموع پیادگانرا که اسپانرا دران گل ولای تلف شده بود اسپ داد وهر یك‌را بنوعی تربیت ونوازش | [فرمود که مجموع مرفّه وخوش‌خاطر گشته بار دیگر عزیمت (ماردین corr. add.) فرمود ونواحئ ماردین‌را *تا پنجاه فرسنگ(× corr. *—) همه عالیها سافلها Z add.] 13 عساکر منصور بحوالئ ماردین محیط گشته فرود آمدند : Z] *—14 | [گردانید 15 L add. | [واهالئ آن شهر وجمعی که از اطراف ونواحی پناه بدانجا برده بودند اهل شهر طمع از دیوار وبارو بریده روی بقلعهٔ کوه نهادند : Z] *—15 | بسیار وآن شب همچنان یاسامیشی کرده در Z corr. add.] 16 | [وخلقی بسیار ازیشان 18 | [امان خواستند وقماشات : Z] 17 | [موضع خود هر یك از بهادران ایستاده بودند وولادت باسعادت مخدوم ومخدا ومزادهٔ جهان وجهانیان [الغبیك کورکان] Z add.] در نوزدهم جمادی الاوّل سنهٔ ستّ وتسعین وسبعمایه بمقام سلطانیّه | [اتّفاق افتاده است وخبر آن درین ایّام بحضرت امیر صاحب‌قران رسید وازماردین عزیمت معاودت نموده جمیع راههارا : Z] *—1 ۱۵۱

| [بر لشکریان بخش کردند *حضرت صاحبقرانی بطرف بَشَارِی توجّه نمود (corr. ×—*)
| [وحضرت صاحبقرانی چند روز دران نواحی : Z] *—3 | 2—* L om.; [Z corr. ×]
5 | [بلب آب بزرگ وبعد ازان از آب گذشته بطرف بِشَارِی روانه شد Z corr. add.] 4
[Z corr. add. (sic) سیّد خواجه : Z corr.] 6 | [که موسوم است ایمد MNL— 7 |
[Z corr. × : اوزبکیان] |

۱۵۲ 1—* L : حرمتی که اورا بود دیگریرا نه | 2 [Z corr. add. وپسرش]
وجولکاء مهروانی‌را وآنچه دران نواحی بود ضبط کرد ومیافارقین وبَطْمَن Z corr. add.] 3
L *—5 | ودر میان فرح وباتمان ازما : em. d'après [Z], ŠD, Ḫ — MN *—4 | [وعَشْمَا
[Z] om. | 6 em. d'après [Z] — MN : سیواس | 6—* L om. | 7 [Z om.] | 8 N add. سنهٔ
ویك اسپ Z corr. add.] 10 | شرف الدین : L 9 | ستّ وتسعین وسبعمایه
ترونج (ترونح : MS ?) آورده بود که چندین توبچاقان وبدویان که از اطراف آورده
13 | L — MN[Z] om. 12 | [با وی Z add.] 11 | [بود هیچ یك با او برابر ندویدند
| [خوی ومرند : Z] 14 | [وروز پنجم Z add.]

۱۵۳ 1—* ? conj. d'après ŠD et Ḫ (خاقان) — M_1 : عادل امیر صحن
عادل : Z corr.]; عادل امیر ... lac. ... : L; عادل امیر صحن : N; (عبد الجوز : × corr.)
| [نوکری : Z corr.] 4 | [الشکرد : Z corr.]; الیش کرد M corr. — NL 3 | [Z om.] *—2 | [الجوز

۱۵٤ *—3 | [قرا محمّد : × Z corr.] 2 | [شانزدهم شعبان Z corr. add.] 1
ولشکرهای متفرّق گشته (که همراه امیرزاده محمّد سلطان بودند corr. add.) برسیدند : Z]
| [ودران شب لشکر بسیار بکوه بر آمدند چون روز شد

۱۵۵ ورعایای خودرا بیرون کرد دیگر باره حرب آغاز Z corr. add.] 1
امانشاه زخم خورد وارغونشاه بجای او رفت قریب ده ارغمچی Z corr. add.] 2 | [کرد
| [آتش زدند وآن برج بیفتاد Z add.] 3 | [بالا رفته بودند

۱۵٦ 1 [Z : غرّهٔ شوّال] | 2 [Z corr. add. ومادر] | 3 [Z corr.] — MNL :
وهر کس از یاغیان که پناه بدان : Z] *—5 | [مضراب برلاس : Z corr.] 4 | ایدینك
ودران نواحی هرکه سرکشی کرده بود وگریخته همه‌را : Z] *—6 | [جنگل برده بودند
گذشته وباردوی اعلا : Z]; L — MN om. *—7 | [پیدا ساخته غارت کردند وایل و
| [ملحق شده

۱۵۷ اتّفاق آن ولادت بحدود الاطاق (منك‌كول : × corr.) 1 [Z add.
—[Z] 4 L(corr.) | 3—* [Z om.] | منكول : L 2 | [آذربایجان بود در اثنای این طویها
| [اختیار قشلاق فرموده .Z add] 5 | محمّدآباد : MN

۱۵۸ ذكر احوال سلطان احمد درین سال بعد ازانكه از بغداد .Z add] 1
گریخت دران ایّام كه حضرت امیر صاحبقران ببغداد رسید وسلطان احمد گریخت وامیر عثمان عبّاس بر عقب او رفته بموضع كربلا جنگ كردند چنانك شرح آن تقریر كرده آمده است سلطان احمد دران هزیمت متوجّه جانب حلب شد وبحدود شام در آمد دران ایّام حاكم ممالك مصر وشام برقوق بود گماشتگان او كه در حلب بودند سلطان احمدرا استقبال كردند واكابر حلب با پیش‌كش ونثار پیش سلطان احمد آمدند واو چندگاه در حلب بود بموجب حكم سلطان برقوق هرچه مایحتاج سلطان احمد ونوكران ومتعلّقان او بود مجموع مرتّب ومهیّا می‌داشتند وسلطان احمد مدّتی كه در حلب بود با ماه‌رویان عرب عیش بسیار كرد وشباروزی جنگیان وعودیان وارباب طرب ملازم او بودند واز پیش برقوق ایلچی رسید رعایت بسیار نموده بود وسلطان احمدرا بتعظیم یاد كرد وخودرا بنسبت او بنده خوانده وگفته كه مجموع ممالك ونوكران من محكوم تواند بهرچه فرمان فرمایی فرمان برند ... وسلطان احمد ایلچیٔ برقوق‌را رعایت بسیار نموده وسه اسپ خوب وقبا وكلاه وكمرداد بعد ازان ساختگیٔ تمام كرده متوجّه جانب دمشق شد چون بدانجا رسید اكابر شام باعزاز تمام استقبال او نموده اورا بدار الاماره فرود آوردند وچند روز كه آنجا بود عشرت بسیار كرد [بیت]

بسی كرد شه ذوق اندر دمشق * ازیراكه بد شام مأوای عشق

وازانجا بعد از چند روز دیگر متوجّه مصر شد وچون نزدیك رسید برقوق بنفس خود استقبال او نمود وصد وسی اسپ باری وسی وسه جامهٔ طلادوزی با دیگر اساس وامتعه پیش‌كش سلطان احمد كردند واورا نزدیك رود نیل بموضعی كه هوای خوش داشت فرود آورد وهرچه دربایست بود از مفروش وملبوس ومطعوم درخور همّت پادشاهانه پیش سلطان احمد فرستادند وسلطان احمد نیز مصریانرا رعایتها نموده چیز بسیار داد وچند روز بصحبت وعشرت گذرانید بعد ازان سخن بامور ملكی رسید برقوق گفت كه من لشكر بسیار می‌دهم ومایحتاج ایشان ترتیب می‌كنم [شعر]

سپه‌را ز مصر وز شامات ران * بکن رزم با شاه صاحب‌قران
شه مصر برقوق نیکونهاد * درگنجهارا همه برگشاد
بگنجور فرمود کای شهریار * بروسیم وگوهر چه داری بیار
هزار ودو صد بار بد سیم وزر * دگر تیغ بسیار ودرع وسپر
کمان دمشقی وتیر خدنگ * که در سنگ‌خارا رود بی درنگ
سراسر بر احمد شهریار * بیاورد برقوق نیکوشعار

بعد ازان سلطان احمدرا با لشکرهاء مستعدّ بجانب حلب روان گردانید سلطان احمد بحلب رسید شنید که امیر صاحب‌قران از بغداد بجانب ماردین رفته است وازانجا بقلعهٔ اونیك وازانجا بگرجستان وبعد ازان از دشت قفچاق خبر لشکریان(sic) تقتمش خان شنید متوجّه دشت گشته است کسان برقوق واورا عذرخواهئ بسیار نموده از حلب با لشکری سنگین متوجّه بغداد شد وخواجه مسعود سبزواری با سه هزار مرد در بغداد بود بعد ازانکه از توجّه سلطان احمد خبردار گشت بغدادرا باز گذاشته بجانب ششتر رفت وسلطان احمد ببغداد رسید باردیگر در بغداد متمکّن شد در اوایل شهور سنهٔ سبع وتسعین وسبعمایه ذکر وقایع وحوادث سنهٔ سبع فامّا .Z corr. add] 3 | در سال هفتصد ونود وهفت .2 N add | [وتسعین وسبعمایه : 4 L | [امرا واناقان اوسخنان فتنه‌انگیز گفته بودند واورا بر صلح نگذاشتند .Z add] 7 | [بندگیٔ حضرت‌را نادیده .Z corr. add] 6 | [Z corr. ×] *—5 | دریا | [را ازکیفیّت ایشان معلوم شد .Z add] 8 | [که از امرای معتبر آن دیار بود

از .Z corr. add] 3 | [ترك .Z corr. add] 2 | [قراول .Z corr. add] 1 ۱۵۹
قَوْرَای به‌آب تِرْك آمده است واز بالای آب ترك روی .Z corr. add] 4 | [کویمه | [وشرایط پاس واحتیاط بجای آوردند .Z add] 6 | ونزدیك لشکر : L *—5 | [بزیر آب ایشانرا سرشد وباقی‌را ترتیب قول ومیمنه ومیسره (وامیرزاده .Z add] 8 | .MN[Z] om — L *—7 : Z corr. ×] *—9 | [محمّد سلطان‌را قول ساخته .corr. add) بگذشت وبا این قوشونات *—11 | [با آن مردان آراسته .Z add] 10 | [جلال الدین سلطان پسر توقتمش خان *—14 | [استمداد نمودند و .Z add] 13 | [از هر قوشونی .Z add] 12 | [بیك : Z corr. ×] وامیر اللـه‌داد فرود آمد وحسین ملك قوچی وامیر .Z corr. add] 15 | [Z corr. ×] | [مضراب برلاس واستوی با قشونات خود فرود آمدند

۱۶۰ 1 dans L lac. de 1—2 mots | 2—* L — MN : وقوشونهای بوی ;Z] بمدد بندگیٔ حضرت رسید وبر .Z corr] *—4 | [Z om.] *—3 | [وقسونات(corr. ×) وحمله کرد ومدد حاجی سیف الدین : .Z corr] *—5 | [دشمنان حمله کرده ازان هیبت | [بن امیرزاده عمر شیخ بهادر .Z add] 6 | [کرده دست چپ دشمن را شکستند و

۱۶۱ ضابط وصاحب : L 2 | [باکثر الوس یاغی محیط شدند : Z] *—1 : L—MN 5 | [تین : × .Z corr] 4 | [وارزولوق : Z] ;وارزوق لق : L—MN 3 | اختیار آنجا از غارت .Z corr. add] 7 | [ایل ومردم : × .Z corr] 6 | [رفته .Z add] ;اوزین وهمچنان ایلغارکنان بشهر .Z corr. add] 8 | [شدن خراب‌تر شدند وبندگیٔ حضرت | [(قوبونجی : × .corr)قوبوجی : Z] ?10 | 9 [Z om.] | [اروس قراسو نام رسیدند

۱۶۲ | [چنان ساخته که سکّان آن مواضع ترك خان ومان گفته : Z] *—11 | اختیار : L 1

۱۶۳ | وایشانرا : L *—4 | قیر خان : M_1 corr. 3 | L om. *—2 | L om. *—1

۱۶۴ | وبآتش : L *—6 | ایشانرا : L *—5

1 L om. | 2 L add. ایشانرا | 3—* L : براه پیش‌کند | 4 Q. XLI, 46; | اشکوخان : NL —(اشکوچان aussi) M 7 | قموق : L 6 | ولایات : L 5 | XLV, 14 | قوموق : L ;قوموقلق : M — N 8

۱۶۵ 1 L : وشمخال | 2 L add. موضع | 3—* sic MNL — [cf. Z p. 124 l. 24]; ʿAS : زره‌گران | 4 L om. | 5 M_1 — M_2 : اغدام ;NL : آغدان |

۱۶۶ ذکر وقایع وحوادث سنهٔ ثمان وتسعین : Z] (p. ۱۶۲, l. 7) **—1

وسبعمایه ذکر فرستادن امیر صاحب‌قران امیرزادهٔ اعظم امیرانشاه وامیرزاده محمّد سلطان‌را بجانب ولایت چرکس در افتتاح شهور سنهٔ ثمان وتسعین وسبعمایه (موافق سیچقان ییل کُوْن یَنْکَا لَامِشی فرموده .corr. add) امیر صاحب‌قران امیرزاده امیرانشاه کورکان وامیرزاده محمّد سلطان بهادررا با امیر جهانشاه بهادر ولشکرها بجانب ولایت چرکس روانه فرمود وایشان با لشکرها بدان حدود رفتند وایل والوس بسیار دران نواحی بودند جمله‌را غارت وتاراج کرده غنایم بسیار گرفتند وتمامت ولایات چرکس *واس واورس(× .corr *—)را زیر وزبر گردانیدند وتا کنار دریای فرنج (؟ ورنك ,sic)که آنرا بحر ازاق می‌خوانند برفتند وامرای چاپقین از چپ وراست آن

صحاری تا دامن کوهستان ودریا کنار(em. d'après ʿAS) تاخته (ماموقتو : × corr.) از ایل والوس پرداخته تارومار ساختند وبا الجای بی‌اندازه وفتوحات بلندآوازه مراجعت نموده بسلامت باردوی همایون رسیدند وآنچ دران اطراف دیده وشنیده بودند معروض گردانیدند حضرت صاحب‌قرانی جماعتی صاحب‌وقوفان‌را قچرچی ساخته با جمهور لشکرها روی بهمان صوب آورد ونخست بدفع ایل بُوری وبِرِدی (بُورِی و بِرِدِی بِك : MS ; sic; génitif turc ?) وبُراقان توجّه نموده فرمان فرمود که جنگلهای ممرّرا بارّه وتبر در یکدیگر کوفتند وآن راه بیراهه‌را از خار وخاشاك پاك بروفتند وبی‌تفرقه ودغدغهٔ دغدغان از وسط جنگل جادّهٔ شارعی برّیده روان گردیدند چون قطع منازل شد وتقاطع بیشهٔ بی‌شمار گردید لشکرها بدامن البرزکوه رسیدند وعجایب وغرایب بسیار دران حدود مشاهده نمودند آن چنان بقلع وقمع قلاع وبقاع آن نواحی مشغول گشتند که هیچ متنفّسی ازیشان خلاص نیافت مجموع بی‌دینان بادیه‌نشین وکافران کافّهٔ سقسین از اهالئ صحاری وجبال پایمال عساکر بی‌همال گردیدند ازیشان هرکه بدولت ایمان مشرّف گشت تشریف پوشیده بجان امان یافت وآنکه عنان جهل بدست شیطان داده درعصیان وطغیان اصرار نمود بزارئ زار گرفتار لشکر جرّار گردید وخسر الدنیا والآخرة بدار البوار رفت رءوس روسیان ریاست‌جوی بدست وشمشیر عساکر جغتای از پای درآمدند واموال بی‌قیاس بدست لشکریان افتاد چنانکه از بسیارئ الجا وغنیمة درممرّ مجال گذر نبود وحضرت صاحب‌قرانی سالم وغانم بطرف اردوی خود مراجعت نموده باغرق رسیده نزول فرمود امیر حاجی سیف الدین وسایر امرا که در اغرق بودند اخبار اراجیف شنیده بودند وخاطرها بدان سبب نگران داشته بشکر قدوم مبارك حضرت صاحب‌قرانی طویهای بزرگ داده شادمانیهاء بسیار نمودند بعد از چند روز که چهارپایان فربه شدند وبهادران دم آسوده‌گی زدند حضرت صاحب‌قرانی باردیگر ایلغار نموده بر سر کُولَه وطاوُوس که سرداران صنادید البرز بودند تاخت کرد وایل والوس ایشانرا آنچه بیرون قلاع بودند بتمام در درهاء پیچیده اسیر وبرده کردند وقلعهٔ که طاوس بدان پناه برده بود شاهق کمری بغایت بلند بود چنانکه طایر اندیشه‌را مجال طیران وسایر کمانرا امکان سیران دران مکان نبود وبا وجود آن فرمان جهان‌ستان بدان قرار گرفت که مِکْرِیتیان کوه‌گذار از اطراف وجوانب آن قلعهٔ رفیع برآیند وکمرهای

ناهموار وممرّهای دشواررفتار آنرا احتیاط نمایند بهیچ حال راه عبور وعروج نیافتند بعد ازان حضرت صاحبقرانی همّت و نهمت بر قهر وقمع اعدای دین گماشته بهادران دلاور ونامداران لشکررا طلب فرمود در باب فتح آن مبالغت نمود سرداران آن سپاه ومهندسان بارگاه آن مهمّ بجدّ اجتهاد نموده حبل متین دولت ورای مبین حضرت صاحبقرانی قلاوزی کرده در بعضی مواضع که قدم‌را مجال استقامت نبود نردبانها برهم می‌بستند وبجایی می‌رسانیدند که آنجا اندك محلّ اقامتی بود وازانجا باز همچنین تا بمحلّ دیگر وچون ازان عاجز می‌شدند در بعضی مواضع طناب‌را مستحکم می‌گردانیدند وبطناب بالا می‌رفت تا عاقبت الامر بتأیید يَدُ ٱللّٰه فَوْقَ أَيْدِيهِمْ مؤيّد ومنصور در پای سور وباروی کمرکوه قلعهٔ طاوس رسیدند وکفّار نابکار وفجّار خاکسار در مقابلهٔ لشکر جرّار آمده بدست ودندان مصافّ کردند (!گرفتند corr. add.) بعد ازان جدّ وجهد بسیار وکشش وکوشش بی‌شمار که از جانبین واقع شد سپاهیان دین‌دار وبهادران خنجرگذار زور بر ایشان آورده ودر پایان آن قلعه درهٔ تنگ بود مجموع‌را درانجا پیچیده بقهر اسیر کردند چنانکه طاوس وبرادرش کوله‌را در میان کشتگان یافته سر ایشانرا بدرگاه آوردند چون این فتح مبارك میسّر شد ودل دلاوران جمع گردید حضرت صاحبقرانی رایات نصرت‌شعاررا بطرف الوس بیك فولاد اغلان حرکت داد (ودران راه عسل بسیار بود لشکریان عسل بسیار بازکردند corr. add.) واُتْرُکو که دران دیار امیری معتبر بود بعد از واقعهٔ تقتمش خان پناه ببیک فولاد برده بود وبرادر اتورکو در ربقهٔ طاعة در آمده ملازم حضرت صاحبقرانی گشته اورا برسالت پیش بیك فولاد فرستاد وپیغام داد که اگر اترکورا نفرستد توجّه بجانب او خواهد بود وبسبب گناه او ایل والوس بیك فولادی زیروزبر خواهد گشت چون این پیغام ببیك فولاد رسید بدان سخنان التفات نکرد وبحصانت جزایری که درحوالیٔ ایدیل است مغرور گشته جوابهای درشت گفت وفرستاده‌را بازگردانید و(قدم اصرار بر النار ولا العار نهاده خودرا محجوب ناموس (sic)آنکه پناه‌آوردهٔ همچو اوترکورا چگونه بدست باز دهد corr. add.) جان وسر ومال وعیال خودرا بر سر نام وناموس نهاد وبایستاد درممرّ بجانب او بیشهٔ پردرخت وراههایی بغایت سخت بود چنانك مارا ازانجا گذار نداشت حضرت صاحبقرانی فرمان فرمود تا مجموع لشکرها هر تومانی همچنان از دست راست

وچپ بمورچل خود بارّه وتبردران (روی corr. add.) جنگل نهادند ومجموع را هامون گردانید وبیك فولاد کوششهای بی‌شمار ومحاربت بسیار کرد امّا سعادت مساعدت ننمود ودولت بنکبت مبدّل گشته از اطراف او (میغ corr. add.) تیغ وصاعقهٔ سنان شعله زدن گرفت اکثر ایل والوس او در سر تیر ودم شمشیر شد وبغیر از الوس وایل خاصّهٔ او بسیار دیگر دران مدّت پناه بآن ناحیت برده بودند همه اسیر وبرده گشته (خبر رسید که سه بلوك مردم گریخته پناه بکوه برده اند حضرت صاحبقرانی فی الحال سوار شد واز هر سه بلوك را (sic) اسیر وبرده گرفت امّا (corr. add. اوترکو از راه اِبَاصَه روی بکوه البرز نهاد وامیرزاده امیرانشاه بهادر با لشکر برانغار متعاقب او روان گشت وازکیفیّت احوال او خبر بحضرت امیر صاحبقران فرستاد حضرت صاحبقرانی نیز بر اثر اوترکو هم ازان راه روی بکوه البرز نهاد ومتوجّه اباصه گشت پیش از وصول موکب همایون منقلای برانغار در اباصه بر سر اوتورکو رسیده اورا گرفته بودند فی الحال بحضرت آوردند فرمان جهان‌مطاع بران جمله نفاذ یافت که اورا محبوس ومقیّد باز داشته وبسعادت واقبال بطرف اغرق معاودت نمود ودر جلکاء بیشداق لشکرها جمع گردانیده فرود آمدند (وباز کوچ کرده بر سر ولایت سمسم رفت وآن ولایت تمام در تصرّف آورده اسیر کرد ولشکریان الجاء بسیار گرفتند درین حال .corr. add) محمّد اغلان بن غایرخان با ایل والوس خود پناه بدرگاه عالمپناه آورد وقچرچی شده در جنگلهای پر درخت ودرهای دشوارگذار وکمرهاء سخت راه‌نمونی کرده ایل بسیار وحشم بی‌شمار بدست داد هرکدام ازانها که در ربقهٔ طاعت آمدند وسر انقیاد بر خطّ فرمان نهاده از اسر وغارت ایمن شدند وبجان امان یافت وهرکرا جهل جبلّی داغ شقاوت بر جبین (جان .corr. add) نهاده بود وتیر بی‌تدبیری از کمان گمان انداخته خودرا بزور در معرض سیاست و(تهلکهٔ .corr. add) یاساق آورد چنانکه بعضی‌را بشمشیر گذرانیدند واز سرهای ایشان تودها ساخت وبعضی‌را دست وپای بسته از قلّهٔ کوه بزیر انداختند ومجموع کلیسیاها ومعابد اصنام‌را آتش زده وآتش‌کده‌ها وسایر مفسقهاء ملك مختلفه که دران ناحیة بود همه‌را با خاك یکسان گردانید ومال عالم بدست آورده متوجّه دامنهٔ آوار(اَقْوَق : × AS, corr. ‘sic ?)شده آن جلکارا نیز تاخت کردند وازانجا بطرف پیشکند توجّه نمودند چون ساکنان آن ناحیت پیشتر

از وصول رایات جهانگشای بحضرت (اردو corr. add.) آمده سیورغال امان یافته بودند این کرّت نیز بسبب آن مصون ماندند وحضرت صاحب‌قرانی ازانجا بقصد ایل جُوتُرقَزَاق سوارگشته ایشانرا نیز در قید تصرّف آورد وچون موسم قشلاق رسیده بود یورتچیان (بموضع : × corr. , نوریحمان : MS ؟) بُغَازقم *را(× corr. *—) یورت زمستان‌گاه دیده عرضه‌داشت کردند حضرت صاحب‌قرانی نیز بر قرار آن یراق دران موضع قشلاق فرمود وزمستان آنجا گذرانید (ایل والوس مَامُوقتو وایل غازی قُومُوق انقیاد نموده بخدمت آمدند corr. add.) چون موسم سرما بگذشت واز نسیم اردی بهشت صحاریٔ دشت صحن بستان گشت ذکر وقایع وحوادث سنهٔ تسع وتسعین وسبعمایه تتمّهٔ حکایات یورش دشت قفچاق از راه دربند حضرت امیر صاحب‌قران عزیمت فتح *ماموقتو(ما بوقا : AS*,(sic)ما ربر : em., MS) وغازی‌قوموق کرد آن قوم بایلی درآمده امان یافتند باقی مثل (× corr. *—) ایل بَالِیغجی وسایر جزیره‌نشینان *ضبط فرمودند(را که دران نواحی بودند شنید(؟!) لشکر فرستاد لشکرها از یخ گذشته تمام آن اولوسهارا گرفته ضبط نمودند باز حضرت امیر صاحب‌قران (× corr. *—) ایلغار فرمود وعازم حاجی‌ترخان وسرای بِرْکَه شد وامیرزاده پیر محمّد بن امیر جهانگیررا بامیر جهانشاه بهادر نامزد گردانید که ایل حوالیٔ سرایرا(ربودا برونی(؟!) corr. add.) تاخت کنند وخود بجانب حاجی‌ترخان رفت محمّدی که والیٔ آنجا بود بیرون آمد وبشرف بساطبوس حضرت صاحب‌قرانی مشرّف گشت فی الحال امیر صاحب‌قران نوّاب خودرا بحاجی‌ترخان فرستاد تا ذخیرهٔ چندین سالهٔ تجّار وملوك واهالیٔ آنجارا ضبط نمودند وازانجا مراجعت نموده هم در راه لشکری‌را که بجانب سرای فرستاده بود (ایشان سرای‌را بحکم امیر حضرت(sic) صاحب‌قران خراب کردند بجهت کینهٔ آنکه مردم اوزبك در زمان قدیم بنواحیٔ آذربایجان آمده بودند وسرای غازان خانرا خراب کرده بودند وازانجا آن لشکر corr. add.) با الجا وغنیمت بسیار باردوی همایون ملحق شدند چون آن زمستان بسیار سرد گذشته بود واسپان یاساقیان بسبب ایلغارها ویورش بسیار سوده شده بودند وعلفه وعلوفه بر مجموع لشکریان تنگ گشته حضرت صاحب‌قرانی مجموع غنایمی‌را که دران ایّام بدست افتاده بود بر لشکریان قسمت کرد وامرا وسران لشکررا بانواع انعامات ونوازش سرافراز گردانید وازانجا کوچ فرموده از راه طَرْقِی

به اُوس کُوجَـه نزول فرموده مجموع لشکرهـارا بجهت اولجا متفرّق گردانید ناگـاه شَوْقَال مجوسی با قوم غازی‌قومق اتّفاق نموده یاغی شدند وناخبر باستقبال اردو تاخت آوردند حضرت امیر صاحب‌قران فی الحال با پانصد سوار از بهادران نام‌دار بسر ایشـان تاخت وبا وجود کـه بعدد عشر عشیر ایشان نبودند جمله‌را بشمشیر پیچید ودر میـان غلوای حرب شوقـال بـا مبشّر بـاز خورد مبشّر اورا فرود آورد وسرش از تن جـدا کرده بحضرت امیر صـاحب‌قران رسـانیـد ومجموع ایل والوس ایشـان پای‌مـال عسـاکر منصوره شدنـد بعضی مقتول برخی انـدك گریختـه روی بهزیمت نهادند وآنها کـه از ایل غازی‌قموق بودند حضرت صاحب‌قرانی ایشانرا پیش خود خوانـده سؤال فرمود کـه شمـا تـا غایت بغزو وجهـاد معتاد شـده بودید چنانکه میان شما وکفّار بهیچ وجـه طریقهٔ اتّحـاد مسلوك نبوده این زمان بچـه جهت یکجهت ایشـان گشتـه بـا من مصافّ دادید ایشان بگناه خود معترف شـده بتضرّع وزاری در آمـدنـد حضرت صاحب‌قرانی قلـم عفو بر جرایـم ایشان کشیـده ایشانرا تربیت فرمود وبزاد وراحلـه مـددگـاری نمود سرداران غـازی‌قموق چـون آن کرم ومروّت مشاهـده کردند مجموع ازکوههـا ودرهـا جمع گشتنـد وبخـدمت آمـد وحضرت صاحب‌قرانی تمامت ایشانرا نوازش فرموده هریکرا اسپ وسلاح استعداد جهاد ویراق غزا ترتیب ساختـه مرفّـه الحـال بازگردانیـد بعـد ازین بفتح دیگر قلاع مشغول شـد نخست قلعـهٔ نَرْکِیزرا (corr.) مسخّر گردانیـد *وبعـد ازان درموضعی کـه بسمر موسوم است (ودرانجا : × corr. *—) درهٔ چند محکم بود که بنردبان وطناب مگرکسی بدانجا در رفتی ودر روی کمر مثل غارهـا سوراخهـا بود وبعضی مردم پنـاه بدان برده بودنـد حضرت صاحب‌قرانی فرمود تـا صندوقهـارا بزنجیرهـا بستنـد وبهادرانرا دران صنادیق نشانـده از بـالای قلّـهٔ کوه تـا درغـار فرو آویختنـد بدین صنعت وتصنیف غولان آن پیغولهـا اسیر لشکر مغـول گشتنـد ومجموع قلاع آن نواحی مثل مِیکَا وبَالُو (وقلعـهٔ دِرْکَلُو corr. add.) بتمامی فتح کردند وهیچ آفریـده‌را از سکّـان آن مواضع مقاومت نمـانـد بعـد ازان مجموع ایل والوس آن نواحی (وایل قیتـاق وایل شِیَره‌کِیلاَن corr. add.) مطیع شـده بحضرت آمـدنـد وچون حضرت صـاحب‌قرانی دل ازکـار دشت قفچاق فارغ گردانید از راه دربنـد باکو مراجعت نموده قلعـهٔ دربندرا فرمود تـا عمارت کردنـد وبرج وباروی آنرا استحکام تمام داد وازانجا بشروانات در آمد

چون بکنارکر رسیدند امیر شیخ ابراهیم دربندی طویهای بزرگ پادشاهانه کرد وپیش‌کشهای فراوان بعرض رسانید حضرت صاحب‌قرانی در بارهٔ او اشفاق (بی‌نهایت corr. add.) والطاف بی‌غایت مبذول فرمود وتمامت مملکت باب الابواب وشروانات درقبضهٔ اختیار واقتدار او بگذاشت (وازانجا کوچ کرده به‌آق‌دام آمد corr. add.) وازانجا امیرزاده امیرانشاه بهادررا با امیرزاده رستم بهادر وامیر جهانشاه بهادر ولشکرهای فراوان بجانب قلعهٔ النجق روانه ساخت ورایات همایون مزید برلاس مردی L *—3 | وشؤمئ مصاحبان ناشایست 2 L add. | [متوجّه سلطانیّه شد وامیرزاده محمّد سلطان بهادررا : L *—5 | سنهٔ ثمان وتسعین وسبعمایه 4 N add. | بود بولایت شیراز فرستاد وچون عید فرمود از امیرزادگان پیر محمّد بن عمر شیخ بهادر | وپیر محمّد بن جهانگیر

شدند ومدّتی درعیش وکامرانی وعشرت زندگانی بسر : L *—1 ۱۶۷

آوردند وابواب خیرات ومبرّات برعالمیان گشوده در توقیر علما وتکریم صلحا وانعام برفقرا باقصی الغایة والامکان سعی فرمودند ازجمعی که برقول ایشان اعتماد باشد استماع افتادکه در اثنای این احوال روزی بر لفظ مبارك راندکه بارئ عزّ وعلا با ما کرامتهای بی‌حدّ فرموده است بسیط ربع مسکونرا مسخّر احکام جهانگشای ما گردانیده است ومارا درمدارج دولت باعلی مصاعد کمال رسانیده وخزاین موفور وعساکر نامحصور ارزانی داشته ومارا ازمال ومنال واتباع واشیاع وفرزندان دلبند وجگرگوشگان دولتمند تمتّع وبرخورداری داده شکر این نعمت جزیل ومکرمت جلیل برذمّت همّت ما واجب ولازم است آنگاه شهزادگان بی‌همال ونوبینان عدل‌شعار وامرای دولت یاررا جمع فرمود وبحضور ایشان تذکار این نعم فرموده فصول گذشته‌را مکرّر گردانید وازیشان سؤال فرمود که این چه بیان رفت برین منوالست یا نه همه درمقام انصاف باتّفاق گفتند بلی چنین است ودرین باب همه مقرّ ومعترفیم وقابلیم بدانك دولت ونعمتی که مارا کرامت شده وعزّ ورفعتی که بعد از حمول وکم نامی مارا حاصل گشته هم از فیض آن کرمهاست که حضرت عزّت در بارهٔ امیر صاحب‌قران بتقدیم رسانیده امیر صاحب‌قران چون سخن ایشان بدین منوال شنید فرمود که چون چنین است می باید که شکرانهٔ آن گزارده هر یك درحال خود فکر کرده بر حسب مقدور ومیسور ودرخور دستگاه

ومال ومنال خود حصّهٔ بیرون کنیم ونصیبی بر حسب فرمودهٔ حضرت عزّت که وَ[ٱلَّذِينَ] فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ لِلسَّائِلِ وَٱلْمَحْرُومِ (Q. LXX, 25) بمستحقّان رسانیم پس وظیفه آن باشد که هر یك آنچه در خاطر آورد از مال خود بیرون کرده بفلان شخص سپارد بر حسب فرموده هر یك فراخور دست‌رس ومقدار نیّت وهمّت خود حصّهٔ از مال بیرون کردند وامیر صاحب‌قران اضعاف آن از خاصّهٔ خود انعام فرمود در یك دو روز خزانهٔ وافر ومبلغی متکاثر جمع آمد پس حکم نافذ شد تا امرای کامگار ووزرای نامدار آن مجموع را بر مدارس ومساجد ورباطات وخوانق ومزارات ومشاهد وقناطر ومعابد وعلما وفضلا وصلحا وفقرا تفرقه فرمودند آری [بیت]

خدارا بدان بنده بخشایش است * که خلق از وجودش در آسایش است

لاجرم ببرکت آن خیرات ومیامن آن مبّرات دولت روز افزون روز از : L •—2 روز بیشترست واعلام سعادت در مواقف عزّ وجلال ساعت بساعت پیشتر امّید که خیام دولتش باطناب دوام مؤکّد باشد وبنیان قصر معالیش باساس تقا مؤیّد

حکایت یاغی‌گریٔ پسر ابو سعید : Z] (p. ١٦٦, l. 3) **—2 | انشاء الله تعالی

طبسی در یزد ویاغی‌گریٔ او در[ین] سال درین سال هفصد ونود ونه که امیر صاحب‌قران در جانب دشت بود وآن یورش ممتدّ گشته پسر ابو سعید طبسی که حضرت صاحب‌قرانی اورا تربیت فرموده بود وحکومت طبس وآن نواحی بوی داده ناگاه نیم‌شبی تاختن بسربالین داروغهٔ یزد رفته ومکابرةً اورا هلاك کرد ومحصّلان ونوکران مغول که در یزد بودند جمله‌را بر همین سبیل قتل نمود ودر خزاین بگشاد وکمر سربداری بر میان بست وچون یزد بندرگاه وممرّ کاروا (نیا .corr. add) نست آحاد الناس وافراد الطوایف از اقصای عالم درانجا جمع بودند بطمع زر دل از جان وسر برگرفته وشرر شرّرا اشتعال داده فتنهٔ بزرگ انگیخت امیرزاده پیر محمّد (بن عمر شیخ بهادر .corr. add) که والئ شیراز بود چون ازین حال آگاه شد از اطراف فارس وکرمان وخراسان لشکر طلبیده غلبهٔ تمام جمع کرد ومتوجّه دار العبادهٔ یزد شد چون بحوالئ تفت یزد فرود آمدند قتّالان فتّان یزد قریب پانصد مرد سوار از یزد بیرون آمدند وباسم شبیخون تیز براندند وناخبر برکوران منقلای امیرزاده پیر محمّد زدند وامیرزاده پیر محمّد جر بلشکریان

خود رسانید که از خیمها بیرون نیایید وهر سواری که بینید تیر بزنید(sic ربز : MS ?)
در اثنای این شیبه تیری بر حاجی ابدار که رکن اعظم این فتنه بود رسید وبهمان
یك زخم‌کاری عنان هزیمت پیچید وبهزار حیله نیم‌جانی ازان ورطهٔ بلا بیرون
آورد باقیٔ لشکریان یزد چون چنان دیدند از میدان (سه‌تیز .corr. add) روی بگریز
نهادند وازان رستخیز بهر طرف عنان‌ریز بدر رفتند وفارسان فارس متعاقب ایشان
تا بکوچهٔ باغهای یزد بدوانیدند وبسیاری ازیشان‌را بقتل آوردند بعد ازان پسر ابو
سعید پشت بر حصانت شهر وقلعه کرده خودرا مستحکم گردانید وقلعه‌داری‌را تا
غایتی رعایت کرد که مزیدی بدان تصوّر [ن]توان کرد چون دران شب ایشانرا آن
فتح دست داد روز دیگر سوار شده بطرف شرقیٔ شهر که بدروازهٔ سعادت موسم است
فرود آمدند وترتیب منجنیق وآلات حرب وقلعه[گیری] کرد امّا یزدیان با وجود آن شکست
هر روز بی‌التفاتانه بیرون می‌آمدند وتا (چپربندی .corr. add) لشکریان (رسیده
.corr. add) شمشیرکاری می‌کردند وهر روز چند کرّت (این .corr. add) جنگ واقع
می‌شد ودر کار خود مستحکم‌تر می‌شدند سونجك بهادر درین ولا در شیراز مانده
بجهة بعضی لشکریان که هنوز از اطراف نرسیده بودند چون برسیدند با ایشان
متوجّه یزد گشت وچون برسید هم لقیهٔ(?) ملاقات امرای امیرزاده پیر محمّدرا تشنیعی
چند زد در باب محاصره ومحاربه یعنی تقصیر واهمال می‌کنید وسوبهٔ (سوبه : MS ?) خودرا
چند قدم از جرگهٔ ایشان پیشتر برد وپیش خود چپری بست واستحکام آن کرد
ناگاه نیمروزی که آفتاب بر خطّ استوا بود وهوا گرم تافته هر کس در پس سوبهٔ(sic)
خود بعضی بقیلوله مشغول وبعضی دورتر رفته در سایهٔ باستراحت ناگاه پیادگان یزد
چون گرگ گرسنه با تیغهای برهنه از شترگردن دروازه بیرون دویدند وتا بالاء سر سونجك
بهادر هیچ جا توقّف نکردند وتا سونجك بهادر بر خود بجنبید چند نوکر اورا
زخمی کرده خیمهٔ اورا تالان کردند واکثر چیزهای اورا ببردند ودر حالت بازگشتن
آتش در چپرهاء او زدند وبازگشت وبعد از ساعتی امیر سونجك کسان جمع کرد امّا
ایشان بدروازه رسیده بودند بعد ازان در احتیاط افزود امّا امراء امیرزاده پیر
محمّدرا که تشنیعی زده بود مجال سخن یافتند وکیفیّت وضع معرکه از سونجك
سؤال می‌کردند وبعضی بر سبیل استهزا وطعن حکایات می‌گفتند وسونجك بهادر
ازان در قهر شد وبا امرای شیراز کینه در دل گرفت وبعضی از ملازمان امیرزاده پیر

محمّد نیز طرف او گرفتند ومیان ایشان دو گروهی شده بوحشت انجامید تا غایتی که سونجك بهادر اظهار ملالت کرده ترك عزّت گرفت وحرمتی که پیشتر رعایت کردی نمی‌کرد وبتعصّب رسید ومعاملهٔ یزد در اهمال افتاد ودر اندرون یزد قوت وقوّت فوت شده غلا باعلا مرتبه رسیده بود پسر ابو سعید بفرمود که غیر مردمان بادستگاه ومتموّلان که در شهر توقّف کنند دیگر فقرا وغربارا راه دهند تا بیرون روند ودر شهر هر جا که انباری بود یکساله آزق بجهت خداوندش بگذارند ونیمه‌را بجهة علوفهٔ سپاهیان ضبط نمایند دو سه ماه دیگر بدین نوع بگذشت وبیچارگان بکلّی از بی‌برگی دل بر مرگ نهاده دست از جان شسته ترك سر بگفتند وسربدارانه کوششهاء بسیار نمودند چون حضرت صاحب‌قرانی بسلطانیّه رسید بهلول (نام نوکر مزید .corr. add *—) برلاس که کوتوال قلعهٔ نهاوند بود *خدمت‌گار او (مزید برلاس را : × .corr) ناخبر اورا (× .corr) شهید کرده قلعهٔ نهاوندرا بدست فروگرفته بود حضرت صاحب‌قرانی امیرزاده سلطان حسین‌را با امیر خدایداد حسینی مقرّر فرمود که با لشکرها متوجّه نهاوند گشته آنرا محاصره نمایند وبعد از سه چهار ماه آنرا فتح کردند وآن شخص نمك بحرام‌را بآتش (: × .corr بانسق : MS — .em ?) بسوختند وتیمور علی‌را پسر بهلول (مزید برلاس را : × .corr) در نهاوند بدانجا بجای پدر نشاندند *وبآن لشگرها که با ایشان بجهة ضبط لرستان وکردستان روانه گشته (و : × .corr *—) بعد از ضبط آن نواحی مراجعت نموده باردوی همایون پیوسته (در همدان وحضرت صاحب‌قرانی ماه رمضان در همدان بود وآنجا عید کرد .corr. add) وحضرت صاحب‌قرانی بجهة معاملهٔ یزد امیرزاده [پیر AS'] محمّد بن جهانگیررا با تیمورخواجه بن آقبوقا بهادر نامزد محاصرهٔ یزد گردانید با لشکرها که داشتند متوجّه یزد شدند وتا رسیدن ایشان کار یزدیان بتنگ آمده بود ونزدیك بود که فتح شود چون بسواد لشکر مدد برسید پسر ابو سعید بیکبارگی دل از جان بر گرفت ونقبی پیدا کرده نیم‌شبی با دو رفیق ازان نقب بیرون رفتند ویزد مستخلص شد واز بسیاریٔ آنکه مردم یزد مرده بودند وتجهیز وتکفین نیافته با وجود آنکه مدرسهٔ رکنیّه از مردگان مملو بود در کوچها نیز مجال عبور نبود وچون طلا ونقره قوت نمی‌شد مجموع‌را بر قرار یافتند بجهة دیوان اعلا ضبط نموده وبیکاولان تعیین کردند که بهر طرف پراگنده شده طلب پسر ابو سعید کنند وآن بدبخت

هنوز در حوالئ شهر بود که آواز غلبهٔ بگوش او رسید ودانست که اورا بخواهند گرفت با نوکران خود گفت که درد سر برو کوتاه کنند سرش از تن جدا کرده باستقبال سواران آمدند وکیفیّت بازگفتند وفتنهٔ او فرو نشست شاهزادگان هر دو پیر محمّد رعایارا بجان امان دادند سر پسر ابو سعیدرا با فتح نامه باردوی همایون فرستاد وامیرزاده پیر محمّد جهانگیر بجانب قندهار وامیرزاده پیر محمّد بن عمر شیخ بطرف شیراز مراجعت نمودند وحضرت صاحبقرانی امیرزاده محمّد سلطانرا بامیر (sic) خدایداد حسینی وغلبهٔ از امرا بضبط ولایت خوزستان فرستاد ورایات همایون *در سلطانیّه (از همدان شکار کرده : × corr. *—) بتعجیل بر سبیل ایلغار متوجّه دار السلطنهٔ سمرقند شد چون بخراسان در آمد وبحوالیٔ دار الامان هراة رسید امیر اللهدادرا بجهت مفرد ولایت خراسان روان کرد وحکم فرمود که ایل والوس خراسان آنچ تعلّق بامیرزاده امیرانشاه بهادر دارد مجموع را کوچانیده بطرف آذربایجان روانه گردانند وحضرت صاحبقرانی از آب جیحون عبور فرموده چون بنواحیٔ خزار رسید حضرت شاه وشاهزادهٔ اعظم امیرزاده شاهرخ بهادر خلّد الله تعالی ملکه وسلطانه وامیرزاده اسکندر با سایر شاهزادگان وخواتین استقبال نموده بملاقات حضرت صاحبقرانی مشرّف شدند وچون بشهر (کش وسمرقند .corr. add) | [رسیدند چند روز (متعاقب .corr. add) طویهای بزرگ کردند وبشادکامی گذرانید ودران روز طویی عظیم کردند وبر موجب فرمان .4 L add | اود ییل سال بر .3 L add امرای عظام وامرای کرام (sic) عمارات‌را قسمت کرده استادان معمار ومزدوران : L *—5 | تیزکاررا بخش کردند وشب وروز ناکفته در عمارت مسارعت نمودند چندانك اساس آن ممهّد شد وبنیان سرای مؤسّس گشت باندك زمانی قصری رفیع بنا | کردند که عقل‌را از مشاهدهٔ او حیرت می‌افزود وهوای آن زنگ غم از آیینهٔ دل می‌زدود

*—4 | لار L 3 | شیراز و .2 L add | [Z om.] (p. ۱۶۷, l. ۱۳) **—1 ۱۶۸

پیشتر ازین ذکر اختلاف میان امیرزاده پیر محمّد وسونجك گفته شد امیرزاده پیر : Z] محمّد چون بشیراز رسید بعد از فتح یزد صندوق پدر خود امیرزاده عمر شیخ بهادر طاب ثراه‌را با بعضی از متعلّقان او که از ماوراءالنهر بفارس آمده بودند روانهٔ قبّة الخضرای کش که مدفن آن دودمان بود گردانید وسونجك وجماعتی که *با او (× corr. *—) در مخالفت امیرزاده پیر محمّد (متّفق .corr. add) بودند حکایت

اتلاف واسراف اموال باردو عرضه‌داشت کردند وامیرزاده پیر محمّد نیز ازیشان شکایت‌گونه عرضه‌داشت کرد وصدررا که خدمتگار قدیمی بود بسبب میل بجانب مخالفان وتصدیق ایشان حکم سیاست فرمود وبیردی[بیك] که داروغهٔ اصفهان بود دعوت حقّ قبول کرده وتوکل قرقرا ترك امارت کرده بملازمت شیخ الاسلام جنید کازرونی قیام می‌نمود ودولتخواجه که نایب امیرزاده پیر محمّد بود بطرف سونجك گشت این اخبار بحضرت صاحب‌قرانی رسید حکم فرمود که امیرزاده محمّد سلطان ضبط احوال واموال فارس کند وامیرزاده پیر محمّد وسونجك بهادر ودولتخواجه باردوی همایون حاضر شوند این جماعة متوجّه اردو شدند حضرت صاحب‌قرانی امیرزاده پیر محمدرا بعتاب مخاطب فرمود وچند روز اورا بی‌مقدار داشت اما بعاقبت (باز corr. add.) تربیب فرموده روانهٔ فارس گردانید وسونجك‌را بدان گناه مواخذ فرموده فرمان شد که با تومان خود متوجّه بلاد سند وحدود هندوستان شود وتا مدّت سه سال قلاع وبلاد آن نواحی فتح کنند ودولتخواجه که از خدمتگاران قدیمیٔ امیرزاده عمر شیخ بهادر بود گوش وبینیٔ او بیرون کردند وبشفاعة امیرزاده اسکندر جان اورا بدو بخشید وامیرزاده اسکندر اورا با خود بجانب اندکان برد وامیرزاده محمّد سلطان بعد از ضبط خوزستان بفارس رفت متوجّه لر : Z corr.], کر : L, لر : M — N 5 | [هرموز شد ولشکریانرا هر یك براهی تعیین کرد وامیرزاده محمّد سلطان از Z add.] 6 | [روانه شد وجوانقار ایدکو برلاس بود et add. | [قلعهٔ تنگ‌زندان‌را گرفتند Z corr. add.] 9 | [موضع : Z] 8 | [Z om.] *—7 | [راه طارم | [زیرك : Z corr. ×]; سورنیك : MN — L ?11 | سامل : L, سامیل : MN — [Z] 10 L *—14 | [بدین جهت چهارپایان لشکر لاغر شدند Z corr. add.] 13 | [حصار : Z] 12 امیرزاده نورملك‌را فرستاد که در نواحیٔ جیرفت بنشیند وهر کس : × Z corr.] 14 | و | [که یاغی شود اورا مالش دهند وخود متوجّه شوشتر شد وازانجا براه گرمسیر شیراز وچون آن ولایت‌را حضرت : Z] **—17 | وفرزندان L add. 16 | وقت : L *—15 صاحب‌قرانی با امیرزاده پیر محمّد مقرّر فرموده امیرزاده محمّد سلطان متوجّه اردوی اعلا گشته با حضرت صاحب‌قرانی ملاقات کرد وآن حضرت مجموع فرزندانرا (ودرین مدّت که حضرت صاحب‌قرانی بسمرقند فرود آمد Z add.] 18 | [بخلعت دایم مجلس با علما وصلحا می‌فرمود واز احوال رعایا وضعفا سؤال می‌فرمود وداد

مظلومـــان بستانید وظالمانرا مالـش داد ودر مجموع محلّات سمرقنـد می‌گشتنـد ومردم درویش وفقیررا می‌نوشتنـد مجموع فقرارا صدقـات وصلات فرمود وبیشتررا جامه وخلعت بخشید وسیـم وزر بسیـار عطا فرمود .corr. add) ذکر ابتدای حکومت حضرت سلطنت‌شعاری خلّد الله تعالی [ملکه] وسلطانه بممالك خراسـان درین سال سنهٔ تسع وتسعین وسبعمایه حضرت صاحب‌قران وسلطان پادشـاه‌نشان منصب حکومت وامارت وسریر سلطنت خراسان تا بقومس ومازندران وبلاد سیستـان تـا حـدود هندوستـان با توابع ومضـافات ومنسوبات آن در دست اختیار وقبضهٔ اقتدار نوّاب کامگار فرزنـد اعزّ اکرم امجد سلطان سلاطین زمین وزمـان برگزیدهٔ عنایت رحمان پادشـاه عالی‌همت پاکیزه‌سیرت شامل نعمت کامل معـدلت کـه بکمال عدل ووفور دانش وشجاعـة نفس ورزانت رأی ومعـانت حزم وصرامت عزم ولطف محضر وحسن مخبر وشمـایل خوب وخضـایل مرغوب وشمول مرحمت وعموم مکرمت خلقًـا وخلقًا قولاً وفعلاً مزیّن ومحلّی است وهو السلطان الاعظم والخاقان المعظّم محیی معاهـد العـدل والانصـاف ماحی معالـم الجور والاعتسـاف ذو النفس القـدسیّة والملکات الملکیّة صورت رحمت آفریدگار مقصود آفرینش هفت وچهار ناصب الالویه الشـاهیّـه المؤیّد بالتأییـدات الاهیّه معین الحقّ والدنیـا والـدین غیاث الاسلام ومعین المسلمین اعدل الملوك فی‌العالمین سلطان السلاطین شاه‌رخ بهادر خلّد الله تعالی ملکـه وخلافتـه وسلطـانـه واوضح علی العـالمین برّه ورأفتـه واحسـانـه نهاد [بیت]

بدور این چنین روشن جنـابی * خراســانرا در افزود آفتـابی

واین پادشاه فرشته‌سیرت ازان روز بازکه پای از دروازهٔ ایجاد در بلدهٔ ابداع نهاده وزمام اختیـار بدست مراد گرفتـه مرضیّ الخصـال ومحمود الفعـال روزگـار گذاشتـه وطبیعت او از مذمومات عادات صیـانت یافتـه چون متصرّف زمـام ممـالك مذکوره شـد در تشییـد ارکان اسلام وبنیـان شرع شروع از نوعی نمود کـه جدّ ایّام بنشر فضایل وذکر محاسن آن مورد گشت ودر تجدیـد مراسم خیرات ومعاهد حسنـات سعی از وجهی نمود کـه انوار شواهــد ودلایـل آن بروی روزگـار لایح ومستنیر است وبعـد از انقضـای ایّام حضرت صاحب‌قرانی کـه سلطنت تمامئ ممالك تعلّق بدیوان این شهریار کـامگار گرفت بـا وجود شواغل سلطنت همان وظایف طاعة وعبادت کـه

بدان مجبول است مرعی می‌دارد واوقات وساعات چنان مضبوط ومحفوظ دارد که یك لحظه از ایّام همایون که امداد آن بامتداد ساعات متصّل باد ضایع نگذرد هرچه معظّم اوقات بضبط ملك وتدبیر مصالح مسلمانان مصروف بود اوقات شبانروزرا موزع گردانیده هنوز سحر اعلاست که بتجهیز وضوء وترتیب اداء نماز مشغول شود وبعد از ادای فرض بخواندن اوراد وادعیه اشتغال نماید وبعد از اشراق نماز چاشت گذارد پس ازان مقرّبان وارکان دولت درآیند وسوانح حالات عرضه دارند بعد ازان بیرون آید وبارعامّ بود واغلانان (ومهمانان corr. add.) وایلچیان که از اطراف آمده باشند هرکس بساوریّ خود بنشینند وشیلان بکشند چون از طعام فارغ شوند امرا ساعتی ملازمت نموده مهمّات مالی وملکی عرضه کنند وجوابهای شافی بشنوند وهریك بمهمّی که مفوّض شوند رجوع نمایند وحضرت سلطنت[شعاری] بعد ازانکه قیلولهٔ ادای صلوة ظهرکرده بمطالعهٔ کتب تواریخ واخبار ونکات طریقت وحقیقت ومعرفت وقوانین شریعت بحث کند ونماز عصر بعد از سنّت بجماعة گذارد وسورة النبأ والفتح بخواند وبعد از صلوة (مغرب corr. add.) حفّاظ بمجلس همایون حاضر شوند وبدور نصف جزوّی بخوانند واین وظیفه در لیالیّ دوشنبه وپنج‌شنبه وجمعه رعایت نماید ودرهرشباروزی یك‌روزه نماز قضا بگذارد با آنکه هرگز درمدّت العمر ازان زمان بازکه بعالم تکلیف رسیده است یك نماز از وی فوت نشده بعد ازان درهرشب یك عشر ازکلام الله برترتیب با چند تفسیر عربی وفارسی مطالعه نماید ومباحث ونکات ودقایقی که در تفاسیر گفته باشند بتمام وکمال معلوم گردانید[ه] کتب فقه درمیان آورند چون وقایه وهدایه وصلوة مسعودی وغیره ویك فصل مطوّل بهرجا که رسیده باشد بحث کرده تحقیق آن مسایل نماید پس ازان از طبّ ونجوم ولغت وغیره ازهریك چند مسأله معلوم فرماید بعد ازان یك جزوّ از کلام الله برترتیب تلاوت کند واز چهار سوره که یس ودخان وفتح وواقعه باشد یکی بعد ازان یك سوره (سی‌پاره : × corr.) بخواند پس از ادای این وظایف هرچه دران شباروز گذشته باشد از کلّی وجزوّی بروزنامچهٔ همایون ثبت فرماید بعد ازان بتجدید وضوء مشغول گشته که البته لازم دارند که هر نمازی‌را وضوئی مجدّد سازند وصلوة عشا در نیمهٔ شب با امام بگذارد وملازمت ومواظبت بدین طریقه بحدّیست که حالا مدّت سی سال زیادت است که یك شب

یکی ازین وظایف در حضر وسفر تابستان وزمستان تعطیل نشده است وبمجموع که مذکور گشت مداومت ومواظبت نموده وحقّ سبحانه وتعالی این توفیق ارزانی داشته دیگر آنکه از هر ماهی چند روز روزه دارد وبمزارات مشایخ وبزرگان رود وصدقات بفقرا ومستحقّان رساند وهرکس‌را باندازهٔ استحقاق وقدر استعداد عنایت ورعایت فرموده ومی‌فرماید وهیچ آفریده‌را برقم حنث (صب : MS ?) مرقوم نگرداند ودر تدبیر امور بلاد (ملاد : MS ?)وتنظیم مصالح عباد وصیانت حوزهٔ اسلام ومراقبت خاصّ وعامّ جهد جهید وسعی سعید نمود وبا امور ملك ودولت برقانون عدالت وقواعد ارکان دین وملّت بر نهج شرع تمهید وتشیید یافت (دما وفروج مسلمانان در ایّام دولت او محصون ومصون ماند .corr. add) وکار دیانت وصیانت برواج شد مساجد بزهّاد وعباد غاصّ ومدارس بلاد بعجول علما مشحون گشت این معانی دلیل خشنودیٔ ذو الجلال است وآثار لطف ورحمت او تبارك وتعالی در بارهٔ عالمیان بتخصیص اهالیٔ ممالك محروسه که در اخبار موسی علیه السلم از حضرت عزّت منقول است إِذَا ٱسْتَعْمَلْتُ عَلَيْكُمْ خِيَارَكُمْ فَهُوَ عَلَامَةُ رِضَائِی عَنكُمْ [شعر]

بقومی که نیکو پسندد خدای ✲ دهد خسرو عادل نیك‌رای
چو کین آورد دهر بر عالمی ✲ کند ملك در پنجهٔ ظالمی

ایزد تعالی ربع مسکون‌را سالهای فراوان وقرنهای بی‌پایان جولانگاه فرمان این پادشاه عالم عادل کامل کامران گرداناد وتا انقراض عالم تخت سلطنت وفرمان‌روایی وسریر خلافت وپادشاهی بفرّ طلعت همایونش مزیّن وآراسته داراد نیکخواهان دولت پایدارش همیشه مظفّر ومنصور وحاسدان مملکت برقرارش همواره مقهور بحقّ الحقّ ملك الغفّور [بیت]

وهذا دعاء لا یرد فانها ✲ صلاح لِاصناف البریة شامِلُ

ذکر ولادت باسعادت مخدوم ومخدوم‌زادهٔ جهان وجهانیان بایسنغر بهادر خلّد الله تعالی ملکه از جملهٔ مواهب وعطایایی که حضرت واهب العطیّات هم درین سال که ممالك خراسان بقدوم مبارك مفتخر ومباهی گشت ارزانی فرمود ولادت باسعادت حضرت مخدوم ومخدوم‌زادهٔ جهان وجهانیان مادّهٔ نعمت امن وامان خلاصهٔ نوع

انسان نور حدقهٔ دولت ونور حدیقهٔ سعادت گلبرگ چمن اقبال وکامرانی نوباوهٔ بستان زندگانی اخترفلك کامگاری وگوهر صدف بختیاری آسمان سلطنت شاه‌رخی‌را قمری وشجر دولت صاحب‌قرانی‌را ثمری [مصراع]

شاهی که مملکت زجمالش کمال یافت

مراد ومقصود سعادت وعطایای کامنه ومنظر وموعود مایهٔ ثامنه معزّ الحقّ والدنیا والدین امیرزاده بایسنغر بهادر خلّد الله تعالی ملکه وسلطانه بود که در دار السلطنهٔ هراة صانها الله تعالی عن الآفات والبلّیات این آفتاب سپهر دولت بمبارك‌ترین وقتی ونیکوترین ساعتی روز * بیست ویکم (بیستم : × corr. *–) ذی الحجّه سنهٔ تسع وتسعین وسبعمایه از برج سعادت طلوع کرد [بیت]

نمونهٔ ز جلالت بدهر پیدا شد * ستارهٔ ز سعادت بخلق روی نهاد

انوار مولد همایونش ساحت ممالك روشن گردانید ودیدهٔ جهانیان بجمال مبارکش روشنایی یافت درعقد زواهر شهریاری درّی گرانمایه زیادت شد ویتیمهٔ وشاح جبّاری‌را واسطهٔ پیش نهادرا فزود از نظارهٔ طلعت ومطالعهٔ دیدارش امّهات وابای علوی وسفلی‌را دیده روشن وصحن باغ سینه نمونهٔ گلشن گشت مطربان نغمه‌سرای بالا چنگ درعود زدند وصوفیان زوایای فلك معلا از ذوق ووجد فلك‌وار بچرخ در آمدند اهل زمین سر مفاخرت بر آسمان رسانیدند وابنای زمان غریو کوس بشارت از طاق کیوان بگذرانیدند [شعر]

زین گل که شد شگفته ببستان مملکت * زنیت گرفت عرصهٔ آفاق سر بسر
افروخته چو چرخ شد اکناف شرق وغرب * وآراسته چو خلد شد اطراف بحر وبر
در طالعش دلایل دولت مبیّن است * آری ازین شجر نبود جز چنین ثمر

هنوز در مطاوئ قماط منطوی بود ودر حجرهٔ مهد منزوی که حقّهٔ لعل گهرزای او بلولوی آبدار سخن در سلك حروف منتظم گشت زبان دولت واقبال بتصریح می‌گفت باش تا این جلال بحدّ کمال رسد [بیت]

درخت همت او خود بابتدا عالیست * ز سدره برگذرد چون بمنتها برسد

ازچنان سلف هرآینه خلف چنین آید وازچنان پدر پسر چنین باید از طلوع آفتاب طلعت همایونش خورشید سلطنت روی بارتفاع نهاد وازشروق ماه غرّهٔ میمونش کواکب اقبال بمدارج آمال مقبل (؟) شد اجسام جهانرا روحی وابنای زمانرا فتوحی پدید آمد [بیت]

هزار سال بآب حیوة خاك بهشت * بپرورند (؟) مگر زین گلی ببار آید

اصحاب تنجیم وارباب احکام وتقویم زایچهٔ طالع مبارك احتیاط نموده گفتند [بیت]

این حسن اتّفاق ز فضل الهی است * بیش از حساب طالع وتأثیر کوکب است

حضرت سلطنت‌شعاری‌را از مکان قرّة العین روشنایئ دیدهٔ امید افزود ومادّهٔ استظهار از ظهور آن نتیجهٔ الطاف کردگار روی در ازدیاد نهاد دولت را از جویبار توفیق سرسبز دید وچمن مراد از باران اقبال شاداب یافت [شعر]

بفرزانه فرزند شد سربلند * که فرّخ بود گوهر ارجمند

چو فرزند خودرا خردمند یافت * شد ایمن که فرزانه فرزند یافت

فرمان شد تا در باغ زاغان تعبیها بستند واسباب طوی ومایحتاج آن مهیّا کردند چند روز متعاقب شیخ وشابّ خاصّ وعامّ قدم بر بساط نشاط نهادند وآنچه در وعای عیش وعشرت گنجد ودست آرزو بدامن آن رسید بجای آوردند بعد از اتمام ایّام سور وسرور طویی بعظمت فرموده مجموع امرا وارکان دولت از شاهزادگان ونویتان واکابر واعیان هر یك‌را علی قدر منازلهم بخلع وافر وانواع تشریفات ملحوظ ومحظوظ گردانیدند نذوری که در اوقات آن بشایر رفته بود بادا رسید وعهودی که باستدعاء آن کرده بودند بوفا پیوست فقرا وضعفاء رعایا واوساط الناس مجموع خلایق ازان بهره‌مند گشتند آثار رحمة للعالمین بظهور پیوست [بیت]

خدای از عین لطفش آفریده * بنامیزد زهی لطف خدایی

ایزد جلّ جلاله سالهای نامتناهی از ملك وپادشاهی تمتّع وبرخورداری دهاد کوکب سعد طالع همایونش از فلك الافلاك افروخته ولوای عظمت وسلطنتش بر اوج چرخ افراخته [نظم]

ز دیدار او چشم بد دور باد * شب وروز او نازش وسور باد

بماناد تا جاودان این گهر * خردمند بادانش وپرهنر

پسر بر پسر چون پدر بر پدر * همه تاج‌ور باد وفیروزگر

(زگیتی مبیناد جزکام خویش .corr. add) * نبشته بر ایوانها نام خویش

زمین وزمان بنده وچاکرش * قضا وقدر هردو فرمان برش

دل شهریار جهان شاد باد * ز هر بد تن پاکش آزاد باد

چون این خبر فرحت‌فزای بحضرت امیر بزرگ صاحب‌قران انار الله برهانه رسید بغایت (مبتهج و .corr. add) مسرور گشته طویهای بعظمت کردند وصدقات بمستحقّان

| [رسانید حکایات وقایع وحوادث سنهٔ ثمانمایه

حضرت صاحب‌قرانی دران تابستان بمرغزار کان‌گل که بر : Z] *—1 ۱۶۹

در سمرقند است خیام عظمت بر افراشت اجتماعی عظیم دران موضع دست داد شاه‌زادگان (وعروسان وکلویان .corr. add) از عراق تا خراسان واطراف ولایت درین موضع طوی امیرزاده اسکندر .Z corr. add] 2 | [ببساط بوس حضرت آمدند و وبیکیسی دختر امیرزاده امیرانشاه بود وبجهت این بیگیسی باغ بتکلّف تمام بنا فرمود چنانچ در قرنها کسی چنان عمارت نشان نداد دیگر امیرزاده خلیل بن

| [خرگاههارا : Z] 3 | [امیرزاده امیرانشاه با دختر امیرزاده علی بن شیرین‌بیك آغا بود بعد ازان کوچ کرد وبطرف کش رفت وماه رمضان در کش دید وبعده .Z corr. add] 4 بطرف ییلاق سلطان ارتوج رفت امیرزاده محمّد سلطان که بطرف فارس رفته بود آنجا

| [الّا سرای‌ملك خانم .Z add] 5 | [رسید وبدیدار یکدیگر شادمان شدند

| [واکابر واعیان ماوراءالنهر .Z add] 2 | [سنهٔ ثمان‌مایه .Z add] 1 ۱۷۰

در ممالك هندوستان بعد از وفات .Z add] 4 | [شهر آشبره وینکی‌تلاس‌را .Z corr] *—3 سلطان فیروز (شاه .corr. add) جمعی هندوان مسلّط شده اند وفرزندان سلطان

| [فیروزرا اختیاری نمانده ودر هرگوشه یکی دعوی سرداری وسلطنت می‌کند

قصّهٔ یورش کتور .1 Q. XXV, 45; XLV, 22 | 2 M add. in marg ۱۷۱

برین حکایت مقدّم می‌باید بسبب آنکه حضرت صاحب‌قرانی چون بجلکای اندراب رسیدند اغروق‌را گذاشته جانب کتور رفتند وبعد ازان که ازان یورش مراجعت نموده باغروق پیوستند امیر شیخ نور الدین از جانب فارس رسید ودر جلکای پنجهیر چند روز مقام فرمود ولشکریانرا امر فرمود که دران موضع نهری عظیم بگشادند ومتوجّه کابل

| بك بهادر : L ,بك نهاد : M_1 ; ?sic M_2N 4 | L om. ,اقلیم : N — M 3 | گشت

5 L add. او | 6 Q. V, 96 |

روی بدان دیار نهاد آب آمویه‌را پل بسته : Z] (p. ۱۷۱, l. ٦) *—1 ۱۷۲

ازگذر ترمد عبور فرمود واز ولایت بلخ گذشته بکوهستان طخارستان در آمد چون از وسیاه‌پوشان جمعی از : Z] *—2 | [موضع سمنکان گذشتند وبجلکای بغلان رسید

بی سر وسرور که .Z add] 3 | رعایای نواحئ اندراب *وجلکای سمنکان (X corr. *—)
واین جماعت قومی نسناس‌شکل : Z] 4 | [بجماعة سیاه‌پوشان معروف ومشهورند
| [(ناشناس سگ : AS, MS 'em. d'après) [ع] بو العجبی چند نه مردم نه دیو
اغروقهارا دران نواحی بعلف‌زارهای مناسب مقرّر فرمود وایلغار : Z] *—5
| بلند بر آمدند : L—MN *—6 | [کرده متوجّه ایشان گشت
وآن ولایت‌را که همه کوههای بلند : Z] (p. ۱۷۲, l. ۱۵) **—1 ۱۷۳
است وراههای سخت در هر چهار فصل اکثر آن راهها برف گرفته چنانچه دران
موسم که حضرت صاحب‌قرانی متوجّه ایشان شد آفتاب در سرطان بود وبعضی
از اسد نیز آنجا گذرانیدند بسیار مواضع چنان بود که برف‌را می‌برّیدند تا ره‌گذر
می‌شد ودر بعضی مواضع برف‌را سوراخ می‌کردند واز زیر آن می‌گذشت ودر بعضی
مواضع دیگر ریسمان بر میان یکدیگر می‌بستند واز بالای کوه نشیب می‌گذاشت
وبندگیٔ حضرت صاحب‌قرانی عصا در دست می‌گرفت وجا بودی که مجال آن
نبودی که کسی اورا بر دارد مقدار یك فرسخ پیاده برفتی چون بمقام آن جماعة
رسیدند ایشان پیشتر بیك روز خبر شده بودند ورختهاء خودرا بر بالای کوه عالی
کشیده وآنچ واقعی است از طوایف بنی آدم نه همانا که مثل ایشان هیچ قومی دیگر
باشند [بیت]

سپاهی از نژاد دیو جنگی * گروهی بر نهاد خوك چربی

ایشانرا علی‌حده زبانیست غیر فارسی وترکی وهندی وتا غایت دین اسلام قبول
نکرده اند بل که درمیان ایشان بسیار باشند که هنوز نام اسلام نشنیده اند
واکثر ایشان غیر همان زبان خود ندانند مگر از مواضعی که نزدیك ایشان است
کسی آنجا افتاده باشد وبر زبان ایشان وقوف یافته ترجمان شود والّا هیچ کس بر
زبان ایشان وقوف نیابد قومی چون شیر وپیل بزرگ بال وقوی‌هیکل بسان
پلنگ ونهنگ خارادل وآهنین‌جگر ومانند ببر وگرگ الماس‌چنگ وپولادبر
[نظم]

کوه روانند نبردآزمای * کوه‌روانند بصنع خدای

بسختیٔ کوه مستظهر گشته درگمان ایشان چنان بود که کسی بدانجا نتواند رسید ونیز
اگر برسد با ایشان حرب نتواند کرد چون رایات همایون برسید عساکر منصوره گاو

: Z] *—3 | [از : Z] *—2 | [وگوسفنـد ایشان گرفتند وخانهای ایشان بسوزانیدند همچنین سه روز بامداد تا شام جنگ : Z] *—5 | [وچند : Z] *—4 | [بکوه بر آمد | [کردند واکثری ازان جماعةرا بقتل آوردند روز چهارم آنچه مانده بودند کلانتران | [چون ترجمان این سخن بدیشان رسانید .Z add] 8 | 7 Q. IV, 51 | [.Z om] *—6 (تا ازان طرف راه یابند وبگریزند .corr. add) مردم امیر شاهملك آگاه بودند : Z] *—9 | [جنگهای سخت کردند (وآنچه بیرون رفته اند گریخته اند وباقی آنچه ماندند.corr. add) راهی بدان جانب : L — M *—12 | دبیر وعلی : L — MN ? *—11 | [بلها : Z] 10 | راهی بدان جانب پدید کرده اند : N ;دشوارست

۱۷۴ (p. ۱۷۳, l. ۲٤) **—3 | قوچین : N — L 2 | مگر .1 L add ودران موسم هنوز غلّهای ایشان سبز بود فرمان فرمود تا همه‌را بر کندند : Z] وآنچه از خرابی ممکن بود دران مواضع بتقدیم رسانیدند وحضرت صاحب‌قرانی لشکری بی‌گران ببرهان اغلان داده بود (وامیرزاده رستم .corr. add) وجمعی از امرا مثل اسمعیل والله‌داد وسونج‌تیمور ویحیی ودولتشاه وشیخ حسن قوچی (سوچی : × .corr) وصاین تیمور وشمس اردوشاه (× .corr) وهری‌ملك مجموع‌را مقرّر فرموده که با برهان : MN — (voir ŠD) ? 5 | [سوچی .Z corr. add] 4 | [اغلان بروند وچون بحصار یاغی | [با پانصد : × .Z corr] *—6 | حفر L ,حقیر

۱۷۵ فرموده متوجّه : L — M *—2 | بمجرّد توهمّی فاسد .1 L add وازانجا مراجعت نموده : Z] **—3 | گردانیده متوجّه کابل شد : N ,صوب کابل فرمود چون بحدود اندران (بریان : × .sic, corr) رسید اغرقهارا فرمان شد تا باردوی همایون پیوندند (درین موضع قلعه ساخت .corr. add) درین اثنا (.corr. add مؤخّر .inter l) امیر شیخ نور الدین که حضرت صاحب‌قرانی اورا درممالك فارس داروغه گذاشته بود مهمّات آن طرف مضبوط گردانیده غانمًا سالمًا باردوی همایون رسید وتحفهای گرانمایه از جانوران شکاری وسلاحهای کاری واسپان کارزار واستران نامدار واشتران نیکو (رهوار قطار در قطار : × .corr) واوانئ زر ونقره وجامهای فاخر ونفایس جواهر وخزاین مملو بزر وزیور ومشك وعنبر چندانی پیش‌کش کرد که چند روز محاسبان نسخهای آن می‌نوشتند وبعرض می‌رسانید وایلچیان اطراف مثل تایزی (.corr) اغلان که ازممالك ختای برسالت آمده بود وایلچیان

تیمورقتلغ وایلچیٔ امیر ادکو وایلچیٔ امیر خضرخواجه درین منزل حاضر بودند وبدیدهٔ تعجّب دران تنسقات ناظر حضرت صاحب‌قرانی ایشانرا ازان تحفها سیورغالها فرمود ومساعیٔ امیر شیخ نور الدین محلّ قبول وارتضا یافت وبنواخت ملکانه مخصوص وسرافراز شد (الی—مقدّم corr. inter l.) چون رایات جهانگشای بحدود پنجهیر رسید (وازان موضع گذشته بحدود کابل در آمد corr. add.) معمار همّت صاحب‌قرانی دران نواحی بموضعی که بباران معروف است نهری احداث فرمود وعامّهٔ لشکریانرا بجدّ تمام بران داشت وامرارا بکارفرماییٔ ایشان مشغول گردانید تا باندك مدّتی جویی برون آوردند بمقدار چهار فرسخ در طول چنانچ چند دیه معتبر بران آب بنیاد شد وادِ غیر ذی زرع‌را حدایق زات بهجت گردانید بیمن دولت ابدپیوند آن نواحی (بدان corr. add.) معمور شد وآبی بر روی کار آن مملکت آمد چون از مهمّات جوی کندن فراغتی روی نمود *عنان عزیمت برسمت کابل معطوف گردانید چون بدان حدود رسید (و : × corr. *—) (الی corr. inter l.) در غرّهٔ ذی الحجّه سنهٔ ثمانمایه مهد اعلا بلقیس عهد سرای‌ملك خانم ومخدوم‌زادهٔ عالم وعالمیان درّدرج شهریاری ودرّیٔ برج کامگاری [بیت]

کرامی درّی از درّهای شاهی * چراغی روشن از نور الهی

امیرزاده الغ بیگ بهادر خلّد الله سلطانه‌را اجازت فرمود تا بطرف سمرقند مراجعت نماید هر چند تعلّق خاطر بطرف آن میوهٔ دل وروشناییٔ چشم بیش از بیش بود فامّا بجهة آنکه مبادا هوای مخالف هندوستان موافق مزاج مبارکش نباشد (ومیرزا شاهرخ‌را حکم شد که بخراسان رود in marg. add.) بعد ازان ایلچیان اطراف مثل ایلچیٔ تیمورقتلغ اغلان وامیر ادکو بهادر وامیر خضرخواجه اغلان وایلچی ختای‌را حاضر گردانیده طوی دادند وخلعتهای معتبر پوشانید وهر یك‌را علی اختلاف مراتبهم وقدر منازلهم تربیت ونوازش فرمود ایلچیان از زبان امیر وحاکم خود عذر تقصیرات گذشته خواسته اظهار یکجهتی ودولتخواهی نموده بادایی هرچه تمامتر ادای رسالت کردند حضرت صاحب‌قرانی قلم عفو بر جرایم ایشان کشیده ملتمسات ایشان باجابت مقرون گردانیده ببیلاکات پادشاهانه وتنسقات خسروانه ایشانرا مفتخر وسرافراز رایات نصرت‌شعار حضرت : Z] *—4 | [گردانیده اجازت مراجعت باوطان ایشان فرمود ؟ 6 | [جماعتی افغانان : Z] *—5 | [صاحب‌قرانی سایه برعرصهٔ کابل انداخت

8 | [اریاب : Z] 7 | وزکزنی : Ġ ;[ورکوربی corr. ,ورکوبی : Z] ;درکونی : L — MN
| [اوغان ورکوبی(ورکورنی corr. :) : Z] 10 | [نویین اعظم .Z add] 9 | اوغانیان : N[Z]
وخواستند که بتغلّب دروازه‌را : Z] *—1 | زخمی : N ;بزخم : M — L 1 ۱۷۶
: M_1 — (Ġ) .2 em | [گشاده بیرون روند وبعضی از مستحفظان دروازه‌را زخم‌دار
: 3 dans les MSS alternativement | [سنوران : Z] ;سنوران : N ;سوران : L ;شنوران
: Z] ;نربانی : L ;پربانی : MN — (Ġ, ŠD) ? 5 | بانو : L[Z] ;باتو : MN 4 | نغز et نغز
| [اومیلی : Z] ;ارمیل : L — MN 6 | [پربانی

ذکر حوادث ووقایع سنهٔ احدی وثمانمایه وگذشتن .Z add] 1 ۱۷۷

| [رایات همایون حضرت صاحب‌قرانی از آب سند ودر آمدن بولایت هندوستان
وشاه علی فراهی‌را با هزار مرد بکوتوالئ آن قلعه مقرّر .2 M add. in marg
وشاه علی فراهی‌را بکوتوالئ آن قلعه .Z add] ;فرمود وازانجا کوچ فرموده
مقرّر گردانید وجمعی از لشکریانرا فرمان شد که ملازم او باشند مقدار هفصد سوار
وچند پیاده که ازان حدود برخبر باشند چون پیوسته دران مواضع اوغانیان سر راه
می‌گرفتند وراه می‌زد بنا برانکه چون رایات همایون‌را بعد دیاری حاصل شود ایلچیان
ممالك ونوکران مخدوم‌زادگان که باردوی همایون روند وکسانی که از اردوی
همایون بدین طرف آیند ازان مواضع بآسانی توانند گذشت چون این مهمّ پرداخته
4 em. | [آب سندرا پل بسته کشتیها جمع گردانیدند : Z] *—3 | [شد ازانجا کوچ فرموده
(Ġ) — ML[Z] : دوشنبه : N ;شنبه 6 | [پسر محمّد خوارزم‌شاه .Z add] 5 | دوشنبه .L add
| حمد : NL[Z] — M 7 | وپیش‌کشهای لایق کشیدند

حکم همایون بنفاذ انجامید که امیر : Z] **—1 | .1—* L — MN om ۱۷۸
شیخ نورالدین وبعضی ازخانه‌بچگان بدفع او قیام نمایند درچهاردهم محرّم
: N ;بوراح چهره : M — (Ġ) .4 em | منصور : MNL — Ġ 3 | [قلعه : Z] 2 | [مذکور
ودران معرکه مقصود وبرادرانش : Z] *—5 | نوراح حهر : L ;نوراح چهره
جماعتی که آن ناموس کرده بودند وبعضی که زخم‌دار : Z] 6 | [وخانه‌بچگان
نیز بدان : Z] *—9 | وامیرزاده رستم بهادر .M add 8 | [مرتّب : Z] 7 | [گشته همه‌را
: 10 em. — les MSS pour la plupart | [طرف رفته بود اطراف ایشان بگرفتند
| حناره ,جناره

۱۷۹ 1 MNL — [Z : بلمسه]; H : تُلْمبَی | 2—* [Z om.] | 3—* [Z om.] | 4—* [Z om.] | 5 em. — MNL[Z] : حال | 6—* [Z : شاهملك] |

۱۸۰ 1 MNL om. | 1—* [Z : در نهم] | 2 MN[Z] — L : درهٔ; lire avec Ġ : دیهی? | 3—* [Z om.] | 4 [Z : ایّام] | 5—* [Z om.] | 6 [Z : ده] | 7—* | 8 em. — MN : حنحان; L : حنحاره ;[حیحان : Z] | 9 [Z add. وگروهی] | 10 L — MN[Z] : چهاردهم | 11—* L — MN om.; [Z : شانزدهم] | 12—* | [سل بستند وکمرهای مرصّع وزینهاء زر ونقره وطشت وآفتابه ومشربه با : Z] *—13 | [Z om.] | [اوانئ دیگر همه از طلا ونقره

۱۸۱ 1—* [Z : دران] | 2 [Z add. بر در ملتان] | [واکثر اسپان ایشان سقط شده] | 3 MNL — [Z : بهوال] | 4 em. (Ġ) — MN[Z] : اصرار; L : اصوار | 5 L — MN[Z] : [که فی الحقیقة ظلمانی .Z add] 9 | [Z om.] | 8—* [Z om.] | 7 [مرد : Z] | 6 جهوار 12 | [که بزرگان اجودن بودند .Z add] 11 | [که فی نفس الامر نخس بود .Z add] 10 [معظّمات .Z add] |

۱۸۲ 1 MN : خالص کوبلی, L : خاص نوبلی | 2 L add. [حانمی کوبل Z], | 3 [Z : زیاده راه چول] | 4 M : دوالجین, دوالحین : L ;ذوالجین : N ;دوالحسن | 5—* [Z om.] | 6 [Z : ده] | 7—* | [ذوالحین, دوالحسن : Z] ;ذوالجنین

۱۸۳ 1 L : وپنجم | 2 [Z add. تازی] | 3 [Z : زینهاء] | 4—* | [روز دیگر : Z] |

۱۸٤ 1—* [Z : دران] | 2 M add. in marg. اوزون مزید سعی فراوان | 3—* | نمود وحضرت صاحبقرانی اورا انعام فراوان فرمود | 4 L(Ġ) — [روز دیگر : Z] | 5 ? M_1M_2 — L : رحب نور; N : سراسون ;[Z om.]? ; M_2 : برسون ; M_1 : سرسون | [نواحی : Z] 7 | آهرون : L — MN[Z] 6 | [رحب نور : Z] ;رحب نور | 3 L : [لوهند Z] ;توهینه, تهینه : L — MN 2 | [ودهم : Z] 1 ۱۸۵ چون ازان جماعة فساد بسیار تقریر کردند حضرت : Z] *—5 | موتك : L 4 | حیان صاحبقرانی اغرقهارا مصحوب امیر سلیمانشاه بطرف سامانه روانه فرمود وبنفس .L add 9 | [کوبله : Z] ;کوپله, کوبله : ML — N 8 | [مبارك ایلغار کرده بدیشان رسید وازانجا کوچ فرموده درحوالیٔ سامانه نزول کردند بعد ازان : Z] *—10 | وپادشاه

— MN 13 | [Z om.] *—12 | [دران نواحی : Z] *—11 | [امرایی که بایلغار از هر جانب هر یك بجـــای خـــود : Z] *—15 | [امرارا : Z] 14 | [کبـك : Z] ;کســك : L | [تعیین فرمودند

۱۸۶ 1 MN — L : سانسیر; [Z corr. سابی سر] چهار فرسخ در : Z] *—2 | [سابی سر

*—6 | [ســابرون : Z] 5 | [Z om.] *—4 | محبوس : MNL — Ġ 3 em. d'après | [عرض بیست [و]چهارم مـاه (پانیپت ودر بیست وهفتـم ماه .corr. add)جیبـا دیدنـد : Z] : M — Ġ sic L et 8 | [بسیار .Z add] 7 | [وترتیب جنگ کردند وروانه شدنـد دران منزل [Z om.] 10 | له : L[Z] ;بلـه : MN 9 | [درمقـابل : Z] ;ازمقـابل : N ;از مواضع 11—* [Z om.] |

۱۸۷ 1 [سوار : Z] 2—* [واز عقب ایشـــان : Z] 3 | [دیگر مـردان : Z] نهـاد آن جماعة بنـا برحزم احتیـاط : Z] 5 | [ملو خان .Z add] 4 | [کاری از آب | [درعقب ایشان برفتند

۱۸۸ 1 [مجلس : Z] 2 | [بل زیادت .Z add] 3 | [ودیگر در روز مقدّم .Z add] که ملو خان بـا چهار هزار سوار وپنج هزار پیاده وبیست وهفت زنجیر پیل تـا عمارت جهـا[ن]نمـای نزدیك آمـده بود بعضی از لشکریان بـاز گشتـــه بودنـد وحکـایت عظمت ایشـان ومهـابت فیل در اردو تقریر می‌کردنـد چنـد هنـــدو از اساری کـه در یورت بودند استراق سمع نموده بطریق استبشار یکـدیگررا اخبارکردند وازان معنی بشـاشتی هرچـه تمامتر نمود این معنـی بر رأی حضرت صـاحبقرانی معروض گردانیدنـد فرمود کـه مبادا روز جنگ مردم درحربگـاه باشنـد واساریٔ بسیـاری *—4 | [درخانها درحساب است کـه ازیشان فتنه پیـدا شود بنـا برحزم واحتیـاط مقرّر فرموده آمـــد کـه ازعســاکر منصوره از هر ده نفر یك نفر در یورت توقّـف Z] | [نمایند .

۱۸۹ 1 Q. X, 25 | 2 Q. XVI, 77 | 3—* (p. ۱۸۸, l. ۲۳) [Z : ودر] | 4—* | [درگرد یورتی که فرود آمدند خندق کندند : Z]

۱۹۰ 1 [Z : وصندوقها] | 2—* [Z : دست چپ وراست بطرف] | [دست چپ وزاست بطرف

۱۹۱ 1 [Z corr. add. قطار قطـار] | 2 Q. CV, 1 | 3 MN : حیلت, L : قلب; [Z : طمغـــان; MN — L(Ġ) 6 | [Z om.] *—5 | [ووزیـــران : Z] 4 | [? جبلّـت : Z]

مؤلّف این کتاب دران سفر ملازم رکاب همایون بود ودران مجمع .Z add] 7 | [طمعان حاضر در تاریخ این واقعه گفته شده [شعر]

گرفت مملکت هند خسرو توران * ز دار ملك که دهلیست تا لب دریا

گذشت هشت ربیع دوم اوایل جدی * ز فتح شاه شده سال هجرتش پیدا

تو بازگونگئ کار هندوان بنگر * زشدّتی که بدیشان رسید سال رخا

۱۹۲ 1 [Z add. وجمعی کثیر از متعلّقان ایشان با ایشان] | 2 Q. XIII,

| [شهر : Z] 4 | [آن شب : Z] *—3 | 12

۱۹۳ 1—* [Z : وهر لشکری را بیست وهفت] | 2—* L — MN[Z] om. | 3—*

: N ;(آن طرف : × .corr) تغراست : M_1 — LM_2[Z] 5 sic | بهار : L[Z] ;نهاور | بغراست

۱۹٤ 1 em. (Ġ, ŠD) — MNL : وسوم; [Z om.] | 2 L : سوار | 3 [Z om. | 4 ?

: Z] *—5 | [قوجینان : Z] ;توحیان : L ;قوجنان : N ;قوجینان : M_2 ;قوچیان : M_1 | [بدیوار بر آمدند

۱۹۵ 1—* [Z : وبسیاری در جنگ کشته شدند روز دیگر که غرّهٔ جمادی

*—3 | [گبران : Z] 2 | [الاولی بود شیخ عمر اهالئ قلعهٔ میرت اکثر آن جماعةرا

| [Z om.] *—6 | [و : Z] *—5 | [فیروز : Z] 4 | [هم در غرّهٔ جمادی الاوّل : Z]

۱۹٦ 1 L : نهم ;[Z : دیگر] 2 | [قلعهٔ نور : Z] 3 | [نهم : Z] *—4

| [ثلثی : Z]

۱۹۷ 1—* [Z : متفرّق گشته اند] 2 | [قریب : Z] 3—* [Z om.] | 4—*

: Z] ;کوتله : L ;کوبله : N ;کوپله : M 5 | [که امراء مذکور با عساکر منصور : Z]

حضرت صاحبقرانی با : Z] *—7 | [آن نیز قریب آن منزل .Z add] 6 | [کوبله

| [سیصد

[۱۹۸] 1 [Z add. مقدار مردی که بودند بیکبار حمله آورد بعضی تیغها

ولا که بر خاطر : Z] *—3 | [دیگر : Z] 2 | [کشیده وبعضی تیر ریز کردند ملك شیخه‌را

| [کوه : Z] 5 | [دیگر : Z] *—4 | [بندگئ حضرت گذشت

۱۹۹ 1 [Z : عساکر منصوره یاسامشی کرده امیرزاده پیر محمّد وامیر

سلیمانشاه ودیگر امرا ودر منقلای قول امیرشاهملك وخاصگیان بندگیٔ حضرت واز درهٔ دگر رفت در دامن کوهیست که منبع آب کنك است : Z] *—2 | [در میسره از آب کنك عبور فرمود : Z]*—5 | سه‌شنبه : L 4 | [Z om.] 3 | [ودر بالای آن دره | [درین اثنا : Z] *—6 | [وبدین طرف آمد

وبعضی که بتاخت رفته بودند مجموع : Z] *—2 | [اغرق : Z] 1 ۲۰۰
*—3 | باردوی همایون حاضر شوند چون لشکرها جمع شد متوجّه کوه سوالك گشتند 6 | [ودران شب : Z] *—5 | [وگوسفند .Z add] 4 | [منصور میمنه ومیسره آراسته : Z] | نکری : N[Z] — ML 7 | [دیگر : Z]

پر درخت : Z] *—2 | زبن : L ;اورتن : N[Z] ;اورتن et رتن: 1 ? M ۲۰۱
تحصّن نموده متوجّه ایشان شد نماز شام بکنار بیشهٔ رسیدند فرمان شد تا امرای قوشونات مشعلها ترتیب کرده بجنگل بریدن مشغول گشتند هم درشب قریب یك فرسخ راه کوه جنگل‌را پاك کردند روز دیگر [بیت]

چو از چرخ بنمود گیتی‌فروز * شب تیره بگریخت از دست روز

| [وبآخر روز : Z] *—3 | [کوکبهٔ مواکب همایون بدان کوه در آمد

2 [Z add.] | [بکرنکوب : Z] :بکوکت : L ;نکرکوب : N ;نکرکوت : 1 M ۲۰۲
.....رایات همایون از بالای کوه فرود آمده .Z add] 3 | [درین بیشه است | [نزدیك : Z] *—4 | [دران دره نزول فرمودند

| مسا : N ;میسار : 2 L—M | وبرواح : L ;[دبوراح : Z] — 1 MN ۲۰۳
: L ;بابله : 4 em.—N | [چون عساکر منصوره بنواحیٔ جمو در آمدند : Z] *—3 | [دیگر : Z] *—6 | [Z om.] *—5 | پاتیله : M ;[بابله: Z] ;بابله

: Z] ;جهان : L ;جهار : M—? 2 | وقبارتو : MN[Z] ;نورمار : L—? 1 ۲۰٤
چندین‌را : Z] *—4 | [وزود : × .Z corr] 3 | جهانپناه : G ;جهان‌نمای : N ;[بجهان | [دیگر : Z] *—6 | [Z om.] | [از عساکر منصور تیر زدند ومجروح گردانید

: Z] ;حساوه : L ;جنداوه ,حساو : N ;چپاوه ,جندابه : 1 em.—M ۲۰۵
: Z] *—4 | [Z om.] *—3 | [Z om.] *—2 | [Z om.] cf. p. ۱۷۸ note 10 [حساوه ,حنداوه
جمادی الآخر بود که حضرت صاحبقرانی انارالله برهانه دران منزل خرّم توقّف فرمود وچند روز آنجا بعشرت گذرانید ذکر قضیّهٔ لهاوور وشیخو کوکر شیخو

کوکررا پیشتر در لهاوور حکومتی بود دشمنان اورا ازانجا رانده بودند بحضرت امیر
| [صاحبقران آمده بود وبتربیت وعنایت مستظهر شده اگرچه
وچون رایات همایون بدان نواحی رسید جمعی امیرزادگان : Z] *—1 ۲۰۶
وامرا امیرزاده پیر محمّد وامیرزاده رستم وامیر سلیمانشاه وامیر جهانشاه‌را با
تومانات ایشان فرمان شد [که] بدان صوب نهضت نمایند بعد ازانکه بندگئ حضرت
از قصبهٔ جمو باز پرداخت دران منزل توقّف نمودند با لشکرها که بولایت لهاوور رفته
اند باردوی همایون ملحق شوند (sic) درین اثنا خبر رسید که امیرزادگان مال امان
می‌ستانند وشیخو کوکررا که (آخر حال corr.) او موافق اوّل نیامد گرفته اند وبواسطهٔ
آنکه خبث باطن ودغل ضمیر او بظهور پیوسته مستحقّ ملامت وعقوبت گشته است
| [بن عمر شیخ Z add.] 3 | [ضعفای لشکر واسیران : Z] 2 | [چه
| [وتاج وکمر وزر وزیور : Z] *—3 | [تومانات : Z] 2 | [Z om.] *—1 ۲۰۷
| [حیهان : Z] ;حهان : L ;جیهان : N ;حیهان : M_2 ,جبهان : M_1 — (d'après ŠD) ? 4
: Z] ;سایت : L ;سایپست : M_2 ,سایبست : M_1 — ? 7 | [شب‌را Z add.] 6 | [Z om.] *—5
| [شاه علی فراهی : Z] *—8 | [(سانبست : MS, Ḥ ;'AS) ;سابست
با لشکری که آنجا مقرّر بودند : Z] 2 | [شاه علی : Z] *—1 ۲۰۸
نمودند چنانچ عمارتی که در سه ماه نتوان : Z] *—3 | [همچنان برقرار دران نواحی
| لب L add. 5 | کریاس : L ;کرباس : MN — [Z] ? 4 | [کرد بسه روز باتمام رسانیدند
بدجوبدان : M_2 ,بدحوندان دهانه : M_1 — ? *—8 | استکا : L — MN 7 | خوان : L 6
روز : Z] (ا. ۱۶) **—9 | بدحواندان دهانه : L ;بدخواندان دهانه : N ;دهانه
دیگر که نهم رجب بود مولانا نعمة برادر مولانا جلال الدین لطف الله صدررا پیش
M — ? 10 | بندگئ حضرت سلطنت‌شعارئ شاه‌رخی خلّد الله ملکه وسلطانه فرستاد که
| (جوی ماهی‌گیر = بادان : 'AS) ;بادان : M_2 — M_1NL 11 | جوی‌بر : L ;جوی سر : N
: L om. (lac.) | 2 ? — MN om; L ;عربسد : N ;غربیسد : M — ? 1 ۲۰۹
وهمان روز ازانجا کوچ کرده شب‌را بسر جوی بادان (بادان : MS) : Z] *—3 | حرمص
فرود آمدند واین بادان نهریست که معمار همّت صاحبقرانی بریده است واخراج
آن نهر مقدور سلاطین ماضی نبوده چنانچ ذکر آن گذشته است در دوازدهم ماه بپای
: Z] *—7 | Q. LXII, 18 6 | [Z] — MNL om. 5 | می‌خوانند : L 4 | [عقبه رسیدند

| [ودران موضع خاتون امیرزاده پیر محمّد وخاتون امیر جهانشاه وامرا وکلانتران
| عربك : L[Z] ;غربك : N ;عرنيك : M — ? 8

۲۱۰ 1 MN — L : اسحكه | 2 M — NL : نكرلك | 3—* [Z om.] | 4 ? — M :
آق‌سرای : N[Z] — L 5 | [دوربرحن : Z] ;روسرحن : L ;دوسرحين : N ;دوسترحن
| [كيمشك‌خانه : × Z corr.] 7 | [كش : Z corr.] 6 | آق‌سرای M corr. inter. l.

۲۱۱ 1 L — MN[Z] : بن عبّاس | 2 Q. IX, 18 |

۲۱۲ 1 L om. |

۲۱۳ 1—* L | وتمامت اهل : L 2 | ابخاز ومملكت گرج : L — MN *—3
اوّلاً بجهت مكارم ذاتی وثانيًا جهت توسّل او بامير شيخ ابراهيم om. | 4 L add.
چون هلال : Z] (p. ۲۱۱, l. ۱۳) **—5 |كه ملحوظ نظر محبّت بندگئ حضرتست
ماه صيام رخ نمود وموسم طاعات وعبادات در آمد حضرت صاحب‌قرانی نيّت بدان
مصمّم گردانيد كه در دار الملك سمرقند مسجد جامعی بعظمت بسازد چنانچ در اوّل
آن مجلّد ذكر عمارت آن شمّهٔ بيان رفته است ونود وپنج زنجير فيل از دهلی
بسمرقند رسيده بود همه‌را در سنگ كشيدن كردند ومجموع امرا واركان دولت
مدّت چند گاه بدان عمارت مشغول بودند بدان مسجد كه حالا در روی
زمين چنان عمارتی هيچ جای نشان نمی‌دهند ذكر احوال اطراف ممالك
درين مدّت مذكور امور سلطنت خراسان بفرّ دولت معدلت حضرت سلطنت‌شعاری
خلّد الله تعالی ملكه وسلطانه استقامتی هرچه تمامتر داشت وممالك فارس اميرزاده
پير محمّد بن عمر شيخ بهادر ومملكت كرمان امير ادكو برلاس (ضبط نموده امّا
ممالك عراقين حضرت صاحب‌قرانی بعد از مراجعت از فتح دشت خفچاق وارس
وازاق corr. add.) وآذربايجان وارّان وموغان تا بدربند وگرجستان وارمن
وكردستان بامير واميرزادهٔ سعيد شهيد اميرانشاه كوركان طيّب الله ثراه
وجعل الجنّة مثواه مقرّر فرمود چون اميرزادهٔ مذكور حاكم آن مملكت شد وفرمان
قضاامضا در شرق وغرب وبرّ وبحر آن نواحی ساری وجاری شد اباعد واقارب سر بر
خطّ متابعت ومطاوعت نهادند وانقياد اوامر ونواهی واجب ولازم دانست
مدّت چند گاه دران بلاد رايت دولت بر افراشت ووضيع وشريف‌را ملحوظ نظر
عنايت ومحظوظ احسان وتربيت خود گردانيد چنانچ سرداران اطراف كه در مدّت

العمر وزمان متقادم حاکمی دیگررا گردن نمی نهادند وملازمت هیچ پادشاه نکرده مثل امیر شیخ ابرهیم دربندی وکوستندل گرجی وقرا عثمان ترکمان وسایر سرداران سر برخطّ فرمان نهادند بطوع ورغبت خود پیش حضرتش می آمدند وبانعام واکرام ملحوظ ومحظوظ می شدند وصیت عدل ومرحمت وبذل وسخاوت حضرتش باقصیٰ مصر وشام ونهایة روم وفرنگ برسید تا درین تاریخ که حضرت صاحبقرانی انار الله برهانه بفتح بلاد هند مشغول بود ناگاه (وپیش ازین تاریخ بوقتی که حضرت صاحبقرانی ازهمدان متوجّه سمرقند شده بود : × corr.) از قضای آسمانی وتقدیر رحمانی در صحرای مرند تبریز (sic) چند روزه شکاری انداخته بود ودر روز قمرغه در اثنای شکاری کشتن بقوجی باز خورد واز سر زین خم خورده از زمین در ربود درحالت آنکه بقربوس رسانید قوج برخود بطبید وبارگی رم خورد چنانکه حضرت امیرزاده امیرانشاه از اسپ درافتاد وبسر وگردن برزمین خورد ولحظهٔ نیك از خود برفت غریو از نهاد امرا وارکان دولت واعیان حضرت برآمد بیکبار ایل والوس مجموع حاضر گردیدند بعد از دیر وقت اندك حرکتی کرد امّا اثر درك ونشان حیوة در دل ودماغش نمانده بود وهمچنان تا سه روز وسه شب چند کرّت غش فرمود وپس ازان طبیب نیز در معالجت خطا کرد وضعف تمام در (مزاج corr. add.) دماغ پیدا آمد واختلالی تمام بفکر وتدبیر راه یافت چنانچ درین وقت بی موجبی در اوّل فصل تموز حکم کرد که لشکرها سوار شوند ومتوجّه صوب بغداد شد بتمنّیٔ آنکه مگر سلطان احمد بمجرّد آوازه فقط بغداد باز خواهد گذاشت وهر روز دو کوچ می کرد تا بقبّهٔ ابراهیم لك رسید وسلطان احمد بواسطهٔ آنکه موسم یورش بغداد نبود قطعًا ملتفت نشد وامیرزاده امیرانشاه بجهت ناموس میخواست که البتّه بظاهر بغداد فرود آید درین حال ایلچی از تبریز رسید وخبر رسانید که تبریزیان با یکدیگر زبان یکی کرده اند وهم سوگند شده که غدری اندیشند امیرزاده امیرانشاه با وجود آن اخبار التفات ننموده تا ظاهر دار السلام بغداد رفته ودو روز توقّف نمود کرّة بعد اخری برهمان دستور ایلچی رسید بنا برین بدار السلطنهٔ تبریز مراجعت ضرورت شد هم در روز بتعجیل تمام بجانب تبریز معاودت نموده باز هر روز دو کوچ می کرد وچون برسید کسانی را که آن صورت ازیشان نقل کرده بودند جمله را بیاساق رسانید وبسیاری از بیگناهان نیز بدان واسطه سعادت شهادت یافتند

وچون پیشتر میل خاطرش بخون ریختن بود فجأتًا آن نوع حرکتی غیر عادت ازو صادر شد دوست ودشمن بیکبار ازو مجتنب شدند تا غایتی که سیّد علی شکی با وجود آنکه پیشتر دعویٔ متابعت ومطاوعت می‌کرد مخالفت نمود وبا لشکری ارکین گرجی بمدد سلطان طاهر بن سلطان احمد که در قلعهٔ النجق محصور بود آمد کمرا که بمحاصرهٔ آنجا مشغول بودند بیکبار فرار نمودند پیش امیرزاده امیرانشاه بهادر رفتند وفی الحال امیرزاده امیرانشاه امیرزاده ابا بکررا با لشکرهای حاضر ایلغار فرموده بدفع سیّد علی (شکی corr. add.) فرستاد وایشان در پیرامون قلعهٔ النجق بودند بهم رسیدند سیّد علی نیز از گرد راه حمله آورد وبی محابا بیکدیگر بر آویختند وجنگ سخت شد ودران معرکه امیرزاده ابا بکر بهادر تیری بگشاد که بر زره دامن کلاه خود سیّد علی آمد از زره بگذشته در سر شریانش نشست وسیّد علی چون قلّهٔ کوهی بهمان یك زخم از پشت مرکب در افتاد وهلاك شد وسلطان طاهر پیش از وصول امیرزاده ابا بکر از قلعه بیرون آمده بود وسیّد احمد نام معتمدی‌را با سَرْکیز نام (ارمنی corr. add.) در قلعهٔ النجق مقرّر کرده چون سیّد علی‌را آن واقعه افتاد مصاحب گرجیان بطرف گرجستان فرار نمود وبعد ازان ببغداد پیش پدر رفت وامیرزاده ابا بکر محاصره (امرا : AS' ,sic)را بر قاعدهٔ سابق باز بمحاصرهٔ النجق مقرّر فرموده وسر سیّد علی شکی‌را از تن جدا کرده پیش پدر آورد وبدین سبب نوکری بسمرقند فرستادند امّا امیرزاده امیرانشاه‌را اختلال احوال در مال وملك بمرتبهٔ رسیده بود که ناگاه بی سببی خونی فرمودی کردن وگاهی بی موجبی گنجی‌را فرمان دادی بتاراج دادن وناگاه بعمارتی رسیدی گفتی این‌را خراب کنید (چنانکه عمارتی عالی‌را از عمارتهاء سلطانیّه فرمود که خراب کنند که درو گنجی مخزونست خراب کردند وهیچ گنجی نیافتند add. par une autre main) واکثر اوقات بعشرت مشغول بودی روزی دشنامی تهمت‌آمیز بحرم خود که خانزاده بود گفته خانزاده ازین سخن بغایت در قهر شد وسوگند وزاری ومبالغهٔ بسیار استقصای آن کرد وچون امیرزاده امیرانشاه بهادررا استقامت از دل وسلامت از دماغ رفته بود مظلومی چندرا نام برد که فلان وفلان چنین وچنین گفتند وچند کس بر دست خانزاده بدان تهمت هلاك شدند چندانکه دولتخواجه اناق که راه وزارت ونیابت داشت جریده با خاتون خود جان بدر برد امّا محصول چندین ساله که در امارت ووزارت

جمع کرده بود بغارت وتاراج رفت وایشان سرگشته وآواره شدند واین وحشت میان خانزاده وامیرزاده امیرانشاه بهادر مؤدی بدان گشت که ناگاه خانزاده با توابع وحواشیٔ خود کوچ کرده متوجّه اردوی سمرقند شد واین حرکت نیز سبب ازدیاد اختلال احوال واموال گشته بیکبار مردم ازو نومید گشتند وچون حضرت صاحبقرانی بتاریخ شعبان سنهٔ احدی وثمانمایه بدار السلطنهٔ سمرقند نزول فرمود واردان آن طرف بعزّعرض رسانیدند که فتوری باحوال آن دیار راه یافته است وامیرزادهٔ سعید شهید پیوسته بملاهی ومناهی مشغول است مجلس بزم بر میدان رزم اختیار کرده از طرب چنگ با تعب جنگ نمی‌پردازد واستیفای لذّات جوانی‌را بر مصالح جهانیان ومهمّات جهانداری مقدّم داشته وجمعی از اراذل مصاحب گشته اند واورا بلهو وطرب تحریص وترغیب می‌کنند وچون اشتغال بلهو وطرب از مرتبهٔ اعتدال تجاوز نمود اختلال در امور مملکت ظاهر گشت وکارها از حیّز تدبیر وحفظ بیرون شد وبیگانگان در سرحدّها مداخلت می‌نمایند این معنی بر خاطر اشرف بغایت صعب نمود وضمیر منیر ملتفت تدارك آن گردانید در خلال آن احوال مهد عالی بانوی ممالك ایران وتوران صفوة الدنیا والدین خانزاده طیّب الله تعالی برهانها وجعل الجنّة مثواها برسید از امیرزاده امیرانشاه بیش از حدّ آزرده بود در حضرت صاحبقرانی چنان عرضه داشت که امیرزاده امیرانشاه یاغی گشته است خزانه‌را غارت کرده وتمام یاساق بندگیٔ حضرت‌را ترك کرده واگر بدین زودی تدارك نخواهند فرمود مملکت وایل والوس‌را بکلّی از دست خواهد رفت حضرت صاحبقرانی ازین سخن بسیار متغیّر خاطر شد ونوکران بخراسان پیش بندگیٔ حضرت سلطنت‌شعاریٔ شاهرخی خلّد الله تعالی ملکه وسلطانه فرستاد که در منقلا با لشکرهای خراسان متوجّه ولایت آذربایجان شوند وخود در عقب در افتتاح سنهٔ اثنی وثمانمایه بدان طرف روان گشت

ذکر احوال سلطان احمد درین مدّت

مذکور سلطان احمد بعد ازانکه خواجه مسعود سبزواری بغداد بازگذاشت واو در بغداد متمکّن شد مدّت چندگاه بعیش وعشرت گذرانید تا در تاریخ سنهٔ ثمانمایه شروان بن شیخ براق منصوری‌را که از معتبرترین امرای او بود با چند امیر دیگر ولشکری بخوزستان فرستاد ایشان چندگاه شوشتررا محاصره کردند وچون امیرزاده پیر محمّد شنید لشکری با امیر سعید برلاس بمدد محصوران شوشتر فرستاد چون ایشان نزدیك رسیدند شروان بجانب بغداد

متوجّه شد وشروان بعد ازانکه ازمحاصرهٔ شوشتر بازگردید فکر مخالفت کرد با سلطان احمد ودر خفیه بامرا جانقی کرده مجموع اهل اعتبار وامرای سلطان احمدرا با خود متّفق گردانیده تا بجایی که وفا خاتون که عمّهٔ سلطان احمد بود نیز با او درین مشورت متّفق شد وقرار دادند که باتّفاق یکدیگر سلطان احمدرا بگیرند یکی از جملهٔ غدّاران سلطان احمدرا ازین معنی بیاگاهانید وسلطان احمد بتفحّص وتفتیش این قضیّه مشغول شد وقضارا مکاتباتی که شروان بملازمان دار الخلافه نبشته بود وتصریح آن حکایت کرده وجوابهایی که بشروان نبشته بودند با قاصد در دست سلطان احمد افتاد قاصدرا بیاسا رسانید وآن مکاتیب مخفی داشتند نخست حکم نبشت که امرای لشکر بغداد بی‌تحاشی شروان‌را بیاساق رسانیده سرش بدار الخلافه آورند امرا از ترس خود که اگر ناگاه درین اهمالی کنند محلّ تهمت شود از برای برأت نفس خود باتّفاق بر سر شروان آمده اورا بکشتند وسرش‌را مصاحب خود ببغداد آوردند وسلطان احمد چون خودرا مثال نقطه محصور دایرهٔ بلا دید واز زن ومرد مجموع وضیع وشریف وصغیر وکبیر در ودرگاه‌را قاصد خون ودشمن جان خود دانست پیشتر ازانکه ایشان برو دست یابند او پای تدبیر در پیش نهاد ویك یك‌را می‌طلبید وبانواع لطف ومرحمت ومواعید مستظهر می‌گردانید ومی‌گفت روا باشد که فلان کس که من اورا از خاك برگرفتم وبدین مرتبه رسانیدم بی‌موجبی با من عصیان کند وبا نمك‌بحرامان اتّفاق نماید وقصد من بردل گذراند آنکس بزانو در آمده مترصّد فرمان شدی وسلطان احمد اورا امّیدوار گردانیدی که امروز تربیت تو می‌کنم نباید که فردا تو نیز همچون ایشان نمك‌بحرام شوی آن کس بتضرّع وزاری در آمده گفتی نعوذ بالله وسوگند برزبان راندی پس اورا گفتی برو وفلان کس‌را بیاساق برسان وخان ومان واهل وعیال هرچه تعلّق بدو دارد تمامت بسیورغال خود بگیر چون او باتمام آن مهمّ رفتی دیگری‌را نیز بهمین طریق بمعاملات (تملّقات : sic, 'AS) نمودی واورا فریفته(؟) بر اثر او می‌فرستاد تا آنچه مردم بیرونی بودند جمله‌را بدین نوع سیاست کرد وضعفای حرم‌را با وفا خاتون در کشتی نشانده ببهانهٔ آنکه ایشانرا بواسط می‌فرستد در وسط شطّ رسانیدند وبآب غرق گردانید ودیگر چهرگان ملازم وسایر ندیمان اندرونی‌را اکثر بدست خود گردن زده قاعًا صفصفًا تر وخشك سپاهیان‌را بکشت

(چنانکه شمشیر در دست از بالای کوشك پایان می‌آمد فرّاشی پیش رسید سلطان فرمود که فلان وفلان وفلان‌را کشتم فرّاش از بیم جان گفت نیك کردی می باید که من وتو زنده باشیم سلطان درخنده شد شمشیر از دست انداخت in marg. par une autre main) ودرهای قصررا از اندرون بسته نیم‌شبی درکشتی نشست واز دجله گذشته متوجّه دیاربکر شد ودر دیاربکر با امیر یوسف ملاقات کرده اورا با غلبهٔ بر سر بغداد آورد ودرین مدّت که سلطان احمد بجانب دیاربکر رفته بود تا باز آمد هیچ کس از اهالئ بغداد با وجود حدس وادراك که دارند از رفتن او خبردار نبودند واز غایت ترس وحیرت تصوّر می‌کردند که سلطان احمد چند روزی عزلت واعتکاف اختیارکرده است واز خلوة خاص ببارعام بدر نخواهد آمد هرکس پی شغل خود بودند چنانکه یك سرموی کار ملك ومال تغیّر نکرده بود چون سلطان احمد با قرا یوسف ببغداد آمد بعد از چند روزی که اورا اغرلامشی نمود ناگاه میان ایشان اندك مخالفتی دست داد وسلطان احمد اورا از دار السلام عذر خواست وامیر قرا یوسف ازو خشم گرفته بطرف دیاربکر مراجعت نمود وسلطان احمد باردیگر در بغداد تمکّن یافته بعمارت وآبادانئ رعیّت ودارایئ مملکت مشغول شده کار بجایی رسانید که دیگر بار غلبهٔ تمام برو جمع شدند وآوازهٔ کثرت وازدحام دیوانش در آفاق منتشر گشت وامیرزاده امیرانشاه بهادر خواست که لشکر ببغداد آورد بعد آزانکه بحوالئ بغداد در رسید خبر مخالفت تبریزیان بدو رسیده مراجعت نمود چنانچ شمّهٔ ازان حال مذکور گشت ذکر وقایع وحوادث سنهٔ اثنی وثمانمایه درین سال حضرت امیر صاحب‌قران از ماوراءالنهر بخراسان در آمده بجانب عراق وآذربایجان رفت حضرت صاحب‌قرانی بعد از فتح هندوستان چون بدار السلطنهٔ سمرقند نزول فرمود وخبر اختلال احوال ممالك عراقین وآذربایجان بشنود سیّد خواجه بن شیخ علی بهادر وپیر محمّد بن فولاد خزانجی وجهانملك بن ملکت‌را بخراسان پیش بندگیء حضرت مخدوم ومخدوم‌زادهٔ عالم وعالمیان سلطان السلاطین شاه‌رخ بهادر خلّد الله تعالی ملکه وسلطانه فرستاد مقرّر بران جمله که حضرت سلطنت‌شعاری خلّد الله ملکه منقلای لشکر گشته متوجّه آذربایجان شود وحضرت سلطنت‌شعاری چون این حکم برسید فی الحال لشکرهاء خراسان ترتیب داده امیرسلیمانشاه وامیرسیّد خواجه‌را مقدّمه روان کرد وحضرت سلطنت[شعاری] از عقب روان گشته براه بسطام

ودامغان روانه شد چون بجاجرم رسیدند توکل بن هندوی قرقرا از حضرت اردوی اعلا برسید که حضرت صاحب‌قرانی امیرزاده محمّد سلطانرا بجای خود بحکومت دار السلطنهٔ سمرقند گذاشته وامیرزاده اسکندر بهادررا با وجود صغر سنّ بضبط مغولستان وآن حدود مقرّر گردانیده ورایات همایون با لشکرهای فراوان از جیحون عبور فرموده بسبب کثرت عساکر منصوره هر طایفهٔ‌را براهی تعیین فرموده فرمان رسانید که ایشان روی بشاسمان واسترآباد نهاده از راه ساری * وهزاره جریب (فیروزکوه : × corr. —*) بگذرد امّا دران ولایت چه بحسب خاصّیّت وچه بواسطهٔ ناسازکاریٔ آب وعلف چهارپای بسیاری تلف شد بعد از زحمت بسیار بهوای سازکار فیروزکوه بیرون آمدند وهردو اردوی بزرگ در ولایت ریّ بهم رسیدند وامیر سلیمانشاه که پیشتر رفته بود چون بامیرزاده امیرانشاه بهادر رسید وخبر وصول رایات همایون برسانید امیرزاده امیرانشاه بهادر مرد وهوم مخیّل دماغ فی الحال با چند نوکری بی‌وجود متوجّه اردوی اعلا گشته مابین شهریار وابهر(ریّ : × corr.) با حضرت صاحب‌قرانی ملاقات کرد وحضرت صاحب‌قرانی چون اورا بدان صفت یافت بغایت ازان معنی ملول وکوفته‌خاطر گشت وبسبب اتلافی چند بی‌موقع که دست داده بود اگرچند باروی وی نیاورد امّا روی از وی درکشید وتخلّف ملازمانرا که دران یورش از وی روی‌گردان شده بودند بهانه ساخت وفرمان فرمود که جواهر وصلاتی که دران نزدیك بهرکس داده بود بخزانه بسپارند نوّاب دیوان بموجب بروات ودفتر خرج مجموع‌را (بتحصیل corr. add.) محصّلان کرده فرود آوردند وندما وحریفان مجلس اورا که هر یك نادرهٔ عصر بودند مثل نادرهٔ زمان واعجوبهٔ دوران مولانا شمس الدین محمّد کاخکی که با وجود تبحّر در فنون علوم در نظم ونثر وجد وهزل یگانهٔ جهان بود واستاد قطب الدین نایی وحبیب عودی وعبد المؤمن که در صنعت موسیقی هر یك فیثاغورس ثانی بودند این جماعة‌را ارباب حسد در بندگیٔ حضرت صاحب‌قرانی غمّازی کردند واختلالی که بحال آن ممالك راه یافته بود نسبت بدین اشخاص مذکوره کرد که ایشان دایمًا امیرزاده‌را بملاهی ومناهی ترغیب می‌کنند واز ضبط مملکت باز می‌ماند ودر مهمّات ملکی تاخیرات وتقصیرات بوقوع می‌رسد با وجود آنکه ایشان وامثال ایشان‌را هرگز در مهمّات مالی وملکی اختیاری نبود [نظم]

مرا سخن ز مفاعیل وفاعلات بود * من از کجا سخن سرّ مملکت ز کجا

فی الجملـــه بموجب تقـدیر یزدانی مزاج حضرت صـــاحب‌قرانی بر ایشـــان متغیّر گشته حکم سیاست شد وآن جماعة بسبب هنر خویش بقتل آمدند [بیت]

برمن وبال شد هنر من که صد بلا * برساعتی که من بهنر کردم انتساب

چون آن جماعةرا بپای دار حاضر گردانیدند مولانا محمّد کاخکی روی بقطب الدین نایی آورد وگفت همیشه استاد قطب الدین درهمـه حـال پیشوا ومقتداء ما بوده است جلّاد اوّل اخی قطب الدین‌را بردار کشید چون نوبت بمحمّـد کـاخکی رسید این دو بیت بگفت [شعر]

پایان عهـد وآخر عمر است ملحـدا * گر بایدت وگر نه بدست اختیار نیست

منصـوروار گر ببرنـــدت بپـــای دار * مردانـه پای دار جهان پایدار نیست

اگرچند نوکران وندیمان‌را از امیرزاده امیرانشاه بهادر جدا کردند واورا در مال وملك مدخلی نماند امّا در مقـام سلطنت براه ویسون خود بالادست پادشاه‌زادگان می‌نشست ومعزّز وموقّر در سفر شام وروم ملازم اردوی همایون بود ودرین ولا که حضرت صاحب‌قرانی در دار السلطنـهٔ سلطانیّه بود صاحب اعظم خواجـه مظفّر نطنزی کـه صاحب اختیار ممـالك عراق عجـم بود پیشکشهـای سنگین گـذرانیـد ودولت بساط بوس دریـافت وحضرت صـاحب‌قرانی ازانجـا براه قرادره واردبیـل روی بقشـلاق قرا باغ نهـاد وبموضع قطورکندی که یورت امیر عمر تابان بود بکنار آب ارس آنرا جهت قشـلاق اختیار کرده فرود آمد ومجموع شاهزادگان وامرا در باودالهای خود قوریاها(: MS ? قورباهـا) گرفتنـد وامیر شیخ ابراهیم کـه بتربیت حضرت صاحب‌قرانی شروانشاه آن عهـد بود سیّد احمـــد بن سیّـــد علی شکی‌را بحضرت آورده گنـاه اورا در خواست وحضرت صاحب‌قرانی گناه او بخشیـده بـدولت بساط بوس رسیـد وسیورغالات بسیار وعنایـات بی‌شمـار یافتـه در زمرهٔ دیگر امرا منخرط گردانیـــد (وامیر شیخ ابراهیـم ترتیب طوی کرده چنـدان اسپ وگوسفنـد کشتـه بود کـه مطبخیـان از پختن آن عاجز شدنـد بعـد ازان پیشکشهـا کشیـد از جانوران شکاری وغلامان وجواری واقمشه واسلحـــه وغیر آن از جملـه ششهزار اسپ کشیـد (in marg. par une autre main) ذکر ایلغار فرمودن حضرت صاحب‌قرانی بجانب گرجستان کرّت اوّل چون گرجـیان چنانچ پیشتر ذکر کرده شد که بقلعهٔ النجق آمدند وسلطان طاهر پسر سلطان احمدرا ازانجا بیرون بردنـد وسیّـد علی شکی بردست امیرزاده ابا بکر بقتل آمـد وگرجیـان کوتوال

خود در النجق گذاشتند بنا بران بر ناموس سلطنت وجهانگیری لازم نمود که بانتقام آن بی‌راهی مجموع گرجستانرا عالیها سافلها سازد حکم حضرت صاحب‌قرانی بران جمله بنفاذ پیوست که از مجموع لشکرها از هر ده نفر سوار و پیاده سه نفر بدین ایلغار روانه شوند وده روزه آزوق بر دارند وباقی عساکر هم در یورت قشلاق مقام : Z] 7 | خنسا : MNL — [Z] 6 | [سازند حضرت صاحب‌قرانی از یورت قشلاق | وهر چه در : L *—8 | [سرداران وبهادران گرجی

*—4 | [ودرختهای جوزرا : Z] 3 | اشتر : L 2 | [اقسو : Z] — MNL 1 ۲۱۴
حضرت صاحب‌قرانی .Z add] 5 | [وهنوز سرما وبرف وزمستان بسیار مانده بود : Z]
| [گرجستان : Z] 7 | [یورت قشلاق : Z] 6 | [اورا برکل نام نهاد و

وحضرت : Z] *—3 | [که خوشه کشیده .Z add] 2 | [او .Z add] 1 ۲۱۵
*—4 | [صاحب‌قرانی اقرغی دیگر در تفلیس گذاشته با بعضی از عساکر ایلغار فرموده درین سال مقدّم قشلاق در نفس شهر دهلی کرد ودرین سال اکثر زمستان : Z] در گرجستان گذرانید وسلطان جلال الدین خوارزم‌شاه بوقتی که از لشکر پادشاه جهانگیر جنکیز خان هزیمت نمود بدیار هند رفت وبعد ازانکه دو سال دران دیار گذرانید اندك قوّتی گرفت واز راه کرمان بعراق در آمد وتا حدود تفلیس برفت مولانا کمال الدین اسمعیل اصفهانی قصیدهٔ در مدح سلطان جلال الدین می‌گوید که یك بیت آن اینست که

براق عزم تو کامی که بر گرفت از هند * نهاد کام دویم بر اقاصیٔ ارّان

وافاضل روزگار این بیت اورا تحسین می‌کنند ودر تواریخ چند جای ثبت کرده اند امّا اگر کسی بامعان نظر احتیاط کند داند که تفاوت از کجا تا کجاست که حضرت امیر صاحب‌قران درین مدّت اندك بعد از تسخیر دهلی چندین قلعها وحصنها وشهرها وقصبات از بلاد هند مسخّر گردانید وچون بدار السلطنهٔ سمرقند رسید مسجد جامعی که پادشاهان باشوکت بمدّت ده سال چنان عمارتی باتمام نتوانند | 5 L om. (lac.) | [رسانید تمام کرد وبعد ازان متوجّه عراق گشته

حاکم آنرا (sic) : Z] ;ازدی بل : L — MN 2 | [باغروق : Z] *—1 ۲۱۶
: AS') ;[(sic) ارین : Z] 4 | [کوری : × .Z corr] 3 | (اوردی بیك : AS') ;[اردوی نیك | قرا بوغرا : L 5 | (ارزت

ذکر احوال سلطان احمد [Z add. 2 | [همه سیاهان : Z] *—1 ۲۱۷

بغداد وقرا یوسف ترکمان درین سال مذکور که حضرت صاحبقرانی بممالك آذربایجان در آمد چون حضرت صاحبقرانی متوجّه آذربایجان شد امیر یوسف خود پیش ازان ترك وطن اصلی گفته با جمعی از امرای ترکمان بمملکت دیاربکر رفته بود وسلطان احمد در تاریخ سنهٔ اثنی وثمانمایه که خبر حضرت صاحبقرانی شنید که بعد از تسخیر گرجستان بمینك گول فرود آمد متوهّم گشته آن مقدار استعداد که توانست از بغداد بیرون آورده متوجّه موصل شد چون قرا یوسف خبر توجّه بدان طرف معلوم کرد اورا استقبال نمود چون ملاقات کردند سلطان احمد سواره امیر یوسف پیاده شد ودست بوس کرد وچند قدم پیاده در سر اسپ سلطان احمد برفت بعد ازان سلطان احمد اورا سوار گردانید وبا یکدیگر در باب رسیدن حضرت صاحبقرانی مشاورت نمودند امیر یوسف گفت ملاقات بآن حضرت از محالات است دیگر هر فکر می‌کنی بجای خود است بدان اتّفاق کردند که بممالك روم روند پیش ایلدرم بایزید چون برین معنی یکجهت شدند هردو با لشکرهای آراسته از نهر عیسی گذشته بسوی هیت رفتند وازانجا سلطان احمد فرمود تا بر آب فرات جسر بستند وبرقوق پادشاه مصر وفات یافته بود وپسرش فرج بحکومت نشسته باتّفاق ایلچی پیش فرج فرستادند وازو استمداد نمودند چون نزدیك حلب رسیدند هنوز ایلچیٔ ایشان مراجعت ننموده بود که تیمورتاش که حاکم حلب بود از حلب لشکری ساخته بیرون آورد وبا سلطان احمد وامیر یوسف جنگ کرد واز امرای مصر وشام خاصّگی وابن کلاب که بزرگترین کلاب بود وغلامان شامی ودیگر سپاه عرب با تیمورتاش بودند بکثرت واستعداد خود مغرور گشتند وجنگ پیش بردند وبا سلطان احمد شهزاده (نور الورد : AS‘ ;نور العین sic, corr. add.) [و]شهزاده معتصم وعلی پاشا (پادشاه : sic, AS‘) وسیاوش وشاهین وملك فرّخ ومحبوب وآقبوقا شکورجی وبا امیر یوسف پیر حسین سعد وبوساط والیاس ویارعلی برادر امیر یوسف وپیر عمر وقاسم وقراچوق وسلطان این ترکمانان جنگ کردند چون آتش حرب بالا گرفت [نظم]

دلیران شامی بکردار دود * هزیمت غنیمت شمردند زود
ز شامی سپه بی‌عدد کشته شد * شخ وروی صحرا همه پشته شد
چو یوسف ز جمله سپه پیش بود * ازان روی جلدو ورا رو نمود

دران جنگ مال بسیار بدست سلطان احمد وقرا یوسف (واتباع ایشان corr. add.) افتاد وحلبیان بحلب رفتند ایشانرا قوّت آن نبود که شهر بگیرند سلطان احمد گفت صلاح ما آنست که متوجّه روم شویم هردو باتّفاق متوجّه آن طرف گشتند بعد ازانکه ببهسنی رسیدند میان ایشان غباری بنمامیّ نمک‌حرامی (em.) پیدا شد امیر یوسف تخلّف نمود وسلطان احمد متوجّه روم گشت بملطیّه رسید وازانجا بآبلستان وازانجا بسیواس وازسیواس بسوری‌حصار وازانجا بانکوریه واز انکوریه بآق‌سرا ایلدرم بایزید چون شنید که سلطان احمد بمملکت او درآمده التجا بدو کرده است اورا استقبال نمود وچون بیکدیگر رسیدند از طرفین پیاده شدند وتعظیم واحترام یکدیگر داشتند واسپان کشیدند سلطان احمد ایلدرم‌را از جنگ فرنگ پرسید وییلدرم سلطان احمدرا از رنج (زحمت : × corr.) راه وآنکه مملکت موروثیّ قدیمی باز بایست گذاشت وبا یکدیگر شراب خوردند وبزمی بتکلّف آراسته گردانیدند کوتاهیّه‌را بجهة سلطان احمد مقرّر کردند ومال ومعاملات آن بجهت اخراجات او بازگذاشت وسلطان احمد چند گاه در کوتاهیّه بعیش وعشرت گذرانید وامیر بایزید ییلدرم ببرسا رفت وسلطان احمدرا ببرسا طلب فرمود وطویهای پادشاهانه کرد ودیگر بار بکوتاهیّه معاودت نمود در اثنای این حال امیر یوسف نیز از پیش لشکر امیر صاحب‌قران گریخته بروم رفت وامیر بایزید اورا نیز نیك دید وآق‌سرارا مقرّر گردانید که تا در مملکت روم باشد آنجا نشیند ومال آن بجهة اخراجات او صرف شود

ذکر عدّهٔ حوادث سال مذکور اعنی سنهٔ اثنی وثمانمایه . . . . . ١٦ – ١ = ZN p. ٢١٣, l. ١ . . . . . [لشکر کشیدن امیرزاده اسکندر بجانب مغولستان] دران وقت که حضرت صاحب‌قرانی عزیمت آذربایجان خواست نمود امیرزادهٔ اعظم محمّد سلطان بهادررا بجای خود در سمرقند تعیین فرمود وامیر اعظم امیر حاجی سیف الدین‌را با وی بضبط مهمّات مالی ودیوانی بگذاشت وامیرزاده اسکندر بهادررا در ولایت اندکان تا مغولستان که تعلّق بپدر مرحوم او امیرزاده عمر شیخ بهادر داشته امیر خدایداد حسینی وبردی بیك بن قرلغاج (ساری بوقا : × corr.) وامیر شمس الدین عبّاس‌را دران حدود مقرّر کرد که در امور کلّی با امیرزاده محمّد سلطان بهادر مشورت نموده باتّفاق وصواب‌دید یکدیگر آنچ صلاح ملکی باشد بتقدیم رسانند چون خضرخواجه اغلان ازدارفنا بدار بقا رحلت نمود فرزندانش هر

یك باکثرتی تمام طرفی بر خود گرفتند واختلاف درمیان ایشان افتاد چنانکه شمع جهان اغلان باگروهی بطرفی دعوئ سرکشی بنیاد کرد ومحمد اغلان با قومی دیگر سرداریٔ بلوکی پیش گرفت وامیر خدایداد مغول از هردو کرانه گرفته بگوشه کشید ومملکت مغولستان بچند قسم شد امیرزاده اسکندر این فرصت غنیمت شمرده لشکری فراوان جمع کرد وروی بدان طرف آورد چون از نزل(؟) وآبادانی بگذشت وبناحیت اوج پارمان رسید ایل والوسی که دران نواحی بودند بعضی گردن طاعت نهاده بایلی درآمدند وبعضی کوچ کرده بجانب اقسو رفتند واین اقسو درسرحدّ مملکت مغول قلعه ایست که آنرا امّیدگاه روز ناامیّدی وپناه زمان حرمان خود می‌دانستند وامیرزاده اسکندر بهادر با لشکرهای آراسته بظاهر قلعهٔ اقسو فرود آمد وسرداران قلعه تا غایتی باستحکام حصانت آن قلعه مغرور بود که امکان خذلان در ایوان کیوان گمان می برد قطعًا احتمال اختلال بحال خود نمی‌دانست از سر نخوت وجبروتی هرچه تمامتر علم تمرّد بر آسمان افراشته توابع وحواشیٔ خودرا بمقابله بداشت وامیرزاده اسکندر بهادر چنانچ قاعدهٔ قلعه‌گیریست بعمارت منجنیق وحفر نقب وانباشتن خندق وتراشیدن نردبان مشغول گشته شباروزی بتدبیرات آن مشغول بودند چون نقبها بپای برج رسید وخندق انباشته شد وبلجار(؟) برآوردند وجنگ پیش بردند مدّت دوازده روز درین شد (sic) اهل قلعه عاجزگشته امان طلبیدند وگفتند تا ترك جنگ گیرند تا ما بیرون آییم امیرزاده اسکندر از غایت کرم ومروّت بعد ازان همه کشش وکوشش قبول فرمود ومثال داد که بهادران دست از جنگ بدارند چندانکه این لشکر از پای حصار پستر آمدند ایشان باز با سر جنگ رفتند امیرزاده اسکندر درغضب گشته بیکبار فرمود تا جملهٔ لشکر حمله آوردند وقهرًا قلعه‌را مسخّر گردانیدند ومردان ایشانرا بیاساق رسانید وزنان وفرزندان برده کرد وغنایم بسیار ازانجا بدست لشکریان افتاد بعد ازین فتح امیرزاده اسکندر متوجّه جانب بای(: AS' مای ؟) شد که امیر خدایداد مغول با لشکری گران دران طرف بود وامیر خدایداد چون خبر فتح اقسو بشنید گفت بعد ازین متوجّه این طرف خواهد گشت آن موضع را بازگذاشته بجانب کوه رفت ولشکر امیرزاده اسکندر بدانجا رسیده بای را فتح کرده ایل والوس بسیار مثل حرم امیر خضرشاه حاجی ملك آقارا با دخترش ایسن‌ملك آقا وغیره اسیر ودستگیر کردند بعد ازان دیگر لشکر فرستاده تا ناحیت کوسان (کرسان : AS' ؟)

وطارم‌را تاخت کردند وایل بسیار ازان مواضع کوچانیده بیاوردند بعد ازین فتوحات امیرزاده اسکندر می‌خواست که تا بنهایت مغولستان برود امیر خدایداد وشمس الدین عبّاس وبردی بیك ودادملك برلاس وصدّیق تابان راضی نشدند وگفتند مارا حضرت صاحب‌قرانی فرموده است که زمستان بموضع چو بنشینید ومتعرّض حال یاغی مشوید چون این قنلقه دست داد وامیرزاده اسکندر این دلیری کرد اگر ناگاه نعوذ بالله چشم‌زخمی رسد مارا درمعرض سؤال وجواب خواهند آورد ایشان عنان کشیده داشتند وامیرزاده اسکندر بجانب ختن رفت از تاب سیاستی که بر اق‌سو رفته بود ختنیان فکر خطارا گذاشته گردن طاعت برخطّ مطاوعت نهاده بیرون آمدند وحضرت شاهزادهٔ عالمیان اسکندر بهادر برعجز واضطرار ایشان بخشوده قلم عفو ومرحمت برجریدهٔ ایشان کشید وروزی چند با پری‌پیکران ختن وصنوبرقدّان طمغاج(طعاج : AS', طعحاح : MS) ویارکند چرغالانکی نموده فضای صحرای خلج ونوشادرا بشادکامی ونیکنامی سیران وطیران فرموده ازمدد دولت مطیع واستمداد سعادت مطاع مجموع قلاع وبقاع آن حدود ونواحی‌را قلع وقمع کرده در ربقهٔ ایلی وانقیاد آورد وبعد ازان بجانب قرانکغوتاغ رفت وازانجا مراجعت نموده از پری‌پیکران ختن والمالیغ وصنوبرقدّان قرغر (وبیش بالغ .corr. add) بجهة سوغات حضرت صاحب‌قرانی چند توغوز ترتیب کرده شیخ یساول‌را برعقب لشکر منصور بفرستاد واو با این سوغاتها در بلاد شام باردوی صاحب‌قرانی رسید وهمچنین تنسوقات وتبرّکات پادشاهانه ترتیب کرده پیش امیرزاده محمّد سلطان بهادر وامرای سمرقند فرستاد امّا میان امرایی که با امیرزاده اسکندر بودند واو مخالفتی ظاهر شد وامیرزاده محمّد سلطانرا (نیز جرأت و .corr. add) لشکرکشیدن امیرزاده اسکندر موافق مزاج نبود میان ایشان بمکاوحت ونزاع انجامید وبدان رسید که جمعی ازامرا گواهی دادند که امیرزاده اسکندر یاغی خواهد شد وامیرزاده محمّد سلطان کسان باندکان
3 | [فرساد تا اورا گرفتند واحوال او درسال آینده شرح داده شود انشاء الله تعالی

| [وقایع وحوادث شهور سنهٔ ثلاث وثمانمایه .Z add]

| آذربایجان : MNL — [Z corr.] 1 ۲۱۸

. . . . . چون افتتاح سال سنهٔ(sic) ثلاث وثمانمایه روی : Z] *—1 ۲۱۹

نمود حضرت صاحب‌قرانی با لشکرهای فراوان متوجّه آن دیار گشت چون بحدود

وشهر سیواس دیواری : Z] *—4 | 3 Q. XXXVII, 177 | [وچون : Z] *—2 | [سیواس رسید بغایت بلند واستوار داشت عمارت آن علاؤ الدین کیقباد سلجوقی کرده بود دیوار آن در ده گز پهنا بسنگهای عظیم چنانچ سنگهای تراشیده هر سنگی دو گز وسه گز در طول ودر عمق یك گز وکمتر وبیشتر مقدار بیست گز ارتفاع وسر دیوار شش گز عرض داشت واز اندرون در هر صد گز ودویست گز راهی ساخته ومقاتلها نیز از سنگ وزمینی زه‌کش : Z] *—6 | [که دران مواضع جانب جنوب است .Z add] 5 | [نهاده بعد ازان خاك دران .Z add] 8 | [وخللها در دیوار پیدا شد .Z add] 7 | [وآب بسیار | [چاهها رفت

۲۲۰ 1 L[Z] : اشتر | 2 [Z add. آن نواحی‌را] | [

۲۲۱ 1 Q. XVII, 17 | 2—* L — MN : سنهٔ ثلاث وتسعین وسبعمایه که شهور سنهٔ ثلاث (خمس : × .corr) : Z] *—3 | رایات همایون امیر صاحب‌قران وتسعین وسبعمایه حضرت صاحب‌قرانی خواجه شیخ ساوهٔ‌را که یکی از نوّاب امیر ولی بود بعد از تسخیر مازندران پیش بندگیٔ حضرت راه ملازمت وندیمی یافت مردی | [هنرمند بود اورا (sic)

۲۲۲ 1 [Z corr. add. اتلمیش‌را قرا یوسف در جنگ گرفته بمصر | [فرستاه بود

۲۲۳ 1 MNL — [Z : عینتاب] | 2 [Z add. در میان کوهها بر سر پشتهٔ بلند] | [خندقی مغاك داشت در عرض سی گز : Z] *—4 | [وسادات .Z add] 3 | [واقع شده نتوانستی : L *—5 | [وفصیل از کوه بود واز طرف قلعه نقبها در زیر بارو بریده بودند | [اصل قلعه : Z] *—7 | [وقریب آن خندق تیرگذارها کرده .Z add] 6 | آمد

۲۲۴ 1—* [Z : وبر سر دیوار مقاتلها نهاده] | 2 [Z add. وانطاکیّه] | 3—* [وقریب آن خندق تیرگذارها کرده .Z add] 4 | [تا غزّه ورمله وازین جانب تا قلعهٔ روم وسایر مواضع : Z] که ما در عقب .Z add] 5 | [می‌رسیم | [که بصلاح ملك ورعایا اقرب بود .Z add]

۲۲۵ 1 [Z : چینی] | 2 [Z : نمد وکرباس] | [

۲۲۶ 1 [Z : یك‌روزه] | 2 [Z : کمتر] | 3 [Z add. بر ظاهر دروازه] | 4 | [

۲۲۷ 1—* [Z : تا بحدّی رسید که سوار واسپ بر یکدیگر افتاده دیگر اسپ] | 5—* L : فرزندزادگان] | 6 [سوار : Z] | [وسایه‌بانها .Z add]

واستررا مجال گذشتن نماند سواران چون بدان مقام می‌رسیدند اسپ می‌گذاشتند وپای بر سر ودوش یکدیگر می‌نهادند وخودرا بهزار حیله در شهر می‌انداخت چنانچ قریب یکدو هزار آدمی ویك هزار اسپ واستر در راه‌گذر بر بالای یکدیگر مرده بودند قریب دوازده گز ارتفاع سقف دروازه بود مردم بعد از دو روز دیگر که جنگ آخر شده بود پای بر سر آن مردگان می‌نهادند سر بسقف دروازه می‌رسید هر یك بجایی .Z add] 2 | تا ازانجا می‌گذشتند بعد ازانکه لشکر ایشان شکسته شد آتش نهب وغارت .Z add] 4 | [وجامه باز استاندند : Z] 3 | [گریختند اکثر | [تراشیده .Z add] 6 | [از سنگ .Z add] 5 | [(وتاراج .corr. add) در حلب وما فیها زدند ومولانا نظام الدین شامی که اکثر واقعات حضرت : Z] *—8 | [قلعه : Z] 7 صاحب‌قرانی منقول از انشای اوست دران تاریخ در شهر حلب بود بعد از فتح امیر جلال اسلام اورا پیش حضرت صاحب‌قرانی آورده بتربیت مخصوص مشغول گشت واین کمینه که مؤلّف این کتابست نیز دران سفر ملازم بود عرض آنکه | [مولانا نظام الدین تقریر فرمود که

۲۲۸ 1 [Z : امرای قلعه] | 2 [Z : وسادات] | 3 [Z add. وخزاین خاصّ‌را
امنا ونوّاب دیوان بضبط آن مشغول گشتند (sic) وقلعه‌را که سر بعیّوق کشیده بود (بمدور (? sic) قهر .corr. add) شرفات آنرا چون سرخجلت‌زدگان در پیش انداختند ومدّت پانزده روز مجموع لشکر بتخریب دور وقصور که ارایك جنان از شرف وغرف (.em شرق وغرب : MS ; 'AS d'après) آن بقصور مقصور بود واز حلیت نزاهت دور با خاك کوی برابر شد وبزبان حال كَمْ تَرَكُوا مِنْ جَنّاتٍ وَعُيُونٍ وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ بر خواند (Q. XLIV, 24, 25)

خلت حلب من بالهم وقلوبهم * لقد وجلت كالطائر المتحدر

ای بس صباياء ماه‌وش که سپاه کشید وعواتق مخجّلات که در پیش برادر وشوهر در معرض بعد از پانزده روز بر حشاشهٔ بقایا رحمت کرد ولشکررا از : Z] *—4 | [فضایح آوردند | ولایت .L add 5 | [نهب وغارت منع فرمود وبعضی از احمال واثقال در قلعهٔ حلب نهاده *—9 | [.Z om] *—8 | زاول بود : L[Z] 7 | پسر سیّد عماد حاکم مملکت قومس : Z] *—6 | [در جمادی الاوّل سنهٔ ثلاث وثمانمایه چند قلعه وقلعچه در راه مسخّر گردانیده : Z]

ودران ایّام عساکر منصوره بعضی بطرف سلمیّه وکنار .Z add] 1 ۲۲۹
2 | [آب فرات رفتند وآن نواحی‌را مسخّر گردانیده باردوی همایون مراجعت نمودند
مؤلّف این کتاب با امیر جلال اسلام ومولانا شهاب الدین عبد الله لسان .Z add]
طاب ثراهما بپای آن حصار رسیدیم از طرفی که بیرون شهر است متّصل باغستان
یك سنگ بزرگ بر گوشهٔ دیوار قلعه بود امیر جلال فرمود تا طناب آوردند وبران
سنگ گرفته آنرا گز کردند از یك طرف بیست وهشت گز بود واز طرف دیگر شانزده
گز در هفت گز ارتفاع بگز شرع ودیگر سنگهای بزرگ چنانکه هر یك چهار دانگ
ونصف وثلث این باشد بسیار بود امّا از همه بزرگتر این مقدار بود که تقریر افتاد
ودر اوایل فصل زمستان بود که حضرت .Z add] 4 | [Z om.] *—3 | [غرض آنکه
| [صاحبقرانی بدانجا نزول فرمرد
۲۳۰ 1—* [Z : طرفین] | 2—* L : وهزارجات وصدجات |
۲۳۱ 1 L add. که پیش ازین جمع شده بودند | 2 L add. واهل واولاد
| [از طرفین .Z add] 4 | چرخ کشان : L 3 | ورعیّت
۲۳۲ 1 [Z add. جر کنند و] |
۲۳۳ 1 [Z : آب] |
۲۳۴ 1—* [Z : درآمد] | 2—* [Z : بعضی از امیرزادگان وامرا وبهادران] |
| ? همه : [MN[Z]—L Sic 4 | [وبعد از گریختن والیٔ مصر : Z] *—3
۲۳۵ 1 [Z add. وامیرزاده ابا بکر] | 2—* [Z : ودیگر امرای تومانات] |
: Z] 6 | [وتیر چرخ : Z] 5 | [وگاوسپر وغیره : Z] 4 | .N om ; وسرکاران : [Z]—ML 3
بکار : Z] *—8 | [وآب خندق‌را شیوه پیدا ساختند وبیرون برد .Z add] 7 | [وچپرها
.Z add] 10 | علیهم اللعنه .L add 9 | [کرده سنگهای صدمنی وزیادت روان کردند
همچنانك در خاك نهاده اند گذاشته چنانچ از .Z add] 11 | [وگورخانهای بتکلّف
| [مقابر عوامّ الناس هیچ امتیازی ندارد
۲۳۶ 1 [Z add. که زیادت ارتفاعی ندارد] | 2 [Z : است منقّش]
برجی عظیم از طرف غربیٔ : Z] *—3 | [ومذهّب وعمارات مجموع متّصل یکدیگر
| [قلعه بیفتاد
۲۳۷ 1—* [Z : بیشتر اسیر شده فرمان فرمود تا دست از هلاك مردم باز]

دارند وکسی‌را نکشند دیوار قلعه که از احکام أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا (Q. XVIII, 94) حکایت می‌کرد خندقی که چون غور فکر عقلا عمیق بود با خاك شارع موازی ساختند وچون کار تخریب قلعه وتحصیل مال غایبی وسلطانی وامانی بنهایت کشید وزر رایج در بلاد شام نقرهٔ مغشوش ظاهری بود بجهت تخفیف تا حمل آن آسان‌تر شود فرمان شد تا طلا ونقره‌را بخلاص بردند وگاه‌بسته مسکوك گردانید وتنگجات صدمثقالی وپنجاه‌مثقالی وده‌مثقالی وغیره بنام والقاب همایون مضروب شد وبسیاریٔ نقره درمیان لشکریان بحدّی بود که درمدّت اندك مبلغ ششصد هزار دینار کپکی از حاصل دار الضرب از دو بازار برکار نشست ولشکرها که باطراف بچاپخون رفته بودند از توابع دمشق (تا بصفد(?) وغزّه ورمله corr.) هرچه درحدّ امکان آید از قتل سکّان وتخریب مساکن ومواطن ونهب رباع بتقدیم رسانیدند وآثار صاعقه درزروع وگرگ درره وسیل در اماکن وآتش در بیشه بنمودند مال اندوخته ودشمن انداخته گشت دیار ورباع وما فیها کنده وبرده وسوخته وکار بر وفق مراد ساخته اشارت شد تا فتح نامها باطراف روان کردند وازان تنگجات مذکور مضروب دمشق برسم ییلاك بزرگان مملکت فرستاد القصّه دمشق خراب وممالك عالم بذخایر ونفایس آن معمور شد لشکریانرا چندان نقود واجناس از اطلس واکسون ومربّعات قبروسی وکتان روسی وقماشات اسکندریّه ومجلوبات مغرب ومصر وخیول عربی وبغال نامی وغلمان رومی والانی وسراریٔ ترك وجنانیٔ (?) بربری حاصل شد که فذلك آن درعقد محاسب وهم نگنجد واز بسیاریٔ زر وجواهر ونفایس وامتعه وقماش وفراش که از قلعهٔ دمشق وخانهای نوّاب واغنیا ومتموّلان شهر بیرون آوردند زمین صورت أَخْرَجَتِ ٱلْأَرْضُ أَثْقَالَهَا (Q. XCIX, 2) گرفت واز تعجّب چندان مالها قَالَ ٱلْإِنسَانُ مَا لَهَا (Q. XCIX, 3) بعد ازین حالات عزیمت رکضت همایون از حمویان باز : Z] *—2 | [وتقلّب عساکر میمون بر استقرار ووقوف غالب آمد وبهر خشتی که ازان عمارت : Z] *—4 | بندگیٔ حضرت 3 L add. | [بدان موضع آمده برکنده بودند سرای عالی معمور عالیها سافلها ساختند وآنچه از خرابی ممکن بود فرمان شد تا عماراتی که باقی مانده : Z] *—6 | [گذشته : Z] 5 | [بجای آوردند | بسگ ویوز 8 L add. | [وبعضی‌را : Z] *—7 | [بود در حلب خراب کنند قلعهٔ | أَنْ تَخْرُجَ 3 L add. | حَرَامٌ عَلَى : L *—2 | وتاج وکمر : L *—1

حرام است بر نفس ناپاك كه ازدنیا بیرون رود تا بدان كس كه با او: L * 4
دران توجّه قلعهٔ النجق كه محسود .L add 5 | نیكی كرده باشد بدی نرساند
؛سلاطین جهان ومطلوب ومقصود پادشاهان روزگار بود مسخّر شد وامیر صاحبقران
امیر الله‌دادرا مقرّر گردانید كه بجانب تركستان رود ودر آش بره ساكن گشته .Z add]
وعمارتهای عالی‌را بن دیوار كاویده بر چوبها .L add 6 | [آن حدودرا ضبط نماید و
| گرفتند وآتش زدند

۲۳۹ وامیر سلیمانشاه بهادررا با لشكری .Z add] 2 | [نصبین : .Z corr] 1
ذكر فتح قلعهٔ النجق در زمانی كه حضرت صاحبقرانی بمحاصرهٔ ماردین .marg
مشغول بود وكر امیرزاده عمر بن امیرانشاه بهادر از ممالك آذربایجان باردوی
همایون رسید وتقریر كرد كه جماعتی‌راكه بمحاصرهٔ قلعهٔ النجق تعیین فرموده اند بر قرار
بدان مهمّ مشغولند فامّا چنان معلوم شد كه آزوق وعلوفهٔ مردم قلعه باتمام رسیده
است وایشان از ملك كركین استمداد نموده اند وملك كركین متقبّل شده است كه
بخود بپای قلعهٔ النجق آید وبا جمعی كه بمحاضره مشغول باشند محاربت كند
حضرت صاحبقرانی چون مضمون آن قضیّه معلوم فرمود (sic) امیرزاده سلطان حسین
بهادر وامیرزاده پیر محمّد بن عمر شیخ بهادر وامیرزاده ابا بكر بن امیرانشاه
كوركان وامیر جهانشاه بن چاكو وامیر سیّد خواجه بن شیخ علی بهادر با لشكر
جاونقار بجانب حصار النجق روند آن لشكرها بر موجب فرمان متوجّه آن طرف
گشته براه قرص بموغانات در آمدند چون خبر مراجعت حضرت صاحبقرانی از
بلاد شام بوصول این لشكرها بملك كركین رسید رقم تغییر بر جریدهٔ تدبیر خود زده
پناه بدرهٔ ابخاز برد شاهزادگان ولشكرها بپای قلعهٔ النجق آمدند ومردم قلعه‌را
از بی‌قوقی قوّت نمانده بود درشب اوّل كه لشكرها پیرامون قلعه نزول كردند
سیّد احمد وسركیز ازناور كه كوتوال قلعه بودند یك مسلمان ویك گرجی‌را بجهت
دزدی بزیر فرستادند قضارا كوران تومان امیرزاده پیر محمّد بن عمر شیخ بهادر در
مقابل دروازهٔ غربی بود گذار دزدان بران كوران افتاد وهر دو گرفتار شدند ایشانرا
پیش امیرزاده پیر محمّد آوردند هر دورا پیش خود بنشاند وشربت وطعام تمام بخورد
ایشان داده باستمالت ودلخوشی هر چه تمامتر تسكین خاطر ایشان كرد نوازش بسیار

وترحّم بی‌شمار فرموده هر دورا جامه پوشانید وبدان مقدار که برمی‌توانستند
داشت هر دورا از آرد وروغن بر کول ایشان بار کرده بی‌مشورت دیگر شهزادگان
وامرا سالم وغانم بالا فرستاد چون آن هر دو بالا رفتند وکیفیّت مردم داری
وکم‌آزاریٔ امیرزاده پیر محمّدرا با سرداران خود باز نمودند سیّد احمد وسرکیز
گرجی مشورت کردند که هیچ وقت در هیچ تاریخ مروّت چنین از شهزادگان جغتای
هیچکس مشاهده نکرده ما نیز تا غایت از سر جهل وخویشتن‌داری دست‌وپایی زدیم
وکار بی‌طاقتی باستخوان رسید امروز که امیرزادهٔ چنین سلیم‌نفس رحیم‌دل بسر
وقت ما رسید صلاح درانست که خودرا ازین محبس خلاص داده پناه ببارگاه او بریم
همگی فکر خودرا برین تدبیر قرار داده یکجهت شدند امّا علی الصباح که شهزادگان
دیگر بران معنی مطّلع شدند امیرزاده پیر محمّدرا نکوهش بسیار کرده گفتند که ما
آزوق ومرد ایشانرا می‌خواهیم که کمتر کنیم تو بجهت آنکه چند گرجیٔ مفلوك معتقد
تو شوند این حرکت کردن چه معنی دارد امیرزاده پیر محمّد در جواب ایشان گفت
که حضرت امیر صاحب‌قران ما چند کس‌را بجهت فتح این قلعه فرستاده است
می‌شاید که هر کس در باب آن اجتهادی کنند حالا من بتعلیم دولت بیدقی رانده
ام ان شاء الله که بهمین یك بازی این فرزین بند گشاد یابد واین رقعه برچیده
شود واگر نعوذ بالله درین منصوبه خطایی دست دهد وفرداروز حضرت امیر
صاحب‌قران عذر المجتهد یخطی ویصیب‌را مسموع ندارد جواب آن نیز برمن باشد
ایشان درین مقالت بودند که سیدی (sic) احمد در اثنای این حالت وسرکیز گرجی
لعنهما الله که سرداران [و]کوتوالان قلعه بودند با دیگر مستحفظان فرود آمده با تیغ
وکفن درکنف حمایت پیر محمّدی پناه آوردند مجموع شاهزادگان وامرا برحسن
تدبیر او آفرین گفتند وآنچه نفایس وذخایر قلعه بود مجموع‌را بتمام وکمال در
قید ضبط وتسخیر در آوردند وبعد ازین فتح باتّفاق همدیگر کنکاج کرده شخصی که
کوتوالیٔ چنان حصنی‌را سزد مقرّر فرمودند وبجهت مصلحت علف‌خوار که
اهمّ است ازان موضع کوچ کرده در یایلاق ارغون وآن نواحی که نمونهٔ از بهشت
4 M add. in marg. ! است واثری از باغ ارم بعیش وخوشدلی وشکار مشغول گشتند
دران ایّام که حضرت صاحب‌قرانی فتح سیواس فرمود : Z] *—4 | وامیر سلیمانشاه
وازانجا متوجّه شام شد سلطان احمد وقرا یوسف درممالك روم بودند ییلدرم

بایزیدرا بران داشتند که لشکرها جمع گردانیده بارزنجان آمد وبا طهرتن جنگ کردند وارزنجان‌را بگرفتند وزن وفرزند طهرتن‌را امیر ایلدرم ببرسا فرستاد ودران جنگ مقبل که نایب طهرتن بود بر دست نوکران امیر قرا یوسف دستگیر شد واهل قلعهٔ ارزنجان از دست امیر یوسف وجنگ او امان طلبیدند فی الجمله امیر طهرتن بیرون آمد وسلطان احمد اورا پیش ییلدرم شفیع گشته بران مقرّر کردند که ییلدرم ارزنجانرا بطهرتن گذارد ولی زن وفرزندان اورا ببرسا برد بعد ازفتح ارزنجان ییلدرم باز بسوی روم معاودت نمود وسلطان احمد اجازت خواسته ببغداد رفت وبعد از چند روزکه در بغداد بود بجانب حلّه رفت واز حلّه بسوی ملك خالد وازانجا بسوی شهر حربی آنجا با حشم اویرات جنگ بسیارکرد وازیشان بسی بقتل آورد سیّد احمد که کلانتر قوم اویرات بود بر دست لشکر سلطان احمد کشته شد وسلطان احمد ازانجا باز عازم بغداد گشته امیری از امرای جغتای پاینده نام د، بعقوبه حاکم شده بود سلطان احمد بسر او رفت وپاینده بعقوبه بازگذاشته متوجّه جانب تبریز شد سلطان احمد بعد از ضبط بغداد ببصره (بوده : sic ʿAS, MS) رفت بزرگان قبان وبعضی از امرای عرب که ناصر ایشانرا سرکرده بود مخالفت کردند ومیان ایشان جنگ شد عربانرا بزدند وبسیاری ازیشان بقتل آوردند وغنیمت بسیار بدست لشکریان سلطان احمد افتاد ازانجا بازمتوجّه بغداد شد پسر قبان محمود نام وناصر که ذکر اوگذشت باز لشکر جمع کردند وبسر نوکران سلطان احمد رفتند که د، حلّه بودند سلطان احمد لشکری بسر ایشان فرستاد پسر سلطان احمد طاهر وعلی وقلندر وشمس الدین وعلی ییرو (بر : ʿAS ;برو : em., MS ?) وحسین چون نزدیك حلّه رسیدند محمود قبانی خبر یافت بسوی جزیره رفت وسلطان احمد چون خبر مراجعت حضرت صاحب‌قرانی از شام بشنید بغدادرا بفرج سپرده از عقب پسر ولشکر خود برفت وحضرت صاحب‌قرانی بعد ازانکه ازماردین کوچ فرمود امیرزاده رستم بهادر وامیر آن لشکر بموسمی که از تاب گرما .Z add] 6 | وجلال اسلام .5 L add | [سلیما نشاه جوشن (در تن دلیران .corr. add) می‌افروخت ومرد جنگی درمیان زره وخفتان می‌سوخت وشمشیر در نیام بر مثال موم می‌گداخت وگوهر بر روی خنجر بسان چرم .7 L add | [اخگر می‌یافت وحرارت حرور از هاویه خبر می‌داد روانه شدند و .Z add] ;در فصلی که مرغ از گرمی پر می‌انداخت وماهی در آب بر پشته می‌شد

در وقتی .Z add] 8 | [واز هوای فصلی که حرّ الصیف کحدّ السیف بود اندیشه نکرد که خورشید عالم‌آرای سایه بر برج سرطان افگند واز(اثر : MS ;? .em) شدّت هواجر ووقدت ظهایر کرّهٔ خاك فلك اثیر گشته بود واز غایت حرارت هوا آب در غلیان آمده وهوا چون سموم آتش‌افشان شده واز تف زمین نعل اسپان رنگ لعل | [در اوّل .Z add] 9 | [بدخشان گرفته

۲۴۰ 1 L add. سلطان احمد | وبعد ازو با[ز] *—2 [Z corr. ×] | 3 L : | 4—* L : نقبها | 5 L : فرج | 6 L | 7 L add. در عقب | 8 L add. از قولاغی | 9 [Z om.] | 10 L add. عامّهٔ خلق نیز. که من نمی‌خواهم که مثل بغداد شهری خراب شود تحمّل بجهت : L *—11 | امرا | آن می‌کنم که

۲۴۱ 1 [Z : بر بالای دیوار توق خود] | 2 [Z add. از همه جوانب] | *—3 | افراط قتل .Z add] 5 | 4 Q. LXXV, 10 | [امرا ولشکریان : Z] ;امرا وقوشونات : L بغایتی انجامید که از خون کشتگان نهری بر صفت نیل از آب بقّم سر بدجله | [نهاد....

۲۴۲ 1 Q. XX, 106 | 2 Q. III, 11; XXIV, 44 | 3 Q. XVII, 60 | 4 [Z add. ذکر

حوادث ووقایعی که در اطراف ممالك درین سال مذکور واقع گشته است آنچه در فارس درین سال مذکور واقع شد حضرت صاحب‌قرانی بوقت توجّه بجانب عراق وآذربایجان امیرزاده رستم بن عمر شیخ بهادررا با سونجك بهادر ولدینا ترخان بجانب فارس فرستاد که آنجا باتّفاق امیرزاده پیر محمّد ولایة لرستان بزرگ‌را ضبط نموده حشمهایی که یاغی باشند همه‌را تاخت وتاراج کنند چون امیرزاده رستم بدار الملك شیراز رسید بعد از چند روز باتّفاق امیرزاده پیر محمّد بن عمر شیخ بهادر با لشکرهاء ساخته روان گشتند چون بمنزل کدوان رسیدند امیرزاده پیر محمّدرا مرضی عارض شد که از یورش باز ماند وامیر حسن جانداررا با امیرزاده رستم بدان یورش فرستاد بعد ازانکه دو سه روز کوچ کردند خبر یافتند که حشم بندانی دران حوالی فارغ وبی‌خبر نشسته اند ناخبر ایلغار کرد وتمام آن حشم‌را فرو گرفتند(sic) بتاختند چون سلطان احمدرا در بغداد تمکّنی نشان میدادند حضرت صاحب‌قرانی شیخ ارسلان وپیر علی تاز وبایزید بورالدایی وتمنی(sic) وچند

امیر دیگر با لشکرها بمدد امیرزاده رستم فرستاد وایشان در راه احشام ساکی وفیلی (فیل : AS°; فلی : MS ,?) را بتمام تاخته در ولایة خوزستان بامیرزاده رستم ملحق شدند دران ایّام قتلقشاه نام شخصی‌را که داروغهٔ بادرایا بود شنودند که در مندلی نشسته است امیرزاده رستم در حال امیر حسن جاندار وپیر علی تاز وبایزید بورالدایی‌را واز خاصّگیان خود اصیل بیك‌را بایشان همراه کرده بایلقار فرستاد تا قتلقشاه‌را در مندلی گرفته بدست آورند او خود هر شب از مندلی بیرون میرفت ودر محلّی که یراغ میدید می بود وروز باز بمندلی می‌آمد امرای ایلقار تاخت کرده نزدیك طلوع صبح از چهار طرف مندلی در آمدند وهیچکس‌را درانجا نیافتند فرود آمدند وهر کسی باستراحتی مشغول شد واسپان خودرا (بخوید corr. add.) گذاشتند ناگاه شخصی از لشکریان ایشان دوید پیش امرا آمد وتقریر کرد که از طرف بغداد سپاهی یك قشون مرد پیدا شد امرا بتعجیل سوار شده هفت هشت سوار از کوچهٔ باغ بیرون آمدند قراولان قتلقشاه بادرایی پیشتر آمده بودند امرا ناخبر با آن سواران باز خوردند سواران طرف قول خودرا گذاشته بجانبی دیگر متفرّق شدند وگریخت حسن جاندار در پی هزیمتیان بتاخت امّا علی تاز عنان خود کشیده بایستاد تا همهٔ سپاه سوار شده باو پیوستند بعد ازان صبر نکرد که حسن جاندار برسد بر فور بر قتلقشاه حمله کرد واورا از جای بربود وچند سوار صراسون (sic ?) اورا فرود آورده بازگردید وقتلقشاه فرار نمود یکسر بجانب بغداد رفت امّا امرای مندلی وبادرایی وبکسانی (sic) را تمام غارت کردند وبامیرزاده رستم ملحق شد امّا دران وقت که امیرزاده پیر محمّد ازکدوان بازگردید جماعتی که اورا بران داشته بودند از ترس خود وخوف سیاست حضرت صاحب‌قرانی با خود اتّفاق کرده تهمتی در بارهٔ امیرزاده پیر محمّد گفتند مثل آنکه یاغی می‌شود وامیر سعید برلاس با ایشان متّفق شده امیرزاده پیر محمّدرا از مسند امارت فرود آورده بقلعهٔ قلات بندر (قهندز : AS°) باز داشتند وصورت حال‌را چنانکه دلخواه ایشان بود عرضه‌داشت اردوی اعلا کرد چون حضرت صاحب‌قرانی آن خبر موحش بشنود امیر الله‌دادرا [با]امارت وخواجه مظفّر نطنزی‌را بضبط مال فارس تعیین فرموده بفارس فرستاد وفرمود که نیکو تفحّص نمایند اگر این سخنها که عرضه داشته اند مجموع عرض وبهتان باشد ایقاقانرا سیاست کنند وامیرزاده پیر محمّدرا چنانچه بوده بر سریر فارس بنشانند وبازگردند واگر واقع باشد هر

کس‌را دران دخلی بوده بیاساق رسانند وامیرزاده پیر محمّدرا محبوس با ایقاق باردوی همایون رسانند وایلچیٔ دیگر پیش امیرزاده رستم فرستاد که اگرچند معاملهٔ بغداد وآن نواحی قتلقشاه باشد قطعًا ملتفت نشود ولشکرها که بمدد او فرستاده شده بازگرداند وخود با حسن جاندار وحسن چغداول به‌شیراز روند ونیکو احتیاط وتفحّص نموده بنشیند واختیارملك ومال بدست امیرسعید برلاس وامیر حسن جاندار وامیر حسن چغداول وخواجه مظفّر الدین مسعود نطنزی باشد واگر امری کلّی روی نماید مجموع باتّفاق آقاواینی واحتیاط تمام ومشورت مالاکلام بدانچه صلاح وقت باشد قیام نمایند امیرزاده رستم بموجب حکم جهانمطاع امرارا باردو بازگردانید وخود بطرف شیراز مراجعت نموده امّا امیر الله‌داد پیش از وصول او بشیراز رسیده بود وچون ایقاقان اختیارخزاین امیرزاده پیر محمّدرا بدست فروگرفته بودند الله‌دادرا رشوت بسیارداده ازراه ببردند با جماعتی درویش بی‌گناه‌را سیاست کرده از جمله مستوی بن محمّد جنیدرا که از امراء اجاوریٔ اندکان بود یکدست ویکپای او بیرون کرد وامیرزاده پیر محمّدرا بند نهاده باتّفاق بطرف اردو فرستاد وتا غایتی دران باب مبالغه کرد که امیرزاده پیر محمّدرا با دوحرم که همراه داشت بیش از پنج شش نوکر ملازم نبودند وامیرزاده رستم حاجی مسافررا مصاحب ایشان باردو فرستاد تا احوال واوضاع اردو معلوم کرده خبر بیاورد وبعد از چند روزکه درشیراز نشسته بود بعد ازان دریایلاق وعلفخوارهاء فارس لشکرگاه زد وبعد ازان که حضرت صاحب‌قرانی عزیمت شام فرموده بود در نزدیك سیواس (منکٔکول : × corr.) امیر الله‌داد امیرزاده پیر محمّدرا بند کرده باردوی همایون رسانید وانچه درشیراز کرده بود پیش حضرت صاحب‌قرانی باز راند حضرت صاحب‌قرانی ازفحوی سخن او احتمال عرض کرد وبفرمود تا آن ایقاق‌را بیاساق رسانیدند وامیرزاده پیر محمّدرا چند روزی در جرگهٔ خطاب داشت بعد ازان باز تربیت فرمود ودر جرگهٔ شاهزادگان در آمد وحاجی مسافررا بشیراز بازگردانید وحکم فرمود که امیرزاده رستم حسن جاندار وامیر سعید برلاس وحسن چغداول‌را در شیراز گذاشته خود بمعسکر همایون ملحق شود وبعد ازان که درجنگ ییلدرم مظفّر شد امیرزاده پیر محمّدرا باز والیٔ فارس گردانیده حکومت آن بلاد بدو داد چنانچه شرح آن بموضع خود ذکر کرده شود امّا آنچه درجانب

ماوراءالنهر وترکستان درین سال واقع شد بوقتی که حضرت صاحبقرانی متوجه ممالك عراقین وآذربایجان خواست شد امیرزاده محمّد سلطان‌را قایم‌مقام خود در سمرقند گذاشت وامیر حاجی سیف الدین‌را باو مقرّر گردانید وامیرزاده اسکندر بجانب مغولستان که در اندکان بنشیند وچند امیر دیگرهم دران طرف تعیین فرمود مثل (امیر .corr. add) خدایداد حسینی وامیر شمس الدین عبّاس وغیرهم وامیرزاده اسکندر وآن امرای دیگررا نیز فرمود که هرکار که کند بمشورت واستصواب امیرزاده محمّد سلطان کند وامیرزاده اسکندر بعد ازانکه خبر وفات حضرخواجه اغلان شنید لشکری ساخته گردانیده بطرف مغولستان رفت وکارهاء بهادرانه کرد امّا بسبب مزاج امیرزاده محمّد سلطان موافق نبود پیش آن امرا فرستاد که شما متابعت فرمان امیرزاده اسکندر مکنید وچون امیرزاده اسکندر آن کارها کرده بود توقّع تربیت ونوازش داشت وهنوز میخواست که کرّت دگر بدان طرف لشکر کشد درکاشغر تقار بر لشکریان قسمت کرد وامرا گفتند حکم امیرزاده محمّد سلطان است که تفار آن مواضع بلشکریان ندهند ودیگر امرا بسخن امیرزاده اسکندر سوار نشدند وجر رسانیدند که لشکریان هریك بمقام خود بازگردند امیرزاده اسکندر ازین سخن درغضب شد ونوکران خودرا درعتاب کشید که کسی بی فرمان من چگونه بخانه رود ایشان گفتند قضیّه ازان گذشته است که ما ضبط آن توانیم کرد امیرزاده اسکندر متوجّه سمرقند شد چون نزدیك رسید درمنزل آق‌کوتل دو سه نوکر بیکیسی سلطان برسیدند وگفتند از آمدن شما بسمرقند امیرزاده محمّد سلطان‌را خوش نیامده وقرار داده اند که این معنی‌را برسرملا بموجب توره بپرسند امیرزاده اسکندر گفت که من بدان می‌آمدم که باخلاص هرچه واقع شده با او عرضه دارم هرگاه که او در بند اهانت من باشد همان دانم که این ره خود نرفتم وفی الحال ازهمان منزل بجانب اندکان بازگشت ودرزمان مراجعت نوکر خویش بیانتموررا بعذرخواهی پیش امیرزاده محمّد سلطان فرستاد جمعی که با امیرزاده اسکندر قصدی داشتند منصوبهٔ انگیختند وبایانتموررا درراه بگرفتند وگفتند اوگریخته بجانب مغول میرفت وگردن بسته بسمرقند پیش امیرزاده محمّد سلطان آوردند وگفتند که از توجّه امیرزاده اسکندر بسمرقند ونارسیده باز بتعجیل مراجعت نمودن مجموع مملکت درانقلاب واختلاف افتاد وتهمت یاغی‌گری بر

امیرزاده اسکندر بستند امیرزاده محمّد سلطان چند کس‌را مقرّر گردانید که باندکان روند وبشتابکنی (وبسناکنی : MS ?) چنانکه توانند امیرزاده اسکندر وملازمان اورا بگیرند وامیرزاده اسکندر در بیرون اندکان بموضع که بباغ گلستان موسوم است فرود آمده بود ناگاه سواران اطراف باغ فروگرفته اورا با ملازمان بگرفتند امیرزاده اسکندر با ایشان گفت چیست وچه حالت شده است ایشان گستاخ‌وار گفتند تو خلاف تورهٔ قاهره کردهٔ وبحضرت صاحب‌قرانی یاغی شدهٔ ومارا بمحافظت تو فرستاده اند امیرزاده اسکندررا هیچ اختیار نماند وامیرزاده محمّد سلطان قاضی جلال الدین سمرقندی باندکان فرستاد که با امیرزاده اسکندر بگوی که از تو چنین نقلی کرده اند بیاید بسمرقند تا تفحّص آن کنیم فی الجمله امیرزاده اسکندررا محبوس بسمرقند رسانیده وامیرزاده محمّد سلطان صورت آن واقعه بحضرت صاحب‌قرانی نبشت (وامیر موسیکا که نایب خوارزم بود اورا ازانجا طلبید وبجهت این معنی پیش بندگی حضرت صاحب‌قرانی فرستاد .corr. add) وچون آن خبر بدان حضرت رسید ازان بسیار متألّم خاطر گشته امیر الله‌دادرا بعد از فتح شام تعیین فرموده که بآش‌بره رود وازان حدود برخبر باشد ودران ایّام بفتح بغداد مشغول بود موسی‌که‌را مقرّر گردانید که باغرق بزرگ بسلطانیّه رود وبا امیرزاده عمر بن امیرزاده امیرانشاه بهادر ملحق گشته متوجّه دار السلطنهٔ سمرقند شوند وضبط ونسق ممالك ماوراءالنهر نمایند وامیرزاده محمّد سلطان وامیرحاجی سیف الدین وامیر شمس الدین عبّاس متوجّه اردوی اعلا گردند ایشان متوجّه اردوی همایون گشته بموضع قراباغ ارّان درشهور سنهٔ اربع وثمانمایه باردوی اعلا رسیدند چنانچه شرح آن | [وقایع وحوادث شهور سنهٔ اربع وثمانمایه .Z add] 5 | [بموضع خود تقریر داده آید امیر دولدای که در قلعهٔ اونیك بود عرضه‌داشت کرد که : 6 M add. in marg. ایلدروم بایزید بن مراد چلبی با لشکرهای روم وافرنج متوجّه گردیده از سیواس بدین طرف گذشته است وامیر طهرتن در ارزنجان متحصّن شده تصوّر آنست که فتح بغداد بدو نرسیده وبالتماس سلطان احمد بجهت مدد بغداد این حرکت کرده باقی رأی عالیٔ حاکم است حضرت صاحب‌قرانی فی الحال بتعجیل هرچه تمامتر ایلچی روان فرمود که امیرزاده پیر محمّد وامیرزاده سلطان حسین وامیرزاده ابا بکر وامیر جهانشاه وسایر امرا ولشکرها که در نواحیٔ النجق بودند باستقبال ایلدروم

بایزید روند واز قول نیز امیر شاهملك را بفرستاد ومقرّر فرمود که اگر ایلدروم خبر وصول لشکرها شنوده بطرف روم مراجعت کند شاهملك وسیّد خواجه بن شیخ علي بهادر ایلغار کرده درعقب او بروند تا اورا بحدود مملکت او نرسانند باز نگردند امیرزادهٔ مذکور پیش از وصول امیر شاهملك تا باونیك رفته بودند وخبر شده که ایلدروم بایزید از در ارزنجان با امیر طهرتن صلح کرده مراجعت نموده است چون یاغی دور رفته بود شاهزادگان هم در نواحئ آلاداغ یایلاق کرده نشستند 7 | حضرت امیر صاحبقران درکوشك غازان که در اوجان است نزول فرمود وچون ییلدرم بایزید بوقت آنکه حضرت : Z] 8 | [آق زیارت : Z corr. ×] صاحبقرانی در ممالك شام بود لشکری بارزنجان کشیده بود وبا طهرتن جنگ کرده چنانچه درمقدّمهٔ فتح بغداد ذکر آن حکایة گذشت ودرین ایّام نیز خبر چنان بود که باز قصد آن طرف دارد فرمان همایون بنفاذ انجامید که امیر مضراب بهادر بطرف قلعهٔ النجق (اونیك : × .corr) روند وامراء که پیشتر بمحاصرهٔ آن قلعه مشغول بودند وامیرزاده پیر محمّد وامیرزاده سلطان حسین (وامیرزاده ابا بکر .corr. add) وامیر جهانشاه باتّفاق متوجّه بلاد ارزن الروم گردند چون ایشان بدان صوب روانه شدند باز خبر رسید که ییلدرم بایزید *کرّت دگر (× .corr *—) متوجّه آن طرف گشته است چون این خبر بمسامع علیّه رسانیدند حکم فرمود که حضرت سلطنت‌شعارئ شاه‌رخی خلّد الله تعالی ملکه وسلطانه وامیر سلیمانشاه بهادر وامیر شاهملك با تومانات خود (ایلغار از بعضده (?sic) : × .corr) متوجّه آن طرف شوند برموجب فرمان بدان صوب روانه شدند وحضرت ومحصّنات(ومحصّمات : MS ?) .Z add] 10 | [از راه سعیدآباد .Z add] 9 | [صاحبقرانی دیوان ازان روز باز که خواجه سعد الدین مسعود سمنانی در بغداد تیر خورد ونماند یك قلمه(sic) بامیر جلال اسلام تعلّق داشت درین ایّام خواجه شرف الدین علی سمنانی ازدیوان هراة وخواجه سیف الدین تونی از سبزوار باردوی همایون رسیدند وایقاقان برهردو مبالغها تقریر کردند امّا چیزی روشن نتوانستند کرد حضرت صاحبقرانی ایشانرا منصب دیوان داد وجمعی از اتباع خواجه مسعود سمنانی وغیرهم انگیزی کردند وبر امیر جلال اسلام چیزی چند تقریر کرد خواجگان که بتجدید دیوان شده بودند بسخن ایقاقان چند فصل بعرض بندگئ

حضرت اعلا رسانیدند بندگیٔ حضرت زیادت التفاتی نفرمود چون امیر جلال اسلام کیفیّت تقریر مجلس وبی‌التفاتیٔ حضرت صاحب‌قرانی دریافت بیکبارگی ازان معنی دل فارغ کرد روز دیگر آن جماعت که این انگیزکرده بودند بالضروره از وهم خود همان بحثهارا باز برسرملا بطرح انداختند امیرجلال اعتماد برعنایة روز مقدّم کرد قطعًا ملتفت جواب ایشان نشد وحضرت صاحب‌قرنی‌را از نخوت او سخت آمد بفرمود تا هم درمجلس اورا گرفته مقیّد گردانیدند چون ایقاغان محلّ فرصت یافتند بسیاردروغ وراست درهم بافتند آنچه توانستند ازخصومت وخوض واغوا وخبث هیچ دقیقه فروگذاشت نکردند وحضرت صاحب‌قرانی محصّلان‌را قدغان کرد چنانچه مجموع گرفتاران دیوان‌را در تعذیب وشکنجه کشیدند وبقایای مال ووجوهات تصرّفات که برایشان حواله رفته بود طلب داشتند وبسیارزری بخزانه فرود آوردند وصاحب اعظم خواجه جلال الدین محمود شهاب‌را بعد از وجوهات که تسلیم نموده بود بدویست سر اسپ آخرکردند که بدهد وبرخواجه اسمعیل خوافی نیزمبلغی میطلبیدند ایشان بر دردروازهٔ دولتخانه نشسته هرکس که می‌گذشت از ترك وتازیك که ازو چیزی می‌توانستند خواست می‌طلبیدند ومردم هرکس بقدرقوّت خود آنچه می‌توانستند میدادند وآن خرج محصّلان (می‌شد ومحصّل .corr. add) امیرجلال نیزاورا تکلیف میکردکه تو نیزچرا ازمردم نمی‌طلبی وبا او خواری کرد وامیرجلال ازان معنی بغایت متأذّی گشت بحدّی که دل ازحیوة برداشته کاردی گوشت برکشید وبر سینهٔ خود زد چنانکه قریب یك بدست کارد درشکمش نشست جمعی حاضر بودند دست اورا گرفته کارد بیرون کشیدند واو افتاده غش کرد فی‌الحال این خبر ببندگیٔ حضرت رسانیدند ازان معنی تأسّف بسیار نموده ازغیرت وتهوّر او عجب نمود وفرمود که جرّاحان احتیاط نمایند اگرعلاج‌پذیر بود بمعالجه مشغول گردند واگرقابل علاج نباشد بجهة عبرت دیگران اورا برآتش نهاده بسوزند تا هیچکس دیگراین نوع حرکت باخود روا ندارد جرّاحان چون بمعالجه مشغول شدند(sic) واتّفاقًا آن کارد بمحلی که مهلك باشد نگذشته بود وهم دران سه روز صحّت یافت وبعد ازان حضرت صاحب‌قرانی فرمود که سرداریٔ لشکرهای تازیك تعلّق بوی داشته باشد ومن بعد درمال دیوان مدخل نکند وحضرت صاحب‌قرانی از

تبریز کوچ فرموده در منزل اوّل که بقوم تپه موسوم است نزول کرد ودران منزل خواجه اسمعیل خوافی‌را بر سر اردو باز برکشیدند وازانجا هر روز کوچ میکردند تا بقراول‌تپه رسید آنجا چند روز اقامت فرمود وامرارا جمع گردانیده جانغی ومشورت کردند *اوّل عزیمت دشت قفچاق نمودند وباز ترك آن عزیمت | [گفته (و : × corr. *—) برجانب گرجستان یکجهت شدند وخواست | ایمان : L 11

۲۴۳ 1 Q. CIX, 6 | 2 [Z add. ارّان] | 3 L : ارمن | 4—* [Z : در اواخر] | 5 [Z : الاوّل] |

۲۴۴ چون نزدیك رسید : Z] *—2 | [از ممالك ماوراءالنهر : Z] *—1
مجموع شهزادگان امیرزاده امیرانشاه بهادر وامیرزادهٔ اعظم سلطان الزمان امیرزاده شاهرخ بهادر خلّد الله تعالی ملکه وسلطانه وامیرزاده پیر محمّد وامیرزاده سلطان حسین وامیرزاده ابا بکر وامیرزاده خلیل سلطان بهادر وامیرزاده احمد واز امرا امیر سلیمانشاه بهادر وامیر جهانشاه بهادر وغیرهم باستقبال او چند فرسخ برفتند ودر موضعی که بآق‌قوبلغ (بآق‌تام : ×corr. ,موبلع : MS ؟) موسوم است با امیرزاده محمّد سلطان بهادر ملاقات کردند وبدیدار یکدیگر شادمانی : L 3 | [نمودند وازانجا با یکدیگر بقراباغ رسیده بشرف دست‌بوس پدر بزرگوار ودرین ایّام که امیرزاده محمّد سلطان باردوی همایون رسید : Z] *—4 | منوّر امیرزاده اسکندر بن امیر عمر شیخ بهادررا گرفته مقیّد ساخته بود چنانچه پیشتر ذکر آن گذشت او نیز باردوی اعلا رسانیدند وحضرت صاحب‌قرانی فرمود تا بند ازو برداشتند واورا تربیت ونگاه‌داشت فرموده معزّز وموقّر با سایر شاهزادگان بملازمت حضرت صاحب‌قرانی مسعود گشت بعد از مجلس عشرت نشاط | [شکار فرمود

۲۴۵ 1? M : سرخه‌بیل ; N : سرخهٔ‌نیل ; L : سرحه‌بل | 2—* [Z : وپایان]
ذکر لشکر فرستادن بجانب بغداد وسبب آن : Z] *—4 | 3 Q. XI, 84 | [آن بدریای سلطان احمد بغداد چنانچه پیشتر ذکر آن گذشت که بروم رفته بود والتجا بامیر بایزید ییلدرم کرده وبعد ازان که حضرت صاحب‌قرانی شنید که از ممالك شام مراجعت نموده اند بغداد بازگذاشت ونوح نوکر در بغداد بود که حضرت صاحب‌قرانی

لشکر بدانجا کشید وبدان سبب که ایشان برمخالفت احتراز نمودند همه خرابی واقع شد وصفت جَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا گرفت وزیر وزبر گشت درین ایّام خبر امیرزاده ابا بکر .Z add] 5 | [رسید که سلطان احمد باردگر متوجّه بغداد گشته | [بهادر و

وسایر .2 L add | [بعد از قتل کردان واستیصال ایشان : Z] *—1 ۲۴۶
وبعد از چند روز چون بدو : L *—3 | امیرزادگان عنان انتقام بدان جانب کشیدند نتوانستند رسید مراجعت کرده صورت حال بعزّ عرض همایون رسانیدند وبر موجب | توابع : em., MS 4 | فرمان بحضرت همایون مراجعت نمودند ۲۴۷

1 sic MS | 2 Q. XXXVII, 164 | 3 Q. XXI, 107 | 4—* (p. ۲۴۶, l. 12) L—MN[Z] om. |

۲۴۸ 1 em. d'après M_2—M_1L : خلف | 2—** (p. ۲۴۶. l. ۹) [Z :

آمدن ایلچیٔ ائیلدرم بایزید بقراباغ ارّان پیش حضرة صاحب‌قرانی *آن لشکر که ببغداد رفتند بعد ازانکه سلطان احمدرا ازان حدود بیرون کردند مراجعت نموده باز پیش حضرت صاحب‌قرانی آمدند (× corr. *—) وامیر قرا یوسف درممالك روم هنوز پیش ییلدرم بایزید بود وحضرت صاحب‌قرانی بجهة آنکه قرا یوسف ازو گریخته | ومراسم موافقت مؤکّد گردد : L 3 | [پناه بروم برده بود درخاطر داشت که

ذکر توجّه حضرة صاحب‌قرانی بجانب ممالك : Z] 2 | om. L *—1 ۲۴۹
روم وموجب وسبب آن بعد ازانکه حضرت صاحب‌قرانی زمستان سنهٔ اربع وثمانمایه درقراباغ (ارّان corr. add.) قشلاق فرمود چون زمستان بگذشت وموسم یورش لشکرها درآمد امرا وشهزادگان وارکان دولت‌را طلب فرموده مشاورت نمود که بکدام طرف توجّه نمایند ودران معنی چنین فرمود که مرا در اصل مزاج خاطر بران نیست که لشکر بجانب روم کشم بسبب آنکه ایشان با فرنگ غزا میکنند فامّا ایلدرم چند حرکت کرد که بر ناموس سلطنة واجب است دفع آن کردن گریختگان مارا بجانب خود راه میدهند وایشانرا حمایت میکنند دیگری آنکه طهرتن با ما طریق یکجهتی وخدمتگاری سپرد وما اورا تربیت کردیم بعد ازانکه ما بجانب شام بودیم لشکری بدر ارزنجان کشید وبا او حرب کرد دیگر آنکه درین مدّت پیغامها که فرستاد وایلچیان او که آمدند او حدّ خود نگاه نداشت وسخنانی که از طریق ادب دور بود گفته وراه خود نگاه

نداشته فی الجمله از سخن حضرت صاحب‌قرانی چنان معلوم شد که عزیمت بلاد روم دارد امرا ونوینان که حاضر بودند دران مجلس اظهار آن نکردند امّا چون بیرون آمدند باهم مطارحه کردند وگفتند روم مملکتی عریضی است ولشکری بسیار مستعدّ درانجا هست وما مدّت سه سال شد که از خانه بیرون آمده ایم اگر این لشکر بروم رود معلوم نیست که مال [و]حال ایشان بکجا رسد صلاح آنست که ببندگیٔ حضرت باز نمایند وهر یك‌را آنچه درخاطر می‌آید بعرض رسانند آخر بران اتّفاق نمودند که شمس الدین المالیغی‌را سخن گراییده پیش بندگیٔ حضرت فرستادند تا از زبان امرا عرضه داشت که حالا بسر روم رفتن مصلحت نمی‌نماید وهر یك برانچه مصلحت دیده بودند باز گفت وبعد ازان عرضه داشت که اهل نجوم خبر داده اند که نکبت لشکر جغتای حاشا لدولتهم از یورش روم خواهد بود باقی حکم وفرمان بندگیٔ حضرت‌راست چون حضرت صاحب‌قرانی این حکایة ناملایم بشنود متألّم شد ودلیل وموجب این معنی ازو استفسار نمود او از جواب فرو ماند امیر جلال الدین اسلام زانو زده عرضه داشت که اگر بندگیٔ حضرت صلاح فرماید این یك یورش‌را بر خلاف یراق امرا واختیار منجّمان که این حکم کرده اند بکنیم وامّید بتأیید الهی وخاصّیّت دولت قاهره آنست که هم روم فتح گردد وهم ییلدرم بایزید که حاکم ایشان است بقید تسخیر در آید ازانکه نخوت وتکبّر او از حدّ گذشته ووقت زوال دولت رسیده است حضرت صاحب‌قرانی مولانا شهاب الدین عبد الله لسان‌را طلب کرد وگفت از روی نجوم بطریق نظر ودلیل آنچه پیش تو روشن شده است هیچ باز مگیر وبگوی مولاناء مشار الیه گفت تقویمی که امسال نبشته ام بعرض رسانیده ام وآنچه غایت احتیاط بوده است در دلایل آن کرده واحکام نبشیه وطالع این دولت درغایة قوّت است وازان مخالفان درغایة ضعف ودران ایّام ذو ذؤابه پیدا شده بود در برج حمل چنانکه هر نماز شام تا بغروب شفق وبعد ازان نیز از جانب مغرب ظاهر بود وبعد ازان غارب می‌شد وبعد از چند روز دیگر بوقت صبح در مشرق ظاهر می‌شد مولانا شهاب الدین عبد الله نقلی از کتاب محییٔ مغربی در پیش حضرت صاحب‌قرانی معروض گردانید که هرگاه ذو ذؤابه در برج حمل ظاهر شود دلیل است بران معنی که لشکری از جانب مشرق بر بلاد روم مستولی شوند ووالیٔ روم بدست ایشان گرفتار گردد حضرت صاحب‌قرانی این کتاب‌را طلب فرمود واحتیاط

نمود واز کتاب این قریب صد سال بیشتر نیز گذشته بود بدان سخن بسیار متسلّی گشت وعزیمت یورش روم جزم فرمود بعد ازانکه با بیلدرم حرب کردند واو گرفتار شد حضرت صاحب‌قرانی روزی درمیان محاوره که با او میکرد فرمود که این واقعه تأثیر آسمانی وتقدیر یزدانی بود ومرا منجّمی هست که چنین وچنین حکم کرده بود بیلدرم بایزید بوقتی که از مجلس برخاست از حضرت صاحب‌قرانی التماس نمود که آن منجّم‌را ساعتی پیش من فرستید وحضرت صاحب‌قرانی مولاناء مشار الیه‌را فرمود که پیش بیلدرم رو وآنچه از تو پرسد جواب او بگوی این کمینه که مؤلّف این مجموع است همراه مولاناء مشار الیه پیش بیلدرم بایزید رفتم وما سخن ترکی نیکو فهم نمی‌کردیم واو فارسی امّا ترجمانی درمیان بود از صورت این واقعه سؤال کرد ومولانا جواب گفت که بلی در فلان کتاب چنین نبشته است وبعد ازان چند سؤال دیگر کرد وهر یکرا جوابی شنود بعد ازان بطریقهٔ التماس میگوید گاه گاه ساعتی پیش من آیید احوال من می‌بینید ومرا با این طایفه انسی تمام است ساعتی که با ایشان مکالمه میکنم خوش‌خاطر می‌شوم فی الجمله با سرسخن رویم چون حضرت صاحب‌قرانی عزیمت توجّه ببلاد روم جزم کرد از قراباغ ارّان متوجّه صحاریٔ [شمکور گشت وازان نواحی

۲۵۰ 1 em. (ŠD, Ḫ) — MN : ترترم ; L : برترم ; [Z : برثرم] | 2 em. (Ḫ : [امیر : Z] 3 | [کرحنك : Z] ; کرحبك : L ; کرچینك : N ; کرجی بیك) — M : | 4 [Z : بجلکای] | 5 L : درخت | 6 [Z : هفت‌فرسنگئ ارزنجان] | 7 Q. III, 13, 197; V, 119; LVII, 12; LXXXV, 11 | 8 L : ولر, [Z : وکردستان] |

۲۵۱ 1—* [Z om.] |

۲۵۲ 1 em. — ML[Z] om. |

۲۵۳ 1 M — NL : هاوك ; [Z : هاروك] | 2 M[Z] : اشتر | 3 ? — M_{12} : امیر برندق : Z] *—4 | (یولغون سویی : ŠD, Ḫ) ?یولغون lire, جولغ : M_2L ; حولغ | [فرمود که

۲۵۴ 1—* em. — L : ونزدیك بود که کسی اصطبار در تیار ابحار افتد ; [Z : میسره و : M — L 2 | M om. ; [ونزدیك بود که اصطبار در تیار بحار اضطرار افتد | التماس می‌نمایم : L *—3 | 4 Q. XXVII, 63 |

۲۵۵ حضرت صاحب‌قرانی از سر ثبات قلب : Z] (p. ۲۵٤, l. ۱٤) **—1
ووثوق واعتماد بر کمال عنایة ذو الجلال بترتیب لشکر جرّار اشتغال فرمود بطرف ایلدرم بایزید التفات ننمود وهمچنان متوجّه انکوریه کوچ فرمود ومابین عساکر منصوره ولشکر ایلدرم بایزید کوهی حایل بود ییلدرم بایزید ازان طرف کوه برهمان سمت روان شد چون حضرت صاحب‌قرانی بلب آب رسید دران موضع فرمود تا لشکرها بقاعده وترتیب جنگ فرود آمدند وجر کندند چه آن موضع محلّ آن بود که ازان کوه گذشته بدین جایگاه در توان آمد بر وضعی یاسامشی فرود آمدن فرمود که اگر یاغی متوجّه ایشان شود عساکر منصوره آب‌را در پس پشت کرده روی بدشمن آرند ییلدرم بایزید دران موضع پیش نیامد حضرت صاحب‌قرانی ازانجا کوچ فرموده متوجّه انکوریه شد بعد از سه کوچ ازان موضع بانکوریه رسیدند شهررا محاصره کرده جنگ آغاز کردند روز دیگر نزدیك بود که شهر مسخّر گردانند خبر رسید که از محلّی که ییلدرم بایزید فرود آمد تا بدین محلّ چهار فرسخ باشد حضرت صاحب‌قرانی ترك محاصرهٔ انکوریه گرفت وبترتیب صفوف عساکر مشغول گشته وشمس عبّاس ومبشّر : L *—2 | [بجهة فرود آمدن موضعی حصین اختیار فرمود و | [با بسیاری از عساکر منصوره .Z add] 4 | وشهریار .L add 3 | وانوشروان واحمد را در : Z] *—8 | (!وکمال : MS) رگمال .L add 7 | [Z corr. ×] *—6 | .L om 5—*
Z corr.] ;وامیر علی قاوچین .L add 9 | [رکاب حضرت سلطنت‌شعاری مقرّر گردانید
add. اغلان] | 10 [Z : وحسن] | 11—* [Z : وخواجه محمّد] | 12 em. d'après ŠD —
| وخواجه وعلی : ML — [Z] *—16 | .Z om] 15 | .L om 14 | .L om 13 | ML[Z] : وری‌ملك
17 [Z] — ML : وکوبلاق | 18—* em. — ML : وشنکوم ,Z] | 19—*[وپیر محمّد وشنکوم
: L ;وشاه بوران : M 21 | ویوسف‌شاه .L add 20 | [وقرا عثمان وزیرك .Z corr]
وبعد ازان چهل قشون مرد آراستهٔ .Z add] 22 | [وپادشاه بوران : Z] ;وشاه توران
جنگ‌دیدهٔ کارآزمودهٔ شناخته مقرّر گردانید که پیش حضرت صاحب‌قرانی باشند مستعدّ ایستاده که از هر طرف بمددی محتاج شوند ازین بهادران
| [کمان رعد : Z] *—23 | [آن مقدار که فرمان شود متوجّه آن طرف گردند

۲۵۶ | سروجه : L ;سروحه : M 2 | وبال‌قوچ وباشا : ML[Z] — em. *—1
| [امل طربان : Z] ;ابل طرتان : L ;ایلدارتان : M_2 ;ایل‌دارتان : M_1 4 | [Z om.] *—3

5 ?—M : وبانی; L[Z] : وبانی | 6 ?—ML : بانبح; [Z : باربح]; (ŠD,Ḫ : یا پنج?) |
7—* [Z om.] | 8—* ML[Z] — lire : وبشیر وطاهر? |

۲۵۷ 1 Q. LXI, 13 | 2 Q. XLVIII, 1 | 3—* [Z om.] |

۲۵۸ 1 Q. XXX, 1 |

۲۵۹ 1 sic MNL[Z] — lire داند چه سوزد ? |

۲۶۰ 1 Q. XII, 92 | 2—* [Z : وایشانرا بانواع اعزاز واکرام اختصاص داده اصناف نزلها که درخور چنان مهمانی باشد دم بدم ازکسوتهاء خاصّ وخرجی والوان جامها ومراکب راهوار می‌فرستاد فامّا درمحافظت نیز مبالغت می‌نمود]

۲۶۱ 1 [Z add. امیر بردی بیك] 2 [Z corr. add. وامیر شیخ نورالدین] | 3 [Z add. وپادشاه سلطان محمود] | 4 [Z add. وامیرزاده] | [وامیر مضراب ومبشّر و اسکندر] | 5 em. d'après Z — ML : تایبوقا | 6 em. — M_1 : بعاری‌سه; M_2 : بکوتهیه; N : بعاری سنه; L : بقازی‌سبه | 7—* [Z om.] | 8 M [Z corr.] : بعاری‌سه | 9 Q. LVI, 18 | 10 Q. LVI, 20 | 11 Q. LVI, 21 | N : نعوتنه; L : نفرنه |

۲۶۲ 1 Q. LVI, 22 | 2 Q. XXVII, 34 | 3 [Z add. چلبی] |

۲۶۳ 1 MNL[Z] : انا | 2 [Z add. وعلم وچتر او بگذشت] | 3 L — MN[Z] : درین اثنا بسمع حضرت صاحب‌قرانی : Z] *—4 | شتر

۲۶۴ 1 em. — M_1 : سناب; M_2 : سات; L : سنبات; [Z : سنباب] | 2 sic MN[Z] — L : که | 3 M_1 — M_2 : بطرشلغ; N : بطرفشلغ; L : بطراشلغ | 4 M — N : بسارانبوه; L : بسارانوس | 5 M_1 : سعرباس; M_2 : بطعرباس; N : سفرباس; L : سعرباش | 6 MNL : بلق | 7—* [Z om.] |

۲۶۵ 1 Q. V, 96 | 2 L add. وازانجا روی رایت ظفر متوجّه صوب قتالو شد | 3 M : بایاسلغ; N : بسلع; L : باسعلغ; [Z : تاباسلیغ] | 4 M_1 : دیقرلیغ; M_2 : دنغرلغ; NL : دوغرلغ; [Z : نتعربق]; [Z add. که در کتب آنرا ملادقیه] (? sic MS)

ذکر حوادث ووقایع سنهٔ خمس وثمانمایه .... جنگ ییلدرم بایزید : Z] 5 | [خوانند با حضرت صاحب‌قرانی وفتح بندگی حضرت در اواخر شهور سنهٔ اربع وثمانمایه بود بعد ازان چون افتتاح سال سنهٔ خمس وثمانمایه شد عساکر منصوره

: M_2 ;باباشیلغ : M_1 6 | [در بلاد روم متفرّق شدند درین ایّام که حضرت قرانی
| [باباسلیغ : Z] ;باشلغ : L ;بایاشیلغ

۲۶۶ 1 [Z add. مظفّر الدین] | 2 Q. XV, 49, 50 |

۲۶۷ 1 [Z add. امّا برکنار] این قلعه اگرچه درمیان ممالك روم است
دریاست وسواحل آن دریا اکثر شهرهاء معظّم فرنگ است وفرنگان آن قلعه را
از بهر آن عزیز ومحترم میدارند که اسیران ایشان چون بممالك روم می‌افتند دیگر
راه نیست که بفرنگ باز توانند رفت هریك از اساریّ فرنگ که خودرا بدین
قلعه انداختند ایشان‌را درکشتی می‌نشانند وبراه دریا باز بولایة خود می‌رسند
وخاصّ از برای آن مصلحت اهل فرنگ هزار مردرا اجره ومایحتاج مرتّب میدارند
که کوتوالئ آن قلعه کنند وهرچند گاه عوض آن مردمان می‌فرستند وآن جماعت
که یساق خود گذرانیده اند بخانهاء خود باز می‌روند واکثر آن فرنگان که دران
می‌فرستند وآنرا : Z] *—2 | [قلعه بودند همه مجرّد بودند واهل باخود نیاورند فی الجمله
چون کعبهٔ بزرگ میدارند وسکّان آن تا غایت جزیه وخراج بهیچکس نداده بودند
ومسلمانان در برابر ایشان قلعهٔ ساخته اند واکثر اوقات میان ایشان محاربات
باشد امّا بیشتر آنست که فرنگان غالب می‌آمدند ودرین مدّت هیچ حاکمی
| [شهرهاء سواحل : Z] 3 | [از حکّام روم ازمسلمانان آنرا مسخّر نتوانست گردانید
—4* [Z : فرنج است] | 5 M[Z](ʿAS)—L : زمان ;(ℍ : رمّان) ; N om. | 6 ML
; تیروس : L ; بپروس M_2 ; بیروس : M_1 7 | N om. ;(ʿAS : سامون) ;[Z : ?ساموز ou سامون
: Z] ;جبحك M_2 ;حبحك M_1 8 | N om. ;(دویروین : ℍ ;هروس : ʿAS) ;[قروس
: ℍ) ;بزرتیه : L ;برزینه : M 9 | LN om. ;(حَنحَل : ℍ) ;(چپحل : ʿAS) ;[حبحك
(بردینه ; N[Z](ʿAS) om. | 10 L : ستیر ; M : سترود ودیگر مواضع ;(سَبِره : ℍ) ; N[Z](ʿAS)
om. | 11 L : دبلی ;(دِملی : ℍ) ; MN[Z](ʿAS) om. | 12 em. — L : سهدرك ;(سمدوك : ℍ) ;
MN[Z](ʿAS) om. | 13 L : کلر ;(کلو : ℍ) ; MN[Z](ʿAS) om. | 14 [Z add. وآن قلعه در میان
کوه برکنار دریا چنانچه سه رکن او در آب است ویك رکن که برکوه است بسنگهاء
: L *—16 | [از چوب وخاشاك وغیره .Z add] 15 | [بزرگ برج وبارو محکم گردانیده
| [تیر ناوك وکمان رعد : Z] *—17 | وامیر جهانشاه

۲۶۸ 1 Q. IX, 14 | 2 Q. LXI, 13 | 3 L add. ودران واقعه شیخ نورالدین

: N ;فرجه : ML — 4 em. | بهادر مراسم مردانگی ووظایف جان‌سپاری بتقدیم رسانید | [فرضه : Z] ;فرحه

۲۶۹ 1 ML(°AS) : سته; N : سیه; [Z : سه] | 2 NL — M : اولوبرلغ ;Z] | 3 [Z add. بعد از تسخیر قلعه ناگاه تیری از قضا بر سینهٔ امیر جلال اسلام آمد ودر ساعت جان بحقّ تسلیم کرد واین حال در منتصف رجب سنهٔ خمس وثمانمایه بود در تاریخ وفات او مؤلّف راست

قُتِلَ الصَّاحِبُ السَّعِيدُ الَّذِي * .... كَامِلًا بِدُنْيَاهُ

كَانَ تَأْرِيخُهُ بِنِصْفِ رَجَبٍ * طِيبُ رُوحٍ وَطَابَ مَثْوَاهُ

| [بعد از قتل امیر جلال

۲۷۰ ورایات جهانگشای ازانجا متوجّه قلعهٔ اکری‌دور شد واین : Z] *—1 اکری‌دور قلعه‌ایست از قلاع روم بحصانت مشهور ودر کتب تواریخ آنرا فلك‌آباد میخوانند دریایی عظیم دران جلکاست چنانچه بیست فرسخ طول وچهار فرسخ عرض آن باشد واز اطراف چند رودخانهٔ معتبر بدان می‌ریزد واز پایان جلکا از یك موضع بیرون می‌رود آبی در غایت عذوبت وهوای خوب اطراف آن همه باغستان ومزارع ودر میان آب قریب شهر وقلعه دو جزیره یکی کلیسیاییست که معبد اهل فرنج بوده ویکی‌را جزیرهٔ نیس خوانند وبزرگئ جزیرهٔ نیس [بر]مرتبه (بیش مرتبه : em., MS) ایست که درانجا باغهاء بسیارست چون حضرت قرانی سایه بران دیار انداخت وآن شهری بود در دامن کوه متّصل باین بحر چنانچه سه طرف شهر در میان آب بعضی کوه بر آمدند وبعضی : Z] *—3 | [پیری : Z] 2 | [بود ویك طرف متّصل کوه و که لشکریان کشتیها : Z] *—5 | [بدان دو جزیره : Z] 4 | [از دامن کوه حمله بدروازه بردند ترتیب کنند استادان نجّاررا حاضر گردانیدند وامرا بسر کار ایشان باز ایستاد در قرب دو سه روز پنجاه شست کشتئ معتبر که هر یك صد ودویست مرد مسلّح در آمدی ترتیب 6 Q. LXXXI, 6 | 7 [Z add. داده شد چون کشتیها مرتّب گشت در آب انداختند چون بعد از تسخیر آن شهر وجزیره که تملّك آن در سر ملوك گذشته نگذشته بود وهوای استخلاص آن در ضمیر سلاطین رفته نیامده حاکم ایشان‌را ازانجا کوچ فرمود واز باقی | [واشتر : Z] 10 | [واشتر : Z] 9 | [اردوی : Z] 8 | [رعایا بمال امانی قانع گشته

۲۷۱ 1 [Z add. وبعلّت ضیق النفس وخناق مؤدّی شد] | 2 Q. XIII, 38 | 3 Q. LXXII, 28 |

۲۷۲ 1 [Z add. بعد ازان حضرت صاحب‌قرانی در بارهٔ پسر ییلدرم موسی که پیشتر ذکر او گذشت مرحمت وشفقت نمود اورا پیش خود طلبید ودلداری نمود وسخنهای پادشاهانه گفت وعورات ومتعلّقان ایشانرا که امیر شیخ نور الدین از برسا آورده بود مجموع‌را اجازت مراجعت بولایة خود داده صد سر اسپ با زین ولجام انعام فرمود وخرجیٔ راه داده ایشانرا پیش دیگر پسران ییلدرم فرستاد ایشان چون این رخصت یافتند استخوان ییلدرم‌را گرفته متوجّه جانب سلیمان چلبی : Z] 3 | واز مال امانی امتناع نموده 2 L add. | [پسر بزرگتر ییلدرم بایزید شدند حضرت صاحب‌قران انار الله برهانه اورا ولیٔ عهد خود گردانیده 4 Z add.] | [اشتر بود امّا تقدیر مقدّر حکیم چنان بود که ولی پیش از مولی بعالم بقا رحلت کرد وازین | [خارستان غم واندوه بنگارستان قدس ومقام انس خرامید

۲۷۳ 1 Q. XVI, 128 |

۲۷۴ 1 Q. II, 151; [Z add. واین واقعه درهرْدهم شعبان سنهٔ خمس وثمانمایه درمملکت روم بحوالیٔ سوری‌حصار بوقوع پیوست مؤلّف‌راست در تاریخ این واقعه

بگذشت بهرْدهم زماه شعبان * سلطان جهانیان محمّد سلطان

| [چون نَوَّرَ قَبْرَهُ کنی جمع بنام * تاریخ وفات گرددت جمله عیان

2—* L om. | 3 em. (ŠD, ʿAS) — M : افنه; NL : اقه | 4—* [Z om.] |

۲۷۵ 1—* [Z : این قرا تتار قومی اند که بدان وقت که منکو قاآن هولاکو خان‌را بایران زمین می‌فرستاد از مغولستان کوچانیده همراه هولاکو خان بدین مملکت روانه فرمود وهولاکو خان ایشانرا بسبب شرارت نفس وبلقاق‌اندیشی که داشتند همچنان بکوچ در سرحدّ روم وشام یورت داده نشانده بود ودر وقت جلوس ارغون خان جوشکاب اغول ایشانرا میدانست بعد ازانکه جوشکاب بسبب طعنانی که نسبت بارغون اندیشید بیاساق رسید ایشان تا وقت سلطان سعید ابو سعید بخود سر در میان خود آغا اولوغ (اوبوع : MS) اختیار کرده گاه گاه ملازمت اردو می‌کردند چون سلطان سعید ابو سعید وفات یافت مملکت بی‌ضبط

شد این جماعت بر قاعدهٔ اوّل خود بی‌سری بنیاد نهادند وپنجاه ودو اویماق شده هر صده یورتی گرفتند وناسازواریٔ ایشان با یکدیگر چنان بود که قاضی برهان الدین سیواس بعضی ازیشانرا با خود متّفق کرده هم از تقویت خودشان در ضبط وتسخیر در آورد وچون امیر قرا عثمان (sic corr.) در تاریخ سنهٔ ثمان‌مایه قاضی برهان الدین‌را از میان برداشت (الدروم بایزید .corr. add) ایشانرا در نواحیٔ سوری‌حصار وآق‌شهر بنشاند وداخل لشکر روم گردانید چون دران ولایة جهات ومتوجّهات بغیر از زکات فقط قاعده نیست در اندك مدّتی هریکی ازیشان صاحب ثروتی شدند واسپ واشتر وگاو وگوسفند ایشان از حدّ عدّ درگذشت وچون حضرت صاحب‌قرانی ییلدرم بایزیدرا بشکست ودر ممالك روم صاحب‌اختیار شد در خاطر مبارك آورد که ایشانرا همچنان کوچانیده بجانب ولایة خود برد ودر میان مغول وماوراءالنهر واوزبك یورت دهد بواسطهٔ آن تا وقت مراجعت هیچ چاپقنجی وایلغاری بر سر ایشان نفرستاد وآن قوم نیز خودرا ایل ومطیع دانستند باطمئنانی هرچه تمامتر در یورت ومقام خود ساکن بودند تا آن زمان که حضرت

: NL ;انالته : M — 2 em. (ŠD) | [صاحب‌قرانی بعزیمت مراجعت از بلاد روم : ŠD) ;تبرّك : N ;تبرك : 4 ML | وامیرزاده ابا بکر .3 L add | [امابیه : Z] ;امالته | (voir Z اخی‌مروت : ŠD) ;مروّت : N ;مرت : M_2 ;مروت : M_1L 5 | (voir Z اخی‌میرك سرداران تاتار چون آن حال مشاهده کردند اخی تبرك(تبری : × .corr) : Z] *—6 | [واخی مروت باشلیق با دیگران مجموع بنده‌وار پیش

کلانتران ایشانرا فرمود تا از قوم خود مجموع اسلحهٔ .Z add] 1 ۲۷۶
حتّی که بزر نیز ازیشان چیزی .Z add] 2 | [ایل والوس خودرا جدا کرده بیاوردند و 5 | [سی : Z] 4 | [یورتچیان .Z add] 3 | [نخرند وبا ایشان سودا ومعامله نکنند | [ومهد علیا تومان آقا وحضرت مهد عظمی سلطان بخت بیکم .Z corr. add]

۲۷۷ 1 Q. II, 151 |

۲۷۸ 1 L om. |

---

۲۷۹ 1 [Z add. ذکر وقایع وحوادث سنهٔ ستّ وثمانمایه] 2 Q. II, 257 |

۲۸۰ 1 [Z add. بآهستگی میرفت] | 2 LM — N : برنس ; [Z :برتش , برتس] 3 |

چنانچه بعد از فتح اگر کسی خواستی که بدان قلعه بالا روند تا از بالا [Z add.
: L *—5 | [و : Z] 4 | [طناب فرو نگذارند ومدد نکنند هیچکس‌را امکان بالا رفتن نبود
وذخیرهٔ بسیار تا غایتی که چند گلّهٔ خوك در اندرون قلعه : Z] *—6 | وعظمای گرج
| [می‌چرید وخمهاء پر شراب داشتند

۲۸۱ | طرف مقابل آن : L *—1

۲۸۲ تا بمحلّی رسد که آنجا پنج شش کس توانند پهلوی : Z] *—1
| [یکدیگر بایستاد بعد ازان کرّت دیگر طناب اندازند ممکن که بر بالای آن سنگ
2 Q. VII, 95 |

۲۸۳ *—3 | ویکی [از] ازناوران : L*—2 | 2 M (lac.), N om. | عقب : 1 L
| [ودیگری از بهادران : Z]

۲۸٤ [Z : *—3 | تاخجه‌توران : L ; باحجه‌بودان : 2 M—N | 1 Q. VI, 45
| [وگرج .Z add] 5 | 4 Q. IX, 124 | [بمحمّد بوران که بپادشاه بوران معروف ومشهور بود
حضرت امیرزادهٔ اعظم سلطان الزمان امیرزاده شاهرخ بهادر خلّد الله .Z corr. add] 6
وهمّت کیوان‌رفعت‌را : Z] *—7 | [ملکه وامیر سلیمانشاه بهادر واز
بر قلع وقمع فروع واصول آن مجاهیل مقصور گردانید وچون برق خاطف با
طوایف بندگان متوجّه آن ثغور شد وبواسطهٔ (sic) بلاد ایشان در آمده بلاد وبقاع
ایشانرا منازل ومراحل ساخت آن مرابع ومراتع مراکز اعلام ومواقع مضارب خیام
عساکر گشت ذکر پیش آمدن امراء گرجستان ائوانی وکستندر چون حضرت
صاحب‌قرانی بدین عظمت وشوکت بدان بلاد در آمد یکی از امرای گرجیان ائوانی
نام، که قریب دو دانگ گرجیان در حکم پدران او بود ودران تاریخ نیز آن ولایة تعلّق
بدو داشت با تیغ وکفن پیش بندگیٔ حضرت آمد وبدانچه مقدور ومیسور او بود
پیش‌کشها بعزّ عرض رسانیده وبعد ازو کستندر برادر کرکین نیز بسعادت
بساط‌بوس بندگیٔ حضرت مستسعد گشته با کرکین اظهار مخالفت کردند وعرضه
داشتند که اگر بندگیٔ حضرت صاحب‌قرانی متوجّه این طرف میشود ما نیز با این
مردم که همراه داریم ودیگر لشکر از ولایة خود بیرون کنیم وقچرجیٔ عساکر منصوره
باشیم حضرت صاحب‌قرانی ایشانرا باسلام دعوت فرمود ائوانی زانو زده در مقام
تضرّع ونیاز عرضه داشت که رعایاء ولایة ما قومی بسیارند وسالها بل عمرهاست

تا برین دین وملّت انـد وذریعـهٔ إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَى أُمَّةٍ (Q. XLIII, 21) را مستمسك وثیق ومعتصی قوی می‌دانند اگر ایشان‌را معلوم شود که من دین اسلام قبول کردم دیگر در میان ایشان معاش نتوانم کرد تا بحکومت چه رسد حضرت صاحب‌قرانی علما ومفتیان‌را حاضر گردانیده درین باب مباحثهٔ بسیار کردند بعد ازان متّفق اللفظ والمعنی گفتند اگرچند عبدهٔ ودّ وسواع وعندهٔ وحی واجماع ومنکران نبوّت محمّدی ومعاندان رسالت احمدی اند وبعد از انقراض دور عیسوی در نزول جبریل ونبوّت وحی وتنزیل اقرار ندارند امّا چون از اهل کتاب اند مادام که جزیه قبول کند ایشان‌را امان دادن لازم بود حضرت صاحب‌قرانی بر موجب فتاوئ علما ملتمس ایشان قبول داشته فرمود که

نیکخواهان دهند پند ولیك * نیکبختان برند پند پذیر

کستندر وائیوانی‌را تربیت وعنایت فرموده بنظر عواطف واکرام مخصوص ساخت | وبکلاه وکمر سرافراز گردانیده ودرین یورش در ولایة گرجستان

۲۸۵ 1—* [Z om.] | 2 [Z add. سنهٔ ستّ وثمانمایه] | 3—* [Z : دران ولا] | 4—* [Z om.] | 5 Q. IX, 29 |

۲۸٦ 1—* [Z : شیخ ابرهیم‌را که یکی از شفیعان بود ممنون گردانیده] | 2 dans L lacune d'un mot | 3 L—M : ودو قطعه; N : وچند قطعه; Z : ویك قطعه] | 4 L om. (lac.) | 5—* [Z om.] |

۲۸۷ 1 Q. XII, 81 | 2 Q. LXI, 2 | 3 L—M[Z] : مفتیان; N : متّقیان |

۲۸۸ 1 Q. XI, 64 | 2 Q. VI, 165 |

۲۸۹ 1 [Z : وارتفاع] | 2 L : هیجده, [Z : چهارده] | 3—* [Z : مولانا نظام] |

الدین شامی رحمه الله که ذکر او گذشته است واکثر این حکایات منقول از منشآت | هشتصد : NL — M[Z] sic 4 | [اوست این دو بیت در تاریخ عمارت ییلقان انشا فرمود

۲۹۰ 1 [Z corr. add. وامیرزاده رستم بهادر] | 2 [Z add. که بارها از پیش] | 3 [Z add. [لشکر حضرت صاحب‌قرانی گریخته بود] | 4 [Z add. واسپ] |

۲۹۱ 1 Q. XXI, 31 | 2 Q. III, 13 etc. | 3 [Z : بگز سمرقند که پانزده گز]

مشهور عراق وخراسان باشد در مغاکی بعضی مواضع چهار گز وبعضی پنج وشش وهفت وهشت گز امّا اکثر چهار گز وازین کمتر تا بدو گز نیز بود واین کمینه‌را [که]

مؤلّف است فرمان شده بود تا بطیّار (قطیار : MS — em.) جاخویان که آنرا در کتب حکمت میزان الارض خوانند احتیاط کند که هر موضعی چند می باید کند تا وَوَادٍ غَيْرِ [Z add. 5] | [وآب در جوی بستند .Z add 4] | [کار غیر ضروری کرده نشود ذی زَرْعٍ (cfr. Q. XIV, 40) را حدایق ذات بهجت گردانید چون این آب با روی کار آمد (× corr.) مملکت ارّان آورد امیر بهرامشاه اسلام را که برادر امیر جلال بود بحکومت بیلغان وکوتوالیٔ قلعهٔ آن مقرّر گردانید واو دران محلّ بود تا آن زمان که آن ولایة بتمامی تعلّق بامیرزاده عمر گرفت وآخر احوال او بمحلّ خود ذکر | [کرده آید انشاء الله وحده العزیز

۲۹۲ | [درین زمستان سنهٔ ستّ وثمانمایه : Z] 1

۲۹۳ | [بحکّام ایشان نبشت : Z] *—3 | داری : L[Z] 2 | کنی : L[Z] 1

4 Q. V, 37, MN[Z] om. (lac.) | 5 Q. XLVII, 4, MN[Z] om. (lac.) | 6 Q. II, 181 N om. (lac.) | 7 Q. II, 179, M om. (lac.) | 8—* [Z om.] | 9—* [Z : ذکر شکار کردن بموضع] اقدان در اوایل رمضان سنهٔ ستّ وثمانمایه بموضع قراباغ ارّان خبر رسانیدند | [که فرقهٔ از مقام ویورت خود

۲۹۴ 1—* [Z om.] | 2 [Z add. مدّت چند روز] | 3—** (p. ۲۹۳, l. ۱۳) L om. | 4 [Z : جبال] |

۲۹۵ 1—* [Z : بوزن شرع] | 2 L add. پسر فلك الدين | 3 L add. آنگه بعد از انقضای این قضایا عزیمت همایون بر توجّه بصوب سمرقند معطوف گشت وچون همگیٔ همّت پادشاهانه وجملگیٔ (وجملی : MS) نهمت خسروانه بر ترفیه حال وعباد مصروف بود خواست تا بلاد ایران زمین خصوصًا باشراق اشعّهٔ عدل واحسان منوّر گردد نظر پادشاهانه برگماشت واز فرزندان نام‌دار واروق بزرگوار خود شخصی طلب می‌کرد که واسطهٔ قلادهٔ این خاندان مبارك وبیت القصیدهٔ این دودمان همایون باشد وجامع بود میان جهانگیری وجهانداری وبختیاری وکامگاری قهرش با عدل هم‌ترازو ولطفش با عنف هم‌بازو تا در مقام لطف وعنف وخرق والتیام ورحمت وغضب وامّید وبیم وخوف ورجا بلاد وعبادرا مرفّه وآسوده دارد تا نه لطف بغایتش امزجهٔ خلایق‌را از جادّهٔ اعتدال بحدّ طغیان رساند ونه قهر بی‌نهایتش شاخ آمال وامانی بی برگذارد سزاوارتر قهرمانی بدین کرامت واولی‌تر کامرانی جهت این

ایالت حضرت شهزاده‌را دید که ذات همایونش بانواع مکارم ملکی آراسته است ودولت روزافزونش روز بازار اعادی‌را کاسته وهو الملك الذی بزغت شموس سلطنته آمنةً من وهن الکسوف وبرزت اقمار دولته صافیةً عن درن الخسوف السلطان الاعظم والخاقان الاعدل الاکرم مالك رقاب جمیع الامم والی اقالیم المجد والکرم ینبوع النوادر والحکم مخرج العدل اولی الوجود من العدم المربّی بعدله علی انوشروان اسکندر العهد وصاحب القران مقتفی آثار الائمّة الهادین مظفّر الحقّ والسلطنه والدنیا والدین قطب الاسلام ومعین المسلمین لا سلبه الله من النعم ما حوله وبلّغه فی الدارین ما امله وشدّد باطناب عزّه اوتاد بقائه وجعل نصره فی الامور مقرونا بلوائه هرسرکه تصوّر شمشیر او کرده رمح سرافرازش بسردستی سر بآسمان رسانیده وهر سینه که کینهٔ او دفینه داشته خنجر آبدارش بوسه بر خنجر چنان داده که از تنگیٔ عیش گلوگیرش باز رهانیده ایزد عزّ وعلا تا جهانرا قرارست وفلك‌را مدار این آفتاب فلك جهانداری واین مرکز دایرهٔ بزرگواری‌را ملاذ وملجأ صنادید سلاطین واعاظم اشراف داراد وعالم وعالمیان‌را درکنف ظلّ همای خاصیّت او مصون ومحروس بالنبی وآله الطیّبین الطاهرین [شعر]

این لفظ شکرین تو چون پسته آبدار * چون پسته‌ات دهان شکرخنده باز باد
عمرت درازتر زهمه چیز در جهان * دانی چه بی تکلّف عمرت دراز باد

بندگیٔ حضرت امیر صاحبقران ایالت وسلطنت ایران زمین برین حضرت مقرّر فرمود واطراف واکناف این ممالك‌را مسخّر قهرمان عدل او گردانید واورا بعدل وداد ونصفت وسداد وصیّتها فرمود واگرچه درین ابواب ذات شریف او صفت يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيٓءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ (Q. XXIV, 35) داشت بنا بر امتثال امر آن حضرت درمراسم عدل وکامگاری افزود وندای امن وامان درعالم رو داد رجا بفیض فضل حضرت عزّت صادق وامّید بنوید عواطف الهی واثق که این دولت سالهای بی‌شمار این بلاد ودیاررا شامل باشد واسباب نصرت وکامرانی وسعادت دوجهانی متضاعف ا ومتزاید بمحمّد وآله

APPENDICES

I.

Z fol. 3^r — 10^v.

ذکر حوادث شهور سنهٔ ستّ وثلثین وسبعمایه

درین سال انقضاء دولت سلطنت جنگیزخانی بود در ممالك ایران وازان تخمه کسی که پادشاه باستقلال شود نماند وآخر آن دولت مقارن است باوّل ظهور ذات ملك‌صفات وطلوع نجم سعادت وبدر سیادت امیر کبیر جهانگشای خدایگان عالم مالك رقاب الامم مولیٔ ملوك العرب والعجم ناصر اولیاء الله قاهر اعداء الله المؤیّد من السماء المنصور علی الاعداء کهف الثقلین ظلّ الله فی الخافقین حامی البلاد راعی العباد خورشید گیتی‌فروز سپهر جهانداری واختر مسعود برج شهریاری والیٔ اقالیم کامگاری جامع تفاصیل بختیاری صفدر ایران وتوران تهمتن صاحب‌قران اسکندر العهد والزمان ممهّد قواعد فرمان‌روایی مشیّد مبانیٔ کشورگشایی مرکز دایرهٔ گیتی‌ستانی مدار نقطهٔ صاحب‌قرانی [بیت]

آفتاب دین ودولت آسمان تخت وبخت * پادشاه ربع مسکون خسرو صاحب‌قران

قطب الحقّ والدنیا والدین امیر تیمور کورکان انار الله برهانه وثقّل بالحسنات میزانه بعد افول نجمة(بعه : MS ?) سلاطین الایلخانیّة طلع شمس سماء السلطنة من افق الروح الغرّاء القاهرة البرلاسیّة وحضرت عزّت عزّ وعلا در کلام مجید فرموده است مَا نَنسَخ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلِهَا (Q. II, 100) در ربیع الاوّل سال مذکور وفات سلطان سعید ابو سعید بود ودر بیست وپنجم شعبان ولادت امیر صاحب‌قران انار الله برهانه اگرچه از ابتدای ولادت در واقعات افعال وصادرات احوال آن حضرت تا زمانی که بسلطنت وپادشاهی رسید اطوار مختلف از امور عجیب واتّفاقات غریب طاری گشته چنانکه ذکر آن بموضع خود شرح داده آید (امّا قبل ازان تفصیل مجملی از کلّیّات احوال واوضاع وضبط ویاساق آن حضرت بیان کرده می‌آید corr. add.) وبعد ازان بر سیاق کتاب از ابتداء ولادت تا زمان وفات بل الی یومنا هذا که تاریخ هجری بهشتصد وبیست ونه رسیده

اگر توفیق رفیق گردد بر حسب وقوف آنچه از احوال واوضاع معاشران امور سلطنت که در جوانب واطراف ممالك بوده اند معلوم گشته تقریر کرده آید

ذکر مجملی از تاریخ افعال واخلاق واوضاع ویاساق امیر صاحبقران

قبل از شروع در مقصود شمّهٔ از مناقب حضرت صاحبقرانی اسوةٌ للاخلاق از ضروب مفترضات ونبذی از مفاخر ذات بی‌همالش قدوةٌ للاعقاب از قبیل واجب نمود از بحری قطرهٔ واز آفتابی ذرّهٔ معروض میگردانند ودر خلال حکایات از هزار یکی واز بسیار اندکی مفصّل خواهد گشت استطلاع بران حواله بران موضع است وحقیقت آنکه در واقعات افعال وصادرات اعمال حضرت صاحبقرانی انار الله برهانه وافاض علیه غفرانه ورضوانه از طوری بطوری واختلاف اوضاع وتصدّیٔ عظایم اشغال وشرایف اعمال وغیر ذلك من الامور العجیبه والاتّفاقات الغریبه التی تحار فیها العقول وتتیه فی نوادرها الفکر من خوارق العادات وغرایب الحالات والمقامات اعتباری بلیغ وانتباهی شافیست لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى ٱلسَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ (Q. L, 36) اگرچند درین باب سخن‌وران حاذق بالماس فکر جواهر معانیٔ دقیق سفته اند وبا ابیات پرداخته واستادان ماهر سخنی چنانکه می باید گفته وکتب ساخته نقد مغشوش (بعد مقسق‌ش : em. MS) این ضعیف چه رواج آرد وبضاعت مزجاة در چه حساب آید [بیت]

چه دستان سرایم من بو الهوس * که با عندلیبان شوم هم‌نفس
مگر آنکه توفیق یاری دهد * مدد دولت شهریاری دهد

علی الجمله غالب ظنّ آنست که این سیاق که معروض میگردد بغیری مسبوق نخواهد بود حضرت صاحبقرانی پادشاهی بود عالی‌همّت کیوان‌رفعت هر جزوی از ذات مکرّمش عقلی مصوّر وهر مویی بر عنصر معظّمش سپاهی زره‌ور صد جمشید بر یك گاه وصد فریدون در یك خرگاه صد کیخسرو در یك زین وصد افراسیاب در یك میدان عقل وجان در یك وجود وملك ودین در یك بدن مهر ومه در یك کلاه وآسمان در یك قبا هنگام اظهار حماست وشجاعت چون شیر ژیان همه دل ودر زمان نثر(نسر : MS ?) وجود وسخاوت بسان ابر نیسان همه دست هر جا که در مصحف محاسن شیم ومعالیٔ همم ذکر اوصاف مرضیّهٔ او پیدا آید رکوع لازم است وهر جا که در سورهٔ مکارم وفضایل نام همایون او ظاهر گردد سجود واجب آفتاب

رأیش چون رای آفتاب شارق وماه رایتش چون رایت ماه خافق بود آیات فتح مبین از حرفهاء خنجر ذوالفقارآثار او مبرهن گشته وتفسیر نصر عزیز از زبان سنان شهاب پیکر او روشن شده باعتضاد سایس عدلش روباه ضعیف بستر وبالین از پشت شیر نر ساخته وباستظهار پاسبان حزمش در شب تار سپهر زواهر جواهر نجوم از هر طرفی انداخته رأیش درکشف معضلات امور ملك مجتهدی مصون آمده وضمیرش درحلّ مشکلات مصالح پادشاهی قدوه واسوهٔ سلاطین گشته آنچه آن حضرت‌را دست داد از سعیهای جمیل وکوششهای پسندیده در بارهٔ امور ملك ومملکت وضبط مهمّات دین ودولت ورایهای ثاقب وتدبیرهای صایب که ذکرکرده می‌آید با سلاطین عالم وعقلای بنی آدم بتخصیص فرزندان همایون واوروغ میمون اورا در امور معاش دنیوی وفنون قواعد پادشاهی روزنامچهٔ سعادت وسردفتر دولت واستاد رهنمای وهمدم دلگشای باشد ودرگشودن ممالك وپیمودن مسالك وتسخیر بلاد وترفیه عباد قولی وفعلی آن حضرت‌را دستور روزگار ومدبّر کاروبار خود دانند وصادرات (صادران : MS) افعال ونافذات (نافذان : MS) احکام اورا متابعت نمایند امّید واثق ورجا صادق که فواید این کتاب بر روی روزگار وصحایف لیل ونهار باقی ماند [بیت]

ذکر باقی‌را بزرگان عمر ثانی گفته اند * این ذخیره پس ترا والباقیات الصالحات

هرچند افعال واخلاق ومآثر ویاساق وعدل وانصاف وفطانت وکیاست وصواب اندیشی وملك‌آرایئ حضرت صاحب‌قرانی انار الله برهانه تا حدّی مشاهده گشته وبعضی از ثقات ومعارف ومشاهیر استماع افتاده که سطری ازان مناقب ماحیٔ آثار قیاصرهٔ روم واکاسرهٔ عجم وخواقین چین واقیال عرب ورایان هند وتبابعهٔ یمن وملوك ساسان وآل بویه وسلاطین سلجوق تواند بود وممالك آن مجموع که ذکر رفت بتحت تصرّف درآورده وشرح کیفیّت آن [مصراع]

گر عمر امان دهد بعرض تو رسد

در ترتیب امور دیوانی وتحصیل وجوه سلطانی قاعدهایی نهاد که تا انقراض عالم دستور وزرای کامل‌عقل ومنشور حکّام صاحب‌تجربه تواند بود وکوکب دولت واقبال او بدرجهٔ بود که بسواری دیاری می‌گرفت وبحکایتی ولایتی در ضبط می‌آورد

رأیش چون رای آفتاب شارق وماه رایتش چون رایت ماه خافق بود آیات فتح مبین از حرفهاء خنجر ذوالفقارآثار او مبرهن گشته وتفسیر نصر عزیز از زبان سنان شهاب پیکر او روشن شده باعتضاد سایس عدلش روباه ضعیف بستر وبالین از پشت شیر نر ساخته وباستظهار پاسبان حزمش در شب تار سپهر زواهر جواهر نجوم از هر طرفی انداخته رأیش درکشف معضلات امور ملك مجتهدی مصون آمده وضمیرش درحلّ مشکلات مصالح پادشاهی قدوه واسوهٔ سلاطین گشته آنچه آن حضرت‌را دست داد از سعیهای جمیل وکوششهای پسندیده در بارهٔ امور ملك ومملکت وضبط مهمّات دین ودولت ورایهای ثاقب وتدبیرهای صایب کهٔ ذکرکرده می‌آید با سلاطین عالم وعقلای بنی آدم بتخصیص فرزندان همایون واوروغ میمون اورا در امور معاش دنیوی وفنون قواعد پادشاهی روزنامچهٔ سعادت وسردفتر دولت واستاد رهنمای وهمدم دلگشای باشد ودرگشودن ممالك وپیمودن مسالك وتسخیر بلاد وترفیه عباد قولی وفعلی آن حضرت‌را دستور روزگار ومدبّر کاروبار خود دانند وصادرات (صادران : MS) افعال ونافذات (نافذان : MS) احکام اورا متابعت نمایند امّید واثق ورجا صادق کهٔ فواید این کتاب بر روی روزگار وصحایف لیل ونهار باقی ماند [بیت]

ذکر باقی‌را بزرگان عمر ثانی گفته اند * این ذخیره پس ترا والباقیات الصالحات

هرچند افعال واخلاق ومآثر ویاساق وعدل وانصاف وفطانت وکیاست وصواب اندیشی وملك‌آرایئ حضرت صاحب‌قرانی انار الله برهانه تا حدّی مشاهده گشته وبعضی از ثقات ومعارف ومشاهیر استماع افتاده که سطری ازان مناقب ماحیٔ آثار قیاصرهٔ روم واکاسرهٔ عجم وخواقین چین واقیال عرب ورایان هند وتبابعهٔ یمن وملوك ساسان وآل بویه وسلاطین سلجوق توانند بود وممالك آن مجموع که ذکر رفت بتحت تصرّف درآورده وشرح کیفیّت آن [مصراع]

گر عمر امان دهد بعرض تو رسد

در ترتیب امور دیوانی وتحصیل وجوه سلطانی قاعدهایی نهاد که تا انقراض عالم دستور وزرای کامل‌عقل ومنشور حکّام صاحب‌تجربه توانند بود وکوکب دولت واقبال او بدرجهٔ بود که بسواری دیاری می‌گرفت وبحکایتی ولایتی در ضبط می‌آورد

وبتهدیدی لشکری جرّار منهزم می‌گردانید وبوعیدی سپاهی بی‌شمار از جای
بر می‌داشت کس اندیشهٔ مقاومت او بخاطر راه نمی‌داد وسودای مقابلت ومقاتلت
در هیچ دماغ جای‌گیر نمی‌شد چنانك آیهٔ ظفر اسکندررا منسوخ گردانید ورایت
شجاعت رستم‌را معکوس کرد مالك الملك بیچون صانع کن فیکون مفاتیح ومقالید
ربع مسکون بر مقتضای إِنَّ ٱلْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ (Q. VII, 125)
در قبضهٔ مقدرت او نهاد وچون چتر آفتاب‌کردار او از مشرق عظمت طلوع کرد
حکّام روزگار که هر یك خودرا خورشید دوران وماه آسمان سلطنت تصوّر می‌کردند
چون ستاره از طلوع آفتاب ناپیدا شدند واگر بتحریر وتقریر رزم وبزم وجمع
وتألیف مآثر ومقامات همایون که آثار محاسن وانوار فضایل آن چون فیض
آفتاب در اقطار جهان مشهور وبر سر زبانها مذکور است علمای عالم وفضلای
بنی آدم خوض نمایند ودران دریای بی‌پایان باستظهار فصاحت سیاحتی اندیشند
تفضیل او بر دیگر سلاطین بتفصیل در قلم بیارند ودر شرح آثار واقبال او طریق
اطلاق واجمال سپرند ونمونهٔ از هر نوع وانموذجی از هر باب بیش یاد نکنند
بل که عمر وفا نکند واگر بر امتداد روزگار باقی مانند وبر تعاقب لیل ونهار بذکر
تحریر واقعات وتقریر مقامات او مشغول شوند عاقبت مدّت عمر عالم انقضا پذیرد
ونطاق تقریر وتحریر کس بدان محیط نگردد وبر الواح خاطر خردمندان وصحایف
ضمایر هنرمندان مصدوقهٔ حکایت امیر صاحب‌قران واحدوثهٔ روایت اروق نامدار
او که از عجایب شهور واعوام وغرایب دهور وایّام است پوشیده نماند که
صدمهٔ گرز قلعه‌گشای وحملهٔ تیغ جهانگیر ایشان بموجب تقدیر سابق حکم ازل
موافق قضا وقدر بوده وفرط سیاست وقسط استیلا واستعلا وترتیب لشکرکشی
وجهان‌داری که مقدّمهٔ ثبات دولت وقاعدهٔ خلود سعادت است هیچ کس
بمنزلت ومرتبهٔ ایشان نرسیده است وَمَا أَنَا إِلَّا قَطْرَةٌ مِنَ ٱلسَّحَابِ وَلَوْ أَنَّنِي
صَنَّفْتُ أَلْفَ كِتَابٍ پس در مقام عجز بحکم إِنَّ ٱلْقَلِيلَ عَلَى ٱلْكَبِيرِ دَلِيلٌ بعضی
از محامد وخصایل ذات ملك‌صفات مجملاً ایراد می‌کند تا ازانجا بر کمال دانش
ووفور دولت او استدلالی گیرند وجهانیانرا اسباب جهانگیری وجهانداری وکمال
بطش وسیاست وشیوهٔ شهامت وشجاعت که در هیچ عهد وقرن بدین سیاقت
معهود نبوده واز هیچ تاریخ بدین نمط مطالعه نرفته معلوم ومحقّق گردد حقّ

تعالی وتقدّس بکمال قدرت ومشیّت ووفور موهبت وعطیّت خویش از خزانهٔ تُؤْتِی ٱلْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ (Q. III, 25) ذات بی‌همال جناب شهریاری‌را مستعدّ آن کارگردانیده بود آنچه بترتیب جنگ ولشکرکشی وجهانگیری تعلّق داشت از تکسیر شوکت اعادی ورفع درجهٔ موالی وانواع حیل وتدبیر که اگر اسکندر با وجود چندان طلسمات وحلّ مشکلات که بدان مولع بوده است در روزگار او بودی از حیلت وذکاء او تعلیم گرفتی ودر طلسمات حصن‌گشایی هیچ طلسمی بهتر از انقیاد واذعان او نیافتی و[کدام .AS add*] دلیل ازین واضح‌تر تواند بود که یك نفس تنها با قلّت عدد خروج کرد واز سرحدّ چین تا اقصای روم واقاصیٔ هند تا دریای فرنگ با چندان پادشاهان با فرهنگ ودشمنان با آلت وشوکت ومخالفان با عدد وعدد وقوّت که هر یك فغفور عهد وکسریٔ وقت بودند چگونه مقهور ومسخّر گردانید وآنکس که بمقابلت (ومقاتلت .corr. add) سعی کرد اورا بانواع بلا با اتباع واولاد واشیاع واجناد ونواحی وبلاد نیست گردانید وآنکه از راه حسن اخلاص وصفای عقیدت روی ببارگاه سپهر رفعت نهاد ودر زمرهٔ خول وخدم وسلك عبید وحشم داخل ومنتظم شد از بطش وسیاست امان یافت جبین جبابرهٔ دهر وقهارمهٔ عصر بر آستان متابعت وزمین مشایعت فرسوده گشت ورقاب سروران گیتی وگردنکشان آفاق در طوق طاعت وخدمت عبودیّت آورد با بخت بیدار حلم ووقار باز داشت وبا دولت روزافزون مرتّب عقل رهنمون با رأی جهان‌آرای او آفتاب‌را عالم‌آرایی نبود وبا وجود حلم اوکوه‌را توانایی نه قیاصرهٔ روم اگر بشرف ادراك خدمتش مستسعد می‌گشتند از ترییب او ترتیب جهانداری می‌آموختند واکاسرهٔ فرس وجبابرهٔ عرب اسباب جهانگشایی از رأی وعرفات (? عرفان sic, lire) او می‌اندوختند مجموع حکایات جنگیزخانی که بطون مصنّفات دفاتر افاضل بذکر آن مشحون است بر بازار استیفا سراسر حشو نمود ودر شیوهٔ جهانداری وکامگاری گوی سبق از خانان تجربه‌یافته وجهانداران جهان‌دیده بربود نهال اقبال از جویبار نشو ونمای أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِی ٱلسَّمَاءِ تا حدّی سایه‌گیر شد که طوبی‌را در چمن خلد ظلّ حسرت طُوبَی لِمَنْ ظَلَّ فِی ظِلِّهِ بر چهرهٔ حال نشست از اطراف هند وچین فی کلّ زمان وحین تا اقطار مصر وشام ومنتهاء مغرب خلایق متوجّه اردوی همایون می‌گشتند [بیت]

ز شرق وز غرب وز هر مرز وبوم * ز هندوستان تا باقصای روم
بزرگان بدان بارگاه آمدی * خرامان بدرگاه شاه آمدی

در تأکید دعایم عدالت وتأسیس مبانئ ایالت وحفظ شرایط ملك‌گستری وشرط ضوابط دین‌پروری ودولتیاری آثاری نمود که ذکر آن تا منقرض ادوار ومختتم اعمار دست‌زدهٔ حدثان وپای‌مال طریان نکرد [نظم]

ز توران برو تا حدّ هند وروم * جهان شد مر اورا چو یك مهر موم
همانا که تا رستخیز این سخن * میان بزرگان نگردد کهن

از آثار دها وحنکت او یکی آن بود که در تعظیم سادات وعلما وتبجیل ائمّهٔ دین وصلحا مبالغت واجب شمردی وتا حدّی در تقویّت دین محمّدی واظهار شعار اسلام مبالغت نمود که در زمان او هیچ آفریده در علم حکمیّات ومنطق که میزان معنی است (شروع corr. add.) نیارست کرد تعظیم اوامر شرع محمّدی نموده سادات‌را که ثمرهٔ شجرهٔ رسالت ودرّ دریای نبوّت اند موقّر ومکرّم ومقتدا ومعظّم می‌داشت وشرط قُل لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا ٱلْمَوَدَّةَ فِى ٱلْقُرْبَى (Q. XLII, 22) بجای می‌آورد وایشانرا بحسن اشفاق واستدرار ادرار واطلاق ارزاق واعداد اسباب معاش ووجوه انتعاش محفوظ وملحوظ می‌گردانید ودر مجالس تقدیم ایشان بر همه لازم می‌شمرد وحقوق فقرا وطلبهٔ علم از اوقاف ومدارس بقدر استحقاق بر وفق شرط واقف مقرّر داشتی وقطعًا واصلًا متعرّض مال اوقاف نشدی ووزرارا فرمودی که مال اوقاف در خزانهٔ او ره ندهند وباهل علم وحکمت وارباب دانش بغایت مستأنس بودی ودر ترحیب وتقریب ایشان مبالغت نمودی وباستماع تواریخ وحکایات وقصص وروایات میل تمام داشتی ودر علم تواریخ وانساب واحوال امم ومجاریٔ امور ترك وعرب وعجم وشعب آن عالم خوض تمام فرموده ودر فنّ تاریخ متبحّر زمان گشته وبر تصاریف احداث واقف ورأی رزینش بممارست این فنّ متانت یافته وبتجارب ایّام مرتاض شده وضمیر منیر وخاطر عاطر او آیینهٔ روشن گشته که عکس اسرار وغور افکار وعواقب امور وخواتیم اعمال جمهور چون شعلهٔ آفتاب در تبش او واضح ولایح بود وخرابات ومصطبه از جمیع ممالك بر انداخت تا آنکه هر روز مبلغی چند تومان از سوق السلطان بغداد

بغداد وتیمانچهٔ (تیمانجهٔ : sic ʿAS, MS ?) تبریز وکوی دراز سلطانیّه وبیت اللطف شیراز وکوی پایان(بایان : ʿAS , باان : MS ?) کرمان وخرابات خوارزم حاصل بود [نظم]

ورا از همه دانشی بهره بود * بشاهی وصاحب‌دلی شهره بود
خدا هر کرا سرفرازی دهد * مپندار کانرا بیازی دهد
که آنکس سزاوار شاهی بود * که منظور لطف الهی بود

درمجلس او بحث مسایل علمی بسیار واقع شدی ودر مسایل دقیق تصرّف کردی واکثر موجّه وصواب بودی ومسایل مشهور طبّ ونجوم‌را اکثر مستحضر بودی ودر مکارم اخلاق تحدّی نمودی که محاسن اقوال وافعال او سر باب فضایل سیر وآداب شد وحسن معاشرت او سردفتر لطایف شیم وعادات گشت چنانك درمجالس انس وخلوت طریق لطف وتواضع بغایتی مرعی داشتی که از فرط بنده‌نوازی تفاوت میان مالك ومملوك ظاهر نگشتی وبا وجود اسباب مکنت وقدرت آثار نخوت جهانداری برجبین مبارك او پیدا نیامدی [بیت]

لطفش از مایهٔ وجود شود * جسم‌را صورت روان باشد

وروز بار بر سریر خسروی فرمان چنان دادی که اگر قیصر روم وفغفور چین در آمدندی از مهابت وسیاست درصفّ بندگان چون بید از باد خزان لرزان بودندی [بیت]

پاسش ار بانگ برزمانه زند * گرگ‌را سیرت شبان باشد

وازان روز بازکه حقّ سبحانه وتعالی مفاتیح ممالك عالم درقبضهٔ قدرت او نهاد وزمام حلّ وعقد جهان بدست ایالت او داد هر روز آثار لطف وکرم نامتناهیٔ الهی بر صفحات احوال مملکت واضح‌تر وانوار فضل ونعم او بر وجنات ایّام دولت لایح‌تر بود ودر طلب هر مراد که رخش همّت‌را درزین (زیر : sic, ʿAS) تمکین آورد آن مطلوب محجوب نماند ودر تحصیل هر غرض که روی سراپردهٔ همّت بران سمت کرد آن مقصود مفقود نیافت بل که برید بخت بمژدهٔ حصول آن تلقّی کرد ودیکر ازان روز بازکه پای درر کاب جهانستانی آورد از اکابر وحکّام آنکه بسمت عقل ودها موسوم بود وسعادت ازلی اورا مساعدت نمود احرام خدمت بسته پای درحریم اخلاص نهاد ودست درفتراك طاعت استوارکرد وبحبل متین دولت تمسّك جست ونواصیٔ هوارا در تحرّیٔ رضای جناب امارت‌پناهی تملّك کرد اقبال دریافت خدمت اورا

بافاضت شکر نعمت استقبال نمود وعزّ بختیاری در متابعت اوامر ونواهیٔ شهنشاهی شناخت وشرایط اخلاص وطاعت‌داری در وظایف خدمت‌گاری بجای آورد وآنکه از جمال خرد محجوب واز زیور عقل عاطل بود واز ربقهٔ طاعت ومقتضای فرمان سر بتافت وخذلان وعصیان روزگار اورا دریافت وبخت بد وساوس بدخدمتی بر خاطر ودل او گماشت طریق استبداد واحتراز پیش گرفت ودر حضیض نحوست ووبال ادبار خودرا بزهر قاتل وشمشیر ابدار خاکسار کرد تا حدّی که از بعضی ثقات که در میان اعمال واشغال بودند استماع افتاده که تا مادام‌که ضمیر خویش در هواخواهی یکجهت نکرده بودیم احوال درغایت شدّت وپریشانی وتفرقه وبی‌سامانی می‌گذشت وچون بحسن اعتقاد قدم درجادّهٔ خدمتگاری نهاده آمد بانواع فراغت ورفاهیت روی نمود وهرچند این کمترین بندگان متصدّیٔ این نوع سخن نیست فامّا چون از بسیاریٔ مخادیم استماع افتاده بود ثبت افتاد دیگر چون در ایام دولت همایون عرصهٔ مملکت فسحتی گرفت طوایف مختلف از اطراف واکناف عالم بتفرّق السنه واختلاف لباس ملازم درگاه آسمان‌اساس گشتند هریك بطریق وضع خویش در تکلّف پوشیدنی کوشیدندی واثواب گران‌مایه وقیمتی پوشید چنانکه بی گفت‌وگوی غیر ایّام جشن وطوی هر روز لا اقلّ ده هزار بل بیشتر درساوری جمع آمدندی ازان جمله عشر عشیری‌را لباس ازکرباس نبودی مجموع بقماش اسکندرانی وشرب مصری وصوف مربّع وسقرلاط عمل‌نبات وزیتونیٔ خطایی ودیبای ششتری وابیاریٔ حشیشی وخارابیٔ یزدی ونرم‌دست هندوستانی وخودرنگ خراسانی بکتان روسی وصوف قبروسی وکمخای مهذّبی بکلاه نوروزی وکمرجمتای طلادوزی ملبس بودندی وامرا وارکان دولت درغایت تمییز وفراست وخرده‌دانی وکیاست وراستی ودرستی درمعاملات ودربند نیك‌نامی وخیرات فامّا از تغیّر مزاج صاحب‌قرانی در وهم وخوف بمرتبهٔ که دانی وطوایف عساکر واحشام اکثر مرفّه ومعمور وخیول واغنام امرا وارکان دولت‌را خود قیاس از حدّ حصر بیرون عرصهٔ وسیع ماوراءالنهر وبساط بسیط خراسان بدان وفا نمی‌نمود رجام مازندران وبراریٔ ریّ وییلاق وقشلاق آذربایجان وگرجستان ودیاربکر وکردستان از قاپچیان (قاحاق : MS ؟) وقوپچیان (وقوحان : MS) مملوگشته بود بواسطهٔ آنکه دریك فتح از فتوح آن مقدار غنایم از عقود جواهر ودرّ یتیم واوانیٔ زروسیم واقطاع لعل ابدار وزبرجد ویاقوت وبسّد

وامتعه واقمشه ومواکب ومراکب ومواشی وحواشی جمع می‌آمد که نطاق عقد بنان وعقد بیان هیچ محاسب ومحرّر بدان محیط نگردد لاجرم بندگان دولت از بس غنایم بسیار که وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا (Q. XLVIII, 19) چون بحر وکان بگوهر وزر توانگر شدند وبسان نرگس وسوسن با کمر سیم وتاج زرگشته ویکی دیگر از نشانهاء دولت صاحبقرانی آن بود که از ابتدای حکومت تا انتهای [sic, 'AS سلطنت .add] در هیچ لشکری شکست بر بندگان دولت نیفتاد وجناب شهریاری در میدان مبارزت ومباهات گوی سبق از سرکشان وصفدران بربود [بیت]

بپای جاه فلك‌را کشید زیر رکاب * بدست امر جهانرا گرفت زیر عنان

وملوك ممالك بسان مماليك غاشیهٔ طاعتداری بر دوش وحلقهٔ فرمان برداری در گوش کردند ودر اتباع اوامر شهریاری بنده‌وار کمر کهتری وچاکری بر میان بستند وهر یك فراخور حسن عبودیّت انواع عاطفت وکرامت مشاهده کردند وبهر طرف که رکضت ونهضت می‌فرمود [مصراع]

بی آنکه در نبرد فروزنده شد حسام

روایح فتح وظفر بمشامّ می‌رسید وعنان جهانگشایی برهر سمت که می‌تافت [مصراع]

بی آنکه در مصافّ درفشنده شد سنان

نفحات نجح وآمال یافته می‌شد وزبان زمانه بدین بیت مترنّم بود [بیت]

ترا بجنگ چه حاجت بضبط کردن ملك * که رایت تو بفتح آیتیست نیك متین

دیگر در زمان دولت [او] قلاع وحصونی که حضیض خندقش بمرکز زمین رسیده بود وشرف باره‌اش باوج آسمان پیوسته هر یك برسوخ واستواری چون بنای هرمان در جهان (حبان : sic MS, 'AS ?) ثمر گشته وخیالت تملّك آن در سر ملوك گذشته نگذشته وهوای استخلاص آن در ضمیر سلاطین رفته نیامده وآفتاب همّت اهل عالم در تکاپوی برآمد آن فروشده وماه نهمت بنی آدم در جست‌وجوی گل فتحش بهرهٔ جز خار حرمان نیافته وطبع ملوك از استخلاص آن برّیده گشته ودست آسیب حوادث ازان کوتاه مانده [بیت]

عروسی بمانده مدی الدهر عذرا * برو دست نایافته هیچ خاطب

بتیغ قهریلان سینه‌شکن صفّ‌آرای وگردان عدوبند قلعه‌گشای بگشاد [بیت]

گرفت وداد وکشت وبست وبگشاد * جهان ومال وخصم ودشمن ودر
وپای زنده‌پیلان کوه‌پیکر گرد از قواعد وارکان آن بر آورد وکَأَنْ لَمْ تَغْنَ بِالْأَمْسِ (Q. X, 25) صفت وصورت حال آن گردانید[بیت]

دلیل حملهٔ پیلان اوست در صف جنگ * بیان یوم تسیر الجبال روز شمار
مجموع قلاع معمورهٔ ارض مسلّم ومسخّر گردانید بعضی قهرًا وفرًا بجنگ بگشاد وقومی امان طلبیده پیش آمدند وگروهی آوازهٔ لشکر منصور شنیده باز گذاشته فی الجمله بتحت تصرّف در آمد دیگر از طراز کسوت مفاخر وعنوان نامهٔ مآثر عمارات بقاع خیرات چون مساجد ومدارس وخوانق واربطه وحیاض ومیاه است که درمفاوز وفیافی بنا فرموده وازان جمله یکی مسجد جامع دار السلطنهٔ سمرقندست که از سر صفاء عقیدت وکمال حسن ایمان که إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ ٱللهِ مَنْ آمَنَ بِٱللهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْآخِرِ (Q. IX, 18) که چون بنیاد کعبه همیشه معمور باد وبسان امّ القرا پیوسته در جهان مذکور بنا نهاد وقول نبوی را علیه الصلوة والسلام [که] بلو(؟) وحی الهیست مَنْ بَنَى مَسْجِدًا وَلَوْ كَمَفْحَصِ قَطَاةٍ بَنَى ٱللهُ بَيْتًا لَهُ فِي ٱلْجَنَّةِ دستور ومقتدا ساخت ودر تأکید بنیان وتشیید ارکان آن حدّ جدّ وجهد بجای آورد وقاعدهٔ آن چون نهاد کوه واساس دولت رسوخ پذیرفت وبسان سدّ اسکندر وبنای هرمان بسنگ‌خاره استحکام یافت ومحراب آن به‌آهن فولاد باشکال غریب ونقوش بدیع ولطایف کتابت ودقایق صنعت چنانکه ناظر دیده در طول وعرض اقلیم سبعه مثل ونظیر آن ندیده ترتیب کرد وچهار منار چون چهار ارکان بر چهار جهت آن در رفعت بپایهٔ که [بیت]

بتوان ازو مشاهده کردن بچشم سر * کیفیّت کواکب واشکال آسمان

وطاق سپهرآسای وایوان فرقدسای آن که از غایت نزهت عبرت بهشت برین است واز کمال صنعت رشك نگارخانهٔ چین وقریب چهارصد استون سنگ رخام از مواضع بعیده بر گردونها بقوّت زنده‌پیلان بلطایف حیل وجرّ اثقال باندك مدّتی بدانجا نقل کردند وصحن وسقف آن که رشك خلد برین وسقف مرفوع است باعماد رصین واضلاع مکین از جوانب وارجا با فنون آرایش وانواع تکلّف ونمایش از احجار یشم بکمال صنعت چنان با یکدیگر ترکیب داده که تا انقراض عالم از تعاقب شهور واعوام نقوش آن از اختلال وبنای آن از اندراس مصون ومحروس است

چـه استحکام اساس آن بنیان نـه بدان متانت ورزانت نهـاده اند که بصدمهٔ زلزال اختلال پـذیرد وآسیـب منجنیـق نوازل رخنـه در بنیـاد آن بنیـان مرصوص توانـد انداخت [بیت]

هزار سـال ز باران برو زیان نرسد * وگر بجای سرشک آید از هوا باران

بل که بحکم متانت قاعده ورزانت اساس هرگز در عقـدهٔ کسوف وحضیض خسوف دهر نیفتد [بیت]

نهادستند بر سقفش توگویی تختهٔ مرمر * کشیدستند در صحنش توگویی فرش ازمینا

وایوان آن که ازو در وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا ٱلسَّمَوَاتُ وَٱلْأَرْضُ (Q. III, 127) گشاده می‌شود أُدْخُلُوهَـا بِسَلَامٍ آمِنِينَ (Q. XV, 46) بر شرفـهٔ آن نقش کرده وَمَنْ دَخَلَـهُ كَانَ آمِنًا (Q. III, 91) بر الواح آن مسطور از روی یکپـاره بلطایف حکمت ودقـایق صنعت ریخته در زمین رشك خلـد برین مشاهده افتاد ونمودار إِرَمَ ذَاتِ ٱلْعِمَادِ ٱلَّتِى لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِى ٱلْبِلَادِ (Q. LXXXIX, 6, 7) معاینه گشت اساتذهٔ بصره وبغداد مقصوره وصفّها ورحبهارا بحصیرهاء معقلی ممتلی ساخته وعملهٔ فارس وکرمـان بر اندازهٔ هر موضعی طـابق النعل بالنعل قالیهـای ابریشمین مبسوط گردانیـده ومعلّمـان حلبی قنـادیل مذهّب در فضـای هوای قبـاب آن چون مشـاعل گردون درین طاس نگون افروخته [بیت]

تَبَـارَكَ ذُو ٱلْعَرْشِ مَـاذَا تَرَى * مِنَ ٱلْحُسْنِ فِى جَانِبِ ٱلْمَسْجِدِ

چنین عمـارتی (عـالیـه corr. add.) بـاندك فرصتی بنـام والقـاب همـایون مزین وموشّح شد وبمیـامن رأی شهنشـاهی چنین بقعهٔ که بر صفحات روزگار سمت تخلید وتأییـد یافت نزهت‌جای اهل صفا ومهبط اجابت دعا گشت واز دأب امیر صاحب‌قران انار الله برهانـه آن بود کـه هرگـاه بنیاد عمارتی نهادی آنرا بچند حصّه گردانیدی ومخدوم‌زادگان وامرا وارکـان دولت‌را هر یك بر حصّهٔ داروغـه فرمودی تـا بتعصّب یکـدیگر کار فرمود نـدی وهر شب چند کرّت استخبار نمودی تا کدام حصّه بیش جهد می نمایند اگر کار کسی پیش رفته بودی انعـام وتحسین وسیورغال فرمودی واگر پس مانـده بودی بازخواست وتوبیخ وسرزنـش نمودی والعجب چیزی چنـد در معمـاری بخاطر مبارکش می‌گذشت که استادان فنّ‌را هرگز بخـاطر وضمیر در نیامـده بود دیگر بنای اربطه وحیاض وآبـار وقنوات است کـه در مفـاوز وفیافی کـه در اقطار ممالك

محروسه بود در هر منزلی رباطی چنانکه امروز از دار الملك سمرقند بهر طرف که روند یکماهه ودوماهه راه هیچ موضع چنان نمانده است که شب در صحرا نزول باید کرد واگر قریب هزار سوار باشند مجموع را پناه وآب در فصول اربعه معدّ ومهیّاست ودر اکثر بیابانها که صلاحیّت آن داشته مجاوران تعیین فرموده ولنگرها بنا نهاده ودیهها بران لنگرها وقف کرده تا بخدمت صادر ووارد صرف نمایند وهمّت بر امن طرق وسلامت مسافران بحدّی مصروف داشت که در ایّام معدلت او آتش در جوار پنبه دست‌درازی نکردی ودر روزگار دولت او باد در مهبّ خویش مخالف نجست واز راستگاریٔ طبیعت او آب در گردش جوی کج نرفت وبا دست‌کاریٔ سیاست او خاك در مرکز بی‌قرار گشت ودر محافظت عجزه ورعایا وتجّار ودهاقین رعایت ونصفت تا حدّی مرعی می‌داشت که در ایّام دولت او از اقصای ترکستان تا نواحیٔ دهلی وکمبایت واز باب الابواب تا حدود مصر وروم در دور معدلت ویاساق حضرت صاحب‌قرانی چه جای بازرگانان که کودکان وبیوه‌زنان قماش وزر وسیم وظرایف وبدایع بضایع نفیس می‌آوردند ومی‌بردند که هیچ آفریده بحبّهٔ ازیشان توقّع نمی‌کرد وبدرمی ایشانرا خسران واقع نمی‌شد [واگر .AS add] در زمان دولت همایون یك شخص عاجز با تومنهای نقدینه خواستی که از مشرق بمغرب رود در هیچ موضع احتیاج بحرّاس وپاسبان نبودی مسالك وممالك از خوف وخطر دزد ومفسد خالی گردانید ودر ایّام دولت خزانه از حراست پاسبان بی‌نیاز گشت ورمه از حفظ وحمایت راعی فارغ آمد [بیت]

زعین عدلش ذاعر زبان دزد براه * جوها کره شدی از کاف کاروان گفتن

چنانچه در شهور سنهٔ ثلاث وثمانمایه که رایات ظفرشعار از فتح ممالك شام مراجعت فرمود در حوالیٔ دیاربکر یك عورت با دو غلام بچهٔ هندی رسیدند که از قندهار باسم تجارت با شوهر خود محمّد قندهاری نام متوجّه اردو گشته بودند بحوالیٔ سمنان رسیده اند محمّد قندهاری وفات یافته است آن عورت با دو غلام بچه با هژده خروار قماش نفیس بی رفیق در زمانی که اردوی همایون در ولایت شام بودند متوجّه اردو گشته اند القصّه در دیاربکر باردوی همایون ملحق گشته وبر چندان الوس بیگانه گذشته هیچ کس پیرامن او نگشته مثل تراکمهٔ آق‌قویلغی(sic) ومغولان اویرات واعراب بنی اسد وجماعتی که دران بیابانها ساکنند بمجرّد آنك روی باردوی

همایون داشته هیچ کس پیرامن ایشان نگشته ودر اکثر مواضع ایشانرا بدرقه وخرجی می‌داده اند وماحضری می‌آورده اند واز نظایر واخوات آن بسیار است دیگر سیورغلات وانعامات واقطاعات واطلاقات وادرارات ارباب استحقاق از خواتین واولاد واحفاد وامرا ووزرا وایمّه ومشایخ وحملهٔ سلاح ولشکر وحشم وعبید وخدم مقرّر فرمودی وآن (از : MS) مجموع بخود تفحّص وتجسّس نمودی وبعد از استطلاع بردّ والحاق آن حکم فرمودی وبر وفق ورأی خود بامضا رسانیدی وتمامیٔ سیورغلاترا هر سال در دیوان حکم مجدّد طلبیدندی مگر آنکه بقید هدبری (هودبری : AS') مقیّد بودی دیگر آنکه باحوال اولاد واحفاد تعلّق خاطر واهتمام زیادت از حدّ داشت وهمیشه چشم برشاه‌راه انتظار تا که بشارت رسانند که درعقد زواهر شهریاری درّی گرانمایه زیادت شد وچه وقت مژده دهند که طویلهٔ جواهر جبّاری‌را واسطهٔ بیش بها در افزود ومترصّد می بود تا حصول آن مقصود بواسطهٔ اشتباك کدام رحم فرمان‌دهی روی نماید واشتراك قرابت کدام دودهٔ فرمان‌روایی سبب ادراك آن امنیّت شود وآن درّ شب‌افروزرا کدام فیروزبخت بهروز طالع صدق گردد وآن مایهٔ اقبال‌را کدام صاحب‌سعادت ثاقب‌دولت دایه شود وهرگاه شخصی مژدهٔ ولادت یکی از فرزندان وفرزندزادگان رسانیدی چندان اکرام وانعام ورعایت وتربیت یافتی که تا انقراض عالم اولاد واحفاد آن شخص از فقر وبی‌نوایی ایمن بودندی وهرگاه محقّق شدی که بتقدیر الهی از قارورهٔ اصلاب بطانهٔ او قطرهٔ چند که از فضل هضم رابع مستعدّ صورتی [که AS add.'] تبقیهٔ نوع‌را شاید در رحم یکی از گلبتان قرار یافت آن حامله بصلات فاخر وسیورغلات بی‌حدّ مخصوص گشتی وآن درّ گرانمایه هنوز از صدف مکرمت بفضای ظهور واز مضیق عدم بصحرای وجود نا آمده یکی از ارکان دولت بمحافظت مقرّر فرمودی وآن معنی سبب مفاخرت ومباهات آنکس گشتی وبعد ازانکه آن قطرات‌را قوّت ماسکه بدان قیام نمود وحکیم فَجَعَلْنَا (sic)ٱلنُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا ٱلْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَجَعَلْنَا (sic) ٱلْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا ٱلْعِظَامَ لَحْمًا (Q. XXIII, 14) بوسایط تأثیرات اجرام علوی آنرا بمرتبهٔ انسانی بصورت أَحْسَنَ صُوَرَكُمْ (Q. XL, 66; LXIV, 3) ظاهر گردانید منجّمان ماهررا فرمودی تا زمان ومکان ولادت میمون احتیاط کرده تحقیق درجهٔ طالع همایون کنند طریقهٔ نمودار آن ومراحل

ومنازل ثوابت وسیّارات‌را ضبط نموده بعمل موالید مشغول گردند واسباب خسروی وتجمّلات پادشاهی از نوّاب وحجّاب وممالك(? مماليك sic, lire) وعساکر وسیورغلات وخزانهٔ جواهر وآلات طلا ونقره واقمشه وغلمان وجواری وقری وولایات وقطار ومهار واسپان تازی ومغولی وگلّه ورمه وخیمه وخرگاه وفرش واوانی از اعلی تا ادنی از نقیر تا قطمیر مصالح ومایحتاج چنانچ لایق پادشاهان وپادشاه‌زادگان باشد تعیین ساختی ودر ترتیب وتعهّد او باقصی غایة الامکان امر فرمودی ومحافظان اورا امر کردی که گوش بلقمه وخرقهٔ او دارند که اصل حیوة وبنیاد ذات او خواهد بود واز مضرّ ونافع وموافق ومخالف آن باخبر باشند ونگذارند که بشره نفس وشیوهٔ حرص بمأکولات ومشروبات فاسد اقدام نماید واوقات اقوات ومطاعم ومشارب اورا مضبوط دارند ونگذارند که تفاوتی بدان راه یابد ودران باب زیادتی ونقصانی رود تا مزاج فرزند اعزّ از منوال اعتدال منحرف نشود وبر جویبار دولت نهال‌آسا بالا کشد وچون از مرتبهٔ رضاع بگذشتی اتابك عاقل وفاضل بکمال عقل ودانایی آراسته واز نقض شطط پیراسته علمی کامل وحلمی شامل در معرفت آداب پادشاهی متعیّن ودر شناخت مراسم جهانداری متعیّن (? متعلّم sic, lire) نصب فرمودی وبر تأدیب وتعلیم تحریص نمودی ودر زمان حیوة حضرت صاحب‌قرانی انار الله برهانه عدد فرزندان وفزرندزادگان قریب صد رسید چنانچ در شجرهٔ نسب اولاد همایون ثبت گشته است دیگر دأب او آن بود که چون بر عزیمت جانبی حرکت خواست فرمود از کیفیّت طرق آن مواضع استخبار کردی ومنزل بمنزل بطرق مختلف از چگونگی آب وهوا وهیمه وعلف وسهل وجبل وبراری وفیافی آن استکشاف نمودی واکثر چنان بودی که آن طرق مختلف تصویر کرده [و]شرح هر منزل بران نبشته بعزّ عرض همایون رسانیدندی وبعد از تحقیق هر فوجی از عساکررا طریقی تعیین فرمودی واز موضع خویشتن در حرکت آمدی واز هیبت این آوازه کوه در لرزه آمدی ودلهای پادشاهان در ولوله افتادی وبآوازهٔ آن حرکت سکون وفراغت از جهان بیرون می‌رفت آنچه معاندان بودند از ترس وبأس وخوف وهراس نمی‌غنودند وموالیان از ترتیب لشکر وآلات سلاح وعلوفات وانواع تکلیفات نمی‌آسودند [بیت]

إذا نحن سِرنا بين شرقٍ ومغرِبٍ * تحرك يقظان الترابِ ونائمه

ودر راهها هر بیشهٔ وکوهی که ممرّ عساکر بران افتادی فرسنگ بفرسنگ از خار وخرسنگ خالی می‌کردند وهرگاه از سیحون وجیحون وکر وارس ودجله وفرات وسند وهرمند وجون وگنگ عبور خواستی فرمود در مقدّمه ایلچیان می‌فرستاد تا ملّاحان سفن جمع می‌کردند وجسر می‌بستند چنانك باندك فرصتی مجموع عساکر بی‌زحمتی بگذشتی وهمیشه قریب دویست کوپسر که هر یك کشتیٔ بزرگ باشد همراه بردی و بر اسفار متمادی تحمّل نمودی بس طفل که دریك یورش از یورشهاء او ملتحی گشتی وشاب که قدم در کهولت نهادی وکهل که بدرجهٔ شیخوخیّت رسیدی وشیخ که منحنیٔ قامت گشتی ومنحنیٔ قامت که غریق عبرات حسرات در غمّ مفارقت خویشان وغصّهٔ مهاجرت از خان ومان بدار القرار انتقال کردی دیگر آنکه هرچند امداد انعام وفیض ارفاد سمت لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ (Q. LVI, 32) داشت بر اسراف وتبذیر اعتراض معقول نمودی وباعیان مملکت واعوان حضرت بمختصرات قلیل المقدار عتاب بسیار فرمودی (وفرمودی corr. add.) که هر کس که در غیر موضع (زیادت از ماینبغی صرف کند لا محالة در موضع انفاق از بذل ماینبغی متقاعد شود وپادشاه بحقیقت corr. add.) نگهبان اموال (احوال : em. d'après 'AS, MS) (بندگان خداء تعالی corr. add.) است وتصرّف در مال خود باندازه شاید کرد خاصّه در مال دیگران وجمال این معنی‌را نصّ کلام ازلی بر منصّهٔ خود صدق جلوه‌گری میکند آنجا که فرماید وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ (إِنَّ ٱللَّهَ : em. MS) لَا يُحِبُّ ٱلْمُسْرِفِينَ (Q. VI, 142; VII, 29) وحدیث لَا خَيْرَ فِي ٱلسَّرَفِ خود در شهرت بمقامیست که بتذکار وتکرار حاجت نیست دیگرآنکه از دأب [او] انار الله برهانه آن بود که هرچه رأی او بر عزیمتی قرار گرفتی در ضمیر منیر مستور بودی امرا وارکان دولت واصحاب فطنت‌را طلب فرمودی وبکرّات ومرّات دران امر طریق استشارت بجای آوردی ومضمون لَا صَوَابَ مَعَ تَرْكِ ٱلْمَشْوَرَةِ بر خاطر گذرانیدی وفایدهٔ مَنِ ٱسْتَشَارَ أُولِي ٱلْأَلْبَابِ نَزَلَ مِنْ أَبْوَابِ ٱلصَّوَابِ‌را عمدهٔ حصول مراد شناختی ونصّ وَشَاوِرْهُمْ فِي ٱلْأَمْرِ (Q. III, 153) نصب العین داشت [بیت]

شَاوِرْ صَدِيقَكَ فِي ٱلْخَفِيِّ ٱلْمُشْكِلِ * وَاقْبَلْ نَصِيحَةَ نَاصِحٍ مُتَفَضِّلِ

وَاللّٰهُ قَدْ اوصى بِذَاكَ نَبِيُّهُ * فِي قَوْلِهِ شَاوِرْهُمْ وتوكّلِ

[نظم]

مشورت ره بر صواب آید * در همه کار مشورت باید
کار آنکس که مشورت نکند * نادره باشد ار صواب آید

ودر اواخر حال در اکثر اوقات چون از قضایای ملکی فارغ شدی وامرای نامدار ووزرای کامگار از عرض مهمّات وضبط مَهَمّات ونسق امور کلّی باز پرداختی تا آخر روز فضلای اطراف وعلمای اشراف جمع شدندی وبمباحثات شریفه والقای مسایل شرعیّه وبحث در لطایف علوم ومحض آن حقایق اشیا (اسا : MS) مجلس آراستندی وحریفان بزم روحانی‌را برخوان حقایق معارف غذای (اغذیهٔ موافق : 'AS ;sic MS) (دادندی .corr. add) واشربهٔ دقایق علوم نوشانیدندی آری [بیت]

وَلِلّٰهِ مِنِّی جَانِبٌ لَا اُضِیعُهُ * وَلِلْمُلْكِ مِنِّی وَالسِّیَاسَةِ جَانِبُ

[شعر]

زمانی نرد وشطرنج وحکایت * که باشد شخص‌را دفع ملالی
زمانی بحث علم ودرس تنزیل * که باشد نفس انسانرا کمالی
خدایست آنکه ذات بی‌نظیرش * نگردد هرگز از حالی بحالی

دیگر آنکه بشطرنج ولوعی تمام داشت ونیکو دانستی واستادان ماهر دران صنعت چون بدیع الزمان اعجوبة الدهر خواجه علی شطرنجی التبریزی طاب ثراه که با وجود مهارت در فنّ شطرنج از انواع علوم عاری نبود ودایمًا بمطالعهٔ کتب دینی مشغول بودی بتخصیص بعد حفظ کلام الله تعالی حدیث که از اصحاب آن قوم استماع نموده بود مثل علّامهٔ زمان ویگانهٔ جهان مصدر الحفّاظ والعارفین مقدّمهٔ ائمّة المحدّثین شمس الملّة والدین الجزری ادام الله فضائله در دار السلطنهٔ سمرقند صحیح بخاری‌را من اوّله الی آخره ازو استماع نموده ومولانا شمس الدین بجهة او اجازهٔ روایت احادیث نبشت واین خواجه علی در فنّ خود بی‌مثل بود چنانچه صغیر وکبیر روزگار غایبانه بر بساط دعوی دست برد اورا مسلّم داشته اند [بیت]

رخ وفرزین نهد لجلاج‌را طرح * فرزدق‌را به‌بیذق مات سازد

ومولانا حسام الدین ابرهیم‌شاه کرمانی که با وجود مهارت در مجموع فنون در علم طبّ مسیح وقت وبقراط زمان بود [و]در تدبیر مرض ید بیضا داشت ودر انواع علاج نفس مبارك چون دم مسیحا ودر قسم نرد وشطرنج وانواع ندیمی مشار الیه روزگار وخواجه عبد الوهّاب تبریزی وخواجه یوسف بخاری واستاد شمس الدین کازرونی که هر یك در طبقهٔ خویش از فضلاء عصر وکملاء الدهر بودند ملازم رکاب همایون بودندی [بیت]

واین بندهٔ کمترین چه گوید از خود * زین جنس که ماییم جهانی بجوی

وهر شهری که فتح فرمودی اوّل کسی که ازانجا طلب فرمودی شطرنج باز بودی اکثر اوقات خود باختی والّا فرمودی که پیش او باختندی ووقت بودی که خود باختی وفرمودی نیز تا در مجلس او بازند واز بازیّ ایشان خبردار بودی دیگر از هر مملکت که مسخّر گردانید بزرگان ومهتران ومهندسان وانواع محترفه ببلاد ماوراءالنهر وترکستان خصوصًا سمرقند وکش بجهة عمارت وتمدّن وتوطّن می‌آورد چنانك در زمان وفات از اقصیٔ ترکستان تا اقطار مصر وشام ومنتهیٔ مغرب که از محیط آن بلاد تا مرکز دولت فلك‌مدار مسیر یکساله راه بود از هیچ مملکتی نبود که از مشاهیر هنرمندان آن دیار در سمرقند نبودند دیگر آنکه حقّ سبحانه وتعالی ذات بی‌همال انارالله برهانه‌را حلمی وقوّت نفسی ارزانی داشته بود چنانچ در معارك ومهالك قطعًا واصلاً اثرخوف ووهم برو پیدا نیامدی تا حدّی که دران ایّام که مرض الموت مستولی شد وبانواع آثار وعلامات آن مشاهده کرد بی تردّد وتحیّر *گوش هوش بفرمان یَا أَيَّتُهَا ٱلنَّفْسُ ٱلْمُطْمَئِنَّةُ ٱرْجِعِي إِلَى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً (Q. LXXXIX, 27, 28) داشته امرا وارکان دولت ومقرّبان حضرت چنانکه رسم باشد هر یك دعایی می‌گفتند درخلال آن احوال بندگیٔ حضرت ملتفت ایشان شده اوّل یك انگشت بعد ازان دو انگشت برآورد وبچشم اشارتی فرمود پس استفسار می‌نماید که غرض ازین چه بود بعضی از امرا متصدّیٔ جواب گشته عرضه داشتند که بندگیٔ حضرت میفرماید که یك علاج یا دو علاج دیگر مانده حضرت صاحب‌قرانی فرمود که نه آن می‌خواهم ومضمون این ابیات بزبان حال تقریر افتاد [مثنوی]

جهاندار گفتا ازین درگذر * که آمد مرا زندگانی بسر
بفرمان من نیست گردان سپهر * نه من داده[ام] گردش ماه ومهر
کفی خاکم وقطرهٔ آب سست * ز نرمادهٔ آفریده نخست
ز پروردگیهاء پروردگار * باینجا رسیدم سرانجام کار
که چندانچه شاید شدن پیش وپس * مرا بود برجملگی دسترس
گر ایوان من سر بکیوان کشید * همان روز مرگم بباید چشید
دران وقت کردم جهان خسروی * که هم دل قوی بود وهم تن قوی
چو آمد کنون ناتوانی پدید * بدیگر سرا رخت باید کشید

بی اکراه در مقام رضا وتسلیم فرمود که من درمیان شما یك روز یا دو روز دیگر بیش نه‌ام وباستشهاد این معنی اطبّارا حاضر فرمود امرا قضیّهٔ متقدّم تقریر کردند اطبّارا فرمود که راست گویند وخوش‌آمد نگویند که راستی مرا خوش می‌آید اطبّا عرضه داشتند که بعنایت الهی امّیدواریم که سالهای بسیار سایهٔ فریدگار بر سر ممالك ربع مسکون باقی وپاینده بماناد فامّا از روی اسباب وعلامات نظر بر قواعد طبّی چنان است که بندگیٔ حضرت می‌فرماید درین حالت بعضی از ملازمان با اطبّا قهر کردند که چرا چنین گفتند وبندگیٔ حضرت بر ایشان محمدت فرمود (۲۵ — ۲٤ cf. Cont. p. *—) واین حال در شانزدهم شعبان سنهٔ سبع وثمانمایه در بلدهٔ اترار بود که بوقوع پیوست [لمؤلّفه]

چه سود از لشکر جرّار بسیار * چو نازل شد قضا در باب اترار

[بیت]

ز دیوان قضا در نصف شعبان شد براة او * بدیدم صدر جنّت بود تاریخ وفات او

حالا درین دیباچهٔ این ربع پندی از افعال واخلاق ومآثر وياساق حضرت امیر صاحب‌قران انار الله برهانه یاد کرده آمد من بعد از ابتداء ولادت الی غایة وفات آنچه معلوم گشته تقریر داده آید انشاء الله وحده العزیز حقّ تعالی آفتاب دولت این دودمان برزگ وخاندان مبارك تا دامن قیامت در ممالك گیتی تابنده وشفقت ومفاخرت ایشان بر سر خلایق ربع مسکون باقی وپاینده داراد بمحمّد وآله الطیّبین الطاهرین

ذکر ولادت حضرت صاحبقرانی واحوال واوضاع او در طفولیّت

درین سال که سنهٔ ستّ وثلثین وسبعمایه بود از تمهید مقدّمات اقبال میلاد همایون بفیروزی وبهروزی بیست وپنجم شعبان المعظّم سنهٔ ستّ وثلثین مذکور بنواحئ قبّة الحضرای کش بساعتی که سعود آسمانی بدان تولّا کنند وزمانی که اسباب نجح وفیروزی بدان تشبّث نمایند انوار ذات همایون آن نتیجهٔ دولت ساحت گیتی‌را منوّر کرد وشعاع فرّهٔ ایزدی که از جبین مبارکش لامع بود ظلمات عالم عناصررا روشن گردانید [بیت]

طالع شد از سپهر شرف کوکبی منیر * خورشیدرای وزهره‌رخ ومشتری‌جبین

حقّ سبحانه وتعالی که فروزندهٔ این مصابیح است بکمال قدرت بیچون اسباب آن سعادت‌را دران مولود همایون ظاهر فرمود ومحامل دولت ابدپیوندرا دران ساعة میمون مقرّر گردانید وَذٰلِكَ فَضْلُ ٱللهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ (Q. V, 59; LVII, 21; LXII, 4) [بیت]

طلوع کرد بتأیید حق ز برج جلال * بر آسمان شرف اختری مبارك‌فال

ومحقّق است که اجتماع آن خصایص تابع اجتماع مدبّرات علوی واوضاع فلکیست که آن فرع اجتماعات ارواحیست وآن نتیجهٔ اجتماع توجّهات آسمانی وحقایق حکمت الهی وهر آینه صورتی چنین از نتایج فیض وهّاب کریم وخلّاق رحیم تواند بود واگر کسی در مفتتح حال ومقتبل اقبال این سلطان صاحبقران تأمّلی شافی بجای آورد اورا معلوم گردد که از طوری بطوری چنانك چون ایّام طفولیّت منقضی شد وهلال غرّهٔ صبی از افق غیب طالع گشت بطلب ادب وفروسیّت اشتغال نمود ودر مدّت اندك بفضیلت ورجحان از اکفا واقران سبق برد وچون بسنّ تمییز رسید علم وادب وخطّ وبلاغت حاصل کرده گاه گاه بتیراندازی وکمندا ندازی مشغول گشتی وبمراءات (وبمراوات : MS ?) آلات وادوات حرب میل نمودی تا در اقسام فروسیّت واستعمال اسلحه واهبت جنگ مهارتی کامل یافت ورزانت علم با صرامت شجاعة ازدواج پذیرفت وبعد ازان برمسند امارت متّکی گشت واز مسند امارت بر تخت سلطنت ترقّی کردن بی سوابق توفیقات ربّانی

وسوالف تأییدات آسمانی مقدور قدرت بشر ومیسور قوّت مشتی حجر ومدر نباشد وبمجرّد سعی واجتهاد وکوشش وارتیاد ارتقا بدین درجهٔ والا ومرتبهٔ علیا در حیّز امکان ومکنت انسان نگنجد إِنَّ فِی ذٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِی ٱلْأَبْصَارِ (Q. III, 11; XXIV, 44) واز سوانح حالات وصوادر معاملات که در سنّ یکسالگی وبعد ازان واقع شده بود دقیق وجلی وقصیر وملی تا سنّ کهولیّت وشیخوخیّت در خاطر خطیر وضمیر منیر محفوظ ومضبوط داشت وبارها ازکیفیّت صدور آن موافق صدق ومطابق واقع خبر داد وخاصّ وعامّ درین باب متّفق الکلمه اند واین معنی دلیل کیاست طبع وفراست نفس وقوّت حافظه وصفای قریحه است بفضل آفریدگار جلّ شأنه وثوق واعتضاد حاصل است که دولت اروغ بزرگوار ودودمان نامدار اورا تا دامن قیامت درمیان امّت احمد باقی وپاینده داراد وآفتاب عظمت وشوکت ایشانرا تابنده بحقّ محمّد وآله

ذکر ملوك وسلاطین که درزمان ولادت حضرت صاحب‌قرانی

انار الله برهانه بوده اند

درین سال که ولادت باسعادت حضرت صاحب‌قرانی انار الله برهانه اتّفاق افتاده است درممالك ماوراءالنهر والوس جغتای غزان پادشاه پسر یسور بن ارکتیمور(sic) بن توقایتمور بن قداقی سجان بن بوری (بوری : MS) بن میتوکان (مسوکان : MS) بن جغتای پادشاه بود ومدّت یکسال از پادشاهیٔ او گذشته ودر مملکت دشت قفچاق والوس جوجی پادشاه اوزبك بن طغریلیچه بن مونکاتیمور بن توقان بن باتو بن جوجی بن جنگیزخان ودر بلاد ایران زمین چهارماه از وفات سلطان سعید ابوسعید گذشته ومملکت ابوسعیدی ما بین آب آمویه وآب فراة بود که ایران شهر عبارت ازین بلادست وممالك روم نیز داخل مملکت ابو سعیدی بود چون بحکم لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ (Q. XIII, 38) روزنامهٔ دولت ابو سعیدی بانجام رسید وسلطان سعید از دست ساقیٔ اجل شربت وفات چشید مورد هرج (ومرج corr. add.) درهیجان آمد وامداد فتنه روی در ثوران نهاد بهر گوشه متعدّئ رایت استبداد برآشفت وبهرجانب متغلّبی دعوی استقلال پیش

گرفت چنانچ امن واستقامت بسرای آخرة افتاد وانتظام وجمعیّت درمجمع کواکب منحصر شد امداد بلا متراکم واسباب غلا متعاقم گشت ملك بی سلطان چون تن بی جان ورمه بی شبان شد وفتنه که ازسالها باز جهت عدم نسلی پادشاه متوقّع اهل جهان ومتصوّرهمگنان بود سر ازخواب نوشین برآورد چه خواتین (حوانب : em. d'après ʿAS, MS) هر یك هوایی داشتند وارکان دولت هر کس رأیی همه با هم درخصم اندوزی چون قلم گشاده‌زبان ودرکینه‌توزی ازهم چون نی بسته‌میان نه هیچ یك‌را درخیره‌گویی از هم آزرمی ونه در فتنه‌جویی ازخدای وخلق ترس وشرمی وزبان حال با هر یك ازیشان می‌گفت[بیت]

درسرداری که برسر افسرداری * هم درسرآن شوی که درسرداری

وبا وجود آن حال پادشاه اوزبك با لشکرهای گران وساز وبرگ بی‌گران ازدربند شروان گذرکرد وتا کنارآب کر برسید اهالیٔ ممالك ابوسعیدی چون ازهیچ روی امنی نمی‌دیدند ازمال وجان وخان ومان نومید شده دل برمرگ وجان برترك نهادند وخاتون معظّمه دلشاد خاتون دختر امیردمشقخواجه که دران ایّام از خواتین سلطان همه منظورتر بود حامله بود از بیم جان با پسرخال خود علی جعفر بن شیخ علی ایرنجین از اردو بملك عرب گریخت ودردیاربکر بامیرعلی پادشاه که خال سلطان ابوسعید بود پیوست ودر اردو وزیرخواجه غیاث الدین محمّد رشید طاب ثراه وجعل الجنّة مثواه برأی رزین وعقل دوربین تدبیرات شایسته فرمود تا تمامت امرا وارکان دولت یکدل ویکزبان شده ابواب مخالفت ومنازعت مسدود گردانید وطریق موافقت ومرافقت مسلوك داشت وپیش ازانکه بتجهیز پادشاه سعید ابو سعید تغمّده الله بغفرانه مشغول شوند شهزاده ارپای کاون بن سوسه بن سنکقان بن ملك‌تیمور بن اریغ‌بوکا (ارتق‌بوکا : AS ʿ; اریغ‌بوکا : MS) بن تولی خان بن جنکیزخان‌را نامزد پادشاهی کردند وبعد ازانکه صندوق پادشاه مغفور طیّب الله تربته ونوّرحفرته با خواصّ حضرت بسلطانیّه روان فرمود بتدبیردفع دشمن مشغول شدند پنداشت که آن رخنه بتدبیر مسدود وآن دیجور ظلمت بنورر أی روشن گردد

I. INDEX DES NOMS DE PERSONNES, DE TRIBUS ET DE DYNASTIES[1])

امیرزاده : *۲۲۶، ۲۲۸، ۲۳۶، ۲۳۸، ۲۵۰، *۲۵۱، ۲۵۳، ۲۵۶، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۶، ۲۷۰، ۲۷۷، ۲۷۸، *۲۹۰، 99، *148، 153، 161، 163، 170، 171، 173، 174، 182

[3]ابو بکر قبجاجی : 79

[4]ابو بکر (کالؤ) ندّاف : ۳۲، 21

[1]ابو سعید : ۲۳

[2]ابو سعید اسفهبد غوری : *50

[3]ابو سعید بهادر خان — پادشاه : ۱۳، ۲۲۱، *181، 187، 206، *207 — ابو سعیدی : *206، 207

پسر [4]ابو سعید (طبسی) : ۱۶۶، *126، 127، *128، 129

[5]ابو سعید (کابلی) — امیر : *۱۱۰، *69

ابو عماره ← [5]حمزه

ابو لیث ← شیخ ابو (ال)لیث

ابو مسلم مروزی ← مزار ابو مسلم مروزی II

ابوشیرین(?) دارا : 5

اترکو ← اودورکو

آتشه [آتی‌شاه] : ۲۲، 18

اتلمیش [اتلمش] ← اطلامیش

آجونای : ۲۴، 18

[1]احمد : 206 = [1]محمّد ← — احمدی : ۲۸۳، 184

[2]احمد : 177

[3]احمد : ۲۶۳

[4]احمد : ۲۷۴

[5]احمد — امیرزاده : ۲۵۵، 173

[6]احمد خان : ۱۳

[7]احمد ← پیر احمد

[8]احمد ← [1]سلطان احمد

[9]احمد ← [2]سلطان احمد

اباچی [اپاچی] (پاشایی) : ۶۷، 33

اپاردی [ابارډی] : 37 ← اپردی

اباقا [ابقا] خان پسر هولاگو : *۱۳، 58، ← [2]ارغون

ابدار ← حاجی ابدار

[1]ابراهیل خلیل : ۱۴۶

[2]ابراهیم : ۲۶۳

[3]ابراهیم : ۲۷۲

[4]ابراهیم ← [1]سلطان ابراهیم

[5]ابراهیم ← [2]سلطان ابراهیم

[6]ابراهیم (دربندی) ← [1]شیخ ابراهیم (دربندی)

[7]ابراهیم قمی : ۲۵۵

[8]ابراهیم یحیی (سمین) = (شیخ) ابراهیم لك ← قبهٔ (شیخ) ابراهیم لك II ، مزار ابراهیم یحیی II

[1]ابراهیم‌شاه [ابراهیمشاه] (دربندی) : ۱۳۰، 103 ، ← [1]سلطانشاه ، [2]دربند II

[2]ابراهیم‌شاه کرمانی — حسام الدین — مولانا : 203

اپردی [ابارډی] ← [2]اولجایتو، [4]حمزه ، [4]خواجه علی ، محمّدخواجه

ابرنوس : ۲۵۶

ابقا ← اباقا

ابن کلاب : 155

ابو اسحق ← سلطان ابو اسحق

[1]ابو الفتح : *۱۰۸

([2]ابو الفتح) شاه‌شاهان (سیستانی) : ۹۲، ۲۲۸، ۲۵۵، 85 ، 91

ابو الفضل ← [1]عبّاس

ابو القاسم : 110

ابو اللیث ← شیخ ابو (ال)لیث

[1]ابو بکر صدّیق : ۶ ، ۲۴۷

[2]ابو بکر[ابا بکر] بن امیرانشاه (مظفّر الدین) —

---

1) L'astérisque indique que le nom ou le mot se trouve deux ou plusieurs fois à la dite page.

ارکتیمور(?) ← قزان
ارکنوتی ← حاجی (بیك)
ارلات [ارلاط] ، ارلاتیان — قبیله : ۲۸ ، ←
پیر حاجی ، تورکن ، [3]دولتخواجه ، [17]محمّد
اروس (...) ← اوروس (...)
(اروق) عمر ←[2]عثمان
اروك تیمور ← اوروك تیمور
اریغ بوکا ← ارپه
ازبك ← اوزبیك
استوی — (امیر) : ۱۶۰ ، 111 ، 118
اسحق ← چاه اسحق II
اسرافیل : 70
اسرائیل ← بنی اسرائیل
[1]اسفندیار : ۱۷
[2]اسفندیار : ۲۶۴
[3]اسفندیار (کرهرودی) : ۱۳۰ ، 103
[1]اسکندر [سکندر] (رومی) : ۶۰ ، *۲۱۵ ، 1 ،
186 ، 187 ، 190 ، 191 ، ← سدّ اسکندر II
[2]اسکندر : ۲۵۵
[3]اسکندر اوغلان : ۲۶ ، *۲۷
[4]اسکندر (بهادر) (پسر عمر شیخ) — امیرزاده :
۲۱۳ ، ۲۵۱ ، ۲۵۷ ، ۲۷۰ ، 113 ، 129 ،
*130 ، 136 ، 152 ، *156 ، *157 ، *158 ،
*169 ، *170 ، 173 ، 178
[5]اسکندر شاه [شاه اسکندر] (کشمیری) :
*۱۷۷ ، *۲۰۴
[6]اسکندر شیخی : *۸۴ ، ۹۴ ، ۲۵۵ ، *66
[1]اسلام : ۱۳۱
[2]اسلام ← [6]جلال (الدین) ، بهرامشاه
[3]اسلام : 36
[1]اسمعیل : ۲۱۶
[2]اسمعیل — شیخ : 97
[3]اسمغیل اصفهانی کمال الدین — مولانا : 154
[4]اسمعیل برلاس — امیر : ۱۴۴ ، ۱۷۴ ،
۲۰۳ ، 138
[5]اسمعیل خوافی : 172 ، 173
اسن (...) ← ایسن (...)
اشمویل : ۵۸
اصلان ← شیخ اصلان

[10]احمد ← سیّد احمد
[11]احمد ← قرا احمد
[12]احمد بن سیّد علی شکی — سیّد : 153
[13]احمد بن محمّد بن سلطانشاه : 110
پسر (مولانا) [14]احمد تهانه‌سری : *۱۹۴
[15]احمد جام — شیخ : 97
[16]احمد حنبل : 109
احمدخواجه افغان — شیخ : ۳۰۸
[1]احمدی : ۲۵۵
[2]احمدی : ۲۵۶
اختیار الدین ← [5]حسن
[1]ادریس : ۱۴۵
[2]ادریس : ۲۵۵
ادرکو ، ادورکو ← اودورکو
ادکو ← ایدکو
آدم : ۶۳
آدینه — امیر : *۱۷۴ ، 110
ارپه [ارپای] (بن سوسه بن سنکتقان بن
ملك تیمور بن اریغ بوکا بن تولی خان بن
چنگیز خان) (کاون ، خان) : ۱۳ ، 207
ارپه بوکا : ۱۳
ارتوقشاه [ارتُوقشاه ، ارتوق‌شاه Z] :
۱۲۹ ، 102
اردشیر (تواجی) : ۱۴۵ ، 111
اردو [اردوا ، اردا] خاتون : *۳۳
اردوشاه [اورداشاه] : ۴۴ ، 24 (← [1]شمس)
ارزوملك (آقا) : 23
ارس (...) ← اوروس (...)
ارس بوقا ← [5]بایزید
ارسلان ← شیخ ارسلان
ارغنه خاتون : *۱۳
[2]ارغون خان (پسر اباقا) : *۱۳ ، *181
[1]ارغون : ۲۵۵
[3]ارغون — ایل : 112
[1]ارغونشاه اختاجی : ۱۰۰ ، ۱۴۴ ، ۱۵۱ ،
*۱۵۵ ، *60 ، 116
[2]ارغونشاه (بهادر) (بردالیقی [بردالیق]) : ۲۱ ،
۴۶ ، ۶۳ ، ۱۲۱ ، ۱۲۷ ، (= [1]ارغونشاه ?)
[3]ارغونشاه ← [23]علی بیك ، [24]محمّد بیك

۱۹۱، *۱۹٤، ۱۹٦، ۱۹۷، ۲۰۷، ۲۳٤،
118، 129، 138، 163، 167، *168، 170
[2]الله‌داد : 111 (= [1]الله‌داد؟)
[3]الله‌داد بن توكل : 110 (= [1]الله‌داد؟)
[1]الياس : ۳۵، ۸۲
[2]الياس : 155
[3]الياس : ۲۵۵
[4]الياس افغانی : *۱۹٤
[1]الياس‌خواجه [الياسخواجه] (اوغلان)، خان (پسر توغلوق‌تيمور) ۱۳، *۱۹، *۲٦
[2]الياس‌خواجه : *۹۹، 56
اليقو [ايلقو] پسر بايدار : ۱۳
اليك قاآن : ۱۳، 5 (←البك، ايلك)
امّ حبيبه : ۲۳٤
امّ سلمه : ۲۳٤
امانشاه (خزانجی) : ۱۱۳، ۱٤۳، *۱۵۵، 111، 116
امخواجه(؟) : 63
آمنه : ۵
امير ← پير امير
امير شيخ ← [2]شيخ
اميرانشاه (كوركان) — اميرزاده : *۸۱، ۸۲، ۹۲، ۹۳، ۹٦، *۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۸، ۱۱٤، ۱۲۳، ۱۲٤، *۱۳٦، *۱۳۷، ۱۳۸، *۱۳۹، ۱٤٤، ۱٤۵، ۱۵۰، *۱۵۱، *۱۵۲، *۱٦۱، *۱٦۲، ۱٦۳، ۱٦۵، ۱٦۷، ۲۰٦، ۲۰۸، ۲۲۰، ۲۳۵، ۲۳۹، ۲٤۰، *۲٤۱، ۲۵۵، ۲۵۷، ۲٦۳، ۲٦۷، *51، 52، 53، 54، 56، 66، 67، 75، 76، 77، *79، *80، 81، 84، *85، *86، 90، 91، *92، 98، 99، 102، 110، 112، *119، 122، 125، 129، 136، 146، *147، *148، *149، 151، *152، 153، 173، ← [2]ابو بكر، [4]خليل [6]عمر
اميراكا [اميركا] ← [43]محمّد ميركا
اميرك (ايلچی) : ۲۵۵، 71
اميركه (پسر تيموكه) : 49، 50
اميره آقا : 39
امين سربدار : *36، = ايمن سربدار←
[1]اصيل بيك : 167
[2]اصيل قمی — امير : 110
اطلاميش [اطلامش، اطلميش، اتلميش، اتلمش] : ۱۵٦، *۲۲۲، *۲۳۱، *۲۷٤، 159
اغچكی ← اقچكی
افراسياب : 188
آق صوفی : ٦۷، 40
اقبال‌شاه [اقبالشاه] يارغوچی : ۱۰۳
[1]آق‌بوغا [آقبوغا، آق‌بوقا، آقبوقا] (بهادر) — امير: ۳۲، *۳۸، ۳۹، ٤٤، ٤۵، ٤۹، ۵٦، ۷۱، ۷٤، ۹۱، ۹۲، ۹۷، 36، 37، 40، *75، *77، *78، *79، *80، 83، *84، *85، *86، 88، ← بويان‌تيمور، [2]تيمورخواجه
[2]آق‌بوغا — (امير) : ۵۱، *۱۱۰، *69
[3]آق‌بوغا (پسر توقتميش) : ۷۸، *43
[4]آق‌بوغا پسر سلطان احمد : *۹۷
[5]آقبوقا شكورجی : 155
[6]آقبوقا(؟) : 52
آق‌تاو [آق‌تَاوْ Z] : ۱۵۹، ۱٦۱
اقته : ۲۷٤
آق‌تيمور [آقتيمور] بهادر : *۳۹، *٤۵، ٦۷، ۷۲، *۷٦، ۸۸، ۹۱، ۹۲، ۹٤، ۹٦، ۹۹، ۱۰۹، 24، 33، 88، 40، ← شيخ تيمور
اقچكی [اغچكی] : ۱۲۹، 57، 102
اقخواجه(؟) : 63
آق‌قويلغی : 198
اقوجاق : 85
آكا بيكی : 27، 46
آل غالب : ۲٦۰
آل لؤی : ۲٦۰
الپ ارسلان : *٦۰
البك(؟) : 5 (← اليك، ايلك)
التون [الطون] بخشی : ۱۹٦، ۲۳٦
الجای ... ←اولجای ...
الجی‌تيمور قاآن : ۱۳ (←ايلچی‌تيمور)
الغ بيك ← اولوغ بيك
[1]الله‌داد — (امير) : ۱٤۳، ۱۵۹، ۱۷٤، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۲، *۱۷۳، *۱۸٦، ۱۸۹، ۱۹۰،

اوزون اولجایتو ← [5]اولجایتوی دراز
اوزون مزید : 141
اوکتای [اوکدای] قاآن، خان (بن چنگیز خان) : *۱۲، *۱۳، *۱٤، 7، ← دانشمندچه
اولان‌بوغا [اولان‌بوقا، اولون‌بوغا Z] : ۱۱٤
[1]اولجای‌بوغا [الجایبوغا، اولجای‌بوقا، الجای‌بوقا] سولدوزی : ۱۵، ۳۰، 12
[2]اولجای‌بوقا—امیر : 111 (=[1]اولجای‌بوغا؟)
[3]اولجای‌بوغا ← میدان اولجای‌بوغا II
اولجای‌ترکان [الجای‌ترکان] آغا : *۲۰، *۲۱، ۲۷، ۳۲، ۳٦
[1]اولجایتو [الجایتو] : ۱۳ (=[1]تیمور قاآن ←)
[2]اولجایتو (اپاردی)—امیر : ۱۵، ۲۸، ٤۱، ٤۲، *٤٦، ٤۷، ۵۰، *۵۷، ٦۰، *٦۲، ٦۳، ۲۸، 12، 19، 29
[3]اولجایتو تایخانجی [تایخانی Z] : ٤۵
[4]اولجایتو خان محمّد خدابنده : ۱۳
[5]اولجایتوی دراز [اوزون اولجایتو]—امیر : ٦۸، ۹۵
[1]اولجای‌تیمور تونقتار : ۲۰٤
[2]اولجای‌تیمور قاوچین : ۲۰٤
[1]اولماس : 76
[2]اولماس پسر تومان : ۲۳
اولوس : ۱۳۳
اولوغ‌بیك [الوغ‌بیك، الغ‌بیك، الغبیك] کورکان (بن شاهرخ) : ۱۷۱، ۲۱۰، ۲٤۹، 115، 139
اومیل : ۱۷٦
اویرات—قوم، حشم : ۲۷۸، 165، 198، ← سارق علی
[1]اویس پسر شاه شجاع : 54
[2]اویس ← سلطان اویس
ایباج اوغلان : *۱۳۹، *۱٤۰، ۱۵۲، 108
ایبوکن [ایبوکان، ایتوکن](?) : 5، ← جنکشی، یوسون‌تیمور
آیتیمور : ۲۰٤
[1]ایدکو [ادکو] (ی برلاس)—امیر : *۷۵، ۱۲۵، ۱۷۱، 41، 42، 94، 95، 130، 139، 146
امیّه ← بنی امیّه
اناچاغ [اناچاق، اوناجاق] : *٤٤، 24
انکاتورا ← اینکاتورا
انکه قاآن : ۱۳
انکه‌جك ← اینکاجك
انکه‌ساریق [انکاسارق]—امیر : 75، *78، *84
[1]انوشروان [نوشروان] : 10، 186
[2]انوشروان : *۸۰
[3]انوشروان : 177
انوشرین(?) دارا(?) : 5
اوترکو ← اودورکو
اوج‌قرا (بهادر) : ۲۵، *٤۵، *٤٦، ٦۹، ۷۳، ۹۱، ۹۷، ۱۰۳، ۱۰۸، ۱۱۵، ۱۲۹، ۱۳٦، ۱۳۷، ۱٤٤، ۱٤۵، ۱٤۹، *24، *39، 50، ← [6]شمس‌الدین، شیرزاد، [1]مظفّر
اوجی‌بی : 37
اودن اتا ← زیارت اودن اتا II
اودورکو [اودرکو Z، ادورکو، ادرکو، اوتورکو، اوترکو، اترکو] : ۱۵۹، *۱٦۳، *121، *122
اوراناتیان [اورناتیان]—قبیله : ۱۵، 5
اورتاق : ۱۵۸
اورتیمور : 111
اورداشاه ← اردوشاه
اورس(...) ← اوروس(...)
اورس‌تیمور : 43
اورناتیان ← اوراناتیان
اورنك‌تیمور [اورنکتیمور، اورونك‌تیمور، اورُنکتیمور Z] (اوزبك) : ۲۹، ٦٤، ۷۷، ۷۸، *29، 30، 43
اوروس [اورس، اروس، ارس] خان (اوزبیکی)—پادشاه : ۱۳، *۷۱، *۷۵، ۷٦، *۷۷، ۱۱۸، *37، *42، 44، ← توقتاقیا، قتلغ‌بوغا
اوروس‌خواجه [اورس‌خواجه، اروس‌خواجه، ارس‌خواجه] : ۷۸
اوروك‌تیمور [اروك‌تیمور] (اوزبیك) : *۷۷، *43
اوزبیك [اوزبك، ازبك] (بن طغریلیچه بن مونکاتیمور بن توقان بن باتو بن جوجی بن چنگیز خان)—خان، پادشاه : ۱۳، ٦۷، 34، 40، 206، 207

اینکرجاق پسر حاجی بیك : ۳۰
ایوانی[ائوانی] : ۲۱۷، *183، 184
ایوشیرین دارا(?) قاآن : ۱۳، 5 (← ابوشیرین، انوشیرین)

بابا ← [5]حاجی
باباتیمور(?) ← [1]لطف الله
باتو : ۱۳، ← اوزبیك
پادشاه ← پیر پادشاه
پادشاه بوران ← شاه بوران
بارق‌تیمور(?) : 42 (← یارق‌تیمور، تازغ تیمور)
بارین [پارین Z]—قبیله : ۱۱٤، 71 (← برین)
بازارچی : ۱۳
[1]پاشا(?) : ۲۵۵
[2]پاشا(?) : ۲۷۰
پاشاجوق [پاشاچوق] : ۲۵٦
بال‌قوچ(?) : 177 (← مال‌قوچ)
بالیغچی—ایل : 123 (= ماهی‌گیران ←)
بالینجاق : *43
بایان‌قولی [بیان‌قولی]—(پادشاه) : 9، *10، *11، 40
بایانتمور ← بیانتمور
بانتمور(sic) : 5
بایدار [پایدار] ← الیقو
بایدو خان : ۱۳
[1]بایزید : ۲۷
[2]بایزید : 96
[3]بایزید ← ییلدروم
[4]بایزید—امیر : ۱۵٦
[5]بایزید ارس‌بوقا : 110
[6]بایزید بورالدایی : 166، 167
[7]بایزید (جلایری)—امیر : *۱۵، *۱٦، *۱۷، *۱۸، 11، *12، *13، *14
[8]بایزید طوسی : 89
[9]بایزید قاوچین : ۱۹٦
بایسنغر (بن شاهرخ) (معزّ الدین) (بهادر) : 133، 134
بایقرا ← سلطان محمّد
[1]پاینده : *165

[2]ایدکو اوزبك—امیر : ۷۵، ۱۲۰، ۱۲۵، 42
[3]ایدکو چقیر ← [5]شیخ علی
ایدی‌بیردی [ایدی‌بردی] بخشی : ۱۱۳، 70، 111
آیدین—ایل : ۲٦۳
ایرنجین ← [26]علی جعفر
ایسن—امیر : 18
ایسن‌بوغا [ایسن‌بوقا، اسن‌بوقا] پسر دوا—خان : ۱۳
ایسن‌تیمور : ۲۵۵، 111
ایسن‌ملك آقا : 157
ایقاج قابوقی—ایل : 112
ایکوتیمور [ایکون‌تیمور] (بهادر) : ۸۲، ۸۳، *۸۸، ۹٤، ۹٦، ۱۰۱، ۱۰۳، ۱۰٤، ۱۰۸، ۱۱۳، ۱۱٤، ۱۱۵، ۱۲۱، *۱۲۲، *57، 59، 62، 67، 70، 71، *96، 111، ←
[2]شیخ محمّد
ایلچکدای پسر دوا—خان : ۱۳
ایلچی (بهادر) : ۳۲، ۴۰، ٤۵، ۵٦، ٦۷، *15، *33
ایلچی‌بوغا [ایلجی‌بوغا، ایلچی‌بوقا] بهادر : ۳۹، *٤۰، ۵٤ *۷۱، ۷٦، *۸۰، 36
ایلچی‌تیمور [الجی‌تیمور ←] قاآن : 5
ایل‌دارتان [ایلدارتان، ایل‌طرتان] : ۲۵٦، 177
پسر ایلدکز : ۲۵٦
ایلقو ← الیقو
ایلك (sic) : 5 (← الیك، البك)
ایل‌ییغمیش [ایلیغمش، ایل‌یغمش] اوغلان : ۱۰۸، 67، 70
ایملیك : ۱۳٤، 104
[1]ایمن : ۲۷
[2]ایمن سربدار : ۷۱ (= امین سربدار ←)
ایمیلخواجه [ایملخواجه] ← [2]توغلوق‌تیمور
ایناغ خماری ← [1]خماری
اینکاتورا [اینکتورا، اینکه‌تورا، انکاتورا، انکتورا، انکوتورا] : *۱۰٦، ۱۰۷، *۱۱٤، *65، *71، 72،—اینکاتورایی : ۱۰۷
اینکاجك [اِنکه‌جَكْ Z] : ۱۱٤

بزرجمهر : *۷۰
بستری — امیر : ۲۵۳، ۲۵۵
بشیر(?) : 178
بطمن — سردار : 112
[1]بقراط : 203
[2]بقراط (تفلیسی) : ۱۰۰، *۱۰۱
بلال حبشی : ۲۳٤
بلبان : ۲۵٦
بلقیس : ۹۵، ۱۲٦، ۱٦۷، ۱٦۹، ۱۷۱، 139
پنجشنبه : *۵۰
بندانی — حشم : 166
[1]بنکی بهادر : ٤۰
[2]بنکی — امیر : ۷۷ (= [1]بنکی ?)
بنی اسد : 198
بنی اسرائیل : ۵۸
بنی امیّه ← مسجد بنی امیّه III
بنی قصیّ : ۲٦۰
بنی هاشم : ۲٦۰
[1]بهاء الدین — شاه : ۱٦، 13
[2]بهاء الدین : ۲۵۵
بهادر نهار : *۱۹۳
[1]بهرام گور : ۲۹۵
[2]بهرام (بهادر) : *۱۳۳
[3]بهرام(?) : 19، *23 (= شیربهرام ? ←)
[4]بهرام : *٤۰
[5]بهرام (جلایر) : ۲۱، ۲۵، ۳٤، *۳۵، *٤٦، *٤۸، *٦٤، 18، *30
[6]بهرام (?= بیرام ? ←) صوفی : 104
[7]بهرام کایاك [?کاپاك] : ۳۷، 23
بهرامشاه اسلام : 185
بهروز : ۲۰۰
[1]بهلول : *۱٦٦، *128، ← تیمور علی
[2]بهلول : ۲۵۵
[3]بهلول — شیخ ← مزار شیخ بهلول II
بوبکان [بوباکان] ← [3]تیمور
[1]بور [? نور] خان ← دانشمندچه
[2]بور [? نور] (خان) ← بور(ی)
بوراج چهره : ۱۷۸
[2]پاینده بخشی : ۲۵۵ (=[1]پاینده ?)
ببا ←[5]حاجی
بخاری ← صحیح III
بختی‌خواجه [بخت‌خواجه] : ۷۷، ۹٤، 53
[1]بدر الدین : ٤۵، ←[40]علی
[2]بدر الدین : ۱٤۳
برات [براة] : ۲۹
برات‌بوغا [برات‌بوقا] : 25
برات‌خواجه [براة‌خواجه، براتخواجه] (کوکلتاش) : ۳۵، ٤٤، ۹۲، ۱۰۷، ۱۳۷، 23، 32، 63، 66، 107، ←[10]محمود
[1]براق : ۱۳
[2]براق : 19
برتوایسن(?) : 18
بردی[بِرْدی] — ایل : 120
بردی‌بیك ←[2]بیردی‌بیك
برقوق : ۲۱۳، ۲۷٤، *117، *118، 155، ← [2]فرج
برکل : 154
[1]برکه خان : ۱۳، ← دشت برکه II
[2]برکه — سیّد : ۵۷، ۱۲۳، ۱۲٦
برلاس — قوم : ۱۰، ۱٤، 11، ←اسمعیل، ایدکو، [2]تغای‌بوغا، [1]توغلوق‌خواجه، [6]حاجی، [6]حمزه، خمارشاه، شاهملك، ← نهر برلاس II — برلاسی : 13، 187، ← قراچار
برلان [بَرْلان Z، بیرلان H] — جماعت : ۱٦۱
برندوق [برندق] بهادر — امیر، امیرزاده : ۲۳۵، ۲۳۷، ۲٤۰، ۲٤۱، ۲٤۵، *۲۵۱، *۲۵۳، ۲۵۵، ۲۵۷، ۲٦٤، ۲۷۲، 176
پرنیانی — قبیله : ۱۷٦
برهان اوغلان : ۱۱۵، ۱٤۲، ۱۵۲، ۱۵٦، ۱۷۲، *۱۷٤، 73، 110، *138
[1]برهان الدین (سیواسی) — قاضی : *182
[2]برهان الدین قلیج — شیخ : ۷۲
برهانشاه : *17
برولدای [بوریلدای، بورالدای، بورولدای] — ایل : ۲٤ *۱۱۰، 11، 68، 69، -بورالدایی ←[6]بایزید
برین — قبیله : ۲٦ (← بارین)

پیر امیر : 110
پیر پادشاه (بن لقمان بن تغای‌تیمور خان) : *۱۲۷، 66، 110
پیر حاجی (ارلات) (پسر تیلانچی مغول) : ۱۱۵، *73
پیر حسین سعد : 155
[1](پیر) علی (تاز) : ۱۱٤، ۱٤٥، 69، 71، 166، *167
[2]پیر علی(?) : ۱۷۳ (=[3]علی ← ?)
[3]پیر علی : ۲۰۷، ۲۰۸ (=[1]پیر علی ← ?)
پیر عمر : 155
پیر کمار ← مزار پیر کمار II
[1]پیر محمّد : ۲۵۵ (=[6]پیر محمّد ? ←)
[2]پیر محمّد(?) : 177 (=[7]پیرمحمّد ? ←)
[3]پیر محمّد (پسر غیاث الدین کرت) — ملك زاده : *37، 44
[4]پیر محمّد (بن جهانگیر) — امیرزاده : ۹۵، *۱۲۹، ۱۳۱(?)، ۱۳۲(?)، ۱۳۳، ۱۳٤، ۱۳۸، ۱٦٤، ۱٦٦، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، *۱۸۰، *۱۸۱، ۱۸۵، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۵، ۱۹۸، ۱۹۹، *۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۷، ۲۰۹، 40، 48، 99، *102، 123، 125، 129، 143، 145، 146
[5]پیر محمّد (بن عمر شیخ) (بهادر) — امیرزاده : ۱٤۹، ۱٦٦، ۲۰٦، ۲۲۸، ۲۳۵، ۲۳۸، ۲۵۰، ۲۵۵، ۲۵۷، ۲٦۷، 113، *114، 125، *126، *127، 128، *129، *130، 146، 149، 163، *164، *166، *167، *168، 170، 171، 173، — پیر محمّدی : 164
[6]پیر محمّد بن فولاد خزانجی : 151
[7]پیر محمّد شانکوم : ۲۵۵، (177?)
بیرام صوفی : ۱۳٤
بیرام‌خواجه [بیرامخواجه] یساول : ٦٦
بیرامشاه [بیرام‌شاه، بیرم‌شاه] : ٦۲، ← تیلانچی
[1]بیردی‌بیك — خان : ۱۳
[2]بیردی‌بیك [بردی‌بیك] (بن قرلغاج (ساری‌بوقا ?)) — امیر : ۱۲۳، ۲۵۵، 156، 158، 178
[3]بیردی[بیك] : 130
بورالدای ← برولدای
بوران ← تاخچه، شاه بوران، [23]محمّد
بورولدای ← برولدای
بور(ی) [پور(ی) ?، نور(ی)] (خان) : ۱۳، ۵، ← قزان
بوری — ایل : 120
بوساط : 155
بوکا(?) : 18
[1]پولاد ← [9]محمّد
[2]پولاد : ٤۵
[3]پولاد : ۵۱
[4]پولاد : ۱۳۳
[5]پولاد : *۱٦۳ (= بیك فولاد ←)
[6]پولاد [فولاد] (خزانجی) (بهادر) : *۷۱، ۷۳، *36، *39، 40، ← [6]پیر محمّد
پولادبوغا [پولادبوقا، فولادبوغا] : ۲٤، ۲۷، *۲۸، ۴۱، *٤٦، ٤۸، ۵۵، 19، 26، 27
بولغاچی [بلغاجی، بلقاجی Z] — ایل : *۱۱٦، 74
بولغاچی دالکر [بلغاچی دالکر، بولقاچی دِلگرْ Z] : ۱۱٦، 74
پومن(?) : 17، ← تومان
بویان آغا : ۷۰
بویان‌تیمور [بویانتیمور، بیان‌تیمور] (بن آقبوقا) : ۱۱۵، *61، 73، ← [1]لطف‌الله، (=قرا بویانتیمور? ←)
بویان‌قولی پسر سورغاتو : ۱۳، ۱٤، ۱۵
بویکان : 18 ← بوبکان
بویه — آل : 189
[1]بیان (سولدوز(ی)) — امیر : *۱۵، *۱٦، ۱۸، ۱۹، *11، *13، 15، 18، 26، *27
[2]بیان قوچی [قوچین] : 110
[1]بیانتمور [بایانتمور] : *169
[2]بیان‌تیمور(?) : 61
[3]بیان‌تیمور ← بویان‌تیمور
بیان‌قولی ← بایان‌قولی
بیتاق (?) : 57
بی‌خواجه : 33
پیر احمد ساوهٔ : 66

ترکجی ← تیزکچی
[1]تغای‌بوغا [تغایبوغا، تغای‌بوقا، تغیبوقا، طغایبوقا، طغایبوغا، طغای‌بوقا] بهادر : ۳۹
[2]تغای‌بوغاء برلاس (بخارایی) : 15، 66، 110، ←[6]حمزه، [2]رستم
[1]تغای‌تیمور [تغیتیمور، تغیتمور، توقاتیمور، توقیتمور، طغایتیمور، طغایتمور، طغتیمور، طوقیتمور] — خان، پادشاه : ۱۳، ۱۲۷، 54، 66، 110
[2]تغای‌تیمور : ۱۳، ← قزان
تغدی(?) بیك ←[2]خانزاده
تغلق(تیمور) ← توغلوق(تیمور)
تغلق شاه [تقلق‌شاه، تغلقشاه] — سلطان : ۱۹۳
تغیب... ← تغای...
تقتمش ← توقتمیش
تقته ← توقته
تمر(...)، تمور(...) ← تیمور(...)
تلك‌تو(?) : (5 ← یولك‌تو)
تمسا ← تومسا
تمنی : 166
تموك : ۱۳۳
تموکا ← تیموکا
تمیم ← شهاب الدین، — تمیمی : ۱۷۹
تنکری‌بیردی [تنکری‌بردی] : ۲۴۱، 110
[1]تنکری‌بیرمش : ۲۵۵
[2]تنکری‌بیرمش : ۲۵۶
تنکقدای(?) : 84
تهانه‌سری ←[14]احمد
تواجی ← توغاچی
توبلاق قوجی[قوچین] : ۱۱۳، ۲۵۵، 110
توتا باشلیغ : ۲۲، 18
توتان [تودان] : ۹۹
توتك : 18
توختاقیا ← توقتاقیا
توختامیش ← توقتمیش
تورال : ۲۸۰
توران ← شاه توران
تورانشاه پسر[6]حسین : *۵۰
تورکن [تُورْ کَنْ Z، ترکان، ترکن] (ارلات) : ۷۰، *۷۱، 35، *36
بیك ولی : ۲۵۵
بیك یاریق [بیك یَارِق Z] : ۱۵۹، *۱۶۱
بیك‌پولاد : 41
بیکجاك ← بیکیجك
[1]بیك‌خواجه [بیکخواجه] : ۶۷
[2]بیك‌خواجه : ۱۶۱
بیك‌فولاد (اغلان) : *121، 122 (=[5]پولاد ←)
— بیك‌فولادی : 121
[1]بیکی : ۲۶
[2]بیکی(?) : 73
بیکی سلطان : ۱۶۷ (= بیکیسی (سلطان) ←)
بیکیجك [بیکیچك، بیکیجیك، بیکجاك Z] : ۱۵، ۱۶، *۱۹، ۲۲، ۲۴، *۲۶، 12، *17، 73، ←[1]کوج تیمور
بیکیسی (سلطان) : *136، 169

تابان [دابان] بهادر — امیر : ۲۹، ۶۲، *۹۱، ←[2]صدّیق
تاج (قلعهٔ کهی) : ۹۲
تاخچه بوران : ۲۸۴
تازغ‌تیمور(?) : 42، (← بارق‌تیمور، یارق‌تیمور)
تاش‌تیمور (اوغلان) — امیر : ۱۶۱، ۲۵۵
[1]تایبوقا(?) : 178
[2]تایبوقا یساووری ←[15]حاجی محمودشاه
[1]تای‌خواجه[تایخواجه، طای‌خواجه](سلبری) : ۲۵
[2]تای‌خواجه : ۶۶ (= [1]تای‌خواجه ?)
[3]تایخواجه(?) : 23
[1]تایزی ← خان تایزی
[2]تایزی اوغلان : ۱۷۲، 138
تایغا : ۷۷
(اخی) تبرك : ۲۷۵، 182
ترکن ← تورکن
ترماچوق : ۴۵، ۴۶
ترمش ← تورمش
ترمشیرین [ترمه‌شیرین] (پسر دوا) — خان، پادشاه : ۱۳، ۱۹۴، 22
ترومچی : ۴۱

[2]توکل : *٤٠
[3]توکل بهادر : ١٠٧، *114، ← [3]الله‌داد
[4]توکل باورجی : ١٣٤
[5]توکل (بن هندوی) (قرقرا) : ٢٣٧، ٢٥٥، 130، 152
[1]توکل آقا : 11
[2]توکل خانیم : ١٦٩، ١٧٠
[1]تولك ← خان تایزی
[2]تولك [تیلك، تیلاك] قوچی [قوچین] : ١٠٣، 110
تولوجان : ٧٥
تولون‌بوغا [تولون‌بوقا] : ٢٣
تولی [تولوی] خان : ١٢، *١٣، 5، ← ارپه، منکه
تومان [تومن] (قندهاری، گرم‌سیری) — امیر : ٢١، *٢٢، ٢٣، *٩١، *٩٣، 17، *53 ← [2]اولماس
تومان آغا : ٤٠، ٩٥، ١٢٩، *١٣٦، ٢١١، 182، ← خانقاه III
تومان‌تیمور : ٧٤، ٧٧، 41
تومسا [تمسا، دومسا] : ٢٦، 18
تومقان تیمورملك ← تیمورملك
تومن ← تومان
تونغوز [دونغوز] خان : ٢١٣
[1]توی‌بوغا [توی‌بوقا، تویبوغا، تویبوقا] (اغری) : ٧٩، 44
[2]توی‌بوغا [طویبوغا] شیخ : ١١٦، 74، 110 ← [4]موسی
تیزکچی [تزکچی، تیزکجی] (جلایر) : ٥٤، ٦٤، 23، 30
تیلاك [تیلك] ← تولك
تیلانچی (مغول) : *٢٨، ٦٢، ← پیر حاجی
[1]تیمور [تمور، تمر] قاآن : ١٣ (= اولجایتو ←)
[2]تیمور (کورکان) (قطب الدین) : ٩، ١٥، ١٧، ٢٧، ٣٠، *٣٣، *٤٩، ٥٤، ٥٥، ٦٢، ١٠٢، ١٥٨، ١٩٢، ٢٨٩، 6، 12، *13، *14، *15، 16، 18، *21، *22، 27، 28، 33، 74، 187، ← بندگی، حضرت، صاحب‌قران III
تورمش [تورمیش، ترمیش، ترمش] : *٧١
تورمش خاتون : 9
توزك ← حاجی خواجه
توغاچی [تواجی Z] — ایل : ٩٣
توغلوق ← [3]توغلوق‌تیمور
[1]توغلوق‌تیمور [توغلوقتیمور، توغلوغ تیمور، توقلوق تیمور، توقلوقتیمور، توقلوغ تیمور، توقلغ‌تیمور، توغلقتیمور، تغلغتیمور، تغلق‌تیمور، تغلقتیمور، تقلغ‌تیمور] : *١٣
[2]توغلوق‌تیمور (پسر ایمیلخواجه) — خان، پادشاه : *١٣، ١٥، *١٦، *١٨، *١٩، ٤٦، *12، *13، *14، *17 ← [1]الیاس‌خواجه
[3]توغلوق (تیمور) (سلدوزی) — امیر : ١٧، ٢٥، *13
[4]توغلوق‌تیمور یساول : 110
[1]توغلوق‌خواجه [توقلوق‌خواجه، توغلغ‌خواجه، تغلغ‌خواجه، تغلغخواجه، تقلغ‌خواجه] برلاس : ٢٢
[2]توغلوق‌خواجه : ٢٥
توقان ← اوزبیك
[1]توقای : 5
[2]توقای : ٩٣
توقایتمور ← تغای‌تیمور
توقتاقیا [توقته‌قیا، توختاقیا] (پسر اوروس خان) : ١٣، ٧٥، ٧٦
توقتمیش [تقتمش، تغتمس، توختامیش] اوغلان، خان : ١٣، *٧٤، *٧٥، *٧٦، *٧٧، *٧٨، ٩٧، *١٠١، *١٠٢، ١٠٥، ١٠٦، *١١٢، *١١٧، *١٢٠، *١٢١، *١٢٤، *١٢٥، ١٥٧، *١٥٨، *١٥٩، *١٢٠، ١٦١، *41، *42، *43، 2، *63، 66، *67، *70، *71، 75، 76، *77، *78، 79، 93، *95، *96، *98، 118، 121، ← [3]آق‌بوغا، [9]جلال الدین
[1]توقته [تقته] قاآن پسر قشلای : ١٣
[2]توقته خان : ١٣
توق‌تیمور [توقتیمور، تقتمور 卄] (کلان، بزرگ) : ١٥، ١٦، *٢٦، 12
توقیتمور ← تغای‌تیمور
[1]توکل : *١٩، *15، 16

[1]چرکس : ۱۳
[2]جرکس (سوجی) : 110
چریك : ۳۸
جغان ← چوغان
چغتای [چغاتای، چغدای، چغادای، جغدی]
خان : *۱۰، *۱۲، *۱۳، *۱٤، *۵۸، *٦۵،
۱٤۰، 7، *9، 10، 28، 31، 41، 111، ←
قزان، [2]یسون‌منکه، ← چغتای II
چقماق : ۲۵۵
چکا [چکه، چگه Z] تواجی : ۱۲٤، 98
جلارتای : 44
[1]جلال (بهادر) (پسر حمید) — امیر : ۱۱٤،
۱۱۵، *۱۲۲، ۱۳٤، ۱۳۹، *۱٤۰، ۱٤۲،
72، 74، 96، 104، 105، 110 (= (پسر
حمید ←)
[2]جلال (باورجی) : ۲۵۵، 110
[3]جلال الدین — شاه : ۱۰۹
[4]جلال الدین ← ملکشاه
[5]جلال الدین ←[2]لطف الله
[6]جلال (الدین) (الاسلام [اسلام]) — امیر :
۱۷۳، ۱۷۵، ۲۰۷، ۲۵۵، 160، *161،
165، *171، *172، 175، 185
[7]جلال الدین (برلاس) — امیر : ۲۳، ۲۵
[8]جلال الدین بهادر : ۷۹
[9]جلال الدین سلطان پسر توقتمیش خان : 118
[10]جلال الدین سمرقندی — قاضی : 170
[11]جلال الدین (فراهی) — شاه : ۹۱
[12]جلال الدین محمود شهاب — خواجه : 172
[13]جلال الدین کشی — مولانا : ٦۵، *32
[14]جلال الدین (منکبرنی) (ملکشاه ?sic)
سلطان [خوارزم‌شاه] : ۱٤، ۱۷۷، 5
جلایر — ایل : ٤۱، 12، 17، 30، ←[5]بهرام،
تیزکچی، — جلایری : ۱۵، ←[7]بایزید
جلبانملك ← چولپان‌ملك
جمال الدین فیروزکوهی ؛ 110
جمرادی : ۲٦
[1]جمشید [جم] : ۱۱۸، 5، *91، 188
[2]جمشید ←[9]شمس الدین
[3]جمشید قارن : 66

[3]تیمور پسر بوبکان : ۲۵
[4]تیمور ← شیخ تیمور
[5]تیمور علی پسر بهلول (مزید برلاس) : 128
تیموربوقا : 73
[1]تیمورتاش : *۲۲٤، ۲۲۷، *۲۲۸، *155
[2]تیمورتاش : ۲۵٦
[1]تیمورخواجه اوغلان : ۲۱، ۲۲، ۲۸، *۳۰
[2]تیمورخواجه بهادر (بن آقبوغا) : ۱۳۰،
۱۳۳، ۱۵۳، ۱٦٦، *92، 128
تیمورشاه (پسر یوسون‌تیمور) — خان : ۱۳، ۱۵
تیمورقتلغ [تیمورقوتلوغ، تیمورقتلوغ، تیمورقوتلغ،
تمورقتلغ، تمورقوتلوغ] (اوغلان، خان) : ۱۳،
۱۰۷، *۱۱۳، *۱۲۵، ۱۷۱، ۱۷۲،
۲۱۳، 67، 70، *139
(تومقان) [1]تیمورملك [تمورملك] اوغلان،
پادشاه : ۱۳، ۷٦، *۷۷، ۷۸، 42، *43
[2]تیمورملك — امیرزاده : ۱۰٤ (←[2]نورملك)
[3]تیمورملك : ۲۵۰
تیموکا [تموکا، تیموکه] : ۲۱، *۲۳، *۲٤، *17،
← امیرکه

ثوری(?) : 5

چاکو — امیر : ۱۷، ۲۳، ۲٤، ۲۵، ۲٦، ۲۸،
۳۲، ۳۵، ۳٦، *۳۸، *٤۰، *٤۲، ٤۳،
٤٤، ۵٦، ۵۷، *٦۳، ۹۱، *30، *50، ←
[2]جهانشاه
جان‌تایزی : 5، ← خان‌تایزی
جاندار ←[8]حسن
[1]جانی‌بیك [جانیبك، جان‌بیك] خان : ۱۳، 43
[2]جانی‌بیك : *۲۱۵
[3]جانی‌بیك : ۲۵۵
جاورچی : *۳۰، ۳۵، 23
پسر جاورچی : ۵۵
جاونی قربانی — اولوس : 46، 48، *49، 76،
← [9]حاجی بیك، [22]علی بیك، [2]یونس
جبرئیل [جبریل] : ۲٦، *۲٤۷، 184
جرجیس : ۱٤۵
جرغاتو [جورغاتو] : ٦۷

جورجری ← [8]شیخ علی
جورغاتو ← جرغاتو
جوشکاب (اغول) : *181
چوغام ← چوغان
چوغان [جغان، چوغام] — امیر : ۱۸، 14
جوکار ← (پسر) [10]حسین جوکار
چولپان‌ملك [جولبانملك، جلبان‌ملك] خانیم — آغا : ۱۱۷، ۱۲۹، ۱٤٦، 93
جونکی [جُونکی Z] — امیر : *٦۱، *28
جوها : 195
جیپو : 18 (← جنپو)

حاتم (طیّ) : *۲۹۵، *91
حاج (مشهدی) — امیر : *85، 89
[1]حاجی — امیر : 26
[2]حاجی ← پیر حاجی
[3]حاجی ← شیخ حاجی
[4]حاجی ابدار : 127
[5]حاجی بیا [بابا Z] : ۲۵۵
[6]حاجی (برلاس) — امیر : *۱۵، ۱٦، *۱۷، *۱۸، *11، *12، *13، *14
[7]حاجی بیك — امیر : ۱۰۵
[8]حاجی (بیك) (ارکنوتی [ایرکانوت]) : ۱۵، ۲۵، ۲۹، ٤۹، *۵۲، ٦۹، 12، ← اینکرجاق
[9]حاجی بیك (جاونی قربانی) : ۱۱٤، 71، *75، 76، *78، *79، 85، *86، *87، *88، *89
[10]حاجی خدایداد : 111
[11]حاجی سیف الدین ←[1]سیف الدین
[12](حاجی) شرف (الدین) : ۱۵۲، 116
[13]حاجی محمّد : *۲۰
[14]حاجی محمودشاه (بن تایبوقا یساووری) — امیر : ۱٦، ۳۵، ۹٦، ۱۲۹، ۱۳٦، 12
[15]حاجی مسافر : *168
[16]حاجی ملك آقا : 157
[17]حاجی منك‌قتلغ ← منك‌قتلغ
حاجی‌خواجه (پسر توزك) : ۸۸، *۹۵، 47
حافظ ابرو : 50، 107، 163، 176، 180، 181، 185، ← بنده، کمترین، کمینه، مؤلّف III
حبیب عودی : 152

جنبو [جَنْبُو Z] : ۲٦، 18
جنکشی پسر ایبوکن : ۱۳ ← کوشك جنکشی II
چنکیز [جنکز] خان : ۱۰، *۱۲، *۱٤، ۵۸، ۱۷٤، ۱۷۷، *۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲٤، 5، *7، 28، 32، 154، ← اوزبیك، ارپه، قزان، — چنکیزخانی : 13، 187، 191
[1]جنید : ۲۷
[2]جنید : ۱۱۰
[3]جنید : ۲۵۵
[4]جنید ← [27]محمّد
[5]جنید ترکمان : ۱٤٦
[6]جنید کازرونی — شیخ الاسلام : 130
[1]جهانشاه : ٤۱، *٤۷
[2]جهانشاه (بهادر) (بن چاکو) — امیر(زاده) : ۸٤، *۹٤، ۱۰۰، ۱۰۳، *۱۱۰، *۱۱۵، ۱۱٦، ۱۱۷، ۱۲٤، ۱۲۹، ۱۳٦، ۱٤٤، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵٦، ۱۵۷، ۱٦۰، ۱٦۱، ۱٦۲، ۱٦٤، ۱٦٦، ۱۷۱، ۱۸۵، ۱۸٦، ۱۸۷، ۱۸۹، *۱۹۰، ۱۹۵، *۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۷، ۲۰۹، *۲۱٦، ۲۲۷، ۲۳۸، ۲٤۵، *۲٤٦، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۵، ۲۵۷، ۲٦۱، *۲٦٤، 57، *68، *69، *73، 75، 119، 123، 125، 145، 146، 163، 170، 171، 173، 179
[3]جهانشاه ← قیشلاق جهانشاه II
جهانگیر (بهادر) — امیرزاده : *٤٤، ٤۷، ۵۵، ٦۷، *٦۹، ۷۰، *۷۱، ۷۲، ۷۳، ۱٤۵، *35، 36، 37، *40، ←[4]پیر محمّد
[1]جهانملك [جهان‌ملك] پسر [6]حسین : *۵۳، ۵٤
[2]جهانملك (پسر ملکت) : ۱۹٦، ۲۵۵، 110، 151
[1]چوپان — امیر : *٤۳
[2]چوپان سربدار : ۵۷
[3]چوپان ← کوشك چوپان II
چوبین ← دز چوبین II
چوچی [چوجی، جوجی] : ۱۲، *۱۳، 206، ← اوزبیك
چودرقزاق [چوترقزاق، جوتورقزاق 卄] — ایل : ۱٦٤، 123

[14]حسین (؟) ← [11]حسن
([15]حسین) — الحسینی ← سلطان احمد
حصن (؟) ← [11]حسن
[1]حمزه (؟) : 110
[2]حمزه (؟) : 110
[3]حمزه — امیر : 110
[4]حمزه اپاردی : 110
[5]حمزه ابو عماره : ۷
[6]حمزهٔ تغای‌بوغا برلاس : ۱۷۱، ۱۸۵
حمید — امیر : *۱۸، *۲۶، *۲۷، ۱۴۰، 14، ← [1]جلال
پسر حمید : ۱۲۱، = [1]جلال ←
[1]حیدر : 91 (= [1]علی ←)
[2]حیدر : ۲۳، *19

خاصگی — امیر : 155
خان‌تایزی پسر تولك : ۱۳، 5، = یولك‌تو ←
[1]خانزاده تغدی (؟) بیك : 92
[2]خانزاده ← [2]خواندزاده
[3]خانزاده ← [3]خواندزاده
خانیکه (؟) : 40
خاوندشاه ← سلطان احمد
خدابنده = [28]محمّد
خداوندزاده شمس الدین سیّد ← [7]شمس الدین
[1]خدایداد [خدای‌داد، خداداد] (بن حسین، حسینی) بهادر : ۹۲، ۹۶، ۱۰۷، ۱۱۵، ۱۲۳، ۱۶۶، 35، 74، 97، 128، 129، 156، 158، 169
[2]خدایداد (مغول) : *39، 157*
[3]خدایداد ← [10]حاجی
خردك [خوردك] بخاری — مولانا : ۳۲، 21
خرّم : 45
خسرو : ۸۳
[1]خضر : ۲۶۳
[2]خضر بیك : ۲۷۲
[3]خضر خان : ۱۳
[4]خضر خزاندار : ۳۷
[5]خضر (یساوری) — امیر : ۱۵، *۱۶، *۱۷، ۶۴، ۶۵، 12، *13، *14، *31، 40

حبی خواجه [حبّی خواجه] (پسر شیخ علی بهادر) : *101
حسام الدین ← [2]ابراهیم شاه
[1]حسن (بن علی) : ۷
[2]حسن : ۲۵۵
[3]حسن : 177 (← [3]حسین)
[4]حسن ← شیخ حسن
[5]حسن اختیار الدین — امیر : *62
[6]حسن پاشا : ۲۵۶
[7]حسن (تکریتی) : *۱۴۲، ۱۴۳، 109
[8]حسن جاندار : 166، *167، *168
[9]حسن جغداول : *168
[10]حسن (مازندرانی) — مولانا : *89
[11]حسن [حسین، حصن] (؟) — ایل : ۱۴۶، 112

[1]حسین (بن علی) : ۷، ← مشهد حسین II
[2]حسین : ۲۵۵
[3]حسین (؟) : ۲۵۵ (← [3]حسن)
[4]حسین : 165
[5]حسین ← سلطان حسین
[6]حسین — امیر : ۱۵، *۱۶، ۱۷، *۱۸، *۱۹، *۲۰، *۲۱، *۲۲، *۲۳، *۲۴، *۲۵، *۲۶، *۲۷، *۲۸، *۲۹، *۳۰، *۳۱، *۳۲، *۳۳، *۳۴، *۳۵، *۳۶، *۳۷، *۴۱، *۴۲، ۴۵، *۴۶، *۴۷، *۴۸، *۴۹، *۵۰، *۵۱، *۵۲، *۵۳، *۵۴، *۵۵، *۵۶، *۵۷، ۵۸، *۵۹، ۶۱، ۶۲، 12، *13، *14، *15، *16، *17، *18، *19، *21، *22، *23، 24، *25، *26، *27، ← تورانشاه، ← [1]جهانملك
[7]حسین — امیر : ۱۷۳
[8]حسین (بیك) — امیر : *۳۸، ۳۹، ۴۵، ۵۶، *۵۷، *۶۹، ← [1]خدایداد، — حسینی ← [1]خدایداد
[9]حسین (کرت) — ملك : ۴۳، *16، *17، *26، *50
پسر [10]حسین جوکار : 66
[11]حسین سعد ← پیر حسین سعد
[12]حسین صوفی : ۳۳، *۶۵، *۶۶، *۶۷، 31، 32، *33، 34
[13]حسین ملك (قوچی [قاوچین]) : ۱۷۳، ۲۰۵، 118

[5]خواجه علی مؤیّد (سبزواری) : *۸۵، *۹۹، 46*
خواجه لاق ← لاق
[1]خواجه محمّد : ۱۸۱
[2]خواجه محمّد : 177
خواجه محمود شهاب : ۱۸۱
خواجه مسعود (سبزواری) (سربدار [سربدال]) : ۱۳۱، ۱۴۵، ۲۴۰، *90، 111، 118، 149
[1]خواجه یوسف : ۶۲، *۱۱۰، *69
[2]خواجه یوسف : 32، ← [2]یوسف‌شاه خواجه
[1]خواندزاده [خانزاده] (ترمدی) : ۶۳، *۶۴، *29، *31، 34
[2]خواندزاده [خانزاده] (حرم امیرزاده جهانگیر) : ۶۷، *۶۸، ۱۳۶ (?)، ۱۶۸، ۲۷۶، 40، 100
[3]خواندزاده [خانزاده] (بنت شکربیك) — خانیم (حرم امیرزاده امیرانشاه) : *۹۵، ۱۳۶ (?)، ۱۳۸، 79، 83، 89، 90، 92، *148، *149
خوردك ← خردك

دابان ← تابان
دادملك (برلاس) (بهادر) : ۱۰۹، 158
دارا : ۶۰
دانشمند — امیر : 24
دانشمندچه (پسر هندو بن بور(?) خان بن ملك بن اوکتای) : ۱۳، ۱۴، 7، *9، 10، 27
[1]داود ← زره III
[2]داود — امیر : ۲۷، ۳۸، ۳۹، *۴۰، ۴۵، ۵۶، ۶۸، ۶۹، 35
[3]داود ← شیخ داود
[4]داود بالی : ۲۵۶
[5]داود صوفی : ۱۵۹
داودخواجه : ۳۰
دبیر(?) : 138
درّ سلطان آغا : ۱۲۹
[1]درویش — امیر : 110
[2]درویش محمّد ← [32]محمّد
درویش‌بوکا [درویش‌بوکه] : ۳۹
درویشك (یرغوچی) : ۳۹

خضرخواجه (اوغلان) — (امیر) : ۱۱۶، *۱۶۹، ۱۷۱، ۲۱۳، 39، *74، 75، *139، 156، 169
خضرشاه — امیر : 157
خطای بهادر : ۴۳، ۵۰، ۵۱، ۵۷، ۶۳، *۶۴، ۶۷، *۷۱، ۷۲، ۷۴، *۷۶، 30، 33، 36، *38، *39، 40
خقن(?) — امیر : ۱۵۳
[1]خلیل : ۲۵۶
[2]خلیل ← صوفی خلیل
[3]خلیل — امیر : ۴۳، ۵۵، ۵۷، 24، 26
[4]خلیل سلطان بهادر (بن امیرانشاه) — شهزاده، امیرزاده : ۹۵، ۱۷۶، ۱۸۲، ۱۸۵، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۲۰۰، ۲۰۳، ۲۱۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۵، ۲۵۷، ۲۶۱، *54، 60، 136، 173
[5]خلیل یساول : ۸۴، 85، 90
خمارشاه برلاس : 45
[1]خماری (اناق [اینـاغ]) — امیر : ۹۶، 49، 54، *75، 84
[2]خماری یساول : ۶۶، ۱۲۰، ۱۳۳، *78
خمشا : ۲۱۳، *۲۱۴
[1]خواجه ← حاجی‌خواجه
[2]خواجه (?) : 177
خواجهٔ جهان ← حوض خواجهٔ جهان II
خواجه راستی : ۱۳۴، 104، 105، 110
خواجه رزماز ← رزماز
خواجه رضی : *64
خواجه شاهین : ۱۵۵
[1]خواجه شیخ : ۱۱۳
[2]خواجه شیخ ← حمّام خواجه شیخ III
[3]خواجه شیخ ساوهٔ : 159
[1]خواجه شیخ‌زاده : ۶۷، 33
[2]خواخه شیخ‌زاده ← دروازهٔ خواجه شیخ‌زاده III
[1]خواجه علی : ۱۱۰ (= [1](پیر) علی تاز(?) ←)
[2]خواجه علی : ۲۵۵
[3]خواجه علی(?) : ۲۵۵
[4]خواجه علی اپاردی : 110

راستی ← خواجه راستی
رتن : *۲۰۱
رزماز — خواجه ← مزار خواجه رزماز II
[1]رستم (دستان) : ۱۷، ۲۶، ۱۶۳، ۲۵۱، 84، 63، 190 ← بند رستم II
[2]رستم ((بن) تغای‌بوغا) (ی برلاس) — امیرزاده : ۱۴۴، ۱۷۷، *۱۹۴، ۲۳۹، ۲۴۱، ۲۶۱
[3]رستم (بهادر) (بن عمر شیخ بهادر) — امیرزاده : ۱۶۰، ۱۶۵، ۱۶۸، ۱۷۱، ۱۷۲، *۱۸۵، ۱۸۹، ۱۹۰، ۲۰۴، ۲۰۷، *۲۲۸، ۲۳۴، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۵۱، ۲۵۵، ۲۵۷، ۲۶۳، 99، 125، 138، 140، 145، 165، *166، *167، 168، 184
رضا کیا — سیّد : ۲۹۴
رضی ← خواجه رضی
رضی الدین (پسر قوام الدین) — سیّد : ۹۷، ۱۲۷، *100، *101
رقیه خانیکه (حرم امیرزاده جهانگیر) : ۴۷، 40
(رکنی) ← مدرسهٔ رکنیّه III
رمضان‌خواجه [رمضانخواخه] : ۹۴، ۱۰۰
ری‌ملك [رای‌ملك AS'] : 177

زال : ۲۵۱، (← آب زال II)
زبیده : ۲۱۱
زنده‌حشم [زنده‌چشم L] : ۱۸، *۲۷، ۲۸، *۵۵، ۵۸، *۶۲، *۶۳، ۶۴، ۶۵، 12، 14، *29، 30، *31
زهرا ← فاطمه
زیرك — امیر : ۱۵۶، 177، ← [4]عثمان
زین الدین (معتمد) : *۲۰۴
زین العابدین (پسر شاه شجاع) : ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۳۲، 58، 62

[1]ساتقین بزرگ : ۷۶
[2]ساتقین کوچك : ۷۶
سارق علی اویرات : 112
سارو عادل ←[4]عادل

دزك ← دیزك
[1]دلشاد خاتون : 207
[2]دلشاد آغا : ۲۰، 16
[3]دلشاد آغا : *۷۰، ۹۰
[4]دلشاد آغا : ۱۴۶
دمشقخواجه — امیر : 207
دوا (چیچان) — خان : ۱۳، ۱۴، 12، ← ایسن‌بوغا، ایلچکدای، ترمشیرین، دوره‌تیمور، [1]کپك، کونچك
دوراول [دراول] : ۴۶ (= شیراول؟ ←)
دورتیمور : 5
دورچی ← کابل
دورکا [دوراکا، دوراکه، دروکه، دورکه، دوکا، دوکه] : ۳۹، ۴۳، ۴۴، ۴۵، 24
دوره‌تیمور پسر دوا — خان : ۱۳
دوقوزتیمور قاآن : ۱۳
دوکا، دوکه ← دورکا
دولارجی : 5
دولان جاون — ایل : ۲۳
[1]دولت‌تیمور : ۱۸۱، ۲۰۵، ۲۳۷، ۲۵۱، ۲۵۵، ۲۶۱
[2]دولت‌تیمور : ۲۵۵
[1]دولتخواجه : *130
[2]دولتخواجه : ۲۵۵
[3]دولتخواجه ارلات : 110
[4]دولتخواجه اناق : 148
[1]دولتشاه (بخشی) بهادر : ۲۶، ۳۲، ۴۰، ۵۶
[2]دولتشاه (جیباجی) : ۱۱۳، 57، 110
[3]دولتشاه تات [طات] *۱۷۴، 138 (=[2]دولتشاه ؟)
دولجین : ۱۸۲، *۱۸۳
دولدای (بهادر) — امیر : 75، *78، *84، 85، 170
دومسا ← تومسا
دونغوز ← تونغوز
دیزك [دزك] : ۱۰۴، 61
دیوراج — ملك : ۲۰۳

رابعه : ۲۱۱

سلدوز ← سولدوز
[1]سلطان : ۸۳
[2]سلطان : 155
[1]سلطان ابراهیم (بن تیمور) : 53، 54
[2]سلطان ابراهیم (بن شاهرخ) : ۱۵۷
سلطان ابو اسحق : 62
[1]سلطان احمد (جلایری) : *۹۷، *۹۹، ۱۳۸، *۱۳۹، ۲۳۹، *۲۴۵، ۲۴۶، *۲۹۳، 54، *55، *56، *58، *107، *108، *117، *118، *147، *149، *150، *151، *154، *155، *156، 164، *165، *166، 170، 173، *174، ← [4]آق‌بوغا، سلطان طاهر، معتصم، نور الورد
پسر [1]سلطان احمد : ۲۱۴، ۲۱۶
[2]سلطان احمد عماد الدین : *62
[3]سلطان احمد (کرمان) : 92 (= [2]سلطان احمد ؟)
سلطان اویس : *58 ← [3]شیخ حسن
سلطان برلاس : ۲۵۵
[1]سلطان حسین : *58
[2]سلطان حسین (بهادر) — امیرزاده : ۱۶۶، ۱۷۱، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۹، ۱۹۰، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۳۰، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۵، ۲۵۷، ۲۶۱، ۲۶۳، *۲۷۰، ۲۷۵، 46، 128، 163، 170، 171، 173
(سلطان) طاهر (بن [1]سلطان احمد) : *148، 153، 165 (= پسر [1]سلطان احمد ←)
سلطان علی ارزینی : ۱۴۶
سلطان محمّد بایقرا : 113
سلطان محمود قتلانی : 63
سلطان‌بخت [سلطانبخت] آغا، بیکم : ۱۲۶، 113، 182
[1]سلطانشاه پسر [1]ابراهیمشاه : ۱۳۰
[2]سلطانشاه : 97، ← [13]احمد، [10]محمّد
سلم : 91
سلیم قطب الدین : ۲۵۵
[1]سلیمان : ۲۲۹، ← تخت سلیمان II
[2]سلیمان — امیر : ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۳۵، 23
[3]سلیمان خان : ۱۳
ساری قولانچی [سارق قولانچی Z] : ۲۰، 16
ساری‌بوغا [ساریبوغا، ساری‌بوقا، ساریبوقا، ساری‌بوقه] — امیر : ۲۸، *۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۵، ۴۹، ۶۷، *۷۱، ۹۲، ۱۳۷، 27، *36، 37، *39، 107، 156، ← [2]بیردی‌بیك
ساریق : ۲۵
ساسان — ملوك : 189
ساسی توقای (؟) : 5
ساسی نقای : ۱۳
ساکی — حشم : 166
سالبری ← سلبری
سالوچی : ۱۱۶، 74
سالون (؟) [سارون ؟] : ۱۸۶
سبکتگین : ۲۸۳، ← [11]محمود
سته : ۲۶۹
سدون ← سودون
سراج : ۹۲
[1]سرای پسر قلندر — نوکر : ۱۹۴
[2]سرای : ۲۵۵
سرای‌خواجه : ۲۵۵
سرای‌ملك آغا — خانیم : ۹۵، ۱۰۲، ۱۲۶، ۱۲۹، *۱۳۶، ۱۵۰، ۱۵۲، ۱۵۵، *۱۵۷، ۱۶۶، ۱۷۱، ۲۰۹، ۲۴۹، ۲۷۶، 9، 54، 136، 139
سربداران ← سربدار III
سرگیز : 148، 163، *164
سروجه : ۲۵۶، 177
[1]سعادت : ۱۳۲
[2]سعادت : ۲۵۰
سعد ← شیخ سعد
سعد الله شطرنجی : 84
سعد الدین ← [2]مسعود سمنانی
سعید برلاس ـ امیر : 149، 167، 168
سفونج ← سونج
سفونجك ← سونجك
سکندر ← اسکندر
سلبری [سلپری، سالبری] ← تای‌خواجه
سلجوق — سلاطین : 189 — سلجوقی ← [4]علاؤ الدین

سیّد خواجه (بن شیخ علی بهادر) : ۱۴۰، ۱۴۲، ۱۸۷، ۱۹۵، ۲۱۶، *۲۶۳، ۲۵۵، 111، 116، *151، 163، 171

سید شمس الدین ← خداوندزاده

سیّد علی — [14]علی

سیدی علی ← [34]علی

[1]سیف الدین (حاجی) — امیر : ۲۲، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۳۲، *۳۸، *۳۹، *۴۰، ۴۲، ۴۵، ۵۰، ۵۶، ۶۵، ۸۰، *۸۲، ۹۱، ۹۲، ۹۹، ۱۰۳، *۱۱۳، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۶، *۱۵۶، ۱۵۷، *۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۸۶، 15، 31، 56، 66، 70، 89، 99، 119، 120، 156، 169، 170

[2]سیف الدین تاجیك (قلتاش) : ۱۳۰

[3]سیف الدین تونی — خواجه : 171

سیفل (قندهاری) : ۱۱۰، 69، 92

سیه (؟) : 180

سیورغاتمیش [سیورغتمیش، سیورغتمش] اوغلان، خان : *۱۴، *۳۸، *۵۷، ۵۸، ۶۱، ۶۷، ۱۱۰، ۱۱۱، 33، 34، 47، *69 ← [8]محمود

سیونجك ← سونجك

سیون منکه : 5

شادی بیك : ۱۳

شامیل (؟) ← II

شانکوم [شنکوم] نویان : ۲۵، ۲۸، 177، ← [7]پیر محمّد

شاه اسکندر ← [5]اسکندر شاه

شاه [پادشاه] بوران (؟) : 177

شاه توران : ۲۵۵

شاه تیمور : 6 (= تیمورشاه ←)

شاه جلال الدین ← [3]جلال الدین

شاه شجاع : ۸۹، ۹۵، ۱۰۴، ۱۳۲، 54، *58، 62، 85، 91، ← [1]اویس، زین العابدین

شاه علی فراهی : *140، *145

شاه منصور : *۱۰۵، ۱۳۱، *۱۳۲، ۱۳۳، *۱۳۴، *104، *105، 106 — (شاه) منصوری : *105، 113

[4]سلیمان اتابك : 58

[5]سلیمان صوفی : ۱۰۸، 67

[6]سلیمان (چلبی) (پسر بیلدروم) : ۲۵۵، ۲۶۲، ۲۶۴، 181

سلیمانشاه [سلیمانشاه] (بهادر) — امیر(زاده) : ۴۴، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۱۶، ۱۲۳، *۱۷۶، ۱۷۸، ۱۸۲، ۱۸۳، *۱۸۵، ۱۸۷، ۱۸۹، ۱۹۰، *۱۹۵، ۱۹۸، ۱۹۹، *۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۷، ۲۲۰، *۲۲۸، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۵، ۲۵۰، ۲۵۳، ۲۵۵، ۲۵۷، ۲۶۱، ۲۶۳، ۲۷۰، ۲۷۵، 63، 66، 74، 141، 144، 145، 151، 152، 163، 164، 165، 171، 173، 183

[1]سنجر : ۲۵۵

([2]سنجر) — سنجری ← [3]مبارکشاه

سنقور (؟) : ۱۲۹

سنکقان ← ارپه

سودون [سدون] : ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۷، *۲۲۸

سورغاتو ← بویان قولی

سوسه ← ارپه

سوقار جرغاتو : 33

سولدوز [سلدوز، سولدوس]، سلدوزان : ۱۷، ۵۷، *۱۲۴، 12، *98، ← [1]بیان — سولدوزی ← [1]اولجای بوغا

سول قول (؟) : 43

سونج [سفونج] : ۲۲

سونج تیمور : ۱۷۴، 138

سونج قتلغ آقا : 37، 44، 45

سونجك [سونچك، سوینجك، سوینچاك، سیونجك، سفونجك] (بهادر) : ۸۳، ۹۵، ۱۰۸، ۱۱۳، ۱۲۱، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۷۱، ۱۷۳، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۲۲۸، ۲۳۴، ۲۳۹، ۲۵۵، ۲۷۰، 67، 110، *127، 128، 129، *130، 166

سونقور : ۱۱۵، 73

سیاه پوشان — جماعت : 136، 137

سیاوش : 155

[1]سیّد [سیدی] احمد : 148، 163، *164، 165

[2]سید احمد ← [12]احمد

[4]شمس الدين الجزرى — مولانا : *202
[5]شمس الدين الماليغى : ١٥٨، ٢٥٥، 175
[6]شمس (الدين) اوج‌قرا : 67، 110
[7]شمس الدين سيّد خداوندزاده : ١٩٣
[8]شمس (الدين) (عبّاس) — امير، (بيك) : *٢٨، ٣٠، ٤٩، ٧٠، ٩٢، ٩٤، ١٠٨، ١١٦، ١٢٩، ١٣٦، ١٤٤، 19، 35، 74، 107، 156، 158، *169، 170، 177
[9]شمس الدين على (بن جمشيد) — امير : 110
[10]شمس الدين كازرونى — استاد : 203
شمع جهان اغلان : 157
شمعون : ٥٨
شنكول [شنكل] : ١١٣
شنكوم ← شانكوم
[1]شهاب ← خواجه محمود
[2]شهاب الدين ← [7]عبد الله
[3]شهاب الدين ← [8]عمر
[4]شهاب الدين ← [3]مبارك
شهريار : 177
[1]شهسوار : ٢٥٥
[2]شهسوار عراقى : 110
شوريده : ١٠٢
شوقل [شَوْقال] (مجوسى) : ١٦٥، *124، (= شمخال ←)
[1]شيخ : ١٤٩، ١٥٠
[2]شيخ — (امير) : *٩١
[3]شيخ ← خواجه شيخ
[1]شيخ ابراهيم (دربندى) : ١٠١، *١٦٥، ٢١٣، ٢٧٩، ٢٩٢، 125، 146، 147، *153، 184
[2]شيخ ابراهيم لك ← [8]ابراهيم يحيى
شيخ ابو (ال)ليث (سمرقندى) : ٦٤، *31
شيخ احمدخواجه ← احمدخواجه
شيخ ارسلان (يرغوچى) — امير : ١٤٠، ١٧١، *١٧٣، ١٨٥، ١٨٦، 110، 166
شيخ اصلان [اسلان] : ٢٥٥
شيخ براق منصورى ← شروان
شيخ تيمور بهادر (پسر آقتيمور) : ١٠٧، ١٣٣، ١٤٧، ١٤٤، 54، 67
شاه ولى ؛ ٢٥٥
شاه يحيى : ١٠٥، 62، 92
شاهرخ [شاه‌رخ] (معين الدين) بهادر — اميرزاده : ١٠٢، ١٢٦، ١٢٨، ١٢٩، ١٣٢، ١٣٣، *١٣٤، ١٣٦، ١٤١، ١٤٣، ١٥٠، ١٥١، *١٥٢، ١٥٦، ١٥٧، *١٦٧، ١٦٩، ١٨٠، ٢٠٩، ٢١٠، ٢٢٠، *٢٢٣، ٢٣٣، ٢٣٥، ٢٤٠، *٢٤١، ٢٥٥، ٢٥٧، ٢٦٦، *٢٧٠، ٢٧٥، *40، 102، 104، *105، 110، 129، 131، 139، 151، 173، 183، — شاه‌رخى : 134، 145، 149، 171، ← سلطنت‌شعار III
شاهسوار [شاه‌سوار] : ١٢٩
شاشاهان ← [2]ابو الفتح
[1]شاهملك [شاه‌ملك] (برلاس Z) : ١٠٣
[2]شاهملك (بهادر) — امير(زاده) : *١٧٣، ١٧٥، ١٧٩، ١٨١، ١٨٥، *١٨٦، ١٨٩، ١٩٠، ١٩١، ١٩٣، ١٩٤، *١٩٧، ١٩٩، ٢٠٠، ٢٠٧، ٢٣٤، ٢٣٥، ٢٣٦، ٢٤٠، ٢٤١، ٢٥٠، ٢٥٥، ٢٦٧، ٢٧٠، *٢٨١، ٢٨٣، ٢٨٤، 111، 138، 140، 144، *171
[3]شاهملك ترخان : ١١٦، 74 (=[2]شاهملك ؟)
[4]شاهملك : ١٢٢، ١٢٣
[5]شاهملك (ايناغ Z) : ١٤٢، 109
[1]شاهين : 155
[2]شاهين : ٢٥٦
[3]شاهين ← خواجه شاهين
شجاع ← شاه شجاع
شدّاد عاد : ١٠٤
شرامان ← نيكبى
[1]شرف ← [12]حاجى شرف (الدين)
[2]شرف الدين ← [32]على
شروان (بن شيخ براق منصورى) — امير : *149، *150
شكربيك خانيم : ١٣٨، ← [3]خواندزاده
شمخال : 119 (= شوقل ←)
[1]شمس اردوشاه : ١٧٤، 138
[2]شمس الدين : 165
[3]شمس الدين ← [40]محمّد كاخكى

شیخ میکاییل : ۱۳۰
[1]شیخ نور الدین بهادر— امیر(زاده) : ۱۵۷، ۱۵۹، ۱۷۱، ۱۷۲، *۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۹، *۱۹۰، ۱۹۵، *۲۰۰، *۲۰۲، ۲۰۵، ۲۰۷، ۲۱۷، ۲۳۴، ۲۳۵، *۲۳۶، ۲۴۰، *۲۴۱، ۲۵۰، *۲۵۱، *۲۵۳، ۲۵۵، ۲۶۲، ۲۶۷، ۲۷۰، *۲۸۰، ۲۸۴، 136، 138، 139، 140، 178، 179، 181
[2]شیخ نور الدین : ۱۸۱
شیخ یحیی : *۹۱
شیخ یساول : 158
شیخ‌زاده ← خواجه شیخ زاده
شیخه [شیخو] (کوکر(ی)) — ملك : ۱۹۷، ۲۰۳، ۲۰۵، ۲۰۶، 143، 144، 145
شیخو(?) : ۲۰۳
شیراغول : *۵۲ (= شیراول ? ←)
شیرامون : 5
شیرامیجم [شیرام ایچم، شیرامچیم، شیرم ایجم] : ۲۸، *19
شیراول [شیرااول] : 25، 26 (= دوراول ? ←) (← شیراغول)
شیربهرام : ۲۲، ۲۳، *۲۴، ۲۵، ۲۷، *۲۸، ۳۴، *۳۵، ۳۶، *۳۷، 18، ← [43]محمّد میرکا
شیرزاد بن اوج‌قرا : 110
شیره‌گیلان — ایل : 124
شیرین ← آب شیرین II
شیرین‌بیك آغا : ۵۵، 37

صابی : 3
صالح — سلطان : ۱۵۰
صاین خان : ۱۳
صاین‌تیمور : *۱۲۱، ۱۳۳، ۱۷۴، ۲۰۲، 138
[1]صدر : 130
[2]صدر ← [2]لطف الله
[1]صدّیق : *۲۲
[2]صدّیق تابان : 158

شیخ حاجی : ۱۳۷
[1]شیخ حسن : ۹۹
[2]شیخ حسن : ۲۵۵، (11
[3]شیخ حسن (پسر سلطان اویس) : *58
[4]شیخ حسن قاوچین [قوچین، قوچی، سوچی]— (امیر) : *۱۷۴، 138
[1]شیخ داود : 52
[2]شیخ داود (ترکمان) : ۱۱۹، ۱۲۰
شیخ درویش اللهی (خزانجی) : 110
شیخ سعد (اجودنی) : ۱۸۱، ۱۸۳
شیخ عبدل ← [1]عبدل
[1]شیخ علی : 111
[2]شیخ علی : ۱۴۲، ۱۴۵
[3]شیخ علی (بهادر) : *۴۴، ۴۵، ۵۱، ۵۶، *۵۷، ۶۴، *۶۶، ۶۷، ۷۲، ۸۲، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۵، ۹۶، ۹۹، *۱۰۱، ۱۰۳، *۱۰۷، ۱۱۳، ۱۱۴، *۱۱۵، ۱۱۶، ۱۲۷، *۱۳۰، ۱۳۴(?)، ۱۴۴، 30، 32، 33، *38، 44، *47، *48، *49، 50، 56، 67، 70، 71، 73، ← حبی‌خواجه، سیّد خواجه
[4]شیخ علی (آمویی) : 101 (= [9]شیخ علی ?)
[5]شیخ علی ایدکو چقیر : ۱۷۴
[6]شیخ علی ایرنجین ← [27]علی‌جعفر
[7]شیخ علی بدخشانی — شاه : ۵۳
[8]شیخ علی جورجری : ۱۸
[9]شیخ علی قراکولی (?) : ۱۲۷ (= [4]شیخ علی ?)
[10]شیخ علی ملك‌زاد — خواجه : 56
[11]شیخ علی هرغویی : ۱۰۳، ۱۴۴
شیخ عمر : 143
[1]شیخ محمّد : ۲۵۵
[2]شیخ محمّد (ایکوتیمور) : ۱۳۴، ۱۷۴، *۱۷۹، ۱۸۲، ۱۸۶، ۲۰۳
[3]شیخ محمّد (بن بیان) : ۲۵، ۳۷، ۴۷، ۴۸، *۵۴، ۵۵، *۵۷، *۶۷، ۶۹، ۷۰، ۷۱، 33، 34، 35
[4]شیخ محمّد بدخشانی : 27 (← [21]محمّد بدخشانی)
[5]شیخ محمّد داروغه : 78
شیخ منوّر : *۱۸۱

(سارو) [4]عادل (آقا) : ۹۷، *55، *56، *57، *58، *59، 60، 92
[1]عادلشاه — (امیر) : ۶۹، *۷۰، *۷۱، *36، 37، *39
[2]عادلشاه (?) : 104
عایشه خاتون ← آب عایشه خاتون II
[1]عبّاس ابو الفضل : ۷، ← قثم
[2]عبّاس (بهادر) — امیر : ۲۸، ۳۰، ۳۱، ۳۵، ۳۶، *۳۸، ۳۹، ۴۲، ۴۵، ۵۰، ۵۶، ۶۴، ۷۴، ۱۰۶، ۱۰۷، *21، 30، 63، 66، 75، 112، ← [8]شمس الدین، [5]عبدالله، [9]عمر
[3]عبّاس ← [3]عثمان
عبد الرحمان : 107، ← [3]نور الدین
عبد الصمد : ۲۵۵
عبد الکریم : ۲۵۵
[1]عبد الله : ۱۸
[2]عبد الله : ۳۸، *۳۹
[3]عبد الله : ۲۵۵
[4]عبد الله ← جوی عبد الله II
[5]عبد الله (بن) عبّاس — حاجی : 75، *78، *84
[6]عبد الله پسر قزاغان — امیر : ۱۵، ۵۲، *11
[7]عبد الله (شهاب الدین) لسان : 62، 94، 161، *175
[8]عبد الله ییراو [ایراو] : ۳۵، *۳۶
عبد المؤمن : 152
عبد الوهّاب تبریزی — خواجه : 203
عبد مناف : ۷
[1]عبدل — شیخ : ۲۰۸
[2]عبدل اختاجی : ۱۳۳، 104
[3]عبدل خواجه : ۱۳۴
عبدلشاه : 35، 36
عبدیك : ۲۵۶
[1]عثمان بن عفّان : ۶، 58
[2]عثمان (اروق) عمر : 68
صفئ گبر : ۱۹۴، ۱۹۵
صوفی خلیل : ۲۵۵
ضیاؤ الدین ← [7]یوسف
طابتوق : ۲۵۵
[1]طاهر (?) : 178
(پسر) [2]طاهر (?) : ۲۵۶
[3]طاهر ← (سلطان) طاهر
[4]طاهر ساوهٔ : 110
طاوس [طاووس Z] : *۱۶۲، ۱۶۳، *120، *121
طاوق : 112
طای‌خواجه ← تای‌خواجه
طغان (طمغان ?) خان : ۱۹۱
طغانشاه : 24
[1]طغای : *۲۵۰
[2]طغای مرکان [تغای مرکن] : ۱۲۲
طغای .... ← تغای....
طغایشاه : ۴۵، ۴۶
طغرل : ۲۹۴
طغریلیچه ← اوزبیك
طغیتمور ← تغای‌تیمور
طمغان خان : 142 (← طغان)
طهرتن [طَهَرْتَنْ Z] : ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۶، ۲۱۴، *۲۱۸، ۲۱۹، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۵، ۲۵۹، *165، 170، *171، 174
طوس : 91
طوقیتمور ← تغای‌تیمور
طویبوقا ← توی‌بوغا

(ظاهر) — ظاهری : 162

عاد ← شدّاد — عادی : ۱۵۱، ۱۷۲
[1]عادل (پسر محمّد) — خان، سلطان : ۱۴، ۵۵، *26
[2]عادل : ۳۵
[3]عادل : ۲۵۵

[19]علی ارزینی : ۱٤٦
[20]علی اکبر : ۱۱۰
[21]علی پادشاه—امیر : 207
[22]علی پاشا [پادشاه] : ۲٥٦، 155
[23]علی بیك (ارغونشاه) (جاونی قربانی)—امیر : *۲۰، ۲۱، *۸۲، *۸٥، ۸٦، *۸۷، *۸۸، *۹۰، *46، *47، 48، 49، *76
[24]علی بیك : ۷٥، *۷۸، ۱۱۸، 43
[25]علی بدر (علاء الدین)—مولانا : 91، *92
[26]علی تاز← [1](پیر) علی
[27]علی جعفر بن شیخ علی ایرنجین : 207
[28]علی درویش : *۳۳، *۳٥، 110
[29]علی سدید : *47
[30]علی سرخ—امیر : ۲٤٥ (=قزل میر علی←)
[31]علی سلطان : ۱۳
[32]علی سلطان (تواچی) : ۱۷۳، *۱۷۹، ۱۸٦، ۱۹۳، ۱۹٦، ۱۹۷، *۲۰۲، ۲۳٥، ۲۳٦، ۲۳۷، ۲٤۰، ۲٤۱، ۲٥۱، ۲٥٥، ۲٥۷، ۲۷۰
[33]علی سمنانی شرف الدین—خواجه : 171
[34]علی (شکی)—سیّد [سیدی] : ۲۱۳، *148، ←[12]احمد
[35]علی (شطرنجی التبریزی)—خواجه : *202
[36]علی شمس الدین ←[9]شمس الدین علی
[37]علی قاوچین [قوچین] : ۲٥٥، 177
[38]علی مازندرانی—مولانا : 92
[39]علی مؤیّد ←[5]خواجه علی
[40]علی (یساوری) (پسر بدر الدین) : ۳٥، *٤۱، *٤۲، ٤٤، *٤٥، ٥۲، ٥٦
علیشاه : ۳۹
[1]عماد (الدین)—سیّد : 66، 88، 160
[2]عماد الدین—مولانا : ۱۲۷
[3]عماد الدین ←[2]سلطان احمد
[1]عمر بن الخطّاب : ٦
[2]عمر←پیر عمر
[3]عمر← (اروق) عمر
[4]عمر←شیخ عمر
[5]عمر بهادر : ۱۰۷، ۱۱٥، 67
[3]عثمان (عبّاس) (بهادر) : ۱۰۱، ۱۰۹ (?)، ۱۱۳، ۱۱٥، ۱۲٤، ۱۳۳، ۱۳۹، *۱٤۰، ۱٤٥، ۱٥۱، ۱٥٦، 61، 68، 74، 98، 110، 112، 117
[4]عثمان زیرك : ۲٥٥
عجب‌شیر : ۲٥٥
[1]عزّ الدین—امیر : 66
[2]عزّ الدین—ملك : ۱٤۹، ۱٥۰
[3]عزّ الدین (کرد، شیر)—ملك : ۹۸، *۱۰۳، ۱۰٤، *۱۳۰، ۱۳۱، *56، 61، 103
[4]عزّ الدین هزارگری—ملك، سیّد : ۲۲۸
عصام الدین قاضی—خواجه : 32
[1]علاء الدین ←[25]علی
[2]علاؤ الدین اناق : 105
[3]علاؤ الدین گوش‌بریده—خواجه : 56
[4]علاو الدین کیقباد سلجوقی : 159
[5]علاء الدین نایب : ۱۹۳
علف : 31
علقه : 31
[1]علی (بن ابی طالب) : *٦، ۲۳٥، 27 (=[1]حیدر، مرتضی←)
[2]علی : 177
[3]علی : ۱۷٤ (=[2]پیر علی ?←)
[4]علی : ۲٥٥
[5]علی : 165
[6]علی(?) : 138
[7]علی (بن جمشید) : 110
[8]علی—امیر : ۸۲، ۸۸
[9]علی—امیر : ۱٤٥
[10]علی (بن شرین‌بیك)—امیرزاده : *۹۲، ۹٤، *48، 136
[11]علی پسر مجد الدین کارخانهٔ—خواجه : 61
[12]علی ← خواجه علی
[13]علی ← سلطان علی
[14]علی—سیّد : ۱٥۷
[15]علی (پیراو?) : 165
[16]علی ← پیر علی
[17]علی ← شیخ علی
[18]علی اتا ← مزار علی اتا II

غایر خان [قیر بیك] : 119، 122، ← [19]محمّد
غزان ← قزان
غوری [غور؟] — امیر : ۸٤، 45، 49، 51
[1]غیاث الدین ← [33]محمّد
[2]غیاث الدین (پسر [1]کمال الدین ←) — سیّد : ۹۸، ۱۲۷، 100
[3]غیاث الدین (پیر علی کرت) — ملك : ۸۱، ۸۳، *۸٤، *37، *45، 47، *48، *49، *50، 51، 79
[4]غیاث الدین ترخان : ٦٦، ۷۷، ۱۱٦، ۱۳٤، ۱٤٤، ۱٤٥، ۱٦۹، ۱۷۱، ۱۸٥، ۱۹۰، 74، 99، 104، 105

فاطمهٔ زهرا : ۹، ۲۳٥
[1]فخر الدین : ۲٦۳
[2]فخر الدین (کرت) — ملك : 50، ← [11]محمّد، مغول
[3]فخر الدین ← [8]محمود
[1]فرج : ۲۳۹، ۲٤۰، 165، 166
[2]فرج (پسر برقوق) : ۲۱۳، ۲۷٤، *155
[1]فرّخ(؟) : 110
[2]فرّخ ← [8]ملك فرّخ
[3]فرّخ قوشجی : 110
فرزدق : 203
فرمان شیخ — امیر : 39
فرهاد : ۲۸، *۳۳
فرود : 91
فریدون : ۲٤٤، 188
فضل الله بلخی : ۱۹۱
فلك الدین ← [12]محمّد
فولاد خزانجی ← [6]پیر محمّد
فولاد(...) ← پولاد(...)
فیثاغورس : 152
[1]فیروز : ۲٥٦
[2]فیروز سیستانی : ۱۸٤
فیروز(بخت) : ۹۹
فیروز(شاه) — سلطان : ۱۸٦، ۱۸۸، *136
فیلی [فیل] — حشم : 166، 167

[6]عمر (بهادر) (پسر امیرانشاه) مظفّر الدین — امیرزاده : *۲۱۰، *۲۹۰، 1، 163، 170، 185، 186
[7]عمر بن انکی(sic) رشید(?) : 59
[8]عمر بن خواجه معین شهاب الدین : *91
[9]عمر ((پسر) عبّاس) (بهادر) : ۸۲، *۸۸، ۹٦، ۹۹، 47، *54، *55
[10]عمر بن مؤیّد — امیرزاده : 110
[11]عمر بیك : ۲٥٥
[12]عمر تابان : 153
[13]عمر شیخ (بهادر) — امیرزاده : ٥۸، *۷۲، ۷٤، ۸۰، *۱۰٦، ۱۰۷، *۱۰۹، *۱۱۳، *۱۱٤، *۱۱٥، ۱۱٦، ۱۱۷، ۱۲۳، *۱۲٤، *۱۳۰، *۱۳۱، ۱۳٤، ۱۳٥، *۱٤۷، ۱٥۳، ۲۱۳، *37، *38، *39، 40، 41، *63، *64، *65، 67، *68، *70، *72، *73، 75، 77، *98، *102، *103، 106، *113، 114، 119، 125، 126، 129، 130، 145، 146، 156، ← [4]اسکندر، [5]پیر محمّد، [3]رستم
[14]عمر ← [2]ناصر الدین
[1]عمرشاه : ۸۹
[2]عمرشاه : ۸۳ (= خمارشاه برلاس ←)
عیدخواجه (بهادر) : ۹٤ *۱۰۷، ۱۲۰، ۱٥۱، *67، 110
عیدك اختاجی : 104
[1](عیسی) — عیسوی : 184
[2]عیسی : 57
[3]عیسی — سلطان [ملك] : ۱٤٦، ۱٤۷، *۱٤۹، ۲٦۹
[4]عیسی بیك : ۲٥٦
[5]عیسی (بیك) (پسر بیلدروم) : ۲٥٥، *۲٦۹
[6]عیسی ترکمان : 71

غازان (محمود) — خان [پادشاه] : ۱۳، 5، ← کوشك غازان II
غازی قوموقلوق [غازی قوموق] — (ایل) : ۱٦٤، ۱٦٥، *123، *124
غالب ← آل غالب

قراچار (برلاسی) : ۱۰، ۱٤، ۵۸
قراجوق : 155
قراخان [قراقان] : ۱۱۳
قراغان : 5، ← قزاغان
قراکولی(؟) ← [9]شیخ علی
قرامان : ۲۵۵
قران‌بوغا : 23
قرانچی بهادر : ۷۵، *41، ← قزانچی
قرتقا ← قورتغا
قرغان : 5 ← قزاغان
قرلغ : 37
قرلوغاج [قارلوغاج، قورلوقاج] — امیر : ٦۲، ← [2]بیردی‌بیك
قزاغان [قزاغن، قزغان، قراغان، قرغان] — امیر : ۱٤، ۵۲، *6، *7، *8، *9، *10، *11، 28 — قزاغنیان : 12
قزان [غزان] (بن بیسوور بن ملك‌تیمور (ارکتیمور؟) بن توقایتمور بن قداقی سچان بن بور(ی) بن مواتوکان) — سلطان : ۱۳، ۹۵، *6، *7، *8، *9، 206
قزان‌بوغا [قزان‌بوقا] بهادر : ۳۹
[1]قزانچی : *43
[2]قزانچی : ۱۵۸
[3]قزانچی(؟) : 41 (← قزانچی)
[4]قزانچی پسر هرتوایسن(؟) : ۲۲
قزغان ← قزاغان
قزل میر علی : 112 (=[30]علیٔ سرخ ←)
قشلای [قشلی] قاآن : ۱۳، ← [1]توقته
قصیّ ← بنی قصیّ
[1]قطب الدین : ۲٦۹
[2]قطب الدین ← [2]تیمور
[3]قطب الدین — امیر : 110
[4]قطب الدین — ملك : ۹۲، ۹۳
[5]قطب الدین ← سلیم
[6]قطب الدین صدر — مولانا : 56
(اخی) [7]قطب الدین نایی — استاد : 152، *153
قطبه ترخان ← قیدبا ترخان
[1]قلندر : 165

قاپوجی قراول [قوبوجی، قوبونجی Z، قیونجی H] : ۱٦۱، 119
قارون ← جوی قارون II
قاسم : 155
قایدو ← قیدو
قبارتو : 144
قبان ← [12]محمود
قبلای ← قوبلای
قبول : 5
قتلغ‌بوغا [قتلغ‌بوقا، قتلغبوقا، قتلوغ‌بوغا] پسر اوروس خان : ۷۵
قتلغ‌ترکان [قیلق‌ترکان، قتلوغ‌ترکان، قوتلوق‌ترکان] آغا : ۲۱، ۷۰، ۸۷، ۹۰، *46
قتلغ‌تیمور [قتلوغ‌تیمور، قتلق‌تیمور، قتلقتیمور] : *۱۵، *11
قتلغ‌خواجه [قتلغخواجه] : ۱۳
قتلقشاه (بادرایی) : *167، 168
قثم العبّاس [بن عبّاس] : ۲۱۱
قداق : ۷۲، 37، *38
قداقی سچان ← قزان
قرا : *۳٦
[1]قرا احمد : ۲۵۵ (=[2]قرا احمد ؟)
[2]قرا احمد (ترکمان) : *۱۰۳، ۱۵٤ (=[2]قرا محمّد ←)، ← مصر
قرا بویانتیمور : 72
قرا خواجه : 30
قرا عثمان (ترکمان) : 147، 177، 182
قرا قویلوق — ایل : 112
قرا قوییناق — ایل : ۱٤٦
قرا کسك [قرا کیسك] : ۷٦
[1]قرا محمّد : ۱۳۳، 110
[2]قرا محمّد (ترکمان) : 60، 116 (=[2]قرا احمد ←)، ← مصر
قرا هولاکو [قرا هلاکو] : *۱۳، ۱٤، ← [1]مبارکشاه
(قرا) یوسف : ۱۵۲، *۲٤۸، *۲٤۹، ۲۵۲، ۲۵۹، ۲۹۰، *۲۹۳، *151، *155، *156، 159، 164، *165، *174

کرکیـــن (گرجـــی) : *۲۱٤، ۲۱۵، *۲۱٦، ۲۷۷، ۲۷۹، *۲۸۵، ۲۸۹، 148، *168، *183، ← صحرای کرکین II

کستندر : *183، 184

کشك قورجی — قوم : *58، ← قورجیان

کلاتیان — قبیله : ۱۷٦، 49

کلاجی [کیلاجی Z] — جماعت : ٦۱

کلان توجی [تواجی Z] : ۱۱٦، 74

کلدی‌بیك [کیلدی‌بیك] خان : ۱۳

کلك [کلیك] : ٦٦، *32

کمار ← پیر کمار

[1]کمـال الـدین (پسر قوام الدین) — سیّد : ۹۷، ۹۸، *۱۲۷، ۱۲۸، 55، *100، *101، ← [2]غیاث الدین

پسر [1]کمـــال الـــدین : ۱۲٦ = [2]غیـــاث الدین ←

[2]کمال الدین : ۱۸۳

[3]کمال الدین ← [3]اسمعیل

کمره [کُمْرَه] : 29، 30

کنچك ← کونچك

کنجه ← کونچه

کوبلاك [کُوبَلَـك Z] : ۱۱۷، 75، 177

[1]کوج تیمور پسر بیکیجك : ۲۵

[2]کوجکتیمور(؟) : 25

کوچه‌ملك : *٦٦، ۱۰۷

کوچون تیمور : ٤٦

کودا [کوتا] : *٤٤، 24

کودتیمور : 25

کوربوقا — جماعت : ۱٦۱

کورلاوت — اوماق : 14

کوزل : ۱٤٦

کوستندل گرجی : 147

کولا [کوله Z] : ۱٦۲، ۱٦۳، 120، 121

کونچك [کنچك] پسر دوا — خان : *۱۳، ۱٤

کونچه [کوناجـه، کونجه Z، کنجه] اوغلان : ۱۰۷، ۱۱۳، ۱۲٤، ۱۲۵، ۱۵۹، 67، 70

کی : ۲٤٤

کیبکجی ← کپکچی

[2]قلندر ← [1]سرای

قمرالـدین : *۵۲ *٦۹، ۷۰، ۷۱، *۷۲، *۷۳، *۷٤، *35، *37، *38، *39، *40، *41، *63، ← [2]یوسف‌خواجه

قمارتغو [قُمَارْتَغُو Z] : ۱۱٦، 74

قوام الدین — سیّـد : 55، ← رضی الـدین، [1]کمال الدین

قوبلای [قبلای] چیچان، قاآن : ۱۲، 5

قوبوجی ← قابوجی

قورتغا [قورتقا، قرتقا] — خاتون : ٦۸

قورجیان — جماعت : *58

قولنچاق [قولانجاق] بهادر : ۱۲٤، 97

قیات : ۱٤۰، ۱۷٤

قیتاغ [قیتـاغ] — ایل : ۱۰۱، ۱۵۸، ۱٦۵، 124

قیدبا [قِـطبَه Z] ترخان : *۱۱۳، *71

قیدو [قایدو] خان : ۱٤، ٦۸

قیذافه : ۱٦۷

قیصر(؟) : ٤٤، 24

قیرخان (بیك) ← غایرخان

قیونجی ← قاپوجی

کـابل پسر دورچی — سلطان، شاه : ۱٤، ۲۷

کالو ← [4]ابو بکر

کایاك [کاپاك] ← [7]بهرام

[1]کپك پسر دوا — خان، پادشـاه : ۱۳، ۱٤، ۳۰

[2]کپك ترکمان : ۲٦۳

[3]کپك مانکقوت [مانقوت] : ۷۵

کپك‌تیمـــور [کبك‌تیمـــور] : ۳۰، *۵۲، ٦٤، *30، 31

کپکچی [کیپك‌جی] یورتجی : ۷٦، 111

کرا — قبیله : ۱۳٤

کرانخواجه : *16

کرایت — قبیله : ۱۵، ۱۸

کرت — ملوك : 50، 104

کرجبیك [کرجی‌بیك H] : ۲۵۰، 176

کرشجی : ۲۵٦

[2]مبارك خان : *۱۹۷
[3]مبارك تميم (شهاب الدين) : *۱۷۷، *۱۷۸
[1]مبارکشاه پسر قرا هولاکو : ۱۳، ۱٤
[2]مبارکشاه — شیخ ← گنبد شیخ مبارکشاه II
[3]مبارکشاه سنجری : ۲۱، ۳۷، ٤٤، 16
[4]مبارکشاه مکریت : ۷۰
[5]مبارکشاه یرداغولی (? بردالیغی ?) : ۹٤
مبشّر بهادر — (امیر) : *۳۸، *٦٦، ۷٦، ۸۲، ۸۳ *۸۸، ۹٤، ۹۵، ۱۰۲، ۱۱٦، *۱۲۱، ۱۳۰، ۱۳٤، ۱٤٤، ۱٦۵، ۱۷۳، ۱۸۵، ۱۸۷، ۱۹٦، ۲۰۳، ۲۵۵، 42، 47، 74، 96، 105، *124، 177، 178
مجد الدين ← [11]علی
محبوب : 155
محرم : 104
[1]محمّد : ۵، ۱۰، ۲۸٤، ۲۸۹، 5، 186، 204، =[1]احمد ←، [1]مصطفی ←، ← حضرت رسالت، رسول، نبی III — محمّدی : ۹، ۱۰۰، ۱۷۰، ۲۱۳، ۲٦۰، ۲۷۷، ۲۷۹، ۲۸۳، ۲۸٤، 29، 184، *192
[2]محمّد : ۱٤ (=[9]محمّد ?)، ← [1]عادل
[3]محمّد : ٦۲
[4]محمد(?) : 55
[5]محمّد ← [13]حاجی محمّد
[6]محمّد ← خواجه محمّد
[7]محمّد ← شیخ محمّد
[8]محمّد ← نیک‌روز محمّد
[9]محمّد پسر پولاد : ۱۳ (=[2]محمّد ?)
[10]محمّد (پسر) سلطانشاه — (امیر) : *۷٦، ۹۲، ۹۷، ۱۰٤، ۱۰۸، 52، 56، 66، 67، 106، 129، 152، ← [13]احمد
[11]محمّد (پسر فخر الدین) (کرت) : *50
[12]محمّد (پسر فلك الدین) — امیر : ۲۹۵
[13]محمّد (پسر موسی) — امیر : *۳۹، ۷٤
[14]محمّد پسر همّت : ۹۹، 55
[15]محمّد بن جهانگیر — امیرزاده : 128 (=[34]محمّد سلطان ←)
[16]محمد بن یول‌قتلغ — سلطان : ۱۳
[17]محمّد اتا : ۲٦۳
کیخاتو خان : ۱۳
[1]کیخسرو : ۲٦۱، 188
[2]کیخسرو (قتلانی) — امیر : *۱۵، ۱۸، ۲۵، *٤٦، *٤۷، *٤۸، ٤۹، *۵٤، ۵۵، ۵۷، *٦۰، ٦٦، ٦۷، 11، 12، 13، 15، 26، *33، 40، 63
[1]کیقباد : ۲٦۱
[2]کیقباد : ۱٦، 13
[3]کیقباد ← [4]علاؤ الدین
کیکاوس : 87
کیلاجی ← کلاجی
کیلدی‌بیك ← کلدی‌بیك
کیوك قاآن : ۱۲

لاچین : ۲۹٤
پسر لاس افرنجی : ۲۵۵
لاق — خواجه : *44
لالاخواجه : ۱۰۳
لالیم (برلاس) (بهادر) (قورجی) : *۱۰۸، ۱۰۹، ۱۳٤، 111
لجلاج : 203
لدینا ترخان : *96، 166
[1]لطف الله بن باباتیمور(یانتمور ?) بن آقبوقا بهادر — امیر : 110
[2]لطف الله صدر جلال الدین — مولانا : 145
لعل — امیر(زاده) : ۱۱۵، 73
[1]لقمان [لغمان] (بن تغای‌تیمور خان) — (پادشاه) : ۱۲۷، 54، 55، ← پیر پادشاه، ← لغمان II
[2]لقمان زرد : ۲۵۵
لؤی ← آل لؤی
لیق علی : ۱۳٤

مال قوج پاشا : ۲۵٦
مانکقوت [مانقوت، منقوت]، مانکقوتیان : ۷۸، 43، ← [3]کپك ← رود منقوت II
ماهی‌گیران : ۱٦٤، (=بالغچی ←)، ← جوی ماهیگیران II
[1]مبارك : ۲۵۲

[40]محمّد کاخکی (شمس الدین) — مولانا : 152، *153
[41]محمّد مدنی — سیّد : ۱۷۷
[42]محمّد مظفّر : ۱۳۵ (=[3]مظفّر یزدی ←)
[43]محمّد میرکا [امیرکا، امیراکا] (پسر شیربهرام Z] : *۱۰۳، *۱۰۸، *۱۰۹، ۱۱۰، 67، *68
محمّدآزاد : ۱۳٤، *۱۳۹، ۱۷۳، *۱۷٤، ۱۷۵، ۲۰۷، ۲٤۱
محمّدخواجه (اپردی) : ۱۵، 9، 12
[1]محمّدی : ۲۵٦
[2]محمّدی : 123
[1]محمود : ۲۸۳
[2]محمود : ۲۵۵
[3]محمود : ۲۵۵
[4]محمود ← غازان خان
[5]محمود ← خواجه محمود
[6]محمود — سلطان : ۱۸۷، ۱۸۹، *۱۹۱
[7]محمود (پسر سیورغاتمیش) — خان، سلطان : ۱٤، *۱۱۱، ۱٦۱، ۱۷۱، ۱۸۵، ۱۸٦، *۱۹۱، 69، 97، 110، 178
[8]محمود بن یمین فخر الدین ← دیوان III
[9]محمود برات خواجه : ۲۰۸
[10]محمود سبکتگین : ۲۸۳
[11]محمود قبانی [پسر قبان] : *165
[1]محمودشاه : *۳۸، *٤۱، *٤۲، ٤۵
[2]محمودشاه : ۱۳۳
[3]محمودشاه ← [14]حاجی
محمودکلی : ۲۳
محیئ مغربی ← کتاب III
مراخواجه : ۱۳
[1]مراد : ۲۵٦
[2]مراد : 111
[3]مراد — امیر : ۲۸
پسر [4]مراد بیك : ۲۱۷
[5]مراد چلبی ← ییلدروم
[6]مراد خواجه : 5
مرتضی : 27، 29 (= [1]علی ←)
(اخی) مروت : ۲۷۵، 182
[18]محمّد ارلات : ۱۲۲
[19]محمّد (اغلان) (پسر غایر خان[بیك]) : ۱٦۳، *43، 122، 157
[20]محمّد اوبهی — ملك : ۱۳۳، 104
[21]محمّد بدخشانی : 12، ← [4]شیخ محمّد
[22]محمّد بهادر : ۲۵۵
[23]محمّد بوران : 183، (=شاه بوران ←)
[24]محمّد بیك (پسر ارغونشاه Z) — امیر : ۲۰، ۳۸، ۱۰۰، 57، 110
[25]محمّد ترکمان : ۱۳۷، ۱۳۸
[26]محمّد تواچی : ۲۵۵
[27]محمّد جنید ← مستوی
[28]محمّد خدابنده ← [4]اولجایتو
[29]محمّد خراسانی : ۱۲۳ (=[10]محمّد سلطانشاه ؟ ←)
[30]محمّد خلیل : ۲۵۵
[31]محمّد خوارزمشاه : ۲۲۲، 140
[32]محمّد درویش [درویش محمّد Z] : ۱۰۰، ۱٤٤، ۱۵۲، 57
[33]محمّد رشید غیاث الدین — خواجه : 207
[34]محمّد سلطان (بهادر) — امیرزاده : ۱۱۹، ۱۲۰، *۱۲۳، ۱۲٤، *۱۲٦، *۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، *۱۳۲، *۱۳۳، *۱۳٤، *۱۳٦، ۱۳۸، ۱٤۰، ۱٤٤، ۱٤۵، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵٤، ۱۵۵، ۱۵٦، ۱۵۹، ۱٦۰، ۱٦۱، *۱٦۲، *۱٦۸، ۱۷۰، ۱۹۲، ۲٤٤، ۲٤۹، ۲۵۰، *۲۵۱، ۲۵۵، ۲۵٦، ۲٦۱، *۲٦۲، *۲٦٤، ۲٦۷، ۲٦۸، ۲٦۹، *۲۷۲، *۲۷٦، ۲۹۳، 40، 92، 98، *102، 105، 106، 109، 110 (?)، 116، 118، *119، 125، 129، *130، 136، 152، *156، *158، *169، *170، *173، 181 (=[15]محمد) ←
[35]محمّد شاه : ۱٦۸
[36]محمّد قرامان : ۲۷۰
[37]محمّد قلندر : ۲٦۳
[38]محمّد قمی : ۱۳۰، 103
[39]محمّد قندهاری : *198

مکریت، مکریتان، مکریتیان — (قبیله) : ۱۶۲،
* ۲۸۲، 47، 120، ← [4]مبارکشاه
[1]ملك : ۲۵۵
[2]ملك ← [16]حاجی ملك
[3]ملك [مَلِك] بهادر — امیر : ۲۸، *۲۹، ۳۵،
* ۳۶، ۳۸، *۴۰، ۴۷، ۴۸، 19
[4]ملك خان : 18
[5]ملك (بن اوکتای) ← دانشمندچه
[6]ملك سلمانی — خواجه : 79
[7]ملك عزّ الدین ← [2]عزّ الدین
[8]ملك فرّخ : 155
[1]ملکت آغا : ۱۶۹
[2]ملکت آقا : 113
[3]ملکت ← [2]جهانملك
[1]ملك تیمور ← قزان
[2]ملك تیمور ← ارپه
ملکشاه جلال الدین — سلطان : ۱۷۷
ملو خان : ۱۸۷، *۱۸۹، *۱۹۱، *142
ملوك (سبزواری) : ۱۱۴، 71، 75، 77، 79،
* 80، 81، 82، *84، *85، 91
پسر مماق : ۱۲۱
([1]منصور) — منصوری ← شاه منصور
[2]منصور : 140، (← مقصود)
(ابن) [3]منصور (الحلّاج) : 158 (؟)
منقوت، منکقوتیان ← مانکقوت
منك قتلغ [منکقتلغ] حاجی : *55
منکلی بوغا [مینکلی بوقا] : *۲۳
منکلی خواجه : ۶۶، ۱۷۳، ۲۳۶، 32، 111
منکه [منکو] قاآن پسر تولی : ۱۲، 181
منوّر ← شیخ منوّر
مواتوکان [موانوکان، میتوکان] ← قزان
[1]موسی : 133
[2]موسی — امیر : ۲۲، ۲۴، ۲۵، *۳۳، ۳۵،
* ۳۸، *۳۹، *۴۰، *۴۱، ۴۲، ۴۴، ۴۵،
* ۴۶، ۴۷، ۴۸، *۴۹، *۵۰، ۵۱، *۵۲،
* ۵۵، ۵۶، ۵۷، *۶۱، ۶۲، ۶۳، *۶۴،
23، *26، 27، *28، 31
[3]موسی (پسر ییلدروم) : ۲۵۵، ۲۵۹، ۲۶۰،
181
مرود : ۱۳
[1]مزید (برلاس) : ۱۶۶، 125، *128، ← [5]تیمور
[2]مزید ← اوزون مزید
[1]مسافر ← [15]حاجی
[2]مسافر کابلی : ۱۸۳
مستوی بن محمّد جنید : 168
[1]مسعود ← خواجه مسعود
[2]مسعود سمنانی (سعد الدین) — خواجه :
* 171
مسلمهٔ کذّاب : ۲۴۷
مسیح : 203، ← [1]عیسی
مصر (پسر قرا احمد [قرا محمّد]) : *۱۵۴،
* ۱۵۵، *۱۵۶، 60
[1]مصطفی : ۲۳۵، 29، 53 (= [1]محمّد ←،
[1]احمد ←)
[2]مصطفی — امیر : *۲۱۹، ۲۲۰
[3]مصطفی (پسر ییلدروم) : ۲۵۵، ۲۵۹
مضراب (برلاس) (بهادر) — امیر(زاده) :
۱۸۵، ۲۳۹، 116، 118، 171، 178
[1]مظفّر اوج قرا : *84
[2]مظفّر (پروانی ؟) : ۱۳۰، 103
[3]مظفّر یزدی : 106، (= [42]محمّد ←) —
مظفّری، مظفّریان — دودمان، آل : ۱۳۵،
62، 105، 106
[4]مظفّر الدین ← [2]ابو بکر، [6]عمر
[5]مظفّر (الدین مسعود) نطنزی — خواجه :
153، 167، 168
معاویه : ۲۳۵
معتصم (پسر [1]سلطان احمد) — شهزاده :
155
معزّ الدین ← بایسنغر
معن (زایده) : ۲۹۵
[1]معین : 97
[2]معین ← [7]یوسف
[3]معین — خواجه : 91
معین الدین ← شاهرخ
مغول (بن فخر الدین) (کرت) — امیر : 50
مقبل (؟) : ۲۵۶، 165
مقصود : ۱۷۸، 140

[2]نوح نوکر : 173
نودر : 91
نور(?) خان ← بور
[1]نور الدین ← شیخ نور الدین
[2]نور الدین — مولانا : ۲۰٤
[3]نور الدین (عبد الرحمان) اسفراینی — شیخ : *۱۳۸
نور العین : 155
نور الورد (پسر سلطان احمد) — شهزاده : ۲۹۲، 155
[1]نورملك — امیرزاده : 130
[2]نورملك : 61، ← [2]تیمورملك
[1]نوروز : ۱۳
[2]نوروز — امیر : *٤۳
نوشروان ← [1]انوشروان
نوشین‌روان کسری : ۲۱۲، ← طاق III
نوقای : ۱۳، 5
نومقولی [نومقلی] : ۲۳
نوینشاه [نویان‌شاه ؟] : ۱۰۵، 62
نیکپی پسر شرامان : ۱۳
نیکپی‌شاه : ٤۱، ٤۲، *٤۳
نیك‌روز محمّد — (امیر) : ۸۸

هاشم ← بنی هاشم
هرتوایسن (?) ← [4]قزانچی
هرغوبی ← [11]شیخ علی
هرون : ٦
[1]هری‌ملك : ۱۷٤، ۲۵۵، 138
[2]هری‌ملك : ۱۸۰ (=[1]هری‌ملك ؟)
هلاکو ← هولاکو
همّت ← [14]محمّد
همدی : *۲۹
[1]هندو بن بور خان ← دانشمندچه
[2]هندو(ی قرقرا) : ٤۵، *۵۷، *27، ← [5]توکل
[1]هندوشاه : ۳۰، *٤٤، ۵۷
[2]هندوشاه (خازن) : ۷٦، ۲۰۳، ۲۰٦، ۲۰۸
هندوکا [هندوکه] : ۲۳، *۳٦
هولاکو [هلاکو] خان : *۱۳، *181، ← اباقا

ورکونی — قبیله : ۱۷۵

[4]موسی (توی‌بوغا شیخ، رکمال) : ۱۷۳، ۲۲۸، ۲۵۰، ۲۵۵، 110
[5]موسی خان : ۱۳
موسیکا [موسی‌که] : *170
[1]مولانازادهٔ بخاری : *19، *20
[2]مولانازادهٔ (سمرقندی) : *۳۲، *21، *22
مولی [مولی، مولا Z] : *۱۲۱، ۱۲۹، ۱۳۳، *102
مونکاتیمور ← اوزبیك
[1]مؤیّد(?) : 53
[2]مؤیّد — امیر : ۲۵، *۳۹، ٤۱، ۵۵، ۵۷، ٦۰، ٦۷، ۷۲، 27، 33، 38، 47، ← [5]خواجه علی، [10]عمر
[3]مؤیّد قاضی : ٦٦
میتار [مساء Z] (?) : *۷۰
میتوکان ← مواتوکان
[1]میرك [میرکا، امیرك] پسر ایلچی : ۸۳، ۱۱٤ (اخی) [2]میرك : 182
میرکا (محمّد) ← [43]محمّد میرکا
میکاییل ← شیخ میکاییل

نادرشاه (قراکولی) : ۱۲۷، 101
ناصر : *165
[1]ناصر الدین : 60، 61
[2]ناصر الدین عمر : ۱۸۱، ۱۸۸، ۱۹۰، ۱۹۲
نالیقو : ۱۳
نانکغدای ← ننکقدای
نصرت (تمیمی) : *۱۷۹، *۱۸۰
ندّاف ← [4]ابو بکر
نظام (الدین) شامی [شنب غازانی] : ۱۰، (۱۳۹)، *160، 184، ← بنده، ضعیف، کمینه، مؤلف III
نعمت — مولانا : ۲۰۸، 145
نگار آغا : ۱۲۹
نمرود : ۱٤٦
ننکقدای [ننکقَدای Z، نانکغدای] : ٦۷، 34، 44
نهار ← بهادر نهار
[1]نوح (النبی) : ۱۸۰، ۲۷۸، ← روضهٔ نوح III

[4]یوسف : ۲۵۶
[5]یوسف ← خواجه یوسف
[6]یوسف ← (قرا) یوسف
[7]یوسف بن معین ضیاؤ الدین — خواجه : 97
[8]یوسف بخاری — خواجه : 203
[9]یوسف بیك : 110
[10]یوسف جلیل : 110
[11]یوسف (صوفی) : *۶۷، *۶۸، *۷۹، *۸۰، *۸۱، *34، *44
[1]یوسف‌خواجه [یوسف‌خواجه] — امیر : ۲۶
[2]یوسف‌خواجه پسر قمر الدین : 77
[1]یوسفشاه : 62، 177
[2]یوسفشاه خواجه : ۶۶، 32 (=[2]خواجه یوسف ←)
یوسون‌تیمور پسر ایبوکن — خان : ۱۳، ← تیمورشاه
یوشع پیغمبر : ۵۸
یول‌تیمور [یولتیمور] — امیر : ۲۵
[1]یول‌قتلغ [یولقتلغ، یولغتلوق، یول‌قتلق] : ۷۲
[2]یول‌قتلغ ← [16]محمّد
یولك‌تو [یلك‌تو] : ۱۳، 5 (= خان‌تایزی ←)
یومقلی(?) : 18
[1]یونس : 112
[2]یونس جاونی قربانی : *86، 89
ییسودار ← یسودار
ییسوور ← قزان
ییسون‌منکه ← یسون‌منکه
(ییلدروم [یلدروم، یلدرم، ییلدرم، ایلدروم، ائلدروم، ایلدرم، یولدروم، ایلدوروم، ایلدورم]) (بایزید) (بن مراد چلبی) : ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، *۲۴۵، ۲۴۷، ۲۴۸، *۲۴۹، *۲۵۲، *۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۲، ۲۶۴، *۲۷۱، 155، *156، 164، *165، 168، *170، *171، 173، *174، 175، *176، *177، 178، *181، *182، ← [6]سلیمان، [5]عیسی، [3]مصطفی، [3]موسی
وفا خاتون : *150
وفادار(?) : ۱۳۴
[1]ولی — امیر : *۸۵، ۸۶، ۸۷، *۸۹، *۹۱، *۹۴، ۹۵، *۹۶، ۹۷، *46، *50، 55، 85، 159
[2]ولی ← شاه ولی
[3]ولی ← یایلاق ولی II
[1]یادگار : ۲۵۵
[2]یادگار اندخویی — امیر : ۱۰۴، 61، 74
[3]یادگار (برلاس) — امیر : ۶۸، *۱۱۶، ۱۱۹، ۱۴۴، ۱۶۱، ۱۸۵، 111
[4]یادگار بلخی — امیر : 111 (=[2]یادگار?)
[1]یارعلی : ۱۴۲، ۱۴۵
[2]یارعلی : 155
یارق‌تیمور : *۷۶ (← بارق‌تیمور، تازغ‌تیمور)
یایبق (صوفی) (بیك) : ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۵۱، ۱۵۲، *44، *111
[1]یحیی ← [8]ابراهیم یحیی
[2]یحیی ← شاه یحیی
[3]یحیی ← شیخ یحیی
[4]یحیی — امیر : ۱۷۴، 110، 138
یزید : ۲۳۵، 58
یساوور [یساور]، یساووریان : ۱۵، *۳۵، ۳۶، 24، 26، — یساووری ← [5]خضر، [40]علی
یسودار [ییسودار] قاآن : ۱۳
[1]یسون‌منکه [ییسون‌منکه] : ۱۳، 5
[2]یسون‌منکه پسر چغتای : ۱۳
یسوور [ییسوور] : ۱۳، 6
[1]یعقوب : ۲۵۳
[2]یعقوب : ۲۵۶
یلك‌تو ← یولك‌تو
یمانچه ایکاچی : 58
یورکون — جماعت : ۱۶۱
[1]یوسف : ۲۶۰
[2]یوسف : ۲۵۵
[3]یوسف : ۲۵۵

II. INDEX DES NOMS GÉOGRAPHIQUES ET ETHNOGRAPHIQUES

(آب) (دریای) جون : *۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۹، ۱۹۴، ۲۰۱، ۲۰۶، 201
(آب) جیحون : ۱۴، 10، 12، 13، *21، 46، 69، 129، 152، 201، ← آب آمویه
(آب) (دریای) خجند : ۲۷، ۲۸، ۴۸، ۴۹، ۵۵، ۱۰۶، ۱۱۲، *۱۱۳، ۱۱۷، *۱۶۹، 18، 19
(آب) دجله : *۱۳۹، ۱۵۰، *۲۳۹، *۲۴۱، 107، 108، 109، 112، 151، 166، 201
آب دری‌کز [درهٔ کز] : ۲۳
آب (دریای) دندنه : ۲۰۶، ۲۰۷
آب رحمت : ۴۵
آب رودك : ۲۱۰
آب سال [زال] : ۱۳۰، 103
آب سپاه : 18
آب سمر [سمور Z] : ۱۲۰
آب سمور : ۱۰۱، ۱۵۸
(آب) (رودخانهٔ) سند : ۱۴، *۱۷۷، ۱۸۸، ۲۰۴، *۲۰۷، 6، *69، *140، 201
آب سونج [سفونج، سیونج H] : ۱۵۹
[1]آب سیاه : ۲۳
[2]آب سیاه : ۱۲۴
(آب) سیحون : ۱۴، *65، *70، 201
(آب) شط : ۱۴۴، ۲۴۶، *108، 109، 112، 150
[1]آب شور : ۲۴
[2]آب شور : ۱۳۱
[3]آب شور : 81
آب شیرین : ۱۳۲
آب عایشه خاتون : ۶۴، 30
(آب) فرات [فراة] : ۱۳۹، *۲۳۷، ۲۴۵، ۲۵۰، 155، 161، 201، 206
آب (جوی) قاون [قارون ?] : *۶۷، 32
آب قراسو : ۱۹۵
آب... ← جوی...، دریا...، رود(خانه)...، نهر..
آب اجودن : ۱۸۲
(آب) (نهر) ارس : ۲۹۱، 153، 201
آب آق‌ساری : ۱۰۶
(آب) آمویه : ۱۶، *۱۸، *۲۱، ۲۳، ۲۴، ۳۰، *۳۸، ۴۱، *۴۲، ۵۱، ۵۳، ۶۳، ۷۱، ۸۲، ۹۴، ۱۱۰، ۱۲۶، ۱۲۸، ۱۶۶، 17، 19، 24، 28، 29، 36، 102، 136، 206، ← (آب) جیحون
آب اوزی [اوزین] : *۱۶۱، 119
آب ایدیل ← ایدیل
آب ایغیر [ایقیر] : ۲۱۶
آب ایلانچوق [ییلان‌چوق H] : ۱۱۸
آب ایبك [ایك] : ۱۲۰، 95
آب بادام : ۲۸
آب پانیپت : ۱۸۶
آب بلخ : ۶۱
آب (دریای) بیاه : *۱۷۹، *۱۸۰، ۲۰۶ (= آب لهاور ←)
آب ترك [ترك] : *۱۵۹، *118
آب ترمد : ۲۱۰
آب تلمبی [تُلُمْبَی] : 141
آب تلمینه : ۱۷۹
آب تن : ۱۶۱
آب توبول : *۱۱۹، *94
آب تین(?) : 119
آب جبخجور [جپاجور] : ۱۰۲
آب جرجان [گرگان، گورگان Z] : ۹۵، ۱۲۶
آب جمد : ۱۷۷، *۱۷۸
آب جمو : *۲۰۵
آب جناوه : ۱۷۸، ۱۷۹، ۲۰۵، *۲۰۶
آب جولاهان : ۱۴۲

*151، *155، 156، 158، 163، 166، 169، 194
آذون (اتا) (؟) : 29، ← اودن اتا
ارّان : 173، 185 ← [1]قراباغ (ارّان)
ارپایازی [ارپه یازی] : ۷۰، 38
ارپوز [آرپوز، اَرْبُوزْ Z] : ۵۸
اربیل [اربل] : ۱۴۲، ۱۴۵
ارتونج : 26
ارتیش : *۱۱۵
اردبیل : ۱۰۱، 56، 153
اردی‌بیك — قلعه : ۲۱۶
ارزت [ارزین ؟] (؟) : 154
ارزروم [ارزن‌روم، ارزن‌الـــروم] : ۱۰۳، ۲۵۰، 171 — ارزینـــی [عـرضینـــی] ← [19]علی I
ارزنجان : ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۵۳، ۲۱۴، ۲۱۸، ۲۵۰، ۲۵۱، *165، 170، *171، 174، 176
ارزوق‌لق [ارزولوق] (؟) : 119
[1]ارس ← آب ارس
[2]ارس ← [2]نهر ارس
[3]ارس ← اوروس
ارساف ← ارصف
ارصف [ارساف] : *۲۲، ۲۳، *18، ← درای ارصف
ارغوان [ارغون] : ۱۳۲، = آب لرستان ←
ارکوون — ولایت : ۱۶۳
ارم — (باغ، ریاض) : ۱۶۷، 1، 45، 164
ارمن، ارامنـه : ۲۱۲، ۲۱۵، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۳۷، *۲۸۴، *۲۸۵، ۲۸۹، 146، 173 —
ارمنی : 148
ارمنستان : ۲۸۵
ارمی : *۱۰۴
ارهنک : ۱۵، 18، 25، 69
ارهنک‌سرای : ۲۴، ۴۸
اروس ← اوروس
اروس‌چوق ← اوروس‌چوق
آزاق [ازاغ، ازق] : *۱۶۲، ۱۷۰، 95، 146، ← بحر ازاق
آزاورمان [اورمان H] : ۱۳۷
آب قرس : 38
آب قوری [قَوْرَی L، قَوْرَای Z] : ۱۵۹، 118
آب قوی [جوی H، خوی SD] : ۱۵۸
(آب) (نهر) کر : ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۵۷، ۱۶۵، ۲۱۳، ۲۱۶، ۲۹۱، 57، 125، 201، 207
آب گرگان ← آب جرجان
آب (جوی) کرلان [کولان ؟] : ۶۶، 32، 33
آب کش : 146
آب (دریـای) گنگ : *۱۹۵، *۱۹۶، *۱۹۷، *۱۹۹، ۲۰۶، *144، 201
آب کهکر : *۱۸۵
آب کورلان [کرلان] : ۲۱۶
آب لرستان : ۱۳۲، = ارغوان ←
آب لهاور : ۲۰۶، = آب بیاه ←
(آب) مرغاب : 50، 51
آب مرند : ۱۵۲
آب منکرمان [مَنکرمان Z] : ۱۶۱
(آب) هیرمان [هرمان، هرمند Z] : ۹۳، 201
آب وخش : ۱۰۹، 15
آب یام : ۲۶، ۴۶، ۴۹
آب (رودخانهٔ) یاییق [یایق] : *۱۲۰، 95، 98
اباسه [اِبَاصَه] : ۱۶۳، *122
اباشا [حبشی H] — حصار : ۱۳۷
ابخاز : ۲۱۶، *۲۸۴، ۲۸۵، 146، 163
ابرانی (؟) [ابرانی] : 109
آبلستان : ۲۱۹، *۲۲۰، 156
ابهر : 152
اتاقوم : ۷۳، *40
آت‌باشی [آطباشی، اطرشی L] : ۷۰، ۷۲، 38
اترار : ۴۸، ۵۵، ۵۷، *۷۵، *۷۶، ۷۹، 28، 41، 204
اجودن — قصبه، بلده : *۱۸۱، ۱۸۲، *۱۸۳، 141، ← آب اجودن، — اجودنی ← شیخ سعد I
اجیغی [اجیقی] : ۲۱
اخلاط : ۱۰۳، ۱۵۲، ۱۵۳
آذربایجـان : ۲۰۸ *۲۱۲، ۲۹۰، ۲۹۱، 5، 59، 99، 107، 117، 123، 129، 146، 149،

آقار : *۲۷، ۱۱۳، *19
آق‌اوردو : 95
آق‌بغرا [آق‌بقرا، آق‌بوقرا] : ۹۹
آق‌بولاق [آق‌بولاغ] : ۱۳۸
اقتادیکتور [اقتادیکتر] : ۱۱۵
اق‌تام : 173 (= اقدام ؟ ←)
آق‌جب [اقجاب Z] : ۱۰۰، 57
آقـدام [آق‌دام، اغـدان، اقدان، اغدان] : ۱۶۵، ۲۹۳، 119، 125، 185
آق‌زیارت : 171
[1]آق‌سای ← آب آق‌سای
[2]آق‌سای : ۱۳۷، (=[1]اق‌سای ؟)
[1]آق‌سرا : *156
[2]آق‌سرای (؟) : 107
اقسقا : ۱۵۶
اقسو : 154، *157، 158
آق‌سولاة : 71
آق‌سوما : ۱۱۳، 71
آق‌شهـر [آقشهـر، آغ‌شهـر] : ۲۶۱، ۲۷۰، ۲۷۲، ۲۷۴، 182
آق‌قوبلغ (؟) : 173 (← آق‌قویلغی I)
آق‌قویی [آغ‌قویی] : ۲۱ (=آقویی ؟←)
آق‌قورغان [آغ‌قورغان] : ۱۳۴
آق‌قیا : ۴۱
آق‌کوتل : ۴۸، 169
آق‌مشهد [آغ‌مشهد] : ۲۴۲
آقن‌سوری [آقِنْ سوری، اغن‌سکری] : *71
آقویی : ۴۰، 23 (=آق‌قویی ؟ ←)
اقوق : 122
آق‌یار : ۱۷، 14
اك‌اولکاسی ← گریوهٔ اك‌اولکاسی
اکراد ← کرد
اکریدور [اکری‌دور] : ۲۶۹، *180
اکری‌یار : ۱۰۷، 67
الاداغ [الاتـاغ، الاطاق، الەداغ، الەطاغ، الەداق] : ۱۰۳، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۶، 117، 171
الاکول : 72
(الان) — الانی ← غلام III
ازما(؟) : 116
ازمیـر : ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۹ — ازمیـریـان : ۲۶۹
ازوق‌لوق : ۱۶۱
اس : 119
اسار : *۱۹۴، (← بند اوسار)
استرآباد : ۹۴، ۱۲۷، 54، 66، 100، 152
استنبول [اصطنبول] : *۲۱۴، ۲۷۹
اسفرایـن : ۸۵، *46 — اسفـراینـی ← [3]نور الدین I
اسفزار : ۹۱، *52، ← سبزوار
اسفن(sic) : 114
اسکندریّه، اسکندرانی ← قماش III
اسندی — حصار : *۱۸۶
آسون ← درهٔ آسون
اسیخ‌کول‌بووم [ایسق‌کول‌بووم Z] : ۷۴
اسیکا : ۲۰۸
اشبره [آش‌بره] : 26، 136، 163، 170
اشکمیش [اشکمش] : ۵۱
اشکوجان [اشکوچـان، اشکوخان ؟] : ۱۶۴، ۱۶۵، 119، (← اوس‌کوجه ؟)
اشکیلچه — حصار : ۸۴
اشما : ۱۵۲
اصفـهـان : *۱۰۴، ۱۰۵، ۱۳۴، ۱۳۵، *۱۳۶، ۱۹۱، *62، *76، *106، 130 — اصفهانی ← [3]اسمعیل I
اصوان : ۱۸۱
آط‌باشی ← آت‌باشی
اطریشی : 35، 37، ← آت‌باشی
اغدام [اغدان] ← اقدام
اغن‌سکری ← اقن‌سوری
افرنج [فرنگ، فرنگـان] : ۱۷۰، ۲۱۷، ۲۱۸، *۲۴۸، *۲۵۵، *۲۵۸، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، 147، 156، 170، 174، *179، 180، ← دریای فرنگ — افرنجی ← لاس I
افغـان [اوغـان]، افغـانـان، افغـانیـان [اوغـانیـان] : ۱۷۵، ۲۰۷، *۲۰۸، 139، *140، ← احمدخواجـه I — افغـانی ← [4]الیاس I

آوار : 122
اوانا : ۱٤۱
(اوبه) — اوبهی ← [20]محمد I
اوجان : ۲٤۲، 55، 56، 171
اوج پرمان [اوج فرمان] : ٦۹، ۱۱۷، 75، 157
اوج کلیسیا : *۱۵۳
اوجه [اوچه] : ۱۷۸
اودن اتا ← زیارت اودن اتا
اورتاغ [اورتاق] : ۱۱٤، *71
اوراجکو [اوروجکو، ارچکو ⊞] : ۱۱٦، 74
اوردابان : ۱۱٦، 74
اوردم ← سرای اوردم
اورمی : *61
اورنک چقیل [اورُنک جَاقیل Z، اورنك چقل ⊞] : ۱۱۳، 71
اورنك یار [اورونك یار] : ۱۱٤، 71
اوروجکو ← اوراجکو
اوروس [اروس، ارس] : *۱٦۱، *119، 146
اوروس چوق [اروس چوق] : ۱٦۱
اوزبیك [اوزبك]، اوزبیکیان : ۷۱، *۱۱٤، ۱٤۰، ۱۵۱، ۱۷٤، ۲۱۳، 37، 39، 116، 123، 182، ← [2]ایدکو، اورنك تیمور I، — اوزبیکی : ۳۹، ← اوروس خان I
اوزکند [ازکند] : ۳۸، *۷۰، ۷۲، ۷٤، *۱۰٦، ۱۱۷، 30، *37، *38، 51، *65، 70، *113
اوزی ← آب اوزی
اوسار ← بند اوسار
اوس کوجه : 124
اوغان ← افغان
اوکك [اوکَك Z] : ۱٦۱
اولاچو : ۲۳
اولان چرلیغ [اولاجَرْلیق Z] : ۱۱٤
اولوبرلیغ [اولوبرلغ، الغ برلو] : ۲٦۹، 180
اولوغ داغ [الغ طاق Z] : ۱۱۸، 94
اولوغ یورت [الوغ یورت] : ۱۲
اولوغ یولدوز [اولوغ یلدوز] : ۱۱۷، = یولدوز بزرگ ←
اونحیرکوجا(؟) [اونحرکوحا Z] : ۱۳۷، 107
اونیك : ۱۰۳، *۱۵۳، ۲۱۷، *۲۷٦، 118، 170، *171
الای (سرای) : ۵۵، 26
البرزکوه ← کوه البرز — البزریان : ۱٦۲
التای : ۱٤
الطون کوپری [الطون کبری، التون کوبروك، التون کوبروکی Z] : ۱٤۵، ۲۳۹
الغ برلو ← اولوبرلیغ
الغ طاق ← اولوغ داغ
آل قوشون : ۱۱۳، 71
المالیغ : 158 — المالیغی [المالیقی، المالغی] ← [5]شمس الدین I
المه قوروغ [المه قوروق، المَه قروق Z، ایلمه قرق ⊞] : ۱۳۷
النجق — قلعه : ۱۰۲، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱٦۵، ۱٦٦، ۲۰٦، ۲۳۸، 125، *148، 153، 154، *163، 170، 171
الیش کرد [الشکرد] : 116
الیش یورت : ۱۵۳
اماسیه : ۲۷۵
آمد ← ایمد
امروز : ۲٦۷
آمل : ۹۷، *۱۲۷، *100، 101، ← کوه آمل
آمل قوچور ← امیل غوچور
آمویه ← آب آمویه
امیل غوچور [آمُل قُوچُوز Z] : ۱۱۵، 73
اناقرقویون [اناقورقیون، آناقَرْقوی Z، اناقرغوی ⊞] : ۱۱۸، ۱۱۹، 94
انبار : 109
انداد جام : 80، 85
اندخوی [اندخود، اندوخود Z] : ۸۱، 12، 22، — اندخویی [اندخودی] ← [2]یادگار I
اندراو [اندراب Z] : ۱۷۲، 136، 137
اندکان (دار الامان) : *۷۲، ۱۰٦، 38، 39، *65، 75، 130، 156، 158، 168، *169، *170
اندوخود ← اندخوی
انطاکیّه : 159
انکودان [انکدان Z] : ۱۳٦
انکوریّه : *۲۵۳، *۲٦۱، ۲٦۹، *165، *177
اهرونی : ۱۸٤، ۱۸۵
آهنگران : ۱۷۰، 99

بادغیس ← قراباغ بادغیس
باران : 139
پارس ← فارس
پارسین . ٤٨
پاریاب [فاریاب] : ٧١، *36
باغ‌اداغ(?) : 32، ← تاغ اداق
باغ ارم ← ارم
باغ بت : ١٩٤
باغ چنار : ٢١١
باغ جهان‌نمای : ٢١٠
باغ دلگشای : ١٦٩
باغ دولت‌آباد : ٢١٠
باغ زاغان : ٨٤، 79، *91، 135
باغ گلستان : 170
باکو ← دربند باکو
بالو — حصار : ١٦٥، 124
بانو : ١٧٦
پانیپت : ١٨٦، 142، ← آب پانیپت
باورد : ٩٥
باورین(?) ← کوتل ناورین
بای(?) : *167، ← مای
بایاب [پایاب] : ١٩، 15، (← پایاب III)
بایتاق [بَایْتَاق Z] : ٦٩
بایسون [بایسون] : ٣٦
بایقوت ← بیقوت
بایله : *٢٠٣
بایمراغ [بَیْمَراغ H] : ٣٨
بحر.... ← دریا....
بحر ازاق : 119
بحرین : ٢٧٣
بخار زندان : 16
بخارا (دار الملك) : ٢١، *٤١، *٤٢، ٤٣، ٧١، *٧٥، *٧٩، ٨٥، *١٠٧، ١٠٩، ١١٠، ١٢٦، ٢٩٤، 19، *24، *42، 46، *66، *69
— بخاری ← بخاری، خردك، [1]مولانازاده، [8]یوسف I — بخارایی ← [2]تغای بوغا
بدخشان : ١٥، ١٦*، ٢٤*، ٥١، ٥٢، ٥٣*، ٥٤*، ٥٧*، ٨٨، ٢٨٦، 6، *13، 22، 26، 47، 68، 166 — بدخشانی ← [7]شیخ علی، [21]محمّد، [4]شیخ محمّد I
آوه : 102
اوهر : *١٦٤
اویماتای [اوِیْمَه‌دای Z] : ١٦١
اویناغو : ٧٤
ایاسلغ : *٢٦٥، ٢٦٩
ای‌اکوز : ١١٤
ایت‌ایجماز الاکول [اِیت‌ایجْمَس آلاکُول] : ١١٥، 72
ایتمك‌دابان : 14
ایدیل [اتیل L] : ١٦٠، 121
ایدین : ١٠٣، ١٥٣، ١٥٦
ایدینك(?) : 116
ایران (زمین، شهر) : ٩، *١٠، ١٢، ١٢٥، ٢١٢، ٢٤٢، ٢٨٧، ٢٨٨، ٢٩٢، *4، 5، 61، 149، 181، 185، 186، *187، *206 —
ایرانی، ایرانیان : ٢٥٧
ایریاب : *١٧٥، *١٧٦
ایسق‌کول : 41
ایسکی‌اوکوز [ایسکی‌اکوز، اسکی‌اکوز] : ٧٩
ایسن ← میدان ایسن
ایْغرْیالی [آیْغِرْیالی Z] : ١٢٠
ایغیر [ایقیر] ← آب ایغیر
ایقریالی : 71
ایك ← آب اییك
[1]ایلا : ١١٦، ← رودخانهٔ ایلا
ایلان‌چوق : ١١٨، ← آب ایلانچوق
ایمد (= آمد) : 116
اینجاقول : ٤٧
اینجکان : 25
اینجکه : ٢١٠
اییك ← آب اییك
اینه‌روز : ٢٦٧

باب الابواب : ٩، 125، 198
باتمان [بَطمَنْ] : ١٥٢، *116
بادام ← آب بادام
بادان : *٢٠٨، *145، ← جوی بادان
بادرایا : 167 — بادرایی : 167، ← قتلقشاه I

*165، *166، *167، 168، *170، *171، *173، *174، 193، 197، ← دار السلام
[2]بغداد ← جوی بغداد
بغیشان : 80
بقلان [بغلان] : ۲۲، ۳۱، ۱۱۰، *۲۰۹، 15، 22، 136
بکری : ۲۰۰
(بکسایا) — بکسایی : 167 (voir Corrigenda)
پل جوی نو : 45
پل دبوسیه : 65
پل سنگین : *۲۵، ← داش‌کوپری
پل کویله (کوپله ؟) : *۱۸۵، 141
بلجیمن [بیلجیمَنْ Z، بلجمن] : ۱۶۱
بلخ : ۱۵، ۲۳، ۲۴، ۳۰، *۵۱، *۵۲، *۶۱، ۸۱، ۹۴، ۹۵، ۱۱۰، 22، *26، 28، *68، 136، ← آب بلخ — بلخی ← فضل الله I
بلغار : 95
بلق : ۲۶۴
بلقان : ۱۶۳
پله : ۱۸۶
پنجهیر : 136، 139
بند اوسار [اسار] : ۱۴۱، ← دربند ناوه‌سر
بند رستم : ۹۳
بهسنی : *۲۲۳، ۲۲۴، 156
بهیره : ۲۰۰
بوان : ۱۳۳
بوداتو ← گریوهٔ بوداتو
بورسه [برسا] : ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۴، *156، *165، 181
بورقوشون : 25، (← بوزقوشون، یوزقوشون)
بورکچید [بورکجت H] : ۱۲۰
بوروجرد ← بروجرد
بوری‌باشی [بوری باغی NL] : ۱۱۴
بوزقوشون : 24، (← بورقوشون، یوزقوشون)
پوشنگ [فوشنگ Z] : ۸۲، ۸۳
بوغازقوم [بغازقوم، بغازقم Z] : ۱۶۴، 123
بوغرااووت، بوغراوتلیق : 71، (← توغرااووت)
[1]بولان : ۱۰۷
[2]بولان ← بیلان
بدخوابدان دهانه : ۲۰۸
بدرآباد : 52
بدلیس : *۱۵۲
براغان [بُراقان Z] : ۱۶۲، 120
(بربر) — بربری ← جنانی III
برتس — قلعه : ۲۸۰
(برداغول ؟) — برداغولی ?53، ← برداغولی
برداليق [بردالق، بردالیغ] : *۳۸، ۳۹، ۴۲ — برداليقی ← [2]ارغونشاه، [5]مبارکشاه I
بردع : ۲۱۴، 57
برزینه : ۲۶۷
برسا ← بورسه
برس‌کرد : ۲۱۷
برکاتاش [بیرکه‌تاش، برکه‌تاش] : ۹۵
برکه‌غوریان [برکه‌غوربان ؟] : ۶۹، 35
برلاغو(?) : 72
پروانی : 102
بروجرد [بوروجرد، وروجرد] : ۹۹، ۱۴۰، *102، *103
بریان(?) : 138
پزدیٔ کهنه : ۳۸
بست [بُسْت Z] : ۹۳
بسطام : 151
بشاری : *۱۵۱، *116
بشرتو(?) : 23
بصره : *۱۴۴، ۲۷۸، 112، 165، 197
بطمن ← باتمان
بطنیر : ۱۸۱، *۱۸۲
بعقوبه : *165
بعلبك : ۲۲۴، *۲۲۹
بغازقم، بغازقوم ← بوغازقوم
[1]بغداد (دار الخلافه) : ۹۷، *۹۹، ۱۲۹، *۱۳۸، *۱۳۹، *۱۴۱، ۱۴۵، *۱۴۷، ۲۰۶، ۲۲۱، ۲۳۸، *۲۳۹، *۲۴۰، *۲۴۱، *۲۴۲، *۲۴۵، *۲۴۶، ۲۵۰، ۲۷۷، *۲۷۸، *۲۹۰، ۲۹۶، 54، 56، 58، *102، 103، 108، 109، 112، *113، *117، *118، *147، 148، *149، *150، *151، *155، 163،

* ۹۸، * ۹۹، ۱۳۶، * ۲۰۶، ۲۱۲، ۲۱۸،
* ۲۴۲، ۲۷۶، 55، 56، * 147، 165، 173،
193 — تبریزی، تبریزیان : 57، 147، 151،
← عبد الوهّاب، [35]علی I
تتار ← (قرا) تتار
تخت سلیمان : ۹۳، 53
تخت قراچه [تخت قرجه Z] : ۲۱۰
ترتوم [ترترم ؟] — قلعه : ۲۵۰، 176
ترشیز : ۸۸، * 47
ترك ← آب ترك
ترك، ترکان : ۱۵، ۷۹، ۱۲۶، ۱۳۴، ۱۶۰،
۱۷۴، ۲۰۷، ۲۳۹، ۲۸۲، ۲۹۲، 10، 78،
93، 113، 162، 172، 192، ← سرّیه، غلام،
ییل III — ترکی ← خطّ، زبان، ییل III
ترکستان : ۱۴، * ۶۱، ۸۹، 10، 28، 48، 63،
163، 168، 198، * 203
ترکلو ← درکلو
ترکمان، ترکمانان، تراکمه : * ۲۰، ۷۹، ۹۹،
۱۰۳، * ۱۳۷، ۱۳۸، * ۱۵۲، ۱۵۳،
۱۵۴، ۲۲۰، ۲۳۷، ۲۶۳، ۲۷۲، ۲۹۰،
۲۹۳، 94، * 107، * 155، 198، ← [5]جنید،
[2]شیخ داود، [6]عیسی، [2]قرا حمد ([2]قرا
محمّد)، قرا عثمان، قرا یوسف I
ترکی گرمابه : ۲۱۰
ترمد : ۱۸، ۲۳، * ۲۴، ۵۱، ۵۷، * ۶۳،
۸۰، ۹۴، ۱۹۳، * ۲۱۰، * 29، 31، ←
آب ترمد، گذر ترمد — ترمدی ←
[1]خواندزاده I
ترمد کهنه : ۱۸، 14
ترمس ← بیرمس
ترون ← [1]تورین
ترین : 18
تغلق پور : ۱۸۶، * ۱۹۶
تغماق [تقماق] : 63، 65، 93، 98، * 99 —
تغماقیان : 67
تفت یزد : 126
تفلیس : * ۱۰۰، ۱۵۷، ۲۱۵، * ۲۸۶،
* 154 — تفلیسی ← [2]بقراط I
تقماق ← تغماق
بولونکقور : ۴۷
بویورلاغو (؟) : 72
بی ارقی ← جوی فی
بیاه ← آب بیاه
بیدك : ۱۳۲
بیرکه تاش ← برکاتاش
بیرمس [پیرمس Z، ترمس L] : ۴۳
بیره : ۲۳۷
پیروزپور [فیروزپور] : * ۱۹۵، ۱۹۸
بیش بالغ : 158
بیش برماق [بیش بَرْمَاق Z] : ۱۳۷
بیش تاغ [بیشداق] : ۱۶۳، 122
بیشکند [بیش کنت] : ۱۶۴، 119، 122
بیقوت [بایقوت] : ۱۱۶، 74
بیلان [بولان] : ۱۱۳، 71
بیلجیر [بلاجر H] : ۱۱۶، 75
بیلجیمن ← بلجیمن
بیلقان [ییلغان Z] : ۲۸۶، ۲۸۸، ۲۸۹،
* ۲۹۱، 184، 185، ← نهر بیلقان
بیهق : * 90

تاجیك [تازیك]، تاجیکان : * ۴۲، ۵۴،
۱۲۶، ۱۷۴، ۲۰۷، ۲۸۲، ۲۹۲، 10،
21، 78، 93، 113، * 172، ← [2]سیف
الدین I
تارقی [طرقی Z] : ۱۶۴، 123 (← درقی)
تازیان : ۱۶۸
تازیك ← تاجیك — تازی ← اسپ III
تاش آریقی : ۲۵، ۲۶
تاش کوپری، تاش کوبرك ← داش کوپری
تاشکند [تاش کند] : ۲۷، ۲۸، ۴۶، ۴۸،
۴۹، ۵۲، ۵۵، ۱۱۷، 78، 84، * 93
تاغ [طاق H] — حصار : ۹۳
تاغ اداق [طاغ اداغ، طاق اداق Z] : ۶۶، 32
تانکوت [تانکقوت، تنقوت Z] : ۱۰۰
تایقان [طایخان] : ۲۴
تپجك [توباجوك] : * 80
تبرك ← طبرك
تبریز (دار الملك، قبّة الاسلام) : * ۹۷،

تیشلا — حصن : ۱۳۷، 107
تین ← آب تین
تیوابوینی ← توابوینی

جاجرم : 152
چارباغ : ٤٤
جارون : 35
جارونقا(?) [چاروبقا ?] : ٦٩، ← جارون
چاریمکان [جرمکان] : ۸۹
جاقزمان : 65 (= جقیشمن ←)
جالانی [چالانی] : *۲۵، 18
جالش ← جلیش
چالوس : ۹۷
جام : 79، 80، 85، *91، ← [15]احمد I
چاناق‌بولاق : ۱۵، 12
جان‌بولاق : *107
چاه اسحق : ۳۸
چاوشان [جایزان H] : ۱۳۲
چپرایَنقر Z] : ۱۱٤
جبال : 113، 185 (← جبل، [2]کوهستان)
جبجال : ۱۰۷، (← چمچمال، جیجال)
جبخجور : ۱۵۲، ← آب جبخجور
جبل : ۲۹٤ (← جبال)
چپماکچید [جَبْمَاکیجد، جبماکیچید، چَپْمَه‌کجت H] : ۱۲۰
جبهان : ۲۰۷، 145
جتان : *۱۸۵
جراوپیران : 102
جربادقان [گرپایگان] : ۱۰٤، ۱۳٦، 61
جرجان ← آب جرجان
چرکس : *۱٦۲، *119
جریم [جریم] : 26
جرمونك (?) ← کوتل جرمونك
جریب ← هزارجریب
جزیره (بنی عمر) : ۱٤۹، *۱۵۰، *115، 165 — جزری ← [4]شمس الدین I
جسر حلّه : ۲٤٦
جسر سربند : 113
چغانا [چغانیان] : ۳۷، ۵۷

تقوزطارم : 65
تکاتو(?) : 78 (← نکاتو)
تکریت : ۱٤۱، *۱٤۲ — تکریتی ← [7]حسن I
تلمبی ← آب تلمبی
تلمینه : *۱۷۹، ← آب تلمینه
تن ← آب تن
تنگ چکچك : ٤۰، *٤۱
تنگ جکدالك : 23
تنگ حرم [خرّم ?] : ۳۷
تنگ‌زندان — قلعه : 130
(تهانه‌سر) — تهانه‌سری ← [14]احمد I
تهینه (?) ← توهنه
توابوینی [دوابوینی، تیوابوینی Z] : ٤٦
توباجوك ← تپجك
توبالیق [توبالیق، توبه‌لیق، توبه‌لیك] — (قروق) : ۱۱٤، 71
توبشین‌اندور : ۱۱۵، ← دوبشین‌اندور
توبول ← آب توبول
توتك : ۱۲۸
تود آریقی : 18
تودکان : 103
توراتور [تراتور Z] : ۱٦۰
توران : ۹، *۱۰، ۱۲، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۹۲، 148، 149، 187، 192 — تورانیان : ۲۵۷
تورت‌کول [تورت‌کل] : ٤۲
[1]تورین [تُرْوَن H] : ۱۳۰
[2]تورین ← دورین
توغراووت [تقراووت Z، توغراوتلیق، توغره‌اوتلیق H] : ۱۱٤، *71 (← بوغراووت)
توم (سوین) : ٤٦، 24
تومادو [توماتو Z] : ۱۳۷
(تون) — تونی ← [3]سیف الدین I
توهنه [توهینه، تهینه] : *۱۸۵، 141
تیاتار(?) : 26
تیتاق(?) : 57
تیرتاش : ۱۱٦
تیره : ۲٦۵
تیروس : ۲٦۷

جون ← آب جون
جـــوی . . . ← آب . . . ، دریـــای . . . ، رود (خانهٔ) . . . ، نهر . . .
جوی ← آب قوی
جـوی بـادان : *145، ← بادان، = جوی نو، جوی ماهی‌گیر ←
جوی بغداد : 67
جوی جدریس [جِدْ ریس Z] : ۱۰۷، 67
جوی سر (جوی بر؟) : 145
جوی زر : ۱۲۶
جوی عبد الله : ۲۳
جوی فی [بی ارقی Z] : ۲۰
جوی قارون (؟) ← آب قاون
جوی قاون ← آب قاون
جوی کرلان [کولان] ← آب کرلان
جوی ماهی‌گیر : 145 (= بادان ←)
[1]جوی نو : ۲۰۸ (= بادان ←)
[2]جوی نو ← پل جوی نو
جویم ← گویم
چیچـاکلیـك [چیچـکلیـك، چچکلـك H] : ۱۱۶، 74
جیجال : ۱۰۷، 67
چیچکتو : 79
جیحون ← آب جیحون
جیران‌قمیش [جیران‌قمش Z] : ۷۶
جیرفت : 130
[1]جیکدالیك [جیکدالك، جکدالیك، جیکدلك، جکـدالـك] : *۲۵، *۴۱، ۴۵، ← تنگ جکدالك
[2]جیکدالیك : ۸۲
[1]جیلاون : ۹۵
[2]جیلاون [جلاون] : ۱۲۹، 102
جیملیك [جْملیك، جیملك Z] : ۱۴۷، ۱۴۹
چین : ۲۱۳، ۲۹۵، 189، *191، 193، 196، ← دریای چین، ← زربفت، نگارخانه III
—چینی : 159، ← آیینه، سپر III
چیناس [جیناص] : ۲۸، ۱۲۹، 25، 99
جیهان (؟) : 145
چغتـای : ۱۴۰، 33، 120، 164، 165، 175 —
چغتـایی [چغاتـایی، چغادی] : ۲۰، 15، 16، *164، 175، ← چغتای I
چقیشمن [چقشمن H] : ۱۰۶، (← جاقزمان)
چکچك : ۳۷، ۴۱، ← تنگ چکچك
جکدالیك ← جیکدالیك
جلاون ← [2]جیلاون
جلکای کنبدك ← کنبدك جولکایی
جلیش [جَالِشْ Z] : ۱۱۶، 75
چمچمال [جبجال Z، چَنْچَمال H] : ۱۲۹، 67 (؟)، 102
جمد ← آب جمد
جملیك ← جیملیك
جمـو : ۲۰۲، *۲۰۳، ۲۰۴، *۲۰۵، 144، 145، ← آب جمو، درهٔ جمو
چمی‌کند : ۴۸
چنار رباط : ۲۱۰
جناوه ← آب جناوه
جنجان : *۱۸۰، ۱۸۱
جهان (؟) : ۲۰۴
جهانپناه : ۱۹۲، *۱۹۳
جهان‌ناور : ۱۳۷
جهان‌نمـای : *۱۸۶، *۱۸۷، ۱۹۳، ۲۱۰، 142، ← بـاغ جهـــان‌نمـــای، کوشـك جهان‌نمای
جهوال : *۱۸۱
چو (؟) : 13، ← جو III
جود ← کوه جود
جوسق [جَوْسَق Z، جوزق L] : ۱۵۱
چوکچون : ۱۱۵
چوکلك : 63
چول جرو : ۱۷۷
چول جلالی : ۱۷۷، ۲۰۷
چول قارن : 53
جولات [جُولات Z، جَوْلات H] : ۱۵۹
چولاك : *۱۰۶، *63
جـولاهـــان [جولاهـــه H] : ۱۳۲، ← آب جولاهان
چولغ : ۲۵۳، 176

١٦٦، ١٦٧، ١٦٩، ١٧٦، ١٧٩، *٢٠٢،
٢١٢، ٢١٥، ٢٢٥، ٢٨٤، 5، 6، 10،
12، 13، *14، *17، 25، *26، *37، *45،
46، 49، *50، 57، *66، 69، *71، *75،
*76، *77، *78، *79، 80، *83، *84، 86،
*89، *90، 111، 126، *129، *131، 133،
136، 139، 146، *149، *151، 194، ← گز
III — خراسانی، خراسانیان : ٢٠، ٤٠،
*٥١، ١٢٣، 15، *16، 44، 78، 84، ←
[29]محمّد I، خودرنگ III
خرجرد : 80
خرّم‌آباد : ٩٩، *١٣٠، *103
خرماتو : ١٤٧، 113
خرماستان : ١٣١
خرمن دزك : ٤٧
خزار : ١٦، ٢١، *٢٥، *٣٧، *٣٨، ٣٩،
٤٠، *٤٤، ٥٠، ٥٧، ١٦٦، 12، 129
خس [قاز ⊞] : ١١٦
خطای ← ختای — خطایی ← ختایی
خفچاق ← قپچاق
خلامد — قلعه : 85، 89
خلّخ : 158 (voir Corrigenda)
خلم [خلوم] : ٢٤، ٥١، ٥٧، ٢١٠، 26
خمرك [خُمرَك Z] : ٤٨
خوار : *66
خوارزم (قبّة الاسلام) : *٦٥، *٦٦، *٦٨،
*٧١، ٧٩، ٨١، *١٠٧، *١٠٨، *١١٠،
*١١١، ١٢٨، ٢٢٥، *31، *32، *33، 84،
37، *44، 63، *67، *68، *69، 170، 193،
← خوارزم‌شاه III — خوارزمی،
خوارزمیان : 34، 35، *44
خواص ← خاص
(خواف) — خوافی ← [5]اسمعیل I
خوزستان : 129، 130، 149، 167
[1]خوی : ١٠٤، ١٥٢، 61، 116
[2]خوی ← آب قوی
خیبر : 91
خیسار : 78
خیوه [خیوق] : ١٩، ٦٥، 15، *31، 32، 33

حاجی ترخان : ١٦٤، *123
(حبش) — حبشی ← بلال I، غلام III
حبشی ← اباشا
حجاز : ٦٥، ٩٨، ١٠٣، ٢٢٧، ٢٧٨
حربی : ١٤١ *١٤٤، 165
حرم ← تنگ حرم
حرمیص ← عقبهٔ حرمیص
حصار : 14
حصار بایزید : ١٠٣
حصار دربند : ١٦٥، ← [1]دربند، قلعهٔ دربند
حصارك : 68
حصن کیفا : ١٤٦
حصن منصور : ٢٢٣
حلب : *٢٢٤، *٢٢٧، ٢٢٨، ٢٣٠، ٢٣٧،
٢٧٤، *117، *118، *155، 156، *160،
162 — حلبیان : ٢٢٧، 156 — حلبی ←
سپر، معلّم III
حلّه : *١٣٩، ١٤٤، ٢٤٦، 112، *165، ←
جسر حلّه
حمص : ٢٢٤، ٢٢٩، ٢٣٧
حمی [حما] : ٢٢٤، *٢٢٨، ٢٣٧ —
حمویان : 162
حنحك(؟) : ٢٦٧
حوض خواجهٔ جهان : ١٩٣
حویزه : ١٣١، *103

خاص [خاس، خواص] : ٤٧، ٦٧، ٧١، 34
خالص کوتلی : ١٨٢
خبوشان : 84
ختای [خطای] : ٩، ١٢، ١٧٠، ١٧٢،
٢١٣، ٢٦١، 138، 139 — ختایی [خطایی]
← زیتونی III
ختلان ← قتلان
ختن : ٩، ١٧٠، *158 — ختنیان : 158
خجند [خجند] : *١٥، ١٦، ١٨، ٣٣،
٤٩، ٥٧، ٧٠، ١٠٦ *١٠٧، 11، *13،
65، ← آب خجند
خراسان : ١٣، *١٦، ١٨، ٣٨، *٤١، *٤٢،
٤٤، ٦٢، *٨١، ٨٥، ٩١، ١١٠، *١١٤،

دریای فرنگ : 191
دریای گیلان : ۲٤٥
دریای مازندران : ۲٤٥
دریای ورنک(؟) [فرنج] : 119 (= بحر ازاق ←)
دز چوبین : ۱٤٦
دزفول : ۱۳۱
[1]دزك [دزاك، دزاق، دیزك Z] : ٤۷، ٤۸
[2]دزل ← خرمن دزك
دزه [گذر دیزق Z] : ۸۲، 45
دشت برکه : 94
دشت قفجاق [قفچاق، خفچاق] : ۱۳، ۱۱۷، ۱۵۸، ۱٦۰، ۱۸۰، ۲۰٦، 6، 28، 41، 42، 71، 93، 94، 99، 118، 123، 124، 146، 173، 206
دشت کولك : ۲٤
دشت مقران : ۲۱۵
دلبر [دَلْبَرْ Z] : ۱۳۷
دلگشا (ی) ← باغ دلگشا، کوشك دلگشای
دلی ← دهلی
[1]دمشق (الشام) : ۱۳۹، ۱٤۱، *۲۲٤، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، *۲۳۰، *۲۳۱، *۲۳۲، *۲۳۳، *۲۳٤، *۲۳٦، *۲۳۷، *117، *162 — دمشقی ← کمان III
[2]دمشق : ۱۲۸
دملی : ۲٦۷
دندنه ← آب دندنه
دنفزلغ : ۲٦۵
دهانه، دهانهٔ شیر : 53، ← دهنه‌سر
دهستان : 54
دهلی [دلی] : ۹، ۱۷۰، ۱۸۱، *۱۸٦، *۱۸۷، *۱۸۸، *۱۹۱، *۱۹۲، ۱۹۳، ۲۰٤، 143، 146، *154، 198
دهلیِ کهنه : ۱۹۲، ۱۹۳
دهنه‌سر : ۹۳
ده‌نو [دیه نو] : *۳۷
دوابوینی ← توابوبنی
دوبشین‌اندور : 78، ← توبشین‌اندور
دوربرجین : ۲۱۰
دورون [درون] : ۹۵
دابان ← کوه دابان
دابان یسین : 35
دار السلام : 151 (= بغداد ←)
داش‌کوپوی [تاش‌کوپری، تاش‌کوبرك] : ۱۰۹، ← پل سنگین
دامغان : ۱۲۹، 54، 66، 152
دانه : 80
دبوسیه ← پل دبوسیه
دجله ← آب دجله
درای ارصف [درهٔ ارساف Z] : ۲۳، 18
[1]دربند (باکو) : ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۵۷، *۱۵۸، ۱٦۱، ۱٦۵، 123، *124، 146، ← حصار دربند، قلعهٔ دربند، — دربندی ← [1]شیخ ابراهیم I
[2]دربند (ابراهیم‌شاه، کردستان) : ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۸، ۱٤۱، ۲٤۵، 109 — دربندی ← [1]ابراهیم‌شاه I
[3]دربند شروان : 207
[4]دربند ناوه‌سر : 109، ← بند اوسار
درخت (؟) : 176
درقی [دَرْقی Z، طرخو L، ترقی H] : ۱۵۸، (← تارقی)
درکلو [دِرْگلوُ Z، ترکلو] — حصار : ۱٦۵، 124
دره (؟) : 47
درهٔ ارساف ← درای ارصف
درهٔ آسون : ۲۱٤
درهٔ جمو : ۲۰۵
درهٔ رستم : 54
درهٔ کز ← دری‌کز
درهٔ کوپله : ۱۹۷، *۱۹۸، *۱۹۹
درهٔ منو : ۲۰۵
درواز : 47
دروازه ..... ← III
دری‌کز [درهٔ کز Z] : ۲۳، 18، ← آب دری‌کز
دریا ... ← آب ...، بحر ...، جوی ...، رود (خانهٔ) ...، نهر ...
دریای چین : ۸۲
دریای طرابلس : ۲۲۹
دریای فرنج (sic) ← دریای ورنک

روغد : ۸۹
روم : ۹، ۱۳۶، ۱۵۳، ۲۰۶، ۲۱۷، ۲۱۸، *۲۱۹، ۲۲۰، *۲۲۲، *۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، *۲۴۸، *۲۴۹، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۴، ۲۵۵، *۲۵۸، ۲۶۲، ۲۶۵، ۲۷۱، *۲۷۵، *۲۷۶، ۲۷۷، 147، 153، 155، *156، 164، 165، 170، 171، 173، *174، *175، *176، 178، *179، 180، *181، *182، 189، *191، *192، 193، 198، 206، ← دیبا III — رومی
رومیان : ۲۵۴، *۲۵۶، ۲۵۷، ← [1]اسکندر I ، غلام III
رونیز : *81، 85
ری : ۹۶، ۹۷، ۱۰۴، ۱۲۹، *54، 56، 61، *66، *152، 194

زاغان ← باغ زاغان
زال ← آب سال
زاول : ۲۲۸
زرنوق [زَرْنُق] : ۱۱۲، 31
زره [زیره] — قلعه، حصار : ۹۲
زنجیر رباط : 46
زنجیرسرای : 55
زوریت : ۲۱۶
زیارت اودن اتا : ۶۴
زیرل(؟) : 130
زیره [شیرَه Z] : ۱۶۵

سارانیوس [سارانسوس، سارانبوه] : ۲۶۴، 178
سارو قرقان : 56
ساری : ۹۷، 55، *100، 101، 152
ساری‌قمش : 54
ساریخ‌اوزن [ساریع‌اوزون، ساریخ‌اوزان، سَارق‌اوزَن] : *۱۱۳، ۱۱۸، *71، 93
ساریخ [ساریق، سارق] (قورغان) : ۱۳۷، 107
ساسان — ملوك : 189
ساسون : ۲۶۷
ساغرج [ساغرچ] : *۴۶، ۱۱۲
ساقجه‌قدوق ← سغچه‌قودوق
ساقز : ۲۶۹

دورین [تورین] : ۱۷۱، ۱۷۵
دولت‌آباد : ۲۱۰
دومانج : ۲۶۳
دیاربکر : *۲۷۸، *151، 155، 194، *198، 207 —
دیاربکری ← شراب III
دیالمه : ۲۹۴
دیپالپور [دیبال‌بور Z] : ۱۷۷، ۱۸۱، *۱۸۳، ۱۸۵
دیزاق [دیزق] : 19، 45
دیزباد : 80
دیزك ← دزك
دیه نو ← ده نو
دیه هندوان : ۱۲۹

رادکان [راتکان] : ۸۹، 49، 84، 85، *89، *90
رأس العین : ۱۳۹، ۱۴۶
رامز : ۱۳۱
راونیز ← رونیز
رایکان : 55
رباط : ۱۳۳
[1]رباط ملك : ۴۷
[2]رباط ملك : ۷۱
ربنه (؟) : 113
رجب‌پور : ۱۸۴
رحمت ← آب رحمت
رستمدار [رستم‌دار] : ۹۶، ۹۷، 55، 66
رسن‌کش [رَسَن‌کش] : ۲۵
رقّه : *112
رمان : ۲۶۷
رمله : 159، 162
روحا [رها] : *۱۴۶، ۲۳۷، 112
رود (خانه) ... ← آب ...
رود ابرونی (sic) : 123
رود منقوت [رود مَنْقوت Z] : ۱۳۲، 103
رود می : 103
(رود) نیل : 117، 166
رودخانهٔ ایلا : 74
رودك ← آب رودك
(روس) — روسیان : 120 — روسی ← کتان III

سرسلیع (sic) : 72
سروش : 14
سری [سیری] : ۱۹۲، ۱۹۳
سعیدآباد : 171
سغچه‌قودوق [ساقجه‌قدوق] : ۱۹، 15
سغناق [سیغناق، سقناق] : ۷۵، *۷۷، ۷۸، 41
سفونج ← آب سونج
سقسغان [سقسقان، سقزقان Z، سیغزغان H] : ۱۱۵
سقسین : 120
سگزی، سگزیان : ۲۱، *۲۲
سلطان اردوج [ارتوج] — ییلاق : *۱۶۸، 136
سلطان حصار : ۲۶۹
سلطان میدان : 85
سلطانیّه : *۹۷، ۱۲۹، ۱۳۶، ۱۳۸، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۶۶، ۲۱۲، ۲۱۸، ۲۳۸، ۲۴۹، *۲۷۶، *54، *55، 56، *57، 59، *102، 103، 115، 125، 128، 129، 148، 153، 170، 193، 207
سلماس : ۱۰۴، 61
سلمیّه : 161
سماوا : *۲۱۶
سمدرك : ۲۶۷
[1]سمر : 124
[2]سمر ← آب سمر
سمرقند (دار السلطنه، دار الملك) : ۱۵، *۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۱، ۲۶، *۲۷، *۳۰، ۳۱، *۳۲، ۳۳، ۳۵، ۳۶، *۴۵، *۴۶، *۴۸، ۴۹، ۵۲، ۵۷، ۶۱، ۶۲، ۶۶، ۶۷، *۶۸، *۶۹، ۷۱، *۷۴، ۷۷، ۸۵، ۹۳، ۹۴، ۹۷، ۱۰۲، *۱۰۵، *۱۰۷، ۱۰۸، *۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۲، ۱۱۵، *۱۱۷، ۱۲۶، *۱۲۸، ۱۵۶، *۱۵۷، ۱۶۶، *۱۶۷، ۱۶۸، *۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، *۲۰۶، ۲۰۷، *۲۰۹، ۲۱۰، *۲۱۱، *۲۱۲، ۲۴۴، ۲۶۱، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۴، 4، 14، *19، *20، *21، *22، 24، *25، 27، 30، *31، 32، 34، 35، *36، 37، *39، *40، *41، 45، *49، *51، 54، 55، *63، *65، *66، 67، 68، *73، 75، 76، 79، *83، 92،
ساقزقان : 74
سال ← آب سال
سالاربولاق : ۴۷
سالی‌سرای [سرای‌سالی Z] : ۱۴، ۲۴، ۲۷، *۳۳، ۵۴، 10، 11، 19، 22، 25، 55
سامانه : *۱۸۵، *141
ساموز [سامون] (؟) : 179
سانبت، سانبست : ۲۰۷، 145
ساوران : ۷۵، 41، 69، (← صوران)
ساولغان : 93
ساوه : ۲۲۱ — ساوهٔ ← پیر احمد، [3]خواجه شیخ، [4]طاهر I
سبا : ۱۶۷، 83
سپارتو : 72
سپاه ← آب سپاه
سبره (؟) : 179
سبزوار : ۸۵، ۸۶، *46، 49، *77، 78، *84، 85، 89، 171، ← اسفزار — سبزواری ← [5]خواجه علی، خواجه مسعود، ملوك
ستر [ستیر] : ۲۶۷، 179
سجزی، سجزیان ← سگزی، سگزیان
سجستان : 50، 52، 78 — سجستانی، سجستانیان : 52، 53
سچغان‌دابان [سیجقان‌دابان Z] : ۱۱۶، 74
سدّ اسکندر : ۲۱۲، 196
سراب : ۲۰۹
[1]سرای : ۱۲۱، ۱۶۱، *۱۶۴، ۱۷۰، 37
[2]سرای (= سالی سرای ؟) : 18، 69
سرای اوردم [اوردوم، آوَرْدَم ZN] : ۱۱۵، 78
سرای برکه : *123، = [1]سرای ؟
سرای سالی ← سالی سرای
سرای غازان خان : 123
سرای‌جق : 37
سربند ← جسر سربند
سرچه‌بیل : ۲۴۵
سرخ ← قلعهٔ سرخ
سرخس : ۴۳، ۹۵، *16، 25، 78
سرسطی : *۱۸۴

سیرجان : *62
سیری ← سری
سیستان : *21، 88، *91، 92، 93، 191، 225، 228، *52، 85، *91، 131 —
سیستانی، سیستانیان : *92، 59، ← [2]ابو الفتح، [2]فیروز I
سیغزغان ← سقسغان
سیکیزیغاج(؟) ← سنکزیغاج
سیناب : 264
سیواس : 217، *219، *220، 248، 252، *253، (116)، *156، *159، 164، 168، 170، 182
سیواسر : 152

شابران : 101
شادمان : 49، 128، 68
شاسمان [شسمن N] : 89، 95، 128، 101، 102، 152
[1]شام، شامات : 147، 148، *206، *220، *221، *222، *232، 235، 245، 274، 293، 112، *117، 118، 147، 153، 155، 158، 161، 163، 164، 165، 168، 170، 171، 173، 174، 181، 191، *198، 203 —
شامی : *155
([2]شام) ← شنب غازان — شامی ← نظام (الدین) I
شامیل — حصار : 168
شاه نواز : 179، *180
شپارتو [شپاردو] : 114، *72
شبرتو [شبارتو، شیبرتو، شِبَرْتو] : 22، 18، 19، 21
شپورغان [شبورغان، شبرغان] : 15، *62، *63، 12، 22، *29، 30
شروان، شروانات [شیروانات] : 101، 165، 213، 279، 292، 57، 124، 125
ششتر ← شوشتر — ششتری ← دیبا III
شطّ ← (آب) شطّ
شفاثا : 139
شق سارساوه : 200
سیرجان : *62
سیری ← سری
سیستان : *21، 88، *91، 92، 93، 191، 225، 228، *52، 85، *91، 131 —
سیستانی، سیستانیان : *92، 59، ← [2]ابو الفتح، [2]فیروز I
سیغزغان ← سقسغان
سیکیزیغاج(؟) ← سنکزیغاج
سیناب : 264
سیواس : 217، *219، *220، 248، 252، *253، (116)، *156، *159، 164، 168، 170، 182
سیواسر : 152

شابران : 101
شادمان : 49، 128، 68
شاسمان [شسمن N] : 89، 95، 128، 101، 102، 152
[1]شام، شامات : 147، 148، *206، *220، *221، *222، *232، 235، 245، 274، 293، 112، *117، 118، 147، 153، 155، 158، 161، 163، 164، 165، 168، 170، 171، 173، 174، 181، 191، *198، 203 —
شامی : *155
([2]شام) ← شنب غازان — شامی ← نظام (الدین) I
شامیل — حصار : 168
شاه نواز : 179، *180
شپارتو [شپاردو] : 114، *72
شبرتو [شبارتو، شیبرتو، شِبَرْتو] : 22، 18، 19، 21
شپورغان [شبورغان، شبرغان] : 15، *62، *63، 12، 22، *29، 30
شروان، شروانات [شیروانات] : 101، 165، 213، 279، 292، 57، 124، 125
ششتر ← شوشتر — ششتری ← دیبا III
شطّ ← (آب) شطّ
شفاثا : 139
شق سارساوه : 200

93، *99، 100، *101، 113، *129، 130، 131، 136، 139، *146، 147، 148، *149، 151، 152، 154، 156، 158، *169، *170، 185، 196، 198، 202، *203، = تختگاه سلطنت، سرّهٔ مملکت ← III ← گریوهٔ سمرقند، ← گز III — سمرقندیان : *21، سمرقندی ← [10]جلال الدین، شیخ ابو لیث، [2]مولانازاده I
سمسم : 163، 122
سمنان : 129، *66، *88، 198 — سمنانی ← [33]علی، [2]مسعود I
سمنکان : 209، 136، 137
سمور ← آب سمور
سمیلغان [سملقان Z] : 89
سنتای : 56
سند : 110، 170، 10، 130، ← آب سند
سن سلیخ [سن سیلیخ Z] : 114
سنقور(؟) ← I
سنگ فرهاد : 102
سنکزیغاج [سنکیزیغاج، سنکین‌یغاج، سنکیزیاغاج، سیکیزیغاج ؟] : 64، 73، 29، 39
سنکسون [سَنْگُسون Z، سغاسون H] : 137
سه پایه : 66، 71
سهوال : 181
سوالك ← کوه سوالك
سوانیت : *216
سوت کول [سودکول Z] : 116، 74
سود اریقی : 18
سور [سَوُر Z] : 151
سورماری [سُرمالو Z] — حصار : 99
سورنیك (؟) : 130 (← شورنیك)
سوری حصار : 261، 156، 181، 182
سوزن گران [سوزنکران Z] : 47
سوقورلاغو [سُوقُرلاغو Z] : 115، 74
سونج ← آب سونج
سیاه ← آب سیاه
سیچقان دابان ← سچغان دابان
سیحون ← (آب) سیحون
سیرام [صیرام Z] : 48

طرشلغ : ٢٦٤
طرقی ← تارقی
طمغاج(?) : 158
طوس : 71، 75، 76، *77، *78، *79، *80، 83، 84، *85، 86، 87، 88، *89 — طوسیان : 78، 86، 87 — طوسی ← [8]بایزید
طیغرتاش : ٢٦٤

عادل‌جوز [عادل الجوز] : ١٥٣، 60، 116
عجم : ٩٨، *١٤٠، ٢٢٥، ٢٩٢، 187، 189، 192
عـراق (عجـم) : ١٣، ١٠٢، ١٢٥، ١٢٩، ١٣٦، ١٦٨، ٢٠٦، ٢١٢، 5، 55، *58، *59، 66، 75، 76، 84، 88، 90، 99، 106، *113، 136، 151، 153، *154، 166، ← گز III — عراقی ← [2]شهسوار I
عراق (عرب) : ٢٤٥، *٢٧٨، 5
عراقین : 146، 151، 169
عرب، اعراب، عربان : *١٤٠، ١٤٤، ٢٣٩، ٢٦٠، ٢٩٢، 117، 155، *165، 184، 187، 189، 191، 192، 198، 207 — عربی : ٥، 132، ← اسپ، تفسیر، خیول، نیزه III
عقبهٔ حرصیص : ٢٠٩
عقبهٔ کش : ٢١٠
علی‌آباد : ٥٠
عشما : 116
(عمان) ← لولو III
عنتاب [عینتاب Z] : *٢٢٣، ٢٣٧، 159

غازی سیّد : ٢٦١
غربان ← کوه غربان
غربند [غربید ?] : ٢٠٩، 145
غرجستان : 78
غرقشون ← قورغاشون
غزنیك : ٢٠٩
غزنین : ١٧٥
غزّه : 159، 162
غلطه : ٢٦٧

شقشار : ٥٠
شکـی [شکّـی] : ١٠٠، ١٥٧، ٢١٣، ← کوّ شکی — شکی ← [34]علی I
شماخی : ١٠١
شمکور : ٢٤٣، ٢٤٩، 176
شنب غـازان [شـام] : 57 — شنب غازانی ← نظام (الدین) I
شنوزان : ١٧٦
شهر سبز (دارالاسلام) : ١٥، *١٦، ١٧، ٤٧، 13، 18، 26، 40
شهر مونك ← [1]مونك
شهر نو : ٢٦٢
شهریار : 102، 152
شور ← آب شور
شورنیك [سورنیك?] : ١٦٨
شوشتـر [ششتر] : *١٠٥، *١٣١، 62، *103، 118، 130، *149، 150
شیخ عالم : ٤٢
شیـراز (دار الملـك) : ٨٩، ٩٥، ٩٧، ١٠٤، *١٠٥، ١٢٩، *١٣١، ١٣٤، ١٣٥، ١٣٦، ١٤٧، *١٤٩، ١٦٦، ١٦٨، 55، *62، 76، *114، 125، 126، *127، *129، 130، 166، *168، 193
شیرکند : ٣٨
شیره ← زیره

صحرای کرکین [کوری ?] : ٢١٦، 154
صفد : ٢٢٤، 162
صوران : 75، (← ساوران)

[1]طارم : ١٦٨، 130
[2]طارم : 158
طاغ‌اداغ ← تاغ‌اداق
طاق ← تاغ
طایخان ← تایقان
طبرك [تبرك] — قلعه : ١٠٤، 62
طبس : 126 — طبسی ← [4]ابو سعید I
طخارستان : 10، 136
طرابلس : ٢٢٤، ← دریای طرابلس

قبای‌متان [قبایمتان، قبای‌متین] : ۲۶
قپچاق [قفچاق، خفچاق] ← دشت قپچاق
قبرتو : ۳۱
(قبروس) — قبروسی ← صوف، مربّع III
قبله : 57
قبّهٔ (شیخ) ابراهیم لك : ۱۳۸، 147، = مزار ابراهیم یحیی ←
قتالو(؟) : 178
قتلان [ختلان] : ۱۵، ۲۵، ۵۷، ۱۰۸، ۱۰۹، 10، 12، 26، 110 — قتلانی ← سلطان محمود، 2کیخسرو I
قتلغ یورت : ۲۱۰
قچاوراتو [قَجَارتو Z] : ۱۱۶، 75
قراارت [قراآرت، قرااورت، قرااارات، قرااارتِ قروقلوق Z] : ۱۱۵، 74
1قراباغ (اَرّان) : *۱۰۱، ۲۱۲، *۲۱۴، *۲۴۳، *۲۴۸، ۲۴۹، *۲۹۲، ۲۹۳، 57، 153، 170، 173، *174، 176، 185
2قراباغ بادغیس : 79
3قراباغ کوچك : ۱۰۰
1قرابولاق [قرابولان L] : ۱۱۶، 74
2قرابولاق : ۲۰۹
قراتاش قیا : ۱۱۶، 75
(قرا) تتار : ۲۵۴، *۲۷۵، 181، 182
قراتو : ۱۱۴
1قراتور : ۱۴
2قراتور : ۱۱۶
قراتیل [قراطال Z] : ۷۷، *43
قراجه‌قیا : ۱۵۱
قراچوق : ۱۱۸، 93
قراحصار : ۲۶۱
قراخواجه : ۱۱۵، 6، 73
قرادره : 153
قراسمان : ۱۱۷، 31، *93
1قراسو : ۱۳۶
2قراسو : ۱۶۱، 119
3قراسو ← آب قراسو
قراطال ← قراتیل

غور : 47، *50، 78 — غوری، غوریان : ۴۳، *50، *51، 52، ← 2ابو سعید I
غولجاتو ← کوه غولجاتو

فارس [پارس] : ۱۲۵، ۱۳۵، ۱۴۹، ۱۶۸، ۱۷۱، ۲۰۶، 5، 58، 59، *62، *66، 67، 75، 76، 99، *106، *113، 126، 127، 129، *130، *136، 138، 146، *166، *167، *168، 197، — فارسی ← تفسیر، خطّ، زبان III
فاریاب ← پاریاب
فتح‌آباد : *۱۸۴
فرات ← آب فرات
فراه : ۹۱، ۹۳، 52، 78 — فراهی ← 11جلال الدین I
فرح(؟) : 116
فرس : ۷۰، 191
فرغانه : 30
فرگ : 113
فرنج [فرنگ] ← افرنج، ← دریای فرنج
فرینکند [فریکند، فرنکند] : ۴۶
فلك‌آباد : 180
فوچه : *۲۶۸
فوشنگ ← پوشنگ
فی ← جوی فی
فیروزآباد : *۱۹۳
فیروزپور ← پیروزپور
فیروزکوه : *۹۸، 55، 66، *152 — فیروزکوهی ← جمال الدین I
فیروزه‌بندگان : ۱۸۴

قاتیلیش [قاتلیش] : ۲۷
قاره : ۲۴۷
قارون ← جوی قارون
قاز ← خس
قاسمی : *81
قاف ← کوه قاف
قاون ← آب (جوی) قاون
قاینار : *۵۰
قباس [قُبّاس] : 72

(قلعهٔ که) — قلعهٔ کهی ← تاج I
قلعهٔ کوه (در ماردین) : 115
قلعهٔ نور : 143
قمارجی : 72
قم : 56، 66، 102 — قمی [قومی] ← [7]ابراهیم، [2]اصیل، [38]محمّد I
قمکند [قم‌کند] : ۱۰۸، 67
قموق ← فوموق
قندز ← قندوز
قندهار : *۹٤، 17، 92، 129، 198 — قندهاری ← تومان، سیفل، [39]محمّد I
قندورچه : ۱۲۳
قندوز [قندز] : ۵۱، ۵۲، ۵۷، *۱۱۰، 15، 22
قندوزچه : *97
قهستان : ۲۱٦، 78
قهقهه — حصار : ۸۸
[1]قهلغه [قهلقه] : ۱۷، ۲۳، ۲٤، ۲۵، ۳۱، ۳۵، ۳٦، ۴۱، *14
[2]قهلغه : *۱۱۷، 75
قهندز : 167
قوباغ : ۱۱٤
قوبان : *۱٦۲
قود آریقی [قوت آریقی] : ۲۳، 18
قوراتو ← کوه قوراتو
قوراغان — ۱۱٤
قورای [قَوْرَای، قرای] : ۱٦۰، ← آب قوری
قورغاشون [غرقشون Z] : ۳۸
قورغان (؟) — حصار : ٦۵
قوری ← قورای
قوزی‌مداق [قوزی‌مداغ] : ٤٤، ۲۱۰
قولاغی [قولغای، قُولَغَیْ] : *۱۳۷، 107، 166
قولان کوتلی [قولان کوتالی] : ۱۱٦، 75
قوم تپه : 173
قومس : 131، 160
قوموق [قموق] : *119
قوموقلق : 119
قونکقاراولانك [قونْکغاراولانك Z] : ۵۳
قونیه : ۲٦۱، ۲۷۰
قراغوچور [قراقوچور، قراغورچور] : ۱۱٤، ۱۱۵، *72، 73
قراقسماق [قَراقِسْمَاق Z] : ۷۰
قراقلغان [قراقلقان] : ۱۵۷
قراقلقانلیق : ۲۱۷
(قراکول) — قراکولی ← نادرشاه I
قرانکغوتاغ : 158
قراهوی : 72
قراول تپه : 173
قربان (؟) 23، ← قرناب
قرچوق : ٤٦
[1]قرس [قرص، قرز] : *۹۹، ۱۵٦، ۲۷۸، 163
[2]قرس ← آب قرس
قرشی : *۳۱، ۳٦، ۳۷، *۳۸، *۳۹، ٤۱، ٤٤، ۱۲۸، *22، 24، 66
قرص ← قرس
قرغو : 158
قرق کول ← قیرق کول
قرقه‌کوه : 56
قرم : ۱۷۰، 95
قرناس (؟) : 72
قرناب [قرنات، قربان] : ٤۱، 23
قروغ ارغون [قروق ارغون] : ۱۰۳
قریة العقاب : ۱۳۹، 108
قزوین : ۱۲۹، *57، 66
قزل‌قاق [قزلقاق، قزلغاق، قیزیل‌قاق] : ٤۰
قطوان : ٦۹
قطورکندی : 158
قفچاق ← قپچاق
قلات — حصار : ۹٤، 53
قلات بندر : 167
قلعة الروم [قلعهٔ روم] : ۲۲٤، ۲٤۵، 159
قلعهٔ تنگ‌زندان : 130
قلعهٔ دربند : 124، ← حصار دربند
قلعهٔ سپید : *۱۳۲، 108
[1]قلعهٔ سرخ : ۹۳، 57
[2]قلعهٔ سرخ : ۱۰۱
قلعهٔ سلاسل : ۱٤۲
قلعهٔ شیخو : ۲۰۳

کربلا : ۷، *۱٤۰، 117، = مشهد حسین بن علی ←
گرج : *۱۰۰، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱٤، ۲۱۵، ۲۱٦، ۲۱۷، ۲۳۸، ۲٤۲، ۲٤۳، ۲۵۸، ۲۷۹، *۲۸۰، *۲۸۵، 146، 183 — گرجی، گرجیان : ۲۱۵، ۲۱٦، ۲۱۷، ۲٤۳، ۲۵۰، ۲۷۷، ۲۸۰، ۲۸۱، *۲۸۲، *۲۸۳، 148، *153، 154، 163، *164، *183، ← کوستندل I
گرجستان : ۱۵٦، *۱۵۷، ۲۱٤، ۲۱۵، ۲۲۲، ۲٤۲، ۲۷۷، ۲۷۸، 118، 146، 148، 153، *154، 155، 173، 183، 184، 194
کرد، کردان، اکراد : *۲٤۵، *103، 113، 163، ← [3]عزّ الدین I
کردستان : ۹۹، ۱۰٤، ۱۲۹، *۱۳۰، ۱۵۲، ۲٤۲، ۲٤۵، ۲۷۸، 61، *102، *103، 128، 146، 176، 194
گردکوه : ۹٦
کرزوان : 78
کرسان(؟) ← کوسان
(کرك نوح) ← روضهٔ نوح III
گرگان ← آب گرگان
کرکس ← کوتل کرکس
کرکوك : ۱٤۵
کرلان ← آب کرلان
کرماش [کرماج AS] : ۲۰۸
کرمان : 5، *62، 92، 126، 146، 154، 193، 197 — کرمانی ← [2]ابراهیم شاه I
گرم‌رود : 55
کرمینه : ۷۱، 36
کرنو : *17
کرهرود : ۱۳۰ — کرهرودی ← [3]اسفندیار I
کروم [گُروم Z] — حصار : ۹۹
گریوهٔ الکاولکاسی : 70
گریوهٔ بوداتو : 68
گریوهٔ سمرقند : 13
گریوهٔ ناورین : 75
گریوهٔ هندوکش : 15
کزستان : ۱٤۱
قوی ← آب قوی
قویاغ : 72
قویمراغ : 72
قیان‌غازی : 72
قیرق‌کول [قِرْق‌کول، قروق‌کول] : *۱۲۱، 95، 96
قیزیل‌قاق ← قزل‌قاق
قیشلاق جهانشاه : ۲۱۰
قیصریّه : *۲۵۳، ۲٦۹، ۲۷۵

کابل : *۵۱، ۵۲، ۹۱، *۱۱۰، ۱۷۱، ۱۷۵، ۱۷٦، *۲۰۸، 50، *69، 75، 78، 84، 136، *138، *139 — کابلی ← [5]ابو سعید، [2]مسافر I
کات : ٦۵، ٦٦، *٦۸، ۷۱، 15، *31، 33، 34، 68(?)
کاخته : ۲۲۰
کازرون : *۱۳٤ — کازرونی ← [6]جنید، [10]شمس الدین I
کاشان : 56، 66
کاشغر : ۱۱۷، *39، 48، 75، 169
کاماخ [کماخ] — قلعه : ۲٤۹، *۲۵۰، ۲۵۱، *۲۵۲، ۲۵۹
کان‌گل [کان‌کول] : *۱٦۹، *22، 99، 136
گاورود : 55
کاوکورش [کاوکروج Z] : *90، 54
کبودجامه : ۸۹، ۹۵
کت — حصار(؟) : ۱۰۸
کترا ← کنرا
کته [کتّه] : ۱۹٤
کتور [کتّور] : *۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۵، *136
کجراتی ← میدان کجراتی
کدوان : 166، 167
گذر ترمد : 136
گذر دیزق ← دزه
کر ← آب کر
کراوتو : 56، 107
گرپایگان ← جربادقان

كوزن [كُوسِن] : ١١٧، 75
كوسان (?) [كرسان ?] : 157
كوشك جنگشى : ٢٤٤
كوشك جهان‌نماى : ٢١٠
كوشك چوپان : ١٣٠
كوشك دلگشاى : ٢١٠
كوشك غازان : ٢٤٢، 171
كوشكك : ١٦٨
كوك اوردو : 95
كوك پاره (?) : 73
كوك تپه [كوك تيپه Z] : ٦٩
كوك سالى : ١١٤
كوكاز [كونكس Z] : ١١٦، *74
كوكچه دنكيز [كوكچه تنكيز] : ١٠٢
كوكلدر [كُوكَلدَرْ NZ] : ٤٦
كوكنك [كوكَنَك Z] : ٤٦
كوكه ← كوه كوكه
كوكه قلعه : 53
كوك يار : ١١٥، 74
كولان (?) ← آب كرلان
كولك ← دشت كولك
كول‌لوجه [كولّوجه Z، كل‌لوجه H] : ١٣٧
كوميش‌كند [كومش‌كند Z] : ٥٠
كونكس ← كوكاز
كوه البرز [البرز كوه ←] : ١٦٢، *١٦٣، 57، 120، *122
كوه آمل : 55
كوه جود : ١٧٧، ٢٠٧
كوه دابان ? : ٥٣، ← دابان III
كوه سوالك : *١٩٩، *٢٠٠، *٢٠١، *٢٠٢، 143
كوه شكى : 57
كوه غربان : 38
كوه غولجاتو [غولچاتو، غلجاتو] : ٨٥
كوه قاف : 86
كوه قوراتو : ٧٤
كوه كوپله : ١٩٧
كوه كوكه : ٢٠١، ٢٠٢
[1]كوهستان : ٨٨
كش (قبّة الخضراء) : ١٥، ١٦، *١٧، *١٨، ٢١، *٢٥، ٣٠، ٣٣، ٣٧، ٤٥، *٥١، ٥٢، *٥٥، ٦١، ٧٦، ٨١، *١٦٧، ٢١٠، 11، *14، 21، 22، 28، *44، 49، *129، *136، 146، 203، 205، = شهرسبز ←، ← عقبة كش — كشي ←[13]جلال الدين I
كشمير : *٢٠٤، ٢٠٧ — كشميرى ← [5]اسكندر شاه I
كشيم : ٥٣
كلات [كلاة] : ٨٥، *٨٧، *٨٨، *٨٩، *46، *47، *48 — كلاتيان : 49
كلو : ٢٦٧
كمبايت ← كنبايت
كنارهٔ حوض آب : ١٨٤، ← لب حوض خاصّ
كنبايت [كم‌بايت، كمبايت] : ٩، ١٧٠، 198
گنبد شيخ مباركشاه : ٢٠٨
گنبد لولى : ٣٨، ٤٠
گنبدك جولكايى [جلكاى گنبدك Z] : ١٣٧، 107
كندرو : ٢٠١
كنرا [كترا] : 105
گنگ ← آب گنگ
كهكر ← آب كهكر
كهمرد : *٢٢
كوپله ← درهٔ كوپله، كوه كوپله، پل كويله
كوتاهيه [كوتهيه Z] : ٢٦١، ٢٦٣، *156، 178
كوتل جرمونك [جريم ←] (?) : ٥٣، 26
كوتل كركس : ٥٣
كوتل مردم : 25
كوتل ناورين [نَاوْرِين Z، باورين ?] : ١١٦، 73، 75
كود باطل (sic) : 104
كور (?) [كيو Z] : ١٣٠، 102
كوراقورغان [گَوْرَاقورغان Z] : ١٣٨
كورچون : ١١٣
كوردنك [كوردانك] : ٤١
كورلان ← آب كورلان
كورى ← صحراى كركين
كوزل حصار : ٢٦٥

*۱۵۰، *۲۳۸، *۲۶۵، ۲۶۶، ۲۷۸، ۲۷۹، *118، *115، 118، 163، 165
مازندران : ۱۲۵، *۱۲۹، 34، 46، 48، 49، 55، *100، *115، 131، 159، 194، ← دریای مازندران — مازندرانی ← [10]حسن، [38]علی I
مال‌امیر شول : ۱۳۲
ماموقتو ← ممو قتو
ماهانه‌سر — قلعه : *100، *101
ماهیار : 106
ماوراءالنهر : ۹، *۱۵، *۱۸، *۱۹، ۱۲۵، ۲۲۵، ۲۹۴، *6، *9، 10، *11، *12، 17، 19، *21، *82، *87، *44، *62، *63، 65، 66، 67، 68، 75، 76، 77، *92، 98، 99، 129، 136، 151، 168، 170، 173، 182، 194، 203، 206 —
ماوراءالنهری : ۲۰، 15، 16
مای(؟) : 157
محمّدآباد : 117
محمودآباد : ۱۵۷
محمودی : ۲۰
مدینه : 109، ← حرم III — مدنی ← [41]محمّد I
مراغه : ۱۰۴، 61
مردم ← کوتل مردم
مرغاب ← آب مرغاب
مرغاو [مرغاب Z] : ۹۱، ۹۵
مرند : ۱۰۲، 116، 147 ← آب مرند
مرو : ۶۰ — مروزی ← ابو مسلم I
مروان [مرون H] : ۱۳۰
مزار ابراهیم یحیی (سمین) : ۱۳۸، = قبّهٔ شیخ ابراهیم لك ←
مزار ابو مسلم مروزی : ۸۵
مزار پیر کمار : ۲۴۵
مزار جام ← جام
مزار خواجه رزماز : ۲۵
مزار شیخ بهلول : ۱۴۱
مزار علی اتا : ۵۰
مشکان(؟) [مسکان] : 80
مشهد (مقدّس) : *89، 90 — مشهدی ← حاج I
[2]کوهستان : ۱۰۳، ۱۴۱، 109
کوهك : ۳۰
کویله ← پل کویله
گویم [جویم H] : ۱۳۳
کیتل : ۱۸۵
کیتو : ۱۰۰، 57، 73
کیج : ۹۳
کیچیك‌داغ [کیجك طاغ] : ۱۱۸
کیفا ← حصن کیفا
کیلان : ۱۰۱، ۱۶۵
گیلان، گیلانات : *۲۹۵، *57، 66، ← دریای گیلان
کیمشك‌خانه : 146
کیو ← کور

لار [لر] : ۱۶۸، 129، 130
لب حوض خاصّ : ۱۹۱، ← کنارهٔ حوض آب
لبیقه(؟) : 95
لجمه [لَجَمه L] : ۱۴۱
لر : 176 = لرستان ←
لر کوچك : *۹۸
لرستان : ۲۵۰، 128، 56 ← لر، آب لرستان
لرستان بزرگ : 166
لغمان : ۱۱۰، ← ولایت لغمان
لکزی، لکزیان : 57
لنکرو : ۹۶
لهاور [لهاوور] : ۱۹۳، *۲۰۵، ۲۰۷، 144، *145، ← آب لهاور
لونی — حصار : *۱۸۶، ۱۸۸
لوهره : ۸۸
لوهند(؟) : 141
لیق : 104
لیلان ← نیلان

ماچین : ۲۱۳
ماخان : *۲۰، ۳۸، ۴۱، ۴۲، *۴۳، ۸۷، ۱۲۹، *16
ماردین : ۱۴۵، *۱۴۶، ۱۴۷، *۱۴۹،

موشکو [مشکو، مُشگاو Z، مژکاو L] : ۱۶۱
موصل : ۱۴۲، *۱۴۵، ۱۴۹، ۱۵۰، ۲۳۹،
155— موصلی ← شراب III
موصل کهنه : 115
موغان، موغانات [مغانات] : 146، 163
موقورقرا [موقُرْقَرَا Z] : ۵۲
مولتان [ملتان] : *۱۷۷، ۱۷۸، ۱۸۰، 141
مول‌غوتو [مولغوتو، ملغتو Z] : ۱۱۶، 74
[1]مونك [شهر مونك] : ۱۴، 10
[2]مونك [موتك؟] : *۱۸۵
مهروانی : 116
مهنه‌سر(؟) : 53
می ← رود می
میاپور : ۲۰۰
میافارقین : ۱۵۲، 116
میانه : ۱۲۷
میدان : ۱۵۱
میدان اولجای‌بوغا [اولجای‌بوقا، الجی‌بوغا Z] : ۲۳
میدان ایسن [اِسَن L] : ۲۵
میدان کجراتی : ۲۵
میرت — قلعه : *۱۹۴، ۱۹۵، 143
میکا : ۱۶۵، 124
مینا : ۱۶۸
مینك‌گول ← منکول

ناخوشك : ۲۰۹
ناورین ← کوتل ناورین، گریوهٔ ناورین
ناوه‌سر ← [4]دربند ناوه‌سر
نباتار : *۵۳
نجران : *۲۸۵
نخچوان : *۹۹
نخشب : ۴۶، 21، 22، 66
نرکس [نَرْکیز] : ۱۶۵، 124
نسای [نسا Z] : ۸۵، ۹۵
نصیبین : 114، 163
(نطنز) — نطنزی ← [5]مظفر I
نقز [نقز] — قلعه : *۱۷۶، ۱۷۷، *۲۰۷، *۲۰۸

مشهد حسین بن علی : 108، = کربلا ←
مصر : ۹، ۱۴۱، ۱۴۶، ۱۴۸، *۲۰۶، ۲۱۳، ۲۲۱، *۲۲۲، *۲۲۴، *۲۳۰، *۲۳۱، ۲۳۳، *۲۳۴، *۲۷۴، *117، *118، 147، *155، 159، 161، 162، 191، 198، 203 —
مصری، مصریان : ۲۲۵، 117، ← شرب، شمشیر III
مغرب : 162، 191، 203
مغول، مغولان : ۱۵، ۲۳، ۲۵، *۴۷، *۴۸، ۴۹، *۵۲، ۶۴، *۶۹، ۱۴۰، ۲۲۵، 7، *12، *15، 19، *20، *21، 22، 23، 25، *26، *29، 30، *31، *38، 39، 40، 69، *72، *73، 74، 96، 124، 126، *157، 169، 182، 198، = جته ← III، ← [2]خدایداد I — مغولی ← اسپ III
مغولستان : ۴۶، ۱۰۶، ۱۱۰، ۱۷۰، ۲۱۳، 28، *30، 31، 37، 38، 39، *40، *41، 63، 65، 92، 152، *156، 157، 158، *169، 181
مقران : *۲۱۵ ← دشت مقران
مکران : ۹۳، ۱۶۸
مکه (امّ القرا) : ۵۷، *۲۶۰، 109، 196، ← حرم III
ملادقیه : 178
ملاطیه [ملطیه] : *۲۲۰، ۲۲۲، 156
ملتان ← مولتان
ملغتو ← مول‌غوتو
مماق [ممای Z] : ۷۸، 43
ممق‌تو [ماموقتو Z] : ۹۳
ماموقتو [ماموقتو Z] : ۱۶۴، 120، *123
مندلی : *167
منسار : ۲۰۳
منصوره : ۱۹۵
منکرا [مَنْکَرَا Z] — حصار : ۱۳۰
منکرمان ← آب منکرمان
منکول [منك‌کول، مینکول، مینگ‌کول] : ۱۵۷، ۲۱۷، *117، 155، 168
منو : *۲۰۵ ← درهٔ منو
مودوله : ۱۹۳
موش : ۱۰۳، *۱۵۲

همـدان : ١٠٤، ١٣٦، ١٦٦، 56، 66، *128، 129، 147
هنـــد : ١٧١، ١٧٨، ١٨١، *١٨٢، ١٨٣، ١٨٨، ١٨٩، ١٩٠، ١٩٣، ١٩٤، ١٩٧، ١٩٨، ١٩٩، *٢٠١، ٢٠٢، ٢٨٣، 10، 143، *154، 189، *191، 192 — هنـــدی : ٢٣٧، 198، ← تیغ، زیـان، شمشیر، غـلام III
هندو، هندوان : ١٧٨، *١٧٩، ١٨٠، ١٨٢، ١٨٤، *١٨٨، ١٩٢، *١٩٣، ١٩٦، *١٩٧، ١٩٨، *١٩٩، *٢٠١، *٢٠٢، *٢٠٤، *٢٠٥، ٢٠٧، 136، 142، 143، 147، ← دیه هندوان
هندوستان : ٣١، *١٧٠، ٢٠٦، ٢١١، *٢١٢، *٢١٥، ٢٢٢، 18، 130، 131، 136، 139، 140، 151، 192 — هندوستـانی ← نرم‌دست III
هندوکش : ١٩، ← گریوهٔ هندوکش
هیت : ٢٤٥، 155
هیرمان ← آب هیرمان

وارال (?) ← ارال III : ٢٤
واسط : ١٤١، *١٤٤، ٢٧٨، 150
وان : ١٠٣، ١٠٤، *61
وخش ← آب وخش
ورنک ← دریای ورنک
وروجرد ← بروجرد
وزیرآباد : ١٩٣، ١٩٤
ولایت لغمان : 69، ← لغمان

یارکند : 158
یازر : 100، 102
یاسوی ← یسی
یالغوزاغاج ← یلغوزاغاج
یام ← آب یام
یایلاق ارغون : 164
یایلاق ولی : ١٢٩
یاییق [یایق] ← آب یاییق
یرو? : 71

نقش جهان : ٢١١
نکاتو [تکاتو?] : ١١٦، 74
نکرکوت : ٢٠٢
نهاوند : ٦، ١٣، *١٦٦، *56، *128
نهـر... ← آب ...، جـوی ...، دریـــا ...، رود (خانهٔ) ...
[1](نهر) ارس : ٢٤٤، ← آب ارس
[2]نهر ارس : ١١٣
نهر برلاس : ٢٤٥
نهر بیلقان : ٢٩١
نهر عیسی : 155
نوا : ١٣٠
نوبندگان [نَوبَندگان Z] : ١٣٣
نوشاد : 158
نوقت [نوقط Z] : ٤٤
نوموقان : ١٦٨
نیازی : ٤٩
نیس : ٢٦٩، *180
نیشاپور : 16، 80، *90
نیك نهاد (?) : ١٧١
نیل ← (رود) نیل
نیـلان [لیلان] : ١٠٤، 61

هاویك [هاوك، هاروك Z] : *٢٥٣، 176
هراة [هـرات] (دار الامـان، دار الملـك، قبّـــة الاســـلام) : *٣٨، *٤٣، ٤٤، ٨١، *٨٢، *٨٣، ٨٤، ٩١، ١٨٠، ٢٠٩، ٢٩٥، 16، 26، *45، *49، *50، *51، *52، *54، 78، *79، 80، 82، 83، 89، 90، 91، *92، 129، 134، 171
هراة‌رود [هرات‌رود] : 78
هرمان، هرمند ← آب هیرمان
هرموز [هرمز] *١٦٨، 130
هزارپز [هزاربز Z] — حصار : ٩٣
هزارجریب [هزارهٔ جریب] : 66، 88، 152
(هزارگر) — هزارگری ← [4]عزّ الدین I
هشت‌رود : 56
همایون کوشك : 89، 90

يمن : 189
ينكى تلاس : 136
يوزقوشون [بوزقوشون، بورقوشون ؟] : ٤٦، 24
يولدوز [يلدوز] : ١١٥، ١١٦، ١١٧، 73، 74، 75
يولدوز بزرگ : 75، = اولوغ يولدوز ←
يولغون (سويى) : 176
يولوق لوق [يولوقلوق] : ١٦١
ييتى قودوغ [ييتى قودغ، ييتى قودوق] : ٤٧
ييلان چوق ← آب ايلانچوق
(يرداغول) — يرداغولى ← 5مبارکشاه I
يرلاغو : ١١٤
يزد (دار العباده) : *١٦٦، 66، 92، *126، *127، *128، 129 — يزدى، يزديان : 127، 128، ← خارابى III
يسى : ٧٠ — يسوى [ياسوى، يساوى] : 27(؟)، ← 5خضر I
يكرلك : ٢١٠
يلدوز ← يولدوز
يلغوزاغاج [يلغزاغاج، يلغزاقاج، يلغوزييقاج، يالغوزاغاج] : ١٠٩، ١٢٦
يلغوزباغ : ٤١

INDEX DES MOTS[1])

آبادانی état de culture: ۱۷۵, ۲٤٥, ۲۷۸, 24, 88, 151, 157, → عمارت
آب → آبار
آب‌جوی petite rivière, ruisseau: ۲۳۳
ابریشم soie: ۲۹٥ — ابریشمین → قالی
آبگیرها étangs, citernes: ۱۰۲, ۲۸۰
ابیاری حشیشیٔ — ابیاری espèce d'étoffe: 194
اتابك tuteur d'un prince: 200, → سلیمان I[4]
آتش, آتشها 1. feu, allumage: ۲٥, ۱۱۹*, ۱٤۳, ۲۱٥, ۲۱۹, ۲۲۳, ۲۳٦*, ۲۳۷, ۲٤۰, ۲٦۸, 65, 97* +; 2. incendie: ۲۳٦*, 39
آتش‌بازان qui lancent des flèches ardentes (mil.): ۲٥٥
آتش‌دان endroit du feu, foyer: ۱۱۹*, 94
آتش‌دانیان fomentateurs: 77
آتش‌کده‌ها temples des mages, temples païens: 122
اجازهٔ — اجازه licence d'enseignement: 202 روایت احادیث
اوجاور → اجاور
آجر brique: 106
اجره solde: 179
اچغ endroit ouvert?, défilé?: ٤٦
اجماع unanimité des jurisconsultes (jur.): ٦, 184
اجناس → جنس
اختاجی écuyer, maréchal — اختاجیٔ خاصّه: 16, → عیدك I, عبدل[2], وارغونشاه[1]
اخترشناسان astrologues: ۱۸۸, = منجّم →
اخراجات dépenses, payements: ۱٤۱, ۲٤۱, 41, 59, 156*

اخلاط humeurs du corps (méd.): ۲٤۷
اخی) → تبرك, قطب الدین[7], مروت, میرك[2] I)
ادرارات pensions, rentes: 199
ادوات outils, choses nécessaires: ۱۷
آدینه vendredi: ۱٥٦, = جمعه →
ارال île (dans un passage mal traduit d'une source turque, ou un nom propre?): ۲٤; → وارال II
ارباب احکام وتقویم — ارباب astrologues et hémérologues: 135; ارباب حرف artisans: ۲۳۷; ارباب دولت [دول]: hommes ۸*, ۷٥, ۲۱٤ +; ارباب دین pieux, dévots: ۲٥; ارباب صناعات artisans: ۱۹۳; ارباب طرب musiciens chanteurs?: 117
اربطه → رباط
ارتفاعات enlèvement, récolte: 89
آرد farine: 93, 164
اوردو → اردو
اردی‌بهشت → ماه
ارزن millet: 74
ارغمچی corde qui sert à attacher le bagage sur le chameau (longue de 20 aunes à peu près): 116
ارغوانی de couleur pourpre: ۸٦
ارغون‌ساز joueur d'orgue: 4
ارك château: 31, 36, 51
ارکان → رکن
ارمغانیها dons, cadeaux: ۲٦٤
اره scie: ۲۱۳, 93, 120, 122
اوروغ → اروق
آرومه racine, origine de la noblesse: 7
قود اریقی, تاش اریقی → (اریق canal) II

---

[1]) La croix indique que le mot se retrouve dans plusieurs endroits et que nous n'en donnons qu'un choix. Les deux croix marquent une répétion très fréquente.

استربان muletier: 97

استمالت‌نامه lettre de faveur: 21, 28

استون colonne (arch.): 196

اسد (signe du) Lion: 137

اسفاهیان → سپاهی

اسفهبد commandant en chef: 50

اسلام: ۱۳, ۱۰۰, ۱۰۱*, ۱۷۲, ۱۷۳, ۱۸۲, ۲۰۳, ۲۱۳, ۲۳۵, ۲۴۲, ۲۴۸*, ۲۶۷*, ۲۶۹*, ۲۷۷*, 137, 183, 184 +, = مسلمانی →, → دین, پادشاه, اهل; اسلامی — لشکر: ۲۸۷ +

آسیا moulin: ۲۴۵, ۲۷۱

اسیر, اسیران, اساری captif, prisonnier de guerre: ۳۹, ۴۸*, ۵۴*, ۶۴, ۱۱۴, ۱۳۳, ۱۶۱*, ۱۷۲, 38*, 142*, 179 +

اسیری captivité: 87

آش, آشها repas, banquet: ۲۷۷, ۲۹۳, 35*

اشتر → شتر

آشتی réconciliation: ۳۶

اصحاب تنجیم — اصحاب astrologues: 135

اصطناعات faveurs, bienfaits: ۲۹۴

اصول principaux personnages?: 21

اطلاقات affranchissements, consentements de dépenses: 199

اطلس satin: 162

اعتدال ربیعی — اعتدال équinoxe: ۷۱

اعتقاد, اعتقادها, اعتقادات foi, croyance: 46, ۱۰۰, ۱۰۱, ۱۲۸, ۲۸۵ = معتقد

اعتکاف séjour dans une mosquée, par dévotion: 151

اعتماد confiance: ۱۹, ۳۴ +; اعتمادی homme de confiance: 69, 96, = معتمد →

اعراب récitation (en arabe): 2

اعراض نفسانی — اعراض égarement d'esprit: ۲۷۱

اعیان (مملکت) grands (du règne): ۶۸, ۲۱۰, ۲۳۶, ۲۹۲, 21, 66, 135, 201 +

ازناوران, ازناور grand seigneur en Géorgie: ۲۱۵, ۲۱۶, ۲۸۰, ۲۸۳, 163, 183

آزوق [آزق] provisions, vivres: ۴۶, ۱۴۹, ۱۶۴, 16, 74, 93, 128, 154, 163, 164

اساس?: 117, lire اسباب ? →

اسپ, اسپان, اسپها 1. cheval: ۲۱*, ۲۵, ۲۸, ۳۱*, ۴۰*, ۴۱, ۶۳, ۶۶, ۷۴, ۷۶, ۱۰۹*, ۱۳۷, ۱۳۹*, 141 +, → تاختن, اسپ تازی — کلّه, دوقوز, دم cheval arabe: ۱۸۰, ۱۸۳*, ۱۹۱, 92, 117 (v. Corrigenda), 141, 200; اسپ چوگانی cheval dressé pour le jeu du mail: ۱۹۱; [جیبه] اسپ جیبا cheval de guerre (cuirassé): ۳۳, 17; اسپ خاصّه cheval personnel d'un prince: ۳۳, ۱۹۵, ۲۰۶, 16; اسپ خالی cheval sans cavalier: 93, 101, 114; اسپ عربی cheval arabe: ۲۷۴; اسپ مغولی cheval mongol: 200. 2. cavalier aux échecs: 105 (!?)

اسباب 1. choses nécessaires, ustensiles, matériaux, préparatifs: ۱۷, ۶۸, ۷۶, ۸۲*, ۸۳, ۸۸*, ۹۲, ۱۰۹, ۱۲۱, ۲۳۳, ۲۸۹, 7, 13, 47, 60, 69, 135 +; 2. mobilier, effets: ۶۶, ۶۷, ۶۸, ۱۲۵, ۱۳۹, ۱۴۴, ۱۷۵, ۱۸۴, ۲۲۲, ۲۹۰, ۲۹۴, 50, 117 (? → اساس), 200 +

اسپاهیان → سپاهی

استاد [اوستاد], استادان, اساتده 1. maître (dans un art ou métier): ۴*, ۱۱, ۵۸, ۱۲۷, ۱۷۵, ۲۱۲, ۲۲۹, 44, 129, 152, 153, 180, 197*, 202 +; 2. instituteur → لوح

آستان بوس baisement du seuil: ۱۴۵*, ۱۵۷, 30

آستانه cour du souverain: ۵۷, ۱۴۹ — آستانهٔ دولت: ۱۷۷

استخوان squelette, cadavre: 114, 181

استر mulet: ۶۹, ۷۴, ۱۳۹, 83 + — استران خاصّه mulets personnels: ۲۰۶

آغا [آقا], آغایان 1. frère aîné (chef de famille): 22; 2. princesse de famille royale: ۲۲, ۷۰, ۱۱۷, ۱۲۶, ۱۲۸, ۱۴۶, ۱۵۲, ۱۵۳, ۱۵۷*, ۱۶۷, ۱۶۹, ۱۹۲, ۱۹۳, ۲۰۹, ۲۱۰, ۲۴۹, ۲۶۱, ۲۷۶, 46, 106, 115, → اولجای ترکان, سلطان بخت, دلشاد, چولپان ملك, بویان قتلغ ترکان I

آغا اولوغ chef des Qara-Tātārs (ou, peut-être, un nom propre?): 181

آغاواینی [آقاواینی] princes (parents) d'une famille noble: ۲۳, 168

اغرلامشی action d'honorer, de traiter avec considération: 151

اغروق [اقرق, اقرغ, اوغروق, اغرق] camps contenant le gros bagage, les femmes, les enfants, etc. (laissé en arrière de l'armée): ۴۸, ۹۹*, ۱۰۱, ۱۰۲, ۱۰۳*, ۱۰۴, ۱۱۳, ۱۱۶, ۱۱۷, ۱۲۶, ۱۲۹, ۱۳۰, ۱۳۱*, ۱۳۴, ۱۳۶, ۱۳۸*, ۱۴۵*, ۱۴۶*, ۱۵۰, ۱۵۳, ۱۵۶, ۱۵۸, ۱۶۰, ۱۶۱, ۱۶۳, ۱۶۵, ۱۷۵, ۱۸۰, ۱۸۱, ۱۸۵*, ۱۹۵, ۱۹۹*, ۲۰۰, ۲۱۷, 19, 23, 28, 56*, 57, 66, 74, 75, 80, 98, 115, 120*, 122, 136*, 137, 138, 141, 144, 154*, 170

(اغری [اُغری] voleur?) → توی‌بوغا[1] I

اغلان → اوغلان

(اغول fils?) → جوشکاب I

آفتابه aiguière à gros ventre, à goulot mince et à bec long et courbé (= ابریق): ۱۸۰, 141

افساد sédition: ۳۳, ۳۷, ۹۳, ۱۱۸* +

افسر diadème: ۵۸, ۱۱۱, ۱۷۰, ۲۶۴ +, → تاج =

آقا → آغا

آقاواینی → آغاواینی

آق‌سرای nom du palais à کش (→ II): ۸۱, ۹۷, ۱۶۷, 44, 146, → II

اقطاع, اقطاعات fief: ۷۰, ۲۸۴, 199

اکابر grands: ۱۵, ۶۸*, ۹۳, ۱۰۴*, ۱۶۵, ۲۱۹, 20, 135 +

اکسون espèce de brocart ou de satin (de couleur noire) porté par les princes: 162

الاچوق tente, cabane — مردم الاچوق habitants des tentes, nomades: ۱۲۰

الاچوقی habitant d'une tente, nomade: ۱۲۰

القاب → لقب

اولوس → الوس

اولوغ یورت → الوغ یورت

اولوم → الوم

امّهات — امّ villes importantes: ۲۷۸; امّ القرا = مکّه (→): 196

امارات, امارت dignité d'amīr, gouvernement: ۱۵, ۳۳, ۵۹, 11*, 12, 13, 43, 77, 148, 167, 205, 130

امام, ائمّه 1. chef de la communauté musulmane: ۵, ۶*, ۷, 186; 2. imām (qui guide les prières): ۲۲۳, ۲۲۸, ۲۳۴, ۲۳۶, ۲۸۷, ۲۹۲, ۲۹۳, ۲۹۴, 32, 132, 192, 202 +

امان pardon: ۱۰, ۵۹, ۶۸*, ۱۰۱, ۱۲۷, ۱۴۲*, ۱۵۵*, ۱۹۲, ۲۱۴, ۲۱۹*, 30, 89, 115, 184 +, → امانی — مال, خطّ, وجوه, نقد, مال

امانی tribut pour obtenir le pardon: 20

امّت — امّت [امّة] communauté: ۱۰۱* — امّت احمد: 206; امّت بهترین پیغمبران: ۲۳۵; امّت گزیده: ۱۰۱

امضا exécution, signature — بامضا رسانیدن: 199

املاك immeubles: ۱۷۵, 50

امیر, امیران, امراء: ۱۱, ۱۵*, ۲۷, ۴۷, ۵۴*, ۶۸, ۷۳, ۸۰, ۱۴۴, ۱۹۲, ۲۳۶, امرای بزرگ — ملك →, 194, 199 +

اوباش (ramassis de) canaille: ۱۰٤, ۱۰۹, ۲۲۳, ۲۳۱, 20, 50, 51, 55

اوتاغ [اوتاق] grande tente (d'un prince): ٥١, ٥٤

اوج قول „trois branches", vraisemblablement un endroit où s'approchent trois fleuves ou trois branches d'un fleuve: 35

اوجاور [اجاور, اوجور] campement, origine: ۲۳, ۲۱۸ — اجاوری d'origine: 168

اود ← ییل

اوراد parties du Qur'ān récitées régulièrement: 132

اوردو [اردو] 1. campement, cour du prince surtout celui de Timur (اوردوی اعلا، بزرگ، عالی، مبارك، همایون): ٦٢, ٧١, ۱۷۲, 14*, 48*, 49*, 61, 62*, 93, 96, 98, 99, 198* ++; 2 اوردوان, اوردو armée: ۱۷, ۲۱٥, ۲۳۱, ۲۳٦, 14, 64, 96, 124, 142, 173

اورنگ trône: ۱۱۱*, = تخت, سریر ←

اوروغ [اروق, اورق, اوروق, اروغ] 1. tribu, famille: ۱۰*, ۱۱, ۱۲, ٤۰, ۲۲۱, 185, 189, 190, 206; 2. suite d'un prince (serviteurs, gardes, tentes, bagages, etc.): ۲۱٦, 56 (par erreur au lieu de اغروق (→) ?)

اوستان canal, rivière: 25(?)

اوغلان [اوقلان, اغلان], اوغلانان fils (du prince), titre porté par les princes de sang royal: 132; → اسکندر[3], بیك فولاد, برهان, ایباج, الیاس خواجه[1], تایزی, تاش تیمور[2], تیمورخواجه, خضرخواجه, سیورغاتمیش, کونچه, محمّد[19] I

اوکولکا [اوکلکا] distribution d'argent, gratification, don: 30, 92, 94, 95

اولاغ cheval de monture ou de somme surtout celui qu'on requiert pour le [عظام]: ۳۸, ۹۳, ۱٥۲, ۲۱۸, ۲۲۹,6+; [غازی] امیر اغظم = تیمور[2] (→): ۹, ۱٦, ۲۸۳ +; امیر تومان: ٦٦, ۱۰٤, ۱۱٥, ۱۳۲, ۱٥۲*, ۱۷۳, ۱۹٦, ۲۰۷, 94, 109, 161; امرای دیوان: ۲٤۰, ۲٤۱, ۱۹۲, ۲۰٤ امیر شهر commandant d'une ville: ۲۱۹; امیر صاحب قران = تیمور[2] (→ I): ۹, ۱۰*, ۱۲, ۱٤, 6, 12* +; امیر صده: ٦٤, ۹٥, ۱۳۲, ۲٤۰, ۲٤۱, 30; امیر قوشون: ۱۱٥, ۱٤٤, ۱۸٦, ۱۹٤, ۱۹٦, ۱۹۷, ۱۹۸, ۲۰۱*, ۲۰۷*, ۲٤۰, ۲٤۱*; امیر هزاره: ۲٥, ۹٥. ۱۳۲, ۱۷۳, ۱۷٥, ۲٤۰, ۲٤۱, 109

امین [امینان، امنای] دیوان — intendant: ۲٦۱, ۲۸۸, 160

اناق ← ایناق

انبار, انبارها grenier: ۱۸۰*, ۱۸٦, 128, ← وزن

انداقودایی [انداقودایی] alliance par mariage: 35, 77

انعام, انعامها, انعامات grâce, gratification: ۱۰. ٦۳*, ۷۰, ۷۸, ۸۹, ۹۷, ۱۱۷, 44, 91*, 94, 123, 141, 199 +

آهك chaux, plâtre: ۱۳۲, ۱٥۱

اهالی, اهل 1. gens, habitants: ۱۸, ۱۸۳*+ — اهل اسلام: ۲٦۸, ۲۸۳, ۲۸٦, 32; اهل بیت: ۱۹۳, ۲۸۳; اهل ایمان: ۲۰۲; اهل جزیه: ۲۳٥; مصطفی: ۱۸۰, اهل دیوان: 44; حرفت artisans: ۸٥, ۱۲۸; اهل سنّت وجماعت: ۱۹۱; اهل شرك (ant. غربا): ۳; اهل شهر: 20. 2. famille: ۹۷, ۱۲٥, ۱۲۸, ۱٤٦, ۱٥۳ +. 3. femme: ۱۲۸

آهن fer — آهن فولاد acier: 196

آهنگر forgeron: ۷۹

آهو, آهوان gazelle, cerf: ۱۱۹, ۲۳۹, ۲٤٤, 57

اوانی vases: 138 194, 200

اوبا tente, famille: 58(?)

ایلچی, ایلچیان envoyé, messager, ambassadeur: ۱۶, ۱۸, ۳۸*, ۶۲*, ۶۷, ۷۵*, ۷۹*, ۸۲, ۱۱۷*, ۱۵۷, ۱۷۷*, ۱۹۳, ۲۰۶, ۲۱۷, ۲۲۲*, ۲۳۰*, ۲۳۱*, ۲۴۳*, ۲۷۴*, 16, 17*, 21*, 31*, 59, 132, 147, 174*++, → قاصد, فرستاده, رسول

ایلچی گری message: ۱۹۳

ایلخان: 187 — ایلخانی: 1

ایلغار [ایلقار], ایلغارها marche rapide, course, incursion, marche à la légère, troupe qui fait une incursion: ۵۳, ۶۶, ۶۷, ۸۶, ۸۰, ۱۱۵, ۱۱۶, ۱۲۱, ۱۲۳, ۱۳۰, ۱۳۸*, ۱۵۰, ۱۵۷, ۱۶۱, ۱۷۵, ۱۸۱, ۲۸۵, ۲۸۶, 119, 123*, 148, 153, 154*, 166, 167*, 171*++

ایلغاری qui fait une incursion: 182

ایلغامیشی [ییلغامشی, ییلغامیشی] incursion: ۴۱

ایلی obéissance, soumission: ۷۱, ۱۳۰, ۲۳۹, ۲۶۴, 30, 85, 112, 123, 157, 158

ایمان foi: ۱۰۱*, ۲۷۹, ۲۸۳+, → اهل

ایناق [اناق], ایناقان homme admis dans la plus haute faveur du monarque, conseiller intime, confident: 118, → خماری[1], دولتخواجه[4], شاهملك[5] I

اینی sujet (?): ۳۳

ایواغلان serviteurs d'un rang distingué attachés à la personne du prince: 12

ایوان, ایوانها grande salle ouverte d'un côté (arch.): ۴, ۲۷, ۱۶۷, 44, 135, 157, 196, 197, 204

آیین règle, loi: ۱۴, ۵۸

آینه miroir — آینهٔ چینی: ۲۵۲, ۲۵۷

باج tribut, droits de douane: ۱۰, ۱۴۴, ۱۷۰, ۱۷۲, ۱۸۲, ۲۴۳, 20, 109*, 113

باد[1] vent: ۱۲۸, 42, 93

باد[2] douleur, mal: ۲۰۹

بی‌اولاغی → service d'un prince ou de courrier: ۴۱, ۴۵, ۱۲۳, ۲۰۰, ۲۴۱,

پیشکش présentation des hommages: ۱۴۰

تاجها, [تاجا, تاجای, تاولجا] butin: ۴۷, ۵۳, ۷۰, ۷۴, ۱۰۳, ۱۱۴, ۱۶۲, ۱۶۴, ۱۶۸, ۲۱۶, 33, 38*, 41, 73, 74*, 75*, 82, 83, 98, 107, 115, 120*, 122, 123, 124

تاوس [تاس] tribu, peuple: ۱۳, ۱۴*, ۱۴۰, ۲۱۳*, 9, 10, 15, 28, 31, 38*, 41, 42, 43*, 46, 49, 53, 61, 72*, 74*, 75, 76, 95, 98, 99, 107, 111, 113, 119*, 120*, 121*, 122*, 123*, 124*, 129, 147, 149, 157, 182, 198, 206*

تاولوغ یورت [تاغ یورت] grand campement, capitale (de Čingizḫān): ۱۲

تاولوم [تالوم], تاولومها gué: ۴۸, ۵۳

تایماق [یماق] race, clan, famille: 14, 182

تایازوار semblable à Āyāz : ۱۷۱

تایالت gouvernement, place de gouverneur: ۱۸, ۵۸, ۸۱, ۱۰۰*, ۲۷۸, ۲۹۰, ۲۹۱, 34, 185, 18 , 193

تایات, تایتها, تایت (قرآنی، آسمانی) verset (du Qur'ān): ۷, ۶۵, ۹۰, ۱۲۶*, ۱۸۹*, ۲۴۸, ۲۸۲, ۲۸۴*, ۲۹۳, 2

تایرختا [ارختا] ami: ۲۳۳

تایقاق [یقاغ], تایقاقان dénonciateur, calomniateur, intrigant: 167*, 168*, 171*, 172

تایکاچی (soeur aînée) → I یمانچه

تایل, ایلها 1. tribu, nation, peuple, hommes: ۲۱, ۲۳*, ۳۰*, ۳۵*, ۴۶, ۷۲, ۷۶, ۹۳*, ۱۰۶*, ۱۱۰*, ۱۱۳, ۱۲۰, ۱۲۵*, ۲۱۳*, ۲۷۵, 38*, 69, 112*, 113, 119, 120*, 157 + — ایل خاصّه: 122; 2. ami, obéissant, sujet (ant. یاغی): ۱۵, ۲۲, ۶۴, ۱۲۹, ۱۶۸, ۱۹۴, ۲۳۳, 12, 29, 94, 116, 182

مردمان بادستگاه — بادستگاه hommes riches?: 128

پادشاه (اسلام، عهد وزمان) = پادشاه 1. توغلوق تیمور[2] (→ I): ۱۶*, ۱۸*, ۱۹*, ۴۶*, ۴۷*, ۵۵, 13*; 2. سیورغاتمیش (→ I): ۶۵, ۱۱۸; 3. محمود[7] (→ I): ۱۷۱, ۱۹۲, ۲۷۴

پادشاه‌زادگان, پادشاه‌زاده 1. prince, princesse: ۲۶, ۵۷, ۱۰۲, ۱۱۴, 4+; 2. fils (descendant) de Timur: ۷۴, ۱۱۴, 4+

پادشاه‌نشانی installation des souverains: 58

پادشاهی dignité royale: ۲۷, ۳۲, ۵۷, ۵۸, 7+

بادیه désert: 15*, 71

بادیه‌نشین nomade: 120

بار[1] fardeau, bagages: ۲۴, 48, 114

بار[2] audience: 2, 17, 193 — بار عامّ audience générale: 132, 151

باران pluie: ۲۸, ۷۶, ۱۰۰, ۱۰۲, ۱۱۲, ۱۶۸, ۱۷۷ +, = بارندگی →

بیل → بارس

بارگاهها, بارگاه salle (tente) d'audience: ۷, ۳۰, ۸۲, ۱۲۳, ۱۳۲, ۱۳۶, ۱۳۹, ۱۵۴, ۱۶۸, ۱۷۵, ۱۷۹, ۱۹۱*, ۱۹۲, ۲۰۰, ۲۶۵, ۲۷۴, 44, 59, 164 +

بارگی, بارگیان cheval, cheval de somme: ۸۰, ۹۳, ۱۹۰, 19, 147 — بارگیان خاصّه: ۱۲۶

بارگین mare d'eau fétide: ۲۴۶

بارندگی pluie: ۶۹, ۱۰۲, ۱۱۳, ۱۱۷, ۱۲۳, ۱۴۹, 97, = باران →

باره muraille, rempart: ۱۹۴*, ۲۶۷, 17, 195, = بارو →

پاره ?: 41; lire بیاره tige (des plantes)? ou آب‌پاره flaque, mare?

بارو [باروی] mur, rempart: ۸۴, ۸۸*, ۱۴۳, ۲۱۹, ۲۲۳, ۲۲۵, ۲۲۶, ۲۲۷, ۲۳۹, ۲۴۰, ۲۴۱, ۲۵۳, ۲۸۹*, 22, 38, 44, 51, 66, 67, 78*, 109, 114*, 115, 121, 124, 159, 179, = باره →

بازار: ۲۳۸, ۲۴۱, ۲۸۹, 52, 162, → مربّعه, چهارسوی

بازان faucons: ۲۹۴

بازان grand bassin (en bronze): 197 (v. Corrigenda)

بازرگان marchand: ۹, ۳۸*, ۴۴, ۲۲۱, ۲۲۲, 198, = تاجر →

پاس garde de nuit, sentinelle: ۲۲, ۸۳, ۲۳۰, ۲۴۱, 74, 118, 193

پاسبان garde de nuit, sentinelle: ۲۸۹, 198* +

[باشلامشی] باشلامیشی commandement: ۱۲۳, ۲۷۶

(باشلیغ [باشلیق] commandant en chef) → توتا I

باغ, باغها, باغات jardin, vigne: ۸۳, ۱۶۷*, ۲۱۰, ۲۱۴, ۲۳۳*, ۲۳۴, ۲۳۵, 136, 170, 180

باغستان jardins autour d'une ville: ۲۳۴, 161, 180

باقیات الصالحات — باقیات bonnes oeuvres qui restent éternellement: ۱۲, 189

بانو dame auguste, princesse: ۳۶, ۶۸, ۷۰, ۸۶, ۹۵, ۱۰۲, ۱۲۶, ۱۲۹, ۱۵۷, ۱۲۹, ۲۴۹, ۲۶۱, ۲۷۶, 149

باودالها places, postes: 153

(باورجی écuyer tranchant) → توکل[4], جلال[2] I

پایاب gué: ۱۹, ۱۹۵ (? lire پایان → ?), 15 (ou nom propre? → II)

پایان bord, extrémité: ۴۲, ۴۶(!), ۸۱*, ۱۳۲, ۱۹۶*, ۱۹۹, ۲۴۵, ۲۸۲, 61, 121

پای‌بوس baisement du pied: ۸۵, ۸۷, ۸۹, ۱۱۶, ۱۴۷, ۱۶۹, ۱۷۷, ۱۸۰, ۲۰۴, ۲۴۴

پاییز automne: ۲۷۸, 15, 34, = خزان →

بتان idoles: ۱۰۰

بت‌پرستان ,[بت‌پرست] بت‌پرست idolâtre: ۱۰۰, ۱۷۰*, ۱۸۸, ۱۹۳, ۲۰۲

بت‌پرستی idolâtrie: ۱۹۳

بتخانها temples d'idoles: ۱٦٤

بتکدها temples d'idoles: ۱۹۳

بتول vierge = فاطمه (→ I): ۷

التون → (بخشی secré aire, inspecteur), دولتشاه[1] I, پاینده[2], ایدی‌بیردی

پدرفرزندی relation entre père et fils: ۱۰۲, ۲٤۸

بدرقه escorte: ۱۰۲, 69, 199

پدری paternité: ۱۱۸

بدویان — بدوی chevaux arabes?: 116

بدوی‌نشین monté sur un cheval arabe?: 104

برّ désert: 15*, 16

براوات ,برات acquittement d'impôt: 152 — برات قند وغلّه: ۱۹۲

براونغار [باراونغار ,باراونغار ,براونقار ,برانغار ,برانقار ,برونغار ,باراونقار ,برانغار ,برانغار] aile droite de l'armée (ant. → جاونغار): ۸٤, ۱۱٤, ۱۲۷, ۱٤٦, ۱۵۲*, ۱٦۳, ۱٦۸, ۱۷۲, ۱۸۵, ۱۸٦*, ۱۸۸, ۱۸۹, ۱۹۰, ۱۹۵, ۲۰۱, ۲۰۷, ۲۲٦, ۲۳۲, 19, 54, 71, 75, 103*, 104*, 105, 112, 122*

بربط نوازان joueurs de luth: ۲٦۱

برج 1. tour, bastion: ۲۹, ۸۱, ۸۸, ۱۳۲, ۱٤۲, ۱٤۳*, ۱۵۱, ۱۵۵, ۱۹٤, ۲۲۳*, ۲۲۷*, ۲۲۸, ۲۳٦*, ۲٤۰, ۲۸۹, 104, 111*, 114, 157 +; 2. tour de siège: ۲۱۹; 3. signe du zodiaque: ۱۵۱, 166, → سرطان ,حمل ,جدی ,اسد

برده ,بردها prisonnier de guerre: ۳۹, ۹۸, ۱۹۳*, ۲۰۱, 67, 157 +, = اسیر →

پرده‌نشینان assises derrière un rideau, dames: 68, = تتق نشینان →

برغو trompe, cor: ۳۹, ٤۸, ٦۷, ۸۳, ۸۸, ۹٦, ۱٤۳, ۱۵۹, ۱٦۰, ۱٦٦, ۲۰۱, ۲۱۵, ۲٤۱, ۲۵٦, ۲٦۳, ۲٦۷, 70

برف neige: ٤۱, ٦۹, ۷٦, ۱۰۰, ۱۱۲, ۱۱۳*, ۱۱٤, ۱۱۷, ۱۲۳, ۱۷۲, ۲۱٤*, ۲۲۹, ۲٤۵*, 25, 70*, 93, 137*, 154

برك fort, solide: 93

برکات bénédictions: ۲۰۹

برگستوان armure de cheval: ۲۵۲, 86

پروانه ← مهر

برید courrier: ۲٦۹, 193

بز chèvre: ۲۸۲

بزرگ ,بزرگان grand, magnat: ۱۰٤, ۱۲۷, ۲۲۸, ۲۳٦*, ۲۳۷, ۲٦۸, ۲٦۹, ۲۷۵, ۲۹٤, 20*, 32*, 34, 37, 91, 133, 164 +

بزرگ‌زادگان fils des grands: 19

بزم festin: ۲٦۲*, 3, 92, 156, 202 +, → مجلس

بساط‌بوس baisement du tapis: ۱۰, ٦۳, ۷۰*, ۸٤, ۸۵*, ۸۷, ۸۸, ۸۹, ۱۳٦*, ۱۳۹, ۱۵٦*, ۱٦٦*, 47, 50 +

بساط‌بوسی baisement du tapis: 49, 56

بساتین ,بستان jardin: ۱٦۷, ۲۵۰, ۲۸۵*, ۲۸۹, ۲۹٤ +

بسّد corail: 194

بسمهٔ مذهّبی — بسمه ornements d'or imprimés sur une étoffe (?): 194 (v. Corrigenda)

پسین ← نماز

پشه‌کال [بشکال Z] saison des pluies: ۱۸۱*

بضایع marchandises: ٦۸, ۲۸۵, ۲۹۰ +

بغل mule — بغال نامی?: 162

بغلتاق tunique à manches courtes sous la cuirasse (cotte de mailles?): ۱۷۰

بقاع ,ابقعه édifice: 158, 197 — بقاع خیر [خیرات]: 99, 196

بقم couleur extraite du bois du Brésil: 166

بقورات vaches?: 90

بکات boeufs?: 90

بکاولان intendants militaires: 128

بگتر cuirasse, cotte de mailles: ۱۳۳

پـــل pont: ۲٤, ٥۳, ٦۱, ٦۳*, ۸۲, ۹٦, ۱۱۳, ۱۳٦, ۱۷۷, ۱۷۹*, ۱۸٥, ۲۰۷*, ۲۱۳, ۲۳۳, 29*, 57, 70*, 136, 138, 140 — پـل خنـدق: ۳۹; پـل روان pont-levis: ۲۲٤; = جسر →; پل ... → II

بلارك lame de Damas, épée: ۲٥۲

پلاسهـا, پلاس étoffe grossière, bure: ۷۳, 100

بلاغت éloquence: 205

بولجار → بلجار

بلده cité: ۱۸۱, ۱۸۲

بلغـاق [بلقـاق] trouble, tumulte, confusion: 37*

بلقاق اندیشی intention de provoquer un tumulte: 181

بلماغ bouillie de farine (d'orge): 42

بلوكـات, بلـوك 1. division, troupe: ۷٥, 46, 65, 122*; 2. canton, district: 157

بنّـايان, بنّـا maçon, architecte: ٤*, ٦۱, ۱٦۹, ۲۱۲, 44

پناه abri (en pierres et bois): ۲۸۱

پنج‌شنبه jeudi: 132

بندهـا, بنـد 1. chaîne, liens: ۱۱۹, ۱۳٥, 17, 69, 86, 87, 89*, 93, 102, 106 + — بند زر: ۲۰۷; 2. barricade: ۱٥۱, 20*, → در

بندرگاه lieu d'entrepôt: 126

بندگان (?) = اهل دیالپور: ۱۸۳

بنـدگی 1. service: ۱۳٦; = بنـدگی امیـر; = بندگی جنـاب; + ۲٤۰: (→ I) تیمور[2] = بنـدگیٔ 2.: ۱٥٥ (→ I) سرای‌ملك حضرت (صاحب‌قرانی، امیر صاحب‌قران) = تیمور[2] (→ I): ۱۱, ۲۱, ۳٥, ۷٤, ۱۷۹, 50 + +

بندگان, بنده serviteur: ۱۸۸, ۲۷٦, 65, 77 = (این) بنده = بندهٔ (داعی، کمینه) — + (→ I) نظـام الـدین شـامی ۱۰, ۱۱*, ۱۲۹*, ۲۲۷*, ۲۸۰, 4*; ایـن بنده = (کمترین) حافظ ابرو (→ I): 61, 203; بندگان خاص: ۱۸۸, ۱۹٦, ۲۰٤, ۲۰۹; بنـدهٔ [بندگان] درگاه: ۱۹۰, 59, 60, 88, 90

بنه bagages: ۲٤, ۱٥۹, 114

بهادران, بهادر héros, homme brave: ٤۸*, ٤۹, ٥۳, ٥٥, ٥۷, ٦۹, ۷٦, ۸۰, ۱٥٥*, 38 +, souvent comme titre d'honneur → I

بهادری bravoure, courage: ٤۸

بهـــار printemps: ۲۷, ۳۲, ٤۹, ٦۳, ٦۸, ۷۸, ۸۱, ۸۲, ۹٤, ۱۱۲, ۱٥۲, ۱٥۸, ۱٦۷, ۲۱٤, ۲۲۹, ۲٤۹, ۲۸٥, 22, 35, 44, 54*, 55, 60, 99, 102

ماه → بهمن

بولجار → بورجال

بوری roseau, roselière?: 24

بوز gris?: 86

بوزکـولوك „cheval gris“, nom d'un cheval: ۱۳۳

پوست باز کردن — پوست‌بـاز écorcher: ۲۱٤

پوش cotte de mailles: 82

بوطه [بوته] hallier — بوطهٔ نی: 41, 42*

پـولان espèce de cerf d'une très grande taille: 94, = قندقای →

بولجـار [ملجار, برجـال, بورجـال, بلجـار] 1. lieu de réunion de troupes. ۱۷٤, 70*, 73, 74, 85, 93, 96; 2. retranchement: 157

بوم pays, contrée: ۲۸٥

قوشونهای = بوی قوشون [قوشونهای بوی] — بوی خاصّه ŠD: ۱۳٤, ۱٥۹, ۱٦۰, 119

بیـابـان désert: ٤, ۱۸, ۲۰, ۱۰۸, ۱۱۳, ۱۱٤, ۱۱۹, ۱۲٤, ۱۲٥, ۱۳۸, ۱۹۱, 15, 31 +

بی‌آبی état d'être sans eau: ٤, ۱۰۲, ۱۱٤, ۱۱۸, ۱٤۰, ۱٥٥, 93

بیلاك, بیلاکها, بیلاکات cadeau, présent: ۸۰, ۱٤۷, ۱۷۱, ۲۰٦, ۲۲٥, ۲٤۳, ۲۸٦, 48, 115, 139, 162

پیل بانان conducteurs d'éléphants, cornacs: ۱۹۰

بیماری maladie: ۱٤, ۲۷, ۲۷۱, = مرض →

پیمان pacte: ٥۱, ٥۹, → عهد

پیمانچه (? ou تیمانچه ?) nom d'un lieu à Tabrīz; 193

پیوند liaison, rapports, proches parents: ۲۷٦, 34

تابستان été: ۱٤, ۸۲, ۹۷, ۹۹, 49, 57, 133, 136, = تموز →

تابعین successeurs des compagnons du prophète: ۲۸۳

تابوت cercueil: ۷۳*, ۷٦, ۱۱۱, ۱۳٥, = صندوق →

تات (طات] qui s'attache à la personne d'un grand?; ou = تازیك ?) → دولتشاه[3] I

تاج diadème: ۱٤, ۱۸۳, ۱۸٥, ۲٤٤, ۲٦٤, ۲٦٦, ۲۷٥, 44, 145, 162, 195 +

تاجهای خاصّ —: ۲۰۷; = افسر →

تاجر, تجّار: ۹, ۱٤۱*, ۱۸۲, 123, 198, = بازرگان →

تاخت incursion rapide: ۱٦, ٤۰, ٥۲*, ٦۸, ۷۹*, ۹۱, ۹۲, ۱۳٤, ۱٤٦*, ۱٦٤*, ۱۷۳ (= شبیخون Z), 26, 29, 30, 33, 34, 123, 124*, 144, 158, 166 +

تاختن 1. faire une incursion, se hâter, se précipiter: ۲۰, ٥٥, ۱۷٦, ۲۱٤, ۲۲٤, 84, 126 (!?); 2. تاختن اسپ chasser à courre?: ۱۳۷

تأدیب réprimande, châtiment: ۸, ٤۲, ٤۷, ۱۰۲

تاراج pillage: ۷۲, ۱۷٦, ۱۸۳, ۱۸٥, ۱۸۸, ۱۹۲, ۱۹۳, ۲۱۷, ۲۳٤, ۲۳۷, 9, 12, 15, 29, 30, 31, 65, 67, 75*, 80, 87, 119, 148, 149, 160, 166 +

پیاده, پیادگان fantassin: ٥٤, ٥۸, ۱۷۹, ۲۱٤, ۲۲۷, ۲۳۰, 88* +

بی اولاغی état d'être sans monture: ۳۱

بی سامانی état d'être sans ressources: ۳۱, 21, 194

بی علفی état d'être sans fourrage: ۱٦۲

بیت اللطف maison de prostitution: 193

بیت الله: ۹۹, = کعبه →

بیت مصطفی → اهل

پیچین → پیل

بیدق [بیذق] pion aux échecs: 164, 203

آبار, (بئر) puits: 197

بیراهه hors du chemin, détour: 95

پیش کش, پیش کشها présent: ۱٦, ۲۰, ۲۱, ۲۷, ۳۳, ٥۷, ۷۰, ۷٤, ۱۱۸, ۱۲۷, ۱۳۰, ۱۳۸, ۱٤۲, ۱٥۲, 17*, 56*, 90* +

بیشه. بیشها forêt: ۱۲۰, ۱۲۷*, ۱٤۱, ۱۸٥, ۱۹۱, ۱۹۸*, ۲۰۱*, ۲۱٦, ۲٦۳*, 96, 120, 121

پیشه وران artisans: ۲۳۷

پیشوا préposé, commandant: ۹۹, ۱۳۹, ۱٥۲, ۱٦٦, ۱۷٦, 153

پیشین → نماز

بیعت serment de fidélité: 34, 36*

پیغام message: ۳۷, ٦٥, ٦٦, ۸۷, ۱۱۰, ۱٥۰, ۲۱۸, ۲۲۲, ۲٤۸, ۲٥۰, 17, 31, 33, 121 +

پیغمبر prophète: ٥, ۷*, ٥۸, ۲۳٥

پیغمبری prophétie: ٦, ۲۱۰

پیک messager, envoyé: ۷۹*, 112, = فیج →

پیکان fer d'une flèche, flèche: 8

بیل houe: 93

پیل [فیل], پیلان [فیلان] 1. éléphant: ۱۰, ۱۸۷, ۱۸۱, ۱۹۰*, ۱۹۱*, ۲۲٦, ۲٥٥, ۲۹٤, 142, 146, 196, = زنده پیل →; پیل جنگی: ۱۹۰. 2. éléphant aux échecs (le fou) = فیل بند →

تحفه, تحفها, تحف belle chose, cadeau: ۲۰, ۸۹, ۱۰٤, ۱۳۸, ۱٤۲, ۱۵۰, ۱٦۹, ۱۷۲*, ۱۸۰, ۱۹٤, 22, 45, 138, 139 +

تخاقو → ییل

تخت trône: ۱٤, ۱۵, ۷۷, ۱۱۱*, ۱۳۵, ۲٤٤, 13, 22, 30, 35, 40 +, = اورنگ, II → تخت .... ; → سریر

تختگاه résidence: ۱٦, ۱۸, ۱۹*, ٦۸, ۷٦, ۹۰, 13, 40, 59, 75, 99 — = تختگاه سلطنت (→): ۲۱۰ سمرقند

تخته, تختها 1. planche en bois: ۱٤۳; 2. litière: ۱۱۱, ۱۳۵, ۱۷۲; 3. siège à dos d'éléphant: ۱۹۰

تیرتخش → (تخش arbalète), طخش افگنان

تخش اندازان tireurs à l'arbalète: 101

تراخت 1. incursion (dans L parfois = تاخت →): ٤٦, ۷٦, ۱۰۳, ۱۳۱, ۱۵۰; 2. halte (= توقّف Z): ۱۳۱

ترازو شدن — ترازو balancer: 36, 41

تراش action de couper, fauchage?: 33

تربت chapelle sépulcrale, tombeau: 80

تربیتها تربیت 1. acte de faveur: ۱۰*, ۱۸, ۱۹*, ۷۰, ۷۸, ۸٤*, ۸۵, ۱۱۸, ۱۳۹, ۱٤۱, 17, 42, 88, 139, 145, 146, 153, 173, 174, 184 +; 2. تربیه nourisson, pupille: 28

ترجمان interprète: 137, 138, 176

غیاث[4] → (ترخان haute charge à la cour)

قیدبا, الدین — I ترخانی → حکم, نشان

ترغو provision: 20 (v. Corrigenda)

ترکش carquois: ۱۸, ۳۱, 17, 24 — ترکش خاصّه: ۲۰۷

ترونج — ترونج اسپ cheval de couleur jaunâtre?: 116

تریاق thériaque: ۸٦

تسبیح action de louer Dieu en disant سبحان الله: ۲۸۲

تواریخ, تاریخ 1. date: ۱۱۸, ۱۷۳, 6, 61 +; 2. chronogramme: 61, 84*, 98, 101*, 105*, 143, 180, 181*, 184, 204; 3. histoire: ۱۰, ۱۱, ۱۲, ۱۷۳, ۱۷۷, 132, 154, 190, 192, → ایـن — کتـاب, علـم: (→) ظفرنـامـه = تاریخ (مبـارك) ۹, ۱۲*, ۲۹۲, 4*

تازیانه fouet: ٦۱, ۱۰۹, ۲۲۸/ ۲۷۱, 82 → تاقوق ییل

تالارها abris de bois sur une barricade: 20

تالان pillage, butin: ۱٦۱, 33, 74, 127

تالبا [تیلبه H, تلبـه ŠD] = تیلپا sot, fou?: ۷۸

تاوشقان → ییل

تایب pénitent (homme âgé?): 99

تبار tribu, famille: ۱۲۵, ۲۱۸, ۲٦٤

تبر hache: ۳۹, ۱۱۰, ۲۱۳, 120, 122

تبرتیشه hache à pointe: 93

تبرّك, تبرّکات objet précieux, don: 22*, 99, 158

تبع partisans, sujets?: ۱۸۲, 86

تبّع, تبابعه titre des anciens rois du Yaman: 189

تتق نشینان assises derrière un voile, dames: ۱۲۹, → پرده نشینان

تتماج espèce de vermicelle, potage au vermicelle?: 93

تجارت commerce: 198

تجارات marchandises: ۹

تجسّس exploration, espionnage: ۱۰۸, 28

تجلیّات manifestations: ۲۸۵*, ۲۸۹

تجمّل, تجمّلات luxe, articles de luxe, ameublement: ٦۸, ۱۵۳, ۱۵۸, ۲۲۲, ۲۲۳, ۲٤٤, 35, 37, 44, 45, 200

تجهیز préparation des funérailles: ۲۷۲, ۲۷۳, 52, 128

تحصیل encaissement: ۱۸۳, ۲۳٦*, ۲٦۱, 52, 55, 152, 162, 189

تشریف, تشریفها, تشریفات 1. action d'honorer, cadeau que l'on envoie pour faire honneur: ۱۷۸, ۱۷۳, 17, 44, 45, 99, 135; 2. robe d'honneur: ۲۱٤, = خلعت →

تشیّع appartenance à la Šī'a: ۸۵

تصدّق action de donner l'aumône: ۱۲٦, ۱٤۵

تصرّفات possessions: 172

تصلّف jactance: ۱۱

تضرّع نامها lettres de soumission, de supplication: ۱٤۳

تعبیها parures, décorations: 45, 135

تعذیب châtiment, punition: ۲۰٦, 52, 88 172

تعزیت cérémonies de condoléance: 40

تعصّب zèle: 197

تعلّقات dépendances, parents: ۸۷

تعهّد soins: 200

تغار [طغار, تقار] provisions de voyage: ۷٦, ۱۲۷, ۱۲۹*, ۱٤۹, ۱۷۷, ۲۱۳, ۲۱٤, 113, 169

تفأل action de tirer un bon augure, de considérer quelque chose comme un bon augure: ۱٤۱, ۱۸۹, ۱۹٤, → فال

تفرقه séparation, discorde: 14, 21, 120, 194

تفسیر, تفاسیر interprétation du Qur'ān: 132*

تفصیل liste détaillée: ۱٤۳

تقدیس sanctification (de Dieu): ۲۸۲

تقریرات assurances: ۲۷۵

تقلید foi aveugle: ۳

تقویم calendrier: 175, → ارباب

تك fond (d'eau, d'une mine): ۱٤۲, ۱٤۳*, ۲۱۹, ۲۲۷, 41

تکالیف charges, fardeaux: ۱۲۳, ۱۷۹, ۲۷٦, → تکلیفات

تکامشی → نیکامیشی

تکبیر répétion des mots اللـه اکبر: ۱۹۹, ۲۱۵, ۲۸۲*, ۲۸٤

تکفین action d'envelopper dans le linceul: ۲۷۲, ۲۷۳, 128

تکلّف efforts, peine qu'on se donne, cérémonies: ۳, ۱۱, ۲۸۷, 194+ — بتکلّف somptueux: ۱٦۷, ۱٦۹, 34, 136, 156, 161; بی تکلّف sans façons, simple: ۱۱, ٤۹

تکلّفات 1. cérémonies, compliments: ۱۳۵; 2. objets précieux, cadeaux: ٦۸, ۱٦۹, ۲٦۲, ۲۸۷, 22, 35

تکلیف charge, imposition (des devoirs religieux) (jur.): 132

تکلیفات engagements, devoirs: 200, → تکالیف

تکوز ? (= توکوز complet, parfait?, ou = دوقوز (→) cadeaux, hommage?): 69

تلاش recherche asidue(?): 30, 38

تلاوت lecture du Qur'ān: ۲۹۳, 132

تمدّن civilisation: ۲۹۱

تملّق, تملّقات flatterie: 150 (?) — بتملق plein de flatteries: 34

تموز été: ۱۱٤, 147, → تابستان

تموّلات biens, richesses: 31

تمییز discernement, jugement (jur.): 205

تنجیم — اصحاب تنجیم astrologues: 135

تنزیل révélation, le Qur'ān: 202

تنسوق, تنسوقات [تنسقات] don, présent: ٦۸*, ۸۹, ۱۷۱, ۱۷۲, ۱۸۳, ۲۲۳, ۲۲۵, ۲۲۸, ۲۳٤, ۲۳٦, ۲٤۳, ۲۷۹, ۲۸٦, 22, 99, 139*, 158

تنگ ballot, paquet: 24

تنکری Dieu: ٤

تنگه, تنگجات monnaie: 162 — تنگهٔ سرخ: 162; تنگجات صدمثقالی وپنجاه مثقالی; ۲۸٦ ودومثقالی:

تنکوز → ییل

تهلیل action de prononcer les mots لا اله الا الله: ۱۹۹, ۲۱۵

توقیع 1. chiffre du souverain: 3; 2 lettres patentes, diplôme: ٢٤

تومان [تومن], تومانها, تومنات 1. 10.000: 62, 92, 192, 198; 2. corps de 10.000 hommes: ٣٠*, ٩٧, ١٠١, ١٢٣, ١٧٩, ١٨٦*, ١٨٨, ٢٠٣, ٢٠٥, ٢٢٦, ٢٣٠, ٢٣٧, ٢٣٩, 37*, 38, 48, 61, 95, 98*, 104, 105, 110*, 111, 115, 121, 130, 145*, 163, 171, → سانسیز, امیر; 3. territoire qui peut mettre 10.000 hommes en campagne: ١٦, ١٨, 13

تومغا [توماقه] épervier, faucon?, capuchon qu'on met sur la tête du faucon, bonnet?: ٢٠, 16

تونقتار gardien de nuit (de la demeure ou du tombeau d'un prince)) → اولجای تیمور I[1]

ماه → تیر[1]

تیر[2] flèche: ١٧, ١٨, ١٩, ٢٠, ٢٢*, ٢٨*, ٤٠*, ٤٣, ٧١*, ٨٢, ٨٩, ١٠٥, ١١٠, ٢٣٤*, ٢٣٥, ٢٣٧, ٢٤٠, ٢٥٥, ٢٦٣, تیر—ناوك, دستچه →, 19, 2, 24+

زهرآلود flèche empoisonnée: 64

تیرانداز[1], تیراندازان tireur à l'arc, archer: ٤٠, ٤٣, ٢٤١, ٢٤٩, ٢٥٥, 20

تیراندازها[2] archières?: ٢٢٤

تیراندازی art de tirer à l'arc: ٢٢, 33, 205

تیرباران nuage de flèches: ٤٠*, ٦٣, ٨٩, ٩٣, ٩٦, ١٠٢, ١٢٤, ١٤٠, ١٥١, ١٦٠, ١٧٤, ١٨٤, ١٨٧, ١٩٦, 33, 82*, 105

تیرپرتاب jet d'une flèche décochée, portée: ١٢٧

تیرتخش fusée: ٢٦٨

تیرچرخ flèche brûlante, projectile rempli de naphte, fusée: ٦٦, ١٥٥, 161

تیرگاه place de tir?: 20

تیرگذارها meurtrières?: 159

تهانی, تهنیت 1. action de féliciter: ١٣٤, ١٧٠, ١٩٢, ٢٧٠, 99; 2. don: ٢٧٠

توابع 1. suivants, suite: ٣٠, ٥٧, ١٦٦, 12, 22, 36; 2. dépendances: ١٥, ١٦, ١٣٦, ١٤٩, ٢٠٧, ٢١٢, ٢٩١, 6, 9, 11, 12, 22, 131

تواچی [طواچی], تواچیان commissaire de l'inspection des troupes, inspecteur, préposé: ١٩٦, ٢١١, 70, 93*, 109, → اردشیر, چکا, علی[32], کلان I

توبچاقان beaux chevaux, chevaux arabes?: 116

توبره sac à fourrage, à avoine, musette: 32

توجی [دوجی] (?) → کلان I

توجیه expédition, payement: ١٩٢

توحید l'unité de Dieu — کلمهٔ توحید: ١٧٠, ١٧٣, ٢٨٤

توده, تودها 1. tas, monceau: ١٦٩, ١٧٨ +; 2 amas de têtes d'hommes tués: 122, = گل توده, مناره →

توراچی?: 73

تورہ[1] loi coutumière mongole, règle: ١٤٧, ١٨٨, 13, 169 — تورهٔ قاهره: 170

تورہ[2], تورها sorte de mantelet que portent les combattants en guise de bouclier et que dans d'autres circonstances ils plantent en terre de manière à former un retranchement: ٣٩, ٤٠, ٥٣, ٨٣, ١١٠, ١٢١, ١٤٣, ١٥٩, ١٦٠, ١٧٣, ٢٢٦, ٢٣٣, ٢٣٥*, 95

تورہ[3] poste?: ١٨٥

توسقال gardien (de routes)?: 110

توشه provisions de bouche: ١٠٧

توغ [طوق, طوغ, توق], توغها queue de cheval, touc: ١٩*, ٣٠, ٧٠, ١٢٧, ١٣٢*, ١٤٥, ٢١٤, ٢٤١, 89, 166

توغوز → دوقوز

توقچی (porte-drapeau) → دروازه

تیرکش embrassures solides?: 20

تیشه hache: ۲۱۳

تیغ épée, sabre: ۱۹, ۳۷, ٦٦, ۹٦, 97 + ; تیغ یاسا: ۱۹۷, ۲۸۳ ; تیغ هندی — با تیغ وکفن: 49, 164, 183, → کفن; 89

تیکامیشی → تیکامیشی

تیمانچه → پیمانچه

ثالث ثلثه (ant. توحید) doctrine de la Trinité: ۲۸٤

ثنا, ثناها éloge, louange: ٤۹, ۱۵٤, ۲۹۳, ۲۹٤, 46 +

ثوابت étoiles fixes (ant. → سیّارات): 200

چاپخون [چاپقین] incursion, avant-garde: ۲۳۱, 38*, 119, 162

چاپقونچی [چاپقن‌جی, چاپقنجی] qui fait une incursion: 38, 75, 182

چابك‌سوار cavalier leste: ٤۳

چاخوران, چاخوارگان, چاخورگان [Z جاخویان, Z چاه‌خویان] mineurs: ۸۸, ۱٤۲, ۲۲۷*, ۲۳۵, ۲٤۰*, ۲٦۷*, ۲۷۰, 47, 110, 185

جر → جار

جاریه, جواری esclave: ۲۹٤, 153, 200

جاسوسان espions: ۲۲۵, 19

چاشت déjeuner — چاشت سلطانی: ۲۰۲, → نماز

چاشنی‌گیر dégustateur: 4

جال arbre à épines, arbuste épineux (= اراك): ۱۷۹*, ۱۸۰

جامع, (جامع): جوامع: ۲٤۲, → مسجد

جامه: vêtement, robe (d'honneur): ٦, ۲٤, ۲۸*, ۱۰۲, ۱۵۵, ۱۷۲, ۱۷۷, ۱۸۳*, ۲۰۳, ۲٤۱, ۲٤٦, ۲۹٤, 44, 117, 131, 138, 160, 164, 178 + — جامهٔ خاص: ۱۲۳ ; جامهٔ وزارت: ۲۰۷

جانقی [جانغی] consultation, délibération, conseil: ۱۵, ۳۵, ۱۱۸, ۱۳۹, ۱٤۸, ۱٤۹, ۱۵۰, ۱٦٦, ۲۱٤, 55, 150, 173

جانوران, جانورها, جانور bête (féroce): ۱۵*, ۱۱٤, ۱۱۹, ۱٤٤, ۱۸۳*, ۲٤۳, ۱۷۲, ۲۸۵, 138, 153 ; جانوران شکاری — 10 ; جانوران صحرایی: ۲۹٤

چاه puits, citerne: ۲۰*, ۲۱, ۹٦*, ۱۰۲, ۲۱۹, 71, 159 +

جاونقار, جاونغار, جوانقار, جوانغار [جونقار, جونغار, جوان‌غار] aile gauche de l'armée (ant. → براونغار): ۸٤, ۹۳, ۱۲۷, ۱۳۲, ۱٤٦, ۱۵۲, ۱۷۲, ۱۷۳, ۱۸۵*, ۱۸٦, ۱۸۸, ۱۸۹, ۱۹۰, ۱۹۵, ۲۰۱, ۲۰۲*, ۲۰۷, ۲۱٦, ۲۲٦, ۲۲۷, ۲۳۲, ۲۳۸, 98, 103, 104, 110, 112, 130, 163

چپ دادن — employer une ruse, un stratagème: 21

جبال montagnes: ۲۹۳, 113, 120, → کوه, کوهستان

چپرها, چپر 1. retranchement (fait de claies): ۱۸۲, ۲۰۳, ۲۸۳*, 127*, 161; 2. = سپر (→) bouclier: ۲۰٤, ۲۸۳*

چپربند retranchement de claies: 127

چپردار qui porte un bouclier: ۲۸۳

جبه → جبا, جبه

چتر ombrelle tente: ۳۰, ۸۲, ۱۲۳, ۱۳۲, ۱۳۹, ۱٦۸, ۲۱۲, ۲۲۸, ۲۳۲, ۲۹۰, 178, 190 — چتر سلطانی: ۲۲۲

جته [Z جتّه] incursion, pillage — لشکر جته: ۲۵, ۳۰, ۳۱*, ۳۲, = مغول II →

جدول rigole, canal: ۲۹۱

جدی (signe du) Capricorne: 143

جر[1] [جار] cri, annonce, appel: ۲۹۳, 79, 126, 169

جر[2] fossé: 161, 177

جرّاح, جرّاحان chirurgien: ۵۸, 172

جراسون?: 167

جماعت communauté des fidèles, réunion des priants: ۷۵, 132, → اهل

چماق massue: 99

جمتا digne de Ğam, royal(?): 194

چمچمه piétinement: 97

جمعه vendredi: 19, 132, = آدینه →

جنّ: ۲۲۹ — جنّیان: ۲۴۵

جناح aile de l'armée: ۱۲۴, ۱۷۹, ۱۹۹, ۲۰۴, ۲۳۰, ۲۳۲, ۲۳۳, ۲۵۵, 8

جنانی habitantes de la جنانه (= زنانه), femmes? — جنانی بربری: 162

اجناس — بجنس — جنس 1. en nature: 10 — effets (ant. اموال, نقود): ۶۸, ۱۲۵, ۱۶۹, ۱۸۰, ۲۶۲, 10, 100, 162; 2. blé, grains?: 10

جنگ grande bataille?: ۸۳, جنگ سلطانی — جنگ لای: 19, ۲۲۷, ۲۵۱, ۲۵۶, 44;

چنگ harpe: 149

جنگل, جنگلها forêt, broussailles: ۲۱, ۷۵*, ۹۶, ۱۲۱, ۱۲۷*, ۱۶۱, ۱۶۳, ۲۰۱, ۲۰۳*, ۲۰۴, ۲۰۵*, ۲۰۶, ۲۱۳, ۲۱۴, 54, 60, 100, 101, 116, 120*, 122*, 144*

جنگلستان terrain couvert d'arbres ou de broussailles: ۱۵۶, ۱۶۲

چنگیان joueurs de harpe: ۲۶۱, 117

جنیبت monture que l'on mène en laisse, cheval de main: 114

جهات impôts industriels: 182

جهاد guerre (sainte): ۱۹۵, ۱۹۷, ۱۹۸, ۲۰۰, ۲۰۷, ۲۸۴*, 32, 66, 124*

چهارپا, چهارپایان quadrupède, monture: ۴۲, ۵۴, ۶۹*, ۱۱۵, ۱۴۹*, ۱۵۰*, ۱۸۴, ۱۸۵, ۲۰۴, ۲۱۴, ۲۲۷, ۲۳۱, 44, 46, 71, 83, 84, 100, 115, 120, 130, 152 +

چهارسوی marché: 45, = بازار →

چهارطاقها pavillons, arcs de fête?: 45

جهاز trousseau de la nouvelle mariée: ۶۸. 35*

تیر چرخ → چرخ arbalète(?), fusée(?): ۲۲, چرخ افگنان, چرخ اندازان, چرخ کشان, چرخ گشایان tireurs à l'arbalète: ۲۳۱, 101, 161

چرغالانك divertissement, vie joyeuse: 158

چرغامیشی vie joyeuse, plaisir, divertissement: 35, 54

جرکه [جرکا] 1. position: ۱۸۵, ۱۹۹, 25*, 33, 127; 2. poste, rang, degré: 50, 58, 95, 168*

چرم 1. cuir: 165; 2. sac de cuir(?): 93

جریده 1. rouleau, registre: 158; 2. seul: ۱۲۶, ۱۲۹, ۱۵۳, ۲۴۰, 107, 148

جزؤ section dans le Qur'ān: 132*, = سی‌پاره →

جزیه capitation: ۱۰۱, ۲۴۳, ۲۶۴*, ۲۶۷*, ۲۶۸, ۲۶۹*, ۲۷۹*, ۲۸۵, ۲۸۶*, 20, 179, 184, → مال, اهل

جسر pont: ۱۳۹, ۱۷۷, ۲۴۱*, ۲۴۶*, 107, 155, 201, = پل →

چشم 1 oeil — چشم بد: 135; 2. maille — چشم زره: 111, → غیبه

چشمه fontaine, source d'eau: ۱۰۹, 83 +

جشن, جشنها festin, banquet: ۲۷*, ۲۹۴, 45, 194 — جشن عامّ: 4; جشن عید: ۱۶۶

چفداول arrière-garde, commandant de l'arrière-garde: ۲۵, → حسن[9] I

جلاّد bourreau: 153

(چلبی) → سلیمان[6] I

جلدو [چُلدو] présent, récompense, faveur: 155(?)

جولکا → جلکا

جلمیشی action de battre, de frapper?: 40

جلوس avènement au trône: ۵۷, ۱۱۱*, ۱۲۵, 69

چلیپا croix: ۲۸۴

جمّاز chameau à la course rapide, dromadaire: ۲۳۴

چهره jeune homme imberbe au service du prince, page: 79, → I بوراج

جو 1. rivière: ٤٠? — جوء شهر à Buḫārā: 100 = جوی زر → II

چوب, چوبها 1. bois, morceaux de bois: ٤٩*, ٩٢*, ١٢٧*, ٢١٥, ١٥٥*, ٢٢٣*, ٢٣٥, ٢٣٦, ٢٦٧, ٢٨١, 25, 48, 100, 163, 179+; 2. bâton — چوب یاساق [یاسا] زدن donner la bastonnade: ٥٤, ٦٦

چوب‌دستی aiguillon, baguette pointue: 20

جوز → درخت

جوشن cotte de mailles, cuirasse: ١٠٩, ٢٥٢, 82, 165

جوشن‌دار muni d'une cuirasse: ٢٤٩

جوق troupe, bande: ١٩٢*

چوگان bâton crochu employé dans le jeu de polo: ٥٨ — چوگانی → اسپ

چول, چولها désert, steppe: ١٨, ٢٠, ٢١*, ٢٤, ٣٨, ٤٢*, ١٠٨, ١١٨, ١٢٥, ١٢٦, ١٧٧*, ٢٠٧, 16, 141

جولکا [جلکا] territoire, district d'une ville: ٢١, ١٥٣, 14, 34, 48, 107, 116, 122*, 136*, 137, 176, 180*; → II گنبدک

جواهر, جوهر pierre précieuse, joyau: ٢١, ٦٨, ٧٠, ١٦٩, ١٧٢, ٢٦٢, ٢٧٤, 138, 152, 162, 194, 200

جیاد chevaux: 97

(جیباجی cuirassier, intendant des arsenaux) → I دولتشاه[2]

جیباخانه arsenal: 68, → خانه

جیبه [جبا, جبه, جیبا], جیبها toute armure défensive (→ سلاح), cuirasse: ٤٥, ٥٤*, ٦٦, ٨٠, ١٠٩, ١١٩, ١٢١, ١٢٤, ١٢٧, ١٧٤*, ١٨٢, ٢٢٥, ٢٢٦, ٢٣٢, ٢٣٤, ٢٥٥, ٢٦٩, 53, 59, 80, 94, 95, 103, → اسپ, خانه; جیبهای دیوانی: 68 — جیبه دیدن passer en revue: ١٨٦, 142; جیبه‌نمودن se faire passer en revue: ١٥٨, ٢٥٢*

جیبه‌پوش cuirassé: ١٢٢, ١٨٧, ٢٣٢

جیبه‌دار cuirassé: ٣٧

چیتاغان, چیتاع partisan: ٢٥١, ٢٥٣*, ٢٥٥, ٢٦٢, ٢٦٣*, ٢٦٥*, ٢٦٩, ٢٧٠*

چیتاغی — ٢٦٣:

(چیچن [چیچان] sage, savant) → دوا, I قوبلای

چینی porcelaine (de Chine): 88

حجّاج, حاجّ pélerin: ٩٨, ٩٩, ٢٩٣, → قافله

(حاجب) حجّاب chambellans: 46, 200

حرّاس, حارسان, حارس gardien, garde, soldat de garnison: ٩٢, ٢٨٩, 198

حاصلات produits, revenus: 48

(حافظ), حفّاظ qui savent tout le Qur'ān par coeur: 132, 202

حکّام, حاکمان, حاکم souverain, gouverneur, commandant: ١٦, ٢١, ٣٣*, ٦٥, ٧١, ١٠٣*, ١١٧, ١٣١, ١٣٥, ١٣٨, ١٤٩, ١٥٢*, ١٩٣, ٢١٣, ٢٤٠, ٢٧٩, 20*, 60*, 66, 88, 106*, 109*, 117, 146, 170, 179*+

حِباله mariage: ٣٢, ٥٥, ١٧٠

حبّه grain = 1/48 de درم 2. (→), 0·063 g: ٩, 198

حدیث, احادیث: ٨, ٣١, ٦٥, ٧٨, ٩٠, ١٢٦, ١٨٧, ٢٢١*, 202

حرامیان, حرامی voleur, brigand: ١٤٤, 66, 102

حرفت → اهل

حرم, حرمها 1. harem: ٧٠, 10, 150; 2. épouse: ٢٠, ٦٢, ٩٥, ٢٣٤, ٢٣٥, 16, 40, 87*, 113, 157, 168

حرمین (شریفین) = مکّه ومدینه (→ II): ١٧٧, ٢٧٥, 27*

حریفان compagnons: 152, 202

مردم حسابی — حسابی gens d'importance: ٢٢٣

حسنات bonnes oeuvres: 131

احشام, حشم 1. tribu: ۱۷٦, 10*, 38, 73, 93, 103, 113, 122, 166*, 167; 2. gens appartenants à la maison, suite: ۱۰, ۱۵, ۳۰, ۵۳, ۷٤, ۱۷۷, ۱۸۲, ۲۵٤, ۲۷۵, ۲۷٦, ۲۹۰, 41, 59, 103, 194, 199 +

حشیشی → ابیاری

حصار 1. siège: ٦۲, ۸۱, ۸٦, ۱۰۳, ۱۵٦, ۱۹٤, ۲۸۱ = محاصره →; 2. fortification: ۲۸, ٦۱*, ٦٦, ۸۲*, ۸۸*, ۹۲*, ۹٦*, ۱۰۷, ۱۲۷*, ۱۲۸, ۱٤۲*, ۲۲٦, ۲۳۳, ۲۳۵, ۲۳۹, 47, 100, 101 +; 3. place forte, citadelle: ۲۳*, ۳۲*, ۳۹*, ۵۱*, ۵۲*, ۵۹, ٦۳, ٦۵, ٦٦*, ۷۱, ۸٤*, ۸۷*, ۱۵۳, ۱٦۲, ۱٦۵*, ۲۱۵, ۲۲۳*, ۲۲۵* +, = قلعه → — حصار: حصار بیرون ;۱۲۸, ۱٤۲ اندرون: ۱۲۸*, ۱٤۲, ۱۵٤

حصاردار possesseur d'une forteresse: ۹۳, ۱٦٦

حصارداری art de défendre une forteresse: 82, = قلعه‌داری →

حصارگیری, حصارگشایی art de prendre un lieu fort: ۲۸۱, 79

حصاریان garnison d'une forteresse: ۲۵٤

حصن, حصنها fort, fortin: ۱۰۰, ۱٤٦, ۱۹٤, ۲۰۲, ۲۱۵, ۲۲۲, ۲۲۸, ۲۵۱, 111, 113, 154, 164 +; → ... حصن II

حصن‌گشایی art de prendre un fortin: 191

حصیر natte — حصیرهاء معقلی: 197

حضرت 1. excellence: ٦۸; 2. حضرت رسالت (→ I): ٦, ۷*, ۹, ۲٦, محمّد = [رسول] این[آن] حضرت .3 ;نایب → 27, ۲٤۷, ٦٤ (اعلی، امارت‌پناهی، امیر صاحب‌قران، جهانگشایی، خلافت‌پناهی، صاحب‌قرانی، گردون‌اقتدار، همایون = تیمور[2] (→ I): ۱۱*, ۱۲*, ٦۸, ۷٤, ۷۸, ۸٤*, ۸۸, ۸۹, ۹۳, ۱۳۱, ۱۷۱, ۱۷۵, ۱۸۰, ۱۸۹, ۱۹۷, ۲٦٦, ۲٦۹, ۲۹٤, 4*, 15, 187 +; حضرت (علیا) این [آن] = عمر شیخ

حظیره enclos (pour abriter des moutons): 58

حفظ کلام الله capacité de conserver le Qur'ān dans la mémoire: 202

حقیقت réalité spirituelle (myst.): 132

حکایت, حکایات narration, conte: 192, 202

حکم 1. ordre, mandat, décret: ۱۲۵, ۱۹۲, ۲۷۸ + — احکام استمالت: 22; حکم ترخانی: ۱۰۷, ۱۲۵; حکم یرلیغ: ۱۸, ٤٦, ۱۱۸, ۱۸۸, ۲۲۳; 2. prédiction d'après les astres: 175, → ارباب

حکمت physique: 185, → کتاب

حکمیّات → علم

حکومت poste de prince, de gouverneur, de commandant: ۱۷, ۳۳, ۱٤۵, ۱٤۹, 43, 58*, 59, 62*, 152

حکیم, حکیمان, حکما 1. savant: ۲۹, ۳۲, ٤۷, ۵۰, ۷۳ +; 2. médecin: ۸٦

حمّام bain: ۲۸۹, 56 — حمّام خواجه شیخ à Tabrīz: 56

حمایل bandriers: ۱۵٤, 19

حمل (signe du) Bélier: ۲٤۹, 175

حمله attaque — حملهٔ سلطانی grande attaque?: ۲۱٦

حوران houris: ۷۳

حیاض, (حوض) bassins d'eau, réservoirs: 196, 197, → ... حوض II

خاتون, خواتین épouse d'un prince: ۱۳, ۲۰, ٤۰*, ۷۰, ۸٦, ۹۰*, ۹٦*, ۱۱۷*, ۱۲٦*, ۱۲۸, ۱٤٦, ۱۵۲, ۱۵۵, ۱٦۹, ۱۷۰, ۲۰۹, ۲۱۰, ۲۱٤, ۲٤۳, ۲٤۹, ۲۷٦*, ۲۸٦, ۲۹٤, 9, 11, 22, 23*, 35, 93, 99, 106, 129, 146*, 148, 199, 207* — خاتون قیامت = فاطمه (→ I): ۲۳۵; عایشه, دلشاد[1], تورمش, ارغنه → قورتغا I

خاج croix: ٢٨٤, = چلیپا →

خار, خارها épine, arbuste épineux: ٤, ٧, ١٢٧*, 54, 90, 100, 106, 120, 201 +

خارایی espèce de soie — خارایئ یزدی: 194

خارستان terrain couvert d'arbustes épineux: ٤*, ٩٦, ١٢٧, 54

خاشاك branchage, broutille: ٦٦, ١١٩, ١٢٧*, 120, 179

خاص, خواصّ 1. spécial, noble: ١١, ١١٧, ١٥٢, ١٩٨ +; خاص, خاصّ وعامّ, خواصّ وعوامّ la noblesse et le peuple, tout le monde: ١١٧, ١٦٥, ٢٤٢, ٢٦٥, ٢٩١, ٢٩٣, 10, 19, 20, 29, 37, 40, 99, 104, 133, 135 +; 2. appartenant au service spécial du prince — خواصّ امرا: ٢٤٠; خواصّ دولت: ٢٨٦; خواصّ ملازمان: ٢٣٢; → اسپ, جامه, خزانه, خلوت, دبیر, مجمع

خاصّه 1. propre, personnel: 22, → اسپ, خاصّهٔ 2. نوکر, لشکر, ترکش, ایل, اختاجی (شریف [شریفه]) propriété personnelle du prince, domaine du prince: ٢٠, ٤٦, ٧٩, ١٢٣*, ١٣٣, ١٥٩, ١٦٩, ١٩٣, ٢٠٦, 22, 98, 126

خاصّگیان, خاصّگی personne attachée au service intérieur d'un prince: ٢٦, 24, 144, 167

خاصّیّت particularité innée: 152, 175

خاقان, خواقین: ٢٩٥, 1*, 131, 186, 189, = قاآن →, خان →

خاکبوس [خاك بوس] baisement de la poussière: ١٧٧, ١٩١, ٢٠٨

خاك ریز [خاکریز] glacis, parapet: ٢٢٧*

خالی → اسپ

خامه monceau (de sable): 16

خان[1] souverain, ḫān: ١٤, ٢٨٦ (voir Corrigenda), 191, — خانی → سریر

خان[2] maison — خان ومان mobilier: ١٠٨, ١٦١, ٢٠٤, 8, 12, 20, 115 +

خان[3], خانها ḫān, caravansérail: ٢٤٢, ٢٨٩

خاندان, خاندانها maison (d'un personnage proéminent): ١٢, ٥٨*, ١٠١, ٢٢١, ٢٩٢, 6, 12, 77, 185, 204 — خاندان نبوّت: ١٩٣

خانقاه [خانقه], خوانق couvent des derviches: ٩٠, ١٢٨, 126, 196 — خانقاه تومان آغا: ٢١١

خانه, خانها 1. maison: ١٠٩, ٢٣٥, ٢٣٦, ٢٣٤; خانهٔ سلطان — + ٢٨٩, ٢٤٢; جیباخانه, خانهٔ جیبا arsenal: 95, →; 2. famille, maison d'un souverain: ٣١, ٤١, ٧٢, ١١٣*, ١٥٠, ٢٥٠, ٢٥٢, ٢٥٩, 30, 61

خانه‌بچگان, خانه‌زادان hommes (esclaves) nés dans la maison, serviteurs de la maison?: ١٧٤, ١٨٤, 140*, → قوشون

خانواده [خانه‌واده] maison, famille: ٢٥٢, 12

خانه‌وار famille: 30 (voir Corrigenda), 71

خانیکه (princesse) → رقیّه I

خانیم princesse: ١٥٧, ٢١٠, → سرای ملك I

خبرگیران explorateurs, espions: ١٣٩

خبرگیری exploration, espionnage: ٤٦, ٦٩, ٧٦*, ١١٣, ١١٩, ١٢٠

ختمات lectures du Qur'ān d'un bout à l'autre: ٢٧٧, ٢٩٣

خداوندزاده princesse — خداوندزادهٔ جهان (→ I): ٢١٠ = سرای ملك

خدم domestiques, serviteurs: ١٠, 191 +

خدمت, خدماتها, خدمات service, obligation de service: ١٧, ١٩, ٢٠, ٢١*, ٢٢, ٢٣*, ٣١, ٣٣*, ٤٦, ٥٤*, ٧٠, ١٠١, ١٢٧, ١٣٣, ١٣٦, ١٥٣, ١٦٣, 13 +

خسروانه, خسروانی en prince, en roi: ۱۶۹, ۱۹۲, ۲۶۷, ۲۷٤*, ۲۷۵, 4+

خسروی dignité de roi: 7

خسك plante à épines: 106

خشت brique: 4*, 162 — خشت پخته brique cuite: ۲٤۰

خطّ écriture, calligraphie: 68, 205, — خطّ امان lettre de pardon: ٥

خطاب réprimande: 89

خطبه oraison (du vendredi ou de la grande fête): ٦۰, ۱۳٥, ۱۳۸, ۱۹۲, ۲۷٤, 4, 20, 77, → سگّه

خطّه plan, délinéation: ۲۸۹

خطیب prédicateur: 4

خفتان vêtement de guerre, cuirasse: ۲٥۲, 165

خلاص بخلاص بردن — affiner: 162

خلع, خلعتها, خلعت robe d'honneur: ٤۲, ٦۳*, ۷۸, ۸٤*, ۸٥, ۱۰۱, ۱۰۲, ۱۱۲, ۱۱۳, ۱۱۷*, ۱۲۸, ۱۳۸, ۱٤۲, ۱٦٥*, ۱۷۱, ۱۷۹, ۲٦۹, ۲۷٥, ۲۹٥, 17, 21, 44, 91, 139++, → تشریف

خلف[1] خلف نمودن — trahir (sa promesse): 34*

خلف[2], خلفان descendant: ۸۱, ۲۹۰*

خلوت retraite, un tête-à-tête, cabinet particulier: ۱۲٥, 10, 24+ — خلوت خاصّ: 151

خمها vases de terre: 183

خمر vin: ۷۷, = راح, شراب →

خناق angine (angina pectoris?): 181

خنجر poignard: ۹۲*, ۱۸٤, ۱۹٥, ۱۹۹, ۲۰۱, ۲۳۲, 165, 186*, 189

خندق fossé: ۳۸, ٤۰, ٦٦*, ۷٦, ۸۲, ۸۳, ۸۸, ۹۲, ۹٦*, ۱۷۸, ۲۱۹, ۲۲۳*, ۲۲٤, ۲۲٦, ۲۲۷*, ۲۳۰, ۲۳۳, ۲۳٤, ۲۳٥, ۲٤۰, ۲٤۱, ۲۸۹*, 44, 47*, 53, 54*, 78*, 111, 142, 157, 159*, 161, 162++, → پل

خسرو, خسروان monarque, roi: ٥*, ۹۸, 8, 4*, 133, 143, 187+ — خسروی royal: 40, 193, 200

خسرو, خسروان, خسرو I → فولاد, امانشاه (خزانجی trésorier)

خزاین, خزانها, خزانه trésor: ۸٤, ۱۱۲, ۱۲٥, ۱۳٤, ۱٥۰, ۲۲۸*, ۲٦۷, ۲۷٤, ۲۷٦, ۲۸۸, 35, 44, 59, 62, 76, 95, 106, 125, 126*, 138, 149, 152, 168, 172, 198, 200 — خزانهٔ عامره: ۲۱۷, ۲٦۱, ۲۷٤, ۲۸٥; خزانهٔ غیب trésor des choses futures: ۲۷; خزانهٔ معموره: ۲٤۳, خزاین خاصّ: 160

خزانه‌دار trésorier) → I خضر[4]

خس épines, chardon: 90

خسرو, خسروان monarque, roi: ٥*, ۹۸, 8, 4*, 133, 143, 187+ — خسروی royal: 40, 193, 200

خنك اوغلان „garçon blanc"(?), nom d'un cheval: ٧٦

خواب rêve, songe: ٤٩*, ٧٢, ٧٣*, 18

خواجگان (خواجه), 1. conseillers d'Etat, premiers commis des bureaux: ١٦٥, 171; 2. maîtres d'un métier: 44

جلال الدين[14] I → (خوارزمشاه)

خواستاری demande en mariage: ٤٧, ٦٧, ٨٩, ٩٥, ١٦٩*, 48, 77

خوان table: ٢٣٢

خوانسالاران dégustateurs, maîtres d'hôtel: ٢٦١

خود casque: ١٠٩, ٢٥٢, → کلاه

خودرنگ espèce d'étoffe — خودرنگ خراسانی: 194

خوك porc: ١٨٤, ٢١٤, 137, → گلّه

خول biens, avoir (surtout en esclaves): 191

خويد champs de blé vert (pas mûr): ٢٠٤, 167

خويشان, خويش parent: ١٣*, ٢٣, ٦٢, ١٢٣, ٢٠٣, ٢٧٦, 27, 87, 90

خويشاوندان parents: ٤٤

خويشی parenté, affinité: ٤٦, ٤٧, ٥٥, ٦٧, ٧٩, ٨٠, ٨٤, ١٠٨, 25

خيرها, خيرات 1. salut: ٩٥; 2. bonnes oeuvres, fondations pieuses: ٧٣, ٧٨, ٩٠, ١٢٦*, ٢٠٩, ٢١٢, ٢٤٤, ٢٩٣, 125, 126, 131

خيل[1] cheval — خيول عربی: 162

خيل[2] multitude, troupe: ٧٤, ٢٩٠, 59

خيلخانه camp: 10

خيمه, خيمها, خيام tente: ٢٤, ٧٤, ٨٢, ٨٥, ٩٢, ١٢٣, ١٦٨, ٢٤٣, 39, 48, 60, 87, 93, 97*, 112, 114, 136, 200+

دابان montagne: ٥٣?, → II

دار[1] شهرسبز → دار الاسلام — دار II; résidence: 117; → دار الامان الاماره

دار الخلافه = بغداد (→ II): 150*; 32

دار الضرب hôtel des Monnaies: 162;

دار الملك capitale: ٩٤, ١١١, ٢٢٤, ٢٣٤, ٢٨٦, 143, → بخارا, سمرقند, تبريز, شيراز, هراة II

دار[2] gibet: ٣٢, ٩٤, ٢٤٩, ٢٩٣, 22, 153*

دارايی commandement, règne: ١٢٣, 151

دارلتای témoignage de soumission??, tribut payé pour témoigner la soumission?: 20, 21

دارو médicament: ٦٩, ١٢٦

داروخانه pharmacie: ٢٢

داروغه préfet d'une ville ou d'un district: ١٧١, ١٨٢, 44, 51, 53, 78, 126, 130, 138, 167, 197

داروغگی charge de préfet: 49, 50*

داس faux: 98

داستانها légendes: 47

داغ cautérisation: ٧*, ٥٨, ٢٤٧*

داقوق → بيل

داماد gendre du souverain: ٢٣٥, 26, = → کورکان

دامادی relation de gendre à beau-père: ١٠٨, 77, 79

دانگ ($^1/_6$) — دودانگ ($^1/_3$): ١٩٦, 183; چهار دانگ $^2/_3$: 161

دايه nourrice: 58, 199

دبير — دبيران, دبير ministre: ٤, ٢٥٤, خاصّ: ٧٣

در porte: ١٦٩, 48, 151 + — در دروازه: passage d'une barricade: ٤٥ در بند; ٨٤

درّ perle(s): ١١٢ + — درّ يتيم: 194

درازگوش âne: 114

دربانان gardes de la porte, portiers: ٨٠

درخت, درختان, درختها: ٢٠١*, ٢١٤, noyers: 154; درختهای جوز — + ٢٨٢*; pommiers: ١٦٧; درختان سيب

نار grenadiers: ١٦٧

درختستان forêt, bois: ۲۱۳

درفش poinçon, alêne: ۱۰, 93

درگاه tente (palais) du souverain, surtout de Timur درگاه عالم‌پناه [عالی، همایون]: ۶۲*, ۸۴, ۸۲, ۸۸, ۱۰۰, ۱۰۸, ۱۵۲, ۱۷۶, ۱۸۳, ۱۸۵, ۱۸۸*, ۲۰۳, ۲۵۸, ۲۶۳, ۲۶۶*, ۲۹۲, 45, 58, 60, 67, 88, 104, 121, 122+, → بنده

درم [درهم], دراهم 1. dirham, monnaie: ۵۹, ۱۱۷, ۱۷۰, ۲۶۵, ۲۷۴, 10; 2. poids: ۹, 198

دره vallée: ۵۳, ۸۷, ۱۳۳, ۱۳۷, ۱۶۲, ۱۶۳, 48, 124*+

دروازه porte (d'une ville ou d'une forteresse): ۳۸*, ۳۹*, ۴۰, ۵۸*, ۶۶, ۸۳*, ۸۷, ۱۵۴, ۲۸۱*, 20, 127, 160*, 172+, → دروازهٔ توقچی — در (à Ispahān): 61, 62; دروازهٔ جنوبی (à Dihlī): ۱۹۱; دروازهٔ خزار (à Qaršī): ۴۰; دروازهٔ خواجه (à Ḫwārizm): 44; دروازهٔ شیخ‌زاده (à Yazd): 127; دروازهٔ سلم (à Šīrāz): 106; دروازهٔ عیدگاه (à Dihlī): ۱۹۳; دروازهٔ غربی (à Alynǧaq): 163; دروازهٔ میدان (à Dihlī): ۱۹۱

درویش, درویشان 1. pauvre: ۲۰۷, 131; 2. derviche: (۱۰), ۱۴۵, 10

دریا — 1. lac: ۱۰۳, 180; 2 (grande) rivière: ۴۹*, ۱۶۱*, ۱۹۷* — دریای کهنه: ۷۹; دریای .... → II

دزد, دزدان voleur: ۹۹, ۱۷۵, ۱۸۵, ۱۹۵, ۲۴۵, ۲۶۳, ۲۶۴, 66, 103, 163, 198*

دزدی vol, brigandage: ۱۴۴, ۱۸۵, ۲۱۹, 163, = راه‌زنی, قطع طریق →

دست 1. aile de l'armée — دست راست: ۲۶*, ۲۸*, ۲۹*, ۴۰, ۹۲, ۱۲۱, ۱۲۳*, ۱۲۴, ۱۳۰, ۱۳۱, ۱۳۲, ۱۳۴, ۱۵۹, ۱۶۰, ۱۶۱*, ۱۷۹, ۱۸۲, ۱۸۹, ۱۹۰, ۲۰۵, ۲۲۶, ۲۵۵, ۲۵۷, ۲۶۴, 24, 75, 78, 81, 82, 121, 142; دست چپ: ۲۶*, ۲۸*, ۴۰, ۴۵, ۹۲, ۱۲۱, ۱۲۳*, ۱۳۳, ۱۳۴, ۱۶۰*, ۱۷۹, ۱۸۲, ۱۸۹, ۲۰۲, ۲۰۵, ۲۵۵, ۲۵۶, ۲۵۷, ۲۶۹, 75, 78, 81, 82*, 98, 102, 105, 119, 121, 142; 2. un certain nombre: دست شونقار: 93

دستارها turbans: ۲۸

دست‌پاچه se hâtant, se pressant: 70

دست‌بوس baise-main: 68, 92, 155, 173

دست‌پیمان dot, trousseau: ۳۳

دستچهٔ تیر — دستچه faisceau de flèches (30 pièces): 93

دستور modèle, règle: 147, 189*, 196

دستیاره bracelet: ۳۲

دشت 1. plaine (déserte): ۱۳۷*, ۱۴۰*; 2. = دشت قفجاق (→ II): 126; → II دشت .....

دشنه, دشنها poignard — دشنهٔ زهرآلود poignard empoisonné: ۲۳۰*

دعا, دعاها, ادعیه invocation, prière: ۴, ۴۹, ۶۵, ۱۲۳, ۱۴۱, ۱۵۴, ۲۰۹*, ۲۹۴, 14, 132+ — دعاء شب prière de nuit: 7

دعوت repas: ۲۷, ۹۵

دعوات prières — دعوات صالحه [صالحات]: ۲۰۹, ۲۹۳

دغدغ remuement?, confusion?: 66

دغدغان micocoulier (Celtis Australis): 120

دغدغه vacarme, tumulte, sédition, désordre, peur: ۲۵۴, 14, 120

دفتر, دفترها, دفاتر registre, rôle: ۱۱۵, ۱۵۲, 20, 92, 191 — دفتر خرج registre des revenus: 152

دفینه, دفاین trésor enfoui: 44, 76, 106

دقایق subtilités, finesses: 132

دکّان échoppe, boutique: ۷۹, 52

دکله genre de vêtement: ۹۳, 53

دلجویی complaisance: 92

دلدل mulet de Muḥammad: ۶

دَم haleine — دم مسیحا: 203

دُم queue — بر دم خر [اسپ] بستن: ٤٢, ٦٦

دمامه, دمدمه 1. bruit, fracas: 97; 2. tambour: 97

دمن traces d'un campement: ٢٨٥

دهقان, دهقانان, دهاقین paysan, gentilhomme campagnard: ٩, 198

دهل tambour: ١٠٤, 20

(دوا), ادویه médecine: ٧*

دوات encrier, écritoire: 2

دودمان famille, maison: ٥٧, ٦٥, ١٢٨, ١٣٥, ١٧٦, ٢٠٣, ٢٢٢, ٢٤٥, ٢٦٦, ٢٧٨, ٢٩٠*, ٢٩٢, ٢٩٤, 1, 7, 8, 59, 62, 99, 129, 185, 204, 206

دوده famille, lignage: 199

دوشنبه lundi: 132

دوقوز 1. une certaine quantité (neuf environ, „une neuvaine") — یك دوقوز اسپ: ١٨٣; 2. [دقوز, توقوز, تقوز, دوقوزها, تقوزات] cadeau (surtout celui que l'on présentait à un souverain): ٥٤, ٧٠, ٨٩, ١٣٠, ١٤٢, ١٤٧, ١٥٠, ١٦٥, ١٨٠, ٢٠٧, ٢٧٠, 158

دولت[1] empire: ٩, ١١*, ١٢*, 7+, → دولت قاهره — رکن, ارباب: ٢٨٢, ٢٨٣, ٢٨٦, 4, 34, 70

دولت[2] palanquin: ٢٠٩*

دولتخانه résidence d'un prince: 172

دی → ماه

دیانت piété: ٣٧, ١٠١, 133

دیبا brocart — دیبای روم: 45; دیبای ششتری: 194

دیباچه préface: ١٣٥, 4, 204

دیر, دیرها 1. couvent ou église de religion chrétienne: ٢٦٧, ٢٨٤; 2. temple d'idolâtres: ١٨٠

دیگ chaudron: 93

دین religion: ٥*, ٦, ٧*, ٨, ٩, ١١, ٥١*, ١٠٠*, ٢٤٢, ٢٨٦, 3, 7, 9+ — دینی — ١٠١: دین ملّت پسندیده: ٦*; دین محمّدی: ١٠٠, ١٠١, ٢٦٩: اسلام; ١٠٠, ١٧٠, ٢٧٧, ٢٧٩*, ٢٨٣, ٢٨٤

دینار, دنانیر: ٣٢, ٣٣, ١١٧, ١٦٨, ١٧٠, دینار کپکی — 10, 16, ٢٤٦, ٢٦٥, ٢٧٤: 145, 162

دینداری piété: ٤٤, ١٠٠

دیه, دیهها village: ٢١, ٢٢٥, ٢٤٥, 81, 100, 139, 198; II دیه .... →

دیوار, دیوارها muraille: ٤٠*, ٨٢, ٨٣, ١٤٣*, ١٤٤, ١٥٠, ١٥١*, ١٦٩, ١٨٢, ١٩٤, ٢٢٣, ٢٢٥, ٢٢٦, ٢٥٣, ٢٦٧, ٢٨٩, 20*, 32, 87*, 111*, 115, 159, 161, 162, 163+

دیوان 1. conseil, assemblée, audience, tribunal, bureau: ٦, ٣٤, ٦١, ٦٥, ١٩٢, 31, 88, 101, 131, 151, 160, 171*, 172, 204 — دیوان اعلی: ٢٠٤, ٢٣٧, ٢٨٨, 128; دیوان حکم: 199; دیوان خاصّ: 99 دیوان مظالم; 79, 92, ٢٨٥ [خاصّه] → منصب, محصّصات, اهل, امین, امیر → دیوانی — → محکمه = نیابت: 156, 189, → عمل جیبه; 2. recueil de poésies — دیوان ابن یمین: 83

دیوانخانه salle d'audience: ٢٢٩

ذراع aune — ذراع شرع: ٢٨٩

ذرت sorte de millet: 74

ذو الفقار nom du sabre d'Alī: ٦ — ذو الفقار آثار: 189

ذو ذؤابه comète: 175*

ذوق 1. plaisir, jouissance: ٤٦; 2. faculté de discerner le bien du mal (myst.): 134

ذیل continuation: 4

راح vin: ٢٦١*,= → شراب ,خمر

راحله bête de somme: 124

ران cuisse, jambe: ١٣٣

راه‌زنی brigandage: ١٨٥

راه‌گذر passage, endroit par où l'on passe: 160

رای ,رایان rāğa, prince indien: ١٧٧*, ١٧٩, ١٨٢, ١٨٣*, ١٩١, ٢٠٠, ٢٠١*, ٢٠٥*, 189

رایات [رایت] اسلام‌شعار [اقبال، — رایت جهانگشایی، دولت، سعادت، ظفر، ظفرپیکر، ظفرشعار، فلك اقتدار، کشورگشای، [گیتی‌پناه، منصور، نصرت‌شعار، همایون les drapeaux (l'armée) de Timur: ٤٠, ٥٥, ٧٦, ٨٥, ٩٧, ١٣١, ١٧٠, ١٧٦, ١٨١, ١٨٦, ١٩٦, ٢٠٢, ٢٠٣, ٢٠٦, ٢٠٩, ٢١١, ٢٥٤, ٢٦٨, ٢٩٢, 4, 31, 39, 178 +

رایج qui a cours (monnaie): 162

رباط ,رباطات ,اربطه hôtellerie (pour les caravanes): 126, 196, 197, 198; → رباط II .....

رباعی quatrain: 61, 101

ربع quart (du Z): 204 — ربع مسکون: ١٠, ١٢, 133, 187, 190, 204*

(رحبه) ,رحبها aires spacieuses (d'une mosquée) (arch.): 197

رخ le roc aux échecs: 8, (105 !?), 203

رخام marbre blanc: 196

رخت ,رختها ,رخوت mobilier: ١٧٢, ١٨٠, 42, 137, 204

رخنه ,رخنها fente, brèche: ١٣٢, ١٤٣, ٢٣٦, 9, 37, 62, 87*, 111, 138

رز ,رزها cep de vigne: ٢١٤, ٢٨٥

رسالت ,رسایل message: ٣٥, ٤٣, ٥٩, ٩٥, ١٢٦, ١٣٨, ١٥٨, ١٧١, ٢٠٤*, ٢٢١*, ٢٣٠*, ٢٤٠, ٢٤٨, ٢٤٩, 16, 32*, 37, 62, 80, 121, 138 +; 2. prophétie: → 184; رسالت احمدی — ٢٦, ٦, ٥ حضرت

رسم ,رسوم règle, loi: ١٢, ١٤, ١٦, ١٠٠ قبجور → رسمی —

رسن corde: ١٩٨

رسل ,رسولان ,رسول 1. messager: ٥*, ٥٠, ٥٩, ٢٠٤, ٢٢١, ٢٢٨, ٢٣١, ٢٣٤, ٢٤٠, ٢٤٩, ٢٦٤, ٢٦٥, ٢٦٧, ٢٧٢,= رسول (الله، — → قاصد ,فرستاده ,ایلچی محمّد= (خدا (→ I): ٦*, ٧*, ٩, ٣١, ٧٨, ٨٥, ١٠٢, ١٢٣, ١٢٦, ١٤٠, ١٨٧, ٢٢١, ٢٣٤, ٢٣٥*, ٢٣٨, ٢٤٧, رسولی — حضرت →: ٢٦٠*, ٢٦٦, ٢٨٥, ٢٣٠

رشوت présent donné pour corrompre: 168

رعد arme à feu, canon: ١٥٥, ٢٣٤

رعداندازان artilleurs: ١٩٠, ٢٣١, 101

رعداندازی cannonade: ٢٢٧

رعایا ,رعیّت sujets: ٩, ١٤, ١٥, ٣١, ٣٧, ٤٨, ٤٩*, ٥١, ٥٨, ٦٧, ٨٤*, ١٠٣, ١٣٠, ١٣٥*, ١٤٣, ١٤٥, ١٦٧*, ١٧٢, ١٧٥, ١٩١, ١٩٢, ٢٠٩, 9, 12+

رقعه échiquier: 105*, 164

رکاب étrier, suite d'un souverain: ٦٩, ٨٠, ٩٢, ١١٩, ١٣٣,* ١٣٤, ٢٦١ + — رکاب عالی [گردون‌سای، نصرت‌سای، همایون]: ٧١, ١٥٢, ١٧١, ١٧٦, ١٩٥, ٢٧٠, 106 +

رکعت dans la prière: ١٩٠, ١٩٣

رگمال (tueur?) → موسی[4] I

رکن ,ارکان pierre angulaire, pilastre (arch.): ٥١*, ٢١٢, 3, 131+; ارکان (دولت): ١٥, ٢٨, ٢١٣, ٢٢٩, ٢٣٤, 7, 100, 132, 135, 146, 194*, 199, 201, 203, 207* + — رکن [ارکان] دین (وملّت): ٥١*, 133

رکوع dans la prière: ٢٥٨, 188

رمّانی → لعل

رمضان: ٤١, ١٦٦, ١٦٨, 107*, 128, 136, = عید →, → ماه صیام

رمل علم رمل — رمل géomancie: ٣٩

رند, رنود débauché, libertin: 20, 50, 55

رواج cours (d'une monnaie): 188

رواق portique (arch.): ١٠, ٨١, ٢١٢, ٢٩٠

روایات traditions: 192

روزنامچه journal: ١١, 189 — روزنامچهٔ همایون: 132

روزنامه calendrier, almanach: 206

روزه jeune: 133

روستاییان paysans: 55

روضه 1. jardin — روضهٔ رضوان le paradis: ٢٤٢; 2. tombeau — روضهٔ مقدّسه (در مشهد): 90; کرک نوح = روضهٔ نوح: ٢٢٩

رومال essuie-main, mouchoir: 88, = → یغلغ

ریسمان, ریسمانها corde: ٢٢٥, ٢٢٨, 17, 93, 137

ریگستان pays sablonneux; ٢١

زاد provisions de route, vivres: 124

زانو زدن — زانو s'agenouiller: ٤٥, ٤٦, ٦٠, ٨٠, ٨٤, ٨٨, ١١٢, 6, 17, 183, = بزانو در آمدن: 150

زهّاد, (زاهد) ascètes, dévots: 133

زاولانه chaîne, fers: ٢٩٢, 86

زوایا, (زاویه) cellules, couvents: 134

زایچه tablette astronomique, horoscope: 135

زبان langue: 137* — زبان (ترکی): 94, 137, 176; زبان (فارسی): 137, 176; زبان هندی: 137

زبانگیر, زبانگیران 1. espion: 94; prisonnier de guerre dont on se sert pour avoir des nouvelles de l'ennemi: 95

زبانگیری action de s'informer de l'ennemi: 71

زبرجد topaze, chrysolithe: 194

زر, زرها or: ٣٢, ٣٣, ٦٨*, ٧٤, ١٠٢, ١١١, ١١٢, ١٢٥, ١٣٩, ١٥٥, ١٨٠, ١٨٣*, ١٨٤, ٢١٠*, ٢٢٣, 92, 101, 131, 138*, 141, 145, 162*, 172, 182, 195*, 198 +

زرّادخانه armurerie, salle d'armes: ١٠٩

زراعت, زراعات agriculture: ١١٦, ١٧٠, ٢٤٣, ٢٤٥, ٢٧٨, ٢٩٠, 74*

زربفت — زربفت brocart d'or: ١٨٣*, ٢٤٩ — چین: 45

زرنگار doré, travaillé en or: ١١٧

زرّین, زرّینه doré, d'or: ٨٠*, ١١٢, ١٥٤, ١٨٣, 88

زره cotte de mailles: ١٠٩, 148*, 165 — زره داود پیغمبر: 57, → قبا, چشم

زره‌ور revêti de cotte de mailles: 188

زعفران safran: ٨٦ — زعفرانی de couleur de safran: ٨٦

زفاف cérémonie de conduire la nouvelle mariée à la maison de son mari: 44*, 99

زکات aumône légale: 182

زلزال tremblement de terre: 197

زمستان hiver: ١٤, ١٨, ٢٧, ٣٢, ٤٨, ٥٢, ٦٣, ٦٧, ٧٨, ٧٩, ٨١, ٨٧, ٩٧*, ٩٨, ١٠١, ١١٢, ١١٧, ١٥٢, ١٥٧, ١٦٤, ١٧٠, ٢٢٩, ٢٤٩, 22*, 34*, 36, 43, 44, 46*, 53, 60, 69, 75, 93*, 99, 123*, 133, 154*, 158, 161, 174*, 185 — زمستانی → مجلس

زمستانگاه quartier d'hiver: 21, 123, = → قیشلاق

زمهریر le froid de l'hiver: 99

زمین, زمینها terre, zone, lieu, terrain: ١٢٧, ١٤٣, ١٤٩, ٢١٩ + — زمین بوسیدن: ٢٣, ١٥٦

تومان [تومانات] — سانسیز (innombrable?)
بندگان خاصّ ومقرّبان درگاه = سانسیز: ۱۸۶, ۱۸۸

ساوریها, ساوری 1. hommage d'un sujet à son souverain, présent offert en hommage: ۱۳۶, ۲۰۶, ۲۰۹, 20, 21, 60, 194; 2. place, rang(?): 132

سایبانها, [سایه‌بان] سایبان tente ouverte: ۱۳۳, 159

[اسفاهیان, اسپاهیان] سپاهیان, سپاهی soldat: 82, 101 +

سپرها, سپر 1. bouclier: ۳۹, ۴۰, ۸۳*, ۱۱۰, ۱۲۴, ۱۳۳, ۱۵۰, ۱۵۴*, ۱۵۹, ۱۶۰, ۱۷۳, ۲۸۳, 36, 39, 47, 77, 93, 114 + — سپر حلبی (چینی ?): ۲۲۵, 159; 2. protection, défense: ۵۹, ۱۳۷+

سپهداران commandants en chef: ۱۹۰

ستامها harnais, têtières du cheval (en or ou en argent): ۲۷۴

ستوران bêtes de somme, mulets: ۱۸۸

سجّاده tapis de prière: 99, = مصلّی →

I قداقی → (چیچان = سچان)

سجود, سجده prostration (dans la prière): ۴۹, ۲۵۸, 188 — سجدهٔ شکر: ۲۳۰, 9

سدّ barrière, digue: ۲۶۷, 111; ..... → II

سدّه porte (arch.): ۲۱۲, 2, 4

سرها, سر — tête coupée à l'ennemi: 83*, 88*, 90, 122; 2. سران chefs: 123

سرا [سرایها] سراها, [سرای] palais: ۶۱, ۱۲۸, ۱۳۲, ۱۶۷, ۱۶۹*, ۱۸۴, ۲۱۰, 35, 44, 101, 129, 162 +, → آق‌سرای

سراپرده [سرای‌پرده] rideau tendu devant les tentes, entourant la tente d'un grand, tente: ۳۰, ۱۲۰, ۱۳۲, ۱۳۶, ۱۷۵, ۱۹۲, ۲۱۰, ۲۴۳, ۲۴۹, 48, 79, 83, 99

سربالین oreiller: 126

زمین‌بخشی distribution des lieux, des terrains: 95

زمین‌بوس baisement de la terre: ۱۱۷

زنّار ceinture des chrétiens ou des idolâtres: ۱۷۳

زندقه athéisme, impiété: ۴

زنده پیلان → پیل, = grands éléphants: 196*

زه corde d'arc: ۴۳, 15

زهاب حیوان — زهاب fontaine de la vie: 3

زهرآلود empoisonné → تیر, دشنه

زهره (la planète) Vénus: 4 — زهره‌رخ: 205

زه‌کش pénétré d'humidité(?): 159

زورقها barques, bateaux: 108

زیارت, زیارات visite, pélerinage: ۸۵, ۱۳۸, ۱۴۵, ۲۱۱, ۲۲۹, ۲۳۴*, 19, 90

زیتونی espèce d'étoffe — زیتونئ خطایی: 194

زیف pièce de monnaie rognée: ۲۴۶

زین, زینها selle: ۴۵, ۱۸۰, ۱۸۳, 42, 68, 141*, 147, 181 +

زینت parure: 45

زیور parure: ۷۴, ۱۱۲, ۱۳۹, ۱۶۵, ۱۶۹, ۱۷۰, ۱۷۲, 138, 145 +

ساحت [ساحه]: espace découvert, place ouverte: ۲۸۹, 2, 22

ساریه?: ۶ — ساریة الجبل: ۶

ساز 1. ساز (جنگ، حرب) armes, appareil guerrier: ۵۳, ۶۶, ۹۲, ۱۱۰*, ۱۳۳, ۱۳۴, ۱۵۶, ۱۷۴*, 104; 2. سازها instruments de musique: ۱۹۲

سال[1] → پیل

سال[2] radeau: ۴۹, ۱۱۰, = سل →

سالار commandant (d'armée): ۱۷۴

سالاری dignité de commandant, de chef: 20

سکندر خوردن — سکندر broucher, faire la culbute: ۲۱۵

سکّه monnaie: ۹۷, ۱۱۲, ۱۳۵, ۱۳۸, ۲۷٤*, 77, → خطبه

سلها, سل radeau: ۲۷۰, 115, 141, = → سال

سلاح, سلاحها, اسلحه toute arme offensive (→ جیبه) ۵۳, ۱۵٦, ۲۲۵, ۲۲٦, ۲۳٤, ۲۵۵, ۲٦۹, 93, 95, 97, 104, 138, 153, 199, +

سلام 1. salut: ۸٤, 20; 2. salutation dans la prière: ۱۹۰

سلب dépouille, bagage, hardes: ۱۳۳, ۱۳٤, ۱۷٤

سلطان: ۱٤٦*, ۱٤۹, ۱۵۰, ۱٦٦*+ — وجوه, حمله, جنگ, چاشت → سلطانی

سلطنت dignité de souverain: 205

سلطنت شعاری — حضرت سلطنت = شاهرخ (→ I): 131, 132, 135, 145, 146, 149, 151*, 171, 177

سنّ (مبارك) — سنّ âge de Timur: ۲۱۵, 6, 205, 206*

سنان fer de lance, lance: ۱۲٤, ۱۸٤, ۲۵۲*, ۲۵۷ +

سنّت (حضرت) — 1. sunna: ۸۵* سنن, سنّت الهی: ٦۳, ۱٦٤*, ۲٤۹, ۲٦٦, → اهل; 2. sunna de la prière: 132

سندان enclume: ۲۲۵

سنگ, سنگها 1. pierre (idole), rocher: ۱۷۳, ۱۹۸, ۱۹۹*, ۲۲۹*, ۲۳۵, ۲۳٦, ۲٦۳*, ۲۸۰, ۲۸۱, ۲۸۲*, ۲۸۳*, 61, 111, 161 +; 2. projectile: ۸۲, ۸۳, ۸۸, ۱۳۲, ۱۵۵*, ۲۳۵*, ۲٦۳*, ۲٦۷, ۲۸۱, 66 — سنگ دست pierre jetée avec la main: 20; سنگ عرّاده: ۲۱۹; سنگ منجنیق: ۸۱, ۱٤۲, ۲۱۹, ۲۲۳, ۲۳۵*, ۲٦۷; 3. poids — سنگ انبار: 93; سنگ وزن =, ۲۹۵: هراة →

سنگ اندازها meurtrières: ۲۸۹

سربدار [90 سربدال], سربداران rebelle téméraire: ۳۲*, ۹۱*, 21*, 22* — سربداران (سبزوار خراسان): 77, 111; → ایمن[2], خواجه مسعود, چوپان[2] I

سربدارانه à la manière d'un rebelle téméraire: 128

سربداری rebellion téméraire: 19, 126

سردابه cave, caveau: 114

سردار, سرداران commandant en chef: ۵۷, ۹٤, ۱۲٤, ۱٤۵, ۱٦٦, ۱۷۹, ۱۸۳, ۱۸٦, ۱۸۸, ۱۹٤, ۱۹۷, ۲۱۷, ۲۱۸, ۲۲۰, ۲٤۵, ۲۷۲, ۲۸۱, ۲۸٤, 13, 30, 77, 103, 112, 120, 124, 146, 147, 154, 157, 164

سرداری commandement en chef: ۳۲*, 20, 157, 172

سردفتر préface, résumé, frontispice: ۱۱, 189, 193

سرطان (signe du) Cancer: 137, 166

سرکاران commandants, inspecteurs: 161 (voir Corrigenda ۲۳۵)

سرما le froid: ٦۹, ۷٦*, ۱۰۰, ۱۱۲, ۱۱۷, ۱۲۳, ۱۲۸, ۲۱٤, ۲۲۹, ۲٤۵, 93, 99, 123, 154

سرّه nombril, milieu — سرّهٔ مملکت = سمرقند (→): ۲۱۰

سریر trône: ۷۷, ۱۱۱*, ۱۲٦, ۱۸۸*, 131, 133+ — سریر خانی: 12; = اورنگ, تخت →

سریش colle: ۱٤۹

سرّیه concubine — سرایُ ترك: 162

سفارش (lettre de) recommandation: 4

سفن, سفاین, (سفینه) vaisseaux: ۲۷۰, 201, = کشتی →

سقرلاط drap de couleur écarlate — سقرلاط عمل نبات: 194

سقف toit, plafond (arch.): 160*, 196*, 197

سگ, سگان chien (de chasse): ۲۹٤, 162

سنگ تراشان tailleurs de pierre: ۱۱۸, ۱۹۳

سه‌پایها chevaux de frise: ۲۳۳

سواد 1. corps noir, objet que l'on aperçoit de loin sans bien le distinguer: ۵۷, ۱۲۱, 74, 95, 98, 128, = سیاهی →; 2. brouillon, copie: ۲۸۹, 4

سوار, سواران cavalier: ۵۸, ۲۳۰, ۲۳۲ +, سوار خاصّه — : ۱۹۷*

سواری course: ۱۱۲, 58, 189 → غیرسواری

سواع nom d'une idole arabe: ٦, 184

سوبه rempart, abri (= سیپا): 127*

سوچی (échanson) → شیخ حسن[4]

سودا négoce, commerce: 182, 190

سور[1] muraille, rempart: ۸٤, ۱۷۸*, ۱۸۲, ۲۵۳, ۲۸۹, 121

سور[2] fête, solemnité, noces?: 40, 45, 135*

سوراخ meurtrière: ۲۲۸

سوران cri avant-coureur du combat: 24, 98

سوره chapître du Qur'ān: 2, 132*, 188 — الفتح: 132*; النبأ: 132; دخان: 132; واقعه: 132; یس: 132

سوزن aiguille: ۱۷, 64, 93

سوغات, سوغاتها don, présent: 83, 99, 158*

سوق السلطان — سوق à Baġdād: 192

سوگند serment: ۳۷, ۵۰, ۵۹*, ٦۲, ۷۳, ۸۸, ۲۷۵, 16, 64, 74, 8', 147, 148, 150

سیادت dignité de descendant du Prophète: 31

سیّاره, سیّارات planète: ٦, 200

سیاست 1. gouvernement, autorité: ٦*, ۹, ۱٤, ۱۵*, ۵۷, ۱۸۳, 193 +; 2. punition, châtiment: ۹, ٦٤, ۹۱, ۱٤٤, ۱۷٦, ۱۷۹, ۲۱٦, ۲۱۹, ۲۷۸, 22, 96, 110, 122, 130, 150, 153, 158, 167, 168

سیاهی noirceur, objet que l'on aperçoit de loin, surtout une troupe: ۲۲, ۲۳, ٤۸*, ۵۰, ۵۳*, ۵۷, ٦۲, ٦۳, ۸۸, ۹٦, ۱۰۲, ۱۰٦, ۱۱۳, ۱۱۵, ۱۱۸, 7, 81, 95, 96 +, = سواد 1. →

درخت → سیب

سی‌پاره une des 30 sections du Qur'ān: 132, = جزؤ →

سیچقان → یبل

سیخ, سیخها broche de bois: ۹٦*

سیّد, سادات 1. maître, prince: ۲٦۰ — سیّد المرسلین = ,۲۱۱: سیّد کائنات: ۲۷, ۲۸٦, ۲۹٤, = محمّد[1] (→ I); 2 descendant du Prophète: ۹, ۵۷*, ۹۰, ۹۸*, ۱۰٤, ۱۲۳, ۱٦۷, ۱۷۹*, ۱۸۱, ۱۸۵, ۱۸٦, ۱۹۱*, ۱۹۳*, ۲٤۲, ۲۹۲, ۲۹۳, ۲۹٤*, 27*, 53, 55, 89, 99, 101, 159, 160, 192* +, → شریف

سیلی soufflet: ۵٤

سیم argent: ٦۸, ۱۱۱, 131, 195, 198 +

سیمینه d'argent: 88

سیورغال [سیورغل], سیورغالها, سیورغالات [سیورغلات] apanage, fief: ۷۷, ۸۹, ۹۵, ۹۷, ۱۰۱, ۱۰۲, ۱۰۷*, ۱۱۹, ۱۲۲, ۱۳۵, ۱٤۵, ۱٤٦, ۱۵۳, ۱۵٦, ۱٦٤, ۱۷۲, ۲۰۷, ۲۳۳, ۲٦۲, 13, 15, 48, 50 96, 99, 106, 139, 150, 153, 197, 199*, 200, سیورغال امان — : 123

شارع, شوارع route, chemin: ۲۲۷, 51, 120, 162

شاهان rois aux échecs: 8

شاه‌دیوار muraille élevée qui entoure une citadelle (ou un palais): 48

شاه‌رخی → ضرب

شاهزاده → شهزاده

شبستان chambre à coucher (d'un prince): ۱۲۹

شبگیر attaque nocturne: ۱۸۱, 70, 71

شبیخون surprise nocturne: ۳۸, ٤۱, ٤۲, ٤۷, ۷٦, ۸۳, ۹۲, ۱۰۷, ۱۱۰, ۱۱۳, ۱۷۵, ۱۷۸, 28, 69, 87, 126

شتابکنی ? action de se hâter, de se dépêcher?: 170

شتر [اشتر], شتران chameau: ۲۱, ٦۳, ۷۹, ۱۱٤, ۱۳٤, ۱٤۹, ۱٥۰, ۱٥۲, ۱۷۲, ۲۳٤, ۲۷٦, ۲۹۰, 91, 114, 138 +

شتربان chamelier: 97

شترگردن دروازه — ?: 127

شتروار charge de chameau: 101

شجره — شجرهٔ نسب arbre généalogique: 200

شحنه intendant, lieutenant: ٥, ۳٦, ٦٦, ۹۱, ۹۳, ۱۸٥, 58

شراب, شرابها 1. vin: ۱٥, ۳۰, ٦۲, ۸٦, ۲۱٤, 99, 108*, 156, 183 +, = خمر →

— اشربه 2.: 108; شراب موصلی ودیاربکری potions, médecines: ۷

شرابخانه sommellerie, dépôt de vin: 108*

شَرب espèce de tissu de lin — شرب مصری: 194

شربتها potions, médecines: ۲۷۱

شرع [شریعت], شریعتها loi divine: ٦*, ۷*, ۸*, ۹, ۱٤, ٦۸, ۷٥, ۱۲۸*, ۱۷٦, ۱۹۸, ۲٤۷, ۲۷۹, ۲۸٦, 131, 132, 133, 192, → فتوی — شرعی, علم, مسأله, نکاح, ناموس

شرف, شرفات, شرفه hauteur, parapet: ۲۱۲, ۲۸۹, 160, 195, 197

شرك polythéisme, idolâtrie: ۲۰۲, ۲۳٥, ۲٤۲, → اهل

شروانشاه: 153

شریان artère: 148

شریعت = شرع

شریف, اشراف noble, illustre, descendant du Prophète: ۱٤, ٦۸, ۱۰٤, ۱۱۷, ۱۲۳, ۱۹۱, ۱۹۲, ۲۰۸, ۲۱۰, ۲۱۹, ۲۲۱, ۲۹۲*, ۲۹۳, 9, 20, 37, 40, → سید

شست anneau des archers: ۱۰٥, 39(?)

شَطرنج les échecs: ۱۲٥, ۲۹۲, 105*, 202*, 203

شطرنج‌باز joueur d'échecs: 203

I 35 علی → (شطرنجی)

شعبده adresse, tour d'adresse: 21

شکار 1. chasse: ۱٥, ۲۷, ۳۳, ۱۰۰, ۱۱٤, ۱۱۸, ۱۱۹, ۱۳٦, ۱۳۷*, ۱٤۱, ۱٤٤*, ۱٥۳, ۱٥٦, ۱٥۷, ۱٦۲, ۱٦٦, ۲۰۸, ۲۱٤, ۲۳۷, ۲۳۹, ۲٤٤*, ۲٦۳, ۲۸۹, ۲۸٥*, ۲۸٦, ۲۹۳, 10, 22, 71, 94, 99, 129, 164, 173, 185 +, = نخچیر, صید →

— شکاری de chasse →جانور; 2. proie: ۱۰۹, ۲۰۷, ۲۱٤, ۲۳۷

شکاریها, شکاری butin de chasse, proie: ۱۳۷, ۱٤٤, ۲۳۷, 57, 147*

شکنجه tourment, torture: ۱٥۰, 52, 88*, 172

(شکورجی porteur du parosol du prince)

I 5 آقبوقا →

شمامه pâte odorante, pastille odoriférante

— شمامهای عنبر: ۱٦۹

شمشیر, شمشیرها: ۲٦, ۲۷, ۸٥. ۸۹, ۹٦, ۱٥٦, ۱٥۹, ۱۱۰, ۱۸۳, 19, 21, 22, 93

— شمشیر مصری: ۲۰٦, + →تیغ, =, + شمشیر; ۱۷۹: شمشیر هندی; ۲۲٥, ۲۷٤ وکفن: ٦۲, ۹۰, →کفن

شمشیرکاری emploi de l'épée, combat: 127

شناوری natation: ۱۰۹

شونقار → شنقار

شهرند murailles qui entourent la ville: ۱۸۲, 109

شهرستان grande ville (fortifiée): ۳, ۲۸۹

شهزاده [شاهزاده], شهزادگان fils d'un souverain, surtout les fils et les neveux de Timur: ۱۹. ۱٥۳, ۱٦۹*, ۱۸۸, ۲۹٤, 99* +

شورستان sol salin, stérile: ٤

شوره terrain stérile: 90

شونقار [شنقار] sorte de faucon de chasse: ۱۱۸, ۲٦۳, ۲۸۱, 93

شیبه coup de flèche: 74, 127

شيخ, مشايخ 1. dignitaire religieux, chef d'un couvent de derviches: ٩, ٤٩*, ٧٢*, ٩٠, ١٣٨*, ١٩٣, ٢٠٨*, ٢١٩, ٢٢١, ٢٤١, ٢٩٢, 19, 32, 80, 91, 99, 133, 199 — شيخ الاسلام: ١٣٨, 130

شيخ نامان (?) partisans des šaiḫs? (ŠD = شيخيان): ١٨٢

شير lion: ١٤١*, ٢٠٦, ٢٠٧* +

شيره, شيرها espèce de table: 35*

شيلان table à manger du prince, festin royal 48, 132

صابى sabéen: 3

صاحب الزمان — صاحب le mahdī: 29; صاحب = صاحب‌دولت تيمور^2 (→ I): ٩, ٣٤, ٧٧, ٢٤٨ +; صاحب‌قران [صاحب‌القران] تيمور^2 = 2.; ١٢ (→ I) جنكيز خان = 1. (→ I): ٩, 1, → امير, بندگى, حضرت; صاحب‌نصاب عمر بهادر^3 (→ I): 1,186; 3. élevé en dignité: ٥; — صاحب‌قرانى: ٢١, 134 + → حضرت

صحابه compagnons du Prophète: ١٤١, ٢٨٣

صحبت entretien, conversation: ١٢٥

صحرا, صحراها, صحارى, صحراها désert, vaste plaine: ٤, ٥٩, ١٠٠, ١٠٣, ١١٩*, ١٣٠, ١٣٩, ٢٨٩ +

صحرانشينان nomades: ١٤٤, 10, 13

صحن cour intérieure (arch.): ٢٧, ٢٠٨, 196, 197

صحيح — صحيح بخارى: 202

صدقه, صدقها, صدقات aumône: ٧٣, ٩١, ١٢٦*, ١٢٨, ١٣٨, ١٤٥, ١٤٩, ١٥٧, ٢٠٩, ٢٣٠, ٢٧٧, 65, 131, 133, 137

صده, صدجات détachement de 100 hommes, compagnie: ٩٣, ١٢٣, ٢٤١, ٢٣٠, 53, 161, 182, → امير

صدور dignitaires (religieux): ٢٩٢

صف, صفها, صفوف file, ordre de bataille: ٢٦, ٤١, ٤٥, ٤٩, ٥٠, ٦٤, ٦٧, ٨٣*, ٨٧, ٩٢, ٩٥, ٩٢, ١٩٠*, 177 + — صف جنگ: ١٩٠

صفه, (صفها) estrade (dans la mosquée): 197

صلحا hommes pieux: ٩, ٤٥, ٩٠, ١٢٦, ٢٠٩, ٢٤١, ٢٧٧, 19, 125, 126, 130, 192 +

صلوة — نماز →, صلوات prière: ٢٨٢; صلوة مسعودى titre d'un livre: 132; بين الصلوتين l'intervalle de deux prières, soir?: 34

صناج (= ساناج) outre: 115

صناعات → ارباب

صندوق, صندوقها, صناديق 1. caisse, coffre: ١٦٥, ٢١٥, ٢٦٤*, 95, 124*; 2. cercueil: 40, 114, 129, 207, = تابوت → 3. siège à dos d'éléphant: 142, = تخته →

صواحب (sic) seigneurs?: ٢٩٢

صور trompette du jour du jugement: ١٠, ٢٥٦, ٢٦٣, 70

صوف étoffe de laine — صوف مرتّع: 194; صوف قبروسى: 194

صوفيان mystiques: 134

صيام jeûne: ٢٩٣, → ماه; = روزه →

صيد 1. chasse: ١٥, ٢٧, ١١٤, ١٦٦, ٢٠٧, = نخجير, شكار →; 2. gibier proie: ١٣٧, ١٦٦

ضابطان chefs, officiers: ١١

ضرب شاه‌رخى — ضرب: roquer aux échecs: 105*

ضروريّات chose indispensable — ضروريّت ستّه: ٢٩١

ضريح fosse, tombe: ٢٣٥

ضعيف — اين ضعيف = نظام الدين شامى: ١١ (→ I)

اضلاع, ضلع angle, flanc (arch.): ۲۸۹*, 196
ضيق النفس asthme: 181

طاعت adoration, culte: 10; طاعات oeuvres de dévotion: 146
طاعون peste: 49, = وبا →
طاق voûte, salle voûtée (arch.) ۸۱, ۲۱۲, ۲۹۰, 10, 134, 196 — طاق نوشيـن‌روان كسرى: ۲۱۲
طالب étudiant: 59, = طلبه → طالب علم —
طالع horoscope, sort, bonne fortune: ۵۸*, ۶۸, ۸۵, ۹۰, ۱۱۱, ۱۱۴, ۱۱۷, ۱۲۴, ۱۲۵, ۱۲۶, ۲۱۱, ۲۱۴, ۲۴۲, 12, 80, 135*, 175, 199* +
طبّ médecine: 132, 193, → علم — طبّی قاعده, علم →
طباق surface: ۱۰
طبق plat, assiette: ۸۰*
طبقه étage: ۲۳۶*
طبل tambour: ۲۹, ۵۷, ۸۳, ۱۰۴, ۱۲۲, ۱۹۷, 59, 97 — طبل جنگ ۵۸
طبل‌باز (qui bat le) tambour: 96
طبيب, اطبّا: ۲۲, ۸۶, ۱۲۶*, ۲۴۷, ۲۶۶, ۲۷۱, 69, 147, 204*
طخش‌افگنان tireurs à l'arbalète: ۱۹۰
طراز broderie: 196
طرب joie, allégresse. ۱۶, ۲۷, ۵۱, ۹۵, 149* +, → ارباب
طريقت règle de vie des ṣūfīs (myst.): 132
طشت grande écuelle: 141, = لكن →
طغرا monogramme du scuverain: ۶۱, ۲۹۳
طلا or (pur): 101, 128, 141, 162, 200
طلادوز(ی) brodé avec de l'or: 44, 117, 194
طلاق répudiation, divorce: ۶۵, ۷۳
طلايه avant-garde: ۸۳, ۱۴۵
طلبه étudiants: 192 — طلبهٔ علم
طلسم, طلسمات talisman: 191*

اطناب, طنابها, طناب 1. corde: ۱۶۳*, ۱۶۵, ۱۷۲*, ۱۷۵, ۱۹۴, ۲۱۵, ۲۲۴, ۲۲۸*, ۲۴۱, ۲۶۴*, ۲۸۲*, 121, 124, 126, 183*
2. corde à mesurer: ۱۲۱, 95*, 161
طواجی → تواجی
طوبی nom de l'abre du paradis: 191
طوطی perroquet: ۱۹۳*
طومار), طوامير rouleau de papier, livre: 34
طوی, طويها festin, banquet: ۱۷*, ۲۷*, ۴۶, ۶۲, ۶۳, ۶۸, ۷۰*, ۷۴, ۹۵*, ۱۲۷, ۱۳۶*, ۱۳۸*, ۱۴۶, ۱۶۹*, ۲۹۲*, 13, 14. 35*, 45*, 92, 107, 156 + +, →
طوی عامّ — مجلس: ۲۹۳
طوی‌خانه tente dressée pour un festin: 99*
طويله 1. écurie: 83; 2. collier: 199
طيار niveau: 185, = ميزان الارض →

ظفرنامه de Niẓāmuddīn Šāmī: 1

عبّاد, (عابد) serviteurs, de Dieu: 133
عارفين, (عارف) illuminés (myst.): 202
عالم غيب — عالم monde invisible (myst.): ۲۶
عامّ, عوامّ le vulgaire, le peuple (ant. →خواصّ, خاصّ): ۱۱, ۱۰۴*, ۱۲۸, ۲۳۲*, ۲۳۳*
عامل, عمّال, عمله 1. ouvrier: ۱۴۲, ۱۷۵, ۲۲۳, ۲۲۷, ۲۳۵, ۲۳۶, ۲۴۰, ۲۶۷, 197; 2. receveur des impôts: 10, 89
عبادت, عبادات culte, dévotion: ۱۶۶, 10, 146
عتاب reproche: ۳۳, 84*, 89
عتاق affranchissement (d'un esclave): ۷۳
عتبه seuil — عتبه بوسيدن: ۱۴۶
عتره famille — العترة الظاهره famille de Muḥammad: ۲۹۴
عجل — عجول علما étudiants de théologie: 133

عدّت préparatifs, armes: ٦٨

عدلی monnaie bonne: ١٤, = کپکی →

عذاب peine, supplice: ٨٠

عرّاده, عرّادها une machine de guerre, baliste legère: ٦٦, ١٠٣, ١٤٢, ١٥٥, ١٨٣, ٢١٦, ٢١٩*. ٢٣٤, ٢٥١, ٢٦٧, ٢٨١*, 60, 79, 36

عرضه‌داشت exposé: 34, 43, 66, 130*

عُرْف usage, loi non écrite: ٧٥ — عرفی → محفل

عرفات? (lire عرفان?): 191 (lire عزمات avec I?

عروس, عروسان fiancée: ١٦٩, 196

عروسك petite catapulte: 86

عری prob. = عِرا case entre le roi et la tour aux échecs: 105

عزا deuil: ٧٣, ٩١, ١٤٨, ١٥٢. ٢٧٦

عزلت retraite, vie retirée: 151

عَسَس gardien de nuit, sbire: 89

عساکر منصوره — عسکر l'armée de Timur: ٦٢, ٢١٩, ٢٤٢, 30 + +, → لشکر

عسل miel: 121*

عُشْر 1. → عشیر; 2. dixième partie du Qur'ān: 132; 3. dîme: 10

عِشْرت, réjouissance: ١٥, ٦٢, ٧٠, ٧٧*, ١٥٧, ١٧٢, ١٩٦, 135, 148, 149, 156 +

عَشَره العشرة الظاهره = عشرهٔ مبشّره — les dix premiers disciples de Muḥammad: ٧, ٢٩٤

عشر عشیر — عشیر un centième, très peu: 56, 124, 194

عشایر, (عشیره) tribus: 12

عطّار droguiste: ٧٩*, ٢٤٦

عِطْر, odeur, parfum: ٧٩*, 2

عطعطه cris, vociférations confuses (des combattants): 97

عقبه défilé: ٢٠٩*, 145

عِقد, عقود collier: ١٣٥ — عقود جواهر: 194

عَقْد (نکاح) — عقد contrat de mariage: ٩, ٦٧, ٦٨, ٧٠, 9

عقوبت tourment: ١٣٠, ١٥٠, ٢٠٥, ٢٣٦, 6

علایق nourriture des bestiaux: ١٨٤

علف, علفها pâturage, fourrage: ٤٢, ٦٦, ١١٤, ١٤٩, ١٦٢, ١٦٨, ٢٣١*, ٢٦٥, ٢٨١, 39, 94, 152, 200

علفخوار [علف‌خوار], علفخوارها pâturage, pré: ٨٤, ٢٠٥*, ٢٣٨, ٢٧٦, 96, 164, 168

علفزار [علف‌زار], علف‌زارها pâturage, pré: ١٥١, ١٥٣, ١٦٢, ١٨٦, 137

علفه fourrage: ٤٦, ٢٠٤, ٢٠٥, 123, → علوفه

علم, علوم science: ٢٩٢*, 99, 202*, 205*, 192; + — علم تواریخ واسناب: 192; علم حکمیّات sciences philosofiques?: 192; علم رمل géomancie: ٣٩; علوم طبّی, علم طبّ شرعی: ١٢٨; علوم طبّی: ٧, 203; علم کلام scholastique: ٣; علم نجوم astrologie: ٣٩ — علمی: ٢٩٤, → مسأله, مجلس, مبحث

عَلَم, علمها, اعلام drapeau: ١٠, ٥٠, ٥٧, ٦٠, ٧٠, ٧٤, ٨٢, ١٢٧, ١٣٢, ١٩٧, ٢٠٢, ٢١٢, ٢١٤, 8, 15, 38, 59, 178 +

علما 1. savants, lettrés: ١١ +; 2. théologiens: ٣, ٧, ٩, ١٤, ٤٥, ٤٩*, ٦٨, ٧٣, ٩٠, ٩٣, ١٠٤, ١٤٥, ١٦٧, ١٧٩*, ١٨١, ١٩١, ١٩٣, ٢٠٩, ٢٤١, ٢٤٢, ٢٧٧, ٢٨٦*, ٢٨٧*, ٢٩٢*, ٢٩٣, ٢٩٤, 9, 19, 32, 99*, 125, 126, 130, 184*. 190, 192, 202, → عجل

علوفه, علوفات 1. provisions, fourrage, solde?: ١٢٩*, ١٤٥, ١٥٩, ١٦٤, ١٧٧, ٢٠٤*, ٢٠٥, ٢١٢, ٢١٤, 48, 123, 128, 200, → علفه

عمارت, عمارتها, عمارات 1. cultivation, état de culture: ١١٦, ١٧٠, ١٧٥, ٢٤٥, ٢٧٨, ٢٨٨*, ٢٩٠, 151; 2. action

de bâtir, de (re)construire: ۳۲, ۵۲*, ۸۱, ۸۸, ۱۶۵, ۱۶۷, ۱۷۶*, ۲۰۸*, ۲۱۱, ۲۳۶, 22, 124, 129, 146, 157, 159, 184 +; 3. construction, édifice: ۶۱, ۷۹, ۸۱, ۱۵۵, ۱۶۲, ۱۶۴, ۱۶۸, ۱۸۳, ۱۸۵, ۱۸۶, ۱۸۷, ۱۹۵, ۲۱۲*, ۲۱۴, ۲۱۵, ۲۳۵, ۲۸۹, 44, 61, 89, 109, 129*, 136, 142, 145, 146*, 148*, 161, 163, 197 +; 4. عمارت (خیر) établissement de charité: ۱۴۵, ۱۴۹, 196; 5. arrangement, placement: 157

عامل → عمّال

عمامه turban: ۲۹۲, ۲۹۴

عَمَد [عُمُد] radeau: ۴۹

عمل, اعمال négociation — اعمال دیوانی; خاصّه: 92 → عمل نبات, سقرلاط

عمله → عامل

(عمود), اعماد colonnes (arch.): 196

عنان rênes: ۸۰*, ۹۳, ۱۰۷, ۲۸۵, 33, 64*, 65, 106 +

عنان ریز à rênes lâchées, promptement: 16, 127, → لغام ریز

عنبر ambre gris: ۶۸, ۱۱۲, ۱۷۲, ۲۷۴, 138 +, → شمامه

عنبرپاش qui répand de l'ambre gris: ۵

عنوان titre, chiffre royal, frontispice: 9, 196

عهد, عهود 1. pacte, convention: ۵۰*, ۵۹, ۸۲, ۸۷, ۸۸, ۱۰۱, 16 + — عهد وپیمان [ومیثاق]: ۲۶, ۳۵,* ۳۷, ۴۳, ۵۰, ۵۱, ۸۲*, 16 +; 2. promesse: 135

عوارض impôts extraordinaires: ۲۷۶

عوان femme (mariée): 10

عود luth: 134

(عودی), عودیان joueurs de luth: 117, → I حبیب

عورت, عورات femmes: 39, 181, 198*

عیال, عیالان (?) parents, domestiques: ۸۴, ۹۷, ۱۲۸, ۱۳۳, ۱۴۶, ۲۲۸, 88 +

عید fête, solemnité: ۱۳۸, ۱۵۶, ۱۶۶*, 107*, 125, 128, → جشن

عیدگاه endroit où l'on fait la prière de fête: ۱۹۱, → دروازه

عیش, عیشها 1. vie: ۳۰; 2. plaisir: ۲۷*, ۳۷, ۶۸*, ۷۷, ۱۱۲, ۱۳۶, ۱۴۹, ۱۵۷, ۱۶۲, ۱۶۵, 135, 149, 156 +

عیّوق Chèvre (étoile très élevée): ۸۱

غارت, غارتها pillage, dévastation, butin: ۲۳, ۳۲, ۴۸, ۵۱, ۵۲, ۵۳, ۶۱, ۶۴, ۶۷, ۶۹, ۷۲*, 9 +

غارتیدن piller, dévaster: ۱۹, ۳۵, ۳۹, ۴۸, ۵۳, ۶۳, ۶۶, ۶۹, ۷۴ +

غار, غارها, غاره caverne, grotte: ۲۱۵, ۲۵۱, ۲۶۳, 124*, → مغاره

غازی qui combat pour la foi — امیر غازی = تیمور[2] (→ I): ۲۸۳

غذا, غذاها, اغذیه aliments: ۷*, ۲۷۱

غدیر étang: ۱۴۱, 109

غربا, غریب étranger: 20, 128

غزا, غزو campagne (contre les infidèles): ۲۰۵, ۲۴۹*, ۲۸۴, 66, 124*

غسل ablution de tout le corps: 99

غلا cherté, pénurie: 128

غلام, غلامان, غلمان esclave, serviteur: ۲۷*, ۱۳۳, ۱۷۵, ۲۹۴, 153, 155, 200 +; غلامان ترك وحبشی وهندی — غلمان رومی والانی: 162

غلامی servitude: ۲۰۴, 87 +

غلغله tumulte: 97

غلّه, غلّها, غلّات blé, froment: ۸۲, ۱۲۷, ۱۳۰, ۱۷۳, ۱۷۹*, ۱۸۰,* ۱۸۴, ۱۹۲, ۲۰۴, ۲۱۵, ۲۱۶, ۲۲۳, ۲۲۹, ۲۳۴, ۲۷۹, ۲۸۰*, 16, 25, 66, 100, 113, 138, → برات

غلّو assaut, excès, rebellion: ۱۴۹

غنیم ennemi, adversaire: 98

غنایم, غنیمت 1. butin, dépouilles: ٦١, ٧٤, ٨٠, ١٠٠, ١٠٣*, ١٠٧, ١٠٨, ١١٠, ١١٦*, ١٣١, ١٣٤*, ١٤٠, ١٦١, ١٦٢, ١٦٤*, ١٧٩, ١٨٠, ١٨٢, ١٨٦, ١٩٧*, ١٩٨*, ١٩٩, ٢٠٠*, ٢٠١* +; 2. bonne fortune, avantage: ٥١, ٨٤ +

غوشلامشی chasse à l'oiseau: 11

غیب chose cachée, mystère: 205, → خزانه, هاتف → غیبی — عالم

غیبه annelet de fer dont on fabrique les cottes de mailles: 82*, = چشم →

غیر سواری état du repos, où l'on n'entreprend pas de courses (ant. → سواری): 58

فاعلات terme technique de la métrique arabe: 152

فال (bon) augure: ٢٦, ٥٧, ٦٦, ١١١, ١١٩, ١٨٩, ٢١١, ٢٤٢, ٢٤٩

فتح نامه, فتح نامها lettre de victoire: ٢٧٦, 83, 89*, 129, 162

فتوا, فتاوی: ٢٨٦, 184 — فتوی شرع: ٢٣٠

فدایان, فدایی celui qui se sacrifice, courageux: ١٢٨, ١٩٧, ٢٣٠

فرّاش valet de chambre: 151*

فردوس paradis: 92 — فردوسی: ٢٠٨

فرزند, فرزندان fils, surtout les fils de Timur: ١٠*, ١١, ١٢, ١٤*, ٤٤, ٤٧, ٥٨, ٧٢, ٧٣*, ٨١, ٩٦, ١١١, ١٥٣, ١٦٩, ٢١٠, ٢١٤, ٢٧٣ +

فرزندی état de fils: ٧٤

فرزین le vizir (la reine) au jeu des échecs: 203

فرزین‌بند échec à la reine ou double échec (lunette) au roi et à la reine: ١٩١, 8, 105*, 164

فرستاده, فرستادگان envoyé, messager: 33, 34, 46, 113*, = قاصد, رسول, ایلچی →

فرسخ [فرسنگ]: ٩٦, ١٢٧, ١٣٢, ١٣٣, ١٣٧, ١٥٨, ١٦٣, ١٨٠, ١٨٢, ١٨٤, ١٨٦*, ١٩٩*, ٢٠٠, ٢٠١, ٢٠٢*, ٢٠٤*, ٢٠٥, ٢٠٧, ٢٢٦, ٢٤٤, ٢٦٣, ٢٩١, 47, 65*, 73, 80, 94*, 100, 101, 115, 137, 139, 142, 144, 173, 176, 177

فراش, فرشها, فرش 1. tapis, natte: ١٢٣, 97, 162, 197, 200; 2. cour spacieuse, le monde: ١٠

فرض — 1. فرض عین précepte imposé à chaque fidèle en particulier (jur.): 7; فرض کفایت précepte qui oblige les fidèles en général (jur.): ٣; 2. فرض de la prière: 132

فساد méchanceté, rebellion: ٣, ٨*, ١٩, ٩٨, 6, 50 +

فصّادان qui saignent quelqu'un: ٢٤٧

فصد saignée: ٢٤٧

فصیل rempart extérieur d'une fortification (fort.): ٦٦*, ٨٢, ٨٣, ٨٤*, ٨٨, ٩٢, ٩٦, ١٠٢, 53, 109, 159

فضلاء hommes distingués: ٢٨٧, 126, 202

فغفور empereur de Chine: 191, 193

فقرا, فقیر 1. pauvre: 128, 131*, 133, 135 +; 2. derviche: ١٦٦, ١٤٥, ٢٩٣, 19, 125, 126, 192, = درویش →

فقه jurisprudence → کتاب

قلماسنگ → فلماسنگ

فوج troupe, détachement: 38*

فولاد acier: 97, → آهن

فیوج, فیج messager: ٢٧٦; = پیک →

فیل → پیل

فیل‌بند un certain coup au jeu des échecs: 105*

قا آن (خان = قاآن) → انکه, الیك, الجی تیمور, تیمور[1], توقته, ایوشیرین دارا, اوکتای I, یسودار منکه, کیوك, قشلای, دوقوز تیمور

قاپچیان (?) chasseurs?: 194

I 3 ابو بکر → (قبجاجی valet de chambre)

قبچغای [قبجقای Z, قبچیغای] défilé: ۱۳۲, ۱۶۳, ۱۷۶

قبجور رسمی — قبجور taxe des bestiaux: 10

قبّه, قبّها, قباب coupole, chapelle sépulcrale: —, — → گنبد =, 45, 197+, ۲۳۵, ۲۱۲ → هراة, خوارزم, تبریز = قبّة الاسلام II; قبّة شیخ II → کش = قبّة الخضراء II → ابراهیم لك

قبایل, قبیله tribu: ۱۵*, ۱۸, ۲۶, ۲۸, ۳۱, ۱۱۰*, ۱۱۴, ۱۳۴, ۱۶۲, ۱۷۵, ۱۷۶*, 12, 13

قچرچیان, [غجرجی, قجرجی] قچرچی indicateur, guide: ۱۶, ۲۰, ۷۶, ۸۲, ۱۱۴*, ۱۱۵*, ۱۱۶*, ۱۱۷, ۱۱۹, ۱۲۰, ۱۳۰*, ۱۴۵, ۱۵۲, ۱۶۱, 30, 48, 56, 72*, 73*, 74*, 113, 120, 122, 183, = → قلاوز

قحط sécheresse, famine: ۲۴۱, 112

قدغان injonction: 172

قرابغرا, قرابغراها une machine de guerre: ۲۸۱, 154

قراچو sujet: 12, 17

قرار sac — قرارهای پر بار: 48

قرآن: ۶, ۸*, ۱۲۶, ۱۶۴, ۲۱۱, ۲۴۲, → آیت → قرآنی — نصّ, مصحف, کلام

قِران jonction (des planètes) → صاحب — قران نحسین jonction de deux étoiles de mauvaise influence (Saturne et Mars): ۲۸

قراولان, قراول avant-garde, corps avancé, avant-poste, coureur: ۲۲*, ۲۳, ۲۴*, ۲۵, ۲۸, ۳۱, ۴۳, ۶۶, ۹۵, ۹۶*, ۱۰۷, ۱۱۳*, ۱۱۴, ۱۱۹*, ۱۲۰, ۱۲۱*, ۱۲۳*, ۱۲۷, ۱۲۹, ۱۳۳*, ۱۳۸, ۱۶۱, ۲۰۲, ۲۲۶, ۲۲۹, ۲۳۰*, ۲۳۲, ۲۵۳, 19, 20, 25, 28*, 36, 42, 67, 70*, 71, 74, 81, 94, 95*, 96, 104, 118, 167

قاچقونجی fuyard, déserteur: 72

قارورهای نفط — قاروره vase, bouteille: 199 — vases pleins de naphte (projectile): ۲۳۵*, 79

قاشغه [قشقا, قشغه] animal (cheval) qui a le front blanc: 92

قاصد, قصّاد messager, exprès: ۲۴, ۲۷, ۳۱, ۳۳, ۴۱, ۵۴, ۵۵, ۵۷, ۶۶, 28*, 59, 102, 150* + = → فرستاده, رسول, ایلچی

قاضی, قضاة juge: ۶۸, ۹۳, ۱۷۰, ۱۹۱, ۱۹۳, ۲۱۹, ۲۲۳, ۲۲۳, ۲۳۴, ۲۳۶*, ۲۴۸, ۲۹۲, 32 → I 3 مؤیّد

قاطع الطریق, قطّاع الطریق brigand: ۱۷۵, ۱۷۶, ۲۴۸, ۲۴۹, ۲۶۹, ۲۹۳, → راهزن

قاعده, قاعدها, قواعد 1. fondement ۲۱۲; 2. règle, principe: ۷, ۱۱*, ۱۲, ۵۷*, ۲۱۲, ۲۳۰, ۲۳۳, 7, 189, 196 +; قواعد طبّی: 204; قواعد نجومی: ۱۸۸

قافله, قفل, قوافل: ۱۸۲ — قوافل [قفل] حجاز: ۹۸, ۱۰۳; قوافل حجّاج: ۲۴۸; → کاروان =

قالی [قالین] (grand) tapis — قالیهای ابریشمین: 197

قالین présent que le fiancé envoie à la maison de la fiancée: 35

قانون, قوانین usage, constitution: ۱۵۹, 113, 132

قاهر fort, violent → دولت 1, توره 1

قاوچین [قاوچنان] قاوچینان, [قوچی, قوچین] une formation préférée de l'armée (= قوشون خاصّهٔ اصلی که ترکان قاوچین): ۱۳۴, ۱۹۴, 143, → گوینده, توبلاق, بیان 2, بایزید 9, اولجای تیمور 2, تولك 2, حسین 13, علی 37 I

قایم‌مقام lieutenant (du souverain): ۱۳۱, ۲۵۰, 37, 40, 44, 58, 113, 169

قبا tunique, cotte de mailles: ۲۷۵, 117, 188, = زره →

قراول‌گاه poste de l'avant-garde: 95

قراولی service d'avant-garde: ۱۲۱, ۱۹۶, 32, 70, 72, 81

قراوناسان, قراوناس né du croisement de différentes races = چغتای (→ II): ۳۸, ۴۰, ۴۳, ۴۴, ۴۷, ۵۰, 12*, 24, 25*

قِرْبان carquois: 93

قُرْبان oblation, sacrifice: ۱۲۶

قُرْبت familiarité, intimité: 58

قربوس bout de l'arçon de la selle: 147

(قرقرا oiseau semblable à la grue) → I توکل[5]

(قروق haie, pâturage réservé pour les chevaux du souverain) → توبالیك, II قروغ ارغون

(قروقلوق endroit sec) → II قراارت

قریه, قری, قراوناسان village, bourg: ۱۴۱, ۱۸۰, ۱۸۵*, ۱۸۶, ۲۰۵*, ۲۹۱, 18, 52, 81*, 200; → II قریة العقاب

قشعریره frisson d'horreur: 97

قشقا, قشغه → قاشغه

قشلاق, قشلامشی, قیشلاق → قیشلامیشی

قصاص talion: ۱۷۶

قصاص‌گاه lieu de supplice: ۶۰

قصبه, قصبات ville: ۱۸۱*, ۲۰۴, ۲۰۵*, ۲۲۵, ۲۸۴, 52, 80, 145, 154

قصر, قصرها, قصور palais: ۴*, ۲۳۵, 129, 151, 160 — قصر ابلق à Damas: ۲۳۴

قصص, (قصّه) narrations, histoires: 192

قصیده poème (glorifiant un personnage): 91*, 154, 185

قضا rattrapage de la prière (jur.): 132

قطار file (de chameaux, de mulets, etc.): ۱۷۲*, ۲۶۲, 90, 91*, 111, 138, 142, 200

قطاة l'oiseau Pterocles alchata: ۲۱۱*

قطب — قطب الاسلام le pôle de l'islām: 186

قطار, اقطار contrée, district: ۲۸۸

قطع طریق brigandage: ۱۴۴, = دزدی, → راه‌زنی

قطعه stance, poésie: 84

قطمیر → نقیر

قعقعه cliquetis: 97

قلاوز guide, indicateur: 65, = قچرچی →

قلاوزی fonction de guide: 121

قلب (لشکر) — قلب centre de l'armée: ۱۲۳, ۱۲۴, ۱۳۴, ۱۵۰, ۱۶۰, ۱۷۹, ۱۸۹, ۱۹۹, ۲۰۴, ۲۳۰, ۲۳۲, ۲۳۳, ۲۵۵, 8

قلتاش (compagnon, ami) → I سیف الدین[2]

قلعچه petite forteresse, redoute: ۲۲۸, 160

قلاع, قلعها, قلعه ville fortifiée, forteresse: ۳۹*, ۴۳, ۵۸*, ۵۹, ۶۱*, ۶۳*, ۶۶, ۷۱, ۸۴*, ۹۷, ۱۳۱, ۱۵۷, ۱۳۲*, ۲۷۰*, ۲۸۱*, 47, 113*, 138 + → قلعهٔ بالا — حصار citadelle: 109; → II قلعهٔ ....

قلعه داری l'art de défendre une forteresse: ۲۸۱, 47, 127

قلعه‌گیری l'art de conquérir des forteresses: 60, 127, 157

قلماسنگ [فلماسنگ] fronde, pierre ronde pour une fronde: 20

قلم‌رو district sujet à une jurisdiction: 44, 93

قلمه — یك قلمه entièrement?: 171

قلّه 1. tour: ۱۴۳, ۲۸۲, ۲۸۳; 2. (کوه) cime (de montagne): ۲۸۰, 122, 124, 148

قماش, قماشها, قماشات, اقمشه étoffe: ۴۴, ۷۴, ۱۱۲, ۱۸۴, ۲۲۷, ۲۶۲, ۲۷۰, ۲۸۶, 115, 153, 162, 195, 198, 200 + — قماشات; 194: قماش اسکندرانی [قماشهای]: ۲۷۴, 162 اسکندریّه

قمچی [غمچی Z] fouet: ۱۳۲

قمرقه [قمرغه, قمرقا] enceinte formée par les chasseurs pour y rassembler le gibier: 19, 94, 147

قنوات, (قنات) canaux souterrains: 197

قنبول tête d'un détachement (cf. ۱۶۰!): ۲۸*, ۱۲۳*, ۱۲۴, ۱۳۳*, ۱۵۹, ۱۶۰, ۱۷۳, 53*, 54, 97, → نوك

قند sucre candi → برات

قندقای espèce de cerf d'une très grande taille: 94, = پولان →

قنديل lampe — قناديل مذهب: 197

قناطر, (قنطره) ponts: 126

قنلقه lieu où l'on s'arrête, quartier?: 158

قها?: 68

قوّال diseur de contes: 99

قوج [قوچ] bélier (féroce): ۱۵۶, 147*

قوچين, قوچی → قاوچين

قورچيان, قورچی armé, garde (à cheval): 114, → لاليم I

قورقجيان?: 114 (lire قورجيان? → قورچی)

قورغان château-fort, ville entourée d'une enceinte) → آق‌قورغان, قورغان, كورا قورغان II, ساروقرقان

قوريا(?) cabane de branchages, logement misérable: 153

قوريلتای [قورلتای] assemblée, conseil: ۶۲, ۱۱۵, ۱۱۸, ۱۵۲, ۲۱۴, 73 — قوريلتای بزرگ: ۸۱, ۱۱۱

قوشجی (oiselier, fauconnier) → فرّخ[3] I

قوشون [قشن, قشون] troupe, armée: ۲۵*, ۲۸, ۳۰*, ۴۵, ۴۹, ۵۰, ۷۹, ۸۱, ۹۲, ۹۴*, ۹۵, ۹۶*, ۱۱۵, ۱۲۰, ۱۲۱*, ۱۲۲*, ۱۲۳, ۱۲۴*, ۱۲۷, ۱۳۴*, ۱۴۳, ۱۵۹*, ۱۶۰*, ۱۷۳, ۱۷۵, ۱۷۸*, ۱۸۳, ۱۸۵, ۱۸۷*, ۱۸۸, ۱۹۰, ۱۹۴, ۲۰۲, ۲۰۵*, ۲۰۷, ۲۳۰, ۲۴۱, ۲۵۲, 19, 24, 25, 38, 56*, 59, 64, 95*, 96*, 98*, 105, 110*, 118*, 119*, 144, 166, 167, 177, → بوی, امير; ۱۲۴, 48: قوشون خاصّه [خاص] — قاوچين = ۱۳۴: قوشون خاصّهٔ اصلی →; ۱۶۰, : قوشون خانه‌زاد(ان) خاص ۱۷۸; ۱۶۰: قوشون قول

قول[1] [غول] centre de l'armée, troupe: ۱۶, ۲۵*, ۲۶, ۲۸*, ۴۵*, ۴۶, ۴۷, ۵۲, ۵۳, ۵۴, ۵۷*, ۶۹, ۷۱, ۹۲, ۱۰۴, ۱۱۶, ۱۲۳*, ۱۲۷, ۱۳۲, ۱۳۳, ۱۳۴, ۱۴۴, ۱۵۰, ۱۵۹*, ۱۶۱, ۱۷۹*, ۱۸۶, ۱۸۸, ۱۸۹*, ۱۹۰*, ۱۹۷, ۱۹۹, ۲۰۰, ۲۱۳, ۲۲۶, ۲۳۲, ۲۵۵*, 13, 18*, 21, 63*, 74*, 75, 81, 82*, 97*, 98*, 104*, 105*, 144, 167, 171 — قول بزرگ: ۱۶۰, 98*, → قوشون

قول[2] branche (d'une montagne), monticule qui se trouve sur le flanc d'une montagne et la relie à la plaine: 68

قولی pacte, traité (= عهد وپيمان), commandement?: ۱۵, 7, 20, 38, 59, 95(?)

قوم, اقوام tribu: ۱۴, 44, 58, 73, 74, 81*, 85*, 182

قوين [قوی] → ييل

قويچيان bergers: 194

قيتول camp (quartier): ۴۰, ۲۷۰, 57

قيد enregistrement: 199

قيشلاق [قشلاغ, قيشلاق, قشلاق] quartier d'hiver: ۴۸*, ۵۲, ۷۸*, ۸۵, ۱۲۹, ۱۵۷, ۲۱۰, ۲۴۳*, ۲۴۹, 10, 22, 46, 54*, 57, 61, 93*, 99, 101 102, 117, 123*, 153*, 154*, 174, 194, = زمستان‌گاه →; II قيشلاق .... →

قيشلاميشی [قشلامشی] action d'hiverner, de passer l'hiver.: ۱۷۰, 34, 53, 54, 99

قيصر, قياصره empereur: 189, 191, 193

قيل, (اقيال titre des rois ḥimyarites: 189

قیلولـهٔ ادای صلوة ظهر — قیلولـه sieste: 127 méridienne: 132

کارخانه atelier: 28 — کارخـانهٔ علی → I[11]

کارد poignard: ۱۴۰, 172*

کارفرمایی direction d'un travail: ۲۹۱

کارگاه atelier: ٦

کارکنـان, کارکن 1. ouvrier, ou chargé de pouvoirs, employé subalterne?: ۲٦۷, → عامل

کاروان caravane: 198, = قافله →

کاروانیـان voyageurs d'une caravane: 126

کاریز égout: 47

کاریزگر celui qui construit des égouts: ٤

کاشانه petite maison, habitation d'hiver: ۸٤, ۱٤۸

کفّار, کـافر, کافران infidèle: ۹۷*, ۱۰۰, ۱۰۷*, ۱٦۲, ۱٦٤*, ۱٦٥*, ۱۷۰, ۱۷۱*, ۱۷۲*, ۱۷۳*, ۱۷٤, ۱۸۸, ۱۹۷, ۱۹۸, ۲۰۰*, ۲۰۱, ۲۰۳, ۲۰٤, ۲۰٥*, ۲۱۱, ۲۱٦, ۲٤۳, ۲٤۸, ۲٦۸*, ۲۷۷, ۲۸۳, ۲۸٤*, 20*, 120, 124+

کافور camphre: 91

کالبد corps: ٤٥

گاه creuset — گاه‌بسته coagulé (ou fondu?) dans un creuset: 162

گاو, گـاوان vache: ٥۰, ۸۷, ۱٤٦, ۱٦۱, ۱۹۸, ۱۹۹, ۲۰۰, ۲۰۱, ۲۰۸*, ۲۱٤, ۲۲۰, ۲۳۷, ۲٥۳, ۲۹۰, ۲۹٥, ۲۷۲, ۲۷٦, 137+

گـاوچپر, گـاوسپر (toujours ensemble avec → تـوره[2]) bouclier fabriqué en peau de buffle: ٥۳, ۱۲۱, ۲۲٦, ۲۳۳, 95, 161

گاومیش buffle: ۱۱۹

گبر, گبـران adorateur du feu, infidèle (en général): 1. aux Indes: ۱۷۲, ۱۸۰, ۱۸۳*, ۱۸٤, ۱۸٦*, ۱۸۸*, ۱۹۲, ۱۹٤*, ۱۹٥*, ۱۹٦*, ۱۹۷*, ۱۹۸*, ۱۹۹* ۲۰۱, ۲۰۲*, ۲۰۳*, ۲۰٥, ۲۰۷, 143, → صفـی I; 2. au Caucase: ۱۳۷, ۲۱۳, ۲۱٤, ۲۱٥*, ۲۱٦*, ۲۱۷, ۲۲۰, ۲٥۰, ۲۸٥; 3. = chrétien: ۲٦۷

کپکی monnaie établie par Kepek ḫān → عدلی, دینار

کتاب, کتب, livre: ۱۱, 83, 101, → صحیح, = کتاب (آسمانی، کریم) — وقایه, هدایه, صلوة (→): ۷*, ۲۲۱, ۲٤۹, ۲۸٤; قـرآن (→): کتب تواریخ (واخبـار): ۱۲, ۱۷۷, 132, 180; قرآن (→) = چـارم کتـاب: ٥; کتب دینـی: 200; کتـب حکمـت (→): ظفرنـامـه = این کتـاب (شریف): 132; کتـب فقـه: 4, ۱۲, ۱۱, ۱۰, ۹, (این) کتـاب: 175; ?کتـاب محییٔ مغربی (همایون) = Z: 98

کتابت écriture, légende: 196

کتان lin, étoffe de lin — کتـان روسی: 162, 194

گچ chaux, plâtre: ۱۳۲, ۱٥۱, ۲٤۰, 106

کحّالان oculistes: ۲٤۷

کدخـدایان, کـدخـدا 1. maître, seigneur: ٦۷, 50; 2. chef d'une corporation, magistrat, notable: 16, 112 — کدخدای بزرگ: 81; 3. homme marié (ant. مجرّد →): 20

گـذار endroit par où l'on passe: ۱۲۰, ۱۹٥*, ۱۹۷, 65*, 93, 95, 96+

گذرها, گذر passage, gué: ٥۳, ٦۳*, ۱۱۹*, ۱۲۰*, ۱۳٦, ۱۸۰, ۱۸٦, ۱۹٥, ۲۰۱, گذر ..... II; → معبر = 38,

گذرگاه passage, gué: ۲۳, ٤۲, ٥۳, ۱۰۹, ۱۱٦, ۱۱۸, ۱٦۰, ۱۷۳

کـرّ وفـرّ — کرّ charge et retraite: ۲٥۱, ۲٥۷

گرانی cherté: ۲٤۱

کرباس toile de coton, calicot: 159, 194

گردونها roues, chariots: 196

گرز massue: ۲۷, ۳۹, ۱۱۰, ۲۲۶, ۲۵۷, ۲۸۳*, 97, 190

کرم cep de vigne: ۲۸۵

گرما chaleur (d'été): ۱٤۰, ۲۸۰, 165

گرمسیرات, گرمسیر pays chaud (où l'on séjourne en hiver): ۲۱*, ۲۲, ۲۷, ۹۳, ۱۳۷, 55, 62, 130

گرمی chaleur: ۲۸۰

کرّه نای, کرّنای trompette: ۲۵۷, ۲٦۸, 97

کرنگ cheval de couleur brunâtre: 92

کریاس court, entrée (de la maison ou de la tente du prince), salle d'audience: 22

گریوهٔ II → .... (گریوه colline)

گز aune: ۱۹٤*, ۲۲۳*, ۲۲۷, ۲۲۹*, ۲۳٤*, ۲۸۰, ۲۸۲, ۲۸۹*, ۲۹۱, 48, 61, 94, 110*, 159*, 160, 161*, 184* — گز خراسان: 184; گز سمرقند: 184; گز عراق: 184; کردن mésurer: 161

گزیر receveur d'impôts: 10

کسری, کاسره titre des rois de Perse: ۷*, 189, 191, → خسرو

کسوت robe, vêtement — کسوتهای خاصّ: 178

کشت‌زار, کشت‌کار champ cultivé: ۲۰۵, ۲۰۷

کشتی, کشتیها navire, vaisseau: ۳٤*, ۳۸, ٤۲, ٤۳, ۵۵, ۱۰۰, ۱۲۷*, ۱۲۸, ۱۳۹*, ۱۵۰, ۱۷۸*, ۱۸۰, ۱۹٦*, ۲۱۳, ۲۲۷, ۲٤٦, ۲٦۲, ۲۷۰, 50, 107*, 108, 140, 150, 151, 179, 180*, 201 +

کعبه: ۳۳, ۵۹, ۱۸۷, 31, 179, 196 — کعبتین: 51

کفایت → فرض

کفر incrédulité: ۱۷۰, ۱۷۱, ۱۷۳, ۱۹۳, ۲۰۲, ۲٤۲, ۲٦۲, ۲٦۸, ۲۱۳, ۲٦۷, ۲٦۸

کفن linceul — کفن وشمشیر: ٦۲, ۱۵٤, شمشیر, تیغ →, ۱۵٦

کفّه creux, plateau — کفهٔ منجنیق: ۲۳۵

گل, گلها boue: ۲۸, ۳۰, ۱۲۱*, ۱۲۲, ۱۲۷*, ۱٤۹*, ۱۵۵, ۱٦۲, ۲۲۵, 114, 115

کلاته petit bourg: 114

کلاجه? (= گلاچه plaisanterie?): 20

کلام = حفظ →, 132*: کلام الله — کلام ربّانی: ۲۱۱ = (ازلی) کلام سبحانی: ۱۸۹, 201, = کلام کریم: ٦, = کلام مجید: 187, = قرآن (→); 2. scolastique → علم

کلانتران notables, grands, prévôts: 138, 146, 182

کلاه bonnet, casque, diadème: ۸۱, ۱۰٦*, ۱۲۵, ۱۵۳, ۱۵٦, ۱٦۲, ۱٦۵, ۱٦۹, ۱۷۱, ۲۱٤, ۲٤۹, ۲٦۵, ۲٦۹, ۲۷۵*, ۱۳۳: کلاه خود — 36, 64, 117, 184, 188: کلاه نوروزی 36*, 64, 148; 194

کلبه 1. cellule: 10; 2. échoppe: ۲٤٦

گل‌توده, گل تودها amas de corps d'hommes tués ou viants ou de têtes d'hommes tués: ۹۱, ۹۲, ۹۳, ۱۰۵, ۱٤٤, ۱۷۳, ۲۸٤, → تـوده, مناره

کلنگ bêche, hoyau: 93

گلّه, گلّها troupeau de bestiaux: ۱۱۳, ۲۰۲*, 84, 183, 200+ — گلّهای اسپ: 183; گلّهٔ خوك: ۵۳, ۱۱۵, ۱۹۷; گلّهای گوسفند: ۵۳, ۷۰, ۱۱۵; گاو: ۱۹۷

کلویان chefs et anciens d'un quartier: 106, 136

کلیسا, کلیساها église: ۱٦٤, ۲۱۵, ۲۱٦, ۱۸٤, 122, 180

گلیم, گلیمها tapis, couverture: ۲٤۸, 115

گماشته, گماشتگان commissaire: 34, 117

کمان, کمانها arc: ۲۲, ۲٦, ۲۸, ٤۳*, ۲۰۳, ۲۳۲, 15*, 93, 97 + — کمان دمشقی: ۲۲۵, 118

کمان رعد grande baliste, canon: 79, 177, 179

کمانخانه la partie cambrée de l'arc: ۱۴۷

کماندار, کمانداران archer: 20*

کمانکش archer: ۲۴۹

کمترین — حافظ ابرو = کمترین بندگان (→ I): 194

کمخا étoffe de damas: 24 — کمخای مهذّبی damas décoré?: 194

کمر[1] ceinture (surtout comme distinction): ۶۳, ۷۸, ۸۴*, ۸۵, ۱۱۷, ۱۱۸, ۱۲۵, ۱۵۳, ۱۵۴, ۱۵۶, ۱۶۵*, ۱۶۹, ۱۷۱, ۱۸۰, ۱۸۳*, ۲۱۴, ۲۴۹, ۲۶۴, ۲۶۵, ۲۶۶, ۲۶۹, ۲۷۵*, 21, 22, 44, 90, 117, 141, 145, 162, 184, 195 + — کمر جمتای: 194 → جمتا

کمر[2] (کوه), کمرها pente, flanc d'une montagne: ۸۸, ۸۹, ۱۶۵, ۲۶۳, ۲۶۶, ۲۸۰, 48, 120*, 121, 122, 124

کمند lancet: ۲۸۲*

کمندانداز qui jette le lacet: ۲۸۲

کمنداندازی art de jeter le lacet: 205

کمین, کمینها embuscade: ۲۳, ۴۰, ۸۳, ۹۲, ۹۴, ۹۶, ۱۲۰, ۱۲۲*, ۱۶۲, 11, 20, 28, 38, 42, 70, 103*, 104 +

کمین جایها embuscades: ۲۰۵

کمین گاه, کمیگاهها embuscade: ۵۳, ۷۲, ۸۷, ۹۲, ۹۶, 20, 52*

کمینه 1. — این کمینه = نظام الدین شامی (→ I): 4, → بنده 2. = حافظ ابرو (→ I): 107, 160, 184, → بنده, کمترین

گناه پرسیدن — گناه rechercher: ۱۲۳

گنبد coupole (arch.): ۲۳۶*, = قبّه →; II گنبد → ....

گنج trésor: 148*

گنجور trésorier: 118

گندم froment: ۱۸۶

کنده entraves de bois qu'on met aux pieds des captifs ou des malfaiteurs: 86

کنوز, (کنز) trésors: ۲۶۲

کنکاج[1] raillerie, vexation: ۱۴۹

کنگاج[2] délibération: 164

کنگره créneau: 111

گوهر → گهر

کوپال massue en fer: 97

کوپسر outre (employée pour traverser un fleuve), radeau porté par des outres: 201

کوتل[1], کوتلها cheval de main: ۴۰, ۱۳۳, 93

کوتل[2] mont, passage difficile: ۴۸, ۵۳*, 75; II کوتل → ....

کوتلجیان conducteurs de chevaux: 97

کوتوال, کوتوالان commandant d'un château, châtelain: ۹۵, ۱۳۰, ۱۴۵, 46, 112, 128, 153, 163, 164

کوتوالی poste de châtelain: ۱۳۳, 47, 48, 140*, 164, 179, 185

کوچ, کوچها départ, délogement, migration, action de se mettre en mouvement: ۱۸, ۲۳, ۳۱, ۳۸, ۴۱, ۴۳, ۵۵*, ۶۶, ۱۰۰*, ۱۴۱*, ۱۷۲, 12*, 14, 21, 22*, 65, 98* +

کوچانیدن transférer, transplanter, déporter: 39, 41, 44, 49, 69, 72, 129, 158, 184

کوچمال [کوج مال]?: 26, → کوچمان

کوچمان qui est dans l'aisance, riche: ۵۵ (?)

کوچه, کوچها rue, ruelle: ۴۰, 20*, 52, 128

کوچهٔ باغها, کوچهٔ باغ quartier de jardins: 20*, 66*, 127, 167

کوران, کورانها, کورانات 1. troupe: ۵۳, ۷۲, 35, 38, 71, 73*, 95, 96, 126, 163*; 2. camp (retranché): 96

گور خر onagre: 71, = خرگور →

گورخانها tombeaux: 161

گورکا [گورکه] grosse timbale: ۹۶, ۱۲۲, ۱۲۷, ۱۳۲, ۱۴۳, ۱۵۱, ۱۶۰, ۱۶۶, ۲۴۱, ۲۵۱, ۲۵۶, 24, 97

گورکان (gendre d'un souverain, = داماد →) → I تیمور², اولوغ بیك, امیرانشاه

گوزن chevreuil: ۱۵۶, ۲۳۹

کوس tambour: ۷۴, ۱۲۷, ۱۹۷, ۱۹۹, ۲۰۱, ۲۰۴, ۲۵۱, ۲۵۷, ۲۶۸, ۲۷۶, 2

گوسفند brebis, mouton: ۶۲, ۶۳*, ۱۲۵, ۱۵۰, ۱۷۲, 10 +, → گلّه

گوش‌بویده (ayant les oreilles coupées) → I علاؤ الدین³

کوشك pavillon, kiosque: ۸۱, ۱۶۷*, ۱۶۹, ۲۱۰, 151; → II کوشك ....

گوشگشایی ou گوش‌کشایی? recherche, enquête, espionnage?: 9

گوشمال réprimande, châtiment: ۸, ۴۷, ۹۸, ۱۰۲, ۱۲۴, ۱۴۱, ۱۵۶, 31, 99

گوشوار, گوشواره 1. pendant d'oreilles: ۳۲; 2. perle?: ۷

کوکلتاش (frère de lait) → I براتخواجه

کول¹ eau stagnante, mare, étang, lac: ۱۴۱, ۱۵۷, ۱۷۹*, ۱۸۰, 109*

کول² épaule: 164

کوماج sorte de pain cuit dans la cendre chaude: 93

کومك aide, secours: 20

کون bannière, corps qui marche sous une bannière, gens: ۱۲۵

کون ینکا لامشی fête du premier jour de l'année chez les Mongols: 119

کوه, کوهها montagne, mont: ۱۵, ۲۵, ۴۸, ۵۳*, ۸۹*, ۱۱۴, ۱۳۰, ۱۳۷*, ۱۳۸, ۱۴۶, ۱۵۰, ۱۵۴*, ۱۶۲*, ۱۷۲*, ۱۷۳*, ۲۰۵, ۲۱۵, ۲۲۳*, ۲۶۳, ۲۶۵*, ۲۸۰, 47*, 53, 65, 94*, 124, 137*, 144, 177*, 179 +; → II کوه ....

گوهر [گهر] pierre précieuse, perle: ۵۸, ۱۱۲, ۱۲۵, ۱۵۰, ۱۵۷, ۱۶۹, 195, → جوهر

کوه‌روان qui gravissent les montagnes: ۲۸۲

کوهستان pays montagneux: ۶۱, ۱۰۸, ۱۳۷, ۱۴۹, ۱۵۷*, ۱۶۳, ۱۷۳, 12, 120, 136

کوی, کویها rue, ruelle: ۴۵, ۱۹۱, 160 — کوی پایان à Kirmān: 193; کوی دراز à Sulṭānīya: 193

گوی balle dans le jeu de polo: ۵۸, ۱۴۴, ۱۹۱, ۲۸۲

کویمه bouclier: 118

کیچکا [کیجکا] arrière-garde: ۱۵۹

کیش carquois: ۸۹, 93

کیك puce: 16

کیمیا alchimie: ۵۶

کیوان Saturne: 61, 134, 157, 204

لولو → لآلی, لآل

لای, لایها boue: ۳۰, ۱۲۱*, ۱۲۲, ۱۲۷*, ۱۴۹, ۱۶۲, ۱۸۰*, ۱۸۱, 100, 101, 114, 115 → جنگ

لباس étoffe?: ۲۹۴ — لباس ماتم [عزا] habit de deuil: ۷۳, ۲۷۶

لجام bride: ۲۹, 191

لشکر, لشکرها armée — لشکرهاء اصل: 93; لشکر خاصّه: ۳۵, ۵۷*, ۶۷, ۲۳۴, ۱۵۱, ۱۶۰, 72; لشکر منصور [اسلام] l'armée de Timur: ۴۵, ۴۶*, ۱۷۴, ۱۹۶, ۲۰۳* +

لشکرگاه camp, quartier général: ۳۰, ۳۹, ۱۸۰, ۱۸۳*, ۱۸۶, ۱۸۸, ۲۰۰, ۲۰۷, ۲۳۰, 48, 96

لشکرکش commandant: ۲۲۸

لشکرکشی commandement d'une armée: 190, 191

لعل, لعلها rubis: ٢٠, ٢٦٢, ٢٨٦, 194+— لعل بدخشان balas: 166; لعل رمّانی: ٢٧٣
لعنت‌نامه lettre de malédiction: 21
لغام‌ریزان, لغام‌ریز à bride lâchée: ٢٨, ٩٦, ١٢٤, ٢٢٧, ٢٥٧, → عنان‌ریز
لغت philologie: 132
لقب, القاب surnom, titre: ٢٢٣, ٢٧٤, 77, 91, 162, 197
لك 100.000: ١٧٩
لگنها cuvettes: ١٨٠,= طشت →
لگرها abris pour les voyageurs: 198*
لو → پیل
لواحق dépendances: ١٥, ١٦, 6
لوح اوستاد — لوح tablette du maître: لوح (ال)محفوظ: ٢٢١, ٢٤٢; ٢٥٨
لولو, لآلی [لآل] perle: ١٦٩, ٢٦٣, ٢٧٤ — لولوی عمان: 3
(لوند), لوانید vagabonds, libertins: 51

مات mat aux échecs: 8, 105, 203
مأتم lamentations, deuil: ١١١, ٢٧٣*, 40, → لباس
ماحضر ce qui est prêt, la fortune du pot: 199
مار → پیل
مال, اموال, مالها 1. bien, argent: ٣٢*, ٣٣*, ٤٤, ٤٥, ٤٨, ٦٦*, ٦٨, ٧٤, ١١٥*, ١٣٤*, ١٣٩, ١٤٤, ١٦٤, 9, 59*+— مال ومنال toute propriété: ٨, ٦٩, ٧٦, ١٦١ +; مال اوقاف: 192; مال دیوان propriété du souverain: 162; مال سلطانی [غایبان] مال غایبی propriété abandonnée: 106, 162; 2. tribut: ٤٦, ١٠١, ١٢٧, ١٣٦, ١٥٠*, ١٥٢, ١٥٣, ١٧٢, ٢٧٤, ٢٩٤, 16, 66 — مال امان [امانی] argent payé pour obtenir le pardon, la protection: ١٠٤, ١٤١*, ١٧٩*, ١٨٣, ١٩٢, ٢٠٣, ٢٠٥, ٢١٩, ٢٢٠, ٢٣٤, ٢٣٦, ٢٣٧, ٢٦١, ٢٦٥*, ٢٧٠*, 52*, 55, 62, 145, 162, 180, 181; مال جزیه: ٢٥٠*, ٢٦٨; مالی — ٢٦٧*: خراج, 132, 156
مالیخولیا mélancolie: 76, 77
ماه 1. lune — ماه نو: ١٣٦; 2. mois — ماه صیام: 146, → رمضان; les mois du calendrier persan: II. اردی‌بهشت: ١٦٨, 123; IV. تیر: ٦٢, ٩٩, ١٠٦; X. دی: ٢١٤, 3; XI. بهمن: ٢١٤; 3. ماه [ماهچه، ماهچهای] علم [اعلام] croissant placé sur la pointe d'un drapeau: 61, ٢٤٣
ماهنوس [ماهنوس] magnus magister des chevaliers de St. Jean: ٢٦٧
مایده table dressée et couverte de mets — موايد عامّ: ٢٩٣
مباحثات disputes, discussions: ٢٩٢
مباشر, مباشران chargé d'une affaire, commissaire: ١٢, ١٤, ١٥٤, ١٨٢, 66, 92
مبایعت prestation de serment d'obéissance: 13
مبحث, مباحث débat, discussions: 132 — مباحث علمی: ٢٤٢
مبرّات oeuvres pieuses (d'utilité publique): ٩٠*, ٩١, ١٤٩, ٢١٢, ٢٤٤, ٢٩٣, 125, 126
متاع, امتعه, متاعها effets, biens: ٢٣٤, 117, 162, 195
متخلّفات biens abandonnés: ١٣٤, ١٥٠,= مخلّفات →
متدیّنان attachés à la religion, pieux: ٢٨٨
متصدّی intendant, régisseur: ٤١, ٢١٣
متعلقات choses appartenantes, dépendances: ٢٤٣
متعلّقان personnes attachées, la famille,

محاسبان, محاسب agent comptable, teneur de livres: ۱۷۲, ۲۰۲, ۲۰۷, ۲۲۷, ۲۳٤, ۲٥٤, ۲۷۱, 138, 195

محاصره siège: ٤۲, ٦۳, ۷۱, ۸۸, ۱۰۳, ۱۰٦, ۱۸۲, ۲۳۸, ۲٥۱, ۲۸۱, 46, 56, 62, 75, 87, [109, 127, 128*, 148*, 149, I50, 163, 171, 177*, = حصار →

محافظان gardiens, garnison: 47, 200

محترفه artisans, hommes de métier: 45, 203, = اهل حرفت →

محدّثین connaisseurs de la tradition: 202

محراب: ۲۱۲, ۲۸٤, 196

محرّر scribe, rédacteur: 195

مَحْرَم confident, ami intime: ٦, ۳٥, 22, 31, 58, 87

محشر lieu de réunion des hommes au jour du jugement dernier: 92

محصّلان, محصّل encaisseur de contributions: ۳۲, ۱۰٤, ۲۹٥, 50, 52, 55, 126, 152, 172*

محصول, محصولات produit, récolte: 27, 89, 148

محصّصات — محصّصات (?) répartitions: 171

محافل عرفی — (محفل) tribunaux de loi non écrite, de droit coutumier: 99

محفّه litière ouverte: ۲۰٦, ۲۰۹*, 114

محقّقان qui ont atteint l'état de la vie spirituelle (حقیقت →) (myst.): ۳

محکمه tribunal — محکمهٔ مظالم cour d'appel: 10, → دیوان; محکمهٔ یارغو cour d'enquêtes et de peines: یاساق 99

محکور (sic MS, ou مجکور ? →) ?: ۱۷۳

محلّه, محلها, محلّات quartier (d'une ville): ٤٥, ۱٤۹, ۱۹۳, 106, 131

محمل litière: ۲۰۹ — محمل حجاز: ۲۷۸

les parents: 9, 27, 45, 59, 86, 87*, 89, 90, 108, 113*, 117, 143, 181

متعیّن, متعیّنان distingué, personne notable: ٦, ۲۲, ۱۳۸, ۱٥۲, ۱٥٤, ۲۸٤, ۲۸۷, 12

متکلّف somptueux: 68

متنزّهات lieux charmants, promenades: ۱۹۳

متموّلان hommes riches: 128, 162

متوجّهات impôts (payés en argent): ۲۸٥, 182

امثله (مثال), ordres royaux: 9

مثقال poids (4.3 g): ۲۸٦ — ده‌مثقالی, تنگه → صدمثقالی, پنجاه‌مثقالی

مجاوران 1. habitant auprès d'un sanctuaire: 112; 2. gardiens d'un abri dans le désert: 198

مجرّد solitaire, célibataire (ant. کدخدا) →: 20, 179

مجکور (? MS: محکور →): ۱۷۳

مجلّد volume, livre: ۲۰۲, 83, 146

مجالس, مجلسها, مجلس séance, conférence, salle de séame: ۹, ۱۷, ۳۲, ٥۸, ۱۹۳, ۲٤۲, ۲۷۹, ۲۸۷*, ۲۹۲, 20, 31, 46, 203 + — مجالس انس وخلوت: 193; مجلس بزم [بزمی]: ۸٦, ۱۹۲*, ۲٦۱*, 3, 149; مجلس زمستانی: ۱٦۹; مجلس طوی: 79; شراب: مجلس عشرت; ۱۷۲ مجلس عیش: 99; مجالس علمی: ۱٤٦; ۱٥۷, ۲۱۱

موچلکا → مچلکا

مجلوبات acquisitions, marchandises importées: 162

مجمع الانساب — مجمع titre d'un livre: 83; مجمع خاصّ réunion de notables: ۱۸۸

مجموع — این مجموع = Z: 176

مجوس adorateur du feu, mage: ۱۸٦, ۲۰۱, = گبر → — (مجوسی) شوقل I →

مراکب (مرکب), navires: ۲۷۰, 195

مرمر marbre: 197

مرهم emplâtre (méd.): ۷, ۲۲, ۲۹, ۲۴۷

مروارید perle(s): ۵۹, 16

مرّیخ (la planète de) Mars: ۱۸۹

مزاج constitution du corps, état de santé (méd.): ۷*, ۲۴۷

مزار, مزارات tombeau: ۱۲۶, ۱۴۵, ۲۳۶, 109; مزار امام احمد حنبل — 126, 133 → II مزار ....

مزدوران mercenaires, ouvriers: 129

مزارع, مزرعه champ cultivé (ensemencé): ۲۰۴, ۲۰۵, ۲۶۵, ۲۸۴, 52, 180

مزروعات champs cultivés (ensemencés): ۲۹۱

مزمن chronique → مرض

مسافر, مسافران voyageur, étranger: ۹۹, ۱۴۱, 10+

مساله, مسایل question, matière: ۲۷۷, 132*, 193* — مسایل دینی: ۲۸۷; مسایل [شرعیّه] شرعی: ۲۴۲, ۲۷۷, ۲۹۲, 202; مسایل علمی: 193

مست ivre: ۳۰ — مست‌خراب: ۳۹

مستحفظان soldats de garnison: 20, 140, 164

مستی ivresse: ۵۵, ۶۶, 11, 79

مسجد, مساجد: ۹۷, ۱۴۹, ۱۷۵, ۱۹۳*, ۲۱۱*, 96, 126, 133, 146, — مسجد بنی امیّه: ۲۴۶; مسجد جامع: ۱۷۵*, ۱۹۳, ۲۱۱*, 19, 146, 154, 196

مسرعان courriers rapides: 87, 89

مسك musc: ۲۶۰*

مسك‌فام de couleur de musc, noir: 3

مسكوك گردانیدن — مسكوك battre (la monnaie): 162

مسكين de musc, musqué: 2, = مشكين →

مسلمين, (مسلم): 186

مسلّم 1. confié: ۲۱۴, ۲۵۲; 2. exempt, libre: ۱۷۹, 27; 3. certain, sûr: ۳۷

محمود عاقبت successeur de Maḥmūd (de Ġazna): ۱۷۱

مخدّرات femmes voilées, dames: ۲۶۶

مخدوم seigneur, maître: ۲۳, ۸۰, 59, 110, 115, 133*, 151

مخدوم‌زاده, مخدوم‌زادگان fils de Timur: ۱۷۱*, 77, 80*+

مخرجات sorties, fausses portes? (fort.): ۲۸۹

مخلفات objets abandonnés: 39, = متخلّفات →

مخیّم camps, campement: ۲۴۲, ۲۶۱, ۲۶۴, ۲۸۱, ۲۸۶, 8

مدبّران, مدبر administrateur, haut fonctionnaire: ۴, ۱۱, ۱۱۵, 189

مدبّرات pouvoirs: 205

مدارس, مدرسه collège: ۹۰, ۹۷, ۱۴۹, 126, 133, 192, 196 — مدرسهٔ رکنیّه à Yazd: 128

مذاهب, مذهب système (jur.): ۳, ۸۵*, ۲۷۸, 46

مراسلات entretiens de correspondance: ۲۴۳

مربّعات (ou مربّعه ?) espèce d'étoffe: 162 — مربّعات بازار: ۲۸۹

مربّعه carré

مرتضی descendant de المرتضی (→ I): ۲۹۴, ۲۹۵

مرچل → مورچل

مراحل, مرحله journée de chemin, station: ۱۲۰, ۱۶۶, ۱۸۱, ۱۸۸, ۱۹۴, ۱۹۷, 81+

مردریگ biens laissés après la mort: ۸۱

مراسیم, (مرسوم) ordres, rescrits: ۲۵۲

مرصّعات, مرصّع (objet) incrusté de pierreries: ۶۸, ۱۶۵, ۱۶۹, ۲۷۵

مرض maladie: ۱۲۶*, ۲۷۱*, 166 — مرض مزمن mal chronique: ۲۷۱; مرض‌الموت maladie à mourir: 203

معافيات exemptions, immunités (des impôts) → يرليغ

معاملات, معامله négociation, transaction trafic: ٣٢, ١٤٩, 46, 128*, 150, 156, 168, 182, 194, 206

معابد, (معبد) lieux d'adoration: 126 — معابد اصنام: 122

معبر passage: ١٠٦, = گذر →

معتبران, معتبر personnages distingués: ١٠٧, 14, 43, 67

معتقدات, معتقد (article de) foi, croyance: ٨٥, ١٢٨, = اعتقاد →

معتمدان, معتمد (القول، اليه) homme de confiance: ٥٧, ٩٧, ١٣٢, ١٨٠, ١٨٣, ٢٠٤, ٢٤٠, 9, 66, 81, 148, 166

معرفت connaissance métaphysique, illumination (myst.): 132

معسكر camps, quartier général: ١٩٣, ٢٠٨, ٢١٩, 27

معاقد دين — (معقد) articles de foi?: ١١

معلّم maître — معلّمان حلبى: 197

معماران, معمار architecte: ١٦٩, 129

معمارى architecture: 197

معنون orné d'un frontispice, intitulé: ٦

مِعْوَل barre de fer pointue: ٤

مغاره caverne, grotte: ٢١٥*, ٢١٦, = غاره →

مغاك, مغاكها fosse, fossé: ٤, ١٢٢, ١٣٣

مغشوش faussé, adulteré (monnaie): ١١٠, 162, 188

مغفر casque: ١٠٩

مغنّيان chanteurs: ٢٦١, 45

مفاعيل terme technique de la métrique arabe: 152

مفتيان jurisconsultes (jur.): ٢٨٢, ٢٩٢, 184*

مَفْرَد chef?: 129

مُفْرَدات les simples (méd.): ١٢٦

مسلمان, مسلمانان: ٤٨*, ٦٥, ٨٠*, ٩٨, ١٠٣, ١٢٨*, ١٦٢, ١٧٢, ١٧٣, ١٧٦, ١٨٤, ٢٠٣*, ٢٠٨*, ٢١٣, ٢١٥, ٢١٧, ٢١٨, ٢١٩, ٢٢٠, ٢٤٣, ٢٤٨*, ٢٥٠, ٢٦٧, ٢٦٨, 20*+

مسلمانى la foi musulmane: ٢٧, ٤٤, ١٠٠, ١٢٨*, ١٨٥, ٢٥٨, 20, = اسلام →

مسلّميّات dispensations: 21, → يرليغ

مسيح le Messie: 203

مسيحا → دم

مشترى (la planète de) Jupiter: 3 — مشترى جبين: 205

مشت [مشتى ?] poignée: ٥٩

مشربه vase à boire: ١٨٠, 141

مشرك, مشركان polythéiste, idolâtre: ١١٢, ١٩٩, ٢٠٢, ٢٠٣, ٢٤٣, ٢٦٠

مشعل, مشعلها, مشاعل torche: ١٩٧, ٢٠١, ٢١١, 144, 197

مشك musc: ٦٨, ١١٢, ١٧٢, ٢١٢, ٢٦٠, ٢٧٤, 138, → نافه

مشك‌فراش qui répand du musc: ٥

مشكين de musc: 91, = مسكين →

مشهد, (مشاهد) tombeaux d'un martyr, d'un santon: 126

مصادره action d'exiger avec importunité: ٣٢

مصحف exemplaire du Qur'ān: ٢٧, ١٨٩, ٢٨٤, 2, 188

مصطبه taverne: 192

مصلّى tapis de prière: ١٩٠, = سجّاده →

مضافات environs, dépendances: ٤, ١٠١, ١٣٦, 131

مطبخيان cuisiniers: 153

مطرب, مطربان musicien, chanteur: ١٩٢, 99, 134

مطرّز brodé: ٦

مطلق libre, exempt: ١٢٣

مظالم → ديوان, محكمه

معاف exempt: ١٧٩, 27

مفسد, مفسدان malfaisant, séditieux, rebelle: ٨*, ٢٣*, ٢٧, ٥٦, ٥٨, ٩٩*, ١١٨, ١٢٨, ١٤٤, ١٨٣, ٢٤٥, ٢٩٣, 30*, 35, 107, 198+

مفسقها lieux d'impiété: 122

مقاتلها [مقاتله‌ها] bretèches, hourds (fort.): 159*

مقتدا maître, modèle: 153, 196

مقدم préposé, commandant: ١٠, ١٤, ١٩٤, ٢٠٥

مقدّمه avant-garde (mil.): ١٦, ١٧, ١٨, ٢٤, ٢٥, ٢٧, ٤٤, ٤٧*, ١١٣, ١١٩, ٢٢٢, ٢٨٥, 14, 62, 151, 200

مقرّبان, مقرّب courtisan: ١٨, ٨٨, ٨٩, ١٨٨, 43, 64, 132, 203

مقصوره loge du souverain dans la mosquée: 197

مكاتبات correspondances épistolaires: 150

مكتب école: ٢٥٨

مكتوب, مكتوبات, مكاتيب lettre: ٣٢*, ٣٥, ٥٥*, ٧٩, ٨٥, ٨٩, ١٤٩, ١٦٣*, ٢١٨*, ٢٢٨*, ٢٤٨, 26*, 29, 34*, 46, 48, 57*, 150, = نامه, نشان →

مل vin: ٢٦٢

ملأ réunion de beaucoup de personnes — بر[در] سر ملأ, على ملأ من الناس en présence d'une assemblée nombreuse: ٢٩٣, 30, 169, 172

ملّاحان matelots: 201

ملازم, ملازمان présent, attaché à la suite de quelqu'un: ١١, ١٥, ٣٢, ٣٥*, ٣٧, ٩١, ١٠٩, ١٣٤, ١٥٢, ١٧٠, ١٨٨, ١٩٥, ٢١١, ٢٧٦, 11, 14, 59, 85, 91, 106*, 127*, 152, 159, 204+

ملازمت degré de ملازم: ١٤, ١٩*, ٣٥, ٧٨, ٨٩, ٩٥, ٩٨, ٢٧٨ (!), 9, 14, 58(!), 66, 159+

ملّت communauté religieuse, nation: ٤, ٦, ٧*, ١١, ١٩٨, ٢٤٢, ٢٧٩, ٢٨٣, ٢٨٦, 10(!), → ركن — ملّت احمدى [پسنديده]: ١٠١, ٢٨٣

ملجار → بولجار

ملحد: hérétique, impie: 153

ملك roi: ٢٩٤+ — ملك الامرا: ٢٢٤

مُلك royaume, règne: ١١, ١٥, ٩٦, 9, 10+ — ملكى: ٢٩٤, 9, 132

ملكات ملكى — ملكات possessions: ٢٩٤

مماليك, (مملوك) esclave, mameluk: 200

من poids (de 2 raṭls): ٢٩٥*, 61 — نيمّن: 161 — صدمنى: 93 — يكمن: 93;

منادى crieur public, héraut: ٨٤

منادّى action de proclamer: 52, = ندا →

منار minaret: ٥٩*, 196

منارها, مناره 1. minaret: 28; 2. tour dressée de têtes d'hommes tués ou de corps d'hommes tués ou vivants: ٩٢, ٩٣, ١٠٥, ١٤٤, ٢٨٤, 52, 62*, 83, 88*, 90, = توده, گل توده →

منال → مال

منابر, منبر chaire: ٩٧, ١١٢, ٢١٢, ٢٢٣, ٢٧٤, 20*

منجّم, منجّمان astrologue: ١١٩, ١٨٨, 93, 94, 175, 176*, 199, = اختر شناسان, ارباب احكام →

منجنيقها, منجنيق machine de guerre, baliste: ٨١, ٨٨, ١٠٣, ١٣٢, ١٣٤, ١٤٢*, ١٥٥*, ١٨٣, ٢١٦, ٢١٩*, ٢٢٣*, ٢٣٤, ٢٣٥*, ٢٣٨, ٢٥١, ٢٨١*, 60, 79, 86, 127, 157, 197, → كفه, سنگ منجنيق گردان — baliste tournante: ٢٢٣

منازل, منزل 1. station, journée: (١٥), ٢٠, ١٢٠, ١٦٦, ١٨٤, ١٨٥, ١٩٤, 31, 145, 200*+; 2. degré, rang: ١٨٠, 139

منزلگاه station, journée: ٢٣١

منسوبات appartenances: 131

مناشير, منشور diplôme, patente: ٢٤, ٦١, ٢٧١, ٢٩٣, 9, 21, 49, 189 — منشور

قرآن = آسمانی (→): ۱۸۹, ۲۱۱, ۲۹۳

منشیان stylistes, secrétaires: ٦۱, ۲۹۳

منصب dignité, rang — منصب دیوان: 171

منصوبه stratagème: 169 — au jeu des échecs: 105, 164

منطق dialectique: 192

منقلای [منقلا] avant-garde, corps que l'on envoie en avant (mil.): ۱٦*, ۱۷, ۱۸, ۲٤*, ۲۵*, ۲۸, ۳۰*, ٤۲, ٤٤, ٤۷, ۵۲, ۵۳*, ۵۵, ۵۷*, ٦۳, ٦٦, ٦۹, ۷۱, ۷٤, ۸٤, ۹۲*, ۹۵, ۱۰٤, ۱۰۷, ۱۰۸, ۱۱۲, ۱۱۳, ۱۱٤, ۱۱۹*, ۱۲٦*, ۱۳۰, ۱٤۱, ۱٤۲, ۱۵۰, ۱۵۸, ۱۵۹, ۱۸۹*, ۱۹۰*, ۱۹۸, ۱۹۹, ۲۰۰, ۲۲۰*, ۲۳۲, 13, 14*, 27, 29, 32, 54, 56, 57, 67, 70, 74*, 102, 122, 126, 144, 149, 151

منهیان qui annoncent, qui font des rapports (mil.): 9, 17

مِهار chameau: 200

مهتر, مهتران supérieur, préposé, chef: ۲۷, ۱۲۷, ۱۳۰, ۱۷٦, 208

مهد اعلا [بلندپایه، عالی، عصمت، — مهد عظما، علیا، میمون، همایون] épithète des princesses: ٦۸, ۷۰, ۹۵*, ۱۲٦, ۱٦۹, ۱۷۱, ۲۰۹, ۲۷٦, 45*, 89, 90, 139, 149, 182*

مهذّبی → کمخا

مُهر — مهر پروانه cachet des diplômes: ۱۲۳; مهر خاصّ cachet privé: ۱۲۳

مَهر dot: ٦۵ (ou plutôt مُهر virginité?)

مهمانان hôtes (qui reçoivent l'hospitalité): 132

مهمانداری hospitalité: 13

مهمانی repas, festin: ۱۷

مهندس, مهندسان ingénieur: ٤, ٦۱, ۱٦۷, ۱٦۹, ۲۱۲, 44, 121, 203

موالیان qui aident, qui prêtent assistance: 200

موچلکا [مچلکا], موچلکاها obligation, garantie (par écrit): ۹۵, ۱۳٤, 93, 106

موچه gigot?: 35

موحّدان qui professent l'unité de Dieu: ۱۹۹

مورچل [مرچل] poste, poste fortifié, retranchement: ۱۳۰, ۱۳۲, 102*, 108, 122

موزه, موزها botte, bottine: ۲٤, ۲۸, ۷۵, ۲۳۰, 70

مؤسّس fondateur: ٤

موسم saison — موسم دی وبهمن → ماه

موسیقی musique: 152

موش → پیل

موقوفات legs pieux: 27

موکب [مواکب] جهانپناه [جهانگشای، — موکب عزّ واقبال، مبارك، همایون]: cortège (armée) de Timur: ۱٦٦, ۱۸۵, ۱۹۷, ۲۰۱, ۲۰۷, ۲٤۲, ۲٦۱, ۱۹۸, 67, 122 +

موالید, (مولد) jours de naissance: 200

مؤلّف = مؤلّف این کتاب — auteur (این) نظام الدین شامی (→ I): ۲۸۹; حافظ = مؤلّف (این) کتاب (همایون)) ابرو (→ I): 43, 61, 98, 101, 143, 160, 161, 176, 180, 181, 185

میثاق → عهد

میدان 1. hippodrome: ٦۱, ۱٤٤, ۱۹۱ +; 2. champs de combat: ۳۹, ۸۰; 3. (place) → میدان II

میزان الارض niveau: 185, = طیّار →

میزبانی hospitalité, banquet, régal: 185

میسره aile gauche de l'armée: ۲٤, ۳۰, ٤۵, ۵۰, ٦۷, ۱۰٦, ۱۲۱, ۱۲۳, ۱۳۳, ۱۵۹, ۱۸۵, ۱۹۷, ۱۹۹, ۲۰۰*, ۲۰۱*, ۲۰٤, ۲۱۳, ۲۵٤, ۲۵۵*, ۲۷۰, 8*, 97, 118, 144*, 176, → میمنه

میل aiguille — میل کشیدن brûler les yeux, aveugler: ۱۳۲

میمنه aile droite de l'armée: ۲٤, ۳۰, ٤٥, ٥٠, ٦٧, ۱۰٦, ۱۲۱, ۱۲۳, ۱۳۳-, ۱٥۹, ۱۸٥, ۱۹۷, ۱۹۹*, ۲۰۰, ۲۰۱*, ۲۰٤, ۲۱۳, ۲٥٤, ۲٥٥*, ۲۷۰, 8*, 97, 118, 144, → میسره

مینا émail: 197

میوها, میوه fruit: ۲۲۳, ۲۲۹, ۲۳٤, ۲٦٥

درخت → نار

نافه vessie de musc — نافهای مشك: ۱٦۹

ناقوسها, ناقوس cloche: ۲٦۷, ۲٦۸, ۲۸٤

نام‌بردگان fameux, célèbres: 31

نامه 1. livre: ٦, ۱۱, 196, = کتاب →; 2. lettre: ۸, ۸٦, ۸۹, ۱٥۰, = مکتوب →

ناموس — + 147 loi: ۱۷۳, نوامیس, ناموس; دولت: 67; ناموس دین: ۲۸٦, ناموس; سلطنت: 154, 174; نوامیس شرعی: ۲۸٥; ناموس اسلام: ۲۹۳

نامی renommé → بغل

نان pain: 93

ناوك flèche: ۷۱, ۲۲٦, ۲۳٤*, ۲۳٥, ۲٤۰, ۲٥٥, ۲٦۳, ۲٦۷, 179, → تیر

ناوك‌انداز archer: ۱۹۰

ناوك‌زنان archers: ۲۳۱

نایب, نایبان, نوّاب lieutenant, fonctionnaire, courtisan: ۹, ۸۱, ۱٥٤, ۱٥٥, ۱۸۳, ۱۹۱, ۱۹۳, ۲٥۰, ۲٦۸, 43, 46, 56, 57, 59, 123, 130, 131, 159, 160, 162, 164 165, 170, 200 — نایبان حضرت رسالت = ; نوّاب دیوان, → سیّد: ۱۹۳, سادات (اعلی): ۲۲۸, 152, 160

نای (joueur de flûte) → I 7 قطب الدین

نبهرج mauvaise monnaie: ۲٤٦

نبوّت prophétie: ٥, ٦*, ۷, ۹*, 192 +

نبی, انبیا prophète: ٥, ۷۳, 7 + — نبی (آخر); نبیّنا = ٦*: محمّد 1 = (زمان I ←): 196 — نبوی: ۱٤٥

نثار action de disperser (des monnaies etc.): ٥, ٦۸, ۲۱۰, 117 +

نجّار charpentier: 180

نجم, نجوم étoile: 132, 175, 187, 198, → علم — نجومی → قاعده

نَجْمَه ? étoile?: 187

نحسین → قران

نخجیر chasse: ۱٥۷, = شکار, صید →

ندا exclamation, proclamation: ۸٤, = منادَی →

ندما, ندیمان, ندیم commensal, favori: ۱۹۲, 152, 153

ندیمی 1. dignité de favori: 159, 2. plaisanterie, bouffonerie: 203

نذور, نذر don fait par suite d'un voeu: ۱۲۸, ۱٥۷, ۲٦۷, 135

نرد dés, trictrac: ۱۲٥, ۲۹۲, 10, 202, 203

نردبانها, نردبان échelle: ۳۹*, ۱٥۰*, ۱٦۳, ۲٤۱, ۲۸۱, ۲۸۲*, 121, 124, 157

نرگه cerle (des chasseurs): ۱٤٤, ۲۳۷*, ۲۹۳, 19

نرم‌دست espèce d'étoffe fine — نرم‌دست هندوستانی: 194

نزدیکان favoris, confidents: ۱۳۸

نزلها, نزل provisions: 48, 157, 178

(نسب), انساب origine: ۹, ۲۹٤ +, → علم

نسخه, نسخها 1. relevé: ۱۷۲, 138; 2. ordonnance du médecin: ۱۲٦

نشان, نشانها 1. lettre (= مکتوب Z →): ٥٤*, 26, 89; 2 lettres patentes, diplôme: 9 — نشان ترخانی: ۱۲۳

نشانه, نشانها 1. signe: ۳٤, ۲۸۲, 195; 2. monument: ۱۱۸*; 3. pavillon, enseigne: ۳۰, ٥٤*, 26

نشانگاه monument: 94, = نشانه 2 →

نصّ texte (du Qur'ān): ۲۸٤, 201 — نص خفی: ٦

نصاب → صاحب

نصاری, نصرانی chrétien: ۲۸٥*

نظاره inspection; ۸۳, ۱۱۸, ۱۲۲, ۲۰۲, ۲۳۲
نعل 1. fer (à cheval): 80; 2. chaussure — طابق النعل بالنعل précisément: 197
نعل‌بندی ferrage: 80
نفط naphte: ۲۱۵, ۲۶۷, → قاروره
نفط‌اندازی lancement de naphte: ۲۵۵
نفیر 1. cri: ۱۲۷, ۱۷۷, ۱۹۲, ۲۰۵, ۲۱۹, 97; 2. trompette: ۹۶, ۱۲۴, ۱۲۷, ۱۳۲, ۱۴۳, ۱۶۰, ۱۶۶, ۱۹۲, ۱۹۷, ۱۹۹, ۲۰۱, ۲۰۵, ۲۱۵, ۲۴۱, ۲۵۱, ۲۵۶, ۲۶۳, ۲۶۸, 70
نقاره timbale: ۶۷, ۸۳, ۸۸, ۹۶, ۱۲۴, ۱۶۲, ۱۲۷*, ۱۳۲, ۱۴۳, ۱۵۹, ۱۶۰, ۱۶۶, ۱۹۷, ۱۹۹, ۲۰۱, ۲۰۴, ۲۱۴, ۲۱۵, ۲۲۷, ۲۴۱, ۲۵۱, ۲۵۶, ۲۶۷, ۲۶۸
نقب, نقبها mine, tunnel: ۸۸, ۹۱, ۱۰۳, ۱۴۲*, ۱۴۳*, ۱۵۱, ۱۵۵, ۱۷۲, ۱۸۳, ۱۸۶, ۱۹۴*, ۱۹۵, ۲۱۹*, ۲۲۳, ۲۲۷, ۲۳۵*, ۲۳۶*, ۲۳۷, ۲۳۸, ۲۴۰*, ۲۵۳, ۲۶۷*, ۲۷۰, 47, 48, 109*, 110*, 111*, 128*, 157*, 159*, 166
نقبجیان mineurs: 53*
نقد, نقود (argent) comptant (ant. اجناس, → مال): ۳۳, ۷۰, ۱۱۰, ۲۴۶, ۲۶۲, 62, 91, 92, 113, 162, 188 — نقد امانی: ۲۶۲
نقدینه en argent comptant: 198
نقره argent, monnaie: ۳۲, ۱۸۰, ۱۸۴, 101*, 128, 138*, 141, 162, 200
نقیر — از نقیر تا قطمیر exactement, d'une manière précise: 200
نکات saillies, finesses: 132*
نکاح mariage: ۶۷ — نکاح شرعی: ۱۷۰ → عقد
نگارخانه galerie de tableaux — نگارخانهٔ چین: 196
نکال châtiment, supplice: ۲۰۶, ۲۲۱, ۲۸۵, 54, 84
نکامشی → نیکامیشی
نگاه‌بانان gardiens, sentinelles: ۳۹
نکاول [نکال, نیکاول] نیکاولان homme (troupe) qui poursuit quelqu'un: ۴۲, ۵۵, ۱۳۹, ۲۱۶, 67, 72
نکاولی action de poursuivre: ۹۶, ۲۲۷
نماز [صلوة] prière: ۱۹۰*, ۱۹۳, 132* — نماز بامداد [صبح، سحر]: ۱۸۸, ۱۹۷, نماز پیشین (نماز) [صلوة ظهر]: ۴۵, ۱۸۶, 7; نماز خفتن: 132; نماز چاشت: 132, 24*; نماز شام [صلوة مغرب]: 61, 132; نماز عشا [صلوة عشا]: ۲۰۲, ۲۰۷, 25, 80, 96, 132, ۱۹۴, ۲۰۵, 144, 175; نماز دیگر [پسین، عصر]: ۴۵, ۱۸۶*, ۱۹۸, ۲۰۸*, ۲۰۹, 24, 86, 132; نماز (جنازه): ۴۵; نماز (عید): ۱۲۶, ۱۶۶
نمد, نمدها feutre: ۲۸, 48, 100, 115, 159
نمک — نمک حلال کردن manifester du loyalisme: 39
نهب pillage: ۳۲, ۹۵, ۹۷, ۱۶۴, ۲۴۵, ۲۶۲, ۲۶۳, ۲۶۵*, 75, 160+
نهر 1. (fleuve) → .... نهر II; 2. canal: ۲۴۴*, ۲۴۵, ۲۹۱*, 139, 145*
نوباوه prémices des fruits: ۷, ۴۴*, ۸۰, 134
نوروز — نوروز سلطانی commencement de l'année du calendrier persan: ۷۱
نوك extrémité (mil.): نوك = نوك لشکر دست راست (→ قنبول): ۱۶۰
نوکر, نوکران serviteur, homme lige: ۱۹, ۲۲, ۲۷, ۲۹, ۳۵*, ۴۰*, ۴۴, ۵۰, ۵۹, ۶۷, ۷۳*, ۸۸, ۹۱, ۹۲, ۱۰۷, ۱۰۹*, ۱۱۰, ۱۱۵*, ۱۲۰*, ۱۲۲, ۱۲۵, ۱۳۸ — نوکر خاصّه: ۱۸۰, ۱۹۴, 15*, 111*+ ۲۲۶*
نویان (prince) → شانکوم I

نویینان, نویین grand émir, chef d'un tūmān: ۱۵, ۱۹, ۲۷, ٤٥, ٥٦, ٥٨, ٦١, ٦٢*, ٦٧, ٦٨, ٧٠, ٨٠, ٨١, ١١١, ١١٢, ١١٤*, ١١٥, ١١٦, ١١٧, ١١٨, ١٢٦, ١٣٤, ١٣٩, ١٤٣, ١٥٠, ١٥٣, ١٦٠, ١٨٠, ٢١٤, ٢٤٣, 125, 135, 140, 175

نیها, نی roseau: ٤٢, → بوطه

نیابت lieutenance: 43, 148, — نیابت دیوان خاصّه: 79

نیزه lance, javelot: ۱۷, ٦٦*, ۱۰۷, ۲۳۷, + — نیزهٔ عربی: ۲۲٥

نیزه‌دار porte-lance: ۱۳۳, ۱٤۱

نیزه‌گذار lancier: ٤۳

نیستان, نیستانها lieu où croissent des roseaux: ٤۲, 24, 68

نیشکر canne à sucre: 106

نیکامیشی [نیکامیشی, نکامشی, نکامیشی, تکامشی, souvent sans points] action de poursuivre: ۱۹, ۲٥, ۲٦, ٤٥, ٥٥, ٦٤, ٦۹, ۹۹, ۱۱۰, ۱۲٤, ۱۳٤, ۱۳۹*, ۱٥۸, ۱٥۹, ۱۹۱, ۲۳٤, ۲٤٦, 23, 54, 69*, 75, 107, 108

نکاول — نیکاول

نیك‌بندگیها beaux services: ۲٤۳

من → نیمّن

éclairer, pour soutenir l'avant-garde (mil.): ۲۸*, ۱۳۳, 102

هرمان les deux (plus grandes) pyramides: ۲۱۲, 195, 196

هزاره, هزارجات troupe de 1000 hommes: ۳۰, ۷۲, ۱۲۳, ۱۲٤, ۱۷۳, ۲۳۰, 11, 37, 38*, 43*, 88, 109, 115, 161, → امیر; → هزارهٔ جریب II

هفت‌اندام les sept parties principales du corps humain: ۱٤۱

هفتخوان „les sept carnages“ des gestes de Rustam: ۲٥۷

هنرمندان possédant une science ou un art, artisans: 44

هودبری → هدبری

هیزم bois à brûler: 51

هیمه bois (à brûler): ٦٦, ۱۱۹, ۲٦٥, 200

والی préposé, dominateur, gouverneur: ۳٤, ۸۹, ۹۸, ۹۹, ۱۰۰, ۱۰٤, ۱٤۲, ۱٤٥*, ۱٤٦, ۱۷۷, ۱۸۲, ۲۰٤, ۲۱۳, ۲۱۸, ۲۲٤, ۲۳۰, ۲۳۱*, ۲۳۳*, ۲۳٤, ۲٥۱, ۲۷۹*, ۲۸۰, ۲۹۲, 123, 126, 161, 168, 175+, → حاکم

وبا peste, maladie épidémique: ۳۱, 21, 49, = طاعون →

وبال peine, punition: ۲۲۱

وثاق habitation, maison: ۲۰۰, 91, 97*

وجب empan: 109*

وجد état d'extase (myst.): 134

وجوه, وجوهات montants, revenus: ۲٦۱, ۲۹۰, ۲۹٥, 3, 172* — وجوه امانی: ۲٦۱; وجوه سلطانی: 189

وحشی bête sauvage — وحشیان براری: ۲۹٤

وحل boue: ۲۸, ۱۸۱, 71, 114

وحی révélation divine: 184 — وحی آسمانی: ۲٤۷

ودّ nom d'une idole arabe: ٦, 184

هاتف [هاتفان] غیبی — هاتف voix mystérieuse: ۲٦*, ۲۸۳

هاجره), هواجر heure de midi où la chaleur est la plus intense: 166

هاویه un des noms de l'enfer: 165

هدایه — کتاب الهدایة d'"Alī al-Marginānī: 132

هدبری [هودبری, هوت‌بری, ʿAS ŠD I, 882; V. Minorski BSOS IX, 944, 960 lit هو ابدی] permanent, stable?: 199

هراول troupe envoyée en avant pour

وزارت charge de vizir: ۱۲۳, 148*, → جامه

وزن poids: ۲۸٦, 8, = سنگ → —وزن انبار: 93; وزن شرع: 185

وزراء ,وزیر vizir: ٤*, ۱۱, ۱٦, ۳۷, ۱۱٥, ۱٤۳, ۱۸۳, ۲۲۲, ۲۳٦, ۲۹۲, ۲۹٤, 10, 12, 14, 126, 142, 189, 192, 199, 202

وضوء ablution partielle (jur.): 132*

وقایه —وقایة الروایة فی مسائل الهدایة de Burhānuddīn Maḥmūd ibn Ṣadruššarī'a: 132

اوقاف ,وقف 1. pause: 2; 2. fondation pieuse: 27*, 192*, 198

ولایت [ولایة] ,ولایتها ,ولایات 1. gouvernement d'un pays, pays, province: ۱٤*, ۱٥*, ۱٦*, ۱۸*, ۱۹, ۳٥*, ٤٦*, ٦۳, ٦٤. ۷٦*, ۱۲۲, ۱٤۹, 11, 12, 14, 200+ 2. sainteté: ۹

اولیا ,ولی 1. homme saint: ۷۳, 187; 2. ولی (ال)عهد héritier du trône: ٦٦, ۱۹۲, ۲٤٤, 44, 181

یارغو [یرغو] enquête, procès: ۳۳, ٦۷, 6, 31, 66, 89*, 99, → یارگوی — محکمه جنگ: ۱۰۷

اقبالشاه ,(یرغوچی [یرغوچی] juge) → شیخ ارسلان ,درویشك I

یاسا [یاسا ,یساق] 1. loi, ordre, arrangement: ۹, ۱۰*, ۱٤, ٥۸, ۹۸, ۱٤۷, ۱۸۸, ۲۳۰, 3, 28, 95, 122, 149, 187, 188, 189, 198, 204; 2. service militaire?: 179; 3. châtiment légal, bastonnade (→ چوب), peine capitale (→ تیغ): 122, → یاساق رسیدن — محکمه être mis à mort: 43, 105, 181; یاساق رسانیدن mettre à mort: ۱۷, ۱۹*, ٦۰, ٦۷, ۹٥*, ۱۲۱, 13, 14, 68, 147, 157, 168*+

یاساقیان ,یاساقی soldat: ۲۹۱, 107, 115, 123

یاسال ordre de bataille, rang, troupe: 21, 28, 30, 74

یاسامیشی [یاسامشی] action de mettre en ordre, d'arranger (l'armée) (mil.): ٦۹, ۷۲, ۱٤٤, ۱٤٥, ۱۸٦, ۱۹۹, 33, 81*, 82*, 97, 115, 143, 177

یساول → یاساول

یاغیان ,یاغی en état d'hostilité, hostile, ennemi (ant. ایل →): ۳۳, ۳٥, ۳۷, ٤۰, ٤۱*, ٤٤, ٥٥, ٦۲, ٦۹, ۹۱*, ۹۲, ۱۱٦, ۱۲۱, ۱۳٤, ۱۹۱, ۱۹۷, ۲٥۱, 13, 15, 21, 36, 53*, 60*, 63*, 65*, 66, 72, 75*, 81*, 85, 94, 98*, 116, 119, 138, 171++

یاغی‌گری inimitié: ۳٥, ۱۰۸, ۱۱۰*, ۱٤۲, ۱٥٥, ۱٦٦, ۲۳۹, 8, 29, 46, 49, 69*, 75, 78, 126*, 169

یاقوت hyacinthe: ۸٦, ۲٦۲, 194

یایلاق [ییلاغ ,یایلاغ ,ییلاق] campement d'été, montagne: ۲۱, ٦۱, ۷۱, ۸۱, 10, 18, 21, 22, 136, 168, 171, 194, → یایلاق II .....

یخ glace: ۷٦, ۱۱٤, ۱٦٤, 123

یراق[1] [ییراغ] appareil, armure, provisions préparées: ۳۸, ۱۱۷, ۱۲٥, ۱٤۷, ۲۲۲, ۲۲۹, ۲۷٦, 55, 56, 123, 124, 167, 175

یراق[2] convenable: 31

یرداغولی) ?[یورتاول ,یرتاول] coureur ?) → مبارکشاه[5] I

یارغو → یرغو

یرلیغ [یرلغ] ,یرلیغها ordre royal, diplôme: ٤٦, ۱۲٥, ۱۸۸, ۲۲۲, ۲٤۱, 4, 12, 30, 69*, → یرلیغ معافیّات ومسلمیّات — حکم: diplôme des dispensations et des immunités: 21

يسار — aile gauche (mil., ant. يمين →): ٢٣٣
ياساق → يساق
يساول [ياساول], يساولان arrangeur, intendant, chambellan: ٢٨٣, → بيرام‌خواجه, شيخ[2], خمارى[5], خليل[4], توغلوق‌تيمور I يساول
يوسون → يسون
يسيرى captivité, esclavage: 69
يشم jaspe, agate: 196
يغلغ mouchoir (= رومال Z →): 88
يغما pillage, butin: ١٣٩, ٢٢٧
يكتايى vêtement non double: ٩٣, 53
يك قلمه (?) entièrement?: 171
يمين — aile droite (mil., ant. يسار →): ٢٣٣
يورت 1. habitation, campement: ٨٥, ١١٦, ٢٩٣, 11, 16, 22, 40, 65, 95, 99*, 102, 123*, 142*, 153, 154*, 182*, 185, → اولوغ يورت; 2. station: ١٨٥*, ١٨٧, ١٨٨*, ١٩٩, ٢١٠; 3. poste: ١٨٢, 103
يورتچيان, يورتچى [يرتچى] celui qui détermine le lieu de campement: ١٩٩, ٢٣١, 123, 182, → كبكچى I
يورش, يورشها marche, campagne, expédition: ٦٤, ٨٢, ١٧١, ٢٢٢, ٢٤٣, ٢٨٦, 10*, 38, 70, 73, 75, 93, 99, 123* 126, 136*, 147, 152, 166, 174, 175, 176
يوزان, يوز panthère (de chasse): ٢٩٤, 10, 162
يوسون [يسون] manière, coutume, règle, loi: ١٠*, ٥٨, 153
يوسف[8], عبد الله → (ايراو [ايراو] chanteur) I على[15]
يل [سال] (تركان، تركى) année (du cycle uigūr): I. سيچقان يل [سال موش]: année de la souris: ٦٦, ٩٤, ١٦٢, 119; II. (سال) اود [اوى، ات] (يل) année du taureau: ٦٨, 35, 129; III. بارس يل [پارس] année de la panthère: ٦٨, ٩٨, 35; IV. تاوشقان [توشقان، طاوشقان] année du lièvre: ٦٩, ٢١٥; V. لو يل année du crocodile: ٧١, ٢١٥; VI. يلان يل [سال مار] année du serpent: ٢٨, 42; VIII. قويين [قوى] يل année du mouton; ٧٩, 44; IX. پيچين يل année du singe: ١٦٦; X. داقوق يل [دقوق، تاقوق، تخاقو] année de la poule: ١٦٩; XII. تنكوز يل année du cochon: ٦٤, 29, → Table chronologique, annexe
يلان → يل

TABLE CHRONOLOGIQUE

640			= 1 juil.	1242	— 20 juin	1243	: ١٤
736			= 21 août	1335	— 9 août	1336	: 187, 205
„		rabīᶜ I.	= 19 oct.	1335	— 17 nov.	1335	: „
„	25	šaᶜbān	=		8 avril	1336	: „ , 205
745			= 15 mai	1344	— 3 mai	1345	: 8
747			= 24 avril	1346	— 12 avril	1347	: ١٤, 6, 8
748			= 13 avril	1347	— 31 mars	1348	: 9
749			= 1 avril	1348	— 21 mars	1349	: 10
759			= 14 déc.	1357	— 2 déc.	1358	: 6
760			= 3 déc.	1358	— 22 nov.	1359	: 11
761			= 23 nov.	1359	— 10 nov.	1360	: ٢٧, 6, 11
„		zimistān	= 21 déc.	1359	— 20 mars	1360	: „
„		bahār	= 21 mars	1360	— 20 juin	1360	: „
762			= 11 nov.	1360	— 30 oct.	1361	: 12
763			= 31 oct.	1361	— 20 oct.	1362	: 14
„		pāyīz	= 23 sept.	1361	— 20 déc.	1361	: 15
„		zimistān	= 21 déc.	1361	— 20 mars	1362	: „
764			= 21 oct.	1362	— 9 oct.	1363	: 22
„		zimistān	= 21 déc.	1362	— 20 mars	1363	: ٢٢, 22
„		bahār	= 21 mars	1363	— 20 juin	1363	: „ „
sāl-i mār	1	ramaẓān	=		22 mai	1365	: ٢٨
767			= 18 sept.	1365	— 6 sept.	1366	: 23
„		ramaẓān	= 12 mai	1366	— 10 juin	1366	: ٤١
768			= 7 sept.	1366	— 27 août	1367	: 23
769			= 28 août	1367	— 15 août	1368	: 25
„		zimistān	= 21 déc.	1367	— 20 mars	1368	: ٤٨
„		bahār	= 21 mars	1368	— 20 juin	1368	: ٤٩
770			= 16 août	1368	— 4 août	1369	: [1]
„		zimistān	= 21 déc.	1368	— 20 mars	1369	: ٥٢(?)
771			= 5 août	1369	— 25 juil.	1370	: 27, 29
„		ramaẓān	= 29 mars	1370	— 27 août	1370	: 28
„		tīr	= 19 juin	1370	— 18 juil.	1370	: ٦٢(?)
772			= 26 juil.	1370	— 14 juil.	1371	: 28, 29
tīr			= 19 juin	1371	— 18 juil.	1371	: ٦٢(?)
773			= 15 juil.	1371	— 2 juil.	1372	: ٦٤, 29
„		zimistān	= 21 déc.	1371	— 20 mars	1372	: ٦٢
„		bahār	= 21 mars	1372	— 20 juin	1372	: „
774			= 3 juil.	1372	— 22 juin	1373	: 32, 34
„		pāyīz	= 23 sept.	1372	— 20 déc.	1373	: 34
„		zimistān	= 21 déc.	1372	— 20 mars	1373	: ٦٧, 34

[1] Omis dans Z.

775			= 23 juin 1373	— 11 juin 1374	: ٦٨, 34
„		bahār	= 21 mars 1373	— 20 juin 1373	: „ [2]
776			= 12 juin 1374	— 1 juin 1375	: „ , 35
„		bahār	= 21 mars 1374	— 20 juin 1374	: 35
777			= 2 juin 1375	— 20 mai 1376	: [1]
„	1	ša^{c}bān	=	26 déc. 1375	: ٦٩
„	1	šawwāl	=	23 févr. 1376	: „
„					
778			= 21 mai 1376	— 9 mai 1377	: 36
„		naurūz-i sulṭānī	=	21 mars[3] 1376	: ٧١
779			= 10 mai 1377	— 29 avril 1378	: 37
780			= 30 avril 1378	— 18 avril 1379	: ٧٧, 40
„		zimistān	= 21 déc. 1378	— 20 mars 1379	: ٧٨, ٧٩, 43, 44
„		bahār	= 21 mars 1379	— 20 juin 1379	: ٧٨, 44
781			= 19 avril 1379	— 6 avril 1380	: ٧٩,43,45
„		muntaṣaf raǧab	=	27 oct. 1379	: 44
„		zimistān	= 21 déc. 1379	— 20 mars 1380	: ٨١
„		bahār	= 21 mars 1380	— 20 juin 1380	: „
782			7 avril 1380	— 27 mars 1381	: „ , 45
„		tābistān	= 21 juin 1380	— 22 sept. 1382	: ٨٢
„		15 ẕu-l-ḥiǧǧa	=	12 mars 1381	: 45
„		awwal-i bahār	=	21 mars 1381	: ٨٢
„					
783			28 mars 1381	— 16 mars 1382	: 45
„		awā^{2}il-i muḥarram	= 28 mars 1381	— 6 avril 1381	: „
„		15 muḥarram	=	14 avril 1381	: „ (?)
„		zimistān	= 21 déc. 1381	— 20 mars 1382	: ٨٧, 46
784			17 mars 1382	— 5 mars 1383	: 46, 50
„		tābistān	= 21 juin 1382	— 22 sept. 1382	: 49
785			= 6 mars 1383	— 23 févr. 1384	: ٩, 49
„		1 ramaẓān	=	28 oct. 1383	: 49
„		zimistān	= 21 déc. 1383	— 20 mars 1384	: 53
786			= 24 févr. 1384	— 11 févr. 1385	: ٩٤,54,59
„		bahār	= 21 mars 1384	— 20 juin 1384	: „
787			= 12 févr. 1385	— 1 févr. 1386	: 54, 55
„		zimistān	= 21 déc. 1384	— 20 mars 1385	: ٩٧
„		bahār	= 21 mars 1385	— 20 juin 1385	: 54, 55
„		tābistān	= 21 juin 1385	— 22 sept. 1385	: ٩٧
„		ša^{c}bān	= 7 sept. 1385	— 5 oct. 1385	: 55
„		zimistān	= 21 déc. 1385	— 20 mars 1386	: ٩٧, ٩٨
788			= 2 févr. 1386	— 21 janv. 1387	: ٩٨, 55
„		tīr	= 19 juin 1386	— 18 juil. 1386	: ٩٩
„		tābistān	= 21 juin 1386	— 22 sept. 1386	: „ , 57
„	24	ša^{c}bān	=	20 sept. 1386	: 57

[2] = ūd yīl (→ annexe).

[3] La date 21 mars 1376 semble être juste d'après le cycle uiġūr (→ annexe), mais d'après le calendrier musulman c'était encore l'année 777 (= 28 šawwāl 777).

788 (jeudi[4]	=	27	ša^{c}bān	=		23 sept.	1386)	:	57
789				=	22 janv. 1387	— 10 janv.	1388	:	60
„			zimistān	=	21 déc. 1386	— 20 mars	1387	:	١٠١, 60
„			bahār	=	21 mars 1387	— 20 juin	1387	:	60
„			tīr	=	19 juin 1387	— 18 juil.	1387	:	١٠٦
„			awāḫir-i šawwāl	=	4 nov. 1387	— 13 nov.	1387	:	62
„ 790				=	11 janv. 1388	— 30 déc.	1388	:	63,69,75
„			zimistān	=	21 déc. 1387	— 20 mars	1388	:	75
„			muḥarram	=	11 janv. 1388	— 9 févr.	1388	:	62
„ 791				=	31 déc. 1388	— 19 déc.	1389	:	69, 75
„			zimistān	=	21 déc. 1388	— 20 mars	„	:	١١٢, 69
„			bahār	=	21 mars 1389	— 20 juin	„	:	١١٢
„			awā^{ɔ}il-i ǧumādā I.	=	28 avril 1389	— 7 mai	„	:	79
„		4	„	=		1 „	„	:	80
„		9	„	=		6 „	„	:	„
„		14	„	=		11 „	„	:	„
„		15	„	=		12 „	„	:	„
„		16	„	=		13 „	„	:	„
„		17	„	=		14 „	„	:	„
„ (		18	„	=		15 „	„	):	„
„ (mercredi[5])		20	ǧumādā II.	=		16 juin	„	:	84
(samedi[5])		23	„	=		19 „	„	:	„, 85
„		26	„	=		22 „	„	:	85
„ (		27	„	=		23 „	„	):	„
„			awā^{ɔ}il-i ša^{c}bān	=	26 juil. 1389	— 4 août	„	:	90
„		15	„	=		9 „	„	:	„
„ (		27	„	=		21 „	„	):	91
„		28	„	=		22 „	„	:	„
„			awāsiṭ-i ramaẓān	=	3 sept. 1389	— 12 sept.	„	:	92
„			awāḫir-i ramaẓān	=	13 „ „	— 22 „	„	:	„
„		1	šawwāl	=		23 „	„	:	„
„			awā^{ɔ}il-i	„	= 23 „ „	— 2 oct.	„	:	„
„			salḫ-i	„	=	21 „	„	:	„
„			muntaṣaf-i ẕu-l-qa^{c}da	=	1 nov.	— 10 nov.	„	:	„
792				=	20 déc. 1389	— 8 déc.	1390	:	93, 75
„		15	ša^{c}bān	=		29 juil.	„	:	١١٧
„		7	ramaẓān	=		19 août	„	:	„
793				=	9 déc. 1390	— 28 nov.	1391	:	„, 92, 159
„			zimistān	=	21 déc. 1390	— 20 mars	„	:	١١٧, 93
„ (lundi[6])		2	ṣafar	=		9 janv.	„	:	93
„ (dimanche)		15	ṣafar	=		22 „	„	:	„
„ (mercredi		15	rabī^{c} I.	=		22 févr.	„	):	„
„ (jeudi		16	„	=		23 „	„	):	„
„ (jeudi)		1	ǧumādā I.	=		6 avril	„	:	١١٨, 93

[4] Dans le texte: mercredi. Si c'est juste, c'était le 22 septembre.
[5] Quant au jour de la semaine, voir le texte.
[6] Le texte porte: jeudi! Cf. le 15 et le 16 rabī^{c} I.

793	mercredi	21	ǧumādā I.	=			26	avril	1391	: ١١٨, 94
„	vendredi	(23	„)	=			28	„	„	: „
„	samedi	(1	ǧumādā II.)	=			6	mai	„	: „
„	lundi	(3	„)	=			8	„	„	: 94
„	(vendredi)	7	„	=			12	„	„	: ١١٩
„	lundi[7]	24	„	=			29	„	„	: ١٢٠, 94
„	(lundi)	1	raǧab	=			5	juin	„	: „
„	(lundi)	15	„	=			19	„	„	: ١٢٣, 97
794				=	29 nov.	1391 —	16	nov.	1392	: 100
„			ẓimistān	=	21 déc.	1391 —	20	mars	„	: 99
„			bahār	=	21 mars	1392 —	20	juin	„	: „
„	vendredi	1	raǧab	=			24	mai	„	: ١٢٥,100
„	(dimanche)	1	ša^{c}bān	=			23	juin	„	: ١٢٦
„	dimanche	15	„	=			7	juil.	„	: „ ,100
„	lundi	1	ramaẓān	=			22	„	„	: 100
„	(jeudi)	4	„	=			25	„	„	: „
„	(samedi)	6	„	=			27	„	„	: ١٢٦
„	(mecredi)	10	„	=			31	„	„	: 100
„	(lundi)	15	„	=			5	août	„	: ١٢٦
„	mercredi	1	šawwāl	=			21	„	„	: „
„	(lundi)	20	„	=			9	sept.	„	: „
„	(dimanche)	25	ẕu-l-qa^{c}da	=			13	oct.[8]	„	: ١٢٧
„	samedi	1	ẕu-l-ḥiǧǧa	=			19	„	„	: ١٢٨
„	(samedi)	8	„	=			26	„	„	: 101
„	lundi	24	„	=			11	nov.	„	: ١٢٨
„	mardi	25	„	=			12	„ [9]	„	: „
795				=	17 nov.	1392 —	5	nov.	1393	: ٢٢١,101 105, 159
„			muḥarram	=	17 nov.	1392 —	16	déc.	1392	: ١٢٨,101
„	samedi[10]	14[11]	„	=			30	nov.	„	: „
„	vendredi	20	„	=			6	déc.	„	: „
„	jeudi	24	ṣafar	=			9	janv.	1393	: „
„	vendredi	1	rabī^{c} II.	=			14	févr.	„	: ١٣٠,102
„	samedi	(16[11])	„	=			1	mars	„	: ١٣١
„	mercredi	(20	„)	=			5	mars	„	: „
„	samedi	(1	ǧumādā I.)	=			15	mars	1393	: „
„	dimanche	(2	„)	=			16	„	„	: ١٣٢
„	lundi	(3	„)	=			17	„	„	: „
„	mardi	(4	„)	=			18	„	„	: „
„	mercredi	(5	„)	=			19	„	„	: „
„	vendredi	(7	„)	=			21	„	„	: „
„	samedi	(8	„)	=			22	„	„	: „

[7] Dans ẒA: mercredi. Corrigé dans Z.
[8] Ou, peut-être, lundi le 14 octobre dans le cas où šawwāl avait 30 jours.
[9] Le texte contient: lundi le 25 ẕu-l-ḥiǧǧa, ce qui est une erreur évidente.
[10] Le texte contient: lundi, ce qui est impossible. Ou 13 dans le cas, où ẕu-l-ḥiǧǧa avait 30 jours.
[11] D'après ŠD

795	dimanche	(9	ğumādā I.	=			23	mars	1393	: ١٣٢
„	lundi	10	„	=			24	„	„	: „
„	mercredi	(12	„)	=			26	„	„	: ١٣٣
„	jeudi	(13	„)	=			27	„	„	: „
„	vendredi	(14	„)	=			28	„	„	: „
„		24	„	=			7	avril	„	: ١٣٥,105
„	vendredi	5	ğumādā II.	=			18	„	„	: „
„	(mercredi	24	„	=			7	mai	„)	: 106
„	jeudi	(10	rağab)	=			22	„	„	: ١٣٦,106
„	samedi	12	„	=			24	„	„	: ١٣٥
„	dimanche	20	„	=			1	juin	„	: ١٣٦
„	mercredi	23	„	=			4	„	„	: „
„	samedi	26[12]	„	=			7	„	„	: „ , 106
„	dimanche	(27	„)	=			8	„	„	: „
„	lundi	(28	„)	=			9	„	„	: „
„	(jeudi)	1	ša^{c}bān	=			12	„	„	: „
„	(vendredi	2	„)	=			13	„	„	: „
„	mardi	(13	„)	=			24	„	„	: ١٣٧
„	mercredi	(14	„)	=			25	„	„	: „
„	(jeudi	15	„)	=			26	„	„	: „
„	lundi	(19	„)	=			30	„	„	: „
„	jeudi	(22	„)	=			3	juil.	„	: „ ,107
„			ramaẓān	=	11 juil.	1393 —	9	août	„	: 107
„	(vendredi)	1	„	=			11	juil.	„	: ١٣٧
„	dimanche	10	„	=			20	„	„	: „
„	lundi	11	„	=			21	„	„	: „
„	dimanche	1	šawwāl	=			10	août	„	: ١٣٨,107
„	(mardi	3	„)	=			12	„	„	: „
„	jeudi	12	„	=			21	„	„	: „
„	vendredi	13[13]	„	=			22	„	„	: „
„	(vendredi)	20	„	=			29	„	„	: ١٣٩,107
„	(samedi	21	„)	=			30	„	„	: „
„	samedi	24	ẕu-l-ḥiğğa	=			1	nov.	„	: ١٤١
„	dimanche	(25	„)	=			2	„	„	: „
„	lundi	(26	„)	=			3	„	„	: „ , 109
„	mardi	(27	„)	=			4	„	„	: „ , „
„	mercredi	(28	„)	=			5	„	„	: „
796					6 nov.	1393 —	26	oct.	1394	: 105
„	jeudi		(1 muḥarram[14])	=			6	nov.	1393	: „
„		awā^{2}il-i	„	=	6 nov.	1393 —	15	„	„	: „ , 109
„	dimanche	(4	„)	=			9	„	„	: ١٤٢
„		muntaṣaf-i	„	=			20	„	„	: 111
„	samedi	1	ṣafar	=			6	déc.	„	: ١٤٤
„	mercredi	(5	„)	=			10	„	„	: ١٤٥
„	jeudi	(6	„)	=			11	„	„	: „

[12] Dans ẒA par erreur: 6. Corrigé dans Z.
[13] D'après šD; dans ẒA: 12.
[14] D'après šD.

796	vendredi	(7	ṣafar	=		12 déc.	1393	:	١٤٥	
„	mercredi	(12	„)	=		17 „	„	:	„	
„	jeudi	(13	„)	=		18 „	„	:	„	
„	vendredi	(14	„)	=		19 „	„	:	„	
„	mercredi	(19	„)	=		24 „	„	:	„	
„	jeudi	(20	„)	=		25 „	„	:	„	
„	vendredi[15]	(21	„)	=		26 „	„	:	„	
„			zimistān	=	21 déc. 1393 —	20 mars	1394	:	١٥٢	
„			awāḫir-i ṣafar	=	26 déc. 1393 —	3 janv.	„	:	١٤٦	
„	jeudi	27	„	=		1 „	„	:	„	
„	(mercredi)	4[16]	rabī I.	=		7 „	„	:	١٤٧	
„	mardi	24	„	=		27 „	„	:	„	
„	(mardi)	8	rabīᶜ II.	=		10 févr.	„	:	١٤٩	
„	vendredi	11	„	=		13 „	„	:	„	
„	(vendredi)	10	ǧumādā I.	=		13 mars	„	:	„	, 115
„	(dimanche)	12	„	=		15 „	„	:	١٥٠	
„	jeudi	(16	„)	=		19 „	„	:	115	
„			bahār	=	21 mars 1394 —	20 juin	1394	:	١٥٢	
„	(dimanche)	19	ǧumādā I.	=		22 mars	„	:	115	
„	(vendredi)	1	ǧumādā II.	=		3 avril	„	:	١٥٠	
„	mardi	12	„	=		14 „	„	:	„	
„	(mercredi)	13	„	=		15 „	„	:	„	
„	samedi	16	„	=		18 „	„	:	١٥١	
„	(dimanche	17	„)	=		19 „	„	:	„	
„	(dimanche)	24	„	=		26 „	„	:	„	
„	vendredi	29	„	=		1 mai	„	:	„	
„	samedi	14	raǧab	=		16 „	„	:	١٥٢	
„	mardi	2	šaᶜbān	=		2 juin	„	:	١٥٣	
„	mercredi	(3	„)	=		3 „	„	:	„	
„	vendredi	(5	„)	=		5 „	„	:	„	
„	lundi	(15[17]	„)	=		15 „	„	:	„	
„	mardi	(16[17]	„)	=		16 „	„	:	„	, 116
„	(jeudi)	18	„	=		18 „	„	:	١٥٤	
„	(vendredi	19	„)	=		19 „	„	:	„	
„	dimanche	21	„	=		21 „	„	:	„	
„	lundi	(22	„)	=		22 „	„	:	„	
„	(mardi)	(15	ramaẓān	=		13 juil.	„	:	١٥٥	
„	vendredi	1	šawwāl	=		31 „	„	:	١٥٦,116	
„	(samedi	2	„)	=		1 août	„	:	„	
„	jeudi	(7[18]	„)	=		6 „	„	:	„	
„	lundi	18	„	=		17 „	„	:	„	
„	(mardi	19	„)	=		18 „	„	:	„	
„	(jeudi)	28	„	=		27 „	„	:	„	

[15] Dans le texte sont indiqués seulement les jours de la semaine: mercredi, jeudi, vendredi. J'énonce toutes les éventualités possibles.

[16] Ainsi dans ẒA. Dans Z: 24 (voir Corrigenda).

[17] D'après šD.

[18] D'après šD.

796	(mardi)	18	ẕu-l-qaᶜda	=			15 sept.	1394	:	١٥٧
„	vendredi	(21	„)	=			18 „	„	:	„
797				=	27 oct.	1394 —	15 oct.	1395	:	118
„			zimistān	=	21 déc.	1394 —	20 mars	„	:	١٥٧
„			bahār	=	21 mars	1395 —	20 juin	„	:	١٥٨
798				=	16 oct.	1395 —	4 oct.	1396	:	١٦٢, 119, 125
„			ramaẓān	=	8 juin	1396 —	7 juil.	„	:	١٦٦,128
„		1	šawwāl	=			8 „	„	:	„
„	lundi	10	„	=			17 „	„	:	„
799				=	5 oct.	1396 —	23 sept.	1397	:	١٦٧,123 126, 131
„			zimistān	=	21 déc.	1396 —	20 mars	„	:	١٦٤,123
„			bahār	=	21 mars		20 juin	„	:	١٦٧
„			ardībihišt	=	20 avril	1397 —	19 mai	„	:	١٦٨,123
„			ramaẓān	≐	29 mai	1397 —	27 juin	„	:	„
„			tābistān	=	21 juin	1397 —	22 sept.	„	:	136
„		20	ẕu-l-ḥiǧǧa	=			14 „	„	:	134
„		21	„	=			15 „	„	:	„
800				=	24 sept.	1397 —	12 sept.	1398	:	136, 149, 182
„			awāᵓil-i rabīᶜ I.	=	22 nov.	1397 —	1 déc.	1937	:	١٧٠
„			zimistān	=	21 déc.	1397 —	20 mars	1398	:	„
„			saraṭān	=	21 juin	1398 —	20 juil.	1398	:	137
„			asad	=	21 juil.	1398 —	20 août	1398	:	„
„			ẕu-l-ḥiǧǧa	=	15 août	1398 —	12 sept.	1398	:	١٧٥
„	(jeudi)	1	„	=			15 août	„	:	١٧١,139
„	(samedi)	3	„	=			17 „	„	:	„
„	vendredi	16	„	=			30 „	„	:	١٧٥
„	(dimanche)	18	„	=			1 sept.	„	:	١٧٦
„	(lundi)	19	„	=			2 „	„	:	„
801				=	13 sept.	1398 —	2 „	1399	:	140
„	(vendredi)	1	muḥarram	=			13 „	1398	:	١٧٧
„	(vendredi)	8	„	=			20 „	„	:	„
„	mardi	12	„	=			24 „	„	:	„
„	jeudi	14	„	=			26 „	„	:	١٧٨,140
„	dimanche	24	„	=			6 oct.	„	:	„
„	mercredi	27	„	=			9 „	„	:	١٧٩
„	(jeudi	28	„)	=			10 „	„	:	„
„	vendredi	29	„	=			11 „	„	:	„
„	(dimanche)	1	ṣafar	=			13 „	„	:	„
„	samedi	7	„	=			19 „	„	:	„
„	(dimanche	8	„)	=			20 „	„	:	„
„	lundi	9	„	=			21 „	„	:	١٨٠
„	jeudi	12	„	=			24 „	„	:	„
„	vendredi	13	„	=			25 „	„	:	„

801	(samedi)	14	ṣafar	=	26	oct.	1398	:	141
„	dimanche	15	„	=	27	„	„	:	١٨٠
„	(lundi)	16	„	=	28	„	„	:	141
„	mardi	17	„	=	29	„	„	:	١٨٠
„	vendredi	20	„	=	1	nov.	„	:	١٨١
„	lundi	23	ṣafar	=	4	„	„	:	١٨١، ١٨٢
„	(mardi)	24	„	=	5	„	„	:	١٨٢
„	(mercredi)	25	„	=	6	„	„	:	„
„	(samedi)	28	„	=	9	„	„	:	١٨٣
„	(dimanche)	29	„	=	10	„	„	:	„
„	(lundi)	1	rabīᶜ I.	=	11	„	„	:	„
„	(mercredi)	3	„	=	13	„	„	:	١٨٤
„	(jeudi)	4	„	=	14	„	„	:	„
„	(vendredi	5	„	) =	15	„	„	:	141
„	(dimanche)	7	„	=	17	„	„	:	١٨٤
„	(lundi)	8	„	=	18	„	„	:	١٨٥
„	(mardi)	9	„	=	19	„	„	:	„
„	(mercredi)	10	„	=	20	„	„	:	„ ,141
„	(jeudi)	11	„	=	21	„	„	:	„
„	(lundi)	15	„	=	25	„	„	:	„
„	(mardi)	16	„	=	26	„	„	:	„
„	(jeudi)	18	„	=	28	„	„	:	„
„	(lundi)	22	„	=	2	déc.	„	:	١٨٦
„	(mardi)	23	„	=	3	„	„	:	„
„	(mercredi)	24	„	=	4	„	„	:	„ ,142
„	(jeudi)	25	„	=	5	„	„	:	„
„	(vendredi)	26	„	=	6	„	„	:	„
„	(samedi)	27	„	=	7	„	„	:	„
„	(lundi)	29	„	=	9	„	„	:	„
„	(mardi)	30	„	=	10	„	„	:	„
„	(mercredi)	1	rabīᶜ II.	=	11	„	„	:	„ ,١٨٧
„	(jeudi)	2	„	=	12	„	„	:	„ „
„	(dimanche)	5	„	=	15	„	„	:	١٨٩
„	(mardi)	7	„	=	17	„	„	:	„
„	(mercredi)	8	„	=	18	„	„	:	١٩١,143
„	vendredi	10	„	=	20	„	„	:	١٩٢
„			awāʾil-i ǧady	= 21 déc. 1398 —	30	„	„	:	143
„	jeudi	16	rabīᶜ II.	=	26	„	„	:	„
„	vendredi	17	„	=	27	„	„	:	١٩٣
„	(samedi)	18	„	=	28	„	1398	:	„
„	(dimanche)	19	„	=	29	„	„	:	„
„	(mercredi)	22	„	=	1	janv.	1399	:	„ , 143
„	jeudi	23	„	=	2	„	„	:	١٩٤
„	vendredi	24	„	=	3	„	„	:	„ ,١٩٣
„	(samedi)	25	„	=	4	„	„	:	„
„	(dimanche	26	„	=	5	„	„	:	„
„	(mardi)	28	„	=	7	„	„	:	„

801	(mercredi)	29	rabīᶜ II.	=	8	janv.	1399	:	١٩٤	
„	jeudi	30	„	=	9	„	„	:	١٩٥	
„	vendredi	1	ğumādā I.	=	10	„	„	:	„	,143
„	samedi	2	„	=	11	„	„	:	١٩٦,	„
„	dimanche	3	„	=	12	„	„	:	„	
„	lundi	(4	„)	=	13	„	„	:	١٩٨	
„	mardi	5	„	=	14	„	„	:	١٩٩	
„	mercredi	6	„	=	15	„	„	:	„	
„	samedi	9	„	=	18	„	„	:	٢٠٠,	144
„	dimanche	(10	„)	=	19	„	„	:	„	
„	lundi	11	„	=	20	„	„	:	„	
„	mardi	12	„	=	21	„	„	:	٢٠١	
„	mercredi	13	„	=	22	„	„	:	„	
„	jeudi	14	„	=	23	„	„	:	„	
„	vendredi	15	„	=	24	„	„	:	„,	٢١٢
„	dimanche	16	ğumādā II.	=	23	févr.	„	:	„,	٢٠٣
„	lundi	17	„	=	24	„	„	:	٢٠٣	
„	mardi	18	„	=	25	„	„	:	٢٠٤	
„	mercredi	19	„	=	26	„	„	:	„	
„	jeudi	20	„	=	27	„	„	:	٢٠٥	
„	vendredi	21	„	=	28	„	„	:	„	
„	dimanche	23	„	=	2	mars	„	:	„	
„	lundi	24	„	=	3	„	„	:	٢٠٦	
„	mardi	25	„	=	4	„	„	:	„	
„	mercredi	26	„	=	5	„	„	:	„	
„	jeudi	27	„	=	6	„	„	:	„	
„	vendredi	28	„	=	7	„	„	:	٢٠٧	
„	samedi	29	„	=	8	„	„	:	„	
„	dimanche	30	„	=	9	„	„	:	„	
„	(lundi)	1	rağab	=	10	„	„	:	„	
„	mardi	2	„	=	11	„	„	:	„	
„	jeudi	4	„	=	13	„	„	:	٢٠٨	
„	vendredi	5	„	=	14	„	„	:	„	
„	samedi	6[19]	„	=	15	„	„	:	„	
„	dimanche	(7	„	=	16	„	„	:	„	
„	lundi	(8	„	=	17	„	„	:	„	
„	mardi[20]	9	„	=	18	„	„	:	„	,145
„	mercredi[21]	10	„	=	19	„	„	:	„	
„	(jeudi	11	„	=	20	„	„	):	„	
„	vendredi	(12	„)	=	21	„	„	:	٢٠٩,	145
„	samedi	13[22]	„	=	22	„	„	:	„	
„	lundi	15[23]	„	=	24	„	„	:	„	

[19] Dans le texte: 5.
[20] Dans le texte: mercredi.
[21] Dans le texte: jeudi.
[22] Dans le texte: 12.
[23] Dans le texte: 13.

801	mercredi	17[24]	rağab	=			26 mars	1399	:	٢٠٩
„	jeudi	(18	„	) =			27 „	„	:	„
„	vendredi	19	„	=			28 „	„	:	„
„	samedi	20	„	=			29 „	„	:	„
„	dimanche	(21	„	) =			30 „	„	:	٢١٠
„	lundi	(22	„	) =			31 „	„	:	„
„	mardi	23	„	=			1 avril	„	:	„
„	mercredi	24	„	=			2 „	„	:	„
„	jeudi	25	„	=			3 „	„	:	„
„	vendredi	26	„	=			4 „	„	:	„
„	samedi	27	„	=			5 „	„	:	„
„	dimanche	(28	„	) =			6 „	„	:	„
„			ša^{c}bān	=	8 avril	1399 —	5 mai	„	:	149
„	mardi	1	„	=			8 avril	„	:	٢١٠
„	mardi	15	„	=			22 „	„	:	„
„	mercredi	16	„	=			23 „	„	:	„
„	jeudi	17	„	=			24 „	„	:	„
„	vendredi	18	„	=			25 „	„	:	„
„	samedi	19	„	=			26 „	„	:	„
„	dimanche	20	„	=			27 „	„	:	„
„	lundi	21	„	=			28 „	„	:	„
„	mardi	22	„	=			29 „	„	:	٢١١
„		1	ramaẓān[25]	=			8 mai	„	:	146
„	(dimanche[26])	4	„	=			11 „	„	:	٢١٢
„			awwal-i tamūz	=			21 juin	„	:	147
802				=	3 sept.	1399 —	21 août	1400	:	149, 151, 155, 156
„			zimistān	=	21 déc.	1399 —	20 mars	„	:	154, 158
„			day	=	16 déc.	1400 —	14 janv.	„	:	٢١٤
„			bahman	=	15 janv.	1400 —	13 févr.	„	:	„
„			bahār	=	21 mars	1400 —	20 juin	„	:	„
803				=	22 août	1400 —	10 „	1401	:	158, 159
„			ğumādā I.	=	17 déc.	1400 —	16 janv.	„	:	160
„			zimistān	=	21 déc.	1400 —	20 mars	„	:	٢٢٩, 161
„		15	ğumādā II.[27]	=			31 janv.	„	:	٢٣٠
„			bahār	=	21 mars	1401 —	20 juin	„	:	٢٢٩
„			āḫir-i rağab	=			15 mars	„	:	٢٣٧
„	(mercredi[26])	1	ša^{c}bān	=			16 „	„	:	„
„			saraṭān	=	21 juin	1401 —	20 juil.	„	:	166
„	(dimanche[26])	27	ẕu-l-qa^{c}da	=			9 juil.	„	:	٢٤١
804				=	11 août	1401 —	31 „	1402	:	١٠, 170, 178
„			awāḫir-i rabī^{c} I.	=	29 oct.	1401 —	7 nov.	1401	:	173

[24] Dans le texte: muntaṣaf.
[25] Dans le texte: hilāl-i māh-i ṣiyām.
[26] D'après šD.
[27] Dans le texte: dar miyāna-i māh.

804	(mardi[26])	22	rabīᶜ II.	=		29 nov. 1401	:	٢٤٣
„			zimistān	=	21 déc. 1401 —	20 mars 1402	:	٢٤٩, 174
„			bahār	=	21 mars 1402 —	20 juin „	:	„
„	(dimanche[26])	7	šaᶜbān	=		12 mars „	:	„
„			ḥaml	=	21 mars 1402 —	20 avril „	:	„ , 175
805				=	1 août 1402 —	20 juil. 1403	:	178
„			muntaṣaf rağab	=		8 févr. „	:	180
„		18	šaᶜbān	=		13 mars „	:	181
806				=	21 juil. 1403 —	9 juil. 1404	:	4, 182
„			pāyīz	=	23 sept. 1403 —	20 déc. 1403	:	٢٧٨
„			zimistān	=	21 déc. 1403 —	20 mars 1404	:	185
„	vendredi	14	muḥarram	=		3 août 1403	:	٢٨١
„	vendredi	21	„	=		10 „ „	:	٢٨٢
„	(samedi	22	„)	=		11 „ „	:	„
„	dimanche	23	„	=		12 „ „	:	٢٨٣
„	samedi[28]	12	rabīᶜ I.	=		29 sept. „	:	٢٨٥
„	(dimanche	13	„	=		30 „ „)	:	„
„	(lundi	14	„	=		1 oct. „)	:	„
„	(mardi	15	„	=		2 „ „)	:	„
„	vendredi	18	„	=		5 „ „	:	„
„	vendredi	1	ğumādā I.	=		16 nov. „	:	٢٩١
„			ramaẓān	=	13 mars 1404 —	11 april 1404	:	٢٩٣
„			awāᵓil-i ramaẓān	=	13 mars 1404 —	22 mars „	:	185
„	mercredi	7	ramaẓān	=		19 „ „	:	٢٩٣
„	jeudi	8	„	=		20 „ „	:	„
„	vendredi[29]	9	„	=		21 „ „	:	٢٩٤
„	(mercredi	14	„	=		26 „ „)	:	[30]
807		16	šaᶜbān	=		17 févr. 1405	:	204
829				=	13 nov. 1425 —	1 nov. 1426	:	187

[28] Dans le texte: lundi 12 rabīᶜ I.
[29] Dans le texte: mercredi 8 ramaẓān et jeudi 9 ramaẓān.
[30] D'après ŠD et Cont.

ANNEXE

Le cycle uiġūr[1])

I.	سیچقان ییل	1336/7	1348/9	1360/1	1372/3	1384/5	1396/7
II.	اود یـــیل	1337/8	1349/10	1361/2	1373/4	1385/6	1397/8
III.	بارس یـــیل	1338/9	1350/1	1362/3	1374/5	1386/7	1398/9
IV.	توشقان یـیل	1339/10	1351/2	1363/4	1375/6	1387/8	1399/10
V.	لو یـــیل	1340/1	1352/3	1364/5	1376/7	1388/9	1400/1
VI.	ییلان یـــیل	1341/2	1353/4	1365/6	1377/8	1389/10	1301/2
VII.	آت [یونت] ییل	1342/3	1354/5	1366/7	1378/9	1390/1	1402/3
VIII.	قویین یـــیل	1343/4	1355/6	1367/8	1379/10	1391/2	1403/4
IX.	پیچین یـــیل	1344/5	1356/7	1368/9	1380/1	1392/3	1404/5
X.	داقوق یـــیل	1345/6	1357/8	1369/10	1381/2	1393/4	1405/6
XI.	ایت یـــیل	1346/7	1358/9	1370/1	1382/3	1394/5	1406/7
XII.	تنکوز یـــیل	1347/8	1359/10	1371/2	1383/4	1395/6	1407/8

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ № 1
ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

---

[1]) L'année commence par l' équinoxe vernal.

ČESKOSLOVENSKÝ ÚSTAV ORIENTÁLNÍ V PRAZE

Histoire des conquêtes de Tamerlan

intitulée

ẒAFARNĀMA

par

Niẓāmuddīn Šāmī

ÉDITION CRITIQUE

PAR

FELIX TAUER

TOME II: INTRODUCTION, COMMENTAIRE, INDEX

Vydalo Státní pedagogické nakladatelství, n. p., v Praze jako svou publikaci č. 43—26
Edice Publikace vědecké literatury
Vědecký redaktor: Akademik Jan Rypka
Redaktorka nakladatelství: Dr. Milada Bartoňová
Technický redaktor: Stanislav Šimůnek

Z nové sazby písmem Stoletá vysadil Jiří Sedláček v tiskárně Knihtisk, n. p., základní závod, Praha III — Formát papíru 70 × 100 cm — PAP 13,48 — AA 20,92 — VA 21,61 — HSV 19 529/56 SV 3 — D-02600 — Thematická skupina a podskupina 12/12 — Vydání 1.

Cena brož. výtisku Kčs 198,—

از انتشارات مؤسسهٔ شرقیهٔ چکوسلواکی در پراگ

تاریخ فتوحات امیر تیمور گورکان

معروف به

ظفرنامه

تألیف

نظام الدین شامی

با اصلاحات و اضافاتی که در کتاب زبدة التواریخ بایسنغری از مصنفات

عبدالله بن لطف الله بن عبدالرشید المدعو بحافظ ابرو یافت می شود

بسعی و اهتمام و تصحیح

فلکس تاور

بزیور طبع رسید

جلد دوّم مشتمل بر مقدمه و تعلیقات و حواشی

و فهرست

۱۹۵۶

پراگ - چکوسلواکی چاپخانهٔ دولتی پداگوژیک

ДЛЯ КНИГООБМЕНА — FOR BOOK EXCHANGE

1. *J. Rypka,* Báqí als Ghazeldichter. Praha 1926, 200 pp., Kčs 30,—.
2. *J. Rypka,* Beiträge zur Bibliographie, Charakteristik und Interpretation des türkischen Dichters Sabit. Praha 1924, XII, 163 pp., Kčs 36,—.
3. *F. Tauer,* Histoire de la Campagne du Sultan Suleyman Ier contre Belgrade en 1521. Praha 1924, 82 pl., 121 pp., Kčs 25,—.
4. *I. Lexová,* Ancient Egyptian Dances. With 78 drawings made from reproductions of ancient Egyptian originals. Praha 1935, 78 pl., 84 pp., Kcs 30,—.
5. *J. Matoušek,* Turecká válka v evropské politice v letech 1592—1594. Praha 1935, 370 pp., Kčs 37,—.
6. *L. Černý,* The Day of Yahweh and some relevant Problems. Praha 1948, 119 pp., Kčs 20,—.
7. *B. Hrozný,* Die älteste Geschichte Vorderasiens und Indiens. Praha 1940, 170 pp., Kčs 40,—.
8. *Hag-Won Sunoo,* A Korean Grammar. Praha 1952, 189 pp., Kčs 34,—.
9. *L. Matouš,* Bedřich Hrozný (česky, по-русски, English, français, deutsch). Praha 1949, 38 pp., Kčs 3,—.
10. *Fr. Lexa,* Grammaire démotique, vol. I—VII. Praha 1951, 1227 pp., Kčs 700,—.
11. *D. Zbavitel,* Učebnice bengálštiny. Praha 1953, 88 pp., Kčs 63,—.
12. *V. Hilská,* Učebnice hovorového jazyka japonského. Praha 1953, 445 pp., Kčs 156,50.
13. *J. Průšek,* Literatura osvobozené Číny a její lidové tradice. Praha 1954, 560 pp., Kčs 52,50.
14. *A. Pultr,* Učebnice korejštiny. Praha 1954, 280 pp., Kčs 66,—.
15. *J. Průšek,* Čui-c'-šu. Praha 1954, 37 pp., Kčs 15,—.
16. *B. Hrozný,* Ancient History of Western Asia, India and Crete. Praha 1953, 260 pp., Kčs 28,—.
17. *V. Hilská,* Dějiny a kultura japonského lidu. Praha 1953, 384 pp., XVI pl., Kčs 24,—.
18. *Otakar Klíma—St. Segert:* Mluvnice hebrejštiny a aramejštiny. Praha 1956, 306 pp., Kčs 20,65.
19. *O. Friš,* Санскритская хрестоматия, Sanskrit Reader I. Praha 1954, 183 pp., Kčs 73,—. II. Slovník. Slovar'. Vocabulary. Praha 1956, 355 pp. Kčs 51,—.
20. *A. Pultr:* Příruční slovník česko-korejský. Praha 1954, 253 pp., Kčs 40,—.
21. *J. Průšek,* Die Literatur des befreiten China und ihre volkstümlichen Traditionen. Praha 1955, 736 pp., IX pl., Kčs 40,—.
22. *F. Lexa,* Veřejný život ve starém Egyptě. Praha 1955, I: 239 pp., II pl., II: 210 pp., L pl., Kčs 19,50 + 23,—.
23. *K. Ohnesorg — O. Švarný,* Études expérimentales sur les articulations chinoises. Praha 1955, 75 pp., XL pl., Kčs 48,—.
24. *J. Rypka s kolektivem,* Dějiny perské a tádžické literatury. Praha 1956, 486 pp., Kčs 49,10.
25. *J. Bakoš,* Psychologie d'Avicenne d'après son ouvrages al-Šifā'. I: 270 pp., II: 245 pp., Praha 1956, Kčs 79,—; 24,15.
26. *Z. Žába,* Les maximes de Ptaḥḥotep. Praha 1956, 176 pp., Kčs 40,—.
27. *Charisteria orientalia* præcipua ad Persiam continentia. (Joanni Rypka Volumen sacrum.) Ed. F. Tauer, V. Kubíčková, J. Hrbek. Praha 1956, 411 pp., Kčs 57,—.

ПРИГОТОВЛЯЕТСЯ — IN PREPARATION

28. *J. Klíma,* Babylonische Gesetzgebung (cca 160 pp.).
29. *O. Klíma,* Mazdak.
30. *O. Klíma,* Manis Leben (cca 380 pp.).
31. *M. Oplt,* Bahasa Indonesia (cca 300 pp.).
32. *K. Růžička,* Swahili Descriptive Grammar (cca 200 pp.).

NOVÝ ORIENT (Новый Восток - ежемесячный культурно-политический журнал. New Orient - a cultural and political monthly), Vol. I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII IX, X. (1945—1955) à Kčs 30,—.

Orientální ústav Československé akademie věd,
Praha III, Lázeňská 4.

III
15454

از انتشارات مؤسسهٔ شرقیهٔ چکوسلواکی در پراگ

تاریخ فتوحات امیر تیمور کورکان

معروف به

ظفرنامه

تألیف

نظام الدین شامی

با اصلاحات و اضافاتی که در کتاب زبدة التواریخ بایسنغری از مصنفات

عبدالله بن لطف الله بن عبدالرشید المدعو بحافظ ابرو یافت می شود

بسعی و اهتمام و تصحیح

فلکس تاور

بزیور طبع رسید

جلد دوّم مشتمل بر مقدمه و تعلیقات و حواشی

و فهرست

۱۹۵۶

پراگ - چکوسلواکی چاپخانهٔ دولتی پداگوژیک